

RÉTI JÁNOS

Újpesten születtem... (válogatott írások)

Készült elektronikusan terjeszthető, pdf formátumban. Kereskedelmi forgalomba nem kerül.

Budapest, 2021. január

Kiadó: P. Szabó Gábor

ISBN 978-615-01-0435-5

AJÁNLÁS

Gyerekkori barátom, Réti János 1945. november 29.-én született Újpesten és 2020. november 21.-én hunyt el Debrecenben. Először az újpesti Attila utcai általános iskola 7. osztályában találkoztunk. Közös szenvedélyünk, a gombfoci kapcsán alakult ki a barátságunk, amelyben a harmadik szereplő Krén Károly volt, aki szintén velünk egy osztályba járt. Sajnos ma már egyikükkel sem tudok játszani, de én 75 évesen még mindig gombfocizok, minden hónap első vasárnapján a testvéremmel, az unokatestvéremmel és az unokahúgom fiával.

Réti Jánossal élete végéig barátok maradtunk. A gombfoci mellett összekötött bennünket az élet dolgai iránti széleskörű érdeklődés és a közös emlékek. Mivel nem tudta befejezni válogatott írásainak kötetbe rendezését, a feladatot én vállaltam. Számítógépének winchesterét kiszereztem, átmásoltam, majd nekiláttam a munkának. Minden írást betűről betűre átolvastam és utána rendszereztem. Mivel korábban csak az írások kis részét ismertem, nagy örömmel fedeztem fel, hogy a barátom milyen tehetséges, nagyszerű újságíró volt. Írásai mély emberismeretről, gazdag belső világról és kiváló humorérzékről tanúskodnak.

A kötet első részét „Tizesvillamos” gyűjtőnévvel az Újpesttel és a Tungsrammal kapcsolatos írások alkotják. Ezek többsége korábban az Újpesti Naplóban jelent meg, majd a tizesvillamos.eoldal.hu honlapon volt olvasható. Bizonyára most is örömet fognak okozni azoknak, akik szeretik Újpestet és szívesen emlékeznek vissza a Tungsram 1960-as és 70-es éveire.

A kötet második részét azok a jegyzetek alkotják, amelyek hétről-hétre jelentek meg a Kelet-Magyarország és a Hajdú-bihari Napló oldalain. A legtöbb jegyzet az „Életünk dolgai” című fejezetben található. Tanúsíthatom, hogy a jegyzetek időszerűsége még akkor sem kopott meg, ha a múlt egy korábbi eseménye ihlette, hiszen az emberi élet dolgai korról-korra alig változnak. Aki igazán élvezni szeretné ezeket a jegyzeteket, azoknak azt tanácsolom, hogy naponta csak egyet-kettőt olvassanak el belőlük, majd gondolják át, egészítsék ki saját tapasztalataikkal, és vitatkozzanak velük.

Az utolsó fejezet a „Szerelmünk a gombfoci” címet viseli. Valószínűleg elsősorban azok fogják érdeklődéssel olvasni, akik maguk is gombfociztak. De az is lehet, hogy a gombfocit csak távolról ismerők is kíváncsiak lesznek arra hogyan tudott ez a játék megbabonázni nemcsak bennünket, hanem sok híres színészt és közéleti embert is.

Kedves Olvasó! Az ajánlás után egy részletes tartalomjegyzéket fog találni. Ezzel szeretném megkönnyíteni az önök és a saját dolgomat akkor, ha egy-egy nagyon tetsző írást szeretnénk újra elolvasni, vagy másnak olvasásra ajánlani.

Budapest, 2021. január 2.

P. Szabó Gábor

TARTALOMJEGYZÉK

Oldalszám:

AJÁNLÁS	2
TIZESVILLAMOS	
Bemutatkozás	10
Legendák a legendáról	
Zsengellér & Zsengellér	13
Halassy Olivér, a legyőzhetetlen vesztes	24
Visszavágó mérkőzés (Csík Tibor)	26
Szívhangok Szuszaért	28
Páratlan nyolcas (Göröcs János)	30
Mert a Berda	32
Antal hentes üzlete	34
A Vezér alkonya (Dienes Béla)	37
Előre a múltba	
Attila a sulis	39
Iskolakezdés	40
Alsó tagozat, felsőfokon	41
Karácsonyi emlék	45
Tarzan velünk, ki ellenük?	46
Isten mestersége	47
Az önkény dala	48
Októberi kokárdák	49
Feltámadásaink	51
Jocó	43
Szintén szenész?	55
Előbb se korán	56
A lányok angyalok	59
Szívek és fények	63
Sziráki mise	64

A kapitány lánya	67
Babi a buliban	71
Vereségek és veretlenségek	72
Gyáridő	75
Gárdaütközet Gépelem módra	76
Dobszóló	78
Út Megyer felől	79

Tungsram emlékkönyv

Huligánok pusztulása	82
Ez a klub már az a klub	86
Ha péntek van	90
Kik voltunk mi? 1. rész	93
Kik voltunk mi? 2. rész	96
Kik voltunk mi? 3. rész	100
Cselényi regény	105
Egyszer volt Török Robi	114
Pacal, máj, zene, Borhy Pubi	120
Safi pártállása	125
Az Izzó lakói	128
Gizi Te, hallod-e?	129
Szelkó szerint a világ	131
Kirobbanó kísérlet	132
Markó Juli szüzessége	135
A Flottilla figyel	137
Enyhítő körülmény	138
A név kötelez	140
Targoncás Pisti téglái	142

Főtér, jelenidő

Városháza	144
A helyes megfejtés: POSTA!	145
Híd a víz felett	146
Harminc év után	148
Búcsú a hentesektől	151

Köszönet, krumpliért	153
Fölöttünk felújítanak	154
Kovács Jocó ritmusai az Ifjúsági Házban	155
Találkozunk többször	156
Könyves könyv	
Osztályfőnökünk Porkolábné Balogh Katalin	159
Világjárók, ha találkoznak	168
Piacsek ráér	172
Párhuzamos tanultságok	173
Tanári természetrajz	179
Csengőrajz a táblán	180
A tanuló fele	181
Parkra néző család	184
Függőségek ideje	185
Ihaj, csuhaj, a HAJ!	187
A 10-es villamos	
A 10-es villamos	189
Árpád Kórház megálló	191
Jegyesek	192

ÉLETÜNK DOLGAI

Állomásaink	193
Plakátszonáta	194
Bebillentyűzés	195
Tárgyas ragozás	196
Világlátás	197
Sportszerűség	198
Világvége felé	199
A vizsgázó	199
A vizsgáztató	200
Vizsga, folyo-show	201
Vizsgaszindróma	202
Árleszállítás	203
Esetleg jók! Ha tudtok!	204

Az igazi siker	205
Idomítás	206
Ez a vasárnap	206
Halló, taxi	207
Mellékhatások	207
Csoda az utcán	208
Valami	209
Hurra szeptember	210
Az utca embere	211
Visszatartó erő	211
Mr. Bean	212
Gyertyagyújtás	213
Ellen és mellett	215
Varázslatos varázslatok	215
A teremtésit!	216
... és fiúk	217
Álompolgárok	218
A bolond ember lámpája	219
Gázóra	220
A bajtól mért távolság	221
Az élet melegsége	221
Túlélőkés	222
Újévi torna	223
Zoo-logika	223
Anzix	224
A pénz szaga	225
Mentesítések lelkeinket	225
Intermezzo	227
Megfogyatkozás	228
Az emberi tényező	229
Megy a sorunk	230
Az anya szeme	231
Kegyetlen kegyesség	232
Éjféli ihlet	232

Időszámítás	233
Kutya egy világ	234
Kutyabaj	235
Vetés és aratás	235
Hírérték kódokkal	236
Jóvátehetetlenül	237
Kártyajátékok	237
Titanic	238
Vízfakadás	239
Gyermek a boltban	240
Hány tusa egy győzelem	241
Talány és fazék	242
Korkérdés	242
Nyelvében él a „köz”	243
Átváltozások	244
Éberségben az erő	245
Kertvég	246
Független szabadság	246
Ének a sajtóról	247
Keresgélő	249
Anya és lánya	249
A dicséret dicsérete	250
A befejezés művészete	251
Számítás és technika, avagy mi mennyi?	252
Baja, baja	253
Úrvezető	254
A hátrálás joga	254
Gömbhatás és érzékelés	255
Az öröm arányai	256
Illúzió	257
Elévülés és tartozás	257
A régi baba	259
Érzéki csalódás	260
Nadrágtartás	260

Győztesek és győzelmek	261
Az élet játéka	262
Körmenet	263
Tétre, helyre	264
Zsiványpecsenye	264
Hot dog	265
Sesemmi	266
Magyar-török	267
Hajnali vendég	268
Az imádság kertjei	269
Ámulások	270
Visszahívásból elégtelen	271
Fények alkonya	272
Mesélek Máté Péterről	272

DEBRECENI JEGYZETEK

Uram, teremtm	276
Főiskola a sarkon	277
Lássunk és videózzunk kedvünkre!	278
Augusztus végén	279
Járdányi erő	280
Még, hogy dugó	281
Magasles kerékkel	281
Utasszámlálás	282
Aránypárok	283

AZ ÚJSÁGÍRÁS TITKAI

Angyali üzenet	283
Kalandom Carlossal	285
Fogadás jobbról	285
Eszmefuttatás a sajtó tájékoztatásáról	286
Tájékozottságunk foka	289
Vezető hír	289
Így íránk ma, mi	290

SZEMÉLYES ÉS CSALÁDI EMLÉKEK

Első látásra	292
Te rongyos élet	293
Sámson esküvője	293
Történelem tűzoltóautóval	294
Ünnepi fogás	295
Karácsony kutyái	296
Búcsúzások, 2001	297
Babits megbocsátja	297
Fülcédula	299
A tékozlók légiója	300

SZERELMŰNK A GOMBFOCI

Középkezdés	305
Szóval a gombok	309
Costa Pereira	311
Kétkezes, négy kézre	312
Fülöp Elemér	314
Hori helyez	317
Isteni, szín, játék	318
Gombfocizó hírességek	319

BEMUTATKOZÁS

A 75-ös épülettől a Tungsram Fesztiválig

vallomás egy weboldal elé

Réti János

Újpesten születtem 1945 november 29-én. Az Attila utcai általános iskola után a Könyves következett, ahol 1964 májusában érettségiztem és augusztusban az Egyesült Izzóban helyezkedtem el. A gyárban, ahol szüleim és családom több tagja is dolgozott. Betanított laboránsként kezdtem a Rádiócsőben, majd az Anyagellátási Főosztályra kerültem anyagbeszerzőnek. Később dolgoztam a Jogügyi és a Protokoll Osztályon is majd a Személyzeti Főosztály állományában fiatalok számára művelődési, szabadidős programokat szerveztem, majd az 1968-ban alakult Tungsram Ifjúsági Klub programjainak felelőse lettem.

1972-ben a szakszervezeti üdültetés területén helyezkedtem el. Ettől kezdve lényegében a művelődés, a kultúra szervezésének valamilyen ágával foglalkoztam hivatásszerűen. 1980-ban költöztem Kelet-Magyarországra. 1990-től vagyok hivatásos újságíró. Nyíregyházán, a Kelet-Magyarország, majd 1995-től Debrecenben a Hajdú-bihari Napló munkatársa voltam a 2007 december 1.-én bekövetkezett nyugdíjazásomig.

2012-2017 között az Újpesti Naplóban jelentek meg az írásaim.

Számomra azt a fogalmat, hogy GYÁR, ma is a valamikori Egyesült Izzó, a Tungsram jelenti. Lelkemben azt az Újpestet őröm, ahol még villamosok jártak a Váci úton, az Árpád úton, sőt a Baross utcában is. Igen, a 10-es Újpestről, a 3-as a belváros felől hozta eleinte csak a főkapuhoz, azután már az irodaházi bejáráshoz is a dolgozókat, a „kiterős” 8-assal meg azok közlekedtek, akiknek a hátsó kapu esett közelebb a munkahelyéhez.

Például a 75-ös épület, ahol az én izzós karrierem kezdődött a Rádiócső Kémiai Laborban vagy ahogy mindenki ismerte, a „Horváth-laborban”, ami azért akkoriban már inkább Zöldi-labornak, mint Horváthnak számított, mivel a névadó nyugdíjazása talán csak hónapokon múltott, amikor én minden reggel megragadtam alumínium dobozomat és elindultam desztillált vizeket és savakat ellenőrizni az Audion-épület felé.

Emlékszem milyen büszkén meséltem másoknak, a nem izzósoknak, hogy a naponta 14 ezer embert „elnyelő” óriás épülettömbjeit névvel elkeresztelt utcák kötik össze, hogy olyan, mint egy város, hogy családok generációinak ad kenyeret és ha nagyon utánagondolunk, mindenki ismer mindenkit. Ha akarom most is magam előtt látom a szüntelenül kanyarodó targoncákat a „főutak” kereszteződéseiben, az aprócska gázlángokat a furán forgoló gépek koszorúján, érzem a szerelde szagát és hallom amint izgató sejtelmesen surrognak fehér köpenyeikben a lányok a MEF-folyósóin.

Azután következett a Fodor Tibor vezette Anyagellátási Főosztály, pontosabban az Anyagbeszerzés színesfém csoportja Dr. Meck Béla, majd Erlich Gyuri vezetésével. És a nagy utazások Csepelre, ha kevés volt a rézszalag vagy a bronz öntet, olykor meg vágatás a szállító autón Vácra, mert a délutáni műszaknak legfeljebb ötig volt elég a forrasztóon.

De eljött az idő, amikortól a fiataloknak szánt rendezvények szervezése vált fő feladatommá és lett egyúttal az örök nagy szerelem is. A Tungsram Fesztiválok az Atlantisz zenekarral, a Tungsram Ifjúsági Napok Nógrádverőcén, a táborok Balatonszemesen az Izzó - Gépgyár kispályás foci-örökrangadóval és persze a KLUB! Az ebédlő fölött, a tornacsarnok erkélyének szomszédságában. Ahol minden pénteken szólt a zene, Naszvagyi Vili énekelt és a TMK-s Szabó Gyuri készítette csodálkozásra bűvészmutatványaival közönségét. Ahol már akkor beszélgető magazinokat rendeztünk, amikor a talk-show műfajának még a híre sem ért el hozzánk.

Érdekes, nem vágyom bemenni a mai gyárba. Mert félttem az emlékeimet, vagy mert félek az emlékeimtől. Hogy minden pillanatban mindenütt a múlt hangulatait keresném.

Hogy a folyósón szembe találkozzam Cselényi Mikivel, hogy halljam, valahol Török Robi telefonál. Hogy beszéljük meg: kedden este pacalt eszünk Borhy - vacsorán, pénteken pedig újra buli lesz a klubban. És mind-mind együtt leszünk újra. Várnám, hogy nagynéném az udvaron megállít egy

pillanatra, a Rádiócső Programiroda egyik ablaka mögött pedig anya számolja mennyi alkatrész kell a PCL85-höz. Hogy szólhassak hozzá még egyetlen egyszer! Akár csak az ablakon át. De hiába....

A tizesvillamos.eoldal.hu weblap elindításával és szerkesztésével próbálom a ti segítségetekkel felidézni a régi Izzót, a régi Újpestet. Emlékeket, embereket, történeteket, hogy visszahozzam a múltból, ami visszahozható. Szeretném, ha ezt minden jóakarátú újpestivel és „volt kollegával” együtt tennék meg.

TIZESVILLAMOS

legendák a legendákról

Zsengellér & Zsengellér

Új évezredünk új szokása, hogy aki valamilyen oknál fogva ismert a közvélemény számára, azt rangokkal, jelzőkkel feldíszítve emlegeti a média. Pozitív vagy negatív tartalmúval, hogy felkeltsék a figyelmet, növeljék az érdeklődést iránta.

Így lesz egy esemény szenzációs vagy döbbenetes, felülmúlhatatlan vagy tragikus, netán szégyenletes. A néhány adásban láthatóvá tett sorozatszereplő, a tehetségkutatón állva maradt sokadrangú versenyző csillag, sztár, szupersztár, megasztár, díva, szívtipró, bombázó, nem ritkán már ikon.

Egyetlen fokozat különbözik ezektől: a legenda.

Mert az előzőek addig vannak az érdeklődés középpontjában, ameddig láthatók, ameddig címlapra kerülhetnek, amíg témát adhatnak a közönségnek, addig a legenda örökké él!

Mert nem felcicomázzák múltó jelzőkkel, túlzásokkal, hanem magától, azaz önnön képességei által válik titokzatosan felülmúlhatatlanná, vagyis legendává az egymást követő generációk számára is.

Ilyen legenda Zsengellér Gyula az újpesti fociban, válogatott történetében, a magyar labdarúgásban és Európa labdarúgásában. Örökké tartozni fogunk neki, az emlékének azzal a nyilvánossággal, amit megérdemelt volna. De legalább újra, meg újra próbáljuk meg csökkenteni ezt a tartozást!

Fogadni mernék, hogy apa sose focizott. Gyerekkorában sem, csak úgy játékból sem. Mert nem tudott. Nem volt gömbérzéke ezért nem vonzódott a labdához. De a focit, a meccseket szerette. Az Aranycsapat meccseit a zöld varázsszemes Philips-rádió hallgattuk. Amikor a himnusz szólt felálltunk és vigyázzállásban hallgattuk végig. A 6-3-at. meg a világbajnoki döntőt a Nyugat-

németek ellen, de ezeken kívül is minden mérkőzést, kivétel nélkül. Szepesi közvetített, néha Gulyás Gyula. Állítólag Pluhár volt a legjobb, de őt én már nem hallhattam.

Apa sokat mesélt a fociról, de különösen játékosokról. Csak úgy fújta az Újpest összeállításait – Hóri – Futó, Sternberg, – Seres, Szűcs, Szalaiés így tovább. A Fogl testvérekről, azaz a „Fogl- gátról”, Henni Gézáról, akit viszont már én is láttam védeni az Újpestben a Vasas Izzó ellen (Henni - Rajna, Várhídi, Farsang – Borsányi, Peller, – Aspirány, Kis II, Virág, Szusza, Tóth M.) és azt beszélte a lelátók népe, hogy mindig bekarcol egy keresztet lábával a gólvonalra, ahol védeni fog. Rákosi éra ide, Ávósok oda. És odakarcolta! Beballagott elmaradhatatlan szódás üvegével és törölközőjével a kapuba és addig táncikált, melegítgetett a közepén, amíg – nagyon kellett figyelni, figyelte is mindenki – egyszer csak oda került a kereszt! Nem láthatóan, csak sejthetően.

Mesélt P. Szabóról a különleges tehetségű és természetű balszélsőről, aki szögletből érintés nélkül tudott gólt rúgni (hogy egyszer vagy hányszor azt nem tudom), igaz, a „rossznyelvek” szerint erre némi alkoholos befolyásoltság által motiválva volt csak képes. És sűrűn emlegette Zsengellért! De őt, olyan különös hangszúllyal, mintha nem is futballistáról, hanem a labdarúgás földre szállt angyaláról, vagy inkább istenéről beszélne. Hja, és Zsengellér – mondta valósággal elváltozott hangon és nézett ki az ablakon a végtelenbe. Éreztem, hogy cseleket, passzokat, lövéseket, gólokat, mozdulatokat lát lelki szemeivel. Azokat, amire csak Zsengellér, csak „Ábel” volt képes.

A mi generációnk csak a fiát ismerte, lévén Zsengellér köztudottan nem Magyarországon élt. Zsoltot, a fiát viszont talán mindenki ismerte Újpesten, ha közelebbről nem is, de látásból igen, mert ő volt „a Zsengellér fia”. Látni lehetett az Árpád úton sétálni haverokkal, a Hófehérke presszóban vagy az Újpest cukrászdában társasággal, de leginkább a Tungsram strandon, a Veszeloovszky lányok „bűvkörében”, meg főleg focizni a körzuhanyozóban. Később, mikor annak az új versenymedence kisajátította a helyét a középén lévő, leeresztett vizű gyermekmedencében folyt a játék. Halápival, Zámboval, „Véressel”, de mindenekelőtt, szinte elválaszthatatlanul Borbély Lacival. Aki csak látta őket – akárhol, bárhol – az tudta, mert tudhatta, hogy a két fiatalember közül a barna a Dózsa kapusa, a szőke pedig a Zsengellér fia, Zsolt. Szemünkben ők voltak Újpest „aranyifjúsága”, akikkel köszönőviszonyban voltunk, de csatlakozni a társaságukhoz nem volt merszünk, nem akartuk mi, a kicsik – 3-4 évvel voltak idősebbek nálunk – kitenni magunkat annak, hogy esetleg szóba se álljanak velünk. Csak távolról figyeltük, hogy élnek ők, a Nagyok?

Most, közel fél évszázad távolából, a „tizesvillamos.hu” oldalán találkoztunk össze. Ő megtalálta, valamelyik barátja figyelemfelkeltésével és írt. Kedvesen dicsérve az ötletet és a kivitelezést, ahogy a finom urak szoktak „kommunikálni. Szerveztünk is egy találkozót és ott megbeszéltünk egy igazi „Zsengellér interjút” valahol bent, Újpest központjában.

Azon a délelőttön verőfényben úszott az Árpád út, én értem előbb a Hófehérke elé, de percek múlva ő is felbukkant. Magasan, szőkén, sportosan, mintha rajta nem fogott volna az idő. (Pedig dehogynem fogott, csak szeretjük visszalátni a „mi időnket”: Önmagunkban és egymáson is.)

A Hófehérke - már nem presszó, hanem söröző- még zárva volt. (Csak azt nem tudom ki sörözik vajon, Hófehérke zugivóként vagy a törpék műszak után?) Leballagtunk hát „a Tóth Andrishoz” (régén úgy hívták, most nem tudom hogy, mintha Sarlós Bandié lenne), ahol a pince délelőtti derűjében, a lépcsőn lemosolygó napsütéssel a háttérben, egy-két betérő vendég mondatváltása között, hátul, nyugiban beszélgethettünk arról, hogy milyen volt Zsengellér Gyula fiának lenni?

Apám 1947 októberében ment el. Utolsó itthoni meccsét a Ferencváros ellen játszotta, 5-1-re győztek. Kiment Olaszországba, mert az AS Róma 2 éves szerződést kínált neki. Akkor még nem zárt teljesen a kommunista rendszer és Sárosi Gyurkának, meg neki megengedték, hogy külföldre távozzanak. Mindenki másnak disszidálni kellett, ha nyugatra akart jutni, de kettőjüket legálisan kiengedték. Sárosit érdemeire való tekintettel, apámat meg „nyelvtanulás céljából”. Jó mi? Az AS Rómának az akkori sportigazgatója a korábban itthon az MTK-ban futballozó Senkei Imre volt és az ő közbenjárásával igazolták le apámat 2 évre. Akkor a Rómának nem nagyon ment a foci és tartott az őszi pótigazolás időszaka. Egyedül ment ki és 48-ban kihívott bennünket maga után. Anyám és én mehettünk, de a húgomat nem engedték. Itthon tartották „túszul”.

Három hónapos volt a kint tartózkodásunk, aminek a vége felé, már arról folyt a vita apám és anyám között, hogy maradjunk-e, és majd onnan intézzük a húgom kihozatalát a Vörös Kereszt útján, vállalva az össze komplikációt, vagy jöjjünk vissza és próbáljunk, ha mást nem, hát évente kiutazgatni. Végül anyám álláspontja győzött: mi hazajöttünk három hónap után, viszont soha többet nem tudtunk kimenni, mert a rendszer bekeményített ilyen ügyekben is. –

Lassan elfogyott a pénz, ami itthon volt tartalékban, ezért el akart helyezkedni. Két diplomával a postánál lett gépkocsivezető, de amikor rájöttek, hogy ő a Zsengellér felesége, és a férje, a közbeszéd szerint már nem jön vissza, azt mondták, szereljen le! Megjegyzem ő sose beszélt és főleg nem nyilatkozott senkinek! Se apámról, se a családról egy szót se, de ennek ellenére kitudódott a helyzet. Az volt a szerencsénk, hogy a valamikori takarítónőnk fia személyzetis volt a Hajógyárban és elintézte, hogy anyám odamehessen gépírónőnek, illetve titkárnőnek. –

A névnek, túl azon, hogy még nem hallottam, hogy mást is Zsengellérnek hívnának, különösen szép dallama van. Honnan ered?

Egy unokabátyám van, őt úgy hívják: Zsengellér Gábor, egy vagy két évvel idősebb nálam, jó ideig idegenbe szakadt hazánk fia volt, de nemrég hazatelepült. De rajta kívül is vannak Zsengellérek, akik a rokon kapcsolatot a minden évben, december 1-én megtartandó családi összejövetelen ápolják. Az 1700-as években jött tudomásunk szerint az ük-ük nagyapánk Románián keresztül, Gyula felől jött Magyarországra. Schönkellernek hívták, egy Schlesvig Holstein-i család sarja volt és amikor ott valami hosszúkések éjszakája szerű zűrzavar támadt, eljött ide. A család gyökerei egyébként Hollandia, Németország és Franciaország közötti területekre nyúlnak vissza. Őt hívták Schönkellernek és ez alakult át az idők során, itt Magyarországon Zsengellérré.

Öt éves voltál, amikor elment. Hogy kezdtél annak a tudatára ébredni, hogy egy Európa klasszis sztár, világsztár fia vagy?

Akkor még a világsztár fogalma nem olyan volt, mint ma. Amikor iskolás lettem, akkor kezdtem akarva –akaratlanul is érzékelni. Mindenki azt kérdezte ugyanis, hogy hol van, haza jön-e, mit tudunk róla? Nyugodtan állíthatom, az egész gyerekkorom úgy telt, hogy róla faggattak az emberek. Itt Újpesten: a tanárok, a diáktársak, az ő szülei és mindenki az Izzó pályán, az Újpest pályán, aki ismerte, és aki nem ismerte, de hallott róla az is kérdezősködött.

Di Stefanoval és Puskással Madridban

Amikor eldőlt, hogy nem tudtok utána menni, hogy tartottátok a kapcsolatot?

Szenzációs apám volt! Ő úgy élt és úgy viselkedett, mint egy igazi világsztár. Külföldön is körülrajongta a szűkebb és tágabb környezete egyaránt. Mindenki hajbókolt előtte, minden kocsmában, minden étteremben ismerték és róla ment a szöveg a társaságokban. Nagyon hatásos fellépése, óriási szövege volt és imádott viccelődni. Újpesti fénykorában még műsoros esteket is

rendezett az egyesületnek, amiket nagy sikerrel konferált végig. De- és ezt külön is szeretném kihangsúlyozni – kintről is, amennyire tudott, példamutatóan gondoskodott a családjáról.

Az egész összeget, amit a leigazolásáért kapott – magyar pénzben 30 ezer forintot, amiből akkor balatoni kúriát lehetett volna kapni, 500 négyszögöles telekkel a tóparton, - azt itthon hagyta az anyámnak. Amikor az elfogyott, mert fel kellett élnünk, akkor kellett anyámnak munkát keresni és elmenni dolgozni. Nagy lakásban laktunk, a rokonok segítették a felnevelésünket, támogattak bennünket. Apám minden áldott héten hosszú, részletes levelet írt az anyámnak. A sporttársaival is levelezett, ha nem is ilyen rendszerességgel, mert neki az egy program volt, hogy leveleket írt, hogy képeslapokat küldött. Válaszolt mindenkinek, aki levél útján megkereste. Volt egy notesza, abban vezette, hogy kinek tartozik válasszal vagy visszajelzéssel. Minden hónapban küldött csomagot, amit akkor IKKA csomagnak hívtak –

A Romában 49-ig játszott, majd 49/50-ben átment az Anconába, ahol már játékos-edző lett.

Akkor alakult úgy, hogy a disszidens futballisták, akiknek nem volt csapatuk és kint laktak a Cinecittában, a filmvárosban, alakítottak Hungária néven egy emigráns válogatottat és elindultak európai túrára. Az aztán addig tartott, ameddig a magyar szövetség kérésére el nem tiltották őket. Apám is velük ment. Játsoztak hét barátságos meccset a saját költségükön, amolyan barátságos- vagy edzőmérkőzéseket, nagy sikerrel, teltházak előtt! Megverték például a Spanyol válogatottat is.

De a hét meccs után a magyar szövetség eljár az európai szövetségnél, meg a FIFA-nál, hogy tiltsák le a meccseiket, ne engedjék őket játszani. Ekkor ők hajóra ültek és elmentek Kolumbiába, mert ott úgynevezett kalózlíga működött, lévén, hogy nem voltak tagjai egyetlen nemzetközi szövetségnek sem. Vagyis ott az szerepelt, aki akart. A Hungária is játszott három mérkőzést, aztán szétszéledt: az eltiltott játékosok csapatot, megélhetési lehetőséget találtak. Ki játékosnak, ki edzőnek szerződött el, így apám is. Másfél évig volt kint, de az alatt is, onnan is küldte a csomagokat nekünk. Bennük döntően olyan holmikat, amit anyám itthon el tudott adni, kiegészítendő a megélhetésünkre fordítható pénzt. Aztán 1951-ben az apám küldött 100 dollárt anyámnak, de borítékban! Megjegyzem akkor 11 Ft volt egy dollár. Azt tanácsolták neki, hogy annyiért, azaz hivatalosan ne váltsa be, mert a kezelési költség miatt veszt rajta, plusz, hogy borítékban jött az se semmi, hanem adja el feketén! Oda is adta valakinek, az a valaki egy másik valakinek és a vége az lett, hogy az anyám, a 100 dollárért 8 hónapot volt börtönben. Hajnal négykor jöttek a rendőrök és a két gyerek mellől – én voltam 10 éves, a húgom 6 – vitték el. De a két közvetítő és aki megvette persze nem volt ott a tárgyaláson. Ilyen világot éltünk.

Mikor volt alkalmad újra személyesen találkozni vele?

Először 1964-ben mentem ki hozzá. Megkaptuk az útlevelünket – én akkor már leszerelt katona voltam – és kimehettünk. Itthon futballozgattam, apám persze szerette is volna, ha kint maradok. Akkor Görögországban volt edző az Apollon Kalamaria csapatánál. Mi oda mentünk ki hozzá. Szalonikiben lakott az egyesület által bérelt lakásban. Nagyon várt és nagy szeretettel vett körül bennünket, mindent megtett és megadott azért, hogy jól érezzük magunkat. Én két évre kint is maradtam. Legálisan, mert amikor lejárt a tartózkodásom mindig meghosszabbítottam. Futballoztam is, „kalap alatt”, azaz nem hivatalosan a svájci II. osztályban az akkori magyar szövetségi kapitány, Baróti Lajos bácsi jóvoltából,

aki apám barátja volt. Az ő közbenjárására a magyar szövetség hallgatólagosan tudomásul vette és nem rendelték vissza, és nem is tiltottak le vagy ilyesmi.

De én hozzá, „A” Zsengellérhez képest „labdába se rúgtam”. Őszinte vagyok: nem voltam kiemelkedő képességű futballista. Hiába voltam ügyes, nekem nem volt meg a megfelelő gyorsaságom, hiányzott belőlem az akaraterő, egyszóval nem volt meg bennem az a plusz, ami a klasszis játékhhoz kellett volna. Elvitt a Laziohoz, ott voltam egy hónapig próbajátékon, ahol végül a Kanadában működtetett fiókcsapatukhoz szerződtettek volna, - akkor kezdődött ott a bajnokság – de ahhoz nekem természetesen ki kellett volna mennem Kanadába. Viszont a magyar útlevelekre nem kaptam meg a vízumot, disszidálni pedig nem akartam. Magyarországon születtem, Újpesten érzem otthon magam, ha milliárdokat ígérnek, akkor sem maradtam volna külföldön.

Apámnak ezzel a döntéssel bizonyos fokig csalódást okoztam, mert neki az koronázta volna meg az életét, ha én is az ő útját választom, ha a nyomdokaiba lépek. De, becsületére legyen mondva, ezért nekem soha, egyetlen szó szemrehányást nem tett. Elintézt ez után még egy svájci játéklehetőséget, a Chiasso-ban, egy ott élő híres magyar edző, Kutik András közbenjárásával. Leszerződtettek, de mire a papírjaim elintéződtek a csapat kiesett az első osztályból. Így egy évet a Bundesliga II.-ben játszottam. Amikor az engedélyem lejárt és disszidálni kellett volna, visszajöttem. A megspórolt pénzemmel hazahoztam, az autót, amit kint vettem eladtam és 1966 májusában hazajöttem. Mindenki hülyének nézett.

Hogy alakult a te életet, és a kapcsolatokat?

Ez is külön sztori! Engem a Chiasso szerződtetni akart, ezért elküldték az útlevelemet a magyar követségre, hogy legalizálható legyen a kapcsolat és legálisan játszhaszak náluk. Hát, az útlevelem „eltűnt”, nyoma veszett. Úgy jöttem haza, hogy felutaztam Bernbe, elmentem a követségre, mondtam, hogy volt útlevelem, de odalett. Nem szóltak, egy szót sem, de adtak egy igazolást. Felültem a repülőgépre és hazajöttem. Ferihegyen felvették az adataimat, de azt követően egyszer nem kérdezett tőlem senki semmit, nem hívtak be a minisztériumba, hogy adjanak valami indoklást vagy magyarázatot. Két évig nem is kértem útlevelet. Focizgattam az Egyetértésben, nem különösebb sikerrel, pedig adtak labdát a játszó társak, meg szerettek is, de az NBI B-s csapatba, azaz a kezdőbe nem fértem be. Játsozogatam a kettőben, néha az egyben is edzőmeccseken, de be kellett látni, hogy az én futball pályafutásom befejeződött.

Zsengellér Zsolt, miután abbahagyta az aktív labdarúgást sportújságíró lett. Méghozzá úgy, – meséli – hogy a Képes Sport és a Telesport a Pályabelépő címen közösen kiírt pályázat útján keresett munkatársakat. Ő küldött anyagot, ami elnyerte a bírálók tetszését, és annak alapján elsőként alkalmazta az újság. – Hogy a mérlegelésnél nyomott-e valamit a latba, hogy Zsengellérnek hívnak, hogy én vagyok a Zsengellér fia, azt nem tudom.

A Képes Sportnál ismert és elismert szakíróvá fejlődött, vezető munkatárs, majd rovatvezető lett. Személyi változások miatt ment át a Sportfogadáshoz, a népszerű „sárga újsághoz” ahol az olasz bajnokság mérkőzéseit elemezte. Kitüntetésben részesült és megbecsült munkatársként dolgozott nyugdíjba vonulásáig. Jelenleg is publikál, egy online focioldal szerzője és szerkesztője.

Az évek szálltak és az időskorú „Ábel” haza-haza látogatott. Ő maga így nyilatkozott erről a nyolcvanadik születésnapja után: *„Pályafutásom elismerésül a belügyminiszter nevében emléklakettet adtak át, az OTSH részéről is köszöntöttek, az Újpesttől pedig a nyolcvanas sorszámot viselő emlékérmét vehettem át. Jólesett a figyelem és a megemlékezés, megható, hogy nem felejtettek el.”*

...Hazai pályán...

Először 1971-ben jött, utána meg két évenként. Még 1997-ben is találkoztunk a LIHFFS gálán Münchenben. Amikor 1996-ban elég gyengének érezte magát, én próbáltam kimenni hozzá egy barátommal, de Szerbiában karamboloztam és vissza kellett fordulnom. Két évre rá, 1999-ben már beteg volt, kimentünk hozzá, a húgommal. Március 28-án köszöntünk el tőle. Feküdt egy ágyon, integettetett nekünk, mi pedig éjjel kettőkor felszálltunk a repülőgépre. Reggel már várt az üzenet, hogy hajnal négykor meghalt. Mielőtt megkérdeznéd, már válaszolok: soha, sem legvégül, sem azelőtt egyetlen szóval nem mondta, hogy megbánta volna a döntéseit, vagy azt, hogy így alakult az élete.

Még egy passz az unokának...

Már dél körül jár az idő amikor visszafelé bandukolunk az Árpád úton. Szép idő van. Zsolt úgy középtájon elköszön tőlem, mert még belép az akkor már nyitva lévő Hófehérkébe én pedig megyek tovább, az áruház felé. Közben beszélgetésünk utolsó mondatai járnak az eszemben. Mármint, hogy az apa soha nem mondta a fiának, a családnak, hogy bármit megbánt volna. De tudhatjuk e mi ezt

igazán? Mert mi lett volna, ha nem megy ki? Mi lett volna, ha a legális 2 év lejártával, 34 évesen visszajön és bekapcsolódik az itthoni futballéletbe a formálódó Aranycsapat vagy a lila-fehérek környezetébe?

Amikor utoljára találkozott gyerekeivel a kórházban. A képen - amit lánya, Zsengellér Anci készített - hátul a felesége, bal oldalán fia, Zsolt

Zsengellér Zsolt minden szavából érződött, mennyire szerette az apját, hogy mennyire szereti még az emlékét is! És milyen büszke lesz rá, ameddig él! De vajon mennyit kaphatott valójában tőle, vagy belőle az életében? És abban mennyi volt az apa és mennyi a legenda?

Ábel a "rengetegben"

Zsengellér Gyula (Cegléd, 1915 december 27.– Nicosia, 1999 március 29)

Világbajnoki ezüstérmes labdarúgó, a magyar válogatott és az Újpest FC legendája, a klub első világhírű csatára. Minden idők egyik legjobb, leggólképesebb játékosa volt. Tökéletes technikai felkészültség jellemezte, gyors, robbanékony megugrásaival gyakran került helyzetbe. Társainak remek labdákat adott, akik közül kiváló helyzetfelismerő képességével is kiemelkedett.

A népszerű „Ábel” a válogatottban legtöbbször összekötőként szerepelt, klubcsapataiban viszont zömmel a középcsatár posztján érvényesítette klassziszát.

Cegléden született, de a Salgótarjáni BRC-ben(1930-36) vált ismert, ifjúsági válogatott játékosá. Legnagyobb sikereit az Újpestben érte el, 1936 és 1947 között.

Négyszeres bajnok (, 1939, 1945, 1945-46, 1946-47) az újpestiekkel, ötszörös gólkirály (1938:56 gól, 1943:26 gól, 1944: 33 gól, 1945: 36 gól, 1946: 51 gól), KK győztes (1939).

Válogatott mezben: főiskolai világbajnok (1935) és tagja az 1938-as VB-n ezüstérmes gárdának, 1947-ben engedéllyel külföldre távozott.

Idegenlégiósként játszott az AS Rómában (1947-49), az Anconában (1949-50), valamint a kolumbiai „kalózigában” a Deportivo Salamarios együttesében.

1951 után edző Olaszországban, Görögországban és Cipruson.

A hatvanas évek óta Cipruson élt. Nicosiában hunyt el 1999 márciusában, 83 évesen.

* * *

„Világszínvonalú csatár volt. Technikailag, taktikailag, játékontelligenciában és gólképességében kimagasló játékos. Az ötcsatáros játérendszerben a belső három poszt bármelyikén megállta helyét, lévén abszolút „kétlábas”. Testalkatából, fizikumából következően került a test-test elleni játékot, viszont játékosársait rendre jól hozta helyzetbe.”

* * *

Az Újpest FC-nél töltött 11 év alatt, 1936–1947 között, lila-fehérben, 303 mérkőzésen - 368 gólt ért el.

* * *

A csapat 1939-ben 44 ponttal és 107-26-os gólaránnyal nyerte a bajnokságot. A góllövőlistán a fényformáját futó Zsengellér végzett az élen 56 találattal. Ez Meccsenként 2,154-es átlagnak felel meg.

* * *

A magyar bajnokságban 325 meccset játszott 1935 és 1947 között, 387 bajnoki góljánál csak Szusza Ferenc és Schlosser Imre szerzett többet.

* * *

Válogatott 39 alkalommal volt 1936 és 1947 között. Ezeken a mérkőzéseken 32 gólt lőtt. A válogatott góllövők örök ranglistáján nyolcadik helyen áll (A nemrégiben elhunyt világklasszis, Albert Flórián 75 válogatottságán 31 szer volt eredményes.)

* * *

A nemzeti csapat 1938-as Franciaországi világ bajnoki szereplésekor világszerte ismertté vált: ő lett a **torna második legtöbb gólt szerző játékosa** 5 góllal, a 7 találatos gólkirály, a brazil Leonidas mögött. *Egy korabeli újság a futball Paganinijének nevezte.*

* * *

1938-ban **meghívták az Európa válogatottba**, az Angol Labdarúgó Szövetség fennállásának 75. évfordulójára rendezett gálamérkőzésre. (Eredetileg 4 játékosunkat hívták meg – Lázárt, Sárosit, Bíró és Zsengellért – de az egyre veszélyesebbé váló nemzetközi helyzet miatt csak Ábel kapott kiutazási engedélyt.) A kontinensválogatott így állt fel: *Olivieri – Foni, Rava – Kupfer, Andreolo, Kitzinger – Aston, Braine, Piola, Zsengellér, Brustad*. Az angolok 3:0-ra nyertek.

* * *

Európai aranycipős 1939-ben és 1945-ben.

* * *

1947-ben Olaszországba szerződött, az AS Roma csapatához, majd az 1949-50-es szezonban az Anconánál játszott. Aktív pályafutását a kolumbiai Deportivo Samariosnál fejezte be 1953-ban.

* * *

Puskás: „Minden idők egyik legnagyobb futballistájának tartom őt, aki sokat tett azért, hogy mindenkinél jobb legyen. Mindamellet jószívű, jó kedélyű ember volt. Pályán kívül és a pályán is. Ha valaki felvágta – erre szándékosan ritkán került sor – vagy durvaskodott vele, azt kinevette, kicselezte, de soha nem törlesztett.”

Szusza: Majdnem hat évet játszottunk együtt Ábellel, aki meghatározó egyénisége volt az akkori Újpestnek. Több volt egyszerű csapatkapitánynál: a pályán második edzőnk volt, akinek az utasításait gondolkodás nélkül hajtottuk végre. Zsonglörként kezelte a labdát, egyedülálló játéktudás jellemezte, csodálatosan tudott alkalmazkodni a körülményekhez. A kapu előtt szellemesen, ötletesen oldotta meg a helyzeteket. Olyan tanítómestert tiszteltünk benne, aki hallatlanul nagy tudását megpróbálta belénk táplálni. Véleménye még a magánéletünkben is számított.

Utoljára az Újpestben

Simonyi Imre, az ős gyulai nagyszerű költő élete az Újpest volt. Mármint a focicsapat. Göröcsről külön írt, de többször említi Szuszát, Zsengellért és a többieket is prózai munkáiban. Az általa vélt, minden idők legjobb tizenegy magyar futballistájának csapata így állt fel:

Grosics – Balogh II., Szűcs S., Bíró S. – Bozsik, Pásztor, Nagymarosi – Göröcs, Szusza, Zsengellér, Puskás

Prózai írásainak egyike a „Márai meg Zsengellér” című, ami az 1989-ben az „Ember Gedeon jegyzeteiből” című vékonyka kötetében jelent meg. Abban idézi fel Zsengellér utolsó mérkőzését az Újpestben, mielőtt elhagyta az országot és kiment élni és focizni Olaszországba.

Simonyi Imre: Márai és Zsengellér

Részlet az írásból

"Negyvenhét őszeleje volt, talán szeptember. Szezonnyitás a Megyeri úton: Újpest–Ferencváros....H. úr egyik (valamelyik) Mancikával abban a belvárosi kocsmában ebédelt, melyben korábban Jóska (Tímár)vezette be az ifjú vidéki hírlapírót. Vasárnap volt és egy óra múlt, amikor H. úr, Mancika oldalán az utcára lépett: Újpest felé meendően.

Az utca túlsó oldalán, a Belvárosi Színház magasságában Bajor Gizi meg Lola asszony, mögöttük Márai meg egy idegen úr.....H. úr (az innenső oldalon) tisztelgően és elfogódottan meghajolt a túloldal irányába. Lola asszony biccentett s talán (bátorítóan) mosolygott Márai előbb némi tanácsalansággal szemlélte az innenső oldali félszeg meghajlást, majd valami enyhület a tekintetben: - ja persze, az Augustban....akkor....valamikor....ja persze! És megemelte jobb karját: hát persze... És haladtak tovább.

H.úr megilletődötten nézett utánuk. S honvágyat érzett az August iránt.

Mancika pedig hülyén bámult: - Hát ezek meg kik?

H. úr mellékesen felelt, visszafelé bal válla felett: - Zsengellér barátai, szívem. - H. úr életében akkor látta először civilben Bajor Gizit. Ezt tudta. Csak azt nem tudta, hogy ekkor látta utolszor Márait.

A meccs délután Újpesten rosszul indult: gólt lőtt a Ferencváros Zsengellér ödöngött a pályán a pályán negyedórán át. Ez volt a búcsúmeccse, másnap indult Olaszországba. Rómába szerződött. H. úr egyik bizalmasa ott a tribünön fülébe súgta: Ábel be van rúgva, egész éjszaka ittak a Misával....Aztán Ábel úgy húsz perc múlva kezdett odafigyelni. Egészen addig figyelt, míg az újpest öt gólt lőtt, arra az egy kapottra. Az ötből hármat az elsőmeccses Bódis-fiú rúgott, akit előző héten hoztak fel Kaposvárról.

Ezt a Bódis-gyereket igazán kedvtelve ugratta ki Zsengellér. A negyedik gól után Mancika ezt kérdezte H. úrtól: – Az a magas elegáns meg ki volt?

H. úr tanácstalanul nézett Mancikára – Négy-egy szívem, ha nem tudná.

....A meccs végén H. úr kezet nyújtott az öltöző felé bandukoló Zsengellérnek. Meg Szusza Ferinek is... Az évek pedig múltak. Az a vasárnap bizony, hogy nem egyszer eszébe jutott H. úrnak. S ami erről a vasárnapról eszébe jutott, az bizony a szívébe nyilallt. - Jó fájás ez - hitte ilyenkor H. úr. Igen, ez jó fájás. Amikor eszébe jutott az a vasárnap, melyben utolszor látta Márait meg Zsengellért."

Dicsőséglistája

- * Világbajnoki Ezüstérmes - 1938
- * Európa válogatott - 1938
- * Magyar Bajnok - 1939, 1945, 1946, 1947
- * Magyar Bajnokság Gólkirálya - 1938, 1939, 1943, 1944, 1945
- * Európai aranycipős - 1939, 1945
- * Az IFFHS szerint Zsengellér minden idők hetedik legsikeresebb első osztályú góllövője

Hoppe Pál így írt a Szabó Ferencsel összeállított „Labdarúgó bajnokságaink (1945-1986)” című könyvében: **„Ő valami egészen más volt: unikum, különleges furcsaság, olyan csodás drágakő, amelynek értékmeghatározásában nem tudtak megegyezni a becsüsök”**

Rajzon az „örök idők” legjobb magyar csatársora

Emléktáblája van Anconában, Cegléden, Salgótarjánban...

Újpesten nincs.

2015-ben lenne 100 éves!

Halassy Olivér, a legyőzhetetlen vesztes

„Az Antal történet tulajdonképpen most zárult le. Nemrég érkeztem vissza Újpestről, ahol ma már senki sem él a tősgyökeres újpesti Antal családból. Ebből már sejtheted, hogy rokon halálozott el.

Nagyapámnak négy gyermeke volt: Margit, Ilona, József és Erzsébet. Elsőként József halt meg Ausztráliában, 1997-ben. Őt anyám követte 1999-ben, nem sokkal később húga is elment. Az Antal nevet már csak egy valaki viselte a családban - lévén, hogy az egyetlen fiú gyerek maga gyermektelen volt -, a még élő legidősebb testvér, Margit, akit mindenki Mancinak, mi Mancinéninek szólítottuk. Gyöngyösön élt a nyolcvanas évektől, oda költözött a gyermekei után Corvin utcai házának "szanálását" követően, ahol özvegy éveit élte. Ma (2009.08.27.) volt a temetése Újpesten. Csendben eltávozott 94 évesen, a legidősebb és utolsó Antal-lány. A név nem öröklődött tovább. Nagyapám története így fejeződött be a mai napon.

Miért Újpesten? Ki volt Margit? Egy másik nagy újpesti név tartozik hozzá, egy híresebb, vagy még inkább ismert név. Antal Margit, Halassy Olivér özvegye volt. Kevesen tudják talán ma már, hogy ki volt Halassy Olivér, de nevét olvashatjuk a Margit szigeti Sportuszoda falán, az újpesti sportszarnok az ő nevét viseli, és egy sportegyesület is róla neveztek el.

Halassy Olivér tragikus sorsú, fiatalon elhunyt újpesti sportember volt. Az UTE úszója, és vízilabda csapatának oszlopos tagja volt. Ez a csapat 1931-ben Párizsban, 1934-ben Magdeburgban, 1938-ban Londonban Európa-bajnokságot nyert. 1928-ban Amszterdamban az olimpián ezüstérmes volt, 1932-ben Los Angelesben, 1936-ban Berlinben olimpiai aranyérmet kapott. Ezeknek a győzelmeknek aktív részese volt Halassy Olivér. Ő maga mellesleg 1931-ben az 1500 méteres gyorsúszás Európa-bajnoka volt Párizsban. Országos bajnokságot folyamúszásban 11-szer nyert. Ötszörös úszó és 91-szeres vízilabda válogatott volt, mindvégig UTE versenyzőként. 12-szer javított magyar csúcsot gyorsúszásban.

Hogyan lett úszó? Nagyon eleven srác volt és mindent jelentett számára a foci. Nagy reménységnek mondanák manapság. Vagány volt és sikeres. Ám volt egy szerencsétlen „ballépése”. A nyitott peronú villamosra egyszer felugorván - pedig hányszor megtette előtte (!) – lecsúszott a lépcsőről. Bal lábát térd alatt amputálni kellett. A foci reményeknek vége lett, de ő nem adta fel: sportágit váltott és mozgáskorlátozottként úszásban és vízilabdában is bajnok tudott lenni az épek, az egészségesek között.

Az első tragédiát így élte túl. De nemcsak az életében volt tragikus sorsú, hanem halálában is: 1946 szeptember 10.-én úgy tudom taxival ment az Úszó-szövetségbe, mert akkor már békeidő volt és újjá kellett szervezni a sportéletet is. A „felszabadító csapatok” egy különítménye, járőre vágott eléjük. Nem akartak semmit, sem tőle, sem a taxisofőrtől, csak az autó kellett nekik. Ők rosszkor voltak rossz helyen?! Tény, hogy mindkettőjüket agyonlőtték.

Az eset évtizedekig elkenve, meghamisítva, rablótámadásnak beállítva élt a köztudatban, érthető, ám meg nem bocsátható módon. Legkisebb lánya épp 4 hónapos volt akkor.

Most, hazaérvén özvegye temetéséről, megnéztem, hány éves lenne a férje, ha ő 94 volt?

Halassy Olivér született 1909. július 31.-én. Egy hónapja lett volna 100 éves!

A fogyatékkal élők sportegyesülete és az Újpesti Szabadidőközpont az ő nevét viseli.”

Síremléke a Megyeri úti temetőben

Visszavágó mérkőzés

Anya nem sok híres embert ismert életében. Ezek közül az egyik Csík Tibor a Magyar Pamut SC. olimpiai bajnok ökölvívója volt. Együtt dolgozott ugyanis a feleségével az Izzóban, sőt, később apósa az ő főnöke lett. A bajnoknak – a legenda szerint – egy döntő fontosságú mérkőzése előtt a csapat vezetői odasúgták: ha jót akar, meg ne próbálja legyőzni szovjet ellenfelét. Az összecsapás rövid ideig tartott, Csík Tibi kiütéses győzelmével ért véget az első menetben. Az eset nagy valószínűséggel a Budapesti Universiádén fordult elő. Persze azonnal kihagyták a válogatottból és ettől kezdve nem találta helyét a világban. Házassága is tönkrement, mert anyósa mindent elkövetett, hogy lánya elhagyja és a család számára is megfelelő férjet keressen magának. Addig-addig, hogy életük tényleg megromlott és a feleség, a szerelemmel szeretett feleség egy szép napon visszaköltözött szüleihez.

Már 1956 novemberére fordult a naptár, amikor egy óvakodva tett bevásárlás alkalmával elkísértem anyát a boltba és a Bajnok jött velük szembe a néptelen utcán. Nyakában géppisztoly lógott, tekintetében olyan mosoly szerű bujkált.

A „csókolom, hogy tetszik lenni? - Köszönöm jól, és maga?” után anya nem tudta megállni, hogy szóba ne hozza a Bajnok vállán csüngő dobtárust, kiváltképp azért, mert úgy tudta, ringen kívül nem volt harcias, még kevésbé militáris beállítottságú.

- És mi járatban van ezzel az irdatlan géppisztollyal mondja csak? - kérdezte amolyan mellékesen, lényegtelenül nehogy bármilyen gyanút keltsen a kíváncsisága. Annál is inkább, mert akkorra már nem igazán volt világos, kiben mi lakik valójában.

Amilyen természetes igyekezett maradni a kérdező, olyan természetes maradt a válaszoló:

- Semmi különös kezicsókolom, az anyósomat keresem!

Miközben ezt mondta, szeme olyan pajkosan nevetett, ahogy talán régen. Mint győzelmei kihirdetésekor a dobogón. Erre aztán anya is elmosolyodott, sőt még én is, aki mit sem tudtam akkor

még anyósok és házasságok lehetséges kölcsönhatásáról. Talán nevettünk is, ami akkoriban ritkaságnak számított.

Az anyósnak - mi sem természetesebb – haja szála sem görbült veje bosszújától. A Bajnok néhány nap múlva eltűnt Újpestről, majd az országból is. Még két évtizedig próbált otthonra lenni, megkapaszkodni valahol valami bizonyosban. Nem sikerült: az ausztráliai Sidney városában öngyilkos lett 28 évvel világraszóló olimpiai győzelme után, 49 évesen.

Azóta a Magyar Pamutiparnak nincs ökölvívó csapata, hogy lehetne hát olimpikonja? Pamutipar sincs már, vagy ha van is, nem magyar. A Bajnok emléke, hogy valaha harmatsúlyban legyőzhetetlennek bizonyult a londoni olimpián, elveszett a lakótelepek panelóriásai között.

A történet emlékeztessen az MPSC későbbi tehetséges, sikeres bunyósaira, akik iskolatársaim voltak: Lőrinc Pál (Paja), Tuhárszky István (Tatyú), Zollner István (Csirke).

Csík Tibor Szepesi Györggyel a Budapesten rendezett főiskolai világbajnokságon
(1949. augusztus 21.)

Szívhangok Szuszáért

Szusza Ferenc a stadionnévadón. 2003 október 25.

A TV-ben látott jelenet nem volt megrázó ebben a háborús, terroros, katasztrófás világban: egy hófehér hajú, idős urat vittek hordágyon.

Csak hogy ezt az idős urat így látva, összedobbant egy újpesti generáció szíve és dobolt együtt a betegszállítók sietős lépteivel. Azoké, akik még villamossal is tudtak a Megyeri útra járni, olykor fűrtökben lógva a „kitérős”, botcserélős 8-as vagy a 10-es lépcsőin. A 3-ason inkább a vendég szurkolók jöttek Pest felől, nem túl nagy számban és nem sok örömet remélve.

Abban az időben volt ez, amikor a világhírű Váci úti gyárat Egyesült Izzónak hívták. Homlokzatán még azt is, hogy Tungsram, csak egy nagy, piros-kék T- betű jelölte, mert mindenki izzósnak vallotta magát, aki ahhoz a máshoz nem hasonlítható nagy családhoz tartozhatott.

A Lámpagyár emeleti öltözőinek ablakaiban hétköznapi forduló vagy kupameccs okán, ott tolongtak a délutános gépbeállítók, meg a 75-ös épületből „átlógott” karbantartók, hogy láthassák melyik ellenfelüket, milyen arányban győzik le a lila-fehérek, a Megyeri-úti „katlanban”? Rendszeresen nyolc-tíz, nemritkán húsz, olykor közel harminc ezres közönségük előtt.

Az Újpestet fél szavakból is értő nemzedék gyerekként, apja mellett izgulva láthatta Szuszáért először játszani, az Egresi (?) Virág, Aspirány, Szusza, Tóth összetételű csatársorban a Henni – Rajna, Várhidi, Győrvári – Kis II. Peller hátsó alakzat előtt például az akkor NB I-es, Ónodival, Kirády Ervinnel és Kruck (Kemény) Tibivel felálló Vasas Izzó ellen.

Ők emlékezhetnek későbből, egy csodagóljára, a 393 egyikére, amit az Újpestben töltött 26 éve alatt játszott 463 mérkőzésén lőtt. Vagy húsz méternyire az akkor még a bajnokjelölt Vasasban védő Szentmihályi kapujától, tenyérnyi helyről villant meg és fél fordulattal bombázott a hálóba. „Misi” is villant, de Szusza labdája úgy vágódott félmagasan a „hosszúba”, mint egy lábról indított rakéta. Pedig a Vasas Bundzsák - Berendi fedezetpárja mellett nem volt könnyű lövéshez jutni még Di Stefanóéknak sem. Belül meg már ott volt Mészöly...

Szusza Ferit pályája csúcsán nem kevesen a világ legjobb csatárának is tartották, holott nem volt annyiszor válogatott, mint ahányszor lehetett volna. Egyesek szerint azért, mert egy fontos meccs előtt súlyos sérülést szenvedett, amikor Sebes Gusztáv már tervezgette az Aranycsapat játérendszerét. Mások viszont tudni vélik, hogy szókimondó természete miatt mellőzték. De a legvalószínűbb, hogy balszerencséjére vagy szerencséjére kortársa és honfitársa volt két másik csatárnak. Az egyiket Hidegkúti Nándornak, a másikat Puskás Ferencnek hívták. Szusza huszonnégyszer játszott a nemzeti tizenegyben és 18 gólt szerzett válogatottként.

Nem volt beceneve és „civilben” alig lehetett látni a kerületben. A Váci út végén lakott, a stranddal szemben, aminek mára elöregedett díszletei között régen volt diákszerelmek emléke bolyong. A házat és lakóját különös tisztelet övezte. A „Tungira” menők vagy onnan jövők megilletődötten mentek el a háromnegyedig leengedett redőnyökkel titokzatoskodó egyszerű, elegáns kis villa előtt, aminek rácsos vaskapuján szolid fémtábla hirdette lakóját: Szusza Ferenc. Titkon mindenki azt remélte, hogy egyszer feltűnik a kapuban, vagy az udvar még belátható szegletében. De nem! Ő csak a játékos kijáróban szeretett feltűnni és az ellenfél térfelén akarta felhívni magára a figyelmet.

Most tehetetlen volt a félelmetes balláb és akihez tartozott, a kapusok hajdani réme ott feküdt a hordágyon, kiszolgáltatva sorsának. Sietve vitték a betegszállítók, akárcsak Sándor Csikart, a Budai árnyékában másodhegedűssé minősített világklasszis jobbszélsőt, aki állítólag egymaga 1500 jegyet vett Göröcs jutalomjátékára.

A futballdicsőség, akárcsak az ifjúság, mulandó. De ha emlékeznek az emlékezők, akkor fennmaradhat örökre. Amíg emberek élnek a vasúti híd, a Duna, a Megyeri Csárda, a palotai állomás, a felüljáró és a Búr-telep között

Szusza Ferenc 1923 - 2006

A Megyeri úti stadiont 2003 október 25-én, 80 éves születésnapja alkalmából róla nevezték el.

Páratlan nyolcas

Apám akkor az Egyesült Izzóban dolgozott, a Leltárirodában. Főnöke Konkoly Béla volt, aki az Újpest, illetve az akkori Újpesti Dózsa kiváló sportvezetője volt, életét átítatta a foci. Apám nem volt valami nagy beosztásban, hanem az osztály amolyan Nemecekjeként leltári számokat rakott fel mindenütt a gyárban az íróasztaloktól, a szekrényeken át egészen a gépekig, mindenre. Ha valami újat vettek arra azért, ahol megsérült vagy elkopott egy-egy, akkor azért.

Egy napon azt mesélte otthon a vacsoránál, hogy az Izzó ifiben focizik egy fiú, aki állítólag, ha megkapja a felezővonalnál a labdát, akkor végigcselezi az ellenfél egész védelmét, még azt is megvárja, hogy a kapus kifusson, őt is kicselezi és úgy rúgja a gólt. Azt mondta, hogy meg kellene nézni, mert a rendszeresen kijáró szurkolók szerint egy ilyen csodát látni kell! Úgy hívják: Göröcs János.

Aztán egy vasárnap valóban felkerekedtünk családotól – anya, apa, meg én – és elmentünk a Tábor utcába, mert a Vasas Izzó ifi „itthon” játszott éppen. Nem akarok itt olcsó hatásokkal élni, hogy igen végigcselezte meg kicselezte, meg úgy lőtte be, mert erre már nem emlékszem, hogy volt-e ilyen szituáció azon a meccsen, de azt láttuk, hogy egy vékony, kicsit nagyorrú fekete srác, a 8-as focija kiemelkedik a mezőnyből, hogy sokkal jobb, mint a többiek, ezért a csapattársak mindig hozzá passzolják a labdát. Nála ugyanis jó helyen volt. Gólt azt hiszem akkor is lőtt, de nem az cselsorozatos változatból, hanem csak úgy.

Alig telt el néhány hét és azt újságolja otthon apám, hogy új kollegát kapott, mit gondolunk ki az? Persze nem gondoltunk semmit, kire is gondoltunk volna? Hát az a focista zseni, a Göröcs Jancsi. Úgy becézik, hogy „Titi”. Nagyon rendes, csendes, tisztelettudó, szerény fiú – részletezte apám – senki nem mondaná meg róla, hogy micsoda futballista. És milyen lesz?

A leltári számok felrakásáért nem nagyon lelkesedik, de csináljuk. Ő hozza a ládát, a számokkal, fűrókkal csavarokkal és meg rakom fel őket. Titi persze segít, amit tud. A fociról nem beszél, csak ha kérdezem esetleg egy-egy meccsről, akkor mond egy-két mondatot.

Talán először játszott az Izzó felnőtt csapatában, amikor 2 tiszteletjegyet hozott apának, a Tábor utcába szólót. Persze kimentünk, láttuk játszani, jól játszani, utána odajött néhány pillanatra hozzánk és velem kezet is fogott.

Egy nap azután azt újságolta apám, hogy elment a Titi, Konkoly Béla elvitte a Dózsába. A következő 15 évre, hogy lejátsszon 339 mérkőzést, hogy 62 szerez válogatott legyen, hogy 19 gólt rúgjon címeres mezben, hogy 62-ben az akkori KEK (Kupagyőztesek Európa Kupája) sorozat gólkirálya legyen. Hogy extraklasszis legyen. Mert aki nem látta játszani Göröcsöt, annak ez a tény komoly fehér folt a futballműveltségén. Nem hajlongott meg forgolódott, eltüntetve a labdát, mint Albert, hanem futtában cselezett. (Egy amerikai kosárlabda oktatófilmben lassítva mutatták, hogy blokkol Wilt Chamberlain a világ akkori legjobb védőjátékosa: úgy, hogy extra ütemérzéke folytán akkor „kezd” felugrani, amikor a dobó már javában visszaesik. Hát így cselezett Göröcs.) Száguldott a védővel szemben és amikor az már nem bírta a szembemenősdit és „bemozdult”, Titi az utolsó utáni pillanatban elvillant mellette. Ellenkező irányba. Labdástól. Nem lőtt bomba gólokat, de tudta, érezte, hogy hova és miért éppen oda kell rúgni a labdát, hogy „beférjen”. Sem kapura tartó szabadrúgására, sem fejesére nem emlékszem. De úgy látott a pályán, ahogy talán senki, úgy érzett teret és időt. Azt, hogy ki hol van éppen, és ki mennyi idő alatt ér oda, ahova ő tudja küldeni a labdát. Művésze volt a játéknak. Még a foci posztos rendszerében adta elő a tudását, jobbösszekötőként így mindig 8-as számmal játszott. Vannak mezszámok, amik valamelyik viselőik folytán misztikus számmá válnak. Így lett a 10-es Puskás jelképe, a 14-es Crujffé, a 8-as Göröcsé, majd később Varga Zolié.

De hol van már Konkoly Béla, a Tábor utca, a Vasas Izzó és hol van apa? Az idő megállíthatatlan. Göröcs Titin nemrég 70-esre cserélte a „leltári számot”.

Azóta Újpest díszpolgára.

Mert a Berda

Ha újpest központjában találomra megkérdeznénk embereket, hogy ki Berda József, nyolcan azt mondanák, hogy tudják is ők, legfeljebb ketten, hogy valami költő és egy valaki viszonylag szabatosan megfogalmazná, hogy költő és még utca is van róla elnevezve.

Újpesthez nagyságrendekkel több sportoló élete kötődik, mint költőé. Meg kell őket becsülni!

„hétfő, kedd szerda, írta Berda” ez kamaszéveink egyik mondókája volt, Berda Józsefet csaknem mindenki ismerte. Volt, aki a vendéglátóhelyek valamelyikéből, de legtöbbször az utcáról. Mert szinte állandóan jött ment és ő is ismert szinte mindenkit. Én nem találkoztam vele, de apám gyakran. Azt mesélte, hogy trágár volt, megjegyzés tett a nőkre és valami kis nyomás féle mindig volt benne, vagy csak így szokták meg az újpestiek.

Most meg utca van róla elnevezve. Anyámék ott laktak, így kétszer, rövid ideig én is. A valamikori Szent Gellért, aztán Gellért utcában, ami ma – 1970 óta – Berda József utca.

Volt iskolatársam, Sípos Áron, de főleg a bátyja, az akkor már tanár, Lajos állítólag sokat foglalkoztak vele és merjük remélni, hogy egyszer megírják a maguk Berda Jósáját! Az lesz az igazi! Annál is inkább, mert Lajos már megtette. Oly korban élt (1902-től 1966-ig) ami nem volt a régi rendszer sem már, de újnak sem lehetett nevezni. Hatvannégy éves korában halt meg.

Az újpesti utcák jól ismerték Berdát, ahogy Berda is jól ismerte az utcákat. Főleg a Gellért utcát, ahol 33 évet élt le ágyrajáróként. Nem volt tudós költő, hanem gyötrelmesen induló, csak anyanyelvét ismerő autodidakta, aki az elemi iskola négy osztályát is nehezen végezte el. Inasnak adják az angyalföldi Láng- gépgyárba, ahol apja, Berda Mátyás betanított kazán- kovácsként dolgozott, de a lakatos szakmát sem tanulja ki.

Zelk Zoltán szerint nem tartozott a művelt költők közé, de sok mindent tudott, amit más költők nem tudtak. Berda mindent megtanult ahhoz, hogy önmagát kifejezze, hogy önálló, öntörvényű világát kialakítsa. Berda mindenekelőtt az evés, ivás, alvás, szeretkezések, kóborlások és boldog lustálkodások örömeinek költőapostola volt. Napjait környezetének megítélése szerint csavargók és naplopók módján élte. Egyénisége felszabadításáért, kifejezésének alakításáért, saját hangjának megtalálásáért nehéz, hosszú és makacs küzdelmet vívott. Mint azok, akiknek mindent mindig elől kell kezdeni és maguknak megszerezni.

Volt kifutó, gyári hordár, könyvügynök. Verseket 18 éves korában kezd írni.

Bátyjai nem jó szemmel nézték életmódját. Nem akartak belenyugodni abba, hogy nem tanult szakmát.

Végül elmegy otthonról és talán már 1916-ban Újpestre kerül. Ágyrajáróként lakik az Arany János utcában, a Templom utcában, a Dugonics utcában, az Irányi Dániel és Aradi utcában, Majd 1933-tól haláláig a Szent Gellért utcában, ami Gellért utca lett, 1970-től pedig Berda József utcára keresztelték át. Létfenntartása olcsóbb volt Újpesten, és minél messzebb akart kerülni a családtól és bátyjainak hatalmától.

Írói jövője szempontjából is jól választott, amikor a Újpestre költözött. Kezdő költőként olyan környezetet talált, ami nem nyomta el, hanem elősegítette kibontakozását. Az irodalmi élet elismeri, befogadja: 1944-ben Baumgartner díjat, 1965-ben József Attila díjat kap és a Magvető Kiadónál gazdag válogatás jelenik meg négy évtizedes költői pályája legjelentősebb verseiből,

Az Árpád kórházban, a rák vitte el. 64 évesen.

Berda József: Iramodj

Próbáld meg az utolsó táncot.
 Legyőzni több, mint hatvan évedet.
 Vidámodj újra robogó kamasszá,
 Csakazért se hagyd magad magadra.
 Ha eddig nem éltél szándékod szerint,
 Most váltod valósággá a lehetetlent.
 Talán időt nyersz még arra,
 Hogy tovább csatangolj,
 Hisz saját hazádat sem ismered eléggé.
 A mostoha sors nem adott
 Elég irgalmat ehhez se néked.
 Mennyi sok-sok tája van hazádnak,
 Hol nem jártál hajsolt vágyaid ellenére sem.
 Mikor kerülhet erre sor már?
 Egyre inkább többet szeretnél látni.
 Szünet nélkül barangolni, utazni ,
 Csatangolni a végnélküli kifáradásig.
 Talán ez lesz a te legálombélibb földi szerencséd.

Antal hentes üzlete

Egy üzlet látható, az István út és Petőfi utca sarkán. A fotóról kideríthetetlen feliratokkal, illetve cégjelzéssel. Talán átrendezés közben, amikor tulajdonost, nevet, talán profilt is vált. Viszont, aki ránézve és nem mondja azonnal, hogy ez „az Antal hentes”, annak vissza kell vonni az Újpestre szóló lakcímkártyáját. Még nem érdemelte ki.

Ez persze tréfa. Egy hazalátogatásom alkalmával menyem azt mondta, eljön értem kocsival. Hol tud felvenni? Én reflexből rávágtam, hogy az Antal henteshez jöjjön, mert ott meg lehet állni. Nem tudta hol van. Mentségére legyen mondva, csak 10 éve él Újpesten. Óbudai.

Egyik kedvenc osztálytársam, barátom volt a középiskolában Tasnádi Laci. Kicsit furcsa, többször magába mélyedő kamasz volt, nem dicsekedett semmivel, minden „titkát” úgy kellett kihúzni belőle. Ha megmakacsolta magát, még a tananyagot is. Pedig készült.

Valamelyik történelem órát követően a 45 utáni helyzetről az államosításokról „dumáltunk” és szóba került, hogy van amit államosítottak ugyan, de őrzi az eredeti tulajdonos nevét! Hogy miért? Rejtély. Ilyen például – mondta valaki – az Antal hentes, az István út sarkán. Mindenki így ismeri, pedig azt se tudjuk ki volt az Antal hentes? A nagyapám - szólalt meg Laci, aki addig nem nagyon vett részt a társalgásban csak hallgatott bennünket.

Faggatni kezdtük és megtudtuk tőle, hogy legendás nagyapjának 5 üzlete volt Újpesten. Az államosítás után, talán dolgozhatott volna hentesként valamelyikben ezek közül, de annál büszkébb volt! Valószínűleg úgy volt vele, ha már nem az övék a boltok, köze se legyen hozzájuk. Egy gyárban, ládászogelő segédmunkás lett Sashalmon.

Most, amikor kezdem gyűjteni a régi, illetve régebbi Újpestet, ezen az oldalon, írtam Lacinak – amúgy pszichológus lett és Komáromban él – hogy meséljen Antal nagyapjáról. Mesélt. Itt következik.

Jó lett volna, ha Antal nagyapámtól örököltöm hihetetlen szívósságát, amivel túlélte minden nehézséget, ami rázúdult az élete során. Árva-gyerekként nőtt föl, féltestvére nevelte fel Gödöllőn. Kemény gyerekkora volt. Az inasokkal együtt lakott, velük együtt tanulta ki a hentes mesterséget. Feleséget is kijelölték számára, még hozzá nagyanyánk személyében, akivel nagyon tisztességesen élték le egész életüket, négy gyereket neveltek fel.

Vállalkozása folyamatosan gyarapodott. Újpest legtehetősebb hentesé lett, több üzlete volt, minden gyerekének házat vett. Saját házában lévő üzlete mellett műhely, szállás a segédeknek, lovas kocsi,

teherautó, vagyis szisztematikusan építette fel a „birodalmát”, Mindenre gondolt és mindenkiről gondoskodott a környezetében.

Hatvankét éves volt, amikor államosították. Ennek előtte is volt mit feldolgoznia. Mégpedig az első világháború, melynek folyományaként orosz hadifogoly is volt. A második világháborúban már kora miatt nem katonáskodott, viszont dunakeszi házát, ahová a bombázások elől családját menekítette, találat érte. Ember tervez, Isten végez! Sokszor hallottam ezt tőle. Mert bombatalálatnak szinte csodás kimenetele lett! A pincében, az összedőlt ház romjai alatt, teljesen eltemetve, mindenki életben maradt. Több tíz kilométeres körzetben bomba máshova nem esett. A megmaradt alapokon sokat játszottunk gyerekkorunkban.

Az államosítás után 10 évet dolgozott segédmunkásként Sashalmon, az EMG-ben, ahol az elkészült műszerek szállító ládáit szögelte, és a feliratokat papírsablonon keresztül rájuk festette. 72 évesen ment nyugdíjba.

1950.-ben, az államosítás évében költöztünk oda, az akkor Dózsa György út 37.-be, hogy a nagy házba ne költöztessenek idegeneket. Négy éves voltam akkor. Gyakorlatilag emlékeim róla ettől az időtől vannak róla.

(Antal S.József hentesmester. Újpest 1988 - 1963. Élete: 1905-ben szabadult Gödöllőn, majd 1913-ban alapította vállalatát a Horthy Miklós -ma Görgey Artúr - utca 37.-ben. Később fióküzletet nyitott az István út 12-ben. gépesített feldolgozó üzemében első osztályú termékeket állított elő viszonteladók számára is. Több éven át az Ipartestület húsipari szakosztályának elnöke volt.)

Inkább alacsony termetű, kövérkés, idős bácsiként emlékszem rá. Cukorbeteg volt, magas vérnyomása miatt Rausedilt szedett, amitől a parkinsonizmus tüneteként apró léptekkel járt. Szigorú szokásokkal építette körbe az életvitelét: zsebóráját, amikor hazajött, a konyhakredenc bal oldalára tette, onnan csak akkor vette el, ha elment valahová, és este, hogy az éjjeli szekrényére tegye. Minden étkezéskor az asztalfőn ült, és a vacsorák mindig teljes családi létszámmal történtek, bármekkora is volt a család. Csak vizet ivott, mindig a szőlőmintás üveg korsóból, ami csak az övé lehetett. Étkezéshez, vágásra csak a zsebkését használta, még ünnepi terítéknél is. Nagyon korán lefeküdt, és még korábban kelt. Az első villamos „nélküle el sem indult”. Sashalom igen messze volt.

Már rég nem volt ereje teljében, mégis nagy tekintélye volt. Keveset beszélt, hangos szót sosem hallottam tőle. Hihetetlenül bölcsesség jellemezte. Nem zúgolódott sorsa miatt. Hálát adott az Istennek azért, hogy a család megmaradt, és egészségben élhetett együtt velük. Amit nem változtathatott meg ahhoz alkalmazkodott.

Azt hiszem mélyen, de nem látványosan vallásos volt. Minden vasárnap elment a tízes misére. Egyedül, mert nagymama a reggeli miséhez ragaszkodott, hogy a konyhai munkát ne kelljen megszakítani. Őt szépen felöltöztette, a kabátját ruhakefével lekefélt. Antal néni! Mondta nagyapám, mert így szólította, jól vagyok így? Mehetek? És indult a misére.

Hetvenötödik évében rosszul lett, mentők vitték a kórházba, néhány nap múlva meghalt.

Látszólag nem különös vagy kalandos élet. Mégis tele a mindennapi hősiességgel, minden körülmények közötti helytállással, mindig megőrzött józansággal, megfontoltsággal. Ha olykor rosszul döntött az sem rajta múlt. Talán sose tévedett! Tévedett a pilóta, aki azt hitte, hogy baj nélkül megszabadult a bombájától, és oda esett, ahol senki sem számíthatott rá. Tévedett a történelem, amikor háborút zúdított a világra, vagy amikor államosított. Ezekre nem lehetett felkészülni. Ezeket túlélni lehetett annak, akinek volt lelki ereje, no meg szerencséje, vagy mégis szerette az Isten.

Újpesti volt, aki Újpesthez csak tett, és bár élete munkájának nagy részét elvitte a pusztítás, máig maradt, ami őrzi a nevét az Újpestiekben! Ő volt „az” Antal hentes. A nagyapám.

Az oldal egy képpel kezdődött, amin egy üzlet látható, az István út és Petőfi utca sarkán. A fotóról kideríthetetlen feliratokkal, illetve cégjelzéssel. Talán átrendezés közben, amikor tulajdonost, nevet, talán profilt is váltott. Viszont, aki ránézve nem mondja azonnal, hogy ez „az Antal hentes”, annak vissza kell vonni az Újpestre szóló lakcímkártyáját. Még nem érdemelte ki.

A Vezér alkonya

Újpesten volt főnök, igazgató, vezérigazgató, elnök, titkár, főtitkár. De Vezér csak egy!
Dienes Béla az Izzóban!

Rá vártunk. Húszegynéhány év után, azokról az évekről beszélgetni és a gyárról!

Minisztériumi főmérnökként láttam az iparág helyzetét. Az új vezérigazgató személyére kilenc nevet tettem le a miniszter elé, ő azonban azt mondta: te leszel az Izzó vezérigazgatója!

1962-t írtunk. Létre jöttek új elektronikai vállalatok, köztük a Videoton. Meg kellett teremteni a televízió képcső hazai gyártást, és fejlődött a félvezető technika. Ilyen helyzetben kezdődött két évtizedes vezérigazgatói történetem.

A magyar gépiparnak az export piacon sok keresnivalója nem volt, viszont az Aschner Lipót által létrehozott Tungstram-kirendeltség, 19 országban, az igen! A sokirányú jelenlét tájékoztatott a piac igényeiről, felvevőképességéről és utat nyitott Európa, illetve a világ más tájai felé.

A szocialista reláció szűkös volt a számunkra, de nekünk adott volt a tőkés orientáció! Amerikában is alapítottunk üzemet és oda is szállítottunk lámpát. Mintegy 7000 gyártmányunk volt és egyetlen embert sem bocsátottam el. Éltünk is a helyzettel: 1970-re a Philips és mi kiléptünk a halogénlámpával a világ autóipara elé, a Tungstram szállítója lett a legfejlettebb autógyáraknak Európától Japánig.

A hatalmas piacok indokolták a vidéki ipartelepítést: Magyarország 10 városában hoztunk létre korszerű gyárakat. Felismertük mennyire fontos a szakmai műveltség növelése, a továbbképzés, az életkörülményeik javítása. Évente több mint 3000 dolgozónak tettük lehetővé a továbbtanulást és folyamatosan kötöttünk tanulmányi szerződéseket.

Úttörők voltunk a vállalati lakásépítésben. Csak Budapesten, 2700 dolgozónak adtunk otthont alacsony belépési díjjal, hosszúlejáratú hitelre. Országosan figyelemre méltó volt a vállalat kulturális- és sportélete is.

1982-re befejeződött a vidéki ipartelepítés, gyártásba kerültek az új korszerű termékeink és mégis felálltam a vezérigazgatói székből!

A világgazdasági környezet kedvezőtlenül alakult és a szabályozók itthon is előnytelenül módosultak. Lehetetlenné vált a fejlesztés, növelték az elvonásokat. 1982 novemberében közöltem: nem kívánok részt venni abban, hogy a Tungsram statisztika legyen a gazdaságpolitika hibái miatt, 1983. január 1-től nem akarom ellátni a vállalat vezetését. Belerokkannék.

Végül elfogadták érveimet és kineveztek Belgrádba, a magyar kereskedelmi kirendeltség tanácsosává. Ma már mosolygok rajta: életemben olyan kevés munkáért annyi fizetést nem kaptam.

Nekem a gyár az életet jelentette. Biztosan voltak húzásaim, amit újra kezdve másként csinálnék, de nincs újramezdés.

A feleségem, társam volt mindenben, de mára egészsége és az én fizikai állapotom is megromlott. Úgy ébredünk reggelente, hogy éljük meg a holnapot. Mind a ketten –

Elköszöntünk, vele indult a kocsí. Hátsó ülésén a magyar ipartörténet egyik koronatanúja ült.

(A Tungsram-(arc)képek c. könyv megjelenését már nem érte meg, 2005. januárjában eltávozott közölünk.)

TIZESVILLAMOS

előre a múltba

Attila: a sulisuli

Mindenki emlékszik az első iskolájára, minél inkább múlik az idő. Az én első iskolám Újpesten volt, az Attila utcában. Szép épület, ma is áll, de ki tudja meddig? 1902-ben kezdte működését általános iskolaként és 2008 szeptemberében, mint Bródy Imre Gimnázium fejezte be küldetését.

Az egyemeletes, magyaros szecessziós, Lechneri stílusú épület Baumgarten Sándor és Herczegh Zsigmond, a korszak két kiváló építészének tervei szerint készült és műemléki védelem alatt áll.

Korosztályom 1952-ben lépte át a kapuját és nekünk 1960-ig a világot jelentette. Az olvasás, írás és számolás megtanulását, az udvari focizásokat és első szerelmeink nyiladozását!

Azt is hihetné valaki, hogy az „Attilának” köze nem volt a 10-es villamoshoz! De volt! Az Árpád út villamos pályájához mindennek és mindenkinek volt köze! Ott mentünk le a Dunához, vagy fel, az Állami felé. Suli után ott fogytak el a szegényebb és verekedősebb srácok a földszintes bérházak rengetegében, meg ott futottak át a lányok a síneken, akik a MAHART házban laktak. Mert, akik a másik sárgában, azok addigra már otthon voltak, hacsak a sarkon lévő homokozóban nem volt valami verekedés.

Szóval ez év nyarán (2014) hívnak, hogy telefonon keresnek Kaliforniából! Ki az isten? Kaliforniából? Férfi hang, pár szót váltunk és már minden tiszta: az Attilában, alsó tagozatban osztálytársak voltunk Banás Lajossal, Gyűszű Margit osztályában. Ő volt a telefon túlsó végén. Elküldték neki az Újpesti Naplót, amiben az „Alsó tagozat, felsőfokon” rész jelent meg, abban megtalálta a nevét.

A „kis Banás” csenevész, rossz kis kölkök volt és rondán beszélt! Be is hívták az apját, hogy tanítsa rendre a fiát! Megtörtént! Egy napon hazafelé menet Lajos valamit megint elkanyarított, magyarosan! Ekkor a hátunk mögül érces férfihang – az apja – rivallt rá: az isten erre meg arra Lajos (ami ez után

következett azt csak 18 éven felüliek olvashatnák szülői felügyelet mellett) te csak rondán tudsz beszélni? Csak rondán tudott!

A telefon után üzeneteket váltottunk, hívtuk egymást, mondták, hogy jönnek látogatóba, találkozzunk! Úgy legyen, mondtam és úgy lett! Ugyancsak volt osztálytársunkkal, Völgyi Lacival lejöttek Debrecenbe és 58 (!) év után találkoztunk! Nem nőtt meg, nem lett egy szépfiú, de nem beszélt csúnyán! Ötvenhatban disszidáltak, azóta Amerikában él, családja van és újságírással (is) foglalkozott. Nyugdíjas.

Aztán felvetődött, hogy csináljunk egy Attilás találkozót jövő tavasszal, ameddig áll az épület és próbáljunk összejövetelt szervezni az „Attila” emlékére! De ez sajnos nem jött létre.

Iskolakezdés

Mindenkinek a saját iskolája jut eszébe, mert az, az ő iskolája!
Én így vagyok az Attila utcai iskolával, mert nekem az jelenti az iskolát!

Anya és apa valószínűleg fogta a kezem, amikor befordultunk az Árpád útról az Attila utcára, hiszen nem kevesebbről volt szó, mint menni életünk első iskolájába, megkezdeni a végtelen tanulást. Egy nagy kapun, a főbejáraton jártunk be majd délután jártunk ki a, ami előtt egy gyerekvédő gát, egy rács lassította kiáramlásunkat, nehogy valami arra járó autó elé fussunk felszabadult örömeinkben.

Olyan zöld volt az egész sulis, milyen is, olyan iskola zöld. Az már örök titok, hogy hol és ki találta ki ezt az egyen-zöldet, ami talán minden iskolában uralta a teret, pedig ilyen zöld a természetben nem fordul elő. Ahogy beléptünk, mindjárt balra volt az igazgatói iroda, de a mi igazgatónk nem bántott soha senkit, pedig néhányan megérdemelték volna. Néha-néha!

Őt Bakró Lászlónak hívták, nem magas, inkább testes férfi volt, szerette és megértette a gyerekeket. Mármint bennünket, az Attilásokat.

Az évnyitón az érkező gyerekeket és szülőket kiterelték az amúgy rettenetesen ronda, kopott udvarra. Hogy megtudjuk mihez kell tartani magunkat. Ott ismertük meg a Kormosi családot, akik az iskola hivatalsegégei voltak meg volt egy fiuk, az isten tudja hány éves. Férj, feleség együtt és külön, külön is csúnyák voltak, de rendet tudtak tartani, Mert féltünk tőlük! Akkor, attól kezdve és örökké.

Én Gyűszű Margit osztályába kerültem, amiért később is azóta is hálás vagyok a sorsnak. Mert tőle megtanultunk tanulni, fegyelmezettné, magyarnak lenni és uralkodni magunkon, ha úgy hozta a pillanat. Osztálytermünk az emeleten volt egy összenyitható terem egyik felében. A két teremből Gyűszű Margit olyan magyar vagy magyaros termeket varázsolt, hogy a kerületből csodájára járt minden vendég, aki ellátogatott az Attilába. A vezetés nyilván nem örült ennek. Még jóval 56- előtt voltunk, a Rákosi rendszer kellős közepén. 1952-t írtunk.

De tanított be Margit néni színdarabot, meg magyar népdalműsort rendezett csak velünk, a gyerekekkel. A legnagyobb sikere Krén Karcsinak és Polonyi Ildikónak volt: „Ne menj rózsám a tarlóra, gyenge vagy még a sarlóra! Ha megvágod kiskezedet, ki süt nékem lágy kenyeret?” – énekelték. A maguk szintjén gyönyörűen!

Persze felső tagozatban változott a világ: lett tiszta fiú és tiszta lány osztály, meg egy vegyes is. De ez már más volt, mint az alsó tagozat! Itt már előkerültek konfliktusok, némi verekedéssel és előkerült a szerelem: észrevehetővé váltak a gyerekszerelmek, amelyek aztán vagy eltartottak egy darabig, vagy mentek az érzelm süllyesztőjébe.

Nagyszerű tanárink voltak, mi legalábbis szerettük őket. Ollé Mihályné, Toronyi Ferencné, Horváth Lászlóné, Szunyogh András, Mihálydi Győző és persze a kissé sátáni hatású Káldy János, a kémia tanár, aki szerint ő tudta négyesre az anyagot, ehhez tartsuk magunkat!

A rettenetes udvaron meg ment a foci kispályás változata, az udvar végében – a kerítés teljes hosszában – pedig a sem kispályás, sem nagypályás egy érintőzés, azt hiszem 4 fős csapatokkal.

Aztán a tanítás végén sereglettünk szerte szét, leginkább az Árpád út sarkáig. Onnan a középosztály gyerekei jobbra, a Sárga ház, meg a MAHART-ház felé, a szegényebbje, meg balra, a Temesvári utca irányába. Abban az időben már felfedezhető volt, hogy melyik fiú melyik lányt próbálja kísérgetni. Több, kevesebb sikerrel.

Az iskola évek óta üresen áll. Talán életveszélyessé nyilvánították, de védett!

Vagy két éve fel is vetettük, hogy nem kellene csinálni egy nagy Attila találkozót? Ameddig még áll! De, mondjuk az Ady elkezdhetne egy sorozatot: az újpesti iskolák emléknapi tartalommal.

Volna siker, szeretet és emlék!

Alsó tagozat, felsőfokon

Nincs biztos elmélet arra, hogy a felnövekvő generációk, mikor, melyik életszakaszukban kapják meg azt az indítást, ami kihat szinte egész életükre.

Ha magam visszagondolok erre, akkor – természetesen a szülői házon kívül – az Attila utcai általános alsó tagozatát nevesíteném és a Könyves Kálmán Gimnáziumot. Nem minden, de jó néhány vonatkozásban.

Évtizedek óta tart a „nyomulás”, az iskolák, az intézményi képzés liberalizálása érdekében, aminek a lényege, hogy tanítsák az ifjúságot vagy neveljék? Tanításnak nevezik az úgynevezett poroszos szigort, amikor meg kell tanulni, amit meg kell, nevelésnek pedig, amikor szinte mindent ráhagynak a jövő generációira és majd ők eldöntik, hogy mit, mikor mennyire és hogyan sajátítanak el. Ha meg nem, hát nem! Istenem. Alkotmányos személyiségi joguk.

(Mint tudjuk a poroszos oktató-nevelő képzést a németek alkalmazták, – meg mi is egy ideig – de aztán áttértünk a nevelő-oktató változatra. Hogy hova jutottunk mi a nagy szabadsággal azt tapasztaljuk, az meg ismert, hogy a németek mit értek el a poroszos módszerrel?)

Nekem abban a szerencsében volt részem, hogy az Attila utca általános iskola, sőt talán újpest legkeményebb és legjobb I. osztályába vettek fel 1952-ben. Gyűszű Margit osztályába. Legendás tanítónőnk szikár, kőkemény nő volt, szigorú, de szerető pedagógus és ízig-vérig magyar. A szikár keménység meg is látszott rajta, így azt hiszem senki nem csodálta, hogy egész életében leánykori nevét viselte. Magyarsága pedig a szó legnemesebb és legtisztább értelmében értendő. Mai fogalmaink szerint különösen. És 1952/53-ban! Nem 1990-től, nekibuzdulva, még csak nem is 1957-től, a konszolidációtól, hanem a tajtékzó Rákosi-éra legsötétebb éveiben.

Kialakított nekünk, illetve az iskolának olyan magyaros dísztermet az első emeleten a két összenyitható tanteremből, hogy csodájára járt mindenki. Ebben és az egész magyar szellem képviselésében, átplántálásában tanártársa, Zana Dezső volt partnere és „harcostársa”, akiről ma már nem tudom, hogy alsóban vagy felsőben tanított-e, és milyen tárgyat, de nyilván magyart. És Bakró László volt az igazgató, aki lehet, hogy néha tartotta a hátát a Gyűszű Margit és Zana Dezső által képviselt szellem miatt, de mellettük állt.

Hogy honnan, kiktől lettek a gyönyörű motívumokkal átszőtt függönyök, a díszes tányérok, faliszőnyegek, sőt a magyarosra mintázott falikarok azt nem tudtuk, de tény, hogy a terem egy magyaros skanzenben is látványosságnak számított volna.

Pedig, kedves látogató, akkoriban könnyen össze lehetett szedni egy – valamilyen, akármilyen – koholt vádacskát, sőt, vele egy kis börtönt vagy deportálást is, hiszen az ének úgy szólt, hogy „nemzetközivé lesz holnapra a világ”! Viszont Gyűszű Margit osztályának a tanterme és a rábízott gyerekek neveltetése a részéről azt hangsúlyozta, hogy magyarok vagyunk!

Ezt a tartást műsoros estek is hirdették. Ilyenen verset mondott Zana Dezső, apa zongorázott és mi, a tanítványok betanultunk műsorszámokat az alkalomra. Az egyiken például Polónyi Ildikó, Krén Karcsival párban, magyar népdalokat énekelt. Még ma is látom őket népviseletbe öltözötten, Karcsi csizmás mellényes kis magyarként szorongatja Ildikó kezét és szép harsányan énekli, hogy „ha megvágod kiskezedet, ki süt nekem lágy kenyeret”? Mire Ildikó adta pöttyösen, bóbitásan ráfelelte: „hagytál volna békét nékem, más is elvett volna engem”

Betanultuk a Gyűszű Margit által írt Madársors című mesejátékot is a színházteremmé alakított összenyitható dupla teremben. A történet egy tanári asztalból kialakított kémény körül játszódik, a fecske házaspárról, a gólya házaspárról és a „házmesteri” teendőket ellátó Verébnéről, meg férjéről, Verébről szólt. A darabot többször is telt ház - szülők, testvérek, családtagok - előtt mutattuk be és azt hiszem más iskolában is eljátszottuk.

A játék abszolút főszereplője a végig színen lévő Verébné volt, akit Jónás Magdi játszott. Fergetegesen! Szentül hitte mindenki, szülő, tanár, iskolatárs, hogy Jónás Magdiból színésznő lesz. De nem lett! Kicsi volt és később, felső tagozatban kicsit túlfűzta magát. El is költöztek a sárga házból és többet nem hallottunk felőle. A darabban Krén Karcsi volt a férje. Ha emlékezetem nem csal a fecskeházaspár szerepében Völgyi Laci és Hasznos Erzsi játszott, Gólya urat én „alakítottam” a rövidnadrágos, mellényes elsőáldozós öltönykémben, pirosra festett lányharisnyában, nejem önagysága meg azt hiszem Kakuszi Ilona volt. Úgy emlékszem, hogy az egyik előadáson vagy Fecskénének vagy Gólyánénak Polónyi Ildikó „ugrott be”.

Maga sztori a költöző madarak életéről szólt, kicsit Tompa Mihályos hangulattal, leszámítva ebből Verébné telitalálat figuráját. A történet szerint a vándormadarak elmentek messze útra, de csak a Fecske házaspár tér vissza, mi, azaz Gólya úr és felesége elpusztul a hosszú vándorlás alatt. (A második részben így mi már nem játszottunk, amit őszintén szólva nem is bántunk.) A mese a vándormadárságról, meg a hazaszeretetről szólt. Nem akarok utólag semmi sovíniszta vagy irredenta üzenetet belemagyarázni, de tény – apám elkérte pár napra Gyűszű Margittól az eredeti szövegkönyvet – hogy az egyharmadát az előadás engedélyezése előtt kihúzták vele. Mindent egybevetve a Madársors megírása, betanítása és előadása valóságos tettek számított és akkor a legkisebb tethez is nagy bátorság kellett. Gyűszű Margitban és legfőbb segítőjében, Zana Dezsőben pedig a nagynál is nagyobb bátorság lakott.

Az Attila utcai Általános Iskola épületének sorsa, alighanem megpecsételődött. A rövid Bródis időszakot követően alighanem minden bizonnyal lebontásra kerül. Számomra ezért öröm, hogy e bejegyzésben megemlékezhetek „egykori iskolámról”. Gyűszű Margitról, Zana Dezsőről, Bakró László igazgatóról. És felsorolhatom az alsó tagozatos osztálytársakat, sajnos a teljesség igénye nélkül. Árvai Andor, Banás Lajos, Beke Gábor, Bitter László, Bottlik Zsuzsa, Csermák László, Giling Anna, Gottlieb Zsuzsa, Gréczi János, Hajdók Ernő, Hasznos Erzsébet, Hauer Ilona, Jámbor Irén, Jónás Magdolna, Kakuszi Ilona, Kenesei Mária, Klenyán Mária, Koltai Károly, Krén Károly, Linke Zsuzsa, Lövei István, Marosi János, Pattkovszky László, Pattkovszky Mariann, Pelyva György, Petki Lajos, Rolyik Mátyás, Rozgonyi Gábor, Simonits Sándor, Vajda László, Völgyi László, Weisz Péter.

Csak azóta eltelt fél évszázad...

Karácsonyi emlék

Már mindenütt feldíszítve állnak a közösségi karácsonyfák, a legkisebb falu községháza előtt éppúgy, mint a Parlamentben. A mi időnkben – nem úgy, mint ma – még nem mindenütt állítottak fenyőket, a karácsonyi készülődéshez, de ettől még nagyon is készülődtünk és „vártuk a Jézuskát”! Örömet akartunk szerezni a környezetünkben élőknek. Ezért történt, hogy egy karácsony során becsaptam a szüleimet, kiváltképp anyámat, akinek örömet, büszkeséget akartam csempészni az ünnepébe.

A lehetőség kínálta magát: az iskolában meghívót kaptunk a parlamenti úttörő karácsonyra. Az Attilából, ha jól emlékszem, ketten, Gábor meg én, a „nyomolvasó mozgalomban” való részvételünkért. Interjút készítettünk a MASPED akkori vezérigazgatójával, aki 45-ben azt a villamost vezette a Margit hídon, ami alatt a németek lerobbantották a szerkezetet, de maga jármű már nem került a vízbe. A beszélgetés és a nyomolvasás jól sikerült, így kerültünk aztán karácsonykor a parlamentbe.

Zsúfolásig megtelt úttörőkkel! Színpad, színpad hátán, műsort, műsor követett. Volt ének, zene, tánc és persze vetélkedő. Olyan dupla vagy semmi alapon: a helyesen válaszoló megduplázhatta a nyereményét, ami, ha jól emlékszem 2 db Sport szelettel kezdődött és annak a mennyisége duplázódott vagy veszett el egy nem jó válasz után. Mi, Gáborral közelébe sem értünk a dobogónak, amin a vetélkedés folyt, de azért jól elvöltünk a sok-sok történés között.

A bajt az okozta, hogy én örömet akartam szerezni anyáméknak ezért otthon azzal indítottam, hogy „részt vettem a vetélkedőben, minden kérdésre válaszoltam és nyertem 32 db. Sportszeletet!”. Volt öröm és büszkeség, anyámék boldogan újságolták a családban. Csak akkor jött a kényelmetlen fordulat, amikor anya azt mondta: „de egy Sport szeletet, hoztál nekünk a nyereményből?” Én valószínűleg elsápadtam, mert erre nem készültem. Így kénytelen voltam azt mondani, hogy nem, a hosszú műsoridő alatt megesszegettük a nyereményt. Anyám kicsit furcsállotta, hogy 32 szeletből egy se jutott haza, de elfogadta, mert mi mást tehetett volna?

Sose bocsátom meg magamnak, hogy hazudtam. Azzal, hogy karácsonyra egy kis plusz büszkeséget akartam szerezni nekik. Azóta, ha Sport szeletet látok, márpedig látok, mindig felötlik bennem anyám furcsa, mosolygós, kétkedő tekintete, hogy a fia nyert-e valóban 32 db csokoládét a parlamenti vetélkedőn?

Tarzan velünk, ki ellenünk

Olyan antikvárium nem esett még utamba felnőttfejjel, amelyiknek a kirakata előtt ne álltam volna meg egy kis nézelődésre, szemügyre venni a kínálatot. Régi idők régi fedőlapjait, por ette kötések bordóját, zöldjét, kékjét az egymásra hasonlító elöregedettségekben. Hogy nincs e közöttük akár egy a régóta keresettek közül.

Akkor is így történt. A kirakatüvegen át hajdani utazások útikönyvei, nagypapává lett gyerekek meseválogatásai, tűnt szerelmek versemlékei, regények és ismeretgyűjtemények néztek ki rám, remélve az érdeklődésemet. Nagyjából a szokásos kínálat.

Vagy mégse! Jobb oldalon, középtájon, a szomorú kirakat kopottas összhangjában ott volt a dzsungel fia! Tarzan! A borítón előtűnően az őserdő lombjai közül, kezében kés, leeresztve, de szúrásra készen. Balra fönt majom egy ágon, jobbra körlenyomat: Kalandos Könyvek. Közepén: ára 12 forint. Papírkötésben.

A dzsungel fia otthon jutott eszembe újra. Belőle semmi, csak azok az esték, apával meg anyával 56 fényes, veszélyes, zavaros napjaiban, a Tavasz utca 54 szám alatti Szikora ház első lakásában. Azok a napok, amikor mindenki szabadnak érezhette magát: volt kokárdaosztás a fényes utcán, kis műanyag Kossuth címert árultak, a Kinizsit újra Fradinak hívták, orosz helyett németül tanítottak az iskolában. Akkor jelent meg a „Tarzan a dzsungel fia” is! Talán elsőként az addig indexen lévő könyvek közül. Apa szinte áhítatos örömmel hozta, hiszen saját kamaszkorára emlékeztette és esténként, folytatásokban olvasta fel a fűrészporos kályha melegénél. Néha lövések hallatszottak és a rádió az Egmont nyitányt játszott. A fürdőszobában aludtunk, mert anyáék szerint az volt a legvédettebb. Félelmetes volt és mégis szívmengető. A Szikora lányok meg disszidálni készültek udvarlóikkal Gyurival és Lajossal. Igen, ez a kiadás, az a kiadás, ott a kirakatban!

Másnap első utam a kirakathoz vezetett, remélve, hogy nem vette meg más. Valaki, akinek az apja ugyanúgy felolvasta 56 fényes, veszélyes, zavaros napjaiban. Amikor lövések hallatszottak és a rádió az Egmontot játszotta.

Nem! A dzsungel fia várt rám! A Tarzan könyvet kérem a kirakatból – mondtam az eladónak. A hölgy kiemelte. Annyit mondott 330 forint. Csak az utcán lapoztam bele. „Felelős a Kossuth Könyv- és Lapkiadó igazgatója. Budapest 1956” Lehetne akár az a példány is, amiből apa olvasott fel akkor-villant át rajtam. De ebbe, már erőm sem volt belegondolni.

Isten mestersége

Talán öt, vagy hatéves lehettem. Testben és lélekben is alaposan eltörpültem a nagy újpesti bérház köröngetegében, ahol laktunk, meg a körülöttem serdülő, kamaszodó kortásaim között. Akkoriban a Rákosi-rendszer tombolva ülte torát. Egy füledt, a gangra szorult szagoktól nyomott vasárnap délután mi, a ház kölykei – vice Gyurka, a házmesterék Sankó fia, a mozigépész lánya, meg a kakastaréjos Ági, meg talán a Géza és a Dini – komoly gáztettre szántuk el magunkat. Az ötlet – ami már nem tudom, hogyan fogant meg és kibén – abból állt, hogy válasszunk ki egy lakást, lopakodjunk oda, nyomjuk meg a csengőt, és amikor jönnek ajtót nyitni, szaladjunk el. (Ez a galád terv akkoriban a nagy rettegek idején felért egy mai gépeltérítéssel.) Úgy is lett.

Odaosontunk a Mátraiék ajtaja elé amúgy csapatostól és becsöngettünk. Azaz valaki becsöngetett, mert hisz hogy jöttem volna ahhoz én a nagyok között, aki még a csengőt is alig értem volna fel. Belülről léptek zaja hallatszott, mi meg usgyi, futás, ahogy a lábunk bírta, hogy eltűnjünk a lépcsőház óvó kanyarulataiban. Pontosabban: futottak! Mert én ott álltam az idegen lakás előtt földbe gyökerezett lábakkal. Az ajtó feltárult és a küszöbre toppant a villanyszerelőék Éva nevű, tizennyolc-húsz év körüli lánya. Én rámeredtem, ő meg rám – majd se szó, se beszéd – úgy szájon csapott, hogy még ma is fel tudom idézni a sajtását.

Bőgve rohantam fel hozzánk, vigasztalást várva és remélve anyámtól. Ő csak annyit kérdezett: miért hagytad magad? Mire én – elmondása szerint – azt mondtam, visszanyelt könnyekkel és visszatérő hősiességgel, hogy “Akkora pogont adtam VOLNA neki...”

Nemrég – nyilván a megszorodott aprólékosan részletező visszaemlékezések hatására – felidéztem magamban a történetet. Mitévő legyek? Elérkezett vajon a hajdani VOLNA beváltásának ideje – tettem fel magamban a kérdést. Keressem meg Éva nénit és pofozzam föl? Vagy követeljek fájdalomdíjat azoktól, akik akkor cserbenhagytak, mert nem rángattak magukkal? Vagy menjek el a régi házba, ahhoz a régi lakáshoz, csöngessek be újra és vágjam szájon az ajtónyitót, azt, aki most lakik ott: Vagy mit csináljak?

Tudom, a dolgok eltérő arányaiknál fogva nem összehasonlíthatók. De hiszen mindenkinek a saját sérelmei a legnagyobbak és a legfájóbbak is. Végül arra gondoltam, hogy megbocsátok. Úgy, ahogy Isten teszi nap nap után mindnyájunkkal kivétel nélkül. Isten, akinek – mint tudjuk – az a mestersége.

Az önkény dala

Az önkény a második emeleten lakott. Kisgyermekkorom nagy bérházának második emeletén a sarokban, az utca felőli fronton. Akkoriban, mikor a bőrkabátosoktól való rettegés - hallga csak: lépteket döng a gang - a lélegzetet is visszafojtotta a sűrű függönyök hajlatai mögött, és viccet csak kipróbált barátok meséltek egymásnak.

Az Önkényt Eskának hívta mindenki a házban (persze szájról olvasandó néma artikulálással), mert állítólag 19-ben, a tanácshatalom idején, amikor, mint mondták, élet-halál ura volt a környéken, nem aláírással, hanem csak s.k.-val hitelesítette rendeleteit. Sajatkezüleg döntve életről és halálról. A kommün bukása után Oroszországba emigrált, ahol Rákosival is puszi-elvtársak lettek. Együtt tértek vissza diadalmasan a Berlin felé dübörgő rohamléptek, paták, kerekek és lánc talpak nyomán. Népünk Nagy Vezére később, hatalma zenitjén sem feledkezett meg régi barátjáról, akihez születésnapján személyesen jött el gratulálni a lakására. Könnyen elképzelhető, hogy ezt a látogatást milyen felhajtás kísérte a házban a kókuszszőnyegtől a testőrök nyüzsgő sokaságáig.

Ha valaki nem tetszik Eskának, vagy akire csak megneheztel bármiért is azt úgy elviteti, mint vöcsök! De még a famíliáját is! - tartották a lakók, mint ahogyan gyanították azt is, hogy a Tanácsosékat a harmadikról, az ő személyes közbenjárására deportálták egy őszi nap proletárszürke derengésű hajnalán.

Mi hármasban, anya, apa, meg én, ugyancsak a harmadik, a legfelső emeleten laktunk, egy gangra néző két szoba félkomfortosban, azon a szárnyon, ahol az egyszerűbb lakások voltak, de oda többet sütött a nap. Szüleim felhőjáróan fiatalok és széllelbélelt szegények voltak, mégis valamit menteni próbáltak a halálra ítélt polgári életformából. A zongorát, az ernyős asztali lámpát, a horgolt terítőket, a faragott csillárt, könyveket, hanglemezeket, pedig a csőbútorok és neonfények kora már a küszöbön állt.

Apám azon az emlékezetes vasárnap délutánon is zongorázott. (Akkortájt még igazi cselekvések pótolták a későbbi pótcselekvéseket.) Muzikális hajlamát nagyanyámtól örökölte, aki zenetanárno volt, de az igazi sikerhez, a hivatásszerű megélhetéshez kitartása vagy szerencséje kevésnek bizonyult.

Csak a szombat meg vasárnap délutánok, baráti vendégeskedések öröme kárpótolta valamennyire. Akkor is zongorázott, azon a nyárvégi vasárnap délutánon. Az ebédek illatát már felfalta a lépcsőház, és a korlátok árnyéka berácsozta a körfolyosó mozaikját, sőt a falra is egyre több csúszott fel, miközben nagy szobánk ablakán át tangók, foxtrottok és keringők dallama szállt az álmos emeletek között.

És akkor egyszer csak ott lenn, majdnem szemben, a másodikon kivágódott a saroklakás ajtaja, és maga Eská csörtetett ki rajta személyesen. Teljes behemótságával, megközelíthetetlen rátartisággal, félelmetesen. Döngő, dromedár léptekkel indult a lépcsőház irányába, majd fel, fel, fel - a lift megjavításához neki sem volt hatalma -, fel a harmadik emeletre. Ott jobbra, végig, majd balra az ablakok alatt, az ajtók előtt, - a félelem és a kíváncsiság addigra már lábujjhegyen állt a függönyök mögül leselkedőkben - végig, egészen a mi ajtónkig. Se szó, se beszéd, be a konyhába, át a lakáson, térdig gázolva a beszűrődő fényben, a nagy belső szoba felé, ahol apám mit sem sejtve fűzte, táncoltatta ujjai alatt a harmóniákat.

Pár pillanat és a zongora odabenn elhallgatott. - Igen a zeneszó biztosan megzavarta Eská vasárnap délutáni szunyókálását, és ez megtorlást kívánt! Még néhány óra, legfeljebb nap, aztán este vagy hajnalban jönnek a bőrkabátosok - gondolhatta anyám -, és irány Szibéria! Csak előtte még jól kiordítozza magát apámmal, hogy mit képzelsz, mit merészel, és hogy jön ahhoz? Mire ideáig érhetett, bent az ajtó mögött felhangzott egy akkord, majd egy másik a húrok közül. Aztán a dallam és az énekhang.

Mély ablakrezegető baritonon öblögetve egy orosz dalt oroszul. A „Valahol a Volga mentén”. És az édes szomorú melódia harsogóvá erősödve, dagadva és hömpölyögve győzött le minden akadályt: felébresztette a délutáni álmodókat, meglebbentette a leskelődők függönyét, felidegesítette a pedikűrös nő kutyáját, összekócolta a mozigépész lányának kakastaréját, bekurjantott a viceházmesterék ablakán, majd a napozótétőről elrugaszkodott a Duna felé. Összeölelkezve a zongorakísérettel.

Tényleg! Mi következett volna akkor, úgy negyven évvel ezelőtt, ha apám történetesen nem tudja a dalt, ha hibázik a kíséretben, vagy netán megtagadja a zenei aláfestést, és kiutasítja Eskát a lakásból? Ki mondja meg nekem immár, hogy az a harminc év körüli fiatalember azon a füledt, délutáni órán, a harmadik emeleti lakásban gyáva volt vagy hős, áldozat, esetleg kollaboráns, amikor együttműködött a hatalommal? Mert az Önkénynek, a zene hallatán dalolni támadt kedve. Volgáról, lányról, szerelemről.

Októberi kokárdák

Dehogyan is gondoltam én akkor, tizenegy évesen, a főváros negyedik kerületében, hogy ez az ötvenhat lesz „az” ötvenhat, amire egy darabig egyáltalán nem, aztán egy ideig úgy, majd legújabbán meg így illik emlékezni. És valamennyire mindig másként, mint ahogy benne megmaradtak képek, hangok, jelenetek: a gimnázium szétlőtt falairól, a tejbolt előtt várakozók hosszú soráról, a rendőrség fellobogózott épületéről és persze a kokárdaosztóról.

Mert, ha gondoltam volna, hogy az maga a történelem, talán kiszököm a Mária utca sarkára, jól megnézi a belváros felé húzó, zsúfolt teherautókat, és nemcsak a plató-kórusok közeledő, majd távolodó skandalásra emlékezik majd: „Vesszen Gerő!”

Akkor pontosan kikérdeztem volna a mesélőket, hogyan is történt az a bizonyos ravatalozás Újpest első halottja tiszteletére, mert csak annyi maradt meg a mendemondából, hogy állítólag az István téren, a Szovjet emlékmű előtt tették ki, és nemzeti színű zászlóval takarták le a koporsóját. Egy arra motorozó titokzatos bőrdzsekis meg hatalmas csokor virágot hajított az alkalmi emelvény lábához. Ki volt az áldozat? És ki a motoros? És milyen színű volt a virág: Soha nem fogom megtudni.

Mert tizenegy évesen csak élveztem, hogy nem kell iskolába menni és vártam, hogy a Dózsát Újpestre kereszteljék vissza, ha már egyszer a Kinizsit is Ferencvárosnak hívják, és a Vörös Lobogó MTK lett megint. És boldog izgalommal készültem Apa esti felolvasásaira. A nagy hirtelen kiadott Tarzant olvasta fel.

Jaj, dehogyis gondoltam volna, hogy keresztanyám udvarlóját, későbbi „keresztapámat”, Valkó Lacit a verőfényes Árpád útról, a kokárdaosztásból a korszak legsötétebb börtöneibe juttatja sorsa. Hogy tagja lesz Újpest Forradalmi Bizottságának, majd állítólag Mindszenty József rejtékhelyét is őrzi, végül 1958 áprilisában első fokon a bíróság, harmincháromukból, mint XVII. rendű vádlottra 12 évet kér, másodfokon 10 évet kap és abból, az amnesztiáig, 6 évet tölt le.

Hogy amikor kiszabadul, „örökemlékű”, ismeretlen eredetű forradások lesznek a lábszáran és teljes fogsort kell csináltatni neki. De nem panaszkodik, nem mesél, csak gyűlöl. Mindhalálig. És várja, hogy megváltozzon a rendszer, hogy kimenjenek az oroszok. Hiába várta...

Akkor, ott, azon a napsütötte délelőttön az Állami Áruház előtt szép volt a jelenet: családok jöttek-mentek és a derűs, a szó szerint felszabadult kavalkád közepén ott volt a „Hosszú Laci,” - ahogy nagyanya elkeresztelte. Egyik lábával a járdát támasztva ült a versenybiciklijén és hatalmas gombolyag nemzeti színű szalagból kokárdának valót szabott mindenkinek, aki arra járt.

Pedig talán már azon a délelőttön is arról suttogtak az emberek, hogy a Megyeri Csárdánál nemzetőrök ásták be magukat feltartóztatni az oroszok várható támadását. A következő napokra pedig kiürültek az utcák, mindenki visszahúzódott a falak közé. Akik kimerészkedtek furcsa, félelmet keltő híreket

hoztak lincselésekről, személyes bosszúállásról. Az emberek közé beköltözött a rettegés. Nem tudták kitől kell inkább félni, a bevonuló oroszoktól, vagy azoktól a felkelőktől, akiknek talán jobb lett volna, ha nem jut fegyver a kezébe.

Mint Vidovics Iminek. Kisfiú kora óta fenegyerek hírében állott a környéken az őt örökbefogadó szülei legnagyobb bánatára. Amikor kamaszodni kezdett többször kereste a rendőrség. Úgy hírlett, hogy elsőik között jutott fegyverhez és ott volt a kilencek között, akik befészkeltek magukat a Könyves Kálmán Gimnáziumba, illő fogadtatásban részesíteni a ruszkat. Géppisztolyokkal, páncélökökkel, Molotov-koktéllal.

A tankok aztán szét is lőtték az épület egyik szárnyát, miközben a fiúk szerencsésen elmenekültek a pincéken át. Így beszéltek akkor. Vidovics Imi disszidált, majd később a Francia Idegenlégióból jöttek róla hírek. Kibírta, túlélte. Szolgálati ideje lejártával Párizsba költözött, de ott két, vagy három év múlva meghalt. Hogyan, miben, milyen körülmények között, kideríthetetlen maradt Elhunyt. Így szólt az értesítés. Többet nem tudtak meg a szülei sem. Csak nemsokára utána haltak.

Feltámadásaink

Feltámad Krisztus e napon! Hála légyen az Istennek... A lassan hömpölygő ének előbb távolról hallatszott, majd egyre közeledve hullámszó, rezgett a tavaszeleji frissességben. Amikor már látni lehetett a zászlókat, sőt az első zászlóvivőt is, apám a nyakába emelt, hogy jól lássam a menetet. Zúgtak a harangok, immár visszatérve Rómából, az arcokat pedig a jóság és szent áhítat derítette fényessé. Aztán egyszer csak, úgy a vonulók oszlopának közepe táján, a baldachin alatt, a tömjén tovalebbső füstjéből átkarolva feltűnt az üldözést és sok szenvedést megélt apátplébános díszbe öltözött szikár alakja, az arca elé tartott oltári szentséggel.

Ilyenkor az utat szegélyezők között mindig megindult a szóbeszéd arról, hogyan fogta perbe Rákosi rendszere, hogyan született mégis felmentő ítélet a hatalmas tömeggel körülvevő épületben és hogyan

vonult onnan hívei kíséretében a szemben lévő nagytemplomba, miközben százak és ezrek énekelték könnyeikkel küzdve: Jöjj el, Szentlélek, Úristen... Úgy, hogy beleremegtek a teret körülvevő házak falai.

És minden évben vonult a feltámadási körmenet. A hatalom pillanatnyi szigorától, vagy szeszélyétől függően, hol csak a templomkertben, hol a környező utcákban is, az esetleges következményektől tartva kisebb vagy nagyobb közönség karájától övezetten. Szállt az ének és tolongtak a zászlók után, akik még azokban az időkben is, még félelmek közepette is vállalták a hitüket. A feltámadás betilthatatlan volt. Mert miben bízhat az ember leginkább ezen a világon? A feltámadásban.

Abban, hogy a megváltó áldozata nem volt hiábavaló. Annak ellenére sem, hogy gyakorta érezhetjük: bizony lehet, feleslegesen vállalta a megfeszítetést, hiszen mi nap-nap után újra és újra érdemtelennek bizonyulunk szenvedéséhez. Makacs következetességgel.

Talán éppen ezért hiszünk ama harmadik nap valóságában. Mert lelkiismeretfurdalásunk van. Miként azért várunk mindig megváltást vagy megváltót is az életünkbe, mert gyöngék és esendők vagyunk ahhoz, hogy átlépjük önnön árnyékunkat.

Feltámadunk? Lehet. Csak nem várjunk a végítélet napjára, mert addigra elveszhet minden. Ahogy ismerem magunkat, nekünk a végső igazság már közvetlenül a kihirdetés után igazságtalanságnak fog tűnni és első dolgunk lesz, hogy panaszra menjünk magához a Jó Istenhez. Mert csak a saját igazságunkat ismerjük el és könnyen ítéletet hozunk mindenkire, csak a saját fejünkre nem. Ezért hagyatkozunk aztán szívesen mások megváltó áldozatára.

Feltámadunk. Jó lenne hinni, hogy sikerül. Bűneink legyőzésével, gyarlóságaink megzabolázásával, önzésünk múltán, irigységünk múltán, féltékenységünk múltán, de még ama harsonák megszólalása

előtt. Ahogy azért mindig, újra és újra megpróbáltuk, mert öröktől fogva él bennünk a vágy a megújulásra. Hogy mindent tiszta lappal kezdhessünk, egészen előlről.

De egyszer el kellene érünk, hogy nem rontjuk el, hogy a tiszta lapot nem piszkítjuk sokadszorra is össze. Felebarátaim, akikkel együtt múltjuk éveinket itt a Kárpátokkal övezett medencében az évezredünk vége felé!

Feltámadunk! Higgyétek el, hogy mindenből van kilábalás, ami rossz, hiszen véget ér az is, ami jó. Bízunk benne, hogy valahára nekünk is sikerül, hogy a nagy számok törvénye szerint épp ezeregyszáz évenként változik a balsors jobbra és egyszer múlni kezd az átokként rajtunk ülő viszály is. Csak egyében ne reménykedjünk többé: hogy még egyszer valaki miattunk is keresztre feszített magát. Azért, hogy megváltson bennünket.

Jocó

Az a régesrég i Jocó a nagyváros külső, negyedik kerületének egyik szegények lakta utcájában élt és nyomorék volt. Mai fogalmaink szerint mozgássérültnek vagy mozgáskorlátozottak mondanánk, de akkor még nem voltak mai fogalmaink.

Szóval az a Jocó ott lakott a Bocskai utcában, ahol gyerekeskedtünk, az édesanyjával, egy rozoga nyugágy fogjaként. Valami szerencsétlen örökletesség folytán ugyan abban a betegségben szenvedett, mint az addigra már elhalt testvérei, akik közül egy sem érte meg a huszonöt éves kort...

Izmai lassanként elsovadtak, szinte csak a feje élt. Ujjai önállóan mozogtak, kezét az állába kapaszkodva volt képes a számára szükséges magasságba emelni. És ez az olvasni is rossz tragédia a valóságban egy tizen-huszonéves fiatalokból álló társaság szervező és összetartó ereje lett.

Jocó vígkedélyű volt és érdeklődő, örült, ha valaki benézett hozzá, ilyenkor szívesen hallgatta az „életből” hozott történeteket. A napnak szint minden órájában volt nála valaki a kis szoba-konyhás lakás konyhácskájában vagy szép időben az udvaron, ahova kíségtették nyugágyastól, hokedlistól, ami ebben az esetben rendeltetése szerint asztalkát helyettesített. Kevés fiatal élt a környéken, aki ne járt volna „a” Jocóhoz. Huszonkét-huszonhárom éves lehetett akkor.

Ez a Jocó Klub jobban működött, mint később a felülről szervezett és támogatott, a hivatalos ideológia eszmeiségét magánhordozó közösségek. Jocónál mindig volt téma, pedig senki nem vezette a szemináriumot, és mindig hasznos volt a szabad idő eltöltése, holott a társaság nem fogadott el munkatervet, nem hallgatott meg beszámolót és nem kapott módszertani tanácsot erre a célra létrehozott intézmények, ezen a címen alkalmazott munkatársaitól. És mindig volt program! Annak ellenére, hogy a fenntartónak még a fogalma is ismeretlen volt, szponzorért kiáltani pedig egyenesen nyálas nyugatimádásnak számított volna.

Alakítottunk zenekart, amiben a Jocó szájharmonikázott, betanultunk színdarabot, amiben a Jocó volt a jószágos király és tenyésztettünk díszhalakat a Jocó akváriumában. Még szerelmek is szövődtek Jocó féle összejöveteleken, ami talán nem esett jól neki.

De mindennek a csúcsa azért a gombfoci-bajnokság volt! A Jocó nyugágya elé tettük a két hokedlit, amelyekre tintaceruzával egy-egy fél futballpálya vonalai voltak rajzolva. A két térfelet precízen összeillesztettük és kész volt a stadion! Abban aztán felvonultak az akkori nemzeti bajnokság, néha még a világbajnokság csapatai két-három centi átmérőjű gombokból válogatva és kezdődött a játék a kicsinyke inggombból átminősített labdával. Nagyban talán a világ leghíresebb fociarénáiban volt olyan hangulat, mint a Jocó hokedlistadionja körül. Szinte mindig folytak mérkőzések, abból függően ki mikor ért rá.

A Jocó, ha nem játszott, akkor bíró volt és természetesen főrendező is egyben. A gombfoci kitöltötte az egész életét, amit ő nagyon is életnek tartott. Olyannak, amilyennek, de életnek! Akkoriban még nem volt intézményes jótékonykodás, de talán jobb is. Jocó alig várta volna, hogy elmenjen a hivatásos gondoskodó és „edzést” tarthasson a soron következő rangadó előtt.

Egy napon – még huszonöt éves kora előtt – aztán Jocó elment a halott testvérek után. Mi, akik soha nem hagytuk egyedül, nem akartuk elhinni, hogy egyedül hagyott bennünket.

Amikor később egyikünk-másikunk meglátogatta az édesanyját, a hokedlikén már nem volt rajta a gombfocipálya tintaceruzás rajzolata.

Azóta sportág lett a gombfoci, Európabajnokságot rendeznek belőle, sőt két év múlva világbajnoka is lesz. Megkérem hát én ezennel a gombfoci nemzetközi szövetségét, hogy állítsanak ki egy megkésett igazolást, meg egy soha fel nem mutatható játékendélyt bizonyos néhai Nagy József nevére. Budapest, IV. kerület, Bocskai utca 19.

Szintén szenész?

Mikor hozzák a tüzelőtöket? – kérdezgette annak idején szinte egész nyáron nagyapám az áldott jó Adácsi Imre a szüleimtől, majd a tél derekától meg azután tudakozódott, hogy elég e a fánk, koksunk vagy brikettünk. Van még, kitart tavaszig, netán hozatni kell, mielőtt végképp eltávozik a hideg?

Ahogy visszaemlékszem, neki a legfontosabb az otthon melege volt. Hogy meleg legyen a lakásban. Szó szerint és átvitt értelemben is. Ám ha belegondolunk, sokan másik is így vannak ezzel; az otthon fogalmához szinte önkéntelenül társítják a meleget. Egyszerű, földönjáró szófűzésben csakúgy, mint a költői, emelkedett képzettársításában.

Így augusztus közepe táján már mindig megvolt a tüzelőnk télire. Nagyapáméknak az Árpád út 38-ban és nekünk is a Bán Tibor (ma Kassai) utca 31-ben. Fekete ábrázatú, bőru és ruhájú szenesemberek hozták, akikkel azokban az időkben szófogadatlan gyerekeiket ijesztgették a szülők. Hátuk meggörnyedt a teher alatt, miközben szénport folydogáló kosaraikkal egyenletes időközönként tűntek el, majd fel a pincék világított kanyarulataiban.

Már aki lehordatta tüzelőt. Mi, a Fény mozi házban lehordattuk, mert más megoldás nem volt. Nagyapámék az Árpád úti földszintes házban csak leöntették a csúszdával ellátott nyíláson. Úgy olcsóbb volt, nagyapám pedig behordta a pincéjükbe. Félmeztelenül, izzadtan és szénporosan. Órák munkájával. Mi, a gyerekek striguláztuk a szénszállítók fordulóit, akikkel általános vélemény szerint nagyon kellett vigyázni, mert hajlamosak volt becsapni a vevőt.

Valóságos legendák keringtek gazságukról. Ravasz fuvarosokról és hétpróbás embereikről, megbabrált mérlegekről, bélelt kosarokról, amikor a megrakott lovaskocsik megjelentek fekete rakományaikkal az utcákon.

Nagyapámék fával gyújtottak be és szénrel tüzeltek, mi fűtöttünk tojásbrikettrel, a kocka alakú német brikettrel, sőt fűrészporral is kísérleteztünk, de végül legjobban a koks vált be. Apámnak éppen elég volt felhordani a pincéből a harmadik emeletre, mivel a volt Kaszinó, volt Nyilas(!), Apolló és Fény mozi házban ott volt a díszes szekrényű lift, de soha nem volt jó. Amíg mi ott laktunk legalábbis nem!

Azoktól az időktől már a többségünket sok-sok nyár választja el. Az akkori gumirádlis stráfkocsik lovastól, mindenestől ott bandukolnak az emlékezet macskakövein és a szenesemberek koboldszerű alakja alig-alig látszik a magunkban felidézett pinceboltozatokban.

Azóta csöveken keringő víz vagy gőz hoz meleget a családoknak és talán a legkisebb faluban sem meglepő, ha gázláng táncol a vezeték végén. Feledésbe merülnek a régi kályhák, tűzhelyek és tüzelési módok, helyüket technológiák és energiahordozók váltják fel, bár nem kevés házban újra üzembe helyezik őket. De tény, hogy kényelmesebb az élet és kellemesen meleg az otthon, ha nincs esetleg valami műszaki hiba.

A fejlődés szerencsénkre és szerencsétlenségünkre is megállíthatatlan. Az emberiség viselt dolgaitól függetlenül. Most nyár van, de közelít az ősz és nyomában a tél. Mi pedig szeretnénk kirekeszteni a hideget. Magunk körül, magunk közül, és magunkból egyaránt.

De miért a szójáték a címben? Huszonévesen középiskolás táborban voltam két nyáron is csoportvezető. Szerettem a srácokat, ők is engem. Jól kijöttünk. (Majd egyszer mesélek róla.) Ott az egyik nagy vagány, Reszkető mesélte: - „Főnök, tudod mit kérdez egymástól két tüzelőszállító a kocsimában? Szintén szenész?

Előbb sem korán

Állítólag már óvodás koromban „nőztem”, azaz ácsingóztam a másik nem körül, de ezekre az akcióimra nem emlékszem. Arra sem, hogy egyszer a Tungsram strandon, a terasz alatti szekrényes öltözőben, míg anyám nem figyelt rám, én egy ott vetkőző nő combját tapogattam. Megelégedéssel. Három éves lehettem. Talán...

De az első szerelmi nyiladozást Baracscai Ági jelentette, az Apolló házban. A „Tatasos”. Azért ragadt rá a nevecske, mert haját kakastaréjba fésülte anyukája, de Ági hadilábon állt a k - betűvel, ezért aztán t- vel helyettesítette. Így lett a hajviselet tatas taréj, Ági pedig a „Tatasos”.

A földszinten laktak, a ház úri lakásos szárnyában, míg mi a harmadikon, amit a szegényebbeknek „álmodott” a tervező valamikor. Viszont Ágiék földszintjét lerontotta az eléjük magasodó mozi tető, amit olyan másfél méteres falon tartotta a fölé magasodó, majdnem az első emeletig felérő, hálózóborítású sátoztetőt. Tudom nehéz elképzelni, de ez így volt: az Apolló, majd Fény mozi ház udvara egy emeletnyi magas mozi tető volt. (Most, hogy a mozi már nem mozi, nem tudom áll e még a tető vagy lebontották? Ha nincs meg, mi van a helyén?)

A Baracscai Ági szerelem odáig fajult, hogy egy vasárnap reggel lementem a földszintre és énekeltem neki a mozi tető sarkánál állva olyan szerenád félét. Ha jól emlékszem valami partizán dalt, de ügyet sem vetett rám. Szerencsére a lakók se. De ebből lett egy nagyobb szerelem, a „tatasos” unokatestvére iránt. A kislány sokat volt rokonainál, akik a Baracscaiék rokonai is voltak és szintén a földszinten laktak, közvetlenül a lépcsőfeljárónál. Náluk volt olykor napokig, de a nevére már nem emlékszem. Valahonnan Budáról hozták, a Bem tér környékéről és én egyszer rávettem apámat, hogy a pesti nagyanymtól, akik húgával az Arany János utcában lakott, menjünk el a Bem térre, hátha látom

szívem hölgyét ott játszani, sétálni vagy mit tudom én? Kitartóan vártunk, apám türelmes volt, de hiába.

Hogy mi volt a neve, azt talán Segesdi Kati tudná, aki szintén a földszinten lakott, a sarokban és vele nagyon jó barátságban voltunk, mert a szüleink is barátkoztak. Asz ő apukája volt a mozigépész. Egy testes szimpatikus jó kedélyű ember. Az anyuka hasonlóan hangulatos, csak vékony „kiadásban”. Segesdi Kati, amit ezt egy tablóról megtudtam biológia tanár lett és a Könyvesben tanított. Talán megírja nekem, hogy hívták a budai lányt, aki rendszeresen járt ki Újpestre, az Apolló házba.

Egyébként Baracscai Ági elvált anyaként nevelte gyermekét. Nagyvilági dámának számított a házban lakó egyszerű, földön járó asszonyok között. Voltak kapcsolatai – nem lehetett, nem látni, hogy milyen udvarlók, mennyi ideig járnak Ágiékhoz – míg aztán az egyik, elég ronda pali, nagyon kitartónak bizonyult és egy napon „Tatasos” büszkén újságolta: „férjhez mentünt”.

Az Apolló vagy Fény mozi házi idők legnagyobb lelki katarzisa Márton Mari volt, aki miatt komolyan emésztettem magam olyan 5-6 évesen, néha tán nehezen is aludtam el. Egészen addig, amíg el nem költöztek. Aztán a távolság és az idő annyira megtette a hatását, hogy már csak igen halványan emlékszem rá. Mint jelenségre. Általában. Az arcára alig.

Ezek a pöttöm korunk pöttöm fellángolásai voltak, inkább olyan csodálkozó rajongások, amik az 5-6 éves emberpalánták rácsodálkozásai voltak az őket környező világra. Tulajdonképpen ez folytatódott még az Attila utcai suli alsó tagozatában is. Ott először egyetemlegesen Halász Tündébe volt fülig szerelmes minden fiú és azért vetélkedett, hogy tanítás után vihesse, legalább egy darabon Tünde, amúgy elég ronda aktatáskáját. A „hölgy” pedig vonult, élvezve sikerét és hangulatától, pillanatnyi szimpátiájától függően váltogatta a táskavivőket.

Később elkerült az Attilából és számunkra csak gimnazistaként, a Kanizsaiban tűnt fel újra, majdani feleségem Juli osztálytársaként, akivel jó barátnők lettek. Az irodalom iránt vonzódott mindig, talán ezért lett felnőttként Moldova György barátnője egy ideig, akivel el is jöttek hozzánk, amikor mi már házások voltunk és otthon laktunk anyáméknál.

Moldova életben kevésbé volt sziporkázó, mint a szatíráiban, inkább figyelt bennünket, szemlélődött, keveset beszélt. Akkor már befutott író volt. Nemrég Debrecenben dedikált, gondoltam csináljak vele riportot. Nem emlékezett a régen volt találkozásunkra, meg különben is, kicsit „el volt szállva” magától. Az anyagot felvettem, de nem írtam meg.

Halász Tündével még jó ideig tartottuk a kapcsolatot, jó kis összejöveteleket tartottunk náluk, a Szülőotthon melletti villában. Akkor Bosánszky Lajos joghallgatóval járt. Nővére Csilla pedig egy Klemm nevű ifjú foci játékvezetővel. De ők nem sokat voltak otthon. Inkább csak elköszöntek, amikor épp indultak valahova. Aztán Lajos behozta kancsóban a bort és elővette a gitárt. Irredenta dalokat énekelgetett, mi vele együtt, mert lassanként megtanultuk tőle a szövegeket. „Somogy megye kellős közepében”, „Szél üzi széjjel a fellegetek” „Muszka földön lassan jár a posta”, de azért volt olyan is, hogy „Karcú rózsabimbó ágat cukros mandulába mártat”, a versszak meg úgy zárult: „hogy, s mint csinált meg jó apád azt úgy tudom, mint te”.

Ha a Halász villa nem mélyen hátul van a kertben és a „műsor” külső füleknek is hallhatóvá vált volna, akkor lehet Lajos nem szerzi meg diplomáját és velünk is elbeszélgettek volna bizonyos elbeszélgetők. De, becsületünkre legyen mondva, nem szervezkedtünk a fennálló államrend megdöntésére.

Tünde később egyetemet végzett és dél-amerikai, latin-amerikai meséket elbeszéléseket fordított. Nagyszerűen. Mást már, illetve többet nem tudtunk róla. Úgy hírlik nem él. Állítólag öngyilkos lett.

Halász bácsi országos híró, ha nem nemzetközi híró rózsakertész volt. Nemesített két rózsafajtát. Az egyiket Halász Csillának, a másikat Halász Tündének nevezte el.

Később, vagyis, amikor Tünde már nem az Attilába járt találtunk új szellőléptű szerelmet magunknak, akiért csoportosan rajonghattunk. Csákvári Maricát, aki nagyon szép volt és szépsége nagyon el tudta venni az eszünket.

Kedves, szép mosollyal fogadta a rajongásunkat, ami abból állt, hogy csapatostól kísérgettük haza minden nap a Lorántffy Zsuzsanna utcai régi, elegáns házukig. Hogy a táskáját vittük e, arra már nem emlékszem, de nagyon odavoltunk érte. Szülei – apukája vegyészmérnök volt, az édesanyja is diplomás, ugyancsak mérnök vagy tanár – értékelték, hogy mi értékeljük Maricát és egyszer meghívtak a születésnapjára nagyon szép családi házukba. Felvettük az öltönyünket és nagy illedelmesen

beléptünk a Csákvári – házba. Minden tökéletes volt. A vendéglátás, a vendégszeretet, a felénk irányuló kedvesség. Csak nem éreztük odavalónak magunkat.

Marica karrierje nagyszerűen alakult. Ő is vegyész lett és államtitkári pozícióig ívelt a pályája. Televízióban láttuk olykor. Szerintem mindannyian örültünk neki és büszkék voltunk rá.

A lányok angyalok

Első szerelmeink lépteit ma is halljuk, csak akarnunk kell! Próbáljuk ki! Halljuk az esti utcák csendjében, az iskola folyosóján vagy a lépcsőházak magányából. Hallhatod feléd tartani, hogy találkozzatok, vagy távolodóban, mert lejárt az otthon engedélyezett idő a találkozásra. De hallhatod, ahogy ott zenéltek melletted a park kavicsán, hogy néhány méter megtétele után leüljete a szokott padotokra, annak rendje módja szerint csókolódní, amikor se közel se távol nem látni járókelőt.

Hallgassuk hát a kedves lépteket és ehhez nem is kell más, mint felhajtani a múltó idő ránk boruló kárpitját és figyelni a léptek hangjait!

A várakoztatósakat, a késésből sietőket, a meg-megállósakat. És minél tovább táguľnak az évtizedek körülöttes, annál tisztábban, annál kivehetőbben halljuk belül a régi léptek muzsikáját.

Ötödikben, de talán még hatodikban is, emlékezetem szerint gyerekszerelmi vákuum alakult ki körülötűnk. Ott, az Attila utcai általánosban, akik illettek volna hozzánk, azok még mögöttűnk toporogtak alsósként, a fölöttűnk járóknak mi kis taknyosok voltunk, meg egyáltalán, így maradtak epekedésre a velűnk azonos évfolyamba járó, vagyis azonos korú lányok.

Az én toplistámat Klenyán Mari vezette, sőt az iránta való rajongásomat már alsó tagozatból vittem magammal a felsőbe is. Szép, magas, barna lány volt és arra felé lakott – Szent Gellért- Dugonics – Bocskai utcák környéke – ahol aztán Gáborral való barátságunk folytán gyakran előfordultam, de addigra a Klenyán Mari iránti érdeklődésem elmúlt. Gábor hosszú ideig, még szintén alsós sarjadással kőkeményen rajongott Csákváry Maricáért, de aztán belátta, amit be kellett látnia és érezelemre lobbant a nagyon szép, gyönyörű, hosszú, bronzvörös hajú Molnár Margit iránt, ami – úgy emlékszem – az iskola végéig tartott nála, vagyis addig, amíg szétszéledtűnk a különböző középiskolák felé.

A távszerelmek idejét követte úgy 6.-ban a nekibuzdulás: már szűnetben megszólítottuk, sulí után pedig kisebb-nagyobb távolságról kísérgettűk a lányokat. Mármint, mindenki azt, aki neki tetszett. Nem párban, hanem a lányok kisebb csoportjait kísérték fiúk kisebb csoportjai. Ezek egyűttese alkalmi és vonzalomfüggő volt, a lánycsoport összetételéhez igazodott. És folyt egy jellegzetes, átbeszélős kapcsolatteremtés felfelé az Attila utcán, aminek a lényege az volt, hogy akár a mellettűnk tolongó többi fiú rovására is, de imponálni akartunk annak az egynek, aki ott vihorászott valahol előtűnk az aktuális lánycsapatban.

De jött a 7. meg 8., amikor már „ugrásszerű” volt a nekibátorodásunk: megpróbált ki-ki a maga választottjával „jární”. Nem csoportosan, hanem rendesen, kettesével, azaz párosával. Persze mindkét fél tele gátlásokkal, szégyenlősséggel, tartózkodással. Nehogy elrontsunk valamit. Ettől még persze

elrontottuk, amit el lehetett, mert sokszor mi nem arra gondoltunk, nem azt kezdeményeztük, amire szívünk hölgye gondolt vagy, amit ő várt, így aztán az érzések ha találkoztak is, a tettek gyakran sikerültek fordítva.

Annak a két évnek (1958-60) már igazi sztárjai, „csillagai” voltak a mi fantáziánkban. Ábécé sorrendben: Bánkuti Mari, Lacsek Ica, Sziráki Mari, Turai Éva.

Közülük Turai volt a legérdekesebb. A szó bűbáj értelmében nem volt szép, de volt olyan szexepiles, meg jó alakú, hogy a srácok sokszor azért nem mentek be csengetéskor rögtön az osztályterembe, hogy lássák Turait az udvaron pár percig fekete dresszben a tornaórán. Sudár, magas lány volt, a hozzá illő arányokkal, viszont a vonásai között volt néhány keményebb, ami még sajátos tartással is párosult, ezért csak gondoltunk rá (mondjuk a fiúk fele), hogy „istenem, a Turai”! De ő megszólíthatatlanul, határozott léptekkel ment hazáig a barátnőivel, ami nem is volt megerőltető a számára, hiszen a MAHART házban lakott. Hogyan lehetett volna bármelyikünknek is lehetősége kibontakozni az Attila utca rövid kis szakaszán, a sulitól az Árpád útig. Lehet, hogy ha az Árpád hídig gyalogoltunk volna mellette, talán valahol a Gyöngyösi út táján már szóba állt volna velünk. Alapító tagja lett a Tungsram női röplabdacsapatának, később dolgozott is az Izzóban, de ott már legfeljebb összefutottunk valahol, de csak szevasz-szevasz szinten.

(Ime én, önjelölt szívtipró koromban. Jobbra tőlem a hátsó házban lakott Sziráki Marcsi, Bánkuti Mari, balra, a MAHART házban Turai Éva és Polónyi Ildikó)

Más eset volt Lacsek Ica! Vibrálóan kedélyes, szép, jó alakú, csevegős „csaj” volt. Ő jelentette a központját annak a bokornyai lánynak, akikkel együtt járt haza a Lóránffy Zsuzsanna utca felé vagy azon túl, ha jól emlékszem. Vele szóba lehetett elegyedni csoport jelenlét ellenére is, de a stílusában volt egy „eddig és ne tovább”. A kommunikációt nagyon ügyesen beterelte a haverkodás „karámjába”, amiből viszont fiú lány kapcsolatra, vonzalomra váltani lehetetlen volt. Úgyhogy ő mindnyájunknak örök kedves haver maradt. Röpizett a Tungsramban, a Ricsi bá által kiválasztott alaps csapatban, aztán az összeállításban egyszer csak már Szepesiné néven jelezték. Mi, a régi lovagjelöltek, nem tudtuk ki Szepesi, de irigyeltük.

Különös vonzáskörzet övezte a Bánkúti Marit. Szép is volt meg nem is, de olyan izgalmas, mai szóhasználatával élve szexi volt „ködös” tekintetével és az iskola tornászcsapatában formálódott alakjával, hogy csak úgy zümmögött körülötte az érdeklődés és fogadni mernék, hogy egyszer-egyszer a legtöbb fiúnak megfordult a fejében, lefekvés előtt. Mari nem volt beszédes, de elutasító sem az udvarlókkal, és nem fordította haverságra a közeledést. Ő „tetre, helyre, befutóra” játszott. Aki tetszett neki annak ezt a tényt észrevehetővé tette, aki nem, annak meg azt. És kész. De olyan srác nem volt „a torsi közt kelőben”, aki ne figyelt volna fel rá. Erre bizonyosság, egy sztori – akkor már együtt jártunk jó ideje – házibuliba voltunk hivatalosak valamelyik iskolatársunk vagy társnőnk születésnapjára, arra a Jutta gyári részre valami kertés villába. Sokan voltunk és a vendégek között ott sztárolta magát az a korunkbeli srác, aki Tom Sawyer játszotta abban a TV-játékban, amit azelőtt pár héttel mutattak be az egyetlen tévécsatornán. Nem volt különös, nem volt Maculy Culkin, de annyira igen, hogy ő legyen a központban, mint híresség, mint a celebség korai előfutára.

Nagy buli lévén, volt ott vagy hat-nyolc lány, jobbnál jobbak, de „Tom” az én Marimat szúrta ki. Ezt persze jól észrevehetően kifejezésre is jutatta, Mari meg „vette a lapot”, imponált neki a kétségtelenül megkülönböztető siker. De én sem voltam vak, én is „vettem a lapot” és a magunk részéről korábban nyilvánítottam befejezetnek a bulit, mint, ahogy az befejeződött. Hazafelé aztán, átbukdácsolva a sötétségeken úgy össze veszünk Marival, mint a jégvihar az én féltékenységi „jelenetemmel” kezdődően. De együtt járásunk csak később maradt abba, konkrét okára már nem is emlékszem.

De igazán tündéri, a „szelíd, lágy kedvesség” megtestesítője Sziráki Mari volt. Tiszta lelkű kedvességével, simogató mosolyával, derűt csillogó tekintetével. Ő aztán még rövidebben hazaért mint Turai Éva, hiszen csak átment a parkon, a homokozónál és már ott is volta a nagy sárga ház a valamelyik középső lépcsőháza. Hát ezt a rövidke utat toltuk meg később a zongoraóráira való kísérettel, meg a vasárnap reggeli misével, amit másik bejegyzésben mesélek el. Édesanyja nem nagyon lelkesedett azért, hogy „kerülgetem” a lányát viszont az öccse – hasonlóan kedves kis srác volt, mint a nővére – védte az érdekeimet, sőt, egyszer Gábor barátom felment hozzájuk, beszélni az édesanyjával, hogy próbáljon engem „más szemüvegen át” nézni. Ettől sem lettem Sziráki néni kedvence, de azért olyankor is szemet hunyt a randevúink felett, amikor mi azt hittük, hogy nem tud róla. Holott tudta vagy megérezte. Mert egy anya mindent megérez. Mari később műszaki lett, dolgozott az Izzóban, jól is mentek a dolgai, de csakúgy mint Évával „szevasz-szia” kapcsolat lett a dologból.

Illetve mégsem egészen. Az Izzó lakótelepen csaknem szomszédok lettünk, feleségem Juli és ő összebarátkoztak, nőttek a gyerekek. „Lazán” össze is jártunk bár rám, lévén hogy a férje is műszaki volt, nemigen hatott termékenyítően a kapcsolatunk. De Marcsi olyan volt akkor is, mint az iskolában, kedves, könnyed, derűs. A zongoraórák és a misék nem kerültek szóba, mert férje nem vette volna olyan könnyedén, mint mi.

És még az általános végén – gimnázium elején jött a Polónyi Ildikó fellángolás, a MAHART házi románc, de az külön történet lesz.

A képen elől Polónyi Ildivel táncolok mögöttünk Pattkovszky Mariann, de partnere nevére már nem emlékszem, mögöttük Gábor, Molnár Margittal (háttal) táncol, még távolabb Tóth Jóska próbálgatja a "kidobást"

Hát így ért véget az igazi gyerekkor, 1960 nyarán, amikor néhány hét múlva Rómából az eső olimpiát nézhettük képernyőről. A gyerekszerelmek elmaradtak, távolból közeledett az ifjonti lét. Tudtommal az iskolatársi kapcsolatok egyikéből sem lett semmi. Ha minden igaz, egyedül a Nikischer Géza – Linke Zsuzsa együtt járásból lett házasság, de abban közrejátszhatott az is, hogy közel laktak egymáshoz. Géza a Bocskai, Zsuzsa mögötte a Gellért utcában.

Első szerelmeink lépteit ma is halljuk, csak akarnunk kell! Próbáljuk ki! Halljuk az esti utcák csendjében, az iskola folyosóján vagy a lépcsőházak magányából. Hallhatod feléd tartani, hogy találkozzatok, vagy távolodóban, mert lejárt az otthon engedélyezett idő a találkozásra. De hallhatod, ahogy ott zenéltek melletted a park kavicsán, hogy néhány méter megtétele után leüljete a szokott padotokra, annak rendje módja szerint csókolódní, amikor se közel se távol nem látni járókelőt.

Hallgassuk hát a kedves lépteket és ehhez nem is kell más, mint felhajtani a múltó idő ránk boruló kárpitját és figyelni a léptek hangjait!

A várakoztatósakat, a késésből sietőket, a meg-megállósakat. És minél tovább tágulnak az évtizedek körülöttem, annál tisztábban, annál kivehetőbben halljuk belül a régi lépetek muzsikáját.

Szívek és fények

Érdekesen vonzó lány volt. Nem szépség, inkább szexepiles, egy picit vastagabb, érzéki ajkakkal és ehhez jött még a furcsán titokzatos, okosnak nem mondható, de annál izgatóbb, ködös tekintet. Korosztályában nagyon jó alakúnak számított. Tornászott, benne volt az iskola válogatottjában is.

Ő hatodikos, (a képen a fekete dresszes, valami táborfélében, arca, sajnos árnyékban) én hetedikes voltam úgy emlékszem, amikor összegubancolódtunk, de hogy milyen alkalomból, arról sejtelmem sincs, viszont, hogy az iskolafolyosó volt a „kerítő” közöttünk, az biztos.

Érzelmek csúcsra járása az óráközi levélváltásokban nyilvánult meg: pár szavas vallomások, amiket az egyik órán én írtam és adtam át észrevétlenül Marinak a szünetben, a másikon ő nekem és vissza. Olykor még veszekedtünk is ezeken a kis cédulákon, de legtöbbször annyi állt a kis papír fecnin, hogy Szeretlek. M. Válasz: Én is téged nagyon J. Ezt követte tanítás utáni megvárása, hazakísérése a nagy sárga ház Árpád út felőli első lépcsőházáig – ki tudja hány szám volt és kit érdekelt – ott még beszélgetés, olyan félig szerelmes félig iskolás módon, majd elválás. Addig, amíg az anyja vagy nevelőapja le nem szólt a második emeleti konyhaablakból, hogy „Mari, most már felfelé!”

Hát ez a „felfelé” jelentette románcunk legérzékenyebb pontját. Mert hát ugye el kellett köszönni. Csók nem volt, mert én gátlásos voltam, nem beszélve arról, hogy a bejáratban, aminek a félfáját támasztottuk kitartóan, szinte állandó volt a jövés-menés. De az elválás mégis olyan volt, mint a mobil telefonos reklám klipben, a „te teszed le előbb vagy tegyük le együtt”? Csak nálunk ez még úgy alakult, hogy te indulsz el felfelé vagy én lépjek tovább a kapuból? Hogy könnyebb?

Egy ilyen elválásos huzakodás alkalmával vágtam szájon az épp arra jövő Visnyikar Tibit, mert valamit mondott Marira a háta mögött. Délelőtti héten volt, mert emlékszem, hogy sütött a nap és ember nem járt a téren. Tibi csak baktatott a ház oldalában a MAHART ház felé, mert ott lakott, amikor én nagyon jól időzítve kiléptem a kapubélésből és azon mód lekevertem neki egy elég nagy „lángost”. Visnyikar akkor már gimibe járt, jó fizikumú volt, lehetett volna nagy adok-kapok a lovagiasságomból, de szerintem annyira meglepődött a támadáson, hogy nem ütött vissza. Így aztán Mari hírnevéről lepofoztam a foltot.

De térjünk vissza a szívfájdító búcsúzásokhoz a kapuban. Volt ugyanis egy korszakalkotó találmányunk, amivel előfutárai lettünk a mikroelektronikai, sőt a most tomboló digitális forradalomnak is. Eszköze Mariék fürdőszoba lámpája volt, pontosabban a fürdőszoba ablaka, ami a jel közvetítésére volt hivatva. Mari nővéreivel Évával és húgával élt, akinek a nevére már nem emlékszem, de azt hallottam, hogy fiatalon meghalt. Csakhogy ő volt anyjuk második házasságából a „közös gyerek”, ezért a két nagyobb lány szigorúbban volt fogva, a hórihorgas mostoha apa Kasza valaki, és a neki imponálni akaró anya által. Hát, ahogy ez lenni szokott. Az anyjuk néha engedékenyebb volt a lányokkal, amikor a nevelőapa nem volt otthon. (emlékezem szerint a Láng Gépgyárban dolgozott, az is lehet, hogy műszakban). Ez abban jutott kifejezésre, hogy iskola után még egy kicsit leengedték Marit, de akkor azt hiszem Évát és a kis húgukat is. Csakhogy ezt az örömhírt tudatni kellett velem, mielőtt elhúztam a csíkot. Erre találtuk ki a fürdőszobaablak morzejelét. Ez abból állt, hogy Mari felment, kiderítette, hányadán áll a dolog, milyen a hangulat, lejöhet e még egy kicsit vagy dül a szigor? Ha lejöhetett, akkor kétszer, ha nem, akkor egyszer gyújtott fel a fürdőszoba lámpát. Ezt az ablakjelzést olyan tökélyre fejlesztettük, hogy le tudtuk volna vezényelni általa a normandiai partraszállást is.

Aztán elváltak útjaink féltékenykedések, veszekedések és békülések után, de egyszer, jóval ez után mégis felmentem hozzájuk. Akkor voltam először és utoljára a lakásukban. Betegen feküdt és egyedül volt. Leültem ágya szélére a hátsó szobában. Aztán valami zavart beszélgetésbe kezdtünk, de tény, hogy elcsókoltuk azt a csókot, amivel oly régóta tartoztunk egymásnak. Hirtelen azt hittem újra kezdődik a szerelem. De nem. Bevallotta, hogy a házból az egyik fiú –évfolyamtársak voltunk, de a neve ne örökítessek meg – napokkal azelőtt ugyancsak meglátogatta és megtörtént közöttük az, amit ő tulajdonképpen nem is akart és mégis. De nem mondta, hogy erőszak lett volna.

Hogy éltél ezután Bánkuti Mari? És most hol vagy, mi van veled? Tud rólad valaki?

Sziráki mise

Ne gondolja a cím alapján véletlenül se a látogató, hogy olyan egyházi szertartásról lesz szó, ami ama Szirákon történt, ahol a gyönyörű kastélyszálló áll. Nem! A Sziráki mise a második első szerelem „kísérő rendezvénye” volt. Csak úgy, mint a heti kétszeri zongoraóra, amire lelkiismeretesen járt a piac mögötti zeneiskolába. Ő volt szívem Sziráki Marija! Illetve Marcsija, mivel ő a Bánkuti Mari vadócos, a fiúk számára „izgibb” jelenségéhez képest egy kedves, csillogó szemű, göndör mosolyú csitri volt, akinek a szemében mindig ott fénylett egy parányi és ezért kicsit szemérmes csábítás, az alakuló nőiség simogató bársonya, de egy sejtelmesen elutasító óvatosság is.

Ezért nála bármilyen, „hirtelen felindulásból elkövetett” rámenősség inkább ígért „égést”, elutasítást, mint egy reményteli beteljesülés boldogságát. Aki nem akkor volt tizenéves, amikor mi, azoknak elárulom, hogy ez a „boldog beteljesülés” nem szexualitást, nem szeretkezést jelentett, – volna – hanem esetleg csókolódzást, szép szavakat, vallomásokat, elbújva valahol a világ elől. Mert bár akkor már tudtuk, hogy van testi szerelem is, és mi fiúk legalábbis, nézegettünk pucér, vagy még „olyanabb” képeket, de eszünkbe nem jutott szíveink hölgyeivel a „tettek mezejére” lépni. Az csak később, gimnáziumi korszak második felében tört ránk és foglalt el egyre izgatóbb helyet az életünkben.

De hogy jön ide a Nagytemplom, a mise és a zongoralecke?

Már valahol meséltem arról, hogy én csak napközben, azaz reggeltől, nagyjából fél ötig voltam Árpád úti lakos és magatehetetlen nagyanyám segítője. Ezért jártam az Attila utcai iskolába, és attól függően, hogy délelőttös vagy délutános voltam maradt majdnem fél napom arra, hogy a nagyi körül legyek. Ezért ő olyan szintre fejlesztette kommunikációs készségemet, hogy bármikor szívesen pihenőzgatnék akár profikkal is, mondjuk Friderikusszal és szerintem kiharcolnék egy döntetlen körüli eredményt. A nagyanyámnak köszönhetően, de ez majd egy másik nosztalgia „mese” lesz.

Szóval hétköznaponként fél öt tájban jött anyám az Izzóból és mentünk haza, azaz a Fény mozi házba. Ez a tény viszont számomra komoly hátrányt okozott az udvarlásban, hiszen én pont akkor, amikor szívem akkori választottja „távozási engedélyt” kaphatott otthonról, vagyis „lejöhetett” a sárga ház talán harmadik emeletéről a kortárs közösségbe, akkor én már javában a hatalmas bérház folyosóinak kövét koptattam a haverokkal. És ugyanez a kényszerű távtartás érvényesült hétvégeken, azaz szombaton és vasárnap is. Illetve.... nem egészen!

Mi, Marcsival ugyanis leleményesek voltunk és beiktattunk némi „lopott időt” az ő napjainak szorgalmi szakaszából és a vasárnapokból is. Mert, ahogy az írás mondta, „az úttörő leleményes”, mi pedig – amúgy – tényleg úttörők voltunk, meg vonzalmat éreztünk egymás iránt. Ugyanis az a kapcsolatokcska még nem volt szerelemnek nevezhető, de már barátságnak sem, még kevésbé iskolatársi viszonyoknak. Így vált kezdődő idillünk idejévé a zongoraórák menet- és jövetideje és a vasárnaponkénti 9-es mise a Nagytemplomban, egészen pontosan az onnan hazáig tartó út.

Sziráki Marcsit eléggé elzártan, mondhatni szigorúan nevelték. Elvégre szép, kedves lány volt, nem ártott a szülői figyelem arra nézve, hogy milyen fiúk ólálkodnak körülötte. Én eléggé „gaz csábító” hírében álltam anyukája előtt, aki szép komoly asszony volt, mint a családot összetartó nők az olasz filmekben. Hallottam is, hogy figyelmeztették rá: ügyeljen, hogy az bőrkabátos – ez voltam én, mert volt egy haláli ronda műbőr kabátom, bár akkor többünknek volt haláli ronda műbőr kabátja – ne kerülgesse a Marikát, mert az csélcsap, nagy dumájú fajta, aki hol ennek, hol annak a lánynak nyomja

a sódert, közben ki tudja, mi lakik benne? Tehát „nemkívánatos személy” voltam a Sziráki családban, bár ez így nem igaz! Úgy pontos, hogy az anyukája „nem lelkesedett értem”. Apukájára már nem emlékszem, mert amikor ő hazaért a munkából, addigra én már távol voltam a környéktől. Az öccsével viszont jóban voltunk, sőt szövetségesek: a kis kerekarcú helyes srác, vállalta a kockázatát annak, hogy hozza-vigye a híreket Marcsi és köztem. „Azt üzeni, hogy fél óra múlva tud lejönni, de csak vásárolni megy”. „Most nem engedik le, mert holnap dolgozatot írnak, ne várjad”! Ilyen és ehhez hasonló hírekkel jött és „pihegve szólt” a kis Sziráki, aztán már futott is a hozzá hasonló korúak közé, nehogy lebukjon az ablakból talán éppen kinéző anyuka előtt, amint a „börkabátossal” diskurál!

A zongoraórák meg a 9-es mise fix időpontban voltak, így a kíséretés lehetősége az iskolában szerveződött, óráközi levelezés által. Marcsi – eltérően a Bánkúti Mari féle levelektől – nemcsak azt írta, hogy „Szeretlek!!! M.” hanem rendes, érzelmes kis leveleket fogalmazott, amit aztán gyöngybetűkkel írt, többnyire kockás papírra és kicsire hajtogatottan juttatott hozzám a szünet forgatagában. Aztán a hét számomra két jeles napján kísértem őt zongorázni rendületlenül. És vissza is! De azt, hogy mivel ütöttem el az időt mialatt Marcsi a billentyűkkel barátkozott, azt képtelen vagyok felidézni. Ahogy azt sem, hogy miről beszélgettünk oda-vissza. Mert még kézfogás sem volt, hiszen anyukája kivette volna a zeneiskolából, ha megtudja, hogy a lánya annak ürügyén kézen fogva sétál valamelyik mellékutcában a „börkabátossal”.

Hogy milyen előmenetelő volt Sziráki Marcsi zongorából azt nem tudom, de sem Fischer Anni utóda, sem Hauser Adrienn elődje nem lett. Sőt, később műszaki pályát választott és jó szakemberként tisztelték a Tungsrumban.

A vasárnapi mise más volt, kis kamara ünnep szíveinknek talán, mert lehet, hogy a gondviselő azzal a lehetőséggel akarta segíteni ügyünket, de végül nem sikerült neki, mert útjaink később elváltak, de a misék emléke megmaradt. Úgy volt, hogy akkoriban – 1958-59 lehetett – híre ment Újpesten, hogy vasárnaponként, a 9-es misén prédikál egy pap, hogy csodálatosan beszél és nagyon fontos, megszívlelendő dolgokat mond az ifjúságnak. Nagy élmény, nagyon sokan, sőt egyre többen vannak a templomban. Ezt hallotta Sziráki néni és ezt hallhatta anyám is, mert mind a ketten, Marcsi és én is, természetesen egymástól függetlenül nemhogy engedélyt, hanem kifejezett biztatást kaptunk rá, hogy járjunk el vasárnaponként a 9-es misére! El is jártunk!

Ő a „sárga házból” indult, én a Fény mozi házból és ott jöttünk össze, a tömegben. Pontosabban csak azt tudtuk, hogy a másik ott van valahol a templom boltozata alatt. Fél évszázad elmúltával is állítom, hogy figyeltem én a prédikációra, hallgattam a sovány, csontos dús hajú, szuggesztív pap szószékről áradó gondolatait, mert lenyűgözőek és meggyőzőek voltak, de – isten vétkemül ne vegye – egyre sem emlékszem és nem emlékeztem akkor sem! Mert egyre azt figyeltem hol lehet a tömegben Marcsi? De kifelé jövet mindig megtaláltuk egymást, és gyakran volt, hogy már mise alatt találkozott a tekintetünk.

Lehet, hogy egy hol volt, hol nem volt 9-es mise tömegében még ma is megérezném, ha Sziráki Marcsi ott volna a tömegben.

A kapitány lánya

A kapitány lányát Polónyi Ildikónak hívták. A kapitányt Polónyi Lászlónak, aki előbb első tisztje, majd kapitánya a volt a Magyar Folyami Hajózás Győr nevű motorosának és családjával a MAHART házban élt. Életét és szerelemét átjárta a Duna szele, a hajózás érzülete, mert Ildikó nevű lánya, Passauban látta meg a napvilágot. A kapitány, vagy akkor még tisztecske ott ismerte meg Margitot, későbbi feleségét, mivel majdani anyósa is a hajózásnál dolgozott, változó munkahelyeken. De Polónyi Lászlóék nem készültek elhagyni a „béketábort”, vagy ezzel e csellel menekíteni lányukat állampolgárilag nyugatra. Ildikóra azonban később minden hivatal, minden ügyintézője kíváncsian emelte fel a tekintetét, amikor elolvasta a születési rovat bejegyzését.

Holott magyar anya, magyar apa helyre magyar lány lett, akivel ismeretségünk az általános iskolában, az Attilában kezdődött, méghozzá az első osztályban, majd később, nyolc év múlva záróakkordja lett az általánosban befejeződő, vagy még a középiskola kezdeti hónapjaiba átderengő első szerelmek korszakának.

Alsó tagozatban, őszintén szólva, ügyet sem vettem Ildikóra, pedig szép lány volt akkor is, ott is, felső tagozatban pedig vége lett a koedukációnak, illetve a két vagy három osztályból csak egy maradt vegyes. Én a tiszta fiúba kerültem. Hogy nyolcadikban, miként alakult ki a Polónyi Ildikó szerelem, azt csak a jó isten tudja, de az lett belőle! Akkor már túl Bánkúti Mari, majd Sziráki Marcsi iránti felinduláson – abban a korban még könnyen váltunk „frekvenciát” az érzelmek hullámain – valahogy képbe került az elsőtől már igencsak ismert Polónyi Ildikó.

Hirtelen hatással lett rám. Megállapítottam, hogy szép lány, okos, eleven, értelmes tekintettel, határozott, de már nőies fellépéssel. És van benne kedvesség, meg törődő, figyelő jóság és ez külön is vonzóvá tette. Amiben eltértünk egymástól az volt, hogy ő reál és humán érdeklődésű voltam. Gábor barátommal (akkor már egy osztályba jártunk és összebarátkoztunk) együtt képviselték előbb az iskolát az országos matekverseny kerületi, majd a kerületet a budapesti döntőben is. De, oda se neki, az ellentétek éppen nem taszítják, hanem ha szerencsénk van, kiegészítik egymást – gondoltam és egyre erősebben tápláltam az Ildikó iránti érzelmeinket. (A képen Ildikó 1961-ben a "sárga ház" előtti parkban)

Ő a MAHART házban lakott, édesapja a Dunai Hajózásnál szolgált, aki – mint a házból a teljes férfinép – olykor 2-3 hónapig is távol volt a családtól. Abban az időben, amikor én Ildikónak „tettem a szépet” a „Győr” fedélzetén rózta a hullámok országútját.

A képen Ildikó 1961-ben a "sárga ház" előtti parkban

Emlékezetem szerint csak egyszer találkoztunk. Azt nem tudom, hogy az a „bemutakozó” látogatásom alkalmával volt, vagy később, Ildikó születésnap „házibuliján”. Magas, jóképű szőke férfi volt Polónyi László, kiváló modorral és megfelelő kisugárzással. Ha nem a hajózást választja filmszínész is lehetett volna, mint, ahogy szépen mondott verset is. Felesége, Ildikó anyja, Margit „néni” hozzáillően mutatós, dekoratív fekete asszony volt. Szép arc, nagyszerű fellépés, mai szóhasználatkal élve kiváló kommunikációs készség. Pici súlyfelesleggel, de az arányosan oszlott el rajta. Szóval, ahogy mondani szokták „jó nő” volt, a korosztályában.

Ildikó öccse, Géza helyes, jó srác volt, sose tett keresztbe a randevúinknak, és néha felvállalta a „hírvivő” szerepét köztem és nővére között. Ott volt a kis húguk, a kis pici Melinda, saját, akkori kiejtése szerint Mej-Mej, a pöttöm szőkeség, aki úgy nézett ki, mint egy gömb vanília fagyalt és maga módján kulcsfigurája lett történetünknek. A szerelem „hajnalán” ugyanis Ildikó azzal az ürüggyel mindig le tudott jönni, hogy hozza Melindát sétálni. A piciség engem Nanszinak szólított és néha ő szúrt ki elsőnek az erkélyről.

Amikor aztán Margit néni már elfogadta, hogy teszem a szépet a lányának, akkor, ha észrevette a 3. emeletről (Az Árpád út felé nézett a lakásuk), hogy ott sétálgatok, mint egy junior közterület felügyelő, vagy Mej-Mej jelzett, maga szólt cinkos módon Ildikónak, hogy „le kellene vinni Melindát kicsit a levegőre”! És sétálgattunk hármascskán, a felületes vagy távoli szemlélő akár azt is hihette volna, hogy a pici a saját gyerekünk.

Érzelmek előrehaladásával Melinda alibi szerepe háttérbe szorult, illetve minimálisra csökkent, mert már kéz a kézben sétálgattunk, sőt, találtunk egy tündéri kis parkot az édes kettesre. Neve se volt, csak pici ligetecske néhány paddal a Vécsey utcában, a Nádor utca sarkán, ami elég kies és néptelen volt arra, hogy első, majd sokadik csókjaink szent helye legyen. De azt, hogyan fedeztük fel a Vécsey utcai parkocskát, és hogy jártunk rendszeresen épp oda, soha nem fogom megfejtetni, mert, aki ismeri Újpestet, tudja, hogy viszonylik a Vécsey utca a MAHART házhoz.

Ne legyek igazságtalan, hogy nem emlékezek meg életem ténylegesen első csókjáról, mert az nem Polónyi Ildikóval esett meg. Valamelyik iskolai – mármint középiskolai rendezvényen, még későbbi feleségem, Popovits Julival való egymásra találásunk előtt – valahogy összejöttem egy szép és csinos,

magas fekete lánnyal. A neve is szép volt, úgy hívták Szörényi Viktória. Már nem emlékszem pontosan, de újpestnek ezen a Megyer felé eső részén, a József Attila, a Liszt Ferenc, vagy Nádor utcában laktak. A bulinak hazakísérés lett a vége, azután még egy-két találkozás – mintha a Berzeviczi Közgazdasági Technikumba járt volna – azt követően pedig egy meghívás családi összejövetelre, amit alighanem a születésnapjára rendeztek.

Anyám mondta, hogy ne maradjak sokáig, el is jöttem, azt hiszem elsőként a vendégek közül. Viki kikísért, az előszobába értünk, a hosszú falifogasig, ami – téli hónapban születhetett – zsúfolva volt a vendégek és a család nagykabátjaival, bundáival. Amikor idáig értünk én motyoghattam valamit arról, hogy milyen jól éreztem magam és köszönöm a meghívást, de mire ezt végig mondtam volna, Viktória szabályosan bedöntött a fogason lógó kabátok közé és még ugyan avval a lendülettel szájon csókolott. Hosszan és alaposan. De észrevehette, hogy nem vagyok egy „csókkirály”, mert emlékezetem szerint megkérdezte, hogy „te csókolóztál már valakivel”? Bevallottam, hogy nem mire aztán Viki tartott nekem egy jó néhány perces, alapos kiképzést, hogy csökkentse gyakorlatlanságomat. Utána még voltam náluk párszor és ez az előszoba l'amúr jól működött, fejlődőképes tanítványnak bizonyultam, de, hogy az első „lecke” után hogy keveredtem ki szédelegve az esti utcára, azt már akkor sem tudtam, hogy emlékeznek rá most?

De vissza Polónyi Ildikóhoz, a kapitány lányához, mert a mi Nádor-Vécsey utca sarki parkocskában lefolytatott „csókcsatáink” nagyon finomak voltak, szenvedélyesek és szerelmünk akkori ízét, ha nagyon akarnám még most is fel tudnám idézni magamban. Ahogy fel tudom idézni a születésnapjára vitt rózsám sorsát is.

Már délben megvettem a rózsát, mert akkoriban szombaton délután zárva voltak az üzletek. Otthon vízbe tettük, de bizony az én rózsám, – az egyetlen szál, szegények voltunk – kb. egy óra múlva úgy lekonyult, mint drukkerok kedve a csapat veresége után és életjelt is alig adott magáról. Na, valakinek eszébe jutott a családunkból, azt hiszem Sárika nagynénémnek, hogy dobjunk Kalmopirint a vízébe. Bedobtunk egyet, pezsgés és némi éledés mutatkozott a rózsa részéről. Nosza, bedobtuk a második, majd vérszemet kapva a harmadik kalmopirint is. Több nem is volt otthon. A rózsa, annyira, amennyire észhez tért. Nem volt valami acélos, de tartotta a fejét. Indulás előtt óvatosan visszacsomagoltuk a selyempapírba – akkor még nem volt olyan pazar díszcsomagolás, mint manapság – a család, meg főleg anyám a lelkemre kötötte, hogy lógatva vigyem, hogy legalább addig tartson a gyógyszerelés hatása, ameddig átadom. Gáborral mentünk, ő is hivatalos volt a zsúrra, mint szerelmünk egyik patrónusa és istápolója. Óvatosan lépkedtünk, az Árpád út 38.-ból, a nagyanyáméktól indultunk, a MAHART- ház nem volt messze, de a fél szemünk mindig a rózsán volt, hogy jól fogjam, az istenért el ne veszítse a tartását. Alig vártam a pillanatot, hogy átadhassam az ünnepeltnek, szívem hölgyének, mert ami utána történik, az már nem az én felelősségem. A rózsa állt. Már amennyire, de azt nem állíthatnám, hogy olyan délceg virágot még nem láttam volna. Sorsát addig követtem, amíg „jaj, de szép” udvarias felkiáltással Ildikó el nem helyezte az akkor már ott zsúfolódó vázák és csokrok közé, ahol aztán az ünnepi délután egy óvatlan pillanatában csak lecsuklott a feje, mintha azt nézné, van e víz és kalmopirin alatta vázában. De addigra már ki figyelt oda, senki nem tudta, melyik virág kitől származik.

A kép baloldalán nagyon táncolunk, talán 1960 tavaszán, az utolsó Attila utcai sulibulin.

A Polónyi Ildikó ügynek minden esélye megvolt rá, hogy akár komolyra forduljon és mint diákszerelmén netán házasság legyen belőle, de ahhoz nagyon távoli volt időben ez a cél. Ildikó Pestre, a Lengyel Gyula Közgazdasági Technikumba ment továbbtanulni, én ide Újpestre, a Könyvesbe, így pontosan az következett be, amit az olasz közmondás fogalmaz meg: „chi lontano del iocchi, lontano, del cuori”, „aki távol a szemektől, távol a szívtől”! Egy szombaton vagy vasárnap strandon voltunk, hazakísértem, elköszöntem tőle és a villamosmegálló felé menet éreztem, hogy többet nem jelentkezem, hogy eltűnök a történetből. És eltűntem.

Később hallottam, mivel akkoriban már a MAHART ház környékén alig fordultam meg, hogy Ildikó az egyetem után (vagy még alatt), az akkori NDK-ba ment férjhez. Ma szexuálpszichológusként dolgozik Németországban.

Képen Ildikó 2010-ben, Drezdában

Polónyi László, a kapitány 53 évesen távozott az örök vizekre, agydaganat következtében. Margit néni sem él már, 60 évesen ment el. Géza, a fiuk, Ildikó öccse, diákszerelmünk kis apródja ugyancsak hajós lett, de később félresiklott az élete és 56 éves korában elhunyt. A kis alibi, Melinda, azaz Mej-Mej él, Cegléden neveli a gyermekeit és kicsit részt vesz a helyi közéletben is. Időnként kimegy látogatóba a nővéréhez. Néha beszélünk telefonon.

Így múlik hát „a mi időnk” nagyromantikája, de a csókok és virágok emléke velünk marad.

Babi a buliban

Miniszterelnök váltások után következik a jeles személy külföldi bemutatkozó, vagy emlékeztető – azaz már jártam itt ennyi meg ennyi évvel ezelőtt ebben a minőségben – aminek csúcsa persze Amerika és, illetve majd a Vatikán. Erről egy furcsa randevú jutott eszembe gimnáziumi időkből: a Babi-eset, ami egy iskolai táncos rendezvényt megelőző néhány nappal kezdődött. Alapjául az szolgált, hogy mi, szívem akkori hölgyével, Popovics Julival, aki a szemközti lánygimnázium tanulója volt és később a hitvesem, meg fiúgyermekem Zsolt szülőanyja lett, éppen "haragszomrádot" játszottunk.

A buli ideje közeledett és milyen blama lett volna, ha én ott téblábolok nagy hülyén, zsebre dugott kézzel valamelyik "majomsziget" alkotóelemeként. (Így nevezték akkoriban az egyedül lévő és leginkább nem táncoló fiúk csoportjait, amelyek a táncterem, illetve a folyosó különböző szegleteiben ütöttek tanyát)

Majd én megmutatom Neki, hiszen biztosan ott lesz - gondoltam és a fodrászüzletben tett hét eleji látogatásomkor "felcsíptem" az egyik tanuló lányt, akit Babinak hívtak. Magas, mutatós, mai szóhasználatnál élve szexis csaj volt, el tudtam volna viselni. De nem akartam azonban "ajtóstól rontani a házba", hátha közben kitör a béke köztünk Julival, ezért csak a hét közepe tájékán, egyik osztálytársammal, Lécz Ottóval mentem el Babiékhoz, hogy meghívjam a rendezvényre. Ő szívesen fogadta az invitálást és megbeszéltük, hogy szombaton hányra megyek érte.

Mit ad Isten, pénteken létre jött a Nagy Kibékülés és ennek öröme az egyezés: szombaton persze, hogy megyünk a sulibuliba! Igen ám, de mi legyen Babaival - töprengtem magamban és roppant lelkiismeret furdalást éreztem. Eljön a szombat, Babi készül, felveszi az erre az alkalomra kiválasztott ruháját és vár. Ez nem jó! Aztán jött a mentő ötlet: szóltam Lécz Ottónak, menjen el ő Babiért, ne hagyjuk otthon hervadozni! Így is lett! Aztán este, záróráig roptuk a rock and rollt mind a négyen, a Könyves díszterem parkettján önfeledt hangulatban. Igaz Fecske tanár úr nem igazán kedvelte ahogy mi Julival „műveltük a rock and rollt, nagy kidobásos figurákkal, meglehetősen közönségsikerrel kísértén, ami úgy nézett ki, hogy mi középen röpködtünk a többiekből meg sokan kört alkotva körénk, tapsoltak. Egyszer ránk is szólt ezért a tanár úr, mármint, hogy talán lehetne szolidabban is táncolni. Nem lehetett, mert Bajtala Jancsi, Szörényi Levente, Kőszegi Imre trió nyomta ám piszkosul, de az is lehet, hogy akkor Szigeti Béla dobolt vagy Kovács Jócó a Nivramból és néha Horváth Rudi is beült a helyére. Nagyon jók voltak.

Egy alkalmas pillanatban azért megkérdeztem Ottót, mit szólt Babi ahhoz, hogy nem én, hanem ő ment érte? Mire Ottó: Semmit! Nem értem oda a megbeszélt időre és csak azt kérdezte "mi ez a késés"? Egymásba karoltunk és indultunk.

Mindez azért idéződött fel bennem, mert például Clinton, a valamikori elnök, ha jól emlékszem eddig minden hivatalba lépett miniszterelnökünkkel találkozott, ezért viselkedése Babiéra emlékeztetett. Ügyet sem vetve a személyi változásra mindent nagyon szépnek, mindent nagyon jónak tartott és mindennel meg volt elégedve. Ennek örülni lehet, de értelmezhető úgy is, hogy bennünket kicsit darabdarab alapon vesznek és csak leltár szerint számítunk.

Mert ha nem, akkor én Orbán Viktor helyében azt mondtam volna: kedves Bill, nekünk sajnos van némi problémánk ezzel a koszovói beavatkozással kapcsolatban. Viszont, ha én vagyok Clinton, akkor még ezt megelőzően azt mondtam volna: kedves Viktor, tudom, hogy örömmel segítenének, de ebből most maradjanak ki, mert tudtommal önöknek van némi problémájuk a beavatkozással kapcsolatban. Majd repülünk másfelé!

De honnan veszem én a bátorságot, hogy ilyen nagy emberek helyett gondoljak bármit is.

Régen volt. Na, nem Ronald, hanem időben régen. Ahogy az a bizonyos Babi buli, ahogy Clinton és a koszovói konfliktus is. Múlik az idő.

Vereségek és veretlenségek

Újpesten a srácok körében szentség volt a foci. Valószínűleg Budapest minden kerületében, de mi az akkor már a „beolvasztott” negyedekben éltünk. Nemcsak kerületszerte imádtuk rúgni a labdát, hanem az iskolaudvarokon is sőt, az Attilában olyan felhevült foci hangulat volt, hogy egy-egy osztálynak több csapata is indult a kispályás bajnokságban, NB I-es klubok nevén. Természetesen az iskolabajnokság, az osztályok egymás elleni nagypályás viadala sem volt rossz, de igazán a kispályát, az iskolaudvart szerettük, pedig ronda volt, sivár és még apró kavicsok is borították imitt-amott. De ott addig játszhattunk, amíg az udvar elejében lakó pedellus, a Kormosi vagy a szépnek nem mondható felesége megengedte.

A kerületi iskolák tornái iránt nem volt valódi érdeklődés. Talán mert hivatalosan igazolt játékosok nem szerepelhettek és nélkülük azért elég béna volt az egész. Az iskolabajnokságon ez nem volt megkötés.

Három nyolcadikos osztály végzett 1960-ban. Egy tiszta fiú, az „A” egy vegyes, a „B” és egy tiszta lány, a „C”. Mi a „tiszta fiúk” nemigen barátkoztunk a vegyes srácaival. Fociban „ősi” ellenfelek voltunk, de kevés fiú járt oda, így nem sok variációra volt lehetőségük. Kádas Lajos, a kapusuk jó volt, meg Kiss Lajos egy igazán ügyes jól cselező veszélyes csatár, de tovább nem megy felsorolás.

Legtöbbször mi nyertük az iskolaudvar kispályás bajnokságait. A klasszisok, mint Gréczi, Pelyva Gyuri, (hosszú ideig Zugló polgármestere volt), Tóth Anti, Tóth Jóska, Gonda Anti, Major Attila, Nagy Jancsi, azaz „Süni”, P. Szabó Gábor, akik a mi szintünkön klasszisok voltak, hozzájuk jött még Lövei Pista a kökemény hátvéd és Bódi Lajos, aki minden poszton jó volt.

Aztán az első budapesti grundbajnokságon, hivatalosan az Utcák-terek Bajnokságán, mégis hülyére vert minket összes klasszisunkkal egyetemben a Langlet vagy Venetiáner utcára épülő csapat. Szerintünk – és ezt edzőnk, Mihálydi, a tornatanár nem cáfolta – az ellenfélnél 7 vagy 8 igazolt játékos szerepelt, ami szabálytalannak számított. Mi csak egy játékos, a kapust, - talán Kovácsnak hívták és a Dózsában védett – „loptuk”, aki úgy volt a mezőny legjobbja, hogy 9-et (!) kapott! Pedig 1-0-ra mi vezettünk Geschitz Matyi góljával. Matyi szenzációs jobbszélső volt és gyors, mint a villám. Egyedül vele gyűlt meg a baja az ellenfél védelmének. Nem tudták tartani! Igaz, jut eszembe, hogy ő, meg Major Attila akkor már a Hajógyár kölyökben igazolt játékos volt. Ez a meccs nem a mienk volt! P.Szabó, későbbi nagy barátom, aki magas jó felépítésű, jól fejlődő centerhalf volt, például egy szöglet után sarkalt egy akkora öngólt, hogy Kovács alig tudta kiszedni a labdát a sarokból. Én jobbhátvédet játszottam közben rendesen kapus szoktam lenni. Még szerencse, mert én 18 is kaphattam volna! Az ellenfelemnek, azaz a balszélsőnek csak a hátát láttam a 2x30 perc alatt. Szemből, később talán meg sem ismertem volna az utcán.

A Juta gyári kaland az más történet volt és a dráma nem is Újpesten játszódtott, hanem már Angyalföldön, a Jutamezőn. Valami unalmas nyári délután volt és mi a Bocskai utcában a Só raktár oldalánál egyérintőztünk, ahogy szoktunk. P. Szabó, Major Attila, meg én és illetve akkor a Krén Karcsi is ott volt, átjött a Berzeviczy, a volt Beniczky utca legvégéről. Nekem elsőtől volt osztálytársam, aztán VII.-től, amikor Gábor átkerült hozzánk együtt gomboztunk, a Jocóékhoz is átjárt gombfocizni, meg dobolni néha az udvarzenekarban.

Már meg nem mondom honnan jött az ötlet, de tény, hogy kitaláltuk, menjünk át a Jutamezőre, hátha lesznek ott srácok és akkor kikapuzunk legalább. Az ötletet tett követte! Nosza, át az Újpest-Esztergom vasútvonal sínpárain és a töltésen leereszkedve már ott is voltunk a mezőn. A mezőt egyik hosszú oldalán a töltés választott el Újpesttől, a másik hosszú oldalon ronda sötét fakerítés zárta el a gyár felé az utat. Hogy a két rövid oldaláról mi határolta nem emlékszem, de az biztos, hogy a nyugati azaz Váci út felőli oldalról is be lehetett menni az egyébként elég egyenletesen füves síkságra. Szerintünk a Hajógyár meg a Láng felnőtt csapatai is tarthattak ott, ha mást nem alapozó vagy erőnléti edzést.

Most üres volt a Jutamező, csak mi négyen bandukoltunk a közepe felé, egykedvűen adogatva egymásnak a labdát. Rugdalóztunk játszogattunk, de magunkban nem volt az igazi. Aztán egyszerre,

ugyancsak Újpest, tehát a töltés felől jöttek négyen a környék rettegettjei közül. Lőrinc Paja, a két Zollner és Patai. Ha azt mondom, hogy később közülük hárman a pamut bokszolói lettek, méghozzá jók csak Patai nem, de talán ő volt a legveszélyesebb, mert erős volt, verekedős és kiszámíthatatlan.

Valamelyikük odaszólt: nem játszunk egy meccset? Deehogynem – válaszoltuk, közben arra gondoltunk, hogy pont titeket vártunk. Választunk, vagy hogy legyen? – kérdeztük mi. A feleletet illetően nem tévedtünk. Nem kell – mondta Patai – ti úgy, ahogy vagytok, mi is úgy, ahogy vagyunk. Komolyan mi sem gondoltuk másképp.

Kijelöltük a kapukat, az egyik a kerítéshez a szemben lévő a töltéshez volt közel. A két oldalvonal természetesen a végtelenbe vészett, de azért ők is mi is, úgy igyekeztünk, hogy messzire „sodródjon” ki a játék. Mi Majorral és P. Szabóval jobbak voltunk, különösen Majorral, ő a Hajóban is menőnek számított, viszont Gábor, ha nem is volt labdazsonglőr, de tudott focizni és testalkata gyakorlatilag mindenkivel szemben előnyt jelentett a számára. Karcsi meg én, inkább csak szerettünk focizni, ha a helyzet úgy hozta, de különösebb vonzalmunk nem volt a játék iránt.

Az ellenfél inkább volt félelmetes, mint veszélyes: talán igazából csak a kis Zollner, a „Csirke” tudott focizni, alacsony, azaz aprótermetű, de erős, ügyes srác volt, az a típus, akinek a maga módján mindegyik sporthoz volt érzéke. A végén elég jó boksztoló lehetett volna csak talán nem vette komolyan. Na, szóval vele kellett számolni, mert a bátyja meg Patai, inkább erőből játszottak, amolyan „vak tyúk is talál szemet” alapon, Paja meg magas volt és vékony, mint a vonatfütt, ő ha próbált is cselezni, Gábor fizikuma ellen nem volt esélye.

Talán 6-os, azaz hat gólig tartó meccsbe egyeztünk meg és eléggé hamar vezettünk 2-0-ra és amúgy is „mezőnyfőlényben” voltunk. De ekkor kezdtük érezni és érzékelni, hogy, az ellenfél kezd komolyabban venni a dolgot, kemény belemenések, olykor durvaság és éles viták, mert ugyebár önbíráskodás folyt. Ki mertett volna ott levezetni egy ilyen „rangadót”? Hát 3-1 volt a javunkra, amikor tartottunk egy szünetet. Egyrészt a 6-os meccs a feléhez ért, másrészt pizsokmeleg volt. Gábor, a csapatkapitányunk, vezérünk ekkor azt mondta: „szerintem ezt nem kéne erőltetnünk, mert ha győzünk úgy megvernek bennünket a meccs után itt a nagy semmiben, hogy megemlegetjük. Ezek nem játszani jöttek, hanem győzni!” – Ebben lehet valami – mondta Major. – Akkor most kapjunk ki – kérdezte Karcsi, aki az Árpád útnak jóval a túloldalán lakva talán nem is érzékelte annyira a veszélyt. Tudsz jobbat? – kérdeztem. – Meg mit számít, jobb a békesség. Zárta le Gábor a taktikai megbeszélést.

A második félidőre leromlottunk, hibáztunk és „elfáradtunk” a nagy melegben. Azt hiszem 6-4 lett a javukra. Végül nagy szevasztok-szevasztok kézfogások, meg „köszí a játékot” és a csapatok mentek a maguk dolgára. Mi vissza a lakott területre, ők, úgy emlékszem Angyalföld felé. Amikor beértünk a házak közé, Gábor szólalt meg: – Mit mondtam? Láttátok, hogy örültek? Nem szóltunk rá semmit, de mi is örültünk.

Gyáridő

Nem minden gyár volt a 10-es mentén, kisebb mellékutcákba is jutott belőlük. Újpest gyárváros volt, aztán 1950 után munkáskerület lett. Az Aradi utca és Dugonics utca találkozásánál volt a kis, akkor újjáépült, ékszerdoboz szerű gépelemgyár, ami lengéscsillapítókat gyártott, az angol Girling licence alapján. Jól.

Örök munkahelyi bölcsesség: ha jól be akarsz illeszkedni egy gyár életébe, akkor három emberrel legyél jóba! A portással, az igazgató sofőrjével és természetesen a titkárnőjével és „sínen leszel”!

A gépelemgyár igazgatójának titkárnője Márta volt. A legtitkárnőbb titkárnő, akit valaha ismertem. Szép volt, arányos volt, stílusos volt és volt érzéke mindenhez. A feladatot, mintha neki találták volna ki! Nagyon jó viszonyban volt a főnökkel ismerték egymás gondolatát is. Ezért például Márta minden gyári ünnepség előtt tudatta ismerőseivel, hogy az „Öreg” papírból készül-e beszélni vagy szabadon. Mert papírból 20 perc beszéd vár a hallgatóságra, szabadon minimum 50, de inkább több! A főnökök szabadon hajlamosak elengedni magukat.

Az igazgató eredeti, nyitott ember volt. Mikor az egyik, nőcsábász hírében álló munkatársa elcsábította a büfésnőt, a férj megtudta és megfenyegette a „tettet”, aki bement az „Öreghez”, hogy védje meg a feldúlt férj fenyegetésétől. Ne izélje meg más feleségét és nem fogják fenyegetni! – így az igazgatói jó tanács.

Márta pontosan tudta mikor, milyen kedve van a főnöknek, ezért akinek segíteni akart, azt akkor jutatta be hozzá, amikor jó hangulatban volt, akit nem, azt olyankor konferálta be, amikor nem segítős hangulatban volt.

A titkárság amolyan közéleti fórum volt a gyárban: Márta népszerű volt, sokan fogadták a bizalmukba és nem alaptalanul. Banga Feri, a nyiladozó grafikus is jó haverságban volt vele, sietett is elújságotlani neki, hogy kiállítás lesz, majd hozza meghívót. Vitte is három nap múlva, de szomorú volt vagy inkább dühös. Odaadta Mártának, azon dühöngve, hogy a címlapra fordítva nyomtatták a grafikáját, ami persze absztrakt volt, nonfiguratív. Márta megnézte és talán észre sem vette volna a hibát, de, így már megtudta és azt mondta Ferinek: „Látod ez Munkácsival soha se fordult volna elő!” Feri nem szólt rá semmit, mert, hát, ami igaz, az igaz... Viszont utóbb, 1982-ben Munkácsi Díjat kapott.

De Márta beszólása hatásos volt. Hasonló, mint a drága emlékü Kiss Lajosé az Öreg Halász ruhatárában egy jutalomosztó ünnepség utáni örömnépnep kezdetén. Lajos ugyanis azt mondta, halál komolyan a ruhatáros nőnek: „kezicsókolom, ha be találnék rúgni, a ruhatárcédulám itt lesz a zakómbal felső zsebemben”. A hölgy csak nézett, nem akart hinni a fülének, de aztán elnevette magát...

Az Újpesti Gépelemgyár pont egy egységnyi munkásközösség volt. Annyi ember számára, amennyi ott dolgozott. Igaz volt rá, hogy „amennyit a szív felfoghat magába, sajátunknak csak annyit mondhatunk.” Mert felfogni egymást tudtuk igazán. Egy közösségnyi szeretetre...

Gárdaütközet Gépelem módra

Különös hangulatuk volta a múlt század 70-es éveiben a nem szabad szombatos szombatoknak. Sokan nem tudják hogyan volt ez, hát leírom. Akkor keletkeztek ezek a napok, amikor csökkentették a heti havi munkaidőt és az eredmény úgy jött ki, hogy azon túl csak minden második szombaton kellett bejárni a munkahelyre, gyárba, hivatalba, de és általában csak fél egyig ott tartózkodni, aztán mehetett mindenki isten hírével. Mármint a tisztviselők, meg a középvezetők, a műszakosok kettőig voltak.

Az ilyen délelőttönként elvégzett munka értéke nem érte el talán az aliből elfogyasztott energia értékét sem, de mi magyarok ilyenek vagyunk. Ha kisujjat kapunk már legalább a fél kart akarjuk. Mert ha ez a havonta kétszeri félnapos szombat így sikeredett, akkor a két szabad szombatot már „félnapos” péntek előzte meg. Az ilyen péntek délutánjain olyan kihalt volt a legtöbb gyár, mint valami középkori lovagvár. Csak itt-ott bandukolt át az udvaron egy-egy köpenyes nő vagy kék munkaruhás férfi, de azon túl, őket leszámítva kietlen volt a tájék. Az Újpesti Gépelemgyárban is, mert azért, mint gyár nekem sem csak az Izzó volt az életemben.

A gárdaütközet egy nem szabad szombatos napsütötte szombat koradélutánján folyt le az Árpád úton, a Fény mozival szembeni Totó vendéglő kerthelyiségében, ahova persze előbb fel kellett vonulni a gárdának. Fel is vonult. A „hívójel” az Aradi utca végében volt Újpesti Gépelemgyárban hangzott fel telefonon és nagyjából így szólt: - „hazafelé egy sör?” Erre nem lehetett mást válaszolni, mint azt, hogy „Legyen”! Legfeljebb lelkiismereti balansz gyanánt hol egyikünk, hol másikunk hozzátette: „De nagyon sietek, mert még vásárolni is kell, rám bízott néhány dolgot az asszony”. „Mi is sietünk” – hangzott az egyezés, de aztán – mint kiderült, annyira mégsem volt sietős.

A gárda gyülekezője a gyár Dugonics utcára néző bejárata előtt volt, meg is jelent általában mindenki, csak legfeljebb igazolt hiányzók voltak. A csapat többnyire így állt fel: Antal Józsi KISZ titkár, GonzalesDezső külsőszerelő, Kiss Lajos energetikus, Kókai Pista, a lengéscsillapító üzemvezetője, Lovász Pista munkaverseny felelős, jelen sorok írója igazgatási előadó(másképp honnan tudná a dolgokat) és Varga Pista, aki országgyűlési képviselő is volt egy ciklusban, mint fiatal fizikai munkás, ezért aztán maguk között Szenátornak szólították a sörtársak.

A láthatóan összeszokott alakulat nem inkább komótosan, mint sietősen elindult az Aradi utcán, az Árpád út felé, mert már eldöntetett, hogy ezen a szombaton nem a „Pali bácsi”, még kevésbé az Öreghalász, nem is az Újpest cukrászda, hanem a „Totó” kerthelyisége lesz az „egy sör” elfogyasztásának helyszíne. Az árnyékos oldalról már csak a célegyenesben, a Fény mozi háznál mentek át a túloldalra, mivel hét ágra sütött a nap és már el is tűntek a vendéglő kapualjának boltíve alatt, ahonnan egyenest a kerthelységbe vitt az út. Pontosabban oda egy keresztbe futó betonjáró, amin balra menvén az asztalok közé lehetett jutni, jobbra a szörnyűséges WC-be, aminek rettenetes állapotát az idézte elő, hogy közös használatú volt az utcafrontra nyíló talponálló „vendégeivel”.

Szóval a gárda, a kapualj végén balra át aztán kis jobbra át, és már bent is járt az asztalok között. Körbe-körbe, a falak melletti fedett, árnyékos lugas - bokszaiban már telt ház volt a Gépelem Gárdának közepén, a napon azért akadt két összetolható szögletes vasasztal, jellegzetes piros-fehér kockás terítővel. Jólesett lehuppanni a homok aljzatba süppedő vasszékekre és várni a sörünkre. Aztán szó szót követett, sör sört.

Ennek arányában pedig megeredt a nyelvünk és egy-egy fokkal hangosabbak is lettünk. Beszéltünk, olykor egymás szavába vágva, nyaralásról, kollegákról, kolleganőkről, fociról, fizetésekről és főnökökről, akik közül egyiket másikat nem tartottuk a gépelemgyártás Napóleonjának.

Ezt hallotta meg egy, a mellettünk lévő négyes asztalnál egyedül üldögélő középkorú férfi, aki nagyfröccsöt ivott vagy hosszúlépést. Szép lassacskán, de már többedszer.. Ugyancsak lassan odafordult hozzánk és átszólt: - ha olyan nagyra vannak magukkal, mondják meg például, hogy hol van Waterloo? –Melyik országban? Nálunk kitört a csönd! Csak a sörök kortyolása volt hallható. Néztünk egymásra érettségikkel, főiskolákkal, tán egyetemmel is a hátunk mögött, de arról hirtelen egyikünknek sem volt még halvány fogalma sem, hogy melyik országban van Waterloo? Az ismeretlen szomszéd is hörpintett poharából, majd szinte maga elé mondta: Belgiumban. - Látják nem biztos, hogy olyan nagyokosok, akik olyan nagyokosnak tartják magukat.

A csata elveszett. Feleletet egyikünk sem adott, kihörpintettük söreinket, véget vetettünk a szövegnek és indultunk vásárolni. Megjegyezve egy életre, hogy bárhol, bármikor, bárkitől tanulhat valamit az ember. És örökre, hogy Waterloo Belgiumban van.

Dobszóló

Újra összeáll, illetve összeállt a Rákfogó! Egy színpadról zenél Szakcsi Lakatos, Babos Gyula és Kőszegi Imre, hogy újra lázba hozza a magyar jazz-rock rajongóit. Ők már klasszikusok, legendák egy korábbi generáció számára.

Szakcsi Lakatos Béla, Orbán György, Fekete-Kovács Kornél és Kőszegi Gyula

Újpesten jó zenészek nőttek fel, de úgy igazából a dobosok uralták a mezőnyt. Kőszegi Imre, Szigeti Béla és Kovács Jocó. Kőszegi az Attila utcai iskolával majdnem szembe gyerekeskedett és lett azzá, aki ma. Ők voltak az aranykezü dobosok. A dobolásnak döntő eleme a kéz, de még inkább a „csukló”! Ők egymás közt biztosan véleményezték, hogy melyiküknek milyen a csuklója, de nem emlékszem, hogy ezt bármelyikük propagálta volna. A legjobbnak közülük –ők is és mindenki – Kőszegi Imrét tartotta Azok is, akik értettek a zenéhez és azok is, akik nem annyira.

Kőszegi volt a csúcs, igaz, hogy közülük ő vette legkomolyabban a hangszer. Tanulta, méghozzá nem is akárhogy a hangszer! Kapcsolatot tartott külföldi zenészekkel, akik aztán küldtek neki dobkottákat a legújabb trendekből. Úgyhogy Imi mindig naprakész volt a világ jazz-rock pillanatnyi irányzatai között. A Könyves rendezvényein mindig ott volt és szerencsés esetben hallhattuk a Bajtala –Szörényi – Kőszegi triót játszani. Műsorszámként.

Szigeti Béla egy született dobzseni volt, aki, ahogy mondani szokták, lehet, hogy „már az anyja hasában tudott dobolni”! A bátyja, Gyuri meg profi, méghozzá nagyon profi zongorista volt. Akkoriban én is doboltattam, és egy napon átjött hozzánk a Gyurka, hogy megkérdezze nem volna e kedvem eljárni vele duózni vendéglátóba, mert ő a Bélával megőrül. Aztán elmondta, hogy otthon is állandóan gyakorol, úgyhogy az idegeik már tönkre vannak, de a Béla csak dobol és dobol. Nem szólva arról, hogy ha elmennek játszani egy zenés presszóba, a Béla rögtön csépelni kezdi a dobokat, a

vendégek meg elmennek táncolni, pénz meg sehol. Neki nem olyan dobos kell, aki táncra ingerli a közönséget, mert abból nem jön be semmi, hanem csak nyugi és piano és megy a szív küldi és hozza pénzt!

Nem tudott igazán figyelni a társaira. Bajtala Jancsi mesélte, hogy a Cigánylány felvételére mentek a rádióba Szigeti, Vigyázó meg ő, amikor befele menet többször elmondta, hogy melyik résznél kell kiállni. Mind a hármuknak! Amikor elérkezett a kiállós rész „kiállok én – mondta Bajtala – kiáll a Vigyázó – és ki nem áll ki? A Béla! Ez így ment vagy háromszor és akkor elhalasztották a próbát. Meg persze a felvételt is. Mindemellett isteni dobos volt és nagyszerű srác! Ő volt a Szigeti Béla!

Végül Gyuri azt találta ki, hogy levitte egy afro cuban zenekarba, ahol 8 dobos van! – Na, itt ütheted – mondta az öccsének. Eljövetkor még visszanézett rá az ajtóból: Béla már fent ült az egyik szerelés mögött és vágta az ütemet! Ez való neki! Csak üsse!

Aki külön szám volt, az Kovács Jocó! Úgyis, mint dobos, úgyis, mint haver, úgyis, mint ember. Én a könyvesből ismertem, de vagy kettővel alattam járt és ki figyel a „kicsikre”?

Ő akkor a Nivram, majd Neményi Béla, vagyis az Atlantis dobosa volt – el is hozta őket a Tungsram fesztiválra – és gyakran feljött az új klubba, segíteni a dekoráció elkészítésében. Nagyon jó dobos, mert, amikor dobol, egy lesz a zenével, de azon kívül volt egy olyan emberi kisugárzása, aminek a hatás alól nem lehetett szabadulni. Nem nekem, a vele éppen beszélgetőnek, a közönségnek sem. Aki a hatása alá került azt elvarázsolta a műsor idejére legalább! Ragyogó ötletei, meglátásai voltak, jó volt vele egy társaságba tartozni. Számomra a legemlékezetesebb az volt, amikor az Alkotmány moziban a NIVRAM tagjaként lépett fel. Valaki a közönségből bekiabálta, hogy „ki a világ legjobb dobosa?” mire a közönség kórusban: A JOCI! És ezt senki nem vonta kétségbe!

Út Megyer felől

Ha valaki azt mondaná nekem, hogy nevezzem meg Újpest legjellemzőbb útját vagy utcáját, én a Megyeri utat mondanám. Mert a Megyeri út viseli leginkább magán Újpest lényegét. Örömeit és bánatait, gondjait és nekibuzdulásait egyaránt. Meg én ott léptem be 53 évvel ezelőtt a nagybetűs Életbe, ott van az Újpesti stadion, a Tungsram röplabda csarnok, a „Kanyar” névre keresztelt italbolt és messze, azaz jóval távolabb a Megyeri temető.

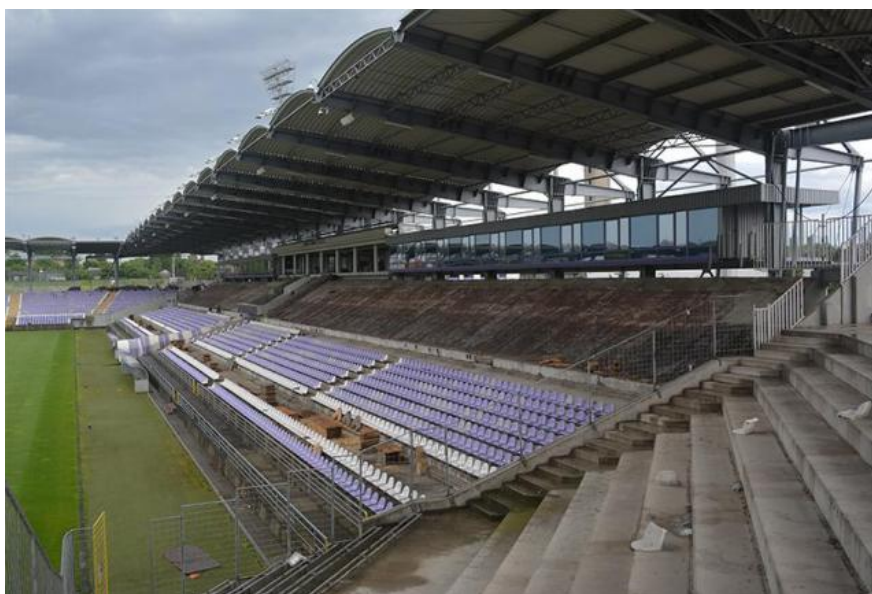
Az emlékezés sétája úgy kezdődik, hogy a valamikori 8-as villamos a Baross utcáról a Vasvári Pál utcán át, lekanyarodott Megyeri úti sarkára, mielőtt az Irányi Dániel utcán felment volna vissza a Baross utcára, tovább gördülni az István tér felé.

A Vasvári Pál utca lenti, csapott sarkán állt, illetve remélhetően ma is áll a Kanyarként vagy Donkanyarként ismert kocsmá, amit egyesek lépcsősnek is neveztek, ahol az Izzó hátsó kapuján kijövők gyakran fogyasztották a műszak végét dicsérő italukat jó beszélgetések közepette. A Kanyarnak nem volt jó híre, de rossz se, mert azt a sarkot, illetve kanyart az isten is kocsmának teremtette. Alatta már a Megyeri út haladt a Váci út, illetve a temető felé.

Különös tisztelettel vagyok a volt Izzó, majd Tungsram, ma GE 75-ös épülete iránt, hiszen ott kezdődött az én „munkás életem” a Rádiócső Kémiai Laborban. Azóta is a 75-ös épület ötlik fel bennem, a Pintér József utca és Megyeri út sarkán, ha azt hallok vagy olvasom, hogy GYÁR. Földszintjén dolgozott a Sajtoló- és Szerszámüzem. Szinte szünet nélkül döngtek iszonyatos présgépei, mintha ott készültek volna a Terminátor főszereplői Hollywood megrendelésére. Nekem a második emelet jut eszembe. A lépcsőháztól balra a labor, szemben a főnökök, az osztályvezető és vegyészmérnök helyettesének szobája. Balra a tulajdonképpeni laboratórium, utána a mérő szoba, majd a nagyobb terem, ahol a nők dolgoztak.

Aztán a GE, a Tungsram, illetve Egyesült Izzó hátsó kapuja következik meglehetősen nagy teherforgalommal. A targoncás Pista ott akarta anno kihordani építendő házához egyenként a téglákat. Lebukás esetén azt mondta volna, hogy megviccelték a kollégái.

Majd jön a Tungsram röplabda csarnok, ahol jó meccseket látni, főleg amióta ott játssza hazai mérkőzéseit az Újpest női röplabda szakosztályának csapata. A mi időnkben a női röplabdának a régi kultúrház ebédlője fölötti, valamikor teniszcsarnok adott otthont. Csak az idő már elmúlt. Ma a Tungsram röplabda csarnok ad helyet a legjobbak meccseinek. Leginkább az UTE röplabda szakosztály csapatának.

A másik oldalon aztán következik a „szentély”, az újpesti stadion, magán viselve Hajós Alfréd zsenialitásának nyomát a felújítás és átalakítások ellenére is. Hazánkban a Megyeri úti volt az első, a teljes létesítményre kiterjedő fedett stadion, ami korának legmodernebb sportpályája lett. Számos nagy csata színhelye volt, különösen a 70-es években, a csapat fénykorában, amikor a bajnoki meccseken is telt ház, rendszeresen 30.000 néző várta a játékosokat.

Különösen a BEK 3. fordulójában a Juventus ellen vívott mérkőzés második találkozója volt emlékezetes (az első meccs Torinóban 1-1-re végződött) 1973 március 21-én. Az első félidőben már 2-0-ra vezetett Bene és Tóth András góljával az Újpest, de ezt az előnyt a Juve, a második félidőben Altafini és Anastasi góljaival kiegyenlítette, az Újpest búcsúzni kényszerült. Anastasi „kifejelte” a csapatot a kupából. Belebetegedtünk.

A két csapat így állt fel:

Újpest: Szentmihályi – Kollár, Harsányi Horváth, Juhász – Dunai III Tóth A. – Fazekas, Bene Nagy L, Zámbó (Keller)

Juventus: Zoff – Spinosi, Morini, Salvadore, Longobucco – Cuccureddu, Furino, Capello, – Causio, Anastasi, Altafini (Bettega)

A stadion történetét, Szusza Ferenc szobrával, ma címerháború és zártkapuzások tarkítják, de a Megyeri út az Megyeri út marad és reményeink szerint jönnek még szebb, még boldogabb idők is.

TIZESVILLAMOS

Tungsram emlékkönyv

Huligánok pusztulása...

Ki ne emlékezne a legendás 60-as évekre, különösen a második felükre, amikor annyi minden történt velünk, körülöttünk és bennünk. Kezdtünk beilleszkedni a világba, gondolkoztunk a jövőn, szerelmesek lettünk, átestünk az első szexuális élményeinken, megnősültünk, férjhez mentünk, egyikünknek, másikunknak gyerekeik is születtek már. Ugyanakkor éltük a magunk társaságait. Azt a közvetlen közeget, amiben jól éreztük magunkat. Ez a társaság többnyire a korosztályunkat fedte le, legfeljebb imitt amott számított bele egy-egy fiatalabb haver, idősebb barát, ismerős vagy kollega.

Nagyjából az ilyen társaságok képezték a legendás hatvanas évek klubmozgalmának alapját.

Mert akik emlékeznek erre az időszakra és erre a jelenségre, azok tudják, hogy akkor nem a helyiségekhez toboroztak tagságot, hovatovább közösséget, hanem a már meglévő vagy alakuló társaságok kerestek helyet maguknak. Ezért lett első körben annyi pinceklub, mert az épületeknek a földszint alatti részei, amióta a többségükben nem tartottak már tüzelőt, kihasználatlanok voltak, így nem sok kunyerálás vagy összeköttetés kellett ahhoz, hogy új funkcióval új életre keljenek. Vidámabbra és szórakoztatóbbra, mint az előző volt.

Igen ám, de ez az ideálisnak mondható állapot leginkább lakóházakban, lakótelepeken jutott érvényre, a munkahelyeken más volt a helyzet.

A gyárakban, hivatalokban könnyebben találtak arra alkalmas teret, amit az ifjúság rendelkezésére bocsátanak (üres raktár, kihasználatlan irodarész, stb.) cserébe viszont intézményesítették a spontán összetartozást és lelkesedést. De ne cifrázzam: a legtöbb helyen KISZ Klub vagy jobb esetben, a nyitottság jelzése végett Ifjúság Klub lett a nevük, de a spontaneitás rovására megnőtt az adminisztráció, lett munkaterv költségvetés és beszámoló. Viszont igazságtalan se legyek, túlzásba a legtöbb helyen nem vitték ezeket az elvárásokat a klubok működésével, működtetésével kapcsolatban. Aztán közönség jött, látott és szórakozott, aztán kialakult belőle a törzsközönség meg az időnként „lejárók” alkalmi látogatók társasága. Vagy fordítva: az alkalmi látogatók egyre sűrűbben jöttek és belőlük lett a törzsgárda, vagyis amolyan „kemény mag” az illető klub körül.

Újpesten talán minden munkahelyen volt ifjúsági klub, de olyan helyiség biztosan, amit időnként átengedtek a fiataloknak szórakozás céljára. A két legismertebb ezek közül a VTG (Vákuumtechnikai Gépgyár), klubja, közhasználatban a „Gépgyári Klub” volt a Szilágyi utcában, majd felzárkózott hozzá a törzsgyári klub, a Tungsram Ifjúsági Klub a Váci úton, a kultúrház épületében.

De ezzel az okoskodós bevezetésnek vége! A klubokról, a klubokban zajló életről, az ott összerázódott közösségekről, szerelmekről, barátságokról, haverságokról a klubok hangján kell emlékezni.

A Szilágyi utca kis, földszintes házikójában, ami raktár vagy felvonulási épületből válhatott a gépgyári fiatalok kedvenc helyévé, már javában folyt az élet, Makhult Vili parányi pultocskájánál nyitogatta a parányi raktárból elővarázsolt söröket. Az alacsony, inkább presszóasztalok mellett jó társaságok jöttek össze. Vagy úgy, hogy „ottfelejtődtek” egy KISZ gyűlés után vagy úgy, hogy valamilyen okból, valamilyen alkalomra összejöttek. És szólt a zene. Jelesebb alkalmakkor az este valamelyik pontján a gépzene leállt és az akkor már egyre népszerűbb Naszvagy Vili elővette a gitárját és énekelt. Nagyszerű bulik voltak...

Eddig oké, csak hogy a Váci úton, a törzsgyárban nem volt kis raktár vagy felvonulási épület, amiben vezérkari engedéllyel klub üthette volna fel a fejét. De hát vendégekre, jó klub beszélgetésekre igény volt, jó összejövetelekre vágyott a fiatalság, zene kellett, tánc talán még inkább.

Lesz, ami lesz – gondolták a központi gyár ifjúsági vezetői, amikor az átjáró épületrész első emeleti kis tárgyalójába, meg néha a szemközti könyvtárba engedtek beszélgetős találkozókat.

Ott fogadtuk az amerikai tanulmányútról éppen hazatért Vitray Tamást, aki az egyik könyvtári íróasztal tetején ülve mesélt nekünk az USA-ban oly divatos talk show műfajáról és arról, miért választotta ő műsorában, az akkor már nagyon sikeres Öt szemközt - ben az intim, a kamara hangulatot és nem a harsány zenés, revüre emlékeztető megjelenítést, amit azután később Friderikusz honosított meg a magyar nézők számára.

Ott beszélgettünk az átadás után nem sokkal a Hotel Intercontinental fiatal reklámfőnökével, aki bepillantást engedett az akkor már emelkedő színvonalú magyarországi vendéglátás kulisszái mögé. Megtudtuk például tőle, hogy közel 700 feltételnek – beleértve a kilincseket és a WC lehúzókat is – kellett a "háznak" megfelelni ahhoz, hogy ki lehessen rá tenni az Intercontinental fényreklámot és logót. Meg azt is, hogy az első, az avatás hetének VIP, rangos és előkelő vendégei mindent loptak, amit tudtak. A folyosóról a díszes pisztolyokat, a mozdítható trófeákat és akkor a terítőkről – mondta a vendég – hamutálakról, csészékről, kistányérokról, étkező eszközökről már ne is essék szó. Hány magyar lakott a nyitás óta eltelt 3 hónapban a hotelben – kérdeztük érthető kíváncsisággal tőle, mire ő diplomatikusan, mosolyogva csak azt árulta el, hogy mennyi forint, ma úgy íránk HUF, bevétele volt a szállodának azon idő alatt.

De nagy sikere volt a „Költő és krimi” című összejövetelnek, ahol az egyik vendégünk Soós Zoltán, a fiatalság körében, akkor divatos lírikus volt, a másik Gerendai – azt hiszem - László rendőr alezredes, a BRFK híres akkoriban híres bűnüldözője a gyilkossági osztályról. Az ő együttesük úgy állt össze egy kétszemélyes haknibrigáddá, hogy a költő emlékezetem szerint egy évre, de legalábbis hónapokra

bekérezkedett a BRFK-ra, hogy részt vehessen a nyomozásokban, mintha ő is odatartozna és ezzel a lehetőséggel, óriási élményanyaggal gazdagodna. A Belügyminisztérium beleegyezett és lett is kötet a civil poéta bűnüldöző asszisztensi kalandjaiból.

Baranyi Ferenc, a költőtárs egyébként ezt írta Soós Zoltánról: Baranyi Ferenc, a költőtárs egyébként ezt írta Soós Zoltánról: „A költő egyik kedvenc témája a pesti alvilág: "huligánok", vagányok, utcalányok gyűlölettel ábrázolt, elborzasztó cselekedetei. Kétségtelen érdeme, hogy ezekben a versekben – melyek csupán jelenségszinten, felszínesen rögzítenek egyes életmozzanatok – kísérletet tesz az argó nyelvi elemeinek, kifejezőskincsének költészetbe emelésére; helyenként igen hatásos, frappáns módon.” Íme:

Soós Zoltán: **HULIGÁNOK PUSZTULÁSA**

Rekviem

Talán Gino vagy Rigoletto
mesélte el, hogy nem olyan régen
megvadultak a huligánok
Róma egyik kerületében.

És szaporodván, mint a nyulak:
- bűnük közerkölcsi volt főleg -
leteperték – ha arra jártak –
brutálisan a *szende* nőket.

A közvélemény felsikoltott:
oda a becsület, a *lányság*;
és módfelett tanácstalan volt
a római főkapitányság.

Kihirdették: e vad környéket
a turista – míg jó a dolga –
elkerülje, mert *szüzességét*
a Hivatal nem szavatolja.

Hírlett még, hogy eme intelmet
külföldi lapok is közölték;
és ettől kezdve rémült *férfi*-
sikolyoktól zengett a környék:

luxuskocsin s busz-karavánnal
jöttek a sóvár öreglányok –
és kilenc szörnyű éj után mind
kipusztultak a huligánok.

Szóval őket is elhívtuk, összejöttünk vagy húszan a tárgyalóban és hallgattuk a sztorikat.

A költő elmondásaiból kiderült, hogy a rendőrségen, olykor direkt szívatták, abból a meggondolásból, hogy „te akartál részt venni a munkánkban, hát nosza!” Talán a legjobb sztorija az volt, amikor beosztották abba járőrbe, akinek el kellett fogni, be kellett vinni Lólé Bélát, a 60-as évek egyik leghírhedtebb bandájának, közösségének, a Nagyfa Galerinek talán legveszélyesebb vezéregyéniségét, ha nem a vezérét. A munkahelyére mentek, reggel kilenc tájban, Soós meg ott szorongott a rendőrautóban tele depresszióval. Ahogy mesélte csak bámult ki a napfényes utcára és azon járt az esze, mi a nyavalyának ment ebbe bele, miért kellett mindez neki? Hogy az emberek vidáman jönnek, mennek a napon, boldogok, mosolyognak, élnek, nevetgélnek, ő meg Lólé Bélát megy letartóztatni.

Sejtették ezt a túlfűtött, majrés lelkiállapotát a diszpécser központban is, mert 4-5 percenként kísérteties hangon beszéltek a rádióba: „vigyázatok, fegyver van nála”, később: „nagyon óvatosak legyetek, mert ez mindenre képes és fegyvert használ” vagy „ne kockáztassatok, az életek mindennél fontosabb, ez nagyon veszélyes, löni fog!” Ahogy közeledtünk a helyszínhez én már se élő se holt nem voltam – mesélte Soós, hozzátéve: utóbb megtudta, hogy az akciót a központból irányítók pontosan tudták, hogy a kaland nem hordoz ennyi veszélyt magában, azért is „merték” beosztani őt a csoportba. Úgy is lett. Lólé Bélát a munkahelyén – valami építkezésen dolgozott – az öltözőben tartóztatták le. Számított rá, hogy jöjjenek érte, fegyver nem volt nála, ellenállást nem tanúsított. Épp reggelizett.

Az alezredes legérdekesebb sztorija ugyancsak a korszak egyik híres bűntényéhez kapcsolódott. Ahhoz, amikor Csepelen, a vurstli céllövöldéjétől elcsaltak két(?) ott bámészkodó kisfiút, megerőszakolták, majd meg is ölték őket. Országos felháborodást váltott ki az ügy a nyomozás azonban alig haladt, a zsaruk nem találták az irányt, merre induljanak a gaztett felderítésével. Azután egyszer a rengeteg kihallgatott közül az egyik „jellegzetes” csepeli figura azt mondta, ne őt kérdezzessék, hanem a Jucit (közismert öregedő prostituált volt a környéken). „Az ott volt, az csak látott valamit.” Meg is keresték a nyomozók Jucit, aki saját bevallása szerint, addigra, amikor a kisfiúkat kb. elcsalták, ő már eléggé be volt nyalva.

De adott nagykeservesen egy személyleírást! Csakhogy – nyilván az alkoholos befolyásoltság miatt – az egy személyt két személyből írta le. Az egyiknek hajszál pontosan az alkatát és ruházatát, a másiknak a fejét az arcát, vonásait. De ez csak akkor derült ki – mondta még utólag is mosolyogva rajta Gerendai – amikor a kiadott országos körözés hatására néhány nap leforgása alatt a Rezeda nevű ismert, galamb szelíd buzit (a homoszexualitás akkor még bűncselekménynek számított) ötször állították elő a legkülönbözőbb városokból érkezett bejelentések alapján. - Már annyira sajnáltuk szerencsétlent, hogy kiadtunk neki egy igazolást, amely szerint ő nem azonos a csepeli gyermekgyilkosságok miatt körözött személlyel.

Szóval ilyen kellemes hangulatú délutánokkal vagy estékkal bontogatta szárnyait a mi klub nélküli klubéletünk a törzsgyári irodaház első emeleti átjáró részén. Még az sem számított tiltott gyümölcsnek, ha a könyvtár és a KISZ irodái között egyszer-egyszer felzengett a Ki mit tud? – ból ismert Flotilla együttes és szólistájaként a Scampolóból bevonultatott Faragó Judy gitárján a húr. Persze a fekete-fehér mozaik kockákon nem fejlődtek zonder klasse táncospárok, de azért roptuk a rockot! Pedig már akkor is, vagy csak később Grúber Márta a Kereskedelmi Igazgatóságon dolgozott, aki férjével alkotta

az akkor parketten verhetetlen és nemzetközileg is elismert táncospárt, a Grüber Márta - Jánosi László kettőst.

Mi, civilek csak koptattuk a követ és imádtuk Judyék zenéjét. Másnap természetesen a folyosó újra az irodaház része volt, legfeljebb a falak zárták magukba az előző este hangulatát.

A helyzet fonákságát vagy inkább tarthatatlanságára ráérezett a vezér, Dienes Béla! Azt nem tudom, hogy még az Oroszi Laci, Kovács Árpi, Beck Laci vagy már a Cselényi Miki, Földesi Pista, Török Robi KISZ vezérkar agitálására kimondta: kell egy önálló ifjúsági klub! Erre egyetlen lehetőség kínálkozott: a kultúrház hátsó, emeleti teraszának beépítése.

Ez a klub, már az a klub

Hosszas, kényszerű többlekliség (tárgyaló, könyvtár, folyosó) után azt hiszem 1967 őszén elkezdődött az állandó és igazi – mai szóhasználattal – „multifunkcionális” klubövezet kialakítása a kultúrház gyár felőli teraszának beépítésével. Állítom, minden nap, amikor ebédelni mentünk a „kultúrba” meglátogattuk készülő örömforrásunkat, mert építeni tulajdonképpen csak a nagytermet, a büfét és a kis raktárhelyiséget kellett, a majdani játéktér készen állt a lépcsősor fentről jobb, lentől baloldalán és a mögötte létesült vizesblokkal sem volt sok tennivaló. Ezzel csak azt akarom érzékeltetni emlékezőkkel és a volt törzsvendégekkel egyaránt, hogy tempósan alakult vágyaink netovábbja. Megállva ebédelni menet vagy onnan jövet csak álltunk az ajtóban, a küszöbön és néztük a már késznek mondható beton alapot és talán mindegyikünk azt mondta magában: „épülj csak, nekünk nősz nagyra szentem”!

És így is lett! Először jött a beton alap, belépés csak pallón, de azt se szívesen engedték az építők, aztán következett a parketta lerakása. Akkor már pallón se lehetett belépni, de ahogy közeledett a boldog birtokbavétel, hatalmas kartonokon, „kiterített” dobozokon rendszeresen bementünk nézelődni. Nem azért, mintha annyi látnivaló lett volna, hanem azért, mert lelki szemeink előtt már alakult a program, szinte láttuk a majdani rendezvényeket!

Hát, meg addig egy sor dolgot kellett előre eldönteni, megvenni, előkészíteni, hogy amikor elhangzik a nyitó köszöntő és először hangzik fel a zene, minden rendben legyen és persze a helyén.

De azért egy kicsit, mielőtt „kezdődne a tánc”, lépünk vissza időben, mert az Izzó vagy Tungsram soha nem tartozott az unalmas helyek közé, nevezetesen, hogy amikor okozhatott meglepetést, akkor okozott is. 1956-ban az Izzóban ülésezett a sorsdöntő napokban a Budapesti Munkástanács és ott a Váci út 77-ben szavazták meg az általános sztrájk folytatását. Hogy az jó döntés volt-e akkor, arra már bizony soha nem kapunk egyértelmű és vitathatatlan választ. Később Kádár János szigorúan magánemberként és a rá jellemző puritánsággal kijött egy, a Tungsramban rendezett sakkversenyre, mert szenvedélyesen szerette azt a játékot és ellátogatott a gyárba Reza Pahlavi, az utolsó perzsa sah, de akkor még nem lehetett sejteni, hogy sahnak ő az utolsó.

A képen "fölről nézve" az irodaház, az összekötő épület és a kultúrház sarka

Na, az ifjúság sem akart kimaradni a kalandokból és megtörtént a KISZ történetének egyetlen választási puccsa, az egyetlen frakciózós buktatás, akkora botrány, hogy visszhangzott tőle egész Budapest. Történt ugyanis, hogy először a szocialista rendszerek történetében nem azt választották KISZ titkárnak az Izzóban, akit a párt akart, hanem akit az „összeesküvők” titkosan szavaztak meg. Tulajdonképpen az akció egyetlen hibán bukott el! Azon, hogy nem volt senki, aki a küldöttgyűlésen felállt volna, hogy nyilvánosan, szóban javaslatot tegyen Kótai Lacira, azaz a másik személyre. Mert ha ez megtörténik, az egész szabályos, megtámadhatatlan és a párt akár a feje tetejére is állhatott volna. De az, hogy a nekik ellentmondó választás csak a titkos szavazás végeredménye legyen, fatális ostobaságnak bizonyult! Lett is vizsgálat, leváltások, söprés és funkcióba lépett a Cselényi-éra, hármasban Földesi Pistával és Török Robival. Ők, az akkori lehetőségeket és helyzetet figyelembe véve sok jót csináltak a Tungsram fiataljainak. Az új klub, lehet, hogy az Oroszi, Kovács, Beck trió idején ígéret szintjén már szóba került, de valóság Cselényi Miki diplomáciai mesterfogásaival lett 1968-ban.

Viszont addig, 2-3 hónap alatt meg kellett teremteni egy színvonalas és több funkciónak is megfelelő működés feltételeit. Eldönteni, hogy csak éttermi magasságú asztalok jöhetnek számításba, négyszemélyesek. Szó sem lehet alacsony, vagy kis presszóasztalokról, mert amikor nem klubest lesz, akkor a teremnek értekezlet, oktatás, találkozó, vetélkedők, csoportfogadások rendezésére is alkalmasnak kell lenni. Így is lett. A székeket is ehhez kellett igazítani! Legyenek kényelmesek a szórakozáshoz, de szolidak a nappali programokhoz. Sikerült. Megvettük a fáradt piros műbőr karszékeket. Mondjuk a műbőrborítás nem mindig volt kellemes, de más, jobb megoldás nem volt. Valamit valamiért. Semmi nem lehet tökéletes. A játéktérbe viszont alacsony fotelek kerültek, alacsony, hosszú presszóasztalokkal. És két csocsó természetesen, a gyárban készült saját lábakon, derékmagasságban.

Aztán el kellett dönteni a látványt, a dekorációt, a dobogót, a világítást, egészen a függönyökig figyelemmel az összes szempontra. De nem csak eldönteni, hanem felderíteni, kiválasztani és beszerezni mindent. Beleértve a technikát a hi-fi toronytól a dobfelszerelésig.

Igen ám, de az élet nem állhatott az apparátus számára klubcsinálásból, ezért annak a jórészt rábízták olyan lelkes, ügybuzgó „társadalmi aktivistákra”, akik gazdasági munkájuk mellé, amiért a fizetésüket

kapták be tudták „lopni” a számukra kedvesebb és vonzóbb klubszervezést. Ilyen volt Illés Karcsi és ilyen voltam jómagam. Mi ketten, együtt addigra már nemcsak összeszoktunk, hanem golyóállóvá, vízhatlanná és hernyótalpassá váltunk az addigi két Tungsram Fesztivál szervezésével. Mire pedig az előkészületek a célegyenesbe értek, már választottunk magunknak klubvezetőt Szabó Vili személyében. Ismerős ajánlotta, „házon kívülről”, mert ismerte és tudta, hogy éppen valami „átmeneti állapotban” van a foglalkoztatottságát illetően, de ami a legfontosabb, van érzéke az ilyen vendéglátó, rendezvényszervező dolgokhoz. Mai fogalmak szerint őt szántuk klubmenedzsernek, aki gondoskodik a feltételekről, programok kiagyalásáért, tartalmi összerázásáért meg én lettem a felelős. Igaz, álcázott függetlenítéssel, főfeladatként. Illés Karcsi meg mindig mellettünk volt, jött, segített, amikor tehetett, hogy istenadta kreativitásával jó irányba segítse a dolgokat. És azok jó irányba is haladtak!

Amikor pedig sok áttételen, barátságon, meg Tungsram fesztiválokön való közreműködés nyomán Kovács Jocó is csatlakozott hozzánk attól kezdve a klubcsináló ötletrohamok valóságos szellemi orgiává váltak. Egyébként Jocónál kevés különösebb embert ismertem. Egyszerre volt kirobbanó tehetségű, népszerű dobos, szabadlelkű festőművész, érzékeny, mindent átérző és megérző varázsló, egyszerűség és jóság, jóakarat, de korlátokat nem tűrő lázadó is. Nekem kifejezetten Jézusi érzéseim voltak róla, amit alkata, tekintete, hajviselete, gesztusai, vagyis a róla leolvasható összkép még erősített is bennem! Kivédhetetlenül jelenség volt! Ahova megérkezett, ahol ott volt, senki nem tudta magát függetleníteni a hatása alól. Akkor is, ha elfogadta, akkor is, ha nem! Jocó a hatalmas vezérdekoráció megfestésével, ötletekkel, véleményekkel, a jelenlétével sokat tett ahhoz, hogy a Tungsram Ifjúsági Klub annyira második otthona legyen mindenkinek, akit a péntek esték hangulata egyszer elvarázsolt. (A képen Ötvös Éva és Tatai Klári a klubavatón)

De minden igyekezetünk hiába lett volna, ha nincs „velünk” a bizottság gazdasági vezetője, Novákné, Egri Mari, minden pénzek, keretek tudója, őrzője vagy megengedője. Magas, mutatós, szexepiles „fiatalasszony” volt jellegzetes, sokat mondó arcjátékkal. Ez pontosan azt jelentette, hogy amikor előálltunk újabb és újabb ötletünkkel, hogy mit kellene venni még, illetve mire kellene pénz, akkor már tekintetéből, mosolyából vagy éppen a mosolytalanságból láthattuk, van e esély, vagy „hagyjunk fel minden reménnyel”. Illetve: volt még egy úgynevezett köztes állapot! Amikor sejtelmesen azt mondta: megbeszélem Miklóssal. És ez egy nagyon lényeges helyzet volt, ebből lehetett akármi is! Ilyenkor az ötlet szinte Mari megítélésén vagy belátásán múlt. Ugyanis döntőnek bizonyult, hogy adta elő Cselényinek az igényt. Mert ha a Novákné jónak látta vagy belátta az igény szükségességét, akkor elhitette, hogy ez még kell, de ha pazarlásnak tartotta, akkor úgy tálalta, hogy a titkár válasza

kategorikus, megfellebbezhetetlen "ebbe ne menjünk bele" volt. Vagy az, hogy „Marikám, oldjuk meg, aztán majd próbálok kitalálni valamit”. A „valami kitalálás” a forrásra vonatkozott.

Hetek lehettek a kitűzött avatásig, amikor azért még távolról sem volt rendben minden! Nem volt zene, csak jó számok magnón. De az kevés, döntöttük egyhangúan. Péntekenként élő zene kell, mert magnóval nem hangulat a hangulat. És lett is. Hogy, hogy nem, rátaláltunk az orgonához Bárány Csabára, aki szinte újra tanult játszani klub kedvéért. Nem volt naprakész a slágerekben, de igyekezett. Viszont nagyon kedves, kulturált zenész volt, mindenki szerette, szóváltásba sem keveredett soha senkivel. A dobok mellé pedig az abszolút jellegzetes Cseke Lacit „szereztük meg”, aki valójában a belváros híres-nevezetes Pipacs bárjának dobosa volt, de péntekenként az éjszaka elé még „beerőltette” a Tungsram klubesteket. Szeretett nálunk játszani. Meg ő noszogatta állandóan Csabát, arra, hogy tanuljon új számokat, hogy frissüljön a repertoár. Hát, meg hangulatot Laci tudott csinálni, Csaba inkább csak „aláfestett” a maga módján.

Csak hogy „hab” még nem volt a „tortán”! Mert Cseke Laci énekel, az rendben van, Bárány Csaba nem, az nincs. Viszont van egy srác a gyárban a Várszegi Gyuri, aki jól énekel. Hívjuk!

Aztán pedig behúztuk az „Ászt”. A gépgyár nagyon jó kis klubjában rendszeresen énekelt Naszvagy Vili, aki az egy szál gitárjával egymaga kitett egy zenekart, olyan hangulatot tudott varázsolni. Hát már csak azzal is, hogy 5-6 akkori világsztárt utánzott. Egy az egyben, mintha ott daloltak volna. Gianni Morandi, Tom Jones és a többiek. Nem szólva arról, hogy addig, bárhol, bármilyen amatőr énekversenyen, fesztiválon elindult azt meg is nyerte! Akkor jöjjön a Vili! És Vili jött, mert Vilinek mindene volt a zene, az éneklés, a szereplés és olyan felkérést nem tudtunk volna mondani neki, amire nemet mondott volna. (A képen a "csapat"! Balról Réti János, Naszvagy Vili, Várszegi Gyuri, Cseke Laci és Bárány Csaba műsorszünetben)

Aztán eljött az avatás estéje, természetesen vendégül látva a gyári és kerületi vezérkar (A vezérnek, Dienes Bélának és Draskóczi László gazdasági igazgatónak sokat köszönhattünk, hogy a klub azzá lett, ami lett.) És ott voltak, akik többet – kevesebbet vagy a tőlük telhetőt megtették a klubért.

És amikor a fények, már átmentek hangulatvilágításba és csak a dobogó fénylett kezdést ígérve, átmentem a „telt házra”. Azt hiszem a játékteremből jöttem és Vilihez tartottam a pult felé, amikor Cselényi Miki odaszólt közéről, ahol ült a társaságával és azt mondta: „Janikám, történni kellene valaminek”! És attól kezdve történt! Éveken át, nagy sikerrel. Felejthetetlenül.

Ha péntek van

Attól kezdve, hogy beindult a klub a régi kultúrház emeletén kialakított helyiségben, egy ifjúsági törzsgárdának megváltozott az idő mértékegysége: a hét péntektől péntekig tartott. Már mint az ő számításuk szerint. Nem volt ebben sem különös, sem kivetni való. Csak arról volt szó, hogy a pénteki, úgynevezett zenés klubestre „felnézők”, járogatók egyre jobban szerettek ott lenni, beszélgetni, sörözni, zenét hallgatni, még táncolni is kicsit, plusz közben részesülve némi műsorban, szórakoztató mókázásban is.

A „szektához” csatlakoztak a gyár minden részéről, hiszen minden részén voltak fiatalok, akik jól érezték magukat egymás társaságában és kivehették magánéletükből a péntek esték jórészét, hogy ott lehessenek a klubban. Később – nem kevesen – olyankor is ott voltak, amikor bizony a család rovására „maradtak” a pénteki klubesten és néha valamivel több sört is megittak a jó hangulatban, mint amennyit megihattak volna. Ilyen estéknek – ne szépítsuk a dolgot – jelen sorok írója is részese volt, utólag jóvátehetetlenül. De az vesse rám, ránk, mindnyájunkra az „első követ”, akiben még nem győzte le a társaság, hangulat, zene és ital együttes hatása a lelkiismeret szavát. Minden további erről, messzire vinne, és fölösleges okoskodásokhoz vezetne. Jó volt, szép volt, emlékezetes volt és azok voltak a főszereplői, akik voltak. Akik majd szívesen látogatnak vissza emlékeik klubjába.

Oda, ami tulajdonképpen hol helyiség volt, hol klub. Nemcsak naptól, hanem még napszaktól függően is. Mert volt benne taggyűlés, vezetőségi ülés, végrehajtó bizottsági és bizottsági ülés, vetélkedő, oktatás, Ki Minek a Mestere vagy Szakma Ifjú Mestere elődöntő meg ilyesmi, és természetesen alapszervezeti vagy gyáregységi klubdelutánok. Rendszeresen összejöttek a Lámpások, Erdős Jóska, Tatai Klári és a többiek, a TMK Szabó Gyurival, Eiberger Ferivel, Tógával és társaival. A Sajtoló csapata, meg a Rádiócső, Darlaczi Anna a lányaival, a Fénycső Tengerdy Gabival, a Wolframok Harnóczi Gyurival az élen. De jöttek „irodisták” is ugyanúgy. A Kereskedelmi Igazgatóság, akik közül Wohl Péterre, Katona Palira, Kercsik Ivánra, Hosó Jancsira emlékszem szívesen, a Termelési Igazgatóság – név már nem jut eszembe, pedig egyiküké már hozná a többiekét is – és a Kutatók. Köztük Svelán Lajos. Illetve néha a kivételes, finom, polgári értékekkel és műveltséggel élő, akkor kimondatlanul „ellenzékinek” számító Kadlecovits Géza. (Mostanra, illetve már jóval korábban, kiderült számomra, hogy a Tunggram-történet és az Újpestiség szentségében nagyon rokon lelkek vagyunk.)

Ezek a munkahelyi kollektívákban összeszokott társaságok jelentették a „változót” a klub programjában, az „állandó”, a működtetők stábjában az lényegében adott volt: a Bárány – Cseke duó, azaz Bárány Csaba billentyűs, Cseke László dob és Szabó Vili a klub vezetője. Hozzájuk jöttek amolyan „állandó változók”, akik nem mindig és gyakran nem egyszerre vettek részt a rendezvények megvalósulásában, de többször ott voltak, mint nem. Ilyen volt a két énekes Naszvagy Vili és Várszegi Gyuri, ilyen Szabó Gyuri a bűvészszámaival és voltam jómagam, aki némi műsorvezetéssel és

programbetétekkel – vetélkedő, táncverseny, bulizós játékok – levezetésével járultam hozzá az ilyen „kötetlen” esték sikeréhez. De gyakran volt ott a klub két valóságos és tényleges „tartozéka”, a kifogyhatatlan ötletgazda Illés Karcsi és a társasági hangulat különös varázslója, Kovács Jocó, mint külsős vendég, akiket mindenki ismert és mindenki szeretett.

Ahogy mindig minden klubozó örült, ha a valóban népszerűnek mondható apparátusból – Cselényi, Földesi, Török – valaki vagy valakik elfogadták a meghívást vagy „csak úgy” megjelentek egy rendezvényen. Időnként Novákné Mari is, mint „pénzügyminiszter”, majd később egy időben Szalontai Sanyi, aki helyettesítőként dolgozott az apparátusban.

Így bandukoltak az esték két hétvége között, mígnem pénteken a szabad, önálló lelkesek vették birtokukba a teret., ma úgy neveznék őket, hogy a klubrajongók fanklubja. Velük, illetve közöttük akár névsorolvasást is lehetett volna tartani és meglepő lett volna, ha valaki „igazolatlanul” hiányzik. Szólt a zene, volt akik táncoltak, mármint úgy hét nyolc óra felé, a többség beszélgetett vagy kártyázott, netán asztali focizott, azaz csocsózott a játékteremben. Szabó Vili közben igény szerint csak rakta – rakta a kikért söröket, üdítőket a pultra, közben folyamatosan utántöltve a hűtőszekrényeket. Mindenki jól érezte magát. Konfliktus alig volt, ha mégis, azt Vili pillanatok alatt „rendezte”. Ilyenkor volt a fellépésében egy nagyvonalú határozottság, egy harag nélküli szigor és magabiztos fölény, amivel a legbeindultabb hözöngőket is le tudta szerelni.

A „hab”, vagyis a későbbi sok műsorbetét, amiből aztán élő TV közvetítés, majd „Aranykoszorús klub” elismerés is származott, már az avatón rákerült a „tortára”. A nevezetes nap délutánján megvolt a hivatalos, a protokoll átadás vezérestől, pártostól szakszervezetestől, köszöntőkkel, kívánásokkal és koccintásokkal, majd úgy hat órára ütemezve kezdődött a „szabadfoglalkozás”, a klubhoz kötődők és tartozók nyitó bulija. Annak az elején mindjárt, mikor a Bárány-Cseke duó már behangolt és minden készen állt a jó hangulathoz, megtörtént a felejthetetlen emlékü Cselényi Miki beszólása felém miszerint – sziszegte oda asztaluk mellől – „Janikám, történni kellene valaminek”!

Sok időm nem volt arra, hogy ezt átfilozofáljam magamban, mert a fellépők megvoltak csak valahogy kezdetét kellett venni a történeteknek, mert azok maguktól nem vették kezdetüket az istennek se. Bementem hát középre, levettem Cseke Laci elől a mikrofont és beléptem vele egészen a táncra szánt placc közepére. Valószínűleg jó estét kívántam és mesélni kezdtem, hogy készült a klub, kifigurázva persze, a magam stílusában és azt vettem észre, hogy egyre többször hangzik fel nevetés és egyre többször tapsolnak bele a „dumába”. (Lehet, hogy ekkor, 1968-ban, azon az avatón én találtam fel vagy én is feltaláltam a magyar Stand – Up show, a dumaszínház műfaját vagy annak elődjét). Aztán persze bemutattam a zenekart és a közreműködőket. majd jó szórakozást kívántam. Vagyis a klub „hajóját elkötöttem a parttól”, hogy ússzon történetének nyílt vizei felé.

Azt viszont megtanultam egy életre, hogy ilyen helyzetekben a közönséget mindig meg kell szólítani, mindig szót kell találni és érteni vele. Utána már jöhet, aminek jönnie kell. Mert az emberek, ha el lennének magukban is, akkor étterembe vagy presszóba ülnének be és nem klubba. A klubtól azt várják, hogy valami közössé váló tematikai szalon vezessék a figyelmüket, a hangulatukat. Még akkor is, ha közben időnként mindenki ki-kilép, hosszabb-rövidebb időre ebből a burokból „privátozni” saját partnerével vagy társaságával.

Hát ennek a felfedezésnek, ennek a stratégiának tudható be, hogy mi ott a Tungsram Ifjúsági Klubban, jóval megelőzve a kor médiadivatját előbb csináltunk talk showt, portréműsorokat, magazin szerű összeállításokat, sőt ugye dumaszínházat, amiben olykor a Woody Allen-es stílusú Vinceffy Gyulával váltottuk olykor egymást. Mindezeket jóval azelőtt, mielőtt a nézettségahajhász tévécsatornák „kintről” behozták volna, hogy aztán valósággal letolják a torkunkon, azaz a közönség torkán. Mi nem voltunk ilyen rámenősek, de a magunk lehetőségei között jót csináltunk. Utólag is így látom.

A képen Szabó Gyuri Harnóczy Gyurival és kedvenc kiskancsóival

Szabó Gyuri - szerintem- Galambos Bélát és Katona Palit és a kereskedőket büvöli

A „Ma péntek van” aktuál-show mellett volt a „Szélrózsa” című –hát, nevezzük így – ifjúsági-társadalmi, és a „Kifejezés” című kulturális élőmagazinunk, valamint a „Ki vagy te?”, az önálló bemutatkozó portrészorozatunk. Ez utóbbinak nem titkolt célja az volt, hogy rendszeres közreműködőinknek – akik szívesen léptek fel munkahelyi közösségek rendezvényein is – megadjuk, ha úgy tetszik, az egész estés bemutatkozás lehetőségét is.

Így került sorra Naszvagyi Vili, Nyári Pista, Szabó Gyuri, Szabó Vili, Vinceffy Gyuszi, a kereskedelmi igazgatóságon dolgozó Grüber Márta, férjével Jánosy Lászlóval az első magyar zorder classe záncospát, a Tungsram fesztiválok győztesei és készítettem magamról is egy összeállítást. És fellépett önálló műsorral – mint vendég – az akkor karrierjének még csak az előszobájában toporgó Eszményi Viktória és Vincze Viktória is. vendégünk volt Endrődi István a kiváló karikatúrista egy

kamara kiállítással kísértén és volt zenés beszélgetés az akkor még fénykorát élő Atlantisz együttesel, Neményi Béla vezetésével. Ez a felsorolás a teljesség igénye nélkül készült, de a hajdani látogatóktól elvárható a belső emlékidézés teljessége.

Mert ha egy péntek este netán csend vesz körül bennünket, hallgassunk bele a messze fényekkel szabdalt sötétbe. És a Váci út felől hallani fogjuk, hogy a Bárány –Cseke duó zenéje szól és Naszvagy Vili énekel. És akkor, eközben mellénk kuporodik a tovatűnt fiatalság.

"Nekem akarod elmesélni, hogy volt?" - Balról Vinceffy Gyula jobbról Illés Károly nosztalgiazik

Kik voltunk mi? (1)

Anno, a mi időnkben – 60 –as évek vége, 70-es évek eleje – igazából a 40-50 -60 fős összejövetelek számítottak igazán bulinak, a mai Sziget, vagy fél tópart, fél hegyoldal méretű tombolásokhoz képest. Ez nyilván a kor tünete volt, ahogy a mai jelenség is az. Ahány kor, annyi tünet. Na, szóval akkoriban az volt a társaság nagyságának etalonja, hogy többé kevésbé mindenki ismerje egymást. De tényleg. Viszont ez a „szűkített keret” nem olyan volt, mint az angol klubok, nálunk a Fészek vagy a Fiatal Művészek Klubja, amik lényege az volt, hogy bármikor odamehetett valaki, mindig talált ismerőst. Közelebbit vagy távolabbat. Hangsúlyozom: bármikor! Nálunk nem!

A mi „klubmozgalmunkban”, az Izzóban, a Tungsram Ifjúsági Klubban, de a Szilágyi utcában, a Gépgyárban is, viszont nem bármikor, nem akármikor, hanem a hét adott napján, napjain jött össze „A” társaság, – többen, kevesebben – akik biztosan ismerték egymást. Haveri szinten, a munkából, a munkahelyről, a gyárból vagy éppen a klubból. Egy korábbi alkalomnak köszönhetően, de szevasz-szevasz szinten legalább.

A mi Izzó Klubunkba a nagy asztalokhoz törzstársaságok ültek, ha jól emlékszem 6-tól szólt a zene, a pultnál Vili sört, meg üdítőt árult, meg a kivételezetteknek „hátról” főzött kávé is. És közben ment a „duma”! A folyamatos, meg az alkalmi párperces, futólagos, „mi van veled, régen voltál” szintű. Ezzel együtt, vagy mi szoktattuk hozzá őket vagy ők várták el természetesen, de este 7-kor „történni kellett valaminek”! Így aztán történt is: én improvizáltam valamit az aznapi Esti Hírlapból,

„Azt írja az újság” címmel, amit természetesen a Komlós János írta Lujza és Jenő ötletből vettünk, nem is tagadva, (nem azért írom magam előre, mert bunkó vagyok, aki előre tolakszik, hanem mert a valóságban is ezzel indult a blokk) amiben aztán volt kis vetélkedő, szólószám, néha tombola, meg ilyesmi. Hol ez, hol az? Az egész olyan 35-40 percig tartott, aztán beindult a buli! Tánc, sörözés, titkolt vagy egyre kevésbé titkolt „csajozás”, „krapekozás”. Aztán 10-kor (vagy 11-kor?) záróra, de volt egy „kemény mag”, akik a „tettek mezejét” elég neheze hagyták el. Finoman fogalmazva.

Jó, jó, de a hét az öt munkanapból állt, azok egyikén valamelyik „alapszervezet”, üzem vagy gyáregység ifjúsága tartott – elvileg – zártkörű rendezvényt, de még mindig volt három nap. Ha a hétfőt nem számítjuk „napnak”, még akkor is kettő. Rájöttünk, hogy kell még egy központilag”, azaz általunk szervezett program! Ebből lett egy művészies, azaz komolyabb, ez kapta a „Kifejezés” címet és lett egy amolyan magazinszerű, a „Szélrózsa”. Ezzel a két válogatással lényegében feltaláltuk a „beszélgető műsorokat”, a klub talk show-t!

Az ilyen összeállításokba hívtunk, amikor tudtunk, vendégeket, ilyen volt például Eszményi Viktória, Endrődy István grafikus művész, az En monogrammal publikáló nagyszerű karikatúrista, mellesleg Katona Pali apósa, de a Sóos – Gerendai versíró-bűnöldöző páros, meg az akkoriban megnyílt Hotel Intercontinental reklámfőnöke.

Ilyenkor az „és aztán zene” gépről szólt, Szabó Vili által „szolgáltatva”, Kovács Jocó, meg Illés Karesi időnkénti beleavatkozásával, attól függően, tudtak-e hozni valami új számot, vagy akkor slágerré váló muzsikát. Eddig rendben is volt, de egy idő után fogatkozni kezdtek, a „köszönömért” vagy „családi alapon” elvárható vendégek, teljes gázsiért meg nem lehetett hívni hírességet, mert hát mennyi gázsi járt volna neki 20-30 percért? És ha hoztunk volna plusz valakit, az dupla pénz, de szimpla idő!

Ekkor találtuk ki, hogy hát mi, akik itt nyüzsgünk a klub körül, akik „bele leheltük az életet”, hogy hátha elég érdekesek vagyunk ahhoz, hogy önálló programokat csináljunk. Magunkról! Mutassuk be egy-egy ilyen este programjaként saját magunkat! Egyrészt, hogy legyen „valami”, másrészt biztosan érdekelni fogja a „törzsközönseget”, harmadrészt, pedig tényleg ismerjenek meg bennünket! Hogy mi, akik ott dolgozunk a gyárban évek óta, az anyagbeszerzésben, a TMK-ban, a Jogi osztályon, a Kereskedelmi Igazgatóságon vagy a Gépgyárban, kik is vagyunk valójában munkaidőn túl és mitől van bátorságunk, önbizalmunk itt, a klubban „játszani az eszünket”?

Így született meg a Ki Vagy TE? (némi szándékos „áthallással” a Ki Mi Tud ötletére) sorozata. Nem erőltetett menetben, hanem amikor valamelyikünk elkészült a műsorával és úgy éreztük, hogy minden oké, akkor bemutattuk. Tehát nem volt rendszeresség a dologban, hanem az élet diktálta, illetve hozta magával. És bejött! És sikere lett!

Hogy a „Ki Vagy TE?” sorozat kinek az estjével kezdődött, és milyen sorrendben követték egymást a bemutatkozók, arra már nem emlékszem. Inkább úgy mutatom be az Izzó Klub előadói csapatát, felállási sorrendben, mint a fociban szokás és ez lehetővé teszi, hogy olyanok is színre lépjenek, akiknek önálló estjük nem volt, de ott voltak a „családban”, hogy szolgálják azt a 20-50– 80 fős közösséget, akik rendszeresen összejöttek a régi kultúrház emeletén.

Kezdjük tehát: Szabó Vili, mint korábban már említettem, a klubvezető, jómagam, meg a művészeti vezető. (Úristen, milyen nagyképű elnevezés volt, hogy művészeti vezető, de kifelé, meg különösen „felfelé” jól hangzott). Gyakorlatban ez a két tisztség azt jelentette, hogy Vili volt a felelős azért, hogy legyen, sör, üdítő, néha szendvics, hogy nagyon be nem rúgjon senki, össze ne akaszkodjon akárki bárkivel valami féltékenységi dráma kapcsán, hogy mindenki menjen szépen haza, amikor véget vetettünk a zenének. Jómagam meg arról voltam hivatva gondoskodni, hogy legyenek programok, vagyis, történjen valami tartalom ebben az egyre jobban összeszokó társas együttlétben.

De amiért Szabó Vilivel kezdem a csapat bemutatását, annak két oka van! Az egyik: az ő felvétele, vagy csatasorba állítása – Illés Karcsi háttérszervezésével – indította el a nagy verklit. Mert amíg Vili nem rohángászott, vásárolt, nem környékezte hol ennyi, hol annyi pénzért Novák Marit (ő volt Cselényi mellett az anyagi lehetőségek és lehetetlenségek mindenhatója), nem vette meg a berendezést, nem hozta a munkásokat „csinálni a klubot”, addig csak néztük egymást és tele voltunk jóakarattal, de semmi több. De Vili beindult és attól kezdve beindultak a dolgok is!

A másik oka az ő illetén bemutatásának, hogy nem kevés érzéke volt a zenéhez, na, nem kottailag, hanem fül után, azaz „kagylóból”. Mindehhez még hangja is volt, olyan amerikai- dzsesszes-négeres és időnként, amikor olyanja lett odaállt a mikrofonhoz vagy levette és hajrá! Persze csak a bulik vége felé, meg összeszokott, jól ismert társaság előtt. Piszok jól csinálta, hatalmasra rúgott a hangulat a teremben. DE! Ezt intézményesen nem vállalta soha. Vagyis nem lehetett bekonferálni, hogy Szabó Vili fog énekelni, csak ott termett a placcon és volt! Amikor már némi szalonspicc lengedezett az együttlévők között.

Vili Angyalföldön lakott, valahol a Dagály környékén és volt is benne angyalföldi virtus rendesen. Ha valamilyen gubanc esetén ő kiperdült a pult mögül és ott termett rendet csinálni, mindjárt rend is lett, mert nem szólt vissza neki senki! Pedig ránézésre egyáltalán nem emlékeztetett a mai akciófilmek hőseire... Csak a természetében volt valami ellentmondást nem tűrő agresszivitás, ami volt, hogy nagyon jól jött ki nála, és olyan is, hogy nem túl jól. De ha „technikailag” nem a Szabó Vili vezette volna a klubot, az nem lett volna az a klub, ami lett!

Ott játszott péntekenként vagy külön meghívásra a Bárány-Cseke duó, Bárány Csaba elektromos orgona, szintetizátor (vagy ilyesmi) és Cseke László dob, mindenki meglelégedésére! Cseke Lacit, a dobost, emlékezem szerint Bárány Csaba hozta (Laci a Pipacs Bárban dobolt hivatásos zenészként, az Aranykéz utcában akkor már hosszú évek óta), de hogy ki hozta Bárány Csabát, arról fogalmam nincs. (Majd ő megírja, reméljük!)

Állítólag – én akkor úgy tudtam – hogy előtte évekig nem játszott, hogy kihagyott, de szívesen jött hozzánk, és ha nem is azonnal, de pár hét alatt bejáratta a zenélő izmait. Szelíd arcú, jóképű, kellemes modorú srác volt, harmincon innen valahol. Tetszett is a lányoknak, szerintem a lányok is neki, de erre utaló magatartást soha nem mutatott és semmilyen közeledést vagy kikezdésre nem reagált „érdemben”. Aki valami mást is tudna, most már hallgasson róla! Olyan típus volt, akit bármelyik angol grófi ház szívesen alkalmazott volna komornyiknak, mert a kellemesség és a szimpátia valósággal áradt belőle.

A slágereket illetően, - ne tagadjuk - nem volt „naprakész”, de igyekezett! Igyekeznie is kellett, mert Cseke Laci hozta az újabbnál újabb számokat a nagy budapesti éjszakából, ahol tudni kellett a legfrissebb nótákat, annak, aki meg akart élni egy belvárosi bárban. Igaz, Csaba emlékeim szerint nem énekelt, csak kísért és ez némiképp megkönnyítette számára, hogy lépést tartson a menő sláger felhozattal.

Az aktuális nótákat annál inkább hozta Cseke Laci, aki kinézetre (körszakáll, enyhe ősz szálakkal és eleven, mindenre reagáló tekintet), és mint személyiség is roppant karakteres volt. Jól dobolt, jól énekelt, figyelte a slágerpiacot, tudta, mi kell a közönségnek vagy éppen a hangulatnak? Hát hogyan tudta volna, mikor neki a Pipacs bár valóságos barométert jelentett, hiszen az ő érvényesüléséről és nyilván az ő pénzéről volt szó. De ahogy besegített a Pipacs a Tungsram klub zenei repertoárjába, úgy a Tungsram klub is „hozzátett” a Pipacs-éjszakák hangulataihoz. Egyszerűen azért, mert Cseke Laci a Váci úton is tudta szondázni egy korosztály ízlését, nótákat átvenni Viliéktől, Jocótól, hogy jól menjen az üzlet az Aranykéz utcában is.

Cseke Laci eredeti fazon volt, illetve nyilván most is az! De HOL VAN, MI VAN VELE? Nem tudunk róla! Akinek van valami infója, kérjük, jelezze felénk! A legjobb persze az lenne, ha ő jelentkezne! Szóval eredeti fazon volt: olyan karakter, mintha egy arisztokrata környezetben játszódó angol filmből lépett volna elő! Hogy a jó oldalról vagy a rosszról, arra nem mernék tippelni a „zsivány” mosoly miatt, ami mindig ott csillogott a szemében. Arra hajlamos volt, hogy akár kis dolgokon is felhúzza az orrát, hogy megsértődjön, de arra, hogy tartósan haragudjon vagy ellenlépést fontolgasson, soha! „Vérprofi” vendéglátós volt. Az Izzóhoz nem kötődött, de hozzánk, a társasághoz igen, szerette a pénztekeket, szeretett a klubban muzsikálni. A legjobb hangulatban sem ivott egy kortyot sem, hiszen a Tungsram klubban való zenélés után következett az éjszaka a Pipacsban. Vagy kétszer jártam „bent” nála. Örült nekünk, amikor kihívtuk, ingyen bevitt bennünket és akkor sem ivott semmit. Jó hangulata volt az Aranykéz utcában is, de más mint Váci úton! Jó lenne tudni Rólad Laci!

De nekik, Bárány Csabának és Cseke Lacinak nem volt „Ki vagy TE?” műsora, ők elegánsan értelmezték és „játszották” a kísérő szerepet.

Kik voltunk mi (2) - A Naszvagy - mítosz

Most gondolkoznom kellene azon, hogy milyen sorrendben vegyem számba magunkat, mi hatunkat, akik önálló esttel álltunk a klub közönsége elé. Felbátorodva, hogy figyelni fognak ránk, mert érdekli őket, – egy órára, másfélre – hogy Ki vagy Te, Ki Ő, ki vagyok én, azaz Kik vagyunk Mi?

A műsorok történésének sorrendjére természetesen nem vállalkozhatok, mert hát arról esetleg sejtéseim lehetnének, de emlékeim már nem. Nevünk alfabetikus sorrendje kisstílű lenne! Hát akkor a magam választotta sorrend szerint következünk!

A „frontember” csak Naszvagy Vili lehet! Ő a legnagyobb történet és szerintem az ő műsorával kezdődött a sorozat, mert az ő nevére mindig megtelt a klub, és 30-40 perces műsort pár perc gondolkodás után tudott csinálni. Ha úgy kellett volna, víz alatt vagy hóval borított hegytetőn is. Az egész ember csupa zene! Ha akarja, ha nem, bár mást nem is tudna akarni soha!

De stílszerűen: csapjunk a húrok közé! Mindjárt az elején szögezzük le, hogy Naszvagyai Vili nem a Scala mellett, Milanóban és nem is a Metropolitan környékén nevelkedett. Nem ott és nem azért lett zenész! Újpesten élt és a VTG-ben, az Egyesület Izzó Vákuumtechnikai Gépgyárban dolgozott, azaz a Szilágyi utcában „építette a szocializmust”! Olyan is lett! Mert hogy Vilit – eszterga- vagy gyalugépen dolgozott – egyetlen pillanatra sem környékezte a dicsőség, hogy „Élmunkás”, hogy „Kiváló Dolgozó” legyen, de még a „Szakma Ifjú Mestere” sem! Továbbá fényképét nem piszkíthatták be az arra járó legyek az üzem Dicsőség Tábláján. Mert nem volt ott! Ő a zenének élt és a zenében élt, ennél fogva elég sajátosan értelmezte a „magyar valóságot”! Nem lett a főnökök kedvence, de akkor még dolgozót – csak úgy – nem lehetett kitenni. Pedig néhanapján szívesen megtették volna, mondván, hogy akkor menjen inkább énekelni, ne rontsa ott a levegőt!

Egy alkalommal például rászólt a művezetője, hogy „Naszvagyai, most már álljon rá a munkára!” Erre Vili, – mi sem volt természetesebb a számára – kifogta az anyagot a gépből, letette a betonra és ráállt. Ezzel elérte, hogy a főnök kedvence lett, aki egyszerűen sarkon fordult, és otthagya.

Vili azután természetesen felbukkant a gyár ifjúsági klubjának bulijain a dobozgitárával és énekelt! Meg, belépett a gépgyárban alakult – vagy már meg is volt – férfikórusba. Onnan, a Szilágyi utcából kezdett szárnyalni a hír, hogy van ott egy vörös srác, akinek állati jó hangja van és piszkosul tud énekelni. Férfi szépségversenyt nem fog nyerni, még jövőre se, de énekversenyt vagy tehetségkutatót azt nyerhet! Nyert is, de az még odébb van...

Mi, a törzsgyáriak, amikor ezt meghallottuk, már mentünk is meghallgatni a vörös srácot, és tényleg elámultunk: úgy utánozta az akkor toponn lévő világsztárokat – Tom Jonest, Gianni Morandit, Bobby Solót, Elvist – mintha magnóról szolt volna eredeti felvétel. Egy Balatonszemesi tábor buli alkalmából – éppen Tom Jonest énekelt a pódiumon – az utcáról bejöttek nyaralók, megkérdezni, hogy és hol vehetnék át a szalagot, amin ezek a számok vannak. Mondtuk nekik, hogy ezt a „szalagot” nem lehet átvenni, mert ezt úgy hívják, Naszvagyai Vili, de jöjjenek be és hallgassák meg! Nem akarták elhinni, hogy azt hallják, akit látnak.

Természetesen átcsábítottuk a váci úti klubba (is!), a Bárány-Cseke duó mellé, hogy a műsorban énekeljen, amikor csak kedve van. Vilinek pedig énekelni mindig volt kedve! Szerencsénkre! De, aki most azt hiszi, hogy Vili amolyan „háromakkordos”, „tábortűzmelletti” vagy „üzemi buli” tehetség volt az téved! Nagyon komolyan vette a zenét, a kottát, a hangzásokat, ő, mondhatni ortodox módon fogta fel az éneklést és ennek meg is lett az eredménye! De hol volt ez akkor még?

Amikor kitaláltam – én, „sk” – a Tungsram Fesztivál címen szervezett amatőr táncdalénekes vetélkedőt, azt tulajdonképpen Naszvagyai Vilinek találtam ki, mert akkor a „Ki mit tud?” TV-s vetélkedőn kívül nem volt valóságos tehetségkutató, csak üzemi (főleg nagyüzemi) szintű, kerületi, vidéken városi, járási, megyei szintű seregszemlék, ahonnan a legjobbak legfeljebb a következő szintig jutottak, aztán vége! Mert attól kezdve már nem volt hova, nem lett ismertség, pláne szerződés a rendező kereskedelmi csatornával, meg fellépéssorozatok, azaz road show-k, hanem ha valakit véletlenül valaki kihalászott ezekből a mezőnyökből, az még vitte netán valamire, de ha nem volt ilyen „nagy találkozás”, ilyen „jókor voltam jó helyen”, akkor az élet ment tovább Megasztár nélkül, X-faktor nélkül, hétköznapien.

Igen ám, de mi Vilit fel akartuk mutatni, azt akartuk, hogy felfedezzék, hogy az akkori értelmezés szerinti sztár, felkapott „menő” legyen belőle! Hát – gondoltuk – ha a tehetségkutatók nem jönnek ki se a Szilágyi utcába, a Gépgyári Klubba, se a Váci útra az Izzó Klubba, akkor hívjuk ki őket!

És lőn Tungsram Fesztivál! Aminek készítési receptje volt: végy egy Naszvagyi tehetségű, hangú és előadó képességű énekest, hívjál „ellene” táncdalénekes seregszemléken nyertes riválisokat, szerezz egy jó zenekart, – nem árt, ha híresek – legyen ez Kovács Jocó, az újpesti legenda és általa, segítségével az Atlantisz! Igen, Neményi Bélával, Sankó Lászlóval, Tihanyi Gyulával, Hanka Petivel és persze Jocóval. Radics Béla akkor már nem volt a zenekarban. Ők 2-3 próbán összehangolnak az énekesekkel, gálára készen. A zsűribbe hívd meg az akkori top szakértőket, Komjáthy Györgyöt, a rádió, illetve az ország no1.-es lemezlovasát, Kesszler Györgyöt, az ORI (fiatalabbak kedvéért: Országos Rendezőiroda) vezérigazgatóját és Simon Gy. Ferencet, a Magyar Ifjúság könnyűzenei rovatvezetőjét.

Ezt követően hirdesd ki a rendezvényt az Izzóban, a Gépgyárban és általában Újpesten. A nézőtér megtelik, indul a függöny és feldübörög az Atlantisz, kezdődhet a verseny. És a végén Vili nyer! Először, másodszor és harmadszor is. Harmadszor, amikor már nem az Atlantisz, hanem a Gallusz trió, Gallusz Gyuri Hammond orgona (csak neki volt az országban) Jeszenszky Pista basszus gitár és – természetesen – Kovács Jocó dob, kísérté a mezőnyt. A buli mindig úgy ált fel, hogy a program egyik felét a zenekar koncertje tette ki, másikat a verseny.

A zsűri kicsit mindig szkeptikus volt, lévén nem hoztak semmit, nem ígértek, mert nem ígérhettek karriert, csak vitték a tiszteletdíjukat. Főleg Komjáthyn érződött, hogy első perctől gázsija kifizetését várja, amire alkalmasint rá is erősített néha. Egyszer, talán a második alkalommal megkérdezte, hogy megint az Atlantisz kísér? (Akkori felállásuk: Balázs Gábor basszus gitár, Cserba Miklós szólógitár, Králik János orgona, Neményi Béla akkord gitár és Kovács József dob.) Majd igenlő válaszunkra megtoldotta az érdeklődését: akkor Neményi elhozta az alumínium húrú gitárját. – Egyébként Neményi az énekesek kísérésében nem lesz színpadon – tettük hozzá közbevetőleg – csak a koncert részben játszik. – „Jaj, csak nem gondolják, hogy a Nagy Neményi Béla kiáll amatőröket kísérni?” – ironizált Komjáthy, a Nemzet Komjáthyja, az itthoni „Cseke László”. Mármint nem a mi dobosunk, hanem a Szabad Európa Rádió nagy hallgatottságú lemezlovasa.)

Egyébként Komjáthy mindig tudta, hogy „a” Naszvagyi nyer, mindegy kik énekelnek a mezőnyben. (Egyik alkalommal Vincze Viktória is ott volt a legyőzöttek között.) Talán a harmadik fesztiválon meg is jegyezte a fő ítéző Vilihez érve a névsorban: „csak egy kicsivel lenne szebb!” (vörös hajú, fehér bőrű, hegyes orrú, szeplős srác volt és vonásai sem vetekedhettek Alain Delon fizimiskájával – maradjunk ennyiben, ahogy később Zámbo Jimmy sem indulhatott volna szépségversenyen.) Erre én: „a Vili kinézetéből és hangjából Nyugaton már éppen, hogy sztárt csináltak volna belőle!” Nem válaszolt, de azt se mondta, hogy megpróbálja egyengetni az útját.

Nem is egyengette. Mi annál inkább - már amennyire tudtuk! Vittük fellépni, küldtük seregszemlézni, neveztük mindenhova, ahol amatőr énekesek szerepelhettek és Vili mindig, mindenütt, mindent nyert! De szebb nem lett! Pontosabban: akkor még nem voltak menedzserek, meg stylistek, akik kitalálták és főleg „megcsinálták” volna Naszvagyi Vilit, mint jelenséget.

Nem lett volna könnyű, mert amúgy elég indulatos, lobbanékony természetű volt, könnyen, gyorsan dühbe gurult, de nem tartott haragot. Arra hivatkozott - mivel ők, a család eredetileg Újvidékről jött át Magyarországra amíg lehetett - hogy benne csörgedezik egy kis délszláv vér és innen a temperamentum. De csörgedezett a nyavalyát, ilyen vérmérsékletű volt és kész!

A mi lelkesedésünk és lehetőségünk Vili tehetségével akkor és azzal ért a csúcsra, amikor eljutott az akkori kvázi tehetségkutatás csúcsára, Salgótarjánba az Országos Amatőr Könnyűzenei Fesztivál döntőjébe. És azt is megnyerte! Két saját szerzeményével indult („Kék hegyek felől” és a „Kristályszép szerelem”) és nem volt nála jobb senki! Mindehhez mi azzal járultunk hozzá, hogy a klub szervezésében egy Ikarusz 55-öst töltöttünk meg rajongókkal és azzal mentünk „jelen lenni”, amikor színpadra lép! De! Salgótarjától, olyan 10 km-re, a busz motorházát beborítottuk egy akkora világoskék drapériával, amekkora ráfért és nagy piros betűkkel ráírtuk: VELED VAGYUNK VILI!

Úgy időztettük az érkezésünket a városba, hogy a kezdés előtt, még vagy negyedórát körözhessünk Salgótarján főterén a Vilit bátorító felirattal, hogy a gyülekező közönség vegye észre, mire számíthatnak ők és kire számítnak mi?

Csak hogy a sok siker és győzelem után akkor, karriert ígérő folytatás nem következett!

Ami viszont állandó volt az életében, a Tungsram férfikarban való éneklés volt és ez élete legjobb döntésének bizonyult! Két okból is: megismerte későbbi feleségét, a drága, nagyszerű Zsuzsát és profi énekes lett belőle! A Honvéd Művészegyüttes szólóénekeseként ment nyugdíjba, de addig bejárta velük a világot! Ha mai értelemben vett tehetségkutatót nyer, X – faktort, Megasztárt vagy ilyesmit akkor, felléphetett volna utazó haknikban kerületi, meg vidéki városok főterén az önkormányzatok fizette ingyen haknikban.

De először beszéljünk a szerelemről!

Zsuzsa és Vili egy kórusfesztiválon ismerkedtek meg Veszprémben, de nem a hangversenyteremben, nem két próba között a művelődési ház folyósóján, hanem az utcán! A hangversenyek közti szünetekben, vagyis szabadidőben a kórusok járták a várost, a tagok nézelődtek az utcákon. Az egyik ilyen jövés- menésben, az utcán Zsuzsa - mint később kiderült egy esztergomi kórus tagjaként - és társasága jött, a Tungsramosok meg mentek, vagy fordítva, de az tény, hogy Vili, aki egyébként nem volt egy lányokat hajkurászó típus, meglátta Zsuzsát, és ahogy a két társaság elhaladt egymás mellett hosszan utána fordult. Olyannyira, hogy beleütközött egy útgát álló villanypóznának. Derűltség. Zsuzsa is visszanézett Vili után – amiből ismeretség, szerelem, házasság, Naszvagyinéság lett. Két felnőtt gyerekük van. És ők is zenélnek, a fiúknak zenekara is van! Sikeresek.

Így lett Csarnai Zsuzsa Esztergomból, újpesten Naszvagyai Vilmosné egy villanyoszlop közreműködésével.

De a lényeg, hogy én Zsuzsánál kedvesebb, megértőbb, türelmesebb, a párját jobban kiegészíteni tudó nővel életemben nem találkoztam! Csupa napfény, csupa derű, csupa zene. Ő is énekel kórusban a mai napig, mert Vili természetesen ameddig él fellép és énekel! A közönség öröme! A mai napig fellép operákban, opera keresztmetszetekben, koncerteken a Honvéddal, ha hívják és persze a Tungsram Férfikarban, ami számára örök!

Emlékszel Vili a régi slágerre: "Úgy elszáll, az idő..."

Ahogy énekelt az Izzó klubban akkor, talán 71-ben, a „Ki vagy te” sorozatban, saját önálló estjén, ami „Kristály csillogású szerelem” címmel került a programba. Énekelt mindent, amihez kedve volt, amit szeretett volna elénekelni. És ő mindent szeretett volna. Egymás után szóltak meg a világsztárok – Tom Jones, Gianni Morandi, Bobbi Solo, Elvis és a többiek világszámai, Naszvagyai változatban. Aztán külföldi és magyar slágerek, saját szerzemények, persze a „ Kristály-szép szerelem”, de délszláv dalokat és magyar népdalt is énekelt. Az estét, meglepetésként, Verdivel fejezte be: – „Hát nem él szívedben már/ Az a napsütötte föld?” - szárnyalt a Traviátából Germont áriája, „ Jöjj vissza hát fiam!”– Igen , Vili hangja és a muzsika szállt az érte rajongó közönség fölött, akik újra, sokadszor meg akarták tudni, hogy Ki vagy Te Naszvagyai Vili? Megtudták.

Kik voltunk mi? (3)

Szabó Gyuri- pedig a kezét néztük!

Menetiránynak háttal, az ablakánál ült a vonatfülkében és a térdén volt egy lapos bőrönd. Szemesre mentünk, mint minden nyáron, a szerelvény tele volt az újpestiekkal, meg persze izzósokkal. A vékony, szőke, szemüveges srác – na jó, olyan huszonéves volt (ő is), de harmincon innen – utastársait szórakoztatta bűvészmutatványokkal. A фуlke tele volt, sőt, egyre inkább tele lett. Mert, akik arra jöttek a folyosón megálltak, hogy lássák, mit csinál Szabó Gyuri? Hát volt mit nézni, volt mit látni, csak a hogyannál akadt el a tudomány! Jött egyik derűlség a másik hahota után. Pedig isten bizony figyeltük a kezét! Az ajtóban állók meg a távolabb ülők távolabbról, de a közelében ülők egész közélről! És mégis! A titkok, titkok maradtak, a csodák meg csodák!

Mert Szabó György, az Izzó TMK-ban műszerészként dolgozott, majd a gépipari technikum elvégzése után művezető lett és egyben KISZ titkár, aki lelke mélyén nem igazán volt művezető és ifjúsági vezető sem, legfőképp, minden ízében bűvész volt!

Kinézetre nem tűnt varázslónak. Nem volt sem magas, sem deltás, sem markáns, hanem szőke, középtermetű, szemüveges, egyszerű, aki amúgy – elnézést Gyuri – maradhatott akár észrevétlen is. Ilyen lett volna, ha felnőtt Nemecek Ernő a Pál utcából, ha túléli a grundért vívott csatát.

Szóval Gyuri ott ült az ablak mellett, vékony bőrönddel a térdén és mutatványt mutatvány után csinált: kis kártyapaklival, normál paklival, dobókockákkal, golyóval, madzaggal, gyufaszálakkal és már ki emlékszik mivel? Persze mindig minden sikerült neki, bármennyire is figyeltük a kezét!

Amikor egy-egy trükkje befejeződött és volt a nagy csodálkozás, taps, meg a nevetés. Gyuri ekkor felnézett és kedvesen mosolygott a szemüvege mögül hálás közönségére.

Szabó Gyurit én „a KISZ bizottságon”, Cselényi „előszobájában” ismertem meg, ahol Novákné Egri Mari és Fekete Éva (vagy akkor Beer Éva?) dolgozott. Ott álldogált a lemezszekevény előtt és beszélgetett a „lányokkal”. De, és ez egy idő után feltűnt, valami semmiséget – gyufásdobozt, tollat vagy tolltartót, gemkapcsos dobozt, radírt stb. – forgatott az ujjai között. Mindig! Bárhol bármikor találkoztunk. Beszéltünk hozzá, de ő közben egyfolytában forgatott, rakosgatott csúrt vagy csavart valamit a kezei között. Megkérdeztem, miért van ez? – Nekem nagyon fontos a tapintás, a kézzel, az ujjakkal való érzékelés, és ennek örökös finomítása. Természetesen nem a TMK-ban, nem a taggyűléseken, hanem a bűvészkedésben!

De, mint bűvészt, a gyáriak csak a TMK rendezvényein láthatták „munka közben”, mert egyébként, hol vagy mikor léphetett volna fel az Izzósok nagy családja előtt? Mi sem természetesebb, mint az, hogy a klub beindulásakor „kivetettük a hálónkat” Gyurira

Bemutatkozott a klubavatón, majd a legendás péntek estéken gyakran fellépett és az úgynevezett alapszervezeti bulikra is sokszor meghívták. Ő pedig ment szívesen a közönség meg ámult és bámult! Volt miért! A bűvészetéről ugyanis, mi civilek, nem sokat tudunk, csak nézünk, „mint Julcsa a

templomban”! De jól esik, mert élménnyel, örömmel, ámulattal tölt el bennünket. Ezért szeretjük, pedig tudjuk, – jó magyarosan – hogy be vagyunk csapva, át vagyunk vágva! Mert csodák nincsenek! Viszont vannak ragyogóan kitalált trükkök, látványos vagy egyszerűnek látszó eszközök, rekvizitumok, amikkel hihetetlenül ügyes kezek játszanak, becsomagolva egy kellemes programba.

Szabó Gyuri amatőrként profi bűvész volt, csak az embereknek azon fajtájából, akiknek nem kenyerük a dicsekvés, a melldöngetés, de még a feltűnés sem. Kész, komplett, profi felszerelése volt: csillogó fém asztalka, tartókkal és tartozékokkal, eszközökkel és persze hozzá illő öltözk. Én sárgás, fénylő szmoking kabáttra emlékszem, fekete nadrággal, csokornyakkendővel, de előttem van egy csillogó felső is, amit zakó nélkül viselt, ha olyan volt a szám. Cilindert viszont nem használt, még belépéshez sem, csak néha eszközként. Tárgyait fellépésre kész állapotba időben összerakta, minden színes volt, látványos, csillogott-villogott.

De nem bűvész a bűvész asszisztens nélkül! Természetesen az ellenkező nemből. Gyurinak is volt asszisztense. Az ellenkező nemből. Marika, a felesége. Fellépős műfajokban a nőket annak szellemében osztályoztam, – természetesen magamban - hogy mennyire képesek segíteni, kiegészíteni társukat? Mennyire tudnak vele lenni, vele menni, sőt, ha kell kicsit akár háttérbe is szorulni, ha az „élet-műsorszám” úgy kívánja. Marika, ez a törékeny, kedves mosolyú finom kis hölgy mindezt tudta! Neki is voltak mutatványai, de azokból ritkán mutatott be egyet-egyet, mert a műfaj nem igazán az övé, hanem Gyuriéi volt. Ő inkább asszisztensként működött közre, főleg Gyuri illúzió számaiban. Marika volt a felfűrészelt nő, az összeszurkált nő, a megfelezett nő lábában, dobozban oszlopban. Örültem, ha jött velünk a műsorokra, mert megnyugtató kedvességet árasztott maga körül. És az olykor bizony az jól jött nekünk is!

Marikával, műsor közben

Mert mi, a Tungsram klub dobogóján edződött „haknicsapat”, kaptunk meghívást Budapest más, többnyire munkahelyi klubjaiba többször is. Az irántunk való érdeklődés titka az volt, hogy én fellépés előtt 2-3 héttel felkerestem a helyet, összeszedtem a helyi sztorikat, poénokat, főnökök jellemző tulajdonságait. Ami összejött az aztán így, úgy, amúgy, visszaköszönt a műsorból: az összekötő szövegből, a vetélkedőből, a slágerválogatásból, de a bűvészmutatványok poénjaiból is. A vendéglátók ezen roppant jól szórakoztak, hiszen a műsor nemcsak nekik szólt, hanem róluk szólt!

A siker sehol nem maradt el! Mert Vili kábított az énekével, Gyuri varázsolta a bűvész show-t, a Bárány-Cseke duó turbózta a hangulatot. Néha Várszegi Gyuri is velünk jött, aki szintén jól énekelt és – Komjáthy után szabadon – szebb volt, mint Naszvagy és tudott mosolyogni a hölgykoszorúra. Ezzel együtt – bocsáss meg Várszegi Gyuri – azért mégis Vili meg Szabó Gyuri volt az isten! Klubról-klubra!

De otthon, a mi klubunkban ideje volt már, hogy következzen egy Ki vagy Te? De ki következzen? Természetesen Szabó Gyuri! Minket, akikkel együtt szerepelt, már beavatott a bűvészet műfájába, már tudtunk mindent! Persze nem a trükkjeit, mert a háta mögé soha nem mehetett senki. Közölünk se, mert ellenkező esetben el sem kezdte volna!

Műsorát a zenés számokkal kezdte, zenére jött be, kedvesen, szerényen, mosolyogva. Nem szólt egy szót sem, csak a keze „dolgozott”. Jöttek a fémkarikák összeakasztva, majd szétszedve, kendők elfogyva majd szaporodva, összecsomózva, kibontva, volt-nincs virágok előtűnve a semmiből és köddé válni, színüket változtatni a semmi félhomályában. És az örök klasszikus, a Chicagói golyók! Az egy pingpong labda, kettő, három, hat vagy mennyi?

Gyuri elmondta nekünk, hogy a bűvészetnek van zenés ága, vannak a szöveges számok, együttműködve a közönséggel, vannak a kézügyességről szólók – mellesleg ezeknek van a legnagyobb becsületük a „szakmában”. És hát van a nagy látvány, az illúzió: az eltűnés - előkerülés, helycsere az oroszlánál, keréketörés, szétvágás, olajba főzés és van még a mikro mágia. Ebben a mutatványok a nézők abszolút közelében, közvetlen a szemük előtt, mondjuk az asztaluknál, a szemük előtt, 10-20 centire történnek meg. Ez ment a szemesi vonatfülkében is nagy hahotázás közepette.

Szabó Gyuri műsora zenés számokkal indult, a Chicagói golyókkal és a gömblebegtetéssel fejeződött be. Aztán jött a közönséggel való játék: emlékszem a két kis műanyag köcsögre a két fehér zsinórral! Gyuri kezébe vette a maga köcsögét, a „közreműködőnek” mondta, hogy csinálja utána! Köcsögjeikbe beleengedték a zsinórt és megfordították: a köcsög fölül volt, a zsinór alul. Ekkor Gyuri mondta, hogy háromra mindketten engedjék el a zsinórt. Elengedték. A vendég leesett, Gyurié nem, ott lógott ki a kancsóból szabadon. Akkor Gyuri mondta, hogy cseréljenek valamit! De mit? Köcsögöt vagy madzagot? Cseréltek köcsögöt, behelyezték a madzagot, majd elengedték. Az eredmény ugyan az lett. Gyurié békésen lógott a levegőben, a partneré a földön hevert. - Akkor cseréljünk madzagot! - Cseréltek, de minden ugyan úgy történt, mint az előbbi két esetben. Végül Gyuri megköszönte a segítséget parolázva elköszönt a segítőjétől, miközben vállá fölött, a madzagnál fogva forgatta a köcsögöt a levegőben.

A következő részben beszédes számok következtek – Gyuri nem szerette a szöveges számokat, mert nem volt „dumás” alkat – korrekt egyszerűre fogta a számok felvezetését, azt begyakorolta és a fellépéseken már ment. Ebben a részben bűvölt egy sorozat kártyatrükköt. Kis kártyákkal, nagy kártyákkal, még kisebb kártyákkal és óriás kártyákkal. Mi a közönség, meg választottunk, megjegyeztünk, eldugtunk beillesztettünk, de mindig ő nyert. Mert kitalálta, megtalálta, eltüntette, elővette meg minden...

Aztán leült az asztalokhoz mikro mágiázni egy kicsit és mesélt. Fellépésekről, fesztiválokról, sikerekről és nehézségekről. A beszélgetésből kiderült, hogy a bűvészkedés nemhogy nem könnyű, de nem is olcsó műfaj. Mert a trükkök technikáját ki kell találni, utána pedig meg kell csináltatni.

Mivel Szabó Gyurinak volt érzéke a dramaturgiához, műsorát – elvégre az Izzóban, a Tungsramban voltunk, ott dolgoztunk, ott éltünk – poén-számmal zárta. Kezébe fogott egy nagy fehér villanykörtét, a zsinórját, amin volt egy kapcsoló, odaadta a tőle vagy 3 méterre álló Marikának. Ő felkapcsolta a lámpát, aztán meg le. Az égett, majd elaludt. Ez így ment kétszer-háromszor, aztán egyszer csak nem tudta kikapcsolni! Előszörre se, másodszorra se! Az égő égett rendületlenül! Ekkor Gyuri felvett az asztról egy ollót és úgy középtájon, nagy szikravetéssel kísérten elvágta a vezetéket. A körte ennek ellenére égett tovább! Lekapcsoltuk a teremvilágítást, csak Gyuri kezében világított a körte, sőt, elkezdte változtatni a színét: a fehér után, hol pirosan, hol kéken, hol zölden világított! Óriási volt a siker!

Nemrég elmentem hozzájuk, vendégségbe. Marika ugyanolyan finom, kedves jelenség volt, mint akkor régen és jól nézett ki. Pedig az évek során műsoraikban Gyuri már elégszer feldarabolta, kettévágta, felfűrészelte. De ez – szerencsére – nem látszott rajta.

Felidéztük a régi időket, a műsorokat, mutatványokat, fellépéseket. Pont 40 éve találkoztunk utoljára. Ők azt követően profik lettek és kis megszakításokkal összesen 23 évig, külföldön szerepeltek. Keleten és Nyugaton egyaránt. Nagy volt a sikerük és nagy a kereslet irántuk!

Ma már Gyuri zsűrizik, bűvészkлубokban ad tanácsokat fiataloknak, meg régi bűvésztársaságokba járnak. Eddig jutottunk a „helyzetelemzésben”, amikor egyszerre kiderült az új szenvedély: az agancsfaragás!

Csigalépcsőn mentem utána, nem könnyen, mígnem leértünk lelke kedvenc birodalmába, a pinceműhelyébe, ahol egy szempillantás alatt – na, jó: két szempillantás alatt – feltárult előttem Szabó György agancsfaragó világa! Faragó szerszámok, kis fűrók, még kisebb fűrók, finom vésők és még finomabb faragók. Alapanyagot jelentő agancsok, leszabott agancsdarabok, félkész, illetve készülő fantáziák! És persze a szebbnél szebb kész darabok: képkompozíciótól a karkötőkön, a nyakbavaló díszeken, azaz nyakkendőkön és kitűzőkön át vadászöltöny gombokig.

Mindig van neki mit csinálni és mindig van hozzá kedve! És gyönyörködtetik a saját maga által létrehozott gyönyörűségek!

Honfoglalás

Karkötők

De azért mégis odamegy egy fiókhoz, mégis kihúzza, és az tele van kártyapaklikkal! Mégis kivesz közülük egyet és hozzá egy A/5-ös könyvet, illetve füzetet, tele nyomtatva oldalanként betűtengerrel. Mégis elkezdi pörgetni a pakli lapjait és mondja: mondjam, hol álljon meg! Mondom. Ő: vegyem ki és nézzem meg!

Kiveszem, megnézem. Káró Király.

Mégis mondja, tegyem ábrával lefelé a füzet tetejére! Ráteszem.

Ő fellapozza a füzetet, amiben minden lap és minden oldal már mégis Káró Király!

Hiába, a szerelem, a bűvészet iránti szerelem, Szabó Gyurinak mégis örök szerelem marad!

Cselényi - regény

Mivel kezdjem, kérdeztem magamtól, amikor fontolgattam a Cselényi-regény, a 70-es évek Izzós ifjúságának népszerű „első emberéről”, Cselényi Miklósról szóló történetek felidézését. Aztán úgy döntöttem, Paul Anka világlágerének az elejével igen. Igen, ahogy a Destiny kezdődik, azzal hogy You are my.....

Mert fönn a klubban, amikor a vendégek elmentek, meg már a mieink is, csak a „kemény mag” maradt, meg sör és téma, Cselényi egyszer csak odaszólt a zenekarnak: Uraim! Vilikém! (ez Naszvagyit jelentette) ha kérhetném, akkor a You are my –t! (a másik, a „Hullámzó Balaton tetején”, a szülőfalu Fonyód és a Balatoni felidézése csak aztán jött és nem is mindig került műsorra.) A top-listát Mikiénél a „You are my Destiny...” a „Te vagy a végzetem...” vezette. Szerintem nem emlékezhet kötődően, hanem mert nagyon tetszett neki. Nem volt ugyanis sem érzelmős, sem hősszerelmes típus. Ő igazán és mindenekfelett az életet szerette és a gyerekeit!

A Beck Laci féle nagy puccskísérlet után, mint a forgószelek kerültek az Izzó ifjúság élére. Hókusz - pókusz és már ott volt a Cselényi-Földesi-Török hármas. Magam még Beck Lacikékat akartam rávenni, hogy csináljak rendezvényeket, hogy szervezzek irodalmi színpadot, de mire ők erre bármit válaszoltak volna, már eltűntek a politika által kavart örvényben, mert ugyebár ellenszegültek a párt akaratainak. Így aztán a kérdést még nekik tettem fel, de a választ már az új apparátustól kaptam: jó, csináljam, ők támogatni és segíteni fognak

Ha emlékezetem nem csal Robi a gépgyárból jött, Földesi Pista a Sajtólóból, Cselényi Miki pedig talán a TMK-ból. Egyszer csak ott voltak az irodaházi átjáró három irodájában, a könyvtárral szemben, mintha az isten is apparátusnak teremtette volna őket, már ha az isten teremt egyáltalán politikai apparátusokat. Küldetésük lényege az volt, hogy csináljanak rendet az Izzó ifjúsági szervezetében és azt rövid időn belül a főváros legjobbjai között tartsák számon.

Utólag már tudjuk: ahhoz, hogy ez sikerüljön kellett Földesi Pista aprólékos, bürokrata precizitása, Cselényi Miki boszorkányos konspirációs készsége és Török Robi szuggesztivitása, kisugárzása, stílusa, aminek lehetetlen volt ellenállni. Néhány hét, 1-2 hónap alatt rend lett, a frakciózós Izzóban megnyugodtak a kedélyek.

Egy tény: az Izzó fiataljainak akkor lett valóságosnak és hathatósan mondható érdekvédelme! Az, hogy bérben, juttatásokban, előmeneteli, lakás- és egyéb szociális segítségben a szervezet szava és hatása érezhetővé vált a gyárban Cselényinek és apparátusának volt köszönhető. De ha patikamérlegre helyezük az igazságot, akkor valójában Cselényinek!

A negyedik szög

Fokozatosan építette ki tekintélyét a vállalati „négyyszögben”, aminek rajta kívül a vezér, a párttitkár és a szakszervezeti titkár voltak a tagjai. Ők egyeztették, latolgatták és összegezték hetente vagy szükség szerint a lehetőségeket. Amiben egyetértettek, az többnyire már „átment” mindenütt és törvényerőre emelkedett az Izzóban. Cselényi megjelenéséig ez az informális testület inkább háromszöggé működött, mert az aktuális ifjúság vezetői nem igen szóltak bele a „nagyok dolgába”. Cselényi Miki nem volt ilyen illedelmes. Amikor „kardot lehetett rántani”, meg is tette. Biztos, hogy nem mindig és nem mindenben nyert a „háromszöggel” szemben, de szoros meccseket vívott és nem engedett könnyen. Ha meg igaza volt, akkor egyáltalán nem! Ezekre a találkozókra mindig felkészülten, dokumentumokkal, adatokkal „csőre töltve” ment, tehát hamar tapasztalhatta a vezetés, hogy nem a „levegőbe beszél”. Ragyogó érzéssel engedett ott, ahol jónak látta, majd fél óra múlva egy számára fontosabb kérdésben, amire előre készült „viszonzásként” elvárta, hogy partnerei engedjenek neki.

Ragyogóan érezte meg mások érveinek gyenge pontjait, ugyanakkor az övéit szinte lehetetlen volt kiszúrni. Ezt úgy fogalmazták régen, hogy „nagy zsugás” volt. A mindennapi élet diplomáciai csatározásaiban, de az igazi kártyajátékokban is. Szenvedélyes játékos, aminek a csúcsát számára a „félkezes önrabló” ulti jelentette, de minden szerencsejáték érdekelt és azonnal. Ha másra nem volt hely vagy lehetőség akkor snóblizni hívta ki azt, aki hagyta magát. Akkor még a csúcson lévő póker a „fasorban” sem volt a népszerűségi listán, de ha Miki ezt a mai pókerhistóriát megéri, császár lehetne! Születési adottság lehetett benne a szerencsejátékokra motiváló sikergének állandó fesztiválja.

Amikor nyaranta az újpesti ifjúság Balatonszemesre utazott különvonatnyi utasával, már az alagút után felállt, mondván, hogy elmegy, körülnézni kicsit, mert estére nem lesz sörpénzünk. Szabadi táján jött vissza 600, 800, de volt úgy, hogy 1600 Ft-tal. Ezek a nyeremények nem egy fülkéből és nem egy társaságtól származtak, de akkor sok pénznek számítottak. Este aztán megvendégelt boldogot-boldogtalant, mindenkit, aki arra járt.

A vendéglátó egységek személyzetével nem volt felhőtlen a kapcsolata. Többnyire vitába keveredett velük, amiből általában győztesen került ki, nekünk viszont, akik a társaságát képeztük, kellemetlen volt, mert tudtuk, hogy nem fog engedni vélt vagy valós igazából és ezért a továbbiakban nem lesz túl szíves a vendéglátás. Mert amikor felágaskodott benne az önérzet, mert úgy érezte palira akarják venni őt vagy minket, akkor elővett egy udvarias, visszafogott, de fölényes és kioktató stílust, amivel szemben az ellenfeleknek nem volt ellenszerük.

Aki keres, fizet

Egyik ilyen emlékezetes alakítása volt, amikor kis pódium műsorunkkal, a KONAKTA gyár ifjúsági klubestjén szerepeltünk első alkalommal tiszteletdíj, azaz honorárium ellenében. A fellépésért leginkább megvendégelést kaptunk vagy némi céges propaganda ajándécsomagot, de a KONAKTA pénzt adott! Gázsit! Azt mondták, menjen be a csoport vezetője az irodába és vegye fel a tiszteletdíjat. Janikám- mondta Cselényi, mert elhívtuk őket magunkkal a bulira – Te vagy a brigádvezető, intézd légy szíves! Miután megtörtént kérdeztem Mikit, hogy mi legyen ezzel pénzzel? Mire ő: Hát, oszd szét, aztán Újpesten meghívtok bennünket valamire, elvégre minden első „keresetet” illik megünnepelni.

Így is lett: irány az Árpád étterem! Kilenc körül járt, már alig volt vendég. Rendeltünk: „Annyi sört, ahányan vagyunk, meg 12 adag szalmaburgonyát! Lehet egy tálba!” – mondtuk az amúgy kicsit

kedvetlen felszolgálónőnek. Viszonylag gyorsan megtörtént a kiszolgálás, jött a hurrá hangulat a siker és főleg a pénz okán. Sörözés és szalmaburgonyázás, szigorúan kézzel 1-2 szálanként a közös tálból. Közben Miki szólt a pincérnőnek, hogy kevesli a krumplit, a hölgy erre visszakérdezett, hogy kérünk e még? – Hát a 12-höz nem ártana - Cselényi szerint. Válasz se jött, de szalmaburgonya se. Fáradtak voltunk, jóval tíz után járt már az idő!

Fizetnénk! Természetesen a keresményből fogjuk összedobni a cechet, elvégre az einstand az einstand! Nekem balsejtelmeim voltak, hogy Miklós hívta pincért, illetve pincérnőt. – Csókolom, voltak ezek a sörök meg 10 adag hasáburgonya. – Már elnézést, de 12 hasáburgonya volt – így a hölgy. – Drága, higgye el, jó ha nyolc adag volt, de ma jókedvünk van, egyezzünk meg 10-ben – ágállt viccesen Miklós, de a hölgy nem volt vicces kedvében. – Legyenek szívesek és ne szórakozzanak velem, 12 adagot rendeltek, annyit hoztam ki – pipásodott be és már kanyarította is a számot a blokkra. Tartottunk tőle, hogy most Cselényi kérni fogja az üzletvezetőt és folytatódik a vég nélküli disztिंगválás, de nem! – Szabad lesz, – kérte el a cédulát, – mennyi az? – 1228 forint. – Rendben. Janikám van nálatok ezerkétszázharminc forint apróban? Adjátok oda a hölgynek! – Kellemetlen volt, azt hittem visszakapjuk a 2 Ft borraivalót, de nem. A pincérnő köszönés nélkül távozott. Mi is. Menjünk haza! És még a zenekarral nem is játszottam el a You are my-t.

A sör savanyú

Azokat a találkozókat, amiken az Izzó összes gyáregységének ifjúsági vezetői összejöttek – általában negyedévenként – koordinációs értekezleteknek nevezték. Mindig máshol voltak, szabályosan körbejárták a Tungsram országra szóló birodalmát. Részint, hogy megismerjük a gyáregységeket Hajdúböszörménytől Kaposvárig. Valami rendezvény „projektet” nekem kellett elővezetnem, ezért az akkor soros találkozóra, ami Vácon volt, elvitt magával a „vezérkar”. Megnéztük a TV képcső gyártást, megbeszéltük az összehangolható ügyeket, köztük a rendezvénnyel kapcsolatos feladatokat, következett a közös baráti ebéd a rév túloldalán, a Pokol Csárdában.

Példás teríték, hosszú asztal, szabad választás, emlékezet szerint – a váciakkal együtt – húszan-huszonöten lehettünk. A pincérek kérdezték, hogy ki, mit iszik, csapolt sört vagy bort? Többségünk sört kért mert meleg nyár eleji nap kerekedett az értekeztet tiszteletére. Vártuk a kérdező pincért, közben beszélgettünk. Cselényi a váci főnökökkel középtájon ült, mi, a pórnép, az asztalsor két vége felé elvékonyodva, „szerényen”.

Már majdnem elér bennünket a pincér, amikor futótűzként érkezik sűgva, mutogatva, fogak között morzsolva a túloldaltól, ahol már a felszolgálat is megkezdődött, hogy BORT KÉRJÜNK, mert A SÖR SAVANYÚ! Vettük az adást és így jártunk el. Aztán a körvágta elért Cselényihez, de a söre addigra már előtte volt. A hír hallatán belekóstolt és már szólította is a felszolgálat.

- Elnézést uram, de ez a sör savanyú! –
- Kérem, az nem lehetséges – volt a válasz.
- Jó, akkor, ha lerakta – mondta Cselényi – hívja ide a fizető pincért, de jöjjön vissza maga is.
- Ne vegye rossznéven, de ez a sör savanyú – mondta a fizetőnek, aki rögtön kikérte magának, mondván, hogy csak nem képzeljük, hogy ők savanyú sört szolgálnának fel a vendégeknek.
- Jó, - folytatta Cselényi – akkor hívják ide a főpincért is

A párbeszéd az előbbiekhöz hasonlóan, sőt megegyezően folytatódott, de Miklós határozott kérésére kiegészült az üzletet képviselők társasága a főnök helyettessel, majd az étteremvezetővel.

- Ez a sör savanyú
- Az lehetetlen! – vált látszólag eldönthetetlenné a vita: egy állítás állt szemben egy másikkal.
- Rendben van uraim – zárta rövidre a dolgot Miklós – de az lenne a kérésem, hogy akkor most itt, előttünk, szíveskedjenek mindet meginni az egészségünkre!

Azt hiszem olyan gyorsan még nem cseréltek söröket a vendéglátás történetében, mint azon a kora nyári délidőben a váci Pokol Csárda étteremben a szigeten.

Öt óra után indultunk vissza Budapestre a Volgával, amit Oszi vezetett. Miki, a hivatásos vendéglátás felett aratott győzelmének öröme kiadta a jelszót – Oszikám, édesapa, - ahol neon reklámot látsz az út mentén, ott állj meg. „Alvilági” utazásunk végül a VI. kerületben, a Hajós utcában, a Balettcipő Eszpresszóban fejeződött be. De ott már talán, észre sem vettük volna, ha – tegyük fel – savanyú a sör.

Hatványozás

A vendéglátó személyzet számára meglepetést okozni Cselényi kedvenc ingerenciái közé tartozott. Amikor a Mátrába készültem dolgozni, tartottunk egy búcsúdelutánt. Úgy, hogy mi a Béke téren találkoztunk – akkoriban arrafelé lakott – a többiek meg folyamatosan csatlakoztak hozzánk, munkájuk végeztével. De előjáróban mi ketten beugrottunk abba kis presszóba, ami tér és a Lehel út (vagy Béke út) Újpest felőli jobboldalának sarkán áll. Szinte nem volt vendég, a kedves fiatal felszolgáló egyből ott termett az asztalunknál, kérdvén, hogy mit parancsolunk? – Unicumot tetszene hozni nekünk? – így Miki. – Természetesen, kettőt? – így a hölgy. – nem kezicsókolom, hatot-hatot. Ezt hogy értsem? – lepődött meg a felszolgáló. Mert most ez a szám, olyan szimpatikus nekem. Persze aztán később a szállingózó haverok mindegyikének jutott Unicum, de a rendelés pillanata frappáns volt.

Az ultihoz való különös érzéke legendaszámba ment, ami nem azt jelentette, hogy verhetetlen volt, de majdnem. Hogy neki balul ütött volna ki sok partis napszak az legfeljebb olimpiai évenként fordult elő vagy ritkábban. A másik legenda szervezetének alkohollal szembeni ellenállása volt, ahogy ő mondta valami vérnyomás problémájának köszönhetően. Nem ártott neki konyak, se pálinka, de más italféle sem.

Valljuk be, akkoriban, eléggé iszogatós ország voltunk, a munkahelyeken olyan névnapozások folytak irodákban, műhelyekben, hogy a forgalom egy közepes italboltéval vetekedhetett volna. Ehhez jött még Cselényinek a protokoll, hiszen ahol két vezető leült megbeszélni akármit, ott a második kérdés már az volt: iszol valamit? Vagy: tölthetek egy konyakot? Netán: mivel kínálhatlak meg? És már nyílt a szekrény és már csendültek is a poharak. Cselényi Mikinek naponta többször is volt egyeztető megbeszélése gazdasági vagy politikai vezetőkkel, így aztán a helyszíntől függően hol ő volt a kínáló, hol őt kínálták. De ittasan még a nap végén sem láttuk soha, legfeljebb „érintettnek”. Olyankor több baja akadt a sziszegő hangok kiejtésével, de azon kívül semmi. Sőt, hazafelé megszólalt a Fóti út elején, hogy nem iszunk e még egy sört a Madarásznál, mert sok volt a rövidkekből a nap folyamán. Még, hogy sok volt, és nem látszott rajta?

Abban az időben november 7-e szent ünnepe volt a munkásosztálynak, amikor fel kellett köszönteni a „hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok” vezéreit. Az Izzónak is volt valami testvér alakulata valamelyik hadseregcsoporthoz kötetlenségéből, ahova november 7-én el kellett a vezetésnek zárandokolni és inni mustáropohárnyi vodkákat a megbonthatatlan szovjet-magyar barátságra, aztán a két párt örök barátságára, majd a Komszomol és a KISZ barátságára végül az örök időkre szóló szovjet – magyar fegyverbarátságra. Aztán ha a mieinknek nem volt szerencsájuk kezdődött előlről az egész. Ha a vendéglátóknak nem volt szerencsájuk, akkor Cselényi oldalán már a harmadik tiszt emelte a poharat, mert az első kettőt ki kellett húzni mellőle. - Miért nem jött olyan, aki bírja a "kiképzést" - mesélte másnap diadalmasan.

A törvény nevében

A piával egyszer kerültünk nagyon meleg helyzetbe, amitől, így utólag ma is kiver a hideg. Országgyűlési, azaz népfront választás előtti napon történt, az akkor érvényben lévő szesztilalom idején. A sors vagy a szerencsétlen dátumválasztás úgy hozta, – nem emlékszem melyik évben volt – hogy az addigra már népszerű Tungssram Fesztivál táncdalénekes döntőjének napja a Dallos Idában, a Magyar Pamutipar kultúrházában erre a megkülönböztetett napra esett. Az időpontot megváltoztatni nem lehetett, hát legyen! Természetesen a szabály betartására készültünk, csak nem hívjuk ki a sorsot magunk ellen, viszont én, mint a főrendező, úgy éreztem, hogy a zsűrit azért illik megkínálni. Olyanok

ültek benne, mint Komjáthy György a rádió népszerű lemezlovasa, Keszler Pál, az ORI (Országos Rendezőiroda) akkori igazgatója, Simon Gy. Ferenc a Magyar Ifjúság könnyűzenei rovatvezetője. Azaz, nem olyanok, akiket nem lehet megkínálni egy pohár itallal a szünetben, mert másnap magukon kívül lesznek, és mit tudni kire szavaznak? Szóval a színházterembe vonulás előtt egy korty és majd szünetben egy másik – terveztem én

Óvatosságból még azt is megbeszéltük Illés Karcsival, hogy a segítők, az épülethez tartozó személyzet minden tagját kínálják, illetve itassák meg, nehogy valamelyik ruhatáros, vagy világosító feldobjon bennünket. Így is lett. Legalábbis ezt hittük! Mint utóbb kiderült egy valaki figyelmetlenségéből kimaradt....

Én voltam a műsorvezető, de nem emlékszem, hogy akkor még az Atlantis vagy már a Gallusz-trió kísérté a mezőnyt, minden simának tűnt. Szóval vezettem, vezetgettem az első részt, jött a szünet és ahogy lejttem az énekesek közé, hangos beszólás: Réti János műsorvezető sürgősen menjen a klubhelyiségbe! Vagyis oda, ahol a hozzáértők dönteni készültek a verseny eredményéről.

Amikor beléptem arról folyt a szó, hogy megint Naszvagy Vili a legjobb, bár ez a Vincze Viktória nevű lány is tehetséges, szokott is szerepelgetni gyakran, de maradjunk a Vilinél! Hibátlanul énekel és a hangja csodálatos. Csak egy kicsivel lehetne szebb.

Cselényi felém tartott hétmérföldes lépteivel és mintha sápadtabb lett volna, bár amúgy sem volt egy pirospozsgás. Erre, gondolom én is elsápadtam, mert ha a Miki sápad, annak nyomós oka lehet. Egy félreeső asztalhoz kísért, aminél két meglehetősen baljós kinézetű, barátságtalan fiatal férfi ült. Olyan 35 év körüliek lehettek.

Cselényi eddig nem szólt egy szót sem, ekkor viszont annyit mondott, „hogya megengedik, szeretnék a munkatársammal beszélni”. Azzal felállt és intett, hogy menjek vele a terem harmadik végébe. Leültünk az ott lévő üres asztalhoz. Rám nézett hamisítatlanul cselényisen és rögzítette a helyzetet: nagy szarba vagy Jani, mert ezek még be is vihetnek! Ha meg feljelentenek, akkor azt rendszerellenes magatartásért fogják tenni. Mit gondolsz mire értették a nem szabálysértést? De én se vagyok sokkal jobb helyzetben, mert, mint a felettesed, felelős vagyok mindenért, ami itt történik. –

Ma azt mondanám: „lövéssem nem volt”, mit lehetne csinálni, csak néztem Mikire kétségbeesve. És akkor..... kibújt belőle a Nagy Játékos. – Figyelj ide! Egyetlen esélyünk van, ezt meg kell játszani! Ha nem jön be, pechünk volt. De próbáljuk meg: szerintem ezek nem intézkedni jöttek, hanem inni akarnak! Máshol esélyük nincs rá a környéken. Töltsd nekik a söröspoharat jó félig konyakkal, a tetejére meg önts egy kis kólát és add oda nekik! Így történt!

Amikor belekortyoltak, megjegyezték, hogy furcsa íze van a kólának, de azért nem rossz. Jól esik nekik, mert már órák óta szolgálatban vannak. Sejtelmes mosollyal, kézfogással távoztak, annyit téve hozzá, hogy azért vigyázzunk, mert mások nem biztos, hogy ilyen elnézőek lesznek. A harc eldőlt: Cselényi nyert! Én meg nem vesztettem.

A választást követő napon Illésné, „Mami” – így hívta Miklós és az egész apparátus – a világ legaranyosabb kis öreg takarítónője mesélte, hogy a férje, szinte minden nap be szokott rúgni, de olyan rettenetesen soha, mint amennyire a választások előtti napokon, szesztilalom idején.

Cselényi a négyzeten

Cselényi Mikiből egy sem lett volna kevés, de belőle kettő volt: Cselényi Dezső, az ikertestvére révén. Agrár végzettségű szakemberként dolgozott, de politizált is nyilván szakmai előmenetele meggyorsítása érdekében. Neki is volt érzéke az érvényesüléshez, elvégre ikrek voltak. Még, hogy ikrek?! Én olyan hasonlóságot, mint amilyen kettejük között volt még életemben nem láttam: kinézetre, termetre, alkatra tök egyformák voltak. Az arcuk, ha egymás mellett láthattuk őket nem volt teljesen copy, viszont – és ez volt a döbbenetes – a hangjuk, a beszédtechnikájuk, a szóhasználatuk és a gondolkodásmódjuk is teljesen megegyezett. Sőt a mozdulataik és beidegződéseik is. Mikinek például volt egy aprócska reflexe, hogy időnként, beszéd közben villámgyorsan, láthatatlanul végigfutatta nyelvét a szája szélén. Dezső ugyanúgy.

Egyszer én is „megettem” a Miki a négyzeten vagy az ikerpár gyök alatt sztorit. A csillaghegyi strandon történt, hogy második feleségem Edit társaságában pancsoltattuk Tímea lányunkat a gyerekmedencében, amikor észrevettem, hogy másik oldalon ott üldögél Cselényi a medence szélén. Nézelődött körbe-körbe, így sikerült elkapnom egy pillantását, amiért heveny integetésbe kezdtem. De Cselényi tovább fordította a fejét, tekintete már ki tudja hol járt? Ez nem létezik, hát nem inkognitóban van, nem csajozik, hogyhogy nem int vissza, hogyhogy nem ismer meg? Vagy nem lát idáig? Másodszor is alkalmam kínálkozott megismételni a hadonászást, de belőle másodszor is közömbös elfordulást váltottam ki. Ennek fele se tréfa, hát ne szórakozzon velem – gondoltam: szép komótosan megkerültem a medencét és odaléptem hozzá. Csak a lábmosó választott el bennünket egymástól. – Szia. Mi van veled, nem látsz el a másik oldalig? – Szervusz, találkoztunk mi már valahol – kérdezte (külön poén, hogy hónapokkal azelőtt egyszer tényleg találkoztunk, amikor az Izzóban Miki bemutatni nekünk, ámulásunkra és bámulásunkra, az ikertestvérét) – Még, hogy találkoztunk, hát ne szórakozz velem Miki! – mondtam félig meddig kikelve magamból. – Elnézést, de itt valami tévedés lesz – állt fel ő – engedje meg, hogy bemutatkozzam: Cselényi Dezső vagyok. – Én meg Réti János. De az istenit Dezső, hát még találkoztunk is az Izzóban, Miklós irodájában. – Szevasz János, tényleg így volt, de én sem ismertelek meg téged. Semmi gond, tudod hányszor fordul ilyen elő velem? Még beszélgettünk egy ideig, hogy ő hogy van, meg én hogy vagyok, egymástól, mondjuk 30 centire, de percek múlva is kételkedtem benne, hogy nem Miklóssal beszélgetek e mégis, csak meg akar tréfálni.

Ez nem volt tréfa, de a Gépelemes sztori annál inkább. Miklós akkor már kerületi munkatárs volt és ezen belül az Újpesti Gépelemgyár instruktora. (Az instruktorság azt jelentette, hogy mindenbe beleszólhatott, mindenre rákérdezhetett a gyár gazdasági és politikai vezetőinél, és persze tanácsokat adhatott, megoldási javaslatokat tehetett, amit nem volt ajánlatos figyelmen kívül hagyni a döntések meghozatalában.) Rendszeresen kijárt a Gépelembe értekezni, konzultálni, mert hivatalból mindig meg kellett hívni, és ő gyakran meg is jelent a legfelső vezetés megbeszélésein. Egy alkalommal, amikor Dezső megint meglátogatta (ő valahol vidéken élt), Miklós a gépelembe készült és elhívta magával. Sőt, mi több – ekkor jött a Cselényi ötlet – kitalálta, hogy Dezső menjen be a mosdóba és ott várjon egy kicsit. Az értekezlet megkezdődött Jochlik Lajos igazgató irodájában. Cselényi ott tárgyalt Antal György Műszaki Igazgatóval, Bálint György párttitkárral, Tauber Egon Szakszervezeti titkárral, Antal Józsisal, aki Füredi Ferit követte a KISZ titkári székben, meg Varga Pistával, a kerület reprezentatív fiatal fizikai munkásával, akiből később országgyűlés képviselő lett egy ciklus idejére.

Szó szót követetett, egyszer csak Cselényi elnézést kért és kiment.....És Dezső ment vissza helyette! Már eltelt vagy húsz perc és az asztalt körül ülők közül senki nem vette észre, hogy nem Cselényi Miklós, hanem Cselényi Dezső képviseli a kerületet. Persze nagy derűtség támadt, amikor Miklós visszament és kiderült a turpisság.

Dezső Izzós látogatása után persze nem mulasztottam el megkérdezni Miklóstól, hogy neki, mint felkent, hivatásos materialistának, mi a véleménye arról, hogy az egyiptéjű ikrek génjei valami furcsa módon összehúzhatnak akár az egymástól való távolságtól függetlenül is, ahogy erre romantikus kalandfilmekben láttunk néhány példát. Korzikai testvérek, Fekete tulipán stb.

Jani, igaz! – vágta rá azonnal. – Most nem azt mondom, hogy nap, mint nap, vagy azt, hogy mindenben, de amikor Dezső Székesfehérváron kórházba került én itt Pesten, minden előjel nélkül olyan rosszul lettem, hogy orvost akartak hívni hozzám Másnap tudtam meg, hogy őt abban az órában operálták. Van ilyen.

...vagy semmit

A bejegyzés látogatója amikor idáig ér az olvasásban szememre vetheti, hogy miért vagyok úgy oda Cselényivel? Mert jó, sokat bírt inni, nem hagyta a társaságát becsapni étteremben, volt egy ikertestvére, akivel csináltak egypár rendesebb ugratást. De mitől a legenda, az egyszeriség, a megismételhetetlenség? A karaktertől, ami sajátja volt és utánozhatatlan. A hatást, amit a környezetére gyakorolt, csak érezni lehetett, leírni nem. Olyan személyiségjegyek együtteséből „tevődött össze”, hogy vezető lett volna a cserkészek, a bálnavadászok, a szíu indiánok között is, de Afrika dzsungelében vagy az alaszakai eszkimók jégmezein szintén. Nem ideológiai, hanem emberi alapon, természetes kiválasztódással.

De hab is van a Cselényi - tortára! Ha Magyarországon lenne Vezetői Akadémia, akkor ott két Cselényi tanszéket kellene működtetni: a „Legyetek jobbak, ha tudtok!” és a „Segítség? Győzünk!” katedrát.

Negyvennégy év munkaviszony után elmondhatom, hogy ismertem néhány főnököt, vezetőt, de egyre nem emlékszem, aki magánál hozzáértőbb, ha úgy tetszik bizonyos szempontból tehetségesebb beosztottakkal, középvezetőkkel vette volna magát körül. Még csak az kellett volna! Hogy kiderüljön ő vagy ő rátermettebb nála? Ha ebbe belegondolunk kezdhethetünk félni. Képzeljék el, ha valahol az első számú góré nem valami hatlövétű zseni és csak magánál kisebb képességűekkel veszi magát körül, ami így folytatódik lefelé folytonosan, akkor még belegondolni is szörnyű, milyen lesz „legalul”, a végrehajtás szintjén a közvetlen irányítás?

Egyszer kint volt a Budapesti KISZ Bizottság fél apparátusa a mienknél valami rendezvénysorozatban való közreműködésünk miatt. Részleteket nem tudtunk, nem voltam meghívva. Egyszer csak jelez a személyhívóm. Cselényi! – Gyere át légy szíves, az elvtársak kérdezni akarnak tőled valamit – Oké – és már mentem is. – Nekem ez a rész magas, nem értek hozzá – így Miklós - viszont bemutatom Budapest első számú kultúrosát. Beszéljétek meg vele. Amit ő fog mondani, az lesz a mi álláspontunk. Így történt, megbeszéltünk mindent, sőt még ők mentek el nyitott kérdésekkel, amire viszont választ

vártunk. De hasonlóképpen játszódott volna le a jelenet az ifjúsági szakmai versenyek vagy a sportrendezvények esetében is Víg Karcival, illetve Ritter Mikivel a „főszerepben”.

Ám mindennek a teteje a "Segítség? Győzünk!" Tanszék lenne, aminek az alcíme az is lehetne, hogy Cselényi és telefonjai. Előjáróban nyugodtan kijelenthetjük, hogy közvetve vagy közvetlenül mindenki ismer ma is különböző határfokú, kapcsolati tőkével rendelkező vezetőt, akit alkalmasint, ha rá van utalva felkeres és a segítségét kéri. Ilyenkor a következő válaszok hangzanak el: „Értelek. Utána fogok nézni és kereslek. /Ha hallok valamit, nem felejtkezem meg rólad. /A héten elutazom egy konferenciára, de ahogy megjöttem körülnézek. /Hagyd a számod – meg az e-mail címedet – az asszisztensemnél. Ő fog keresni. /Nem lesz könnyű, de valami majd csak adódik Bízzunk benne” Vagy: „majd a szabadságom után, / majd az ünnepek után. Biztosan alakul valami”/. És többet se telefon se semmi, se hang se kép! Kit érdekel ma a másik ember élete?

A kivétel Cselényi volt! Mert Cselényi Miklós ilyen esetben AZONNAL, igen, még ugyan abban a pillanatban a telefon után nyúlt és kezdett intézkedni! Szuper kommunikációval, ha kellett újabb alternatívák felvetésével, konkrét válasz, határidő baráti kiereszkölésével. Hogy hova kell menni és kit kell keresni?

Amikor utoljára találkoztunk, már túl volt a kisdoktoriján és egy szövetkezeti szövetség elnöke volt a belvárosban. Hívott, hogy menjek hozzá dolgozni marketing területre, de család, tanulás és az újságírás szentháromságából nem nagyon akartam kigubancolódni. Már úgy kialakultak körülöttem a dolgok, nem volt ingerenciám újra felépítgetni valamit. Pedig mellette nem lett volna nehéz.

Aztán hírt vettem szörnyű betegségének, aminek következtében 1999 nyarán, 56 évesen meghalt. Szeretett Újpestje és Balatonja között egy kórházban, szenvedések között. A temetésére nem tudtam elmenni. A búcsúztató állítólag úgy fejezte be, hogy már biztosan ultizik a másvilág valamelyik szegletében arkangyalokkal és ördögfiókákkal, de meghagyta, hogy ha valami baj van, hívjuk! Mert ha tud, segít.

Bevallom. Néha magamban már kértem a segítségét. Mert ha tud, segíteni fog!

Egyszer volt Török Robi

Jó, ha két kocsi állt a taxiállomáson a városközpontban, az IKV (Ingatlankezelő Vállalat) épülete előtt. A droszt, amikor tele volt, kinyúlt egészen a nagy ABC elé. De azon a délelőttön, akkor, egy vagy két kocsi várt utasára az árnyékban.

Szépen sütött a nap. Beültem az előlálló anyósülésére, vigyázva közben, hogy meg törjön a selyempapírban a virágom. A Robi virága. – A Megyeri temetőhöz legyen szíves – mondtam a sofőrnek, aki nyomban indított.

Az akkori közlekedési rendnek megfelelően tett vagy harminc métert, aztán csinált egy balkanyart. Nagy ívben, megkerülte a 10-es és 55-ös járdaszívet, ráfordult az Árpád útra, onnan jobbra az István útra (vagy akkor Bajcsy Zsilinszky út volt?) és húzott a Deák utca, Nádor utca irányába és úgy tovább a temető felé.

Nem beszélgettünk, pedig a taxiban szólni szoktam a vezetőhöz. Most csak néztem a semmibe. A Türr István utcánál járhattunk, amikor ő szólalt meg. – Ma mindenkit a Megyerihez viszünk. Már vagy egy órája. Meg is kérdeztem az előző utastól, hogy kit temetnek? Az illető annyit mondott: meghalt a Török Robi. – Igen, az ő temetése lesz – tettem hozzá tömören. Észre sem vettem, hogy én is úgy mondtam a rideg tényt, mintha őt mindenkinek ismerni kellett volna. – Megkérdezhetem, ki volt ő, mert ennyi temetőfuvarunk nem tudom mikor volt. – Az Izzós fiatalok legnépszerűbb vezetője. Régebben. De ismerte és szerette egy egész nemzedék Újpesten. – Mi történt vele? – Infarktus – Ekkorra meg is érkeztünk a főkapuhoz. Fizettem, és indultam befelé, köszöngetve a sok ismerősnek az egyre sűrűsödő tömegben.

Kinn a szabadban volt felállítva a ravatal, rajta az urna. Azt nem tudom, hogy jutottam oda Pötyihez, Robit feltétel nélkül szerető és nagyszerűen kiegészítő feleséghez, meg a helyezettől kezdeni talán még alig tudó Mónikához, imádott lányához, részvétet nyilvánítani Azon kívül mit lehetett volna mondani kettőjüknek? De semmire nem emlékszem. Hogy kik beszéltek és mit mondtak, mert szinte kábult volt az egész, majdnem egykorú tömeg, nem akarta elhinni, hogy Török Robi meghalhatott. Annak a napnak a hajnalán, amelyiken hazaengedték volna a kórházból.

Kettőnk ismeretsége az ő odakerülésükkel, az új apparátus felállításával kezdődött. Bennem buzgott a lelkesedés a kultúraszervezés iránt, márpedig akkoriban az ilyen ingerencia a sokat és nem feltétlenül pozitív előjellel emlegetett agitprop titkárok hatáskörébe tartozott. És Török Robi az Izzó KISZ agitprop titkára volt, sőt a legenda szerint Cselényi azzal a feltétellel vállalta a titkári funkciót, ha a Török Robit adják mellé agitprop titkárnak. Teljesítették. Jól tették. Mert Robihoz fogható agitprop ihletésű, adottságú, tehetségű személyiség aligha volt a „tors közt kelőben”. Azt az emberi kapcsolatokra épülő, arra hagyatkozó, minden humán indíttatásra nyitott és azokat fáradhatatlanul motiváló feladatkört mintha neki találták volna ki! Mintha ő lett volna az agitáció és propaganda megtestesülése. Jó értelemben. Folyton izzó kisugárzással, amit fergeteges kommunikáció közvetített.

Csak úgy történhetett, hogy felhívhattam, ő azt mondta, hogy menjek, én meg betoppantam hozzá Beck Laci volt szobájába. Biztosan az íróasztalnál ült és telefonált, mögötte az ablak, amin át az Audion épület napsütötte sárga falára lehetett látni, meg a műhelycsarnokok ablakainak csillámló üvegtábláira. Nekem beszéd közben intett és mutatta, hogy üljek csak le a fal melletti dohányzóasztal mellé, valamelyik karosszékre.

Amikor befejezte a telefonálást, maga is kiült az asztalka mellé, de előbb széles gesztussal odalépett hozzám, kezét nyújtott, bemutatkozott. Magas, csupa kéz és láb, erős testalkatú, fekete hajú, kreol bőrű volt és akkor olyan 26-27 éves lehetett. Átvette a lábát, a térdére könyökölt és figyelt rám. Érdeklődő szeméből, a tekintetéből akkor is és később is mindig az volt kiolvasható, hogy figyel arra, aki beszél hozzá, mert érdemben akar válaszolni.

Bizonyára nagy elánnal előadtam neki, hogy milyen rendezvényeket szeretnék, meg, hogy van már egy kis irodalmi színpadom, amit a Rádiócsőben szerveztem. Hogy jó lehetőségeket érzek a majdani klubban, meg szervezhetnék kiállításokat a tárgyalóban, sőt kirándulást például Nógrádverőcére, meg ilyenek. Biztosan észrevette bennem a megszállottat, mert bíztatott, hogy írjam le az elképzeléseimet, fogjak bele, készítsem elő a programokat, ő segíteni fog, plusz összehoz néhány hozzám hasonló

lelkessel (az is lehet, hogy „buggyant agyú kultúrost” mondott), de tény, hogy együttműködésünkre pecsét került.

Na, most jön a neheze! Mert itt kezdeni kellene sztorik, történetek, Török Robi anekdoták felidézését, de ilyenekről nem tudok, mert ő volt az „egy és „oszthatatlan” Török Robi, aki mindig azonos volt önmagával, a környezetével és a helyzettel. Így alakult ki és így működött körülötte a Török Robi varázs. Mindig mindenkre hatással volt: ahol megjelent ott rá kellett figyelni, jelenléte érződött az egész társaságban még akkor is, ha csak a sarokban beszélgetett valakivel. Ennyi év és ennyi emberrel való ismerettséggel a hátam mögött, most azon gondolkodom, hogy találkoztam e hozzá hasonló temperamentumú, szuggesztivitású, lendületű, stílusú, humorú, kisugárzású, élet igenlő, hatásfokú emberrel, mint ő volt? És mindig arra jutok, hogy nem!

Ahogy olyanra sem emlékszem, aki komoly ellentétbe keveredett, netán haragot tartott volna vele. Robi maga volt a forgószél: pillatokra megállította másokban a levegőt, de a következő pillanat neki már tényleg a következő pillanat volt. Harag nélkül, indulat nélkül, szellemesen, könnyedén „lépett át” minden konfliktuson. Többnyire feloldva, „kipipálva”, elfelejtve. Mai keletű katonai fogalommal élve abszolút „gyorsreagálású” volt. Mindennel mindig együtt élt és mindenre azonnal reagált.

Olyan plasztikus stílus jellemezte, hogy a mai napig is előjön belőlem olyan kifejezés, kép vagy hasonlat, amiről rájövök, hogy ez a Török Robi szöveggészletéből való! Például előszeretettel nevezte beszélgetés közben a fiatal srácokat „motoregérnek”, az ugyancsak fiatal lányokat „aranyegeremnek”. A már asszonysorba serdülteket „tyúkeszű nősténynek”, vagy választékosabban, „tyúkeszű néembernek”. De ebben mindig barátság volt és szeretet. Ő az ismert mondást, hogy „a néma gyereknek az anyja sem éri a szavát” átváltott arra, hogy „a béna távirásznak az anyja veri a billentyűjét.” Ilyenek és ezekhez hasonlók – „csintalan arab gyerek ne játssz a tevéd púpjával” – csak úgy áradtak belőle. Mindig a pillanatnyi hangulathoz illően.

Azért két eset idekíváncozik. Az egyik: ünnepi nagyrendezvényünk műsorába meghívtuk a minden VIT-et (Világifjúsági Találkozót) megjárt, a szocialista tábort végigénekelte mozgalmi sztárénekest, akiben lehet, hogy volt már némi „hangulatjavító”, de tény, hogy fellépésére várva csinos műsorvezetőnket molesztálni kezdte a színpalak mögött. A lány, aki később tévés lett, igaz hangmérnök, nem tudott szabadulni tőle ezért szólt Robinak, aki a program felügyelője volt. Török Robi pillanatok alatt háritotta el a problémát! Közölte a művészúrral, hogy nem fizeti ki a gázsiját, de ha ez nem elég akkor beviteti a kapitányságra. – Hát azt hiszi, hogy szórakozhat? – jött ki lendületesen a kulisszák háttéréből, ahol a rövid párbeszéd lezajlott. És már újra humorizált, intézkedett, mintha mi sem történt volna. Közben még megjegyezte – még mindig jobban járt, mintha a Tógát hívtam volna segítségül, hogy itt ez az énekes az anyánkat szidta.

A Másik sztori vidámabb és nagyon jól jellemzi Robi észjárását. A szokásos nyári Balatonszemesi táborozásunk napja volt, hogy melyik évben, már nem tudom, de nem is lényeges. Szóval utolsó nap, a hazautazás napja. Azért még búcsúfürdésre lementünk a Balcsira megmártózni, de már jöttünk is vissza, mert koradélután indult a vonatunk Pestre. Ott jöttünk el az általunk „Sárga Tengerallattjáróra” keresztelt kocsmá kerthelysége előtt és az ördög persze nem nyugodott bennünk: - igyunk valamit búcsúzól! Nosza, be is mentünk és letelepedtünk az akkor már rendesen tűző napon, a két összetolt vasasztal mellé a fa rácsozatú vasszékekre.

Robi odafőurazta a pincért, majd teljesen meglepő módon azt kérdezte tőle, hogy pontosan jár-e az órája? A fiatalember zavarában, azt se tudta mit feleljen, bizonytalanul csak azt motyogta, hol az órára nézve, hol Robira, hogy hát az egy Cornavin, két éve vette és ő meg van vele elégedve. Nem mondja, hogy néha nem szokott egy-két percet sietni vagy késni, de általában megbízható, szóval pontos. Frankó – mondta Robi – akkor egyeztessük óráinkat és legyen szíves 6 percenként hozni nekünk egy kör házmestert (korsóba mért 3 deci bor és 2 deci szóda, vagy fordítva). Persze nem lett két kör se, mert még csomagolni is kellett, de a rendelési jelenet hatásosra sikerült. Mindenki jót derült az igazán Robira jellemző poénon és a pincér srác is mosolyogva hozta ki nagy peremes tálcáján a házmestereket.

Amúgy szomszédok voltunk az Izzó lakótelepen. Egy házban laktunk a Reviczky utca és Káposztásmegyeri út sarkán. Két ház épült egy ütemben oda, egymás mögé. Mi – Cselényiék, Robiék – az elsőben laktunk, aminek a tűzfalát fémből hajlított nagyméretű kompozíció díszítette, ami játszóteret és labdázó gyerekeket ábrázolt. A mögöttünk lévő ikerház tűzfalára került díszben meg munkából hazatérő dolgozó nő és férfi alakja volt kivehető. Nekünk se kellett több, hogy poént csináljunk az alkotásokról. Robi egyszer hazafelé kifejtette, hogy milyen jól osztották a lakásokat. Mert lakhatnánk mi abban, amelyiken a dolgozó siet haza munkából? A nyavalyát. A játszótér a gyerekekkel, az igen! Mert nálunk a jelszó: fő, hogy a gyerek napon legyen!

A késői hazamenések, a görbe esték, úgy lettek, hogy a kisebb szervezeti egységek sorban tartották klubestjeiket és alig volt, amelyik ne hívta volna meg a Robit. Szerették a társaságát és bizony egy-kettőre 10- ½ 11 vagy 11 lett a „csapatépítésből”. Táncolni nem táncolt, inkább beszélgetett. Beült az ablak melletti hosszú sor közepére, ott aztán körbevették rendesen és pillanatok alatt ő lett a társaság és a társalgás középpontja. Néha ment át a játéktérbe, ahol asztali focizott, azaz csocsózott, amíg meg nem fájdult a dereka.

Szóval ilyen, valljuk be sokszor felesleges túlórázások után, ha együtt keveredtünk kimaradásba, gyakran szólt oda nekem amikor a ház közelébe értünk: – Jani! Nem gondolod, hogy tartanom kellene egy lakógyűlést? – Nem Robikám ezt hagyjuk ki, ha jól akarsz! – Először azokhoz szólnék, akik alszanak, mert honnan ez a modortalanság, hogy aludjanak, amikor én még ébren vagyok? Másodszor azokhoz szólnék, akik még ébren vannak, elvégre micsoda pofátlanság figyelni a függöny mögül, hogy ki mikor jön haza és miket beszél az utcán? Azonnal húzzanak az ágyikójukba, aztán szunya! –Persze lakógyűlés nem lett, de elköszönés előtt még jól röhögtünk az elképzelt hatáson.

Felesége, a kis törékeny, csillagszemű Pötyi, meg csak várta haza békésen, türelemmel. Robihoz kellett ám tolarencia rendesen. És Pötyiben volt. Mert nagyon szerette a Robit, Robi meg nagyon szerette őt. A házasságuk lehet, hogy nem volt a szó idillikus értelmében jó, mert az egyik fél több áldozatot hozott a kapcsolatért, mint a másik, de nagy, olyan igazi olaszos, mediterrán szerelem volt az alapja, amiben semmi áldozat nem volt sok. Még az sem, hogy Robi elmondása szerint Pötyi, hozzá hasonlóan tehetséges vezető alkat volt, tehát számára is nyílhatott volna karrier a maga területén, de abban megegyeztek, hogy egy házasságban csak egyik fél építhet politikai előmenetelt magának, ahogy fogalmazta: egyikük lehet függetlenített „forradalmár”, a másiknak otthon kell helytállni. Úgy mesélte, hogy ők ketten kisorsolták, melyiküké legyen a marsallbot? Robi nyert, Pötyi pedig tartotta a családi tűzhely melegét, nevelte Mónikát és várta Robit. Állandóan, türelmesen és fáradhatatlanul. Amikor dél körül Robi felhívta a divatszallont, aminek Mónika a vezetője volt, legtöbbször úgy szólt bele: Török? Itt is Török! A szentségit akkor már megint magammal beszélek.

Robi, amúgy nem volt direkt politizálós típus, nem nyomta „töményen a maszlagot”. Szerette magával ragadni, és magával is tudta ragadni a környezetét, de nem ideológiai értelemben, hanem mindig valami konkrét helyzet konkrét megoldásában. Ezt a hitvallását egy kerületi küldöttértekezleten tett felszólalásában nagyon tömören úgy fogalmazta meg, hogy „mindig azt mondjuk, hogy tegyünk meg mindent elvtársak, vagy meg kell tennünk mindent elvtársak ezért, azért vagy amazért, pedig nem mindent kell megtenni, hanem azt a soron következő egy dolgot, amit viszont meg kellene tenni! Ha azt hangoztatjuk, hogy mindent megteszünk, akkor szinte biztos, hogy nem teszünk semmit.” Ez a gondolata időtlen igazságról szólt.

Mindenütt ott volt és mindenütt, mindig helyzetben. Szünet nélkül vibráló, sugárzó egyénisége, nem tudott nem jelen lenni, ahol jelen lehetett. Ha akarom, ma is látom előadni, felszólalni, hozzászólni. Focizni Szemesen a kispályán vagy fejelő párbajt vívni a vízben, táncolni Pötyivel az ifjúsági vezetők bálján, csocsózni a játéktérben, asztalfőn ülve osztani a poént, sörözni a klub pultjánál. És vidám keserőséggel csettinteni, amikor kérésére felhangzott a Corvina sikernótája, az „Úgy elszáll az idő...” Még énekelte is – ezt az egyetlen számot - kissé rekedtesen, úgyhogy Soltész Rezső eredetijével nem vehette fel a versenyt.

Aztán elkerült az apparátusból, pontosabban lecserélődtek a funkcionáriusok, jött a nagyon szimpatikus, de egészen más stílusú Pál Laci nagyon szimpatikus, de egészen más stílusú csapata. Robi a gyár „civil életének” fogaskerekei közé került, amit nem tudom, hogy viselt. Az ő közege az ifjúság volt, a lendület, a hajrá! Aztán – már nem voltam az Izzóban – hírért vettem a betegségének. Infarktus 37 évesen, kórház, intenzív osztály, majd lassú fölépülés. Aztán azon a hajnalon, 1977. június 15-én, amikor délután hazaengedték volna, mégsem bírta tovább a nagy fordulatszámhoz szokott és mindent bírni akaró szív és feladta ezt az életet. Az „úgy elszálló idő” búcsút intett neki. És az egyik júliusi nap délelőttjén elindultak a taxik a Megyeri temető felé. Elindult egy egész újpesti korosztály, hogy utoljára ott legyen, hogy együtt legyen Török Robival.

Már nem tudom hogyan, kitől kaptam a halálhírét, csak arra emlékszem, hogy hazamentem – anyáéknál laktam akkor a kis szobában – és feltettem a lemezjátszóra, nem tudom miért Neil Diamond nagylemezét, amin az első szám a 71-es világlágere volt. Az „Én vagyok...Én mondtam” (I am...I said), aztán csak megálltam a szobaközepén, néztem ki az ablakon és patakzottak a könnyeim. Anya jelent meg ekkor az ajtóban és azt kérdezte – Mi történt Jancsikám? – Épp felívelt a dal refrénje nekem meg válaszolnom kellett: Maghalt a Török Robi – Anya azt mondta – Jézus, Mária! Hát hány éves volt? – Neil Diamond hangja szárnyalt a szobában, én meg akkor már zokogtam.

Záradékul: Török Robi lánya, Mónika újságíró lett, négy gyermek édesanyja. A négy unokáé, akiket Robi már nem ismerhetett meg, és a gyerekek sem lepődhettek meg azon, hogy az ő nagypapájuk egy varázsló, aki mindenkit el tud varázsolni. Pötyi, a drága és örök feleség 30 évvel élte túl Robi halálát. Egy olyan világ színpalái között, ami számára már nem volt azonos azzal, mint, amiben együtt éltek. Nem tudom, hogy volt ereje naponta szembenézni a sajgó hiánnyal, hogy az ő Robija nincs többé. Amikor meghalt, Mónika elhamvasztatta és egyúttal kivetette Robi urnáját a Megyeri temető falából. Szentendrénél bérelt egy csónakot és földi maradványaikat a Dunába szórta 2007.augusztus 13-án. Már örökre együtt vannak, és együtt tartanak Újpest felé a végtelenen át.

Pacal,máj, zene és Borhy Pubi

Borhy Dezsőnél szerintem nem volt magasabb és – régies kifejezéssel élve – fessebb ember az Izzóban. Szálfa természetű, jóképű, filmszínészes, kicsit Vittorio de Sicara emlékeztető vonások, hófehér haj. Talpig hófehér szerelésben, mármint cipő, nadrág, köpeny papucs, és olyan tartás, mint az örgrófoké lehetett az örgrófok idejében! Úgy járt, kelt „mintha kardot nyelt volna”. Ő vezette a konyhát, mint konyhafőnök! Ez nem kis dolog volt és nem kis felelősség! Képzeljük el olyan gyár konyháját irányítani, szervezni, vezetni, ahol 14 ezer ember dolgozik és elvileg mindegyiknek joga van – ha úgy gondolja – ebédelni is!

Polgári karrierje csúcsán a Gerbeaud főpincére volt a Vörösmarty téren, ami szintén nem kis pozíció lehetett, mert nem lehet kis pozíció ma sem. Egy generáció – 1946-tól 1984-ig – Vörösmarty cukrászdként ismerte a cukrászduk cukrászduját, de már újra Gerbeaud a neve, viszont az épület egy gazdag német üzletember tulajdona. Változik a világ...

De mi menjünk ki Borhy Dezsővel, ismert ragadványnevén Pubival a Váci útra, az Izzóba, ahol ő és csapata menüvel és a la carte is étkeztette a dolgozókat. Volt ott minden, ami elképzelhető egy üzemi „étkezdében”, de én, a la carte, legtöbbször leves-tésztát, főzelék-feltétet vagy a főzelék-tésztát választottam (...és engedhettem meg magamnak). De Borhy Pubi nemcsak a dolgozókat ebédeltette, és nemcsak délben „adott enni” vendégeinek...

Ja! Azt nem tudom, említettem-e, hogy kedvenc ételem a túrós csusza vagy túrós tészta (laska), bár mi más kaját odaadnék érte. És mit mondjak, tudok enni belőle. Azt szoktam mondani, hogy az első három adag kell az éhség ellen, a többi már csak élvezet. Szóval egy napon a mi kis „eljáró” lányunk, Editke az akármilyen főzelék-tészta összeállítást, amiben a tészta túrós tészta volt éppen, véletlenül megkeverte a felírásnál és főzelék feltétet jegyzett nekem, azaz húst hozott túrós tészta helyett.

...szóval a túrós tészta

Úr Isten Editke, – mondtam neki kétségbeesve – bármit cserélhetnél volna bármire, de a túrós tésztát semmi nem pótolhatja nálam! – Bocsáss meg, – mondta megszeppenve – legközelebb, ha lesz az étlapon kárpótollak, de most már nincs mit tenni. – Hát legközelebb az általam írt leves vagy főzelék mellé 14 (!), azaz tizennégy adag túrós tésztát hozott, de lelkemre kötötte, hogy meg kell ennem!

Összeszaladt az iroda, megnézni mire megyünk ketten, mármint a 14 adag túrós tészta meg én. Nekem a szemem se rebbant, csak a méretes műanyag edény alá, amit az adag elhozatalához kért valahonnan Editke, odakértem a MAGYARORSZÁG című, akkor népszerű hetilapot, hogy ne lássam az elborzasztó mennyiséget, azután kezdtem enni. És győztem! Megettem az utolsó szálig.

De hagyom a túrós tésztát, mert Pubiról akarok mesélni. Volt érzéke a vendéglátáshoz, az biztos! Ma is megélne! Méghozzá jól. Mert, ahogy említettem nemcsak „délidőben” látta el a dolgozókat, hanem hetente kétszer, kedden és csütörtökön vagy pénteken, a koresti órákban is. Ezek voltak a Borhy-vacsorák. Délután 5-től, talán 9-ig. A régi étteremben. A színpadon szólt a kellemes, mondhatni szalonzene – Lukasics Frici orgona, Tácsik Miki bőgő, Krén Karcsi dob –, a „placcon” felállított asztalok mellett pedig vacsorázott, beszélgetett a „dolgozó nép”, illetve nagy részében, olyan 30 %-ában a teremnek a „górék zsugáztak”, a vezértől az igazgatók egyikén, másikán át, úgy főosztályvezetői szintig. Tánc nem volt engedélyezett, de nem is jutott eszébe senkinek. Pedig a zene alkalmat adott volna rá. Frici jól billentyűzött, Miki nem nagyon tudott bőgözni, de ő volt a menedzser és játék közben néha megforgatta tengelye körül a bőgőt. Karesz a dob mellett meg olyan hangulatot tudott csinálni az egész lényével, hogy az tanítani sem és tanulni sem lehetne. Csak élni...

A Tungsram trió itt már csak nosztalgizál a Csülök Étteremben, az Izzó lakótelepen.

A nagy marketing bummm meg az volt, hogy csak három féle vacsora létezett: reszelt máj, pacal, illetve rántott vagy bécsi szelet. Semmi más. Mert Pubi tudta, hogy nem kell a vendégnek agyonválogatni magát, mert azt nem lehet kielégíteni, hanem az „itt van kedveseim, ezek vannak, ezt egyétek!” volt a Borhy - vendéglátás mottója. És bejött! Ettek. Senkinek eszébe nem jutott, hogy a világon más ételek is léteznek.

De Pubi számára az igazi kihívást a gyár, a Tungsram külföldi vendégeinek megvendégelése jelentette. Azt élvezte igazán, mert akkor adhatta a régi és igazi önmagát.

Szinte mindig jöttek „kívülről” látogatók és voltak elegendően. Műszaki delegációk, politikai delegációk (az Izzó olyan igazán mutogatni való, ennél fogva mutogatható gyáróriás volt technológiástól, üzemestől, gyártásostól, mindenestül. És vendéglátásostól... És a kormány szintű delegációk jöttek, néztek, láttak és persze ettek. Rendszeresen.

A vendéglátás cécója az Igazgatási Főosztály részeként működő Protokoll osztály szervezésében történt, de a helyzet kulcsa a konyha volt. Ebből adódott a felállás: a központot Mariann a Protokoll főnöke jelentette (mellesleg csodaszép nő volt, nagyon okos, nagyon stílusos, és nagyon értett a protokollhoz), a biztos háttérrel Árpai jelentette, mint főosztályvezető, aki szolgált az ÁVH-nál, nem magas rangban, emlékezetem szerint századosként, viszont saját elmondása szerint magas beosztásban. – Őrnagyok verték le előttem a vigyázz- t, ha beosztásban felettük voltam. – (Tőle és így tudtam meg, hogy egyenruhásoknál nem a rang a fontos, hanem a beosztás.) Aztán okozott egy halálos gépkocsibalesetet, leülte a büntetését és visszajött. Akkor én már ott dolgoztam Mariann osztályán, a Protokollon. Ott lettem részese a fogadásoknak és tulajdonképpen akkor ismertem meg „munka közben” Pubit és csapatát is.

Amikor magas rangú delegáció készült hozzánk, (legalább hetente egyszer), akkor előjáróban megjelent a „fővendég” protokollfőnöke és mindent egyeztetett a lehet legaprólékosabban. Az már csak Mariann és Pubi tudnák elmesélni (Pubi már aligha van az élők sorában, Mariannt pedig nem találom, pedig a fia segítségét is kértem), hogy micsoda extrém kívánságok vagy kikötések voltak a programot, meg a menüsört illetően. De két látogatás igencsak emlékezetes maradt. Az egyik Reza Pahlavi, az utolsó – akkor ezt még nem tudtuk – perzsa sah látogatásakor „érintette meg”: jött a protokollfőnök és Mariann meg Pubi egyeztetett vele az igényelt menüt. A kérdésre az illetékes válasza rövid volt, tömör, de határozott: a Sah csak 38 fokos teát iszik! Kérem – jegyezte Pubi – semmi akadály. Igyon azt, ha azt akar – mondta, mikor a perzsa protokollal elment. És azt ivott. A tea 38 fokos volt, a vendéglátás hibátlanul vizsgázott.

Nagy kalamajka Grisinnek, a moszkvai pártbizottság első titkárának látogatásakor adódott. Még hozzá kettő is. Grisin alacsony termetű egyszerű és nagyon közvetlen ember volt – olyan oroszosan egyszerű – ezért nem várta el, hogy ügyet csináljunk belőle, pedig akkor ő az SZKP második emberének számított, nagy hazai hatalommal és tekintélyes külföldi befolyással. De a kommunista császárok többsége nem gondolta magát császárnak, mi csináltunk császárokat belőlük. A biztonság kedvéért. A moszkvai főtitkár előtt az MSZMP KB protokollfőnöke jött előre, vizsgálgatni, mindent végigkémleni, végig szimatolni. Semmi hibát nem talált, hogy is talált volna? De végül bement a vendéglátás helyszínére, a „vezér” tárgyalójába is körülnézni. És mit ad az a Moszkvai Atyaúrsten? A kábé másfél méteres átmérőjű fekete műmárvány oszlopok egyikén, szemmagasságban meglátott egy hajszálnál alig vastagabb 3-4 centis karcolást. Vagy két percig nézegette, kétszer-háromszor végigsimította és ennyit szólt: – ezt, majd itt kérem lefesteni!

A fogadás előtt két nappal a TMK megkapta az alfaparancsot: 24 órás teljes műszak az egész részlegnek! Fogadásra alkalmassá kell tenni a gyár azon részeit, ahol majd a delegáció megfordul! Azaz: bukszus nyírás, növényzet rendbetétele és festés mindenütt, ameddig a szem ellát. Mármost az

útvonalon: föl az Audion épületbe liften, a 3.-ra, Izzólámpagyártás. A 3000-es sor (a mi szakembereink szerint a gép sose tudott 3000 lámpát gyártani óránként, de Grisin nyilván nem akarta megszámolni és jól hangzott), onnan be a másik lépcsőházban lévő teherliftbe (liftet kifesteni!), le a földszintre, ott liftből ki és fénycső 1000-es sor (a leglátványosabban dolgozó masina volt)! Annak a megtekintésével fejeződik be az üzemlátogatás. Vissza a Dienes-tárgyalóba, még kis beszélgetés és búcsú!

Készülnek a lámpák...

Grisin jött is és minden ment, mint a karikacsapás! Meleg köszöntő és dicsérő szavak, kölcsönös udvariasság, konyak, sós és édes teasütemény, aztán irány az üzem! Az első titkár (már az isten se tudja, hogy a moszkvai pártbizottságnak főtitkára vagy első titkára volt, de a lényeg szempontjából ez lényegtelen) a maga oroszos, kedves egyszerűségével – 60 körüli alacsonyabb ősz férfi volt, olyan Rajz Jánosra vagy Feleki Kamillra emlékeztető – elindult szép számú kísérelőjével a forgatókönyv szerinti útvonalon. Minden oké volt, pardon, harasó! A bokrok lenyírva, az oldalnövényzet felfésülve, minden eltakarítva, kifestve, lemeszelve, ahogy kell egy ilyen hatalmú vendég látogatása esetén.

Lift, föl, 3000-es lámpagyártó sor, érdeklődés csodálkozás, mutogatás, végigsétálás a gépek mellett ülő csinos lányok között (lehet, hogy párat kicseréltek a csúnyábbak közül) a másik lépcsőházig, ahol már várt a kipucolt kivikszolt teherlift, hogy vigye a társaságot lefelé, a földszintre, a Fénycsőgyárba. Csakhogy a lift nem indul el! Az istennek se. Rohangászás, telefonálás, TMK, liftszerelők, mi a túró van? Jöjjenek! De nem volt idejük jönni! Mert Grisin elvtárs, oroszosan egyszerű „oh, semmi az egész” mosollyal az arcán intett, hogy utána és elindult a lépcsőn lefelé. Gyalog!

Csakhogy a TMK-s megelőző varázslat, az új festés a lépcsőházban tényleg csak „ameddig a szem ellát”, addig volt érvényes! Azaz a harmadikon a kanyar végéig és a földszinten a kanyar végétől! Közte a hétköznapi szocialista realizmusa. Kosszal, firkákkal, rajzokkal, a kedvenc csapat biztatásával, de leginkább a női nemi szerv egyszerűsített jelével magában vagy férfiéval összerajzolva, „menet közben”. De Grisint ez cseppet sem zavarta, úgy tett, mintha észre sem vette volna. Lehet, hogy észre sem vette...

De még nem volt vége! Visszaérkezés a tárgyalóba, értékelő udvarias, dicsérő mondatok szovjet részről, elégedett mosolygós bólogatás magyarról. És Grisin emelné a búcsúpoharát, csakhogy míg az ő konyakjából még volt, a vendéglátókéból meg a többiekéből már nem. Ők az üdvözlésnél talpig

ürítették a poharat a megbonthatatlan szovjet-magyar barátságra. De a fő- vagy első titkárt ahogy női nemi szerv rajzok nem hozták zavarba, úgy a konyakhiány sem. Nekilátott szétosztani apránként a sajátját a többiek poharaiba. Most kellett volna Pubi, valami csoda, de mindenekelőtt konyak! De se Borhy, se csoda, se konyak. A vendéglátók és vendégek lehajtották búcsúzóul, ami Grisin elvtárs konyakjából jutott és elbúcsúztak.

A moszkvai delegáció már a Váci úton járhatott, amikor Árpi kiszólt Mariannak, hogy hívja Borhyt! Öt perc nem telt bele, és Borhy jött. Mintha kardot nyelt volna. A Protokollon keresztül, hogy előbb Mariannal találkozzon és csak utána kerüljön a Árpi szeme elé. – Hogy történhetett ilyen Puby, az istenért, kérdezte részvétellel a tekintetében? – Megtörtént, Mariann kedves, én vagyok a felelős. Ez már visszacsinálni nem lehet – mondta és már lépett is be Árpi irodájába. Talpig fehérben, mint egy ideiglenesen éttermet vezető őrgrof.

Bentről kiszűrődtek hangok:

- Itt vagyok főnök, parancsoljon velem – így kezdett Borhy
- Puby mi volt ez? Hogy fordulhatott ilyen elő? Ha ez az ember nem ilyen puritán, még nagy balhé is lehetne belőle! Mit csinált, vagy hogy gondolt ilyet? – így Árpi
- Főnök, én tehetek róla, én vagyok a hibás! – mondta Borhy határozottan. Ha akarja kámzsába bújok és hamut szórok a fejemre vagy kanosszát járok. Én azt hittem, hogy ez egy jégcsap merev fogadás, én nem gondoltam, hogy ez egy SÖNTÉS!

Hogy erre mit mondott Árpi, azt már nem hallottuk, mert ő sose hangerővel, hanem szavakkal fejezte ki minden indulatát, nyilván ezt is. És azt sem tudtuk meg soha, hogy volt-e a konyakhiányban némi szándékosság a szovjet barátok ellen. De Borhy Pubi 1-2 perc múlva ájtött a szobánkon, nem szólt, csak büszkén távozott. Mintha kardot nyelt volna...

De hol van már a Sah a teájával, hol van a kis szimpatikus Grisin? Az első- vagy fő titkárok ideje lejárt. Mariann a belvárosban él, állítólag divatüzlete van, Árpi megöregedett. A zenekarból Frici beteg és Tácsik Miki sem forgatja már a bőgőt. Karcsi nemrég hagyott itt bennünket. Nem élhet már Borhy Pubi és így nincs Borhy vacsora. Se pacal, se máj Csak emlékek, amíg élünk....

Safi pártállása

Két embert mindenki ismert az Izzó törzsgyár, akkor 14 000 dolgozójából. Dienes Bélát és Safit. Bárkit megállíthattak volna bárhol, rákérdezve, ki Dienes, rávágta volna, hogy a „vezér” és ha arra, ki Safi, arra gondolkodás nélkül - Jaj, a Safi, hát az kis fekete pali a kultúrházból. De ez így semmi a valósághoz képest. Mert Safi nem „kis pali” volt – már aligha él – nem egy dolgozó, nem egy kolléga, hanem egyedülálló, páratlan Izzós jelenség a maga nemében! Közepes, de inkább alacsony termet, fekete, szálkás haj laposra fésülve, fekete szem, sarkában szinte állandóan hamiskás, cinkos mosoly. Kis ember volt, a szó szoros és átvitt értelmében is, ahogy a köznyelv fogalmazná: jelentéktelen. Csakhogy az olyan jelentéktelenség, mint Safié volt, már jelentős. Az Chaplini. Hány éves lehetett? Negyvenöt-ötven körüli.

Olyanokról, mint ő, nem tud a Wikipédia, nem szokott bejegyzés szólni a világhálón, de Safi, felejthetetlen! Megérdemli, hogy örök utazásra hívja „fedélzetére” a „tizesvillamos”.

Safi egyszerre volt bölcs és dilinyós, csavaros eszű Kakukk Marci, mindenkinek odamondó udvari, illetve gyári bolond és ártalmatlan falu bolondja. Utánozhatatlan.

A Kultúrház dolgozója, segédmunkása, mindenese, küldönce volt, az Igazgatási Főosztály állományában, ahova a Protokoll Osztály, a konyha és étterem, valamint a kultúrház (sportcsarnok, klub stb., azaz az épület) tartozott. Közvetlenül Németh Laci bácsi beosztottjaként, több nem is volt, de Safi legalább annyira respektálta Borhy Dezsőt, a konya vezetőjét, akinek a potya kaja miatt – idézőjelben – örök és folyamatos hálával tartozott. Az igazgatási főosztályt Barna Árpád vezette, a maga nagyszerű érzékével, stílusával és eredetiségével.

Safi sokkal többet tudott a gyárról, mint többen a jól értesültek közül. Nem véletlenül! Ezért amikor fizetésemelés jött vagy közeledett a nyereségrészesedés ideje (akkor volt ilyen) és találgattuk, hogy mennyi lesz, többen véleménye volt, hogy kérdezzük meg Safit! Majd ő megmondja! És meg is mondta, pontosan.

Ez érthetetlennek tűnik, pedig nem volt az! Safi bármikor oda ment az irodaházban és mindkét ebédlőben, ahova akart, ott ált meg és addig tartózkodott egy helyen, ameddig kedve tartotta. Senki nem szólt rá, ki figyelt oda, rá se rántottak. Senki nem foglalkozott vele.

Akkoriban a legnagyobb főnökök, a vezér, a helyettesek, a nagyvállalati négyszög (gazdasági, párt, szakszervezeti és KISZ vezetés) az ágazati igazgatókkal bezárólag, hajlamosak voltak döntéshozó értekezleteiket a folyósón folytatni. Négyszemközt vagy hármás –négyes csoportokban. Arra közben ügyet sem vetettek, hogy Safi ott áll tőlük 3-4 méterre és mindent hall! Mert a főfőnökök beidegződése volt, hogy nagyobb hangerőn adták elő magukat a kelleténél. De ki figyelt közülük Safira? Senki! „Csak” Safi, a bolond – nyugtázta ki-ki magában és nem küldték el a közelükből, hanem mindenki mondta tovább a magáét, fecsegte a hétpecsétes titkokat. Safi pedig megjegyzett mindent, ami megjegyzésre érdemes volt, mert ahogy mondani szokták minden bolondnak megvan a magához való esze. Hát persze, hogy megjegyezte a fizetésemelés és nyereségrészesedés fennhangon emlegetett százalékát, de azt is, ha valahol leépítésre készültek, mert valamelyik gyártást vidékre akarták költöztetni. Így aztán tényleg komolyan vehető volt a jó tanács, ha valaki meg szeretett volna tudni valami fontosat idő előtt: kérdezd meg a Safitól! Ha ő nem tudja, akkor senki!

De a főfőnökök vagy fő tisztségviselők természetesnek vették azt is, hogy olykor Barna Árpai – Németh Laci bácsi – Borhy Dezső megkerülésével, illetve kihagyásával is ugráltatják, küldözgethetik Safit, kérhetnek „szívességet” tőle. Ebbe a kiválasztotti körbe tartozott Selyem András, a vállalati párttitkár Sugár György, a szakszervezeti titkár, meg Cselényi Miki teljes KISZ apparátusa. A vezér nem és az igazgatók sem, ők ilyen szempontból is adtak magukra.

Safi pedig nem tudott egyiküknek sem nemet mondani, mert tőlük várt némi külön megbízást, leginkább teremberendezést, átrendezést, székhordást, takarítást, miből aztán általában csurrant-csöppent neki egy kis fizetés kiegészítés. Pontosabban, már akitől! Mert a párt – nem Selyem András – hanem az „élcsapat”, nem tartotta elvszerűnek az általuk rendelt különmunka megfizetését és természetesnek könyvelték el, hogy nekik mindenki mindent „önkén és dalolva” teljesít. A pártbizottság sose fizetett különmunkáért.

Ezt Safi tapasztalta is a saját bőrén. Egyszer aztán betelhetett nála a pohár, mert amikor Selyem András odaszólt neki egy folyósón való csoportos beszélgetésből valami székhordásról meg teremberendezésről, Safi kihúzta nadrágjából üres zsebének bélését feszülésig, majd visszaszólt: Nem, nem, nekem a párt nem üzlet! Hogy aztán lett e teremrendezés székhordással, nem tudjuk, mert lehet, hogy Selyem András felhívta Barna Árpádot, Barna Árpád Németh urat, Németh úr pedig színe elé rendelte az ellentmondót és kiadta az utasítást, de az sem kizárt, hogy a hajdani szocializmus megingása Safi visszaszólásával vette kezdetét. Csak akkor ezt nem gondoltuk volna.

Teljesen eredeti észjárását mi sem jellemzi jobban, mint az eset, amikor egy alkalommal – egyébként sok alkalommal – Németh úr elküldte Safit húsért, otthonra, hétvégére. Amikor Safi megérkezett, a hússal Németh irodáját zárva találta. Valahova elment, vagy „a Barna”, ahogy Safi nevezte a főnököt, magához kérte vagy ilyesmi. Tény, hogy az ajtó zárva volt, Németh úr meg sehol. Safi egy darabig várt, de aztán elvesztette a türelmét és úgy döntött, hogy elmegy. Igen ám, de mi legyen a szatyorral és benne a hússal?

Hát otthagyja, azon a kiselejtezett tárgyalóasztalon, ami az ajtótól nem messze a fal mellett állt. Németh Laci bácsi kis irodája forgalmas helyen volt, félúton a kultúrház, illetve „régibédő” és az irodaházi átjáró között ezért Safi a vagyonmegőrzés bölcs megoldását választotta: az asztalon hagyta a húst a szatyorban és mellé tette egy nagy papírra írva: EZ A NÉMETH ÚR HÚSA, NE LOPJA EL SENKI! És akár hiszi az olvasó, akár nem, nem lopta el senki! Hiszen, ha ellopta volna, ez a sztori megíratatlan lett volna!

De a legkínosabb helyzetbe Safi egy rendelet következtében került. A dolog azonban nem a rendelettel kezdődött, hanem egy konfliktussal. Mert ha egy munkaszervezeten belül mellérendeltségi viszonyok vannak, ott előfordul, hogy az egymásmellé rendelték összevesznek, amiért hosszabb – rövidebb időre egymás ellen fordulnak. Ez történt Németh Laci bácsi és Borhy Dezső között is akkor, amikor az eset megesett. Nem is tárgyaltak egymással, csak Safival küldözgették üzeneteiket, ha valami munkával kapcsolatos közlendőjük volt a másikkal. Kizárólag hivatalos ügyekben. Ez így ment hetek óta, amikor kijött a rendelet, hogy mindenkinek, aki munkaköre folytán étteremben vagy annak környékén megfordul, székletvizsgálaton kell átesni, vagy mintát bevinni, hogy biztos legyen, hogy az illető nem bacilusgazda! Borhy üzent is Safival Laci bácsinak, hogy ő és Safi menjenek el székletvizsgálatra vagy küldjenek mintát, de eredmény legyen! Az üzenet megérkezett a címzetthez, aki viszont, tartva a haragot visszaüzente, hogy ő nem megy. Erre Pubi visszaüzente: akkor nem kaptok ételt és punktum! Se a gazdád, de te se Safi sőt, a konyhának közelébe se próbáljatok jönni!

Hát, ennek a fele sem volt tréfa Safi számára, ráadásul ő természetesen elment volna a vizsgálatra, elvégre a szabály az szabály! Jobb nem jutott jobb eszébe, elment Barnához, hogy ő, mint főosztályvezető teremtsen rendet ebben a kényes ügyben! Még, hogy ő sem kap ebédet, de nem adnak neki hazavinni se a maradékból, ha közelébe se mehet a konyhának.

Ahogy látogatását később, talán egy főosztály névnapon, Barna Árpi elmesélte, az egetverő volt. A jelenlévők valósággal kicsikkantak a kacagástól. Mert az elbeszélés nagyjából eképp adta vissza a kivételes látogatást (és itt most elnézést kérek bizonyos naturalis, illetve közönséges kifejezés használatáért, de szalonképpel behelyettesítve hatástalan lenne.)

„Szóval, beállít Safi, mert látta, hogy kicsit nyitva az ajtó. Azt mondja, már szinte a küszöbről:

- Baj van Barna! A Németh úr nem sz*rik a Borhynak én meg nem kapok ennivalót!
- Miiiii, mi van Safi? Ezt mond el légy szíves nyugodtabban és érthetőbben!
- Hát így van! Borhy üzent Németh úrnak, hogy menjen el sz*rni, meg én is, mert különben a konyha közelébe sem mehetünk. Németh úr meg azt mondta, hogy márpedig ő nem sz*rik a Borhynak, mondjam meg neki. Így most ő se kap kaját, meg én se.

Nagy keservesen megfejtettem a rejtvényt – mesélte tovább Árpi – és valamit, mint vezetőnek, mint főosztályvezetőnek mondanom kellett Safinak, azaz meg kellett oldanom a „szar ügyet”.

- Tudod mit mondok én neked Safi? Nyugodj meg szépen! Menj el a rendelőbe, kérjél két tartályt, aztán sz*rjál, és oszd el kétfelé. Tegyéél belőle az egyikbe is meg a másikba is! Aztán mond az egyikre, hogy az a Németh úr sz*ra, a másikra meg, hogy az meg a te sz*rod. Legyéél okos! Úgyse tudod összebékíteni őket és kaja nélkül, hogy lesztek!

- Hej, nagy kópé maga Barna – mondta és ahogy jött, kiment a szobámból, csak a hamiskás, szélesre húzódott mosolya maradt még ott egy kicsit.

Hogy aztán megcsinálta-e a trükköt vagy hogy oldották meg a problémát, nem tudom, de azóta is ebédelnek, meg hordják haza a maradékot rendületlenül. Borhy és Németh aztán természetesen megbékélt egymással”.

Soha nem tudtam volna meg, hogy hívják Safit? Hogy mi a neve, mert mindenki csak Safinak szólította, Safiként ismerte. Ez a név annyira összenőtt vele, hogy az igazira, keresztnévvel együtt talán nem is volt senki kíváncsi. Nem volt szüksége rá senkinek. Én sem tudtam volna meg, ha nincs egy véletlen. A KISZ bizottság kért valami teremátrendezést, székhordást, asztaltologatást Safitól, és mivel a KISZ nem a párt volt, fizetett! Novákné Mari mondta, hogy menjen a Török Robi szobájába, ott várja meg, mindjárt hozza a pénzt, meg alá is kell írni. Akkor nekem is az volt a tartózkodási helyem, leültünk hát Safival a dohányzóasztal két végére és vártuk minden KISZ pénzek királynőjét, közben beszélgettünk is. Aztán jött Mari, hozta, meg a pénztártömböt is. Fizetett, Safi, meg „hozzákezdett” az aláíráshoz! Elővette kissé már meggyötört személyazonosságját, kihajtotta és komótosan másolni kezdte a nevét az aláírás helyre. Betűről betűre. És lassan odakerült a tömbre: Schaffhauser Kálmán. Így, sch-val és két eff-el.

Ha Schaffhauser Kálmán, alias Safi már egy másik világban van, biztosan a menyországba került! Mert soha nem bántott meg senkit és a légynek sem tudott volna ártani. És az angyalok jól fognak derülni a menyországi dolgain is, az biztos!

Az Izzó lakói

A 8-as, amikor még járt, nem ment el a Fóti útig, hanem elhagyva a volt Bányagépgyárat és lement, hogy balra megcsinálja a hurkot, a két kocsmával. A Kanyarral és a Don kanyarral. A Fóti út, pedig fontos hely Újpest életében. Mert ott a sarkon a Kutató és mögötte az Izzó Lakótelep. Ezt nem lehet szó nélkül hagyni!

Nem sok gyár épített lakótelepet, hogy ott dolgozók lakáshelyzetét javítsa, de az Izzó, a hajdani Egyesült Izzó igen!

(A világért sem akarok a wikipédiával vitatkozni, de az Izzó lakótelep nem 1974-ben kezdett épülni, mert én már 1972-ben ott laktam És nem is az első házban. Szilveszterkor a Naszvagyai Vilivel csináltunk egy dalt, ami úgy kezdődött, hogy „Szervusz 73, minden jót nekünk” És ez csak 72 Szilveszterén lehetett. De a lényegen ez már sem változtat.)

Szóval az úgy volt, hogy beadtuk a lakásigényünket, a vállalati négyszög jól megrágta és az utolsó szót kimondó bizottság azt elfogadta és mi lakást kaptunk! Ez akkoriban óriási dolog volt, mert a tanácsi lakásra várás 10-15-20 év volt. Ha azon belül sikerült egyáltalán! A Reviczky utcában, aminek amúgy köze nem volt a Reviczky utcához mert csak a házak legrövidebb szakasza, az oldalfal nézett a költőről elnevezett utcára.

Akkora már a Fóti útra néző szalagház, elkészült és már „növekedtek” a négyemeletes kockaházak, mígnem tényleg elérték a Reviczky utca vonalát. Igaz mi a IV. emeleten kaptuk a lakást, mert az volt a legolcsóbb és olyat kértünk, de végtelen örömmel költöztünk be, azaz foglaltuk el. Az épület Fóti út felőli részének első lépcsőházában volt a mi lakásunk, Cselényiéké a második, azaz középső lépcsőházban, Török Robi meg a harmadikban, a másik szélsőben lakott.

A negyedik emeletről beláthattuk az egész építkezést, ami valójában már túlhaladt a mi utcánkon és folytatódott le, Megyer felé. Itt tényleg mindenki ismert mindenkit. Ha másképp nem, a gyárból, így a telep valóban olyan volt, mint egy falu. Jó volt! Össze-össze jártunk a közelebbi és távolabbi szomszédokkal és amikor későn jöttünk haza – volt ilyen, hajjaj –, akkor az időben hazatért ott lakók hallgathatták a szövegünket, ha tetszett nekik, ha nem!

Nőttek a gyerekek és a Fóti úti általánosba jártak, ahol először Kisdobosok, majd úttörők lettek és az Izzó lakótelepről mentek a középiskolába. Nagyjából azonos korosztály volt, ugyanis, mivel a mi generációnk nagyjából azonos életkorban nőtt meg és nagyjából azonos korban gyerekeskedett. Ennek ellenére én nem tudok róla, hogy a gyerekek között szerelem, aztán házasságkötés akadt volna. Legalábbis akkor nem. Persze ettől még boldogan élhetnek azok a házaspárok, akik ott ismerkedtek meg, együtt gyerekeskedtek és össze is házasodtak a mi tudtunk nélkül.

A szalagházban lakott Kadlecovics Géza, az utca sarkán Szilvási Ákos és felesége, a velünk szemközt házból Halm Ottó és családja. Azt hiszem a felesége volt Hold Zsuzsa, az ugyancsak válogatott kosaras és fiuk az ugyancsak válogatott, és ugyancsak válogatott kosaras, Halm Roland. Hogy hátrább kik laktak, arra nem emlékszem, igaz változtak a generációk, változott a gyár összetétele is.

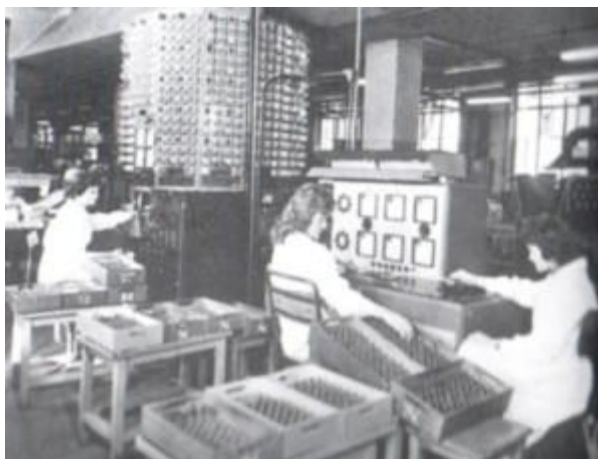
Azt nem lehet mondani, hogy a telep agyon lett volna dekorálva, de a mi két Reviczky utcai házunk oldalán volt két fémrátét, dekoráció gyanánt. Az egyik házon egy hazasiető férfi alakja volt látható, a másikon, a miénken gyerekek játszottak valami sétatéren.

Mikor későn mentünk haza, mindig elhangoskodtuk, hogy mi nem lakhatunk abban az épületben, amin a dolgozó siet haza a munkából. Mi csak ott lakhattunk, ahol a gyerekek játszottak. Mert a fő, – mondtuk akkor – hogy a „gyerek a napon legyen”! És úgy is volt...

Gizi Te, hallod-e?

Most nem tudom így van-e, de a mi időnkben családok egymást követő generációi dolgoztak az Izzóban. Anyám 14 éves korától, én 15 éves koromtól kezdődően. Azzal a különbséggel, hogy ő attól kezdve folyamatosan, nyugdíjazásáig, én viszont gimnazistaként csak a nyári szünetekben mentem oda egy hónapra. Mert hova ment volna egy Izzós gyerek a nyári szünetben dolgozni, mint a gyárba, ahol anyja is, apja is nagynénje is dolgozott.

Csőszállító segéd munkásnak vettek fel a Rádiócsőbe, amit akkor a Király Endre – Mészáros Sándor – Bóta Sándor – Kanyó Ervin négyes fogat irányított. Jól.

Az Audion épület első emeltén, mikroelektronikához képest baromi nagy, olyan 10 centiméteres és testes PL36 készült, meg azt hiszem egy kisebb méretű típus is, de a PL uralta a gyártást. Ennek a folyamata az volt – egyetlen emeleten, egyetlen térben – a fa választókkal elkerített, plusz bokszoikkal tagolt szerelde részlegekben nők hajoltak munkaasztaluk fölé, hogy villám mozdulatokkal összerakják a csövek belső szerelvényét. Hogyan tudták azt olyan gyorsan és pontosan, elképzelni sem tudtam. Erre került a ballon meg a sapka, a szüntelenül forgolódó szivattyúkon kiszívták belőlük a levegőt, azaz előállították a vákuumot. Na, ezeket a csöveket aztán aktiválták hatalmas próbakereteken, vagyis kipróbálták őket. Hát ezeket szállítottam én lapos kis négykerekű kocsin innen oda, onnan ide, hogy folyamatos legyen a művelet. Nem emlékszem egy rekeszben hány PL36 volt, de olyan 40 re tippelek. Hogy le ne dőljön a rakomány ezért csak bizonyos magasságra lehetett felpakolni a szállítmányt. Nem volt a kocsin sok rekesz, de kevés sem.

Mentem munkahelytől munkahelyig, felraktam a rekeszeket és toltam tovább, ott is felraktam párat, végül az összest leraktam a célállomáson. És ez így ment egész nap egyik munkafolyamattól a másikig járva szállítottam a csöveket.

Egy asztalsor bokszaiban, a hosszanti választóútra nézően dolgozott néhány nő, akinek az volta feladata, hogy berajta a csövet egy kis foglalatba, majd egy kis gumikalapáccsal két oldalról megkalapálta, megvizsgálva, hogy a cső bírja-e a „kiképzést”. Voltak állások, amiben két kis kalapács automatikusan püfölte a burát, de többnyire a kézi módszer működött.

Egy ilyen kézi kalapálós asztalnál dolgozott Gizi, aki 15-16 éves lehetett. Én ugyanannyi voltam, lévén második középiskolás szünetem egy hónapját töltöttem a gyárban. Csinos lány volt. Eredeti, legfeljebb kicsit ránapozott kreol bőr, sejtelmes, mandulavágású szem, és mindehhez jó alak társult, mert néha láttam az átjáró utakon, meg a folyósón is és szemre tudtam vételezni. Szervusz Gizi – köszöntem rá, mikor először kellett az ő padjához mennem a kész csövekért. Ő rám nézett titokzatos tekintetével – szevasz – köszönt, vissza és kalapált tovább. Beszélgetni nem sokat tudtunk, mert sem a kalapálás sem a csőszállítás nem kedvezett a kommunikációnak, de egy két szót azért váltottunk. Tegező hangnemben. Hát, vagy két napig. Mert a harmadikon, amikor ismét illendően köszöntöttem „szevasz” Gizivel, a körülötte kalapáló, nála idősebb, a „meglett asszonyok”, meg az éltesebbek, akiknek a hátsó felén már mutatkozott a sokéves ülőmunka hatása, egyszer csak rám förmedtek! Mondván: - hogy jövök én ahhoz, hogy csak úgy letegezzek egy lányt, aki már asszony is lehetne, erre nem tanítottak meg szüleim? – Majd, ha ő – mármint Gizi – felajánlja, akkor esetleg elfogadhatom a tegeződést és

visszategezhetem – kerepelte körben az asszonykórus. Mondták a magukét. Én akartam hebegni valamit, hogy azonos korúak, ráadásul majdnem gyerekek vagyunk, de nem jött szó a számra az erőviszonyok mérlegelése után. Gizi nem szólt, csak kalapált, én meg porig alázva, rákvörösen eltoltam a kocsimat a tetthelyről. Mindketten értettük a helyzetet és nem is próbáltunk „széllal szemben piskótát dobálni”. De attól kezdve naponta feltűnően és jó hangosan köszöntöttük egymást. Ekképp: - kezicsókolom Gizike – jó napot (vagy jó reggelt) kívánok János. Vagy Viszontlátásra János. És magázódtunk, engedve a „nevelő hatásnak”

Már direkt hülyén jött ki, de ha lúd legyen kövér! Belementünk a játékba, mert ha a strandon futottunk volna össze akkor se, ott se változtattunk volna a hangnemen. Ha magázódunk, hát magázódjunk, meg ki tudja, hogy a Tungsram strandon ki lát bennünket és ki hallja meg véletlenül a szerelés érdekvédő nőszövetségéből. De azóta, közel 50 éve már, soha nem ajánlok tegeződést hölgynek és érettségi után a környezetemben lévő lányokat, de fiúkat sem tegezem egyoldalúan, hiszen felnőttek és ők, az életkor növekvő különbsége miatt úgysem tegeznének vissza.

Szelkó szerint a világ

Ultizós pályafutásom rövid életűnek bizonyult: vagy 25 éves koromig nem tudtam ultizni, tehát nem játszottam, aztán talán fél évig igen, mert megtanítottak, majd a Szelkó Sanyi ellen játszott zöld ulti örökre véget is vetett az ördög bibliája forgatásában bontakozó karrieremnek. A történet egyszerű volt: azt hiszem nem szabad szombatos szombat dél volt, amikor Szelkó Sanyi belépett az irodába, ahol egyedül üldögéltem. Arcán az állandó hamiskás vagy inkább huncut mosollyal, ami tekintetéből csillant elő, majd oda kunkorodott közepes méretű bajsza alá. A bajusz szája felső szélét eltakarta ugyan, de a sztálini tömörségtől messze elmaradt. Bár mitől lett volna tömör, amikor haja is elég vékony szálú és ritkás és kese volt.

Ha jól emlékszem akkor helyettesítettem a Török Robit a megfejthetetlen és megmagyarázhatatlan agitprop funkcióban, aki három hónapos tartalékos szolgálatot töltött a Magyar Néphadseregben. A munkaidő letelt, én „a” Cselényire vártam, hogy majd együtt bandukolunk hazafelé. Valamilyen vendége volt valahonnan. A szomszédos irodában folyt a beszélgetés, Szelkó Sanyi, lévén nem sietett, megkérdezte nem ultizunk-e egyet? Kettesben hülyeség ultizni, de miért is ne? Én a protokoll vendég érkezésekor ittam egy konyakot, ami ahhoz, hogy észrevehető legyen rajtam kevés volt, de ahhoz, hogy a Szelkó ellen jól figyeljek a játékra, talán sok. Utóbb ugyanis ez igazolódott.

Hogy ki volt a Szelkó Sanyi? Hát meg nem tudnám mondani! Olyan harminc valahány éves lehetett akkor, az irodaházban dolgozott, alighanem a kereskedelmi igazgatóságon. Annak is abban a részlegében, ahol Hollerithre, lyukkártyás adatfeldolgozóra vitték a gyár forgalmát és a lapocskák mindent a helyükre raktak, tisztáztak és elrendeztek. A számítógép elődje volt, de akkor, amihez kellett megtette a magáét.

A Hollerith lyukkártyás adatfeldolgozás

Az Egyesült Államok 1880-as népszámlálásán 55 millió ember adatait gyűjtötték össze. Az adatokat 500 ember összesítette 36 szempont szerint 7 éven keresztül. Herman Hollerith (1860-1929) német

származású amerikai statisztikus ennek láttán találta ki, hogy a Jacquard deszkalapjaihoz hasonló perforált kártyákat adatfeldolgozásra is lehet használni. Egy kártyára egy ember adatait lyukasztotta. Maga a lyukasztás kézi munkával történt. Az adatok feldolgozására olyan rendszert használt, ahol a lyukkártyák elektromos érintkezők között mentek át. Ahol a kártyán lyuk volt, az áramkör bezárult. Így a lyukakat meg lehetett számolni. Miután készülékére 1889-ben szabadalmat kapott, ezzel dolgozta fel az USA 1890-es népszámlálási adatait — mindössze négy hét alatt! Ennek sikere láttán alapította 1896-ban a Tabulating Machine Company nevű céget, amelyből aztán 1924-ben megalakult az IBM.

A lyukkártyás adatfeldolgozó (tabellázó) gépek használata az 1930-as évek végén vált tömegessé. Egészen az 1960-as évekig használták őket szerte a világon. E gépek működését külső huzalozású vezérlőpanel irányította.

Szóval Sanyi a Hollerith részleg munkatársa volt, meg jó haver, de sokkal többet nem tudtam róla. Csak lejött valahonnan az épületből, aztán meg felment valahova az épületbe és ennyi. Ja, persze nős, gyerekekkel, ahogy emlékszem. Ravasz, éles látású, ahogy akkoriban mondtuk volna „dörzsölt” fickó volt, kicsit cinikus, de nem rosszindulatú, sőt!

Elment pár leosztás vegyes sikerrel, amikor egyszer csak nagyon jó lapom lett, tele zölddel és közte a hetes. Be is rikkantottam az ultit, csakhogy akkorra Sanyi már kiszúrta a bennem munkálkodó konyakot és számított rá, hogy hibázok. Kontráztunk is egészen Megyeri Csárdáig! Ő kijött valamivel, én meg nyomban ütöttem egy kis zölddel vigyorogva. Erre Sanyi csodálkozva: „Zöld a színe? Nem is gondoltam volna!” Világos nem mondtam be, renonc, bukás! Összeszámoltuk, 128 forint jött ki. Akkor 1400 Ft-ra nősulni lehetett. Nem kérte el, és többet se, de azt nyomatékosította a bajsza alatti mosollyal, hogy persze tartozok neki, mert kártyaadósságot nem lovagias dolog elengedni. Akkor fogadtam meg, hogy többet az életben nem ultizok. Nem nekem való. Se konyakkal, se konyak nélkül.

Sanyi sok cigarettát szívott. Igaz, akkor talán mindannyian sokat cigiztünk, de ő még nálunk is többet. Egyszer meg is jegyeztem neki, hogy túl sokat szív, ki fogja csinálni a tüdejét. Mire ő nagyon elgondolkodtató választ adott – Tudod János - mosolyogta a bajsza alatt - szerintem odafönt mindenkinek megvan a maga Hollerith kártyája. Az Öreg azt futtatja le és amennyi azon van, hát annyi van! – Elgondolkodtam ezen. Akkoriban olvastunk egy skót focistáról, aki úgy halt meg 27 évesen tüdőrákban, hogy egyetlen cigarettát sem szívott életében.

Sok idő telt el azóta. Fogalmam nincs róla, hogy Szelkó Sanyi – ahogy mondani szokták – „él-e, hal-e”, de a Hollerith - kártyázó úristen elmélete bennem maradt. Vajon érvényes még a kártyája vagy valamiért, valahogyan már lejárt? Nem tudom. Csak azt, hogy vagy ezen a világon, vagy a másikon, ha találkozunk adósa leszek 128 forinttal az elbukott zöld ultiból kifolyólag.

Kirobbanó kísérlet

Hej, azt a 75-ös épületet jól kitalálták oda a Pintér József utca és Megyeri út sarkára a gyár építői. Igen, az irodaházzal ellenkező sarokra. Illetve, hogy pontosak legyünk az irodaház épült a 75-össel ellenkező Váci úti szegletre. Nem vagyok egy statikus, de a 75-ös épület fekvése, meg bátyaszerű stabilitása folytán szerintem védhető lett volna minden fajta betolakodókkal szemben. Zárótűz alatt tartva a

szemben lévő üzletsort, a sarki patikát, a „Don kanyar” nevű kocsmát, a 8-as villamos vonalát a Baross utcáig, illetve Bányagépgyárig, sőt a Dózsa Stadion pénztárait is. Talán azért volt ilyen, mert földszintjén dolgozott a Sajtoló- és Szerszámüzem, ott döngtek iszonyatos présgépei, mintha ott csinálták volna a Terminátor főszereplőit Hollywood megrendelésére.

Hát, ebben a 75-össel jelölt épületben kezdődött számomra a nagybetűs Élet, érettségi után, 1964-ben, a Rádiócső Kémiai Laborban. Nekem máig, ha azt kifejezést hallom, hogy gyár, akkor az a második emelet jut eszembe. A lépcsőháztól balra a labor, elég tisztes belépő helyiséggel, szemben a főnökök Zöldi Miklós az osztályvezető és Magyarné Gáspár Márta vegyészmérnök, a helyettes szobája. Balra a tulajdonképpeni laboratórium Császár Éva csoportvezetőségével. Ott dolgozott szegény Kovács Zsuzsa, akit olyan fiatalon, a Tölgyesi Zoltán kajakozóval kötött házassága kezdetén elvitt a rák, de én azt már nem értem ott, meg az akkurátus, egyházi neveltetésű idős hölgy Elvira, szerintünk szűz volt, teljes nevére már nem emlékszem. nem sok viccelődést lehetett megengedni magunknak a füle hallatára.

Azután jött a mérő szoba, majd a nagyobb terem, – nem tudom mi volt a neve, mint munkahelynek hivatalosan, de hozzánk tartozott – ott dolgoztak a nők a lányok vagy hatan-nyolcan és Józsefi bácsi volt a művezető. Józsefi különben az egész labor művezetője volt mindenestől, de Császár Évával szemben ezt a hatalmát nem gyakorolta. Éva technikus volt, nagyon jó szakember, hihetetlenül okos, hihetetlenül művelt, akihez hasonlóval női kiadásban nem tudom találkoztam e valaha? Csak hát, amit a teremtető adott neki észben, lélekben és intelligenciában, azt megspórolta tőle a külső adottságait illetően.

Hát ennyit előljáróban, most jön a sztori!

A főnök, Zöldi Miklós halk szavú, visszafogott, indulatoktól mentes férfi volt, jobbkezeit rendszerint köpenye zsebében tartotta. Ha valami jól alakult a laborban akkor halvány mosoly jelezte az arcán, de konfrontálni, kiabálni nem hallottam senkivel. Talán ennek következtében alakult úgy a helyzet, hogy a fontos szakmai kérdések többnyire Császár Éva technikus és Gáspár Márta mérnök között dőltek el. Ehhez a teljességhez hozzátartozott, hogy Márta ragyogó elméleti szakember volt, az egyetem vegyészmérnöki karát Vörös Diplomával végezte el és magabiztosan birtokolta tudását. Éva nem ismerte olyan mélyen, illetve magasan a kémiát, mint a mérnök, viszont hihetetlen érzékkel látta meg a problémák gyakorlati oldalát. Márta a szakmai kérdéseket úgy rendezte, hogy kijött a laborba, vagy átment a Józsefi által uralt részlegbe és elmondta a magáét, majd, ahogy jött vissza is ment az

íróasztala mellé. Viszont nem ritkán fordult elő, hogy nyomában már ott ellenkezett Éva olyanokat mondván, hogy „de Mártikám, arra nem gondolsz” vagy „Mártikám azért jusson eszedbe az is” és már tűntek is el mindketten a főnöki szobában. Hogy ott ki mit mondott és ki mit válaszolt, azt mi nem tudtuk, de szerintünk sokszor Zöldi döntötte el a vitát vagy hirdetett „döntetlent”. Márta kísérletező típus volt, Éva, ha ideje engedte inkább cigarettázott és beszélgetett az elszívófülkék valamelyike előtt ülve a magasított széken. Márta, ha valami érdekeset olvasott a szakirodalomban és neki megtetszett, azt meg akarta valósítani. Az ilyen kísérleteket nálunk a laborban hajtotta végre, ott minden felszerelés a rendelkezésére állt.

Nekem két emlékezetes mutatóványom volt, amellel, hogy persze elvégeztem a munkám. Az egyik, hogy a kollegák nagy derűségére, időnként leakasztottam állványáról a vákuum csövet, megnyitottam és odanyomtam az arcomhoz, amitől az olyanokat cuppantott hol a jobb hol a bal felére, hogy mindenki hallotta. Ezt én azzal mentegettem, hogy már nem bírom puszi nélkül, ki vagyok éhezve a szeretetre. A másik nem ilyen derűs eset volt legfeljebb visszanezve. Egy porüveg tartalmát széntetrakloridnak hittem, de, hogy meggyőződjek ennek a valóságáról, kivettem belőle az üveg dugót és jó mélyet szippantottam belőle. Az üveg tartalma ammónia volt. A jobbikból! Hogy mennyi idő múlva kaptam levegőt, miután úgy éreztem, mintha kést szúrtak volna a légsövembe, azt nem tudom, de vagy tíz percig rohangásztam körbe-körbe az udvaron, mint egy cirkuszi ló, amennyire tudtam mélyeket lélegezve.

A sokáig emlékezetes kísérlet egy csendes délutánon történt, amikor Márta ismét talált valami újdonságot valamelyik külföldi folyóiratban és úgy érezte ő ez megpróbálja. De nem pont ugyanúgy, hanem hozzáteszi a saját szakmai fantáziáját is és variál a folyamaton egy kicsit. Egy darabig még konzultálgatott is Évával, de aztán teljesen önállósította magát. Ott állt az elszívófülkék egyikénél, töltött, szórt, mért, melegített, párolt csepegtetett, amikor „zsupsz, egy pillanat”, ott termett Éva és érkezésének lendületével kiütötte Márta kezéből az általa éppen töltésre emelt mérőpoharat. Csörömpölés, lélegzetek elállnak, szemek kimerednek! Éva törte meg a pillanatnyi csendet – Márta, az isten áldjon meg, hát felrobbantunk volna! – Lassan oldódott a feszültség, Márta némi külső, és nagyobb belső remegéssel ment a szobájába, leült az íróasztalához és két és fél oldalas egyenletben vezette le, hogy miért mentünk volna ripityára. Éva meg tudta, hogy mit nem lehet mivel összekutyulni.

Mert Márta elméletben hibátlanul tudta. Gyakorlatban viszont Éva vette észre a pillanatokon múló tragédiát. Ami viszont nagyon is gyakorlati lett volna.

Éva jóval később Franciaországba disszidált, azután halálhíre is jött, lehet hosszú életű lesz. Márta Amerikában él családjával együtt, néha hazalátogat és akkor találkozni szokott néhány régi ismerőssel a Tungstramból.

Markó Juli szüzessége

Nagyon remélem, hogy Markóné Juli él valahol Újpesten, az ő Gyulájával és unokákat, talán dédunokákat kényeztet. Ugyan olyan derűs, nyílt lélekkel, amilyennek megismertem, mint kolleganőt a Rádiócső Kémiai Üzemben, amivel egy folyosón volt a mi laborunk a 75-ös épület 3. emeletén. És persze káromkodik. Folyamatosan. De jól áll neki.

A munkafolyamat összefüggött a két részleg között technológiailag, de hogy az mi volt, azt már sötétbe borította a feledés, ami az idő múlásával növeli árnyékát. A laborhoz képest az üzem jobb kézre kezdődött a szenzációs öreg úr, Fáth bácsi picinyke vegyszerraktárával. Amikor én odakerültem 18 évesen Fáth bácsi már bizony öreg volt, lehet, hogy 70 felé járt és ő volt az első igazi, „békebeli” finom úr, akivel életemben találkoztam, és hozzá hasonlóra sajnos utána nem sokra emlékszem. Ezért örülök, hogy most ide írhatom néhai Fáth János drogista nevét, hogy a technika megőrizze őt az időnek. Gyakran beléptem hozzá, mert áradt belőle valami olyan emberi és szakmai finomság, amivel szinte elvarázsolta azokat, akik a társaságában lehettek. Elmondta, hogy a háború előtt saját üzlete volt a belvárosban, amit emlékezetem szerint az édesapjától örökölt. Egy drogéria. Aztán elvették tőle és ő az Izzóba jött, hogy működtesse azt a parányi raktárt, amiből vegyszerrel látta el az üzemet és a labort. De milyen szolgálatkészen és milyen precizitással, mintha csak valamikori kuncaftjait szolgálta volna ki.

Hogy a folyosó első műhelyében mi volt, illetve ki volt, már nem emlékszem, de utána, már ott középtájon jött Füzesi –talán – Pista bácsi galériás rezidenciája. Ott a felfelé haladó vaslépcső alatt uralkodott a desztillált vizes ballonokon, amik szalmával bélelt vaskosárban várták, hogy jöjjön a targoncás Pista és elszállítsa őket a targoncájával, üreseket hozva helyettük. Füzesi hozzám képest öreg volt, nagy őszülő bajusszal, mint Sztáliné és ő is alacsonyra sikerült, mint minden oroszok Józsiája, csak ő elég vastag szemüveget hordott, kék munkaruhát és nem volt vasmarkú zsarnok, mint Joszif, hanem egyszerű szimpatikus munkásember, feleséggel – aki szintén izzós volt – és családdal. Az is lehet, hogy nem ez volt a szakmája vagy semmi máshoz nem értett, csak a desztvízhez, az ionvízhez meg a ballonokhoz. De azokhoz megbízhatóan.

Utána következett az a labor. műhely vagy akármi, amiben Markó Juli dolgozott egyedül. Mint egy óriás nő egy óriás konyhában szekrény, pult és hatalmas porüvegek, porok és mérőedények, meg

porcelán dörzscsészék társaságában. Markó Juli nagydarab, ne kerteljünk, kövér nő volt már akkor is, pedig lehet, hogy közelebb volt a harminchoz, mint a negyvenhez. Rövid fekete haja, szép vonású arca és csupa élet szeme volt és mindig együtt élt minden pillanattal. Ja, és úgy káromkodott, mint jégverés. Illetve: nem káromkodott, hanem trágár volt. És itt álljunk meg egy pillanatra. Manapság a tinédzser lányok trágárabbak, mint a hasonló korú fiúk és a felnőtt nők többsége is rondán beszél, anélkül, hogy tudnák milyen ostobán és snasszul hangzik szájukból a ha kell, ha nem rondaság. Nagyon ritka nő az, akinek jól áll, ha „elkerekítik” a mondandójukat. Markó Juli e nagyon ritkák közé tartozott. Olyan természetesen fűzte mondataiba a durvaságokat, a „mosdatlan” kifejezéseket, hogy szinte észre sem vette, aki hallotta, sőt ez tette plasztikussá a szövegét. Ha nem lett volna trágár, azzal sokat veszített volna az eredetiségéből.

Mesélte, hogy amikor az ő Gyulája házasságuk hajnalán megtapasztalta, hogy egyáltalán nem szívбайos „elkanyarítani” a mondanivalóját, ha úgy adódik, akkor kinyitotta az ajtót és így szólt: „kocsis urak, tessenek befáradni, Markóné Juli továbbképzést tart maguknak káromkodásból”.

Szép csaj voltam ám valamikor –mesélte, mert sokat és jókat beszélgettünk, amikor lehetett – kézilabdáztam és dögöltek utánam a fiúk. Magas voltam és jó alakú, igaz a fizikumom akkor is megvolt, átlövőt játszottam. Jó pár hapsi csak miattam járt ki meccseinkre, hogy engem nézzen. A Markó Gyula is. Nekem nem tetszett, de kitartó volt. Mindig megvárt és hazakísért, kivéve, amikor más kísért haza. Aztán egy szép napon beállított és megkérte a kezem anyáméktól. Piszkosul ki lettem rá, mert ilyen pofátlanságra nem számítottam. Mondtam is rögtön, hogy gondol ilyen baromságra, amikor nem szeretem. Erre azt mondta halál nyugisan, hogy majd megszeretsz Juli. Nézd meg mivé válik sok szerelmi házasság, hát a miénk nem lesz az. És ezért tart majd ameddig élünk. És igaza lett. Összeszoktunk és én beleszerettem abba, ahogy ő szeretett engem. Pedig esküvő előtt még azt is megmondtam neki, hogy nem vagyok szűz. Mire ő, gondolkodás nélkül: még csak az kellene, hogy szűz legyél! Hát mit mondanának a haverok? Hogy csak nekem kellettél és én is csak épp, hogy rád fanyalodtam!

Aztán Juli a gyerekszülés után meghízott, a sportot abbahagyta és minden nap hattól kettőig a fényporos üvegeket, tégléket emelgetett és mindent megtett a családjáért. Meg persze szerette Gyulát.

Nagyon remélem, hogy ma is élnek, mert meg nem haltak! És Markó Juli már a dédunokáit tanítja a káromkodás művészetére, mert az unokáit rég megtanította.

A Flottilla figyel

Érettségi után, a már sokat emlegetett és ezen az oldalon is többször szerepelt Tasnádi Lacival (ő az Antal hentes unokája) a korábbi osztálytársi viszonyból barátságba keveredtünk, sok szabadidőt töltöttük együtt, és ezeken a nagy kétszemélyes világmegváltó szövegeléseken szó került mindenről. Életről, halálról, szerelemről, ami abban a korban jól illett életkori sajátosságainkhoz. Kibeszéltünk haverokat, családot, csajokat, munkahelyet, egyszóval mindent.

Akkor én már javában az Izzó 75-ös épületében dolgoztam, a Rádiócső Kémiai Laborban, más néven, a főnök után, Zöldi laborban. Ott kialakult rend uralkodott. Volt 10-óraizásra szünet, amikor kiültünk a kis étkezdébe és elfogyasztottuk az otthonról hozott vagy büféből hozatott elemózsiát. És közben beszélgettünk, sztorizgattunk életről, halálról, szerelemről és a bennünket körülvevő élet dolgairól. Talán a férfiak fajtájából összesen ketten voltunk, Józsefi bácsi a művezető és én a betanított laboráns, mindenki más a szebbik nemet képviselte, ki szebben ki kevésbé szemrevaló módon, kortól, súlytól és sok mindentől függően. Köztük az egyik legaranyosabb volt Bozsik Vera, a kerek arcú, mosolygós, dundi fekete lány, akinek a szíve tele volt jóhiszeműséggel, gyanútlanossággal és naivitással. Mindenki szerette, mert ártani nem tudott volna senkinek. De mekkorát tévedtem én ebben!

Tasnádi Laci akkor már készült a katonaságra, bátyja meg épp akkor volt protekciósan a flottillánál. Laci is biztos volt benne, hogy ugyanazzal a családi protekcióval ő is Újpesten marad és bebújik a szép, mutatós tengerész egyenruhába. Bátyja elmondása szerint, aki épp most volt itthon a hétvégén, a magyar hadsereg aligha képviselne jelentős erőt, ha jönnének az imperialisták, hiszen a legutóbbi riadónál éjszaka ők sem tudták kiállítani az egységüket, mert az öt szállító járműből kettő működésképtelen volt és a harmadik is majdnem.

Na, én ezt jó sztorinak tartottam és a legközelebbi tízórai szünetben megosztottam az esetet a békésen eszegető kolleganókkal. Volt is derülés, aztán mentünk vissza a helyünkre és dolgoztunk tovább.

A rákövetkező héten Laci kétségbeesve újságolta, hogy a bátyja egy hónap laktanyafogságot kapott, mert a parancsnokság megtudta, hogy a civil életben katonai titkokat fecsegett ki, az alakulat harci

készültségéről. Csak arra nem tudunk rájönni – morfondírozott Laci – hogy honnan az istenből tudták meg, hogy a bátyám ezt itthon elmesélte. De a parancsnok, Bozsik őrnagy rettenetesen be van rágva rá, hadbírássággal fenyegette, de aztán szerencsére beérte az egy hónapos laktanyaafogsággal.

Az én lábamból akkor kiment minden erő: a Bozsik őrnagy? – hüledeztem magamban, te jó szagú atya úristen – és Bozsik Vera? Csak nem? Ez nem lehet igaz! Így emésztettem magam, de Lacinak nem szóltam róla, mert a helyzeten már úgysem változtatott volna a vallomásom.

Másnap reggel óvatosan odamentem Józsefi bácsihoz és megkérdeztem, tudja-e mi a Bozsik Vera apja. Hát persze – mosolygott a művezető – a Flottilla parancsnoka. Én akartam is szólni neked a múltkor, hogy ne nagyon flottillázzál, mert mit tudni, mit beszél ki otthon?

A kép összeállt: az aranyos, kedves és világi naiv Bozsik Vera ugyanolyan kedvesen és elmesélte a családi vacsoránál apukájának Bozsik őrnagynak, hogy miket mesélt a csapatáról egy Tasnádi nevű öregkatona, egy gépkocsivezető itthon eltávozáskor. Az őrnagy is biztosan jót derült, és másnap kiosztotta az egy hónap laktanyaafogságot a katonájának, hadbírássági kilátással fűszerezve! Hogy megemlegesse, ne fecsegen meggondolatlanul a Varsói Szerződés ütőképességéről.

Enyhítő körülmény

Milyen öröm volna, ha mindenkire emlékeznék, például a nagyszerű, „vagány”, segítőkész és nagyon ügyes titkárnőre, de ő csak halványan dereng bennem, majdnem látom is magam előtt, de mégse és a neve – talán a Galambos Gyuri felesége volt és Erzsi – biztonsággal nem jut eszembe. Ha jelentkezne e sorokat olvasva, örülnék neki.

De jogalkalmazásra fel! Fegyelmi előadó lettem az osztályon, mivel jogi egyetemnek még a közelében sem jártam, nem, hogy bele. Viszont a fegyelmi eljárás levezetése nem igényelt széleskörű jogi műveltséget, hiszen a tárgyalások levezetésének volt egy kialakult gyakorlata, a fegyelmi jogkört az eljárás alá vont főnöke gyakorolta, én legfeljebb – az általam ismert összehasonlító tapasztalatok alapján – javasoltam egy határozatot, amit a főnök, mármint a vétkes dolgozó felettese vagy jóváhagyott vagy nem.

Az eljárás során meg kellett hallgatni a „bűnöst”, a kötelezettségeinek vétkes megszegőjét, a sértettet, ha volt ilyen a történetben, a tanukat, ha ilyenre nyílt lehetőség és persze kikérni a fegyelmi jogkör gyakorlójának véleményét, hogy milyen ítélettel sújtsuk az elkövetőt. Aztán „sújtottunk”. Én, mint a jogi osztály fegyelmi előadója adtam a töltényt, a joggal felruházott vezető meg „lőtt”. Megszületett a határozat, benne a számításba vett súlyosbító és enyhítő körülményekkel.

Nagy gyár volt a Tungsram Váci úti központja, elég sok ügyet tárgyaltunk hetente. Egyre jobban kezdtem belejönni. Többnyire egyszerű rutin esetek voltak, sorozatos késés, alkohol, durva összeszólalkozás, a közvetlen felettes tekintélyének csorbítása szemtelen megjegyzéssel, meg ilyenek. Megbánással és figyelmeztetéssel a végén, esetleg megrovással, ha visszaesőről volt szó.

De azért volt néhány emlékezetes esetem.

A Belföldi Szállítási Osztály egyik gépkocsivezetője ellen folyt az eljárás, akit a szomszédja, pedáns névtelen levéllel bejelentett a vezérnek (igaz, kinek is írta egy „jóindulatú” szomszéd, aki nem ismeri a gyár szervezeti sémáját), hogy a sofőr egy hétköznapi, nyilvánvalóan munkaidőben egy kétajtós szekrényt hozott haza a gyár általa vezetett teherautóján, amivel nyilvánvalóan kárt okozott a népgazdaságnak.

A „gaztettet” tárgyalni kellett, mert a névtelen levelekkel a vezér vigyázott, nehogy ráfogja bárki is (ki tudja ki írta az ilyeneket), hogy semmibe veszi az alulról jövő, segítő kritikát. A fegyelmi tárgyalást korán reggelre, 7-re tűztük ki, mert az eljárás alá vont sofőrnek fuvarba kellett menni, az élet nem állhatott meg a kétajtós szekrénye miatt. Ő érkezett előbb, pedig én is pontos voltam, de már ott várt a „fegyelmi gyakorlójának” előszobájában és a titkárnőtől kapott kávét iszogatta. Úgyhogy gyorsan kezdtünk. Leült velem szemben a főnöki iroda tárgyalóasztalánál és rám nézett. Bördzsekis, negyven körüli volt a nem éppen hamvába holt fajtából. – Szóval, mi a probléma velem? – kérdezte – mert nekem dolgom volna Csepelen. Ismertettem vele a tényállást, a névtelen bejelentést és felolvastam neki a levelet.

– Az eszem megáll, hogy egyesek mire figyelnek és mihez van pofájuk? – mondta, miközben mosolyogva nézett rám. – Ennyi? – kérdezte, mert akkor ítéljen el. Érdekes, akkor nem állítottak fegyelmi elé, amikor a góréknak kellett bútorokat vinni a nyaralókba, meg költöztetni a gyerekeiket. Akkor nem károsítottam a népgazdaságot. Most bezzeg a szomszéd éber volt és lesújtott rám. Nincs más hátra, mint a töredelmes beismerő vallomás! Kérem vettem egy kétajtós szekrényt a Dómuszban, másnap 11 tájban meg érte mentem a kocsimmal és elvittem haza. Nem, uram, ki kellett volna hívni a BELSPEDET! Ítéljenek el, csukjanak le, de hagyj menjek, mert délig még vissza is kell érnem Csepelről a rézcsövekkel.

Mit lehetett erre mondani? Kapott egy szóbeli figyelmeztetést. Enyhítő körülményként vettem figyelembe, hogy nem rendszeresen hordott kétajtós szekrényeket a Dómuszból a lakására.

Az már komplikált eset volt, amikor a Kubába kiküldött spéci gépszerelő az üveggyárból kifelé menet, a New-Yorki reptéren, magán kívül azt kiáltozta, hogy USA si, Kuba no! És nem szállt fel a havannai gépre. Három hét múlva követségi segítséggel haza jött. És most fegyelmit tárgyalunk ellene. Kicsit zavart volt a tárgyaláson, de nyugodtnak látszott. Meg nem történté tenni amúgy sem tudta a dolgot.

Több viszkít ittam a gépen, mint kellett volna, aztán valahogy elborult az agyam. Magam sem értem hogyan. Mást nem tudok mondani. Nem is mondott. Kiküldtük, hogy várjon a határozatra. A tárgyaláson részvevő főnökök – ezúttal volt ott párt képviselő, meg szakszervezeti ez meg az is, meg a korábbi csoportvezetője – egyike-másika „vért akart látni”, azaz politikai szabotázsaknak minősíteni a cselekedetet, mert hiszen micsoda szégyen ez és mit szólnak a kollegái?

Amikor éreztem, hogy kezd elvadulni a helyzet – akkoriban egy ilyen okkal való, elbocsátás egy életre elvágta volna – határozottan közbeszóltam, mint a jogi osztály képviselője, az ez eljárás törvényességének letéteményese. – Elnézést kérek elvtársak, de mi itt fegyelmi eljárás lefolytatására jöttünk össze, vagyis a munkaköri kötelességének vétkes megszegését vizsgáljuk. Nem vagyunk sem politikai rendőrség, sem bíróság. Mi csak azért vonhatjuk felelősségre, hogy Kubában a számára kijelölt napon nem vette fel a munkát, és mindeddig igazolatlanul távol volt. Ha a titkosszolgálat, az

elhárítás vagy az ügyészség tovább akarja komplikálni a dolgot, tegye. Az nem a mi dolgunk. Mienk csak az igazolatlan mulasztás. Elbocsátást kapott. Felfüggesztve.

Hogy félelem volt e bennem valamikor? Hát volt. Egyszer.

Az eset egyszerűnek tűnt, két nő összeverekedett, azt hiszem a wolframban. Ott nem könnyű munka folyt, ezért nem is könnyű nők dolgoztak az üzemben. Több olyan, aki hajlamos volt könnyen, gyorsan összeszólalkozni. Tettlegességig. Most se volt másképp, csak hogy az előzetes tájékoztatóm alkalmával, aki beszélt az esetről, mindenki másképp mondta el. Tanukat kellett behívni a tárgyalásra. Ilyen esetben az ő meghallgatásukkal szerencsésebb kezdeni, mert mire a főszereplők meghallgatása jön, azért valami összeáll. A tanuk után, a tettes előtt még meghallgattam a sértettet, de mit mondjak, nem volt rám jó hatással. Azt mondta, hogy ez egy veszélyes dög, akitől mindenki retteg a műszakban és az élő fába is beleköt, ha olyanja van. Most is, hogy kint ül a férjével vagy palijával, azt mondta, hogyha ez a jogügyis pali egy rossz szót szól hozzá, hát beleszúrja a kést, isten bizony. Itt van a ridiküljében!

Megköszöntem és szoltam, hogy jöjjön be az eljárás alá vont. Voltam már nyugodtabb is, mint akkor, de udvariasabb még soha, pedig ügyfeleimet sosem kezeltem „bűnözőként” Mert hiszen nem is voltak azok. Viszont a meghallgatás közben többször pillantottam a ridikülre. Persze csak úgy melleleg. Észrevétlenül.

Már jó pár hete dolgoztam a jogügyön, amikor megkérdeztem a kedves emlékü Leleszi Imrét, hogy előttem ki volt a fegyelmi előadó. Azt mondta, hogy a Pánczél Dini, de nem akartuk nála hagyni a feladatot. Dénes ötven körüli lehetett és most ha, rá gondolok Tölgyesi Péter jut róla eszembe ő maga csak halványan. Egy csöndes délutánon elmesélte, hogy ő nem akart jogász lenni, nem is szereti, nem is érdekli a jog. De régi úri családból származik és a szülei úgy határoztak, hogy neki ügyvédnek vagy bírónak kell lenni. Szabályosan megvették számára a diplomát. De ő azóta örök vesztes és csak szerencsétlenkedik a jogi pályán.

Ahogy Imre szeretettel mesélte, mert azért mindenki szerette Dénest, a legnagyobb dobása az volt, amikor egy művezetőt ért sérelmet tárgyalt. Az ügy a lényege az volt, hogy a sértő valami rondát mondott a főnökének és még ki is köpött elé. Dénes azt írta a határozatba: „enyhítő körülményként vettem figyelembe, hogy eljárás alá vont köpött, de nem talált!”

Ez szállóigévé vált az osztályon. Megérdemelten.

A név kötelez

Közép termetű, normál testalkatú negyvenes lehetett akkor, amikor 1965 és 68-között kollegák voltunk. Úgy, hogy én a Színesfém csoportot erősítettem olyan fordulat után, hogy volt osztálytársamat, a már akkor előadóművész szinten verset mondó Nyári Pistát behívták katonának. A kis csapat akkor Meck Béla, utána Szécsi Márton, majd Ehrlich Gyuri „parancsnoksága” alatt működött.

Bors Ernő mozgékony volt és „ezerrel” kötődött a világhoz, hogy ugyancsak ezerrel részt vehessen a működésében. Az igazi, jó értelemben vett zshivány volt, akinek már a szeméből lehetett látni, hogy „nem most jött a hathúszassal”! A nagy poénja volt, hogy szerinte a nevében minden benne van, ami őt az életből érdekli: BOR-SER-NŐ! Ez a kombináció persze nem egészen így volt igaz, de jól jellemezte kitalálóját. Erdődy István, az osztályvezető elfogadta őt ilyennek, Fodor Tibor, a főosztályvezető szerintem kifejezetten bírta, Toldy János, az Anyaggazdálkodás gazdája meg munka szempontjából nem állt kapcsolatban Ernővel. Hacsak a fóliók miatt nem?

És akkor, ezen a helyen szögezzük le, hogy az anyagbeszerzőknek általában nem volt erős oldaluk a szorosan vett adminisztráció, a papírmunka. Őket a kapcsolatteremtés, a helyzetfelismerés, az éppen sürgős anyag beszerzése élte, a „győzelem” utáni utóélet már alig vagy egyáltalán nem. Ennek a mentalitásnak az élén nálunk Bors Ernő állt, mert körülötte hegyekben állt a fólió, azaz a megrendelt és beérkezett anyagok raktári beérkezését jelző cetli, aminek üzenetét le kellett volna írni a rendelésről, hogy a beszerző figyelemmel tudja kísérni, mennyivel tartozik még a gyártó, illetve szállító. Ernő fóliói csak gyűltek, kivezetetlenül. És „hiába szidták, fenyegették, nem is hederített rá”! Bennem nem azt kell megfizetni, hogy mit csinálok a nap 8 órájában, hanem a jelenlétemet! Azt, hogy itt dolgozom és nem a Ganzban vagy az Orionban – mondta többször is, amikor trehányysága már túllépett minden ingerhatárt és – ahogy ma mondják – kiverni készült a biztosítékot.

Ennek a csibészes, pökhendi magabiztosságának ékes bizonyítéka volt, amikor egy kritikus alkalommal a félvezető gyártás az arany-antimon lapkák közeli hiánya miatt leállni készült!. Szó szerint. A készlet, talán két napra volt elég, a szállító Bécsből legfeljebb feladni tudta volna a megrendelt 6 kg-ot, aminek az ideérkezése 4-5 napot is igénybe vett volna. Agyon papírozással talán még többet is. A kár brutálisnak ígérkezett, nem szólva a késedelmi kötbérről.

Bors Ernő ekkor bement valamelyik főnökhöz és azt mondta: majd én elhozom, csak útlevelet meg repülőjegyet kérek! Nem sok választás volt, a termelési botrány a levegőben lógott. Menjen! – született meg a döntés. És Ernő, még aznap délután elrepült Bécsbe és másnap visszarepült 6 kg arany-antimon lapkával egyetlen hivatalos papír nélkül. Délután 4 körül, már raktárban volt a „szállítmány”, a Félvezető nem állt le, a munka, folyamatosan ment tovább. És Bors Ernőnek továbbra is kupacokban állt íróasztalán a fólió. Igaz nem is sokat ült mellette.

Targoncás Pista téglái

A Nagy Izzóba, a Törzsgyárba a főkapun, az irodaház portáján, és a Megyeri úti kapun lehetett bejutni: Kijutni ugyancsak. A főkapunál jól felszerelt komplett porta működött, ahol a gyárba terelő korlátok között lehetett befelé, forgókkal akadályoztatva kifelé haladni. Belépés és kilépés idejét csöngető órák rögzítették, de a rendet a rendészet tartotta fenn. Tagjai többnyire középkorú férfiak és hölgyek voltak, szilvakék egyenruhában, kérték az igazolvány felmutatását, kifelé meg azt, hogy mutassuk a táskánkat!

Őket még egy technikai csoda segítette, egy jelző, villogó, csengető berregő szerkezet, amin a kifelé jövőknek le kellett nyomni egy kart és akkor a szerkezet vagy berregett, vagy nem. Akinél igen, annak be kellett menni egy külön helyiségbe alaposabb átnézésre, mondhatni motozásra. Akinél nem, az csak szétnyitotta a táskáját, a rendész belepillantott, legfeljebb belenyúlt és mehetett tovább.

A legenda szerint állítólag Aschner Lipót azt mondta: ha a dolgozók hazavisznek egy villanykörtét mert kiégett az otthoni, az kevesebbe kerül nekünk, mint fizetni egy kapuőrseget.

A rendészet legendái közül az általam ismert legnagyobb „durranás” az volt, amikor állítólag a Megyeri úti ipari vágányról egy teljes szállítmányt – talán kokszot – loptak el. Vagonnal együtt.

A legcsekélyebb, amikor anyám csináltatott egy pár gombfocikaput nekem. Fából rakták össze valamelyik műhelyben, otthon már csak háló kellett rá. A kapukat anyám a kezében tartotta, alatta, karjára akasztva vitte a szatyrát. Amikor átment a forgón, a berregő nem jelzett, a portás előírásosan belenézett a szatyorba és részéről rendben volt a dolog. A kapuk az orrától 20 centire "hagyták el" a gyárat.

Mindennek a teteje: az Üzemrendészet akkori főnöke, Gábor András „bejárason”, a többi főnökkel szemlélte a gyárat. A 4-es épülettől kicsit feljebb, talán a félvezetőgyártás épületénél álltak, amikor büszkén újságolta, hogy az egység szinte tökéletesen működik! Mire az egyik tréfás kedvű vezetőtársa – volt belőlük néhány Draskóczi László, Mestyán Béla és még páran – fogadást ajánlott neki, hogy bármit kivisz a kapun anélkül, hogy észrevennék, mutasson rá valamire! Gábor András rövid nézelődés után az épületfalhoz támasztott, kb. 3 méteres bronzcsőre mutatott. A tréfáskedvű nézegette, majd elment és két perc múlva krétával tért vissza. A csövet lefektette a porta felé és jelet húzott a végénél a kövezetre. Aztán előre tolt a csövet, teljes hosszában a jelig és a végénél újra jelet húzott. Így ért a kapuhoz. A szolgálattevők kinyitották a szárnyakat és még segítettek is neki kijutni az utcára. A tréfacsináló tartotta a felállított csövet, állt a járdán, nézett befelé és mosolygott.

De legaranyosabb a targoncás Pista sztorija. A Rádiócső dolgozója volt, úgy száguldozott kis szállítójárművén egyik épületből a másikba, többnyire a 75-ösből az Audionba, meg a raktárakba az udvaron keresztül, mint a szél! Nagy fékezésekkel és sosem hagyva utánukszólás nélkül az éppen arra jövő menő lányokat. Overál volt rajta, amit nyáron rövid ujjú ing, télen pufajka egészített ki. És az elmaradhatatlan barna svájcisapka, kackiás ferdén a fejébe húzva! Mintha Ludas Matyi és Kakukk Marci keveréke lett volna: csupa kópéság, derű, szemében mindig csibészes mosoly csillogott. De mindenhova időben ért, hozta vitte, amit rábíztak.

Egyszer azt mesélte, – valamelyik Pesthez közeli településen lakott– hogy új házat épít a telkére. Honnan lesz neked annyi pénzed Pista – kérdezték tőle a többiek. Nem kell ahhoz pénz – felelte nevetve – minden nap hazaviszek a gyárból egy téglát az aktatászámban. Ha észreveszi a portás, azt mondom neki, hogy megréféltak a kollegáim.

TIZESVILLAMOS

Főtér, jelen idő

Városháza

Őszintén remélem, hogy Budapesten szebb városháza nincs egyik kerületben sem, mint az újpesti. Igazi jelképe a hajdan önálló városnak. Ott pompázik valóban a város kellős közepén, annyira díszes, amennyire illik a funkciójához és annyira tekintélyes, amennyire szükséges. Bárki messziről tudhatja, mert láthatja, hogy az ott a városháza, más nem is lehetne. A város ügyeinek intézésére találták ki és annak megfelelően valósították meg.

Időközben az adminisztráció fejlődésével mintha kinőtte volna önnön hatáskörét, de attól még egy és oszthatatlan, ha a szembe épülettel – funkcióját tekintve – osztódott is kicsit, de az maradt, ami volt: a Mi Városházánk! Kissé ódon eleganciájával, nyugodt, kiegyensúlyozott belső tereivel, kellemesen elegáns dísztermével. Úgy, ahogy egy városházához illik. Biztosan vannak zsúfoltabb napjai, de, aki ott belép az tudja, érzi, hogy hova lépett be.

Most azon, így utólag már lehetne gondolkodni, sőt, talán vitatkozni is, hogy maga tér, a ház környezete úgy a legjobb elosztás, ahogy van, vagy ma már nem feltétlenül úgy raknánk össze az épületegyüttest (nagytemplom, református templom, piaccsarnok) de már legyen így, ha így alakult, nyilván meghatározva a környezet beépítési sorrendje által.

Vajon hány fiatal – vagy már nem éppen fiatal – mondta ki a boldogító igent a házasságkötő teremben, hány pici újpesti vált igazi, tősgyökeres Újpestivé szerető családja körében a tekintélyes falak között?

És ne feledkezzünk meg arról, hogy Bartók Béla is adott zongorakoncertet a díszteremben 1905. május 25-én, majd 1921. április 25-én. Ezen fellelkesülve magam javasoltam, mint a kerületi kulturális bizottság tagja, hogy meg kellene próbálni újra! Meg is próbálták, volt is érdeklődés, de azután úgy elhalt a dolog. Több marketing, meg jól átgondolt programok és vonzó műsorpolitika kellett volna hozzá. Mert a díszterem adott, a központi fekvés adott, az épület meglehetősen szép.

Ezt jól tudta az én kedves barátom, kollégám és azt mondta, lesz az esküvője, mi lenne, ha városháza dísztermében tartanák? Nekem tetszett az ötlet mert akkor kezdtek szaporodni az úgynevezett KISZ esküvők. Ezekben semmi politika nem volt, csak kultúra. Amennyi belefért! Versek, zenék, dalok! Össze is állítottunk mi 1976-ban a jeles napra egy programot a Naszvagyi Vilivel, meg a Nyári Pistával, de az úgynevezett slusszpoén még nem volt meg. De választottunk és döntöttünk: legyen Handel: Hallelúja kórusa, mert a szárnyaló örömet annál magasztosabban aligha lehet kifejezni.

Így is lett. A szertartás zárásaként feldörgött a Hallelúja kórus a kerületi Pártbizottsággal majdnem szemben, a városháza dísztermében. Én vártam, hogy hétfőn áthívatnak megkérdezni, hogy ki állította össze ezt a műsort, de a „tetemrehívás” elmaradt. Ezúttal a zene, az állam és az egyház jól megfértek egymással.

A helyes megfejtés: POSTA!

Ha valaki ismeretlenül belép az újpesti 1. számú postahivatal műemlék értékű, de még felújítatlan épületébe (nem hátra, ahonnan hozzák a pénzt, hanem előre, ahonnan viszik), hirtelen nem tudja hova jutott, hogy jó helyen jár-e? Mert van ott minden, ami elképzelhető, mert a Főpostás Postások úgy gondolják: ha már nem veszi eléggé igénybe a hagyományos szolgáltatást a polgár, mert mindent interneten intéz, akkor legalább vásároljon az anyja keservit. Biztosítson, nyisson számlát, kaparjon kaparóst, húzzon húzóst, vegyen sorsjegyet, plüss állatkát, horrorfilmet, képeslapot, mesekönyvet, játékot, kifestőt a nagymama térde kalácsát! Azt a fűzfán fűtőlőjét!

Az egyébként csak postai szolgáltatás végett betérő kuncsaft, pedig szalalomozzon a polcok között, majd húzzon számot a nyomógombos masinából és várjon a sorára!

Jó, igen, tudjuk, valamiből a Postának is meg kell élni, de hát hol nincs ez így, melyik intézmény él csak bele a vakvilágba és melyik él, mint Marci hevesen csak a saját, eredeti tevékenységéből? Ezért aztán elő az innovációval és töltsük csőre a messze hordó kreativitásunkat! Ahogy tette és teszi a posta is!

Elgondoltam, hogy jöhet idő, amikor a sebészeti műtőkben kulcsmásolást, cipősarkalást és gravírozást is lehet majd végeztetni, amíg a hasunkban matatnak sebészek. Vagy: a tömegközlekedés eszközein lesz lángossütő, palacsintaárus – nyáron fagylaltos – a körúti Combínókon meg pizza futár, aki a végétől a vezetőig felveszi a rendeléseket.

A vonatokon az egyik kupé kínai ruhabolt lesz – elvégre ott a WC próbafülkének, másra úgyse jó – a másikon meg turkáló kínálja a választékot. A harmadikban meg majd énekes tehetségkutatón lehet részt venni, a győztes visszafelé ingyen jöhet! A focipálya kezdőkörében aztán két magyar támadás között, ökör talán nem sült meg egészen, de egy jó gulyás gyorsan elkészíthető és kimérhető lesz a rászoruló közönségnek.

Csak ne tessék mosolyogni! Vannak hivatalok, ahol a nagy ügyintéző teremben már játszótér üzemel tíz elküldött előadó helyén – hogy hintázzon a gyerek– (igaz, még ingyen), de már gondolkodnak bérelhető lábteniszpálya kialakításán is! Mert akkor lehet csak gazdaságos egy intézmény vagy hivatal, ha találékony és leleményes. Mint például a Posta!

Híd a víz felett

Csupa vas meg híd meg korlát zúdult ránk, amikor a sziget felé bicikliztünk. Balról a Duna, jobbról, a hídon a vasúti pálya, azon túl a téli kikötő sok-sok hajóval, amik javításra vártak. Mi meg csak hajtottunk a Népsziget felé. Közel volt, legalábbis a Római parthoz képest feltétlenül. Aztán tovább a nagy hídon, a folyó felett. Még több vas, még több korlát, még több pálya. De nagyon jó volt száguldani a Duna fölött!

A történet valamikor azzal kezdődött, hogy a két vágányú déli összekötő vasúti híd nem volt elégséges a dorogi szénmedence termékeinek a fővárosba és az Alföldre való szállítására, ezért fölmerült egy északi összekötő híd szükségessége. Építése 1894 júniusában kezdődött, és 28 hónapos kivitelezés után 1896. november 3-án adták át a forgalomnak.

A világháború természetesen nem kerülte el a hidat 1944 nyarán és őszén több angolszász légitámadás érte, majd 1944 decemberében egy kivétellel az összes meder-pillért felrobbantották. Az egyetlen épen maradt hídszakasz alatt a hajózási lehetőség megmaradt.

Az újjáépítés munkálatai során 22 darab 300-500 kilogrammos, ép gyújtószerkezettel ellátott légibombát emeltek ki a Dunából.

A hídfők megépítése és a sínek fektetése 1955. május 1-én fejeződött be. A híd próbaterhelését a MAV 4 darab 424-es mozdonyával végezték 1955. május 4-én, és 5-én. Átadásának nem volt akadálya. A híd hossza 900 méter.

Minderre természetesen nem gondolva, mi csak bringáztunk a Római part felé. A szigeten egyszer-szerűen álltunk csak meg. Az egyik ilyen alkalommal a hídról suhancok dobáltak meg bennünket tekintélyes méretű kövekkel. Nem találtak el minket, de nekünk elment a kedvünk a szigetjárástól.

Mi az osztálytársakkal és barátokkal általában a Római partra mentünk a Tungsram üdülőjébe, ami kellemes, hangulatos hely volt, egyszer még randevúztam is az egyik kis faházban. Amint eltelt a nap hazaindultunk Újpestre. Egyesek a kis átkelő hajóval a Tungsram strandhoz, kevesen gyalog a híd felé. Egy ilyen alkalommal az osztálytársam – általánosban iskolatársam volt – a nagyszerű emlékü Lecz Ottó azt mondta nekem, látva, biciklivel vagyok, hogy versenyezzünk! Melyikünk ér előbb Újpestre? Én a későbbi apósom által csinált Sámson névre keresztelt biciklimmal voltam. Iszonyú vágatába kezdtünk, el a csónakházak előtt, át a hídon, repültünk, mint a szél és nem sokkal, de én nyertem. Sámson nyert!

A híd átépítésére 1999-ben tanulmányterv, 2003-ban engedélyezési terv készült. Az acélszerkezet gyártása 2007 júliusában kezdődött Csepelen. A 160 tonnás előszerelt egységeket a hídépítő cég bárkáin 500 tonna tömegű, 77-97 méteres szállítási-szerelési egységekké alakították és felúszatták a helyszínre. Az utolsó vonat a régi hídon 2008. június 20-án éjszaka, az első vonat az új hídon 2008. szeptember 22-én gördült át.

Harminc év után

Hatalmas érzés lehet visszavándorolni kis hazánkba, teszem azt Amerikából! Meglátni a Kárpátok karéját, „lenni az Alföld tengersík vidékét”, a „hullámozó Balaton tetejét”, a Duna vonalát a hidakat, szigeteket és persze Budapestet. Felemelő, leírhatatlan érzés lehet. Évtizedek múltán, már nem látogatóként, hanem úgy, hogy a jönnek a csomagok is, minden, ami fontos, mert most már itt maradunk. De Újpestre visszajönni harminc év után, sem akármilyen! Sőt!

A költözés reggelén, amikor még a teherautóra rakodtunk, arra gondoltam, hogy amikor az M3-on elérjük Újpest felé a leágazást jelölő táblát, megálljt kérek a szállítóktól, kiszállok és megcsókolom a földet. Mert akkor ott véget ér 30 és fél éves „önkéntes száműzetésem”, ahogy ezt egy régi cimborám fogalmazta. Persze nem így lett, de eszembe jutott. De már következett Rákospalota, a felüljáró, a Víztorony, majd 10-es hajdani nyomvonalán előre a központig! És itthon vagyok! Igen, az Újpest a 10-es szellem villamosa hazahozott! Az első napok valamelyikén találtam is egy sárga játék villamost az István úton, a „Harangvirággal” szembeni bódésoron. Féltettem és másnap elhoztam. Azóta szekrényem tetején díszel, hogy mindig emlékeztessen az eredeti 10-esek idejére.

Az utolsó Váci
úti villamos...

Persze ne higgye senki, hogy három évtizeden át nem, vagy csak alig látogattam haza! Ameddig szüleim éltek 3 hetente, olykor 2 hetente rendszeresen jöttem 2-3 napra, illetve szükség szerint soron kívül is, ha ünnep, öröm, vagy netán baj volt a családban.

Csak hogy – ezt így utólag már nagyon is érzem – más látogatóba jönni, tudva, hogy holnap délután, holnapután délelőtt, vagy már ma este indul a vonat és megint más úgy járni az utcákat, tereket, hogy nem kell visszautazni máshova, hogy rám köszön minden ház, minden kiszögelés, minden régi kapubejárat. És mindenhez van közöm! Mert újpesti vagyok! A születési adatsorom így is kezdődik: Újpest!

Aki itt él folyamatosan, 5-10-20 éve vagy régebben, születése óta, (ahogy élhettem volna én is, ha nem jön ez az emberöltőnyi szünet), talán nem így érzi, vagy ha érzi is nem gondol rá, hiszen Újpest észrevétlen, természetes része az életének. De nekem, harminc év „kihagyás” után még ünnep minden nap. Hetek múltán is...

Eddig a visszatérés szentimentális, érzelgős része, de újra beépülni Újpesti életébe nem megy egyetlen hirtelen nekirugaszkodással.

Meg kell ismerni, ki kell választani a szimpatikussá váló üzleteket, boltokat, megrendelni a postai utánküldést, felkeresni a háziorvost, becserkészni a piacot, ahol a csarnok végében fájdalom, már nem Kovács néni a szinte misztikus hatású dobos Kovács Jocó anyukája árul kenyeret és a savanyúságos soron sem hallani Káposztás „Zsuzsi” öblös hangját, aki mindig adott egy jó ibrik uborkalevet a hordóból tizenéves korunk piaci csavargásai alkalmával, amikor „összes vagyonunkból” jókora kovászos uborkákat vettünk tőle. Káposztás Zsuzsi amúgy nagydarab, 50 körüli férfi volt, a „Zsuzsi” ragadványnév okát ne firtassuk! De emblematisz figurája volt a piacnak. Kovács néni, meg Káposztás Zsuzsi már a múlt, új legendákat kell keresni! Biztosan vannak.

És megkezdődött a vissza újpestiesedésem. Mindjárt arra gondoltam, hogy keresek egy jó háziorvost, lévén fogytán a gyógyszerem és ki kell íratni őket, ahhoz viszont valahova be kell jelentkezni, azaz letenni mellé a „voksomat”. Óh, mi sem egyszerűbb ennél – ez volt az első gondolatom – felhívom a Hollósy Antit, aki évfolyamtársam volt a Könyvesben sőt, egy időben szomszédom is néhány háznaira, és megkérem, ajánljon nekem valakit! De – és ez lett a második gondolatom – kell ehhez nekem Hollósy Antal? Biztosan jó orvosok dolgoznak Újpesten. Anti képviselő lett, most kisebb gondja is nagyobb annál, mint az, hogy háziorvost ajánljon nekem. Ne éljek vissza avval, hogy világeletemben lelkiismeretes, jó ember volt, azután jó orvos lett és jó sebész. Az, hogy politizálni kezdett meglepő volt számomra, már a demokrácia „kitörése” után is. A gimnáziumban nem volt túl közéleti, nem volt nyüzsgő-nyomulós diák, úgy hittem nem politikus alkat. De változunk. Most örülök a sikerének, örömmel láttam óriásplakát fotóját a kerület fölött, ahogy örömmel láttam annakidején Szörényi Leventéét az Alkotmány mozi homlokzatán, amikor az „Ezek a fiatalok” című film volt műsoron. Szóval megkíméltem Hollósy Antit attól, hogy egy 30 évet „tékozló fiúnak” a volt iskolatársnak háziorvost ajánljon. Azt hiszem helyesen cselekedtem. Megtaláltam közreműködése nélkül is egy kedves, bizalomkeltő hölgy személyében, lakásunktól, mondjuk kétsaroknyira.

Pedig azt hittem, hogy a Jókai utcához fogunk tartozni, ami régen a gyerekrendelő volt. Oda az iskolával mentünk időnként csoportosan tüdőszűrésre, fogászatra vagy általános vizsgátra. Ma is előttem van a hosszú folyosó, meg a rendelők, ahol megtudtuk például, hogy jól, közepesen vagy gyengén vagyunk fejlettek és tápláltak. Valójában csak a fogászati látogatástól féltünk kicsit, mert egy fogorvos bármikor képes találni valami problémát, aztán már hiába markolásszuk félelmünkben a széke karfáját. De nem a Jókai utcához tartozunk, az emlék marad.

A postai ügyintézés, meg a bejelentkezési procedúra gyorsan ment, segítőkész, kulturált bánásmód és a dolgok máris a „helyükre kerültek”. A postán az átirányítást intézni hátra kellett menni a Lőrincz utca felőli oldalra és ott felmenni az első emeletre. Hát a kapu alatt persze, hogy eszembe jutott az a

nyár, amikor két hétig Gáborral újságkihordást vállaltunk és minden reggel ötre oda kellett járulni a kapu alá és átvenni az adagunkat. Ha jól emlékszem enyém a Szent Gellért (a mai Berda József) utca volt, meg a MAHART ház.

Az Aradi utcánál kezdtem, a földszintes soron, ahol néha kerítést szaggató kutyák fejezték ki nemtetszésüket jövelelem láttán és volt, ahol nem a kilincsbe kellett tűzni a lapot, hanem a konyha felső ablakán bedobni, mert különben valamelyik szomszéd – az előfizető szerint – már ronggyá olvassa mire ők hazaérnek. Ezért maradt a felső, kicsit nyitva hagyott ablak. Ennek viszont az volt a hátránya, hogy az újság befelé szállva kinyílt és mint egy óriási papírrepülő landolt a konyha közepén álló lavórban, az otthagytott vagy felejtett szappanos mosdóvízben. Hát ez most így sikerült – gondoltam olyankor, és mentem tovább.

Az újságosztás végül a MAHART házban végződött minden reggel, ahova azért elég későn értem többnyire, viszont ott már könnyebben boldogult az én kihordóságom a postaszekrényekkel. Igaz egyszer az egyik lakó, illetve előfizető meglesett és közölte, hogy „fiatalember, nem az Esti Hírlapot fizettem elő, én reggel szeretek újságot olvasni”. Mondtam neki, hogy megértem, de ő is értse meg, és ebben maradtunk. Én attól kezdve igyekeztem, ő meg továbbra is várt türelmesen a hírekre. Két bajom volt az újságkihordással. Az egyik, hogy hétvégeken, a „színesek” miatt dög nehéz lett az egyébként sem könnyű táska, a másik, hogy minden reggel úgy éreztem, megállva az Aradi- Szent Gellért sarkon, hogy sose érek a MAHART HÁZBA! De azóta tudom, hogy minden véget ér egyszer. Az újságkihordás útvonala, a gyermekévek, az ifjúság, sőt az élet is.

De vissza az üzletekhez és egyáltalán: Újpest épített környezetéhez. A lényeg, kezdem megszokni a régi épületek és új beépítések házasságát. Abban a bizonyos látogatói minőségemben még úgy láttam, hogy a beépítések, amik döntően persze a 21. század városképi modorosságai, úgy illenek Újpesthez, mint „kutya szájába a tojás”, de alig két hónap elég volt hozzá, hogy megbékéljek velük. Nem mindegyikkel, de a többségükkel. Kár lenne siránkozni azon, hogy a két nagy mozi benyelte az idő, de ez nem a pénzvilág, a piaczgazdaság gonoszsága, hanem az, hogy a moziba járás műfaja fölött eljárt az idő, pontosabban az olyan mozielőadások iránti érdeklődés fölött, amiket az Alkotmány vagy a Fény produkálni tudna. A Szabadságról meg Tünderről már ne is beszéljünk. Vagyis a mozizás villamosa elment a IV. kerületben.

Amit fájlok, az néhány profilváltás, hogy néhány üzlet nem az, ami volt. Mert egy kerületnek, illetve városnak kellenek olyan profilok, amik amióta világ a világ és ameddig azóta és addig megőrzik tevékenységüket, ha fene fenét eszik akkor is! A két legfeltűnőbb, hiszen a városközpontban vannak: a Kassai utca (volt Bán Tibor utca) sarkán a zálogház, ami most valami ruhaturkáló és a Meinl ház alatti gyógyszertár, ami örökké édességbolt és kávézóként üzemelt.

Szóval, ha én adom el ezeket a helyiségeket – legyen akár önkormányzat, akár új tulajdonos – kikötöm, hogy az egyikben csak édességboltot, a másikban csak zálogházat lehet kialakítani. Valahogy úgy, ahogy háztartási bolt van a volt festék-és háztartási bolt helyén, igaz ázsiai vezetéssel és ahogy játékbolt a régi játékbolt és Hófehérke a Hófehérke. Legfeljebb már nem presszó, hanem söröző. De ugyanígy ruházati bolt van a valamikori Delma helyén és nem más!

Jut eszembe! Az áruház emeletén működő Skála végkiárusítást kezdett. Mindig meg akarom kérdezni valamelyik földszinti pénztárostól, hogy tudható-e mi lesz fölöttük, de a fizetésnél aztán következetesen elfelejtem. Majd kiderül, csak nehogy tekepálya vagy fedett mini-golf stadion legyen. Olyan profil kellene, amivel „meg lehet találni” az Újpestiek érdeklődését, szeretetét.

Betagozódásom újabb állomásai lettek: kiment a PC-m videokártyája, találnom kellett egy hozzáértőt, akihez mindig fordulhatok hasonló esetben. Találtam. Hozzánk közel egy informatikai üzletlánc boltjában azon magasan, szakállasan és hozzáértően. Megnyugodtam. Aztán le kellett vágatni a hajam. Norbi levágta. Rendben van. És ki akartam kölcsönözni egy filmet. De hol lehet megtenni ezt Újpesten? Nem volt könnyű kinyomozni, de kinyomoztam. Úgyhogy a leglényegesebb dolgokban már beljebb vagyok „hazafelé”.

Ja! El ne felejtsem! Kíváncsi lennék milyen cég és mennyiért számozta át a BKV újpesti buszjáratait? Mert talán az egy 30-as kivételével a többi négyzetre emelve, gyök alatt vagy betűvel kiegészítve. Épp csak tizedesvessző nincs. De még lehet, ha így haladunk.

És megvolt az első lehangolás is. felhívtam az Újpesti Napló főszerkesztőjét, bemutatkoztam – természetesen a „villamos” említése nélkül – mondtam a napilapos gyakorlatot, az újpestiséget, a visszatérést, hogy számlaképes vagyok és kértem egy 20 perces találkozásra lehetőséget. Mit mondjak? Rideg elutasítás volt a válasz. Hogy toppon vannak szerzőileg, meg millió gondjuk lesz, mert jön az önkormányzati kampány is. Erre én: éppen a segítségemet szeretném felajánlani. Nem, nem kéri és elköszönt. Én a helyében azt mondtam volna: „Egyelőre nem látok lehetőséget, de találkozzunk, ismerkedjünk meg! Sose lehet tudni!” Nem ez történt! Valószínűleg nem egyformán voltak a gyerekszobáink berendezve.

A régi arcok közül egy sejlett fel csupán: egy villamosmegálló járdaszíkján az egyik oldalon én vártam, a másikon egy alacsony termetű ősz hajú, kissé kopaszodó úr. A szeme alapján Horváth Rudi a csodakezü dobos lehetett, a régi Munkásotthon utcából, amikor Szigeti Béla, Kovács Jocó, Kőszegi Imre doboltak Újpesten. Ilyen érdekes kék szeme csak neki volt. A magasság stimmel, ősz hajú lehet és kopaszodhat is kicsit. Az én villamosom jött előbb, már nem tudtam megkérdezni, hogy „nem Horváth Rudolf úrhoz van szerencsém”? De legközelebb, ha újra látom megteszem.

Búcsú a hentesektől

Hallottátok híret újpestiek? Bezárják Antal hentes üzletét, és ha igaz, kávézó lesz a helyén.

A kiragasztott, tiltakozásra szólító tájékoztatás szerint a polgármesteri hivatal – vagy a testület – nem tartja odaillőnek, a hentesüzletet! Megszűnik kerületünk – előtte városunk – kereskedelmi ikonja, az újpesti boltok jelképe, ami a Cyklop ház sarkán, közel 90 év alatt túlélte háborút, „felszabadítást”, államosítást, rendszerváltást, de ezek szerint nem éli túl az új kerületi vezetés térátrendező ambícióját.

Olyan ez, mintha Itáliában, Pisa városatyái lebontatnák a ferde tornyot, mondván, hogy olyan snassz, mert a turisták még azt hiszik, hogy ők nem tudnak egyenes tornyot építtetni, legyen helyette inkább élményfürdő!

Mert az igaz, hogy tulajdonosok jöttek, fenntartók, működtetők mentek, de a bolt mindig hentesüzlet volt és minden újpestinek „Az Antal hentes” maradt. Függetlenül attól, hogy ki működtette. Egészen eddig. Mert most, ennyi évtized után, kiderült, – kiderítették – hogy nem illik bele az új főtér-konceptióba! Még, hogy nem illik bele? Mármost egy hentesüzlet, a nagyon vegyes funkciójú főtér-piactér sarkának eszmei mondanivalójába? Jó, mi?

Mert ha nem illene Velencébe, a Szent Márk térre, a galambok közé, rendben van, ha nem illene Párizsba a Diadalív tövébe Napóleon emlékéhez, oké vagy Londonba a Trafalgar térre, mert nem járul hozzá, hogy az utókor emlékezzék Nelson admirális győzelmére, az jogos, igaz! De hogy illik vagy nem illik Újpesten, az István út és Petőfi utca sarkára, a Harangvirág cukrászda és a kínai üzletsor közé egy húsbolt, ezen már lehetne vitatkozni. De ne vitatkozzunk! Nem a vitatkozások, hanem az átalakulások korát éljük.

Mert a Meinl ház alatt sem lett volna szabad gyógyszer-tár nyitást engedni, csak édességboltot, de még a zálogházat is meghagyhattuk volna zálogháznak a Kassai és József Attila utca sarkán ahelyett, hogy turkáló „szalonná” léptették volna elő! A ruhaszalonná, a valamikori Delma, az áruházszalonná szemben, meg a játékbolt és a Hófehérke az Árpád soron még meg van. Örüljünk neki! Amíg lehet!

Azt jó néven vettük volna, ha a vezetés „megbeszéli” a lakóssággal a döntést, elmondja, leírja az indoklást, meg azt, hogy minek, – arra gondolni sem merek, hogy „kinek” – kell a helyiség? Mert forgalom szempontjából tényleg nincs rossz helyen! Hogy kávézó lesz – állítólag – a helyén, közvetlenül a „Harang” szomszédságában, az nagy és eredeti ötlet! Oda az nagyon kell! De, ahogy a régi újpestieket ismerem, nem kizárt, hogy a leendő kávézót továbbra is Antal Hentesként fogják emlegetni. Valahogy így: – Gyere, igyunk meg egy kávé! – Hol? – Hát itt, az Antalnál! – A hentesnél? – Ott hát! Megjegyzem, ha én nyitnám az új boltot Antal Kávézónak keresztelném! A poén kedvéért! Óriási marketingfogás lenne! Báááá?! Gondolkoztam otthon, miután megtudtam a változást: Nyáron, amikor kijövök kedvenc pisztácia fagylaltommal a Harangvirágból és balra fordulok, bizony mellbe vág az Antal hentes kínálatának szag kavalkádja. Egyesült erővel! A pisztáciámnak esélye nincs, menekülésre fogni a dolgot. Vagyis, lehet igazuk a döntőnköknak! De az „Antal hentes” emléke megmarad, – lehetne egy „Antal S. József díjat” vagy ösztöndíjat alapítani a legjobb hentes tanulók részére. Ha már változnak az idők, ha változnak az üzletek, ha változik a világ!

Köszönet, krumpliért

Jó szándék és jóakarát példás megnyilvánulása volt az önkormányzat krumpli akciója a nyugdíjasok felé! Hibátlanul megszervezve és tökéletesen végrehajtva. Ez így elsőre közhelynek tűnik, pedig nem az!

Általános iskolás koromban, az Attila utcaiba jártam, rendszeresen fociztunk a Langlet utcai és a Wenetiáner utcai iskolák ellen, lévén, ők voltak a legközelebb hozzánk. Még egy nagyszünet is elég volt „átlépni” hozzájuk és lekötni a meccset. Hol ők győztek, hol mi, ez így volt rendjén. De akkor nem gondoltam arra, hogy fél évszázad múltán a Langlet utca – illetve az iskolával szembeni a fehér földszintes épület – a decemberi, az ünnepi, meg még talán az azutáni krumpli készletünk forrása lesz. Pedig az lett!

A hivatalból jött a levél, hogy mi, nyugdíjasok kapunk 15 kg krumplit télire, ekkor és ekkor, ide és ide (mi a Langlet utcába) mehetünk érte! Mentünk is! Nem mondom a kis kézikocsimat megszenvedte a derekam. Letört az egyik kereke, így már a másik mit sem ért, ezért a krumplit kézbe tudtam csak vinni. Amíg segélyhívásomra „felmentő menyem” kocsijával meg nem jött értem a Nádor utca sarkára. A másnap kölcsönkért kocsit meg alacsony volt és kicsit balra húzott, így azt se tudtam toljam vagy húzzam. Ezért aztán olyan 10-15 méterenként „meg-meg álltam, körül néztem” aztán indultam tovább. De közben az járt az eszemben, hogy milyen ragyogó ötlet, hogy krumplit – gyerekkorunkban még dúlt a nyelvészeti csata, hogy krumpli vagy burgonya – osztott a város az idősebbjeinek. Hiszen a krumplit mindenki szereti, így, úgy, amúgy elkészítve. Tényleg hallotta valaki már élő embertől, hogy nem szereti a krumplit? Nem! Na, ugye!

Mert ha mondjuk tintahalat vagy folyami rákot osztottak volna, lehet a többség még az utcát is elkerüli, nemhogy egy zsákkal hozzon belőle, de így a három nap alatt minden „érintett” odasorolt a krumplijáért. (Én rizsért sem mentem volna, na legfeljebb 2 kilóért.) Az ügy intézői kedvesek voltak, az akció ment, mint a karikacsapás! Még ingyen motoros futár is volt, aki azoknak házhoz szállította a krumplit annak, akinek netán szintén eltört egy kereke, hogy ne kelljen otthon a derekát egyengetni.

Ami ugyancsak fontos: majd vendégeket is lehet rá hívni, például karácsonykor a családot, mert szeretni fogják és a hússal ízleni fog! Vejenek, menynek, unokáknak! Nekem, miközben éppen megpihentem a törött kerék miatt, a héjában, egészben, sütőben sült krumpli jutott eszembe, vajjal és már meg is indult a nyálelválasztásom, mint Pavlov kutyájának. Szóval: jó ötlet volt, hasznos ötlet volt és örömet szerzett sok családnak. Köszönjük!

Bár meg tudnánk hálálni ezt valamivel az önkormányzatnak! Csakhogy alighanem önkormányzati segítséget kellene kérnünk a megháláláshoz is.

Fölöttünk felújítanak

Gazdát cserélt a felettünk lévő lakás. Ezt tudtuk meg, amikor a vevők, egy szimpatikus, fiatal házaspár, becsöngetett hozzánk/is. Közölték: ők lesznek az új lakók, de előbb teljesen fel kell újítani a lakást, mert nagyon elhanyagolt állapotban van. Előre elnézést kértek a munkálatokkal járó kellemetlenségekért. Mi mosolyogtunk, megértettük és előre elnéztük a jövő megpróbáltatásait. Ez valamikor nyár közepe-vége felé lehetett. Most közeledik karácsony (az idej), de a felújítás még tart!

Mi persze nagy lazán ígértünk elnézést és velejáró megértést, mert mi történhet? Felvonul egy felújító cég ((kft, bt, akármi, ma ebben a munkaínséges időben) rohambrigádja, egyszerre lépve és énekelve, hogy „munka hadának a lépte dobog”! A tetteik mezején aztán előkapják szerszámaikat, mármint a ládikákban lévőket, nekiugranak a feladatnak és egy hét alatt, rossz esetben 10 nap alatt kész az egész, a család költözik és él boldogan! Elvégre 10-nap 3 hét alatt felhúznak jégpályát, éjszakai melegedőt, bevásárló központot, mit nekik egy lakás?

Tudjuk, hogy majd, mondjuk egy falat kidöntenek, egyet beborítanak, kettőt felhúznak, kicserélnek ajtókat, ablakokat, beállítják az új konyhabútort, hideg burkolnak, parkettáznak, végül a festés és kész! Ez majd jár némi fűréssel, némi kalapálással, lakásrészek, létrák, bútorok mozgatásával, de kibírjuk, nem csak a mi örömünk fontos, hanem másoké is! Örüljenek a kedves új tulajok a már szinte új lakásnak!

De nem így lett! Nem brigád vonult fel, hanem jött egy valaki, – lehet először két valaki is – nem énekelt, de nekilátott a feladatnak. Először fűrt néhányat, aztán kalapált. Jó sokat! Aztán nem jött napokig, de visszatért, aztán hol jött, hol nem jött. Mert hol hallottuk, hogy fűr, kalapál, hol nem. Aztán volt nap, amikor csak fűrt, ahogy olyan is, hogy csak kalapált. Vagy fordítva.

Nem kellemes egyik tevékenység hallgatása a felettünk lévő lakásban, de mi hallgattuk a fűrőt, – hol mélyebb hangon, hol visítva, hol gyorsan hirtelen, hol hosszan elnyújtva – készüljön csak a lakás, minél gyorsabban, fő a boldogság és az otthon melege! Egy-két hét és kész, együtt örülhetünk az új szomszédokkal! De teltek múltak a napok, a hetek, a lakásavató váratott magára, a fűrés és kalapálás maradt.

Lassacskán kezdtem kimunkálni az elméletemet: jelen esetben – azaz fölöttünk – szó nincs, kft-ről, bt-ről vagy cégről, brigádról, hanem előállhatott egy javaslat a felújíttatni készülő házaspár felé: „figyeljete, van egy szomszédom (sógorom, haverom, kollégám – a megfelelő behelyettesítendő –), aki megcsinálja olcsón. Igaz, szakmája nincs, de született ezermester, mindenhez ért, nem fog ki rajta semmi” szindróma. „Számlát nem ad, de nem kér sokat!” Létrejött a megegyezés és folyik a munka! Mikor mi? Attól függően mikor tud eljönni a munkahelyéről, mikor tud fűrót szerezni, mikor nem hagyta az otthoni ládikájában a kalapácsot? De az örökös fűrés és kalapálás már azt is elképzelhetővé tette számomra, hogy nem is lakás készül odafenn, hanem titkos madárház, apró testű falban fészkelő madarak, mondjuk gyurgyalagok számára, amiknek kis lukakat készít elő a „mester”: előkészíti mindet, költözésükig bekalapálja egy-egy dugóval. Majd amelyik hozza a kiutalást, azét kiveszik a lukból. Vagy! Lehet fölöttünk nincs is lakás, hanem most kalapálják össze. Ha befejeződik a munka – ha befejeződik? – idén karácsonyra, jövőre vagy a Riói olimpia megnyitójára – isten- uccse, felmegyek megnézni a végeredményt!

De megtudtam, hogy az új tulajdonosoknak nehezen jön össze a pénz (nekik is?), és csak ha együtt van a következő műveletre való, akkor jön, akinek jönnie kell, hát megbocsátottam nekik! De hogy mindig csak fűrni tudóra vagy kalapácsolóra van „tőke”, az balszerencse! Ránk nézve legalábbis. Istenem, segíts nekik, hogy legyen együtt a „lé” egy csendes hidegburkolóra, egy festőre vagy mázolóra! Akkor majd felharsan lépcsőházunkban a csend! De addig a vevők elmennek spórolni, az ezermester marad, fűrés és kalapál tovább! (Mit tehetünk, ha ezt tudja?) Megdolgozik a pénzéért! A pénzükért!

Hát ezért nem szeretem, ha felettünk felújítanak! Mert nem tudom, hányan csinálják valójában, mihez értenek igazán, mennyi ideig tart és mi sül ki belőle?

Kovács Jocó ritmusai az Ifjúsági Házban

Ritmusokat ígért, dobverővel és ecsettel december 3-a, hétfő koraestjére az Újpesti Kulturális Központ Ifjúsági Házába Kovács Jocó, kiállításának örömmzenélős, mini koncertes megnyitójával.

Mert a régebbi, főleg régi újpestiek által csodagyerekként megismert legendás dobos (NIVRAM, Atlantisz, Gallusz trió...most Nautilus) nemcsak a dobverőkkel és dobokkal bánt, és bánik ma is bravúrosan, hanem az ecsetekkel is. Évtizedek óta egymást egészíti ki benne zene és képzőművészet! A zenészt ismerte az ország, meg kicsit Európa, a festészethez való „szerelmetes” kötődését pedig tárlatokon mutatta be itthon Újpesten, és az ország jó néhány városában.

A két műfaj iránti elkötelezettségét most együtt, egyszerre tárta közönsége elé, rendhagyó élményt szerezve ezzel a jelenlévőknek. A galéria megtelt barátokkal, ismerősökkel, érdeklődőkkel, amikor Bertalan Tivadar, a köztisztelőben álló képzőművész, író bevezette, megnyitotta a kiállítást, hangsúlyozva Jocó „kétoldalúságát” és azt a szeretetet, amivel a mostanában nem könnyen szerethető világ felé fordul művészetével.

Kovács Jocó életét, világlátását a természet és a zene uralja. A zene nemcsak hangzásilag, hanem képi megjelenítésben is. És persze álmok...

A festőhöz a természet áll igazán közel, a kifejezés közvetlensége folytán, a zene vizuális megjelenítésben pedig a színek – főleg a meleg, sötétebb tónusok – segítik, zenélnék a színei, olykor alakjainak elnagyoltabb ábrázolása árán is. Így idézi fel a muzsika hangulatát, a harmónia hatását, amit hall belül. Aztán időnként ráköszönnek az álmok! És megszólítja portréin Chaplint, Babitsot, Liszt Ferencet vagy Jimmy Hendrixet, Zappát.

Jocó –ahogy mondja is– „nem a szavak embere”, így csak köszönetét fejezte ki közönségének és örömét, hogy eljöttek, akiket szeret, és akik őt szeretik. Ezzel vendégeit a színházterembe invitálta, ahol megszólalt az örömuzene, a külön, erre az alkalomra „összeállt” HANG-SZÍN együttes Kovács Jocó, Sáfár József, Kerekes Zoltán, Szűcs István, Radovics „Kyrú” László összetételben, hogy Jocó az ecsetekkel alkotott világa után felidézzék, milyen ritmusokat tud varázsolni a dobokkal és dobverőkkel.

A dobos Jocó, nem tud hibázni, nem tud halványabb lenni önmagánál! Nem bravúrozott, nem tolta előtérbe magát, hanem kiegészülve a négy kiváló zenésszel, pontosan, hatásosan, mutatványok nélkül adta át hallgatóságának a benne élő, általa áradó ritmust! Ami nem kis élmény! Ezt, mi, a „Jocó rajongók”, tudjuk több mint negyven éve már!

Szép este volt, jó este volt. Jocó, a maga módján megint beköszönt Újpestre!

"Találkozzunk többször!"

Apám például Berda Józseffal találkozott alkalmasint az utcán, csak az idegesítette, hogyha mögöttük elment egy csinos nő, akkor azt a költő sose hagyta szó nélkül! Félhangos, de inkább háromnegyed hangos megjegyzést tett a „látványra” méghozzá elég naturális megfogalmazásban. Ilyenkor apám mindig próbálta csitítani próbálta, hogy „Józsikám, csöndesebben, mit fognak szólni az emberek”? De Józsi nem zavartatta magát, hanem olyan hallhatóan is meg nem is a járókelők tudomására hozta, hogy milyen elképzelései lennének az imént arra haladó hölgyel kapcsolatban.

Ahogy találkozott Pállya Celesztinnel, a festőművésszel is egyszer-egyszer és akkor újra, meg újra próbálta megagítani a mestert, hogy adja el neki azt a képet, amit ott látott a lakásán, amikor látogatóban járt nála. De a köztisztelőnek örvendő festő ilyenkor mindig azzal köszönt el apámtól, hogy „majd megfestem magának János! Higgye el, ugyan olyan lesz!” – Csakhogy nem az lesz, replikázott erre apám, és az bizony mégis csak különbség! – Mindig ebben maradtak és mivel apám is makacs volt az ilyen dolgokban, és ragaszkodott az eredetihez, így Pállya Celesztin képe sose lett.

Mostanában több és látványosabb helyszín is van a találkozásokra, ha csak az „újraálmodott” főteret és annak rendszeres és elég sűrű programját vesszük alapul, mégis valahogy keveslem az összetalálkozásokat, vagy csak nem érzékelem, hogy megtörténnek. Tudják, azokat a „szervusz, hogy vagytok? És a gyerekek? Tényleg? Megnősült? És unokák...? Hogy múlik az idő! Kiről tudsz a régiek közül?” megállós beszélgetéseket, amik ugyan nem viszik előre a világot, de oldják a mindennapos rohanás okozta feszültséget.

Változnak az idők! Az apák és anyák közül sokan „eljárnak” dolgozni más kerületekbe, a gyerekek jó része nem itt járja a középiskolát és leginkább vacsorára, meg aludni jön haza, Újpestre. A nagymamák és nagypapák őrzik otthon, bezárkózva az újpestiség régi, elmúlhatatlan emlékeit. Amikor megkérdeztem a fiam, hogy hova lett az én generációm, azt válaszolta: megöregedtek apa! Hallgattam, de magamban igazat adtam neki.

Mindez arról jutott eszembe, hogy ha szerencsések vagyunk, azért találkozhatunk! Egymással, - Holba Sanyival a nőgyógyással nemrég a piacon futottam össze, Horváth Lacival az állatorvossal Kovács Joco kiállításának megnyitóján köszöntünk egymásra, dr. Kádas Lajos a kiváló gasztronómus, a Vendéglátó Ipari Főiskola tanárának előadását „a Kis Adyban” hallgattam meg, utána jártam nála a főiskolán, hogy rendezvények tervét latolgassuk a jövőnek! De összefuthatunk ismerős újpestiekkel, híres, jól ismert „helybeliekkel”, orvosokkal, tanárokkal, sportolókkal is, ha nem is rendszeresen. Ilyen Várhidi Pali bácsi, aki igen gyakran sétál a városközpontban, nagyjából István tér – István út – Árpád út – Kemény Gusztáv utca útvonalon, abban biztos tudatban, hogy őt úgyis mindenki ismeri Újpesten. És nem téved! Egy alkalommal, valami „Dózsa kérdés” kapcsán megszólítottam – talán ki volt a jobbszélső ebben vagy abban az időben? Megállt és úgy, olyan közvetlenséggel beszélgetett velem néhány percig, amíg „összehoztuk” az akkori csatársort, mintha az unokaöccse lennék, akivel régen találkozott. Jól esett nekem, de neki is, hogy én, azaz egy „gyalog újpesti” úgy megszólítom, mintha atyai barátom lenne.

Akit még gyakran szoktam látni, ő Tóth András, a verhetetlen Újpest, (akkor még Újpesti Dózsa) Európa klasszis fedezete volt Dunai III-al. a középpályán. (tulajdonképpen igazából ők ketten mozgatták azt a legendás csatársort, amelyik – főleg a Megyeri úton – szó szerint ontotta a gólokat.) Tóth Andris haja teljesen fehér –érdekes Pali bácsié nem– és ő az a fajta, akinek jól áll, hogy megőszült! Amúgy a vonásai alig változtak. Ha valaki azt mondaná rá, így sétáltában, hogy trónörökösé valamelyik európai királyi háznak, senki nem vonná kétségbe! És sétáltat két, tökegyforma, tündéri kis fehér kutyát. (Lehet, azért választotta őket, hogy passzoljanak a haja színéhez, de az is, hogy azért őszült meg, mert sok gondot okozott neki a két kutyus nevelése.)

Most megint szembe jött velem, december szítáló ködfátyolából lépve elő, mögötte a karácsonyi díszvilágítás fényei melengették az István út hangulatát. Szívesen megszólítottam volna, szerintem nem vette volna rossz néven, de azért mégis meggondoltam magam. Mert legszívesebben azt mondtam volna neki: Tudja mit kedves újpesti legenda én, az ön helyében ezt a két kis aranyost, a nagy idők emlékére nevezném el. Poénból. Az egyiket „Dunaiháromnak”, a másikat „Tóthandrisnak”! Jusson nekik valami a régi dicsőségből!

Mert kutya jó ám emlékezni azokra szép a fociidőkre!

Találkozzunk többet! Jó, amíg találkozunk!

TIZESVILLAMOS

Könyves könyv

Osztályfőnökünk Porkolábné Balogh Katalin

Emlékek, örömök, csendek ...avagy vissza a felejthetetlenbe! Mindenoldalú – és egyben utolsó – beszélgetés Kati nénivel

Hosszú ismeretségünk első pillanata Kati nénivel természetesen a beiratkozása volt. Addig, kis általános iskolásként, az újpesti gyerek csak kívülről nézett a Könyves Kálmán Gimnázium fenséges épületére, olyan áhítattal, mint egy templomra. A (múlt)század eleji álklasszicizmus e fenséges küllemű emlékére, amit az elegáns, zománcos hatású klinkertéglából raktak. Némi világosabb berakás

jelezte a jobb szárnyán 1956 „emlékét”, meg a működésképtelenné vált vagy tett csillagvizsgáló kupola. Az épület jelkép volt. Így egyetemek szoktak kinézni! Mert ahogy a Könyves az akkor Április 4 tér parkján át az általános iskolára és a mögötte sejlő Kanizsai Dorottya Leány Gimnáziumra nézett, vita nem lehetett, melyik intézmény az úr a IV. kerületben a tudás tekintélyét illetően. Beszámítva a két technikumot is: a fiúkét, a Landlert az SZTK mellett és a közgazdáságát a Baross utcában.

Aztán eljött a beiratkozás és a „nebuló” beléphetett, többnyire mamájával, a „szentélybe”. A nagy előtér és a széles lépcső a márvány korláttal, kétfelé kanyarodva az emeletre, a díszterem felé olyan volt, amilyennek képzeltem. A folyosók falait „derékig” iskolazöld olajfesték védte, felül sima meszeléssel. Hogy tablók néztek-e az újonnan érkezőkre, arra már nem emlékszem. De arra igen, hogy a földszinti tantermek ajtóí sarkig kitérve várták a leendő elsősöket, rajtuk, belső oldalukon fehér papírlapon jelezték, hogy a teremben mely osztály névsorába kerülhetünk.

A naptár 1960-at mutatott és a Könyves, akkor öt osztályt indított: három reált, angol, francia és német nyelvvel kiegészítve az orosz, egy orosz tagozatos humánt, latinnal – jól kitalálták – és még egy humánt olasszal. Az E-t! Rövid ideig tanakodtunk anyámmal: sváb őseim miatt eredetileg a németre gondoltunk, de azt reál osztályban tanították, ahova nem vágytam, de mire mi odaértünk már be is telt a létszáma. Latin nem vonzott, mert az orvosi pálya se, így félénk udvariassággal léptünk hát az abba terembe, ahol a majdan olaszul is tanuló I.E osztály névsorát vette számba a leendő osztályfőnök. Ő volt Kati néni. Egy meglepően fiatal és a várakozásunknál sokkal kellemesebb jelenség. Fehér blúzára, sötétkék szoknyájára emlékszem és a senkiéhez, azóta sem hasonlítható mosolyára, ami egyszerre volt megnyugtató, elfogadó és bátorító. Észrevehette, hogy némi dilemmával küzdünk, lévén, hogy nem ilyen nyelvpárosításra gondoltunk és azt sejtettük, hogy ezt az osztályt a máshova be nem jutott maradék képezi majd. Ő nem agitált bennünket, mégis pillanatok alatt meggyőzött: „Az olasz nagyon szép nyelv, aki tanítja meg fogja szerettetni veletek. Én leszek az osztályfőnök és hidd el jó kis társaság leszünk.” Azok lettünk!

Ezt igazolta az a felejthetetlen négy év, amit együtt töltöttünk, de az a lassan fél évszázad, amit már nem. Az, ahogy annak az E-osztálynak az öntudatával, lelkületével végig éltük az életünket. Ha nem így lett volna, most nem ülnénk Kati néni meghitt kis lakásában, hogy a róla szóló könyvbe készülhessen egy portré-riport, aminek segítségével csapongva szárnyalhatunk a felejthetetlen emlékek időtlen dimenzióiban.

Amikor forogni kezd a magnó, ugyan az a régi mosoly jeleni meg arcán, válik sugárzóvá a tekintetében, ami az oly sok évvel ezelőtti beiratkozáskor szinte pillanatok alatt meggyőzött arról, hogy jól döntök, ha E-s leszek. De csak sorjában vissza a mából a múltba!

Mi volt Kati néni legutóbbi sikerélménye?

Kedden vizsgáztattam Óbudán egy óvónő és tanítónő fejlesztő tanfolyami csoportot. A tanítónők ágáltak az elején, azt vélelmezve, hogy ők már mindent tudnak, de foglalkozásainkon jó értelmű változáson mentek keresztül. Kaptam egy aranyos emlékkönyvet tőlük: mindenki beleírt egy két sort, és gyerekszájak által fogalmazott világlátást, iskolai foglalkozásokról, dolgozatokról. Kedves volt. Többször a kezembe veszem és elérzékenyülve lapozgatom. Már megszoktam, hogy húsz éve az ország Kati nénije vagyok.

Ugorjunk egy nagyon nagyot! A gyermekkorra, milyen képeket idéz fel?

Leginkább vagy legtöbbször azt, hogy édesapám kezét fogom és ő mesél nekem. Nagyon erős lelki, érzelmi szálakkal kötődök hozzá, aminek időnként jelzés értéket is tulajdonítok. Amikor Izraelben voltam 93-ban és a szent helyeket végigjártuk, akkor abszolút természetességgel érzetem azt, hogy ott van velem apám. Vagy korábban, 77-ben, amikor a kandidátusi értekezéshez csináltam kísérleteket, egy alkalommal rohantam ki az egyetemről, a tanításokról Budára, Lágymányosra vagy hova. Nem vettem észre, hogy egy közlekedési sávot eltereltek. Kiléptem a busz mögül, hogy átmenjek a túloldalra. Abban a pillanatban egy kis teherautóval súrlódtam, annyira, hogy földhöz vágott, de csak a karomat érte. Akaratlanul azt mondtam: édesapám. Ma is úgy érzem, hogy akkor ő mentett meg.

Porkolábné dr. Balogh Katalin élete egy máig is kis faluból, Nagyivánból indult, ahol a gyerekkorát töltötte. Vannak róla emlékképei?

Hogyne. Sőt, a nővérem ott lakik, és míg édesanyám élt évente kétszer háromszor hazamentünk. Már nem nagyon ismerek rá az emberekre, de a hangulatokra igen: az a tágasság, az alföldi levegő, amikor közeledünk a 33-as úton Debrecen irányába mindig elfog valami kedves jó érzés: előjönnek a képek a nagy búzamezőkről, nagy terekről, nagy, csoportos játékaikról, amik tartottak reggeltől estig. Egészen addig, amíg apám feje meg nem jelent a kapuban: Katóka, haza kell jönni!

(Nagyiván kicsiny, alig több mint 1200 lelkes kis falu két nagy tájegység, a Tiszafüred-kúnhegyesi síkság és a Hortobágy találkozásánál. Első említése 1277-ből származik. A település rossz talajadottságú. Határában a szántóföld kevés, legtöbb a legelő, amit nádasok, mocsarak, védett területek egészítenek ki. Amikor Kati néni született, 1935-ben 537 olyan gazda lakta, aki földbirtokkal rendelkezett. Két műemlék jellegű épületén, a római katolikus templom és plébánián és a védelemre érdemes Görbe csárdán kívül még számos építészeti, kultúrtörténeti emlék utal Nagyiván hajdan oly sajátos arculatára. Főutcáján például több régi parasztház áll, amelyeken kovácsoltvas oromdíszek jelzik a tulajdonos vallásának ismetető jegyeit.)

A kisparashti lét és a tudásvágy illetve annak tisztelete nem feltétlenül egymásból következő fogalmak. A Balogh családban mégis így alakult

Főleg apám révén, aki tényleg gazdálkodó volt, de életszemléletében igen nagy becsülete, értéke volt a tudásnak. Nagyapám 60 holdas gazda volt, de 22-ben Jászberény városától csizmadia mester céhlevelet kapott, céh tag lett, bejárta Európát, majd letelepedett Nagyivánon. Hatalmas legelői voltak és birkái. Édesapám őrizte a hatalmas csizmadia ládát. Ezt azért kellett mert azon a mocsaras vidéken csónakkal tették meg akkor az utat, a ládába pedig minden belefért. Apám őrizte az eszközöket, a háromlábú széket, meg a többi. De a tudásról! Nagyapámnak egyetlen fia volt édesapám, aki nagyon szeretett volna továbbtanulni, – csodálatos tenor hangja volt – , de mert a testvérei lányok voltak, ezért nagyapám azt mondta nem lehet a gazdaságot itt hagyni, ő vegye át. Felnőtt korában, 40 éves kora táján, a II. Világháború – bármilyen furcsán hangzik – bizonyos fókig kárpótolta: több kántort bevittek katonának a környékről is, és akkor ő teljes latin szertartásokat, misét, gyászmisét, hálaadót, húsvéti istentiszteleteket vezetett, temetett, esketett, köszöntő meg ünneplő szövegeket mondott a szertartásokon. Csak orgonálni nem tudott Nem örült neki, hogy számára a földművelés jutott, mert egész életében tanulni szeretett volna. Ezért elhatározta, hogy a gyerekeit taníttatja, hogy azok ne a

földdel keressék a kenyérüket. Csak a legidősebb bátyám maradt gazdálkodó, igaz, neki az volt a mindene.

Kati néni volt, ha jól tudom, a legkisebb?

A születési sorban valóban én voltam a legutolsó, a 8., ráadásul a 7. gyermek után 10 évvel születtem. Anyám 43 éves volt, szégyellte is. A nővérem gyereke is idősebb volt, mint én.

Kati néni számára van ennek utólag megfogalmazható tanulsága?

A kutatások szerint a magzati életben sokat tanulunk, az ott átélt traumák meghatározzák az életünket. Talán egész életemben azt akartam bizonyítani, milyen fontos, hogy én vagyok. Például az idős bába egyszer, amíg ellátta anyámat, rám tette a párnát, de túléltem. Megmaradtam ott is. Mindig fantasztikus küzdőképesség jellemzett.

Ha a Könyvesre váltunk, nyugodtan mondhatom, a többiek nevében is, hogy soha nem éreztük, hogy megbecsültségét a küzdőképességnek köszönheti.

Azt se látta senki, hogy végig szorongtam az életemet. Azért, hogy vajon hogyan tudok szembesülni vele, ha baj ér, ha öröm ér, ha bennem vagy körülöttem átrendeződnek az értékek. Ilyen hatalmas lelki megpróbáltatásként éltem meg a gyermekem születését is.

De ez családjunk jellemzője is volt. Testvéreim közül három kereskedő lett, egy cipész, két bátyámból az egyiket pilótának sorozták be – aki később felhozott tanulni –, a másik híradós lett. Három bátyám harcolt a II. magyar hadseregben. Kilenc-tíz éves koromban láttam anyámat minden éjjel imádkozni. Azt mondta: nem állok a kemence mellé mert nem tudom, hogy melyik fiam hol fagy meg éppen.

Élnek még testvérek?

A „legfiatalabb” bátyám 79 éves, él még egy, aki 81, a pilóta bátyám pedig 87 éves és még kocsit vezet. Anyám 93 éves korában halt meg és olyan leveleket írt nekem, hogy meg nem tudnám mondani melyik tulajdonságom melyik szülőmtől vagy ősömtől való. Ő nagyon ötletes és találékony volt. A semmiből is tudott mindig enni adni, csomagot küldeni, minden esete írta a leveleket a frontra. Azért, – mondta – hogy tudják, várom őket! Pestre is mindig küldte a testvéreimnek a csomagokat.

Volt annak a korszaknak egy ilyen tendenciája, a népből jövő tehetségek felkarolása. Ekkor vált mozgalommá a népi kollégium, ekkor találta meg az ország Soós Imrét, Horváth Terit, később Töröcsik Marit. Nem volt nehéz az újabb és újabb közegbe való beilleszkedés?

Egyik kultúrából a másikba átmenni nem megy sérülés nélkül, A bátyám tanult velem, nagy idegi megterhelés, nagy törés volt ez bennem. Ő jelentette az összetartó kapcsolatot, neki köszönhetően mindig volt valaki mellettem. Változatos folyamaton mentem át: a budapesti négy polgári után jött Eger a pedagógiai szakközépiskola, de szerencsére a régi tanárokkal.

A kollégium viszont rettenetes volt, katonás, mint a polpot rendszer, mint egy szovjet mintára szervezett szövetkezet, nem is csoport. Egy rendőr felesége volt az igazgatónk. Így utólag viszont már nem tartom kizártnak, hogy annak köszönhetően bírtam ki annyi mindent az életben. Hatkor ébresztő,

le az udvarra tornászni, szobarend, magunknak megcsinálni a reggelit, ami egy feketekávé volt lekváros kenyérrel vagy tea üres kenyérrel és menetelve felzárkózva irány az iskola, a tanítóképző.

(Eger. Ha törökök 1552-ben nem támadják meg és Dobóék nem védik meg olyan sikerrel ezáltal az egész felvidéket és ha ezt Gárdonyi nem úgy írta volna meg, hogy az egész világ olvasmánya lett, akkor Eger egyenlő lenne talán Európa szerte is a tanítóképzéssel. Mert a város, a nőknek a falakon mutatott bátorsága ide, Bornemissza, Mekcsei és a többiek hősiessége, az író remete zsenialitása, a Fazola-kapuk gyönyörűsége, a Minaret ámulata oda talán leginkább arról híres, hogy számtalan pedagógus kiválóság pályája indult a nevezetes vár alatti városból. Ahogy Balog Katalin is, aki ott tanulta meg mi a tanítás, és ott érezte meg mit jelent majd a számára az, hogy tanítani)

Elégé sajátos képzési forma érvényesülhetett ott akkor.

A tanítóképzőben is érződött a rendszer hatása. A módszereken és az anyagon is. Úgy érettségiztünk le, hogy nem olvashattuk Madáchot, és Mikszáth könyvei indexen voltak. De ott voltak azok a régi tanárok, akiktől viszont a szemléletet, életfelfogást tanulhattunk. Dr. Somos Lajos, az osztályfőnökünk vagy Kovács Vendel, a történelemtanárunk ellensúlyozni tudták a kollégiumi létet.

Kati néni érezte, hogy tanítani fog?

Már 5-6 éves koromban is, de volt, hogy táncosnő, máskor meg színész akartam lenni. Zene meg a tánc volt mindenem. Az igazi pedagógus kicsit exhibicionista, de jól is érzem magam a tanár szerepben. Feldob, ötleteket ad, érdeklődést kelt bennem. Csupa improvizáció, alkalmazkodás a helyzethez, a légkörhöz. Utána viszont összerogyok, mint egy rongy, de addig szüntelenül mozgok és feltöltődöm.

A helytállás iránti elszántság mindig motiválta Kati néni életében?

Azért kellett jól tanulni, hogy eltartsam magam. Jött az érettségi. Ki akartam menni tanítani, mert tudtam, hogy nem támaszkodhatom senkire. Az osztályfőnököm, Dr. Somos Lajos nem írta alá a tanítói pályázatomat, hanem kétszer is levelet írt a szüleimnek, hogy járuljanak hozzá, hogy egyetemre menjek. Majd ő elintézi, hogy kollégiumi felvételt nyerjek. Megint lett öröngy, ahogy előtte a bátyámat tekintettem annak, aki egyengette a sorsomat. Sikerült, 550 Ft ösztöndíjat kaptam havonta, abból tökéletesen meg tudtam élni minden nyáron gyerekeket nyaraltattam. De elvégeztem az egyetemet történelem-pedagógia szakon. Pszichológia akkor még nem volt.

Kereste a tanárnő az összegzés lehetőségét, ami a pszichológia lett? Mármint azt, hogy a külső körülmények és a belső adottságok tudatos összehangolásával tudatosan fejleszthető az emberi személyiség?

Középiskolás korunkban tanultunk lélektant és a filozófiát is. Az élet elvont belső, nem látható dolgai izgattak mindig. Élet-halál, mi miért van. Képzős koromban még a matematikát is szerettem. Az elvont tudományok iránti érdeklődésem nagyon erős volt. Nem annyira a szakma vagy a pálya, hanem a tudomány az elvont, a bonyolult, a megfajthatatlannak tűnő izgatott. Az élet, amint már gyerekként felismertem, véges. Kerestem a megoldást magamban, a filozófiában, de végül a pszichológiában véltem felfedezni

Mert a pszichológia szerintem határterület: filozófiával, szociológiával, pedagógiával határos. Ebből az orientációja, miután a Könyvesből az egyetemre ment dolgozni, miért épp a kisgyermek korra koncentrálódott?

Valóban egész egyetemi működésem alatt ez foglalkoztatott. A disszertációm témája is a serdülőkori fejlesztés volt, azaz, hogy lehetne a tanítást észszerűbbé tenni? A történelemben nem láttam újat, változtatási lehetőséget, de ez végtelen út, amiben örökké tanulni kell és sohasem érzed azt, hogy kész vagy.

Pályája azonban Újpesten általános iskolában kezdődik és jön az a bizonyos öt esztendő a Könyves Kálmán Gimnáziumban.

Ahogy ma mondanák nagy kihívásnak éreztem, és nagy veszteség lett volna számomra, ha kimaradt az életemből. Nálam többnyire idősebb, igen felkészült, hivatásukat hittel szerető kollegákkal dolgozhattam, akikkel az együttlét szinte második egyetemi képzésemmé vált. Emberileg és szakmailag nagyszerű tanárok, tanárnők voltak, akiket azért nem sorolok név szerint mert senkit sem szeretnék kihagyni a sorból akkori példaképeim közül.

A veletek való munka, a tanítás és osztályfőnökség az 1960-ban indult E osztályban pedig olyan élményeket adott, ami egy életre szólt. Mondhatom: tulajdonképpen azokban az években váltam valóban pedagógussá. Kezdve azzal, hogy többnyire olyanok kerültek a társaságba, akik eredetileg másik osztályba szerettek volna menni, valamelyik világnyelv miatt, azaz lelket kellett verni belétek, hogy nem mi vagyunk az utolsók, sőt lehetünk elsők is. Egy sor területen az osztályok összehasonlításakor elsők is lettünk. Én igyekeztem vigyázni rátok, ti pedig –éreztem– hogy vigyáztatok rám. Így maradhatott az E osztály szelleme, testvérisége örökérvényű. Azzal együtt, hogy 1963-ban, amikor már negyedikesek voltatok és már csak óraadóként jártam ki az egyetemről hozzátok az ELTE pszichológia szakáról.

Megfogalmazható valami fő életcél, vagy legfőbb vágy a pályájáról?

Szerettem volna jó tanárokat képezni. Nem érdekelték a patológiás dolgok, csak az egészséges gyerek! Az alkalmazott pszichológiából a fejlődéslélektan. Hogy lehetne átfordítani az iskolai gyakorlatba? Próbáltam kísérleti személyiséglapot összeállítani, tanár-diák interakciót még egyetemi működésem alatt.

Azután a nagy elhivatottság az óvodáskor, illetve kisiskolás kor kutatása lett?

Amikor a jól sikerült négyéves kísérlet során 6-7. osztályos gyerekeket fejlesztettem, akkor jöttem rá, hogy az már késő! Korábbi szakaszban kell kezdeni, a fejlődés korábbi szakaszára kell a figyelmet összpontosítani. Amikor még sokkal nagyobb lehetőség van: az óvodás gyerek plasztikus idegrendszere, egy ott jól átgondolt jól megszervezett környezet adhatja azokat az ingereket, impulzusokat, amik a gyerek fejlődéséhez vagy képességei kiteljesítéséhez kell.

Óvodákban folytak a kísérletei. Újpesten az Aradi utcában és Nyíregyházán a Sóstóiban...

Az újpestit én választottam. A kutatást szabad időnkéből, honorárium nélkül azzal a céllal, hogy kudarc nélkül kerüljön a gyerek az iskolába. Megvédtem a kandidátusi értekezésemet, de a következő héten

már ezzel a témával foglalkoztam. Ez a szívem igazi témája. Sokat olvastam hozzá. Zavart a tanulási zavar. Mert élő, eleven lelki jelenség. De ez a terminológia akkor még nem volt benne a szakmai közéletben sem, nemhogy a gyakorlatban. Volt egy iskolaérettségi vizsgálat, ami viszont nem jelezte előre, hogy a gyerek sorsa mi lesz az iskolában. Esetleg ott maradt az óvodában még egy évet, de tulajdonképpen nem csináltak vele semmit. Tapasztaltam, hogy serdülő korban is lehet még valamit finomítani a gyermek személyiségén, de igazán korábban, iskolás kor előtt kell azokat az alap készségeket, alap funkciókat kialakítani, amire az egész iskolai tanulás épül. Az első 6 év döntő egy emberpalánta életében a jövője szempontjából. Erre neveléslélektanos, alkalmazott pszichológusként, azaz hályogkovácsként már rájöttem.

De, hogy nem az maradtam, azt köszönöm azoknak az óvodapedagógus közösségeknek, vezető óvónőknek, akik nyitottak voltak kísérleteim iránt és minden igyekezetükkel dolgoztak az eredményért, tulajdonképpen az én szakmai sikeremért.

A könyv címe: Kudarc nélkül. Emlékeztetve a nagysikerű, a kutatások eredményeit összefoglaló tankönyvre, de a cím áttételes is egy kicsit. Mert Kati nénit, önmagának meg a sorsának köszönhetően tulajdonképpen kudarc nem érte. Viszont ennyire kerek nem lehetett minden.

A szakmai életem inkább „kerek” volt, ahogy fogalmazod, de a magánéletem nem.

Mi nem sikerült úgy, ahogy szeretne volna?

Sok minden. Szerencsére inkább kisebb próbálkozások. Bár most, hogy így rákérdeztél... A 80-as évek elején feladatként kaptuk, hogy újítsuk meg a tanárképzést. Én a fejlődés, a neveléslélektan részéről. Három kollégával éjjel nappal dolgoztunk azért, hogy ne patkánykísérletekről tanítsuk a tanárokat, hanem váljanak élővé a gyakorlatok. Aztán az intézetünkől egy személyiség lélektanos kollega jött és leminősítette az egészet, hogy ez egy semmi, ez nivótlan, értékelhetetlen. Hetekig alig hevertem ki, mert meg voltam győződve róla, hogy a lehető legnagyobb tisztességgel csináltuk. A bíráló nem is értett hozzá, de ő volt abban a pozícióban, hogy megtehetette ezt velünk.

De a „vége” remélem jó lett?

Igen. Meg tudtunk csinálni egy ilyen tanárképzést, készül egy 1000 oldalas jegyzet, amit most lektorálok.

De Kati néni problémafogadó képessége már a középiskolában is „legendás” volt.

Alkalmazkodni kell a problémához. Amikor Radnai professzor meghalt át kellett venni az előadásait. Azzal tisztában voltunk, hogy őt felülmúlni nem lehet, olyan színes egyéniség volt. Ketten vettük át egy másik kollégával és akkor magunkra hangoltuk a témákat. Szelídebb változatait adtuk elő.

Nemzetközi összehasonlításokban mennyire találta meg tanárnő az „igazát”?

Németül sokat olvastam és a friss szakirodalomban az van, hogy nem a pedagógiát tekintik a neveléslélektan alaptudományának, hanem a pszichológiát, a fejlődéslélektant és a személyiség lélektant. Addig a pedagógiai rendszerhez kellett a neveléslélektant igazítani: nevelés és oktatás. A nevelés nem az iskolában kezdődik, hanem a születés pillanatában.

Ma meg már közhelynek számít, hogy a gyerekek nem tudnak olvasni

Húsz évvel ezelőtt is azt mondtam, hogy a hangoztató, elemző olvasás illik hozzánk. A globális olvasási módszer nem a magyar nyelv sajátosságait veszi figyelembe. Analfabétákat termeltünk. A szakközépiskolában valóban nem tudnak olvasni. Amit pedig régen, még a legkisebb falusi iskolában, az osztatlan osztályokban is megtanultak, ha volt cipő a lábukra, hogy elmenjenek egyáltalán az iskolába. Én is, abban a pici falusi iskolában olyan alapot kaptam, hogy zökkenőmentesen tudtam folytatni kitűnővel a fővárosban.

Ez vált aztán pályája meghatározó eszméjévé?

Valóban. Az alapok lerakása. Ez erősített bennem, hogy egy gyerek se lépjen úgy az iskolába, hogy nincs pszichológiailag kognitív fejlettségében felkészítve a rá váró feladatokra. Ott már nagyon nehéz nekik korrigálni önmagukat, mert tanulniuk is kell, meg fejlődniük is. Nem tudják például a térirányokat. Mint a bulldog mentem a téma után. Hályogkovács voltam, mert nem volt ilyen agykutatás, csak a mozgás, hogy a kicsi gyerekek mindene a mozgás és a játék. Most pedig 2000-től már azt olvassuk az agykutatási eredményekről, hogy a mozgás ingerli az agytörzset, és az agytörzs készíti a szinapszis kapcsolatokat, hogy az információ felvevők és hordozók alakuljanak érjenek. Az idegrendszeri éréshez mozgás kell.

A gyakorlatban igazolódott a tanárnő elmélete. Ez keveseknek adatik meg.

Mindig harc, hogy a magad igaza mellett ki mersz állni vagy beleolvadsz a divatirányzatba vagy más, nyomasztó szellemű szemléletbe. A legnagyobb örömökre megerősítést kaptam a gyerekektől. A tanítványaim közül öten már kollegák. Nem akartam megtartani, amit tudtam, tapasztaltam, hanem megosztani, hogy tudják használni, beépíteni példának. Hozzám ki-be jártak a hallgatók. De ehhez hozzájárult, hogy 53 évesen két nap alatt egyedül maradtam. Infarktusban meghalt a párom 32 évi házasság után. Nem „szárnyaló”, de nagyon normális kiegyensúlyozott házasság után.

Mi ismertük őt – volt néhány személyes találkozásunk, eljött a kirándulásainkra – és úgy éreztük, hogy két különböző, mondhatni egymással ellentétes személyiség él együtt

A párom nagyon gátolt, nagyon befelé forduló ember volt, fejlesztő mérnökként dolgozott az Izzóban. Ő volt az, akiről azt mondtam, hogy ezzel az emberrel el tudnék menni a világ végére is. Nyugodt, nagyon becsületes, egy goromba szót sem mondott, egyszer sem ment ki előttem az ajtón. Olyan lelki finomság volt benne és olyan erős férfi volt, hogy kibírt engem. Gyakran kimegyek a temetőbe és mondom: apa, köszönöm, hogy kibírtál engem. Mert tényleg így van: engem ki kellett bírni.

Ez a fajta életvitel egy sor áldozatot is követelhetett.

Mindig kérdezem magamtól, hogy vajon a fiam számára igazán anya tudtam-e lenni? A válaszom legtöbbször az, hogy szellemileg igen, érzelmileg igen, de értelmileg nem biztos. Nagyon összetartozunk. Amikor üdülni volt egyszer csak jött egy telefonhívás Zoltántól: „Anya itt állok Gibraltár tetején!” Ami már új, igazi éltető erő a számomra, hogy szeretnek az unokáim.

Milyen lesz az unokák majdani világa?

Már most nagyon rossz! Sok a rossz pedagógus, elnöiesedett a szakma. Nincs katonaság, nem lesz igazi érettségi, és nem tudjuk milyen lesz az iskola. Ha lesz, mondjuk száz év múlva. Elszemélytelenedett világban már nem szeretnék élni. A humán specifikumunkat, az emberi arcunkat veszítjük el. Se nevelni se befolyásolni nem lehet személytelenül. Nem igaz, hogy nem lehetne a gyerekekkel szót érteni – de minden vizualitás, technika, elektronika, motorizáció és tömegesítés. Európa veszte lesz ez. Az emberiség kipusztul, ha nem lesznek emberek, akik tovább viszik az emberséget.

Kati néni hogy viszonyul a megválaszolhatatlan kérdéshez?

A pici bogár a maga életében teljesen kompetens. Ilyen bonyolult, de ilyen összerendezett világ nem lehet magától. Olyan tökéletes az emberi agy. Az embernek feladata van, valamit végig kell csinálni, jó ha megtalálja a megoldásokat. Valamilyen rendező elvnek lenni kell. Döntő, hogy rátalálunk-e a belső útra és merjük-e követni a saját genetikai kódunk programját.

Nagy útjaim voltak. Japánban is. A Zen központban, császári palotákban. Kamakurában van a legnagyobb Buddha. Olyan nyugalmat éreztem azokban a kolostorokban. Mintha ott felolvadnánk a természetben.

Az élet nem rövid gyertya, hanem lobogó gyertya, amit egy ideig tarthatunk, hogy fényesebb legyen. Szeretem, mert egy nagy, csodálatos kaland. A személyiség pedig nem más, mint végigmenni az úton. Egy Rabindranath Tagore idézettel fejezném be ezt a szép találkozást:

„Aludtam és az álmodtam az élet öröm.

Fölébredtem, és azt láttam az élet szolgálat.

Dolgoztam és azt tapasztaltam a szolgálat öröm.”

Jegyezd meg: az emberek elfelejtik, amit mondtál, amit csináltál, de arra mindig emlékezni fognak, hogy milyen érzéseket ébresztettél bennük.

Kati néni bennünk akkor, abban egyetlen középiskolás osztályában mindig jó érzéseket keltett. Mert valahogy mindig ott éreztük sikereinkben, jócselekedeteinkben, de gáztetteinkben egyaránt. Az hajtotta az egész osztályt, hogy ne okozzunk csalódást neki, hogy miattunk ne legyen szomorú. Inkább örüljön, hogy büszke lehessen ránk. Ez nem mindig sikerült, de többnyire igen. Viszont mindig, mindent megtettünk érte, hogy úgy legyen.

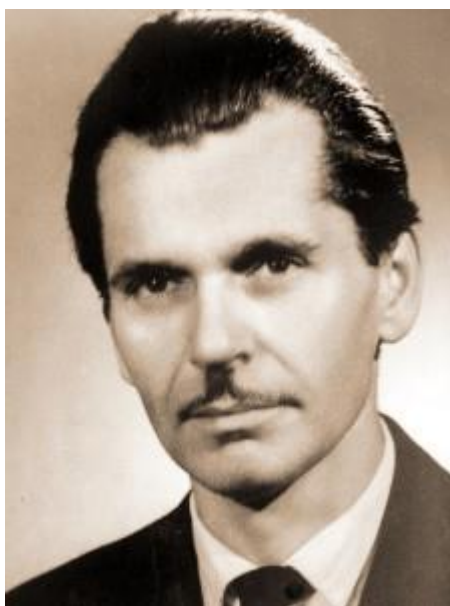
Már az utcán járok e sokszínű beszélgetés után, amikor egyre tisztábban sejlik fel bennem akkori alakja, ott a Könyvesben. A Porkolábné, a Kati néni jelenség. Ahogy finom törekenységével belép az osztályterembe, magához szorított naplóval. és mosolyog. Úgy, ahogy csak ő tud.

Világjárók, ha találkoznak

Formatervezett játszótér formatervezett kör – valamijén három családtervezett gyerek hintázott egy anyuka, egy nagymama és egy nagypapa felügyelete mellett Ez utóbbi voltam én. (Mellesleg nincs nagyobb dráma, mint unokákra vigyázni a játszótéren, mert két rájuk szólás után – hogy ezt ne, vagy úgy ne, az meg eszükbe ne jusson – a nagyszülő csak néz a semmibe, a legközelebbi vészhelyzetig.)

Egyszer csak figyelni kezdtem beszélgetésükre, ami ott ringott velük lágyan, a központi felfüggesztésnél. Világjárásaikról beszéltek. Amiken már voltak, meg hova fognak menni. A mieink Olaszországba készültek, a harmadik kislány már volt ott és unalmasnak találta. Virág és Mesi talán a francia tengerpartot mesélték, az tetszett nekik. A kis barátnő azt nem bírta Rómában – úgy emlékszem – hogy reggel felkeltek és egész nap templomokat néztek. „Vagy százat”! Ő legalábbis így érezte. Szép volt, de unalmas - szerinte. Hárman összesen nem voltak harminc évesek!

Ekkor jutott eszembe egy hajdani, napsütötte, májusi művészettörténet óra a Könyvesben, az egyik tanárlegendával dr. Fecske Andrással vagy, ahogy mi hívtuk a Fecske Bandival. A szokásos, csillogó-villogó, szépségekkel és szellemi fényességgel teli órának indult, aztán valami különös dráma lett belőle. Árnyékossá vált tőle a szívünk és mindegyikünkben ott maradt kesernyés lenyomata, anélkül, hogy később egyszer is beszéltünk volna róla.

Dr. Fecske András egyik volt a Könyves legendás tanáregyéniségének. Ma úgy kellene fogalmazni: „emblemikus alakja”.

Igen! Újpest középiskoláinak „zászlóshajója” nem attól vált legendássá, hogy földrajzilag nagyon jó helyre épült, hogy a klasszicizmusra hajazó, hatalmas épülettömbje a maga nemében vetekedett a Városházával, hanem attól, hogy benne lakott egy megmagyarázhatatlan, valójában nem is evilági jelenség: a Könyves Szellem! Hogy miként született, hogyan vált szinte kézzelfoghatóvá, hogy kik éltették az iskola fennállásától remélem napjainkig, az meghatározhatatlan.

De aki elhalad a porta, -bocsánat- "recepció" előtt és belép a földszinti csarnokba, ahonnan két folyosó és a főlépcső indul, az egyszer csak ott érzi maga körül legendás tanárok és legendákká vált tanítványok furcsa koncentrációját. Árvai Ferenc, a „Bonzó”, Bacsa László, a „kis Bacsa”, a különös karakterű Bodonyi, Porkolábné dr. Balogh Katalin, Kati néni, dr. Fecske András, Mjazovszky Károly, Nádas József, a német ügyben félelmetes Szabó János dr., Piacsek Lajos, Tóth Ferenc és a többiek. Hát meg a tanítványok! A zenészek: Malek Miklós, Szörényi Levente, Kőszegi Imre, Bajtala Jancsi. A sportolók: Bozó József, Czakkal István, Juhász István, Kaltenecker István, Kalocsai Géza, Kovács László, Lécz Ottó, Mitók Péter, Szuromi Antal, Tuhárszky István. A filoszok: Weinaht Sanyi, Wéber Péter, Biernaczky Szilárd, Cseke (Csekő) Sanyi, Hollósi Antal, Korbuly Péter, Trokán Péter, Székely Gábor, Szunyoghy András és így tovább. Tovább, tovább... Szóval ebből az örökké mozgó, működő elegyből „tárgyasult” a Könyves szellem, amit csak az érezhetett, aki a részese volt és nem volt hasonlítható semmihez.

Ahol a Könyves szellem lakik

De vissza a Fecskéhez, vissza az emlékezetes órára! Dr. Fecske András oroszot tanított nekünk, sajátosan, aztán negyedikben, annak is csak a második félévében művészettörténetet is. A szóban forgó óra is művészettörténet volt. Annyit belőle, amennyi abba a néhány órába belefért – hetente egy vagy kettő – és annyit, amennyi csak belőle kitelt. Az viszont nem volt kevés! Oroszból a „sajátosan” azt jelentette, hogy a legelső órán bejelentette: ő kényszerből lett orosz tanár, de ezt most ne részletezzük (világos, politikai nyomásra), ennél fogva nem is tud oroszul. De a nyelvtant megtanítja és megköveteli. Aztán aki akarja és amennyire akarja megtanulhatja, ahogy kell. Így is lett. Senki nem olvasott Tolsztojt később sem eredetiben, de nem is bukott meg. Egyedül Nagy Misi – a drága „Kutya”, aki Brazíliában él – „vágta” évek múltán az oroszot perfekt. Ugyanis rettenetesen tudta a fizikát és Harkovban végezte az egyetemet, automatizálás, távirányítás szakon. E mellé plusz szerelem és házasság társult. Szintén oroszul.

Nyugodtan leszögezhetjük: A Fecske Bandi „jelenség” volt. Szó szerint. Rajta kívül még Éder Zoltán számított jelenségnek. Mindkettőjüknek „levegője”, kisugárzása volt. Ha tudtak róla, ha nem. dr. Fecske Andrásban József Attila és Petőfi meg nem élt férfikorát láthattuk, a nekik be nem következett negyvenes éveik közepén. Meg volt hozzá az alkat, vonások, hajszín, kis bajusz és tartás. Valami 56-os „viselkedésprobléma” híre szállongott körülötte, ennek tudtuk be az orosz felvételét is tantárgyai sorába, de ezt sem ő, sem senki nem erősítette és nem cáfolta.

Érdekes volt ez az 56 hatás az iskolában. Akár minden tanárról gyaníthattunk valamit és egyikükről sem. Amikor beiratkoztunk a Könyvesbe, négy évre voltunk a Kádári - konszolidáció kezdetétől. Mi 64-ben érettségiztünk, 63-ban volt az amnesztia, akkor szabadult keresztapám és a ballagásra kaptam tőle egy gyűrűt hat év rabság (eredetileg 12 évet kapott – életfogytiglan helyett) „végelszámolásából”.

De ahogy több tanárunkról sejtettük a „másként gondolkodást”, úgy közülük azt, aki a legtevékenyebben politizált a forradalom eseményeiben és sokoldalúan aktív személyiség volt, Mjazovszky Károly, róla nem sejtettünk semmit! Tömörített „életregénye” a 2007-ben Vízváry Vilmos szerkesztésében megjelentetett Könyves Lexikon, a Lex Pro Homine címszavából vált megismerhetővé. Mert ő póz nélkül, egyszerű odaadással volt az, ami éppen volt. A mi időnkben lelkes, odaadó, szigorú tanár, de feltétlenül és mindenekfelett jó ember. Azzal kezdte 1960 őszén tanítani nekünk a „számmisztikát”, hogy - aggodalomra nincs ok, mert legfeljebb hétszer lehet érettségi vizsgát tenni, a hetediket miniszteri engedéllyel. Hát, mi tagadás, egyből kedvet kaptunk a matematikához! Aztán négy év múlva, az érettségi vizsgán egyenként, szinte együtt küzdötte le a feladatokat tanítványaival. Különösen a gyengébbekkel. Éder ezzel szemben úgy kezdte 60-ban: „Mielőtt elkezdeném a világ legszebb nyelvének tanítását, bemutatkozom: Éder Zoltán vagyok.” Elhittük és már le voltunk hengerelve, nyűgözve meg minden. Nekünk, azóta, lassan fél évszázada a világ legszebb nyelve tényleg az olasz és még különös szerelem is! Mert van, akinek a sorsát határozta meg döntő módon, (Szendrő Lajos, a Luigi) van, akinek örök társa maradt levelező partnerek oldalán (Pataki Misi, Michele). És Lécz Ottó, – ő volt a legjobb, de már nincs közöttünk - akinek lánya is az olaszt választotta hivatásul és állítólag jobb, mint néhai édesapja volt valaha. Nekem speciel csak a mindenkori elsőszámú gombfoci csapatom volt az olasz válogatott és az is marad örökre és az olasz himnuszt tartom a legmotiválóbbnak.

De most már tényleg osonjunk be arra a bizonyos órára, amit emlegettem. Nem tudom milyen nap volt, de lényegtelen is. Ami kiemelte a többi közül, hogy Bozó Józsi akkor jött, egy hetes igazolt távollét után újra suliba, mert Görögországban volt nemzetközi ifjúsági vízilabda tornán az Újpesti Dózsa korosztályos csapatával. (Ilyen később Kovács Lacival, Sutyival is előfordult, hiszen ő volt a jobbátvédje Hollandiában a Varga Zolival felálló UEFA válogatottunknak.)

Szóval Fecske bevonult a fal mellett, amúgy József Attilásan, Petőfisen, fehér köpenyben, mert annak viselete előírás volt a tantestület számára. Ezzel együtt nem mindenki és nem mindig hordott fehér köpenyt, Éder például soha. Nadrág, zakó egyszínű ing és nyakkendő. Fecske viszont mindig köpenyben járt és nem hordott nyakkendőt. Odaért a tanári asztalhoz. letette a naplót és ránézett az osztályra. Úgy, ahogy a színészek meg az előadóművészek szoktak: olyan 20 centivel a fejünk fölé, hogy mindannyian úgy érezzük, kifejezetten ránk néz. És elkezdett tanítani művészettörténetet. Már nem emlékszem milyen résznél járt, a gótikánál vagy reneszánsznál, a harangtornyokról beszélt vagy

a milánói dómról, de volt az előadásában valami olyan szuggesztivitás, hogy szinte ott éreztük magunkat a helyszínen, pedig akkor még semmilyen láttató elektronika nem állt a rendelkezésére. Csak az emberi szó és az átélés. De e kettő együttes működtetésében utolérhetetlen volt.

Tanítványainak jelentős része járt az Ady (most Újpesti Polgári Centrum) Művelődési Házba az előadásaira, amelyeket művészeti, de inkább irodalmi témákból tartott. Számomra felejthetetlen emlék a „Hamlet”, Fecske Bandi értékítéletével dramatizálva, felolvasott idézetekkel és briliáns átkötésekkel. A mai Tükörteremben gombostűt nem lehetett volna leejteni. Tömve volt. Háromnegyedben a Könyves diákjaival, elvégre Fecske a Hamletről és Shakespeare drámaírásáról beszélt. Úgy éreztük, mintha ott lennénk Helsingör várában.

Később, amikor beszélgettünk vele ezekről a programjairól, akkor és tőle tanultam meg, hogy a közönséggel való kontaktus, a mondanivaló tartalmának és közlésének sikere a szemekből olvasható ki igazán. Mert azt mindig látta, amikor szikra fénylett fel hallgatósága tekintetében. Ennek alapján értékelek magamban minden előadást, minden órát, minden programot, amit vezettem valaha vagy vezetni van alkalmam. Hála istennek, jók az arányok.

Bozó Józsi széles vállú, széles mosolyú, szelíd "jó srác" volt

De halljunk valamit az előző órákon tanultakból is – mondta ekkor Fecske és leült az asztal mögé, ölébe csúsztatta a naplót és belelapozott. – mondjuk Bozó tolmácsolásában. Éreztük a finom provokáció vibrált a levegőben. Józsi lassan felemelkedett az ablak melletti padsor, ablak melletti oldalán, középtájon. Robosztus, vízipólós válla szinte betöltötte a pillanat csendjét. Kicsit szinte fél lábon, azaz ferdén állva, mint aki könnyen és gyorsan befejezi a produkcióját megszólalt: - Tanár úr kérem én nem készültem, mert tegnap jöttünk haza Görögországból a vízilabda csapattal. Kikért a Dózsa. – Meddig voltál oda Józsi? – kérdezte Fecske. Egy hétig tanár úr – válaszolta Bozó.

Dr. Fecske András, orosz – magyar – művészettörténet tanár ekkor percekig nem szólt egy szót sem, csak nézett a fejek fölé, a semmibe. Józsi tanácstalanul álldogált a fura helyzetben, de teljes joggal elfogadó, illetve tudomásul vevő válaszra várt. De az késett. Már-már kínosan elnyúló percekig. Aztán Fecske becsukta a naplót, felállt és lassan megkerülve az asztalt kijött a középső padsor elé, tekintetét az egyre inkább zavarban lévő Józsi felé emelte.

Lassan, nyugodtan tagolni kezdte mondatait: - Haragszom Bozó Jóska. Nem azért, mert nem készültél, hanem a helyzet miatt. Illetve, nem is rád haragszom, hanem a sorsra. Amiért ilyen. Eddigi fél életemet, majdnem negyedszázadot áldoztam arra, hogy megismerjem az irodalmat és a művészettörténetet, hogy minél jobban továbbadhassam évről évre, évfolyamról évfolyamra. A legnagyobb vágyam az volt, hogy ehhez megláthassam a világot, legfőképp azokat a részeit, amikről olvastam, amiket megtanultam, megismertem könyvekből, fényképekről, szaklapokból. De a határon se jutottam még át Bozó. Mert vagy pénzem nem volt rá vagy lehetőségem vagy egyik sem. Te meg, 17 évesen, csak azért, mert vízben emberhez dobálod a labdát és néha betalálsz vele a kapuba, most voltál Görögországban és lehet, hogy már bejártad fél Európát. Látod ez bánt engem! Ezért haragszom rád, vagy inkább a világra, ami így alakult. Ülél le Bozó Józsi! Remélem, valami emlék azért maradt benned Görögországról, nem csak az uszoda, meg az öltöző.

Azzal hátranyúlt a naplóért és kiment az osztályból. Volt még vagy 10 perc az órából

Piacsek ráér

Egykori tanárain lassan-lassan az égi katedrán gyülekeznek és evilági emlékezetük csak áttételekben él tovább a hol halványuló, hol felélénkülő emlékezetben.

Nagy, vagy általános utazási nekibuzdulások idején, amikor az emberek egy része menetrendeket böngészget annak okán, hogy minél egyszerűbben juthasson el rokonaihoz, vagy az annyira vágyott édes semmittevés színhelyére, eszembe szokott jutni „a Piacsek”, aki teljes nevén Piacsek Lajosként szerepelt osztálykönyvünkben Újpesten, a Könyves Kálmán Gimnáziumban, amely intézmény jóval mélyebb nyomot hagyott a lelkünkben, személyiségünkben, mint akkor gondoltuk volna.

A Piacsek is. Földrajzra tanított bennünket elsőben és másodikban, a tanterv akkori szerkezete szerint és ezen kívül megszállottként kíméletlen harcot folytatott a szünetekben, illetve tanítás előtt vagy után a már dohányzó diákok titkos szektája ellen. Az állapot odáig fajult, hogy egyszer égő csikket rajszögeztek fel „számára” egy addigra már üres WC-fülke oldalára, mire ő vagy negyedórát töltött a mellékhelyiségben, a füstölgő „tethely” előtt, várva a kiáramlókat. Állítólag közben azt mondogatta: – Én ráérek! –

Egy este –állítólag– az utcán botlott iskolatársaink egy csoportjába, akik a nagydarab negyedikes vízilabdás Sárosy vezetésével dohányozva sétáltak valahol az akkori Tanácsháza környékén. Fenyegetően előttük termett és vastagocska szemüvegén át mondandóját egyenesen a pólósnak címezte, mely szerint másnap reggel az igazgatói irodában fognak találkozni.

Sárosy hatalmas termetű és erejű srác volt, akiről az a hír járta, hogy egy lövésével egyszer odalapította az ellenfél kapusának ujjait a kapufához és attól kezdve nem lőtt csak passzolt. Meg azt is tudták róla, hogy nem verekedős, de arra, hogy egy teljes összefogatott padsort felemeljen és odatámassza az ajtóba, hogy megtréfálja a szünetről bejövőket arra szívesen vállalkozott olykor. Szóval ez a hatalmas Sárosy ekkor jóságosan, mint egy dzsinn Piacsek fölé tornyosult és ennyit mondott: – Ne találkozzunk tanár úr kérem! Jobb lesz az. Nekünk is, meg a tanár úrnak is. – Ennyiben maradtak és mindkét oldal ment tovább, a maga útján.

Piacsek egyik kézfeje valami háborús sérülés következtében odalett, ezért csonka alkarját állandóan fehér köpenye zsebében tartotta, miközben térképek színes falvédőjén mutogatva próbálta elhitetni velünk, hogy szárazföldek és tengerek, horpadások és gyűrődések gigantikus változásaiból alakult ki az a golyóbis, aminek több, mint négy milliárdnyian vagyunk társbérlok.

Nem szerettük, de ellenszenves se volt a számunkra. Nem tartozott – mai, divatos kifejezéssel élve – a híres intézmény „sztártanárai” közé. Haragudni viszont csak azoknak volt okuk rá, akiket ébersége, dohányzás okán az igazgató színe elé juttatott, ellenőrző könyvükkel egyetemben.

Aztán II. tanévünknek tavaszán hirtelen, eltérve az eredeti óravázlatoktól, megtanította nekünk a vasúti menetrend kezelését, amiből aztán minden óra elején rendszeres és tömeges feleltetéseket rendezett. – Utazz Sopronból Jászkarajenőre és vissza. Vagy: Pécelről Csokonyavisontára – hangzottak agyafűrt feladványai és mi „utaztunk”, izgatott lapozgatás közepette. Kikeresgélve érkezési időket, csatlakozásokat, sőt, azt is be kellett mondanunk, hogy hol, melyik oldalon van az állomás. Gyorsaságunkat és pontosságunkat osztályozta, és keményen torolta meg, ha elnéztünk akár egy különleges jelzést is. Ez így ment heteken, hónapokon át. Nem igazán tudtuk mire vélni, de ha ez a heppje – gondoltuk – hát csináljuk!

Régen volt, évtizedekkel ezelőtt és ő már eltávozott, arra leghosszabb útra, viszont én azóta is tudok menetrendet kezelni. Pillanatok alatt és biztosan. Tévedés kizárva! Segítek is boldognak, boldogtalannak a környezetemben, eligazodni az agyafűrt könyvecske szám-, név-, és jelhalmazában. Mindenkinék, akit nem a rosszkezü Piacsek tanított földrajzra Újpesten, a Könyvesben, a másodikosság második felében.

Párhuzamos tanulságok

Osztálytársam volt, évfolyamtársam volt vagy „egy gimibe jártunk” – halljuk olykor-olykor társaságban, ha a beszélgetésbe népszerű személy neve keveredik. Jaj, nem celebé! Hanem valamilyen tevékenység eredménye, illetve eredményei folytán közismertté vált tudósé, művészé vagy

sportolóé. Az ilyen beszólásokban dicsekvés érződik, hiszen ki ne örülne, ha olyan osztálytársa, évfolyamtársa vagy iskolatársa volt – nyilván nem is egy – aki országos, mi több netán világhírével öregbítette iskolája hírnevét.

A gimnáziumunk, ahonnan elindultunk

Az én iskolám, a Könyves Kálmán Gimnázium, „nem panaszkodhat”! Ilyen szempontból sem! Története során szép számmal adott sikerembereket kis hazánknek. Bródy Tamás zeneszerző, Hóman Bálint a történetíró, Jobbágy Károly költő, Kőszegi Imre jazzdobos, Kulin György csillagász, Major Tamás, Pécsi Sebestyén orgonaművész, Radnai György operaénekes, Randé Jenő újságíró, diplomata, Székely Gábor rendező, színházigazgató, Szepesi György sportriporter, Szörényi Levente, Tóth András labdarúgó, Trokán Péter színművész, de folytatható lenne a sor olyanokkal, akik nem világ- vagy országos híreik „csak” kiválóak lettek. Pedig a falak között lopakodó jövőben már nagyon is ott bujkáltak a párhuzamos életrajzok, nevezetesen, hogy „az egyiknek sikerül, a másiknak nem”. Mert az élet nem gasztronómia, nem tudhatjuk, mennyi tehetség, mennyi szorgalom, mennyi okosság, mennyi kitartás és mennyi szerencse kell hozzá? És melyik az a pillanat, ami kibontja a sikert, vagy amelyikben végképp elhibázzuk. Csak menet közben derül ki, amikor már nem lehet visszacsínálni semmit. Sem elrontani, sem korrigálni.

Két osztálytársam története szépen és szomorúan tanulságos. Annyira, hogy szinte közhely. De közhely az, amire jobb vagy találóbbs kifejezés nincs. Ezért e két párhuzamos életrajzot nyugodtan nevezem elgondolkodtatóan tanulságosnak.

Osztályunkba hárman Dunakeszről jártak. Más Pest közeli, illetve Újpest közeli községekből is voltak osztálytársaink, de a Dunakeszi trió, a Juhász – Kovács – Mészáros, „kemény magnak” számított. Volt bennük valami kedves elevenség, kópéság, ami főleg Juhászban azaz Jupiban és Kovácsban, azaz Sutyiban eredeti vásottsággal is kiegészült. Semmit nem hagytak ki, ha valami mókára volt alkalom, viszont semmit nem vittek túlzásba! Elmentek a határokig, de nem léptek túl rajtuk! Mészáros, azaz Mészi a maga csendes nyugijával egészítette ki a dunakeszi különítményt. Mert ők hárman, a maguk módján, különítménynek számítottak az „E” (1960-1964), néhai Porkolábné Kati „néni” iskola szerte fokozatosan híressé váló osztályában, mert egy láthatatlan kapocs tartotta össze őket: Dunakeszi!

Sutyi jól tanult, pontosabban annyit, amennyi neki egy négyeshez elég volt, Mészi nyugis „középutat” járt veszélytelenül, de Jupi négy gimnáziumi éve eléggé kötélranc szerűségre sikeredett, bár végül mindig összejött a mutatvány. Annak ellenére, hogy a „kis Juhász” – így hívták a tanárok – feleletei jó párszor emlékeztettek inkább bohózatra, mint jegyért való küzdelemre. Amikor nem tudott – ez többször fordult elő, mint az igen – akkor, ha a tanerő éppen nem figyelt, kétségbeesetten nézett ki az osztályra és szeme riadt, kérdő pillantásával próbált segítséget kérni a „közömbös tömegetől”! Súlyt valahonnan.

Osztálykiránduláson. Elöl, a térdére támaszkodva Juhász, középen Istókovics, hátul, balról Nagy Mihály, mellette Lécz Ottó

Mészáros közepén az első padban ült – talán minden évben – Kovács Laci meg az ablak melletti szélsőben, a harmadik negyedik sorban. Természetesen elsőként léptek akcióba Jupi megmentésére. Egyszer-egyszer Sutyi, mikor érezte, hogy tétje már nincs Juhász küzdelmének, kabarét csinált belőle: rosszat sugott neki. Annyi csibészesség viszont Jupiban is volt, főleg ha már tudta, felelete nem értékelhető, hogy direkt bementa a blőd választ, az osztály hahotájával kísértén. (Ilyen eset volt a legendás „Vecsés” ügy, amiről „A tanuló felel” című bejegyzésben külön is szó van)

A legemlékezetesebb „dunakeszi show” azért mégis az orvázó dráma volt Bacsa tanár úr, a „kis Bacsa” egyik dolgozatíró fizikaórájának bevezetőjeként. A dolog úgy esett, hogy amikor a folyosóról besereglettünk az órára, „felhagyva minden reménnyel”, Juhász Jancsi az ablak előtt állt – alighanem ő volt a hetes – és ökölbe szorított keze behajlított négy ujjával az orrát, pontosabban az orra hegyét ütögette. Ekkor ment el mellette Kovács, aki emlékezetem szerint pont mögötte ült és kérdezte, hogy mi az istent csinál? Mire Jupi, akkorra már könnybe lábadt szemmel mondta, hogy el akarja indítani az orra vérét, hogy ki mehessen a mosdóba a fizika óra elején, még dolgozatírás előtt. - Ne hülyülj, segíték én – szólt a Sutyi széles mosollyal, azzal maga felé fordította Juhászt és úgy orrba vágta, hogy nemcsak elindult az orra vére, hanem elállni sem akart! Kovács Laci, Bacsa engedélyével, a nagy SZTK-ba kísérté Juhászt, ahol szakszerű ellátásba kellett részesíteni. Így nemcsak a fizika óra, hanem utána még vagy kettő igazolt távollét lett a Juhász- Kovács páros számára.

Népszerűek voltak az osztályban a dunakesziek. Szerettük eredetiségüket és amúgy is jó srácok voltak. Nem tettek senki ellen, nem „tűntek el” az iskola tömegében, de kitűnni sem akartak közülünk. Pedig....

Juhász János az 1964-ben érettségizett IV.e. tablóképén

Pedig Juhász és Kovács pizsok jól fociztak! Nem olyan iskola szinten jól, hanem az igazi labdarúgás szintjén is nagyon jól! És ettől, azaz nemcsak Dunakeszi miatt is párhuzamos lett a pályájuk, illetve életrajzuk. Nem elhanyagolható különbségekkel.

Kezdve azzal, hogy Jupinak a vérében volt foci, valósággal élte a játékot. Sutyinak érzéke volt hozzá, szerette, megtanulta, begyakorolta, megharcolta. Jó felépítésű, magabiztos, sallang mentes, de technikás jobbhátvéd volt, nem kevés dörzsöltséggel. Jupi inkább alacsony, majdhogynem csenevész, de erre ki figyelt oda, amikor elkezdte uralni a középpálya közepét. Élte a játékot és „látott” a pályán! Finom cselek után nagyszerű labdákat, gólpasszokat adott, indított, de szerelt is amikor lehetett, és ha úgy alakult, bődületes gólokat rúgott 18-ról, 20-ról, 25-ről. Ha az akkori nagyokra gondolok, a fiatal Göröcsre emlékeztetett.

A Könyves válogatott játékát leginkább Kovács Laci és Juhász Jancsi formája határozta meg, igaz, nálunk nem sok focimeccset szerveztek, mert tornatárunk előbb a vívós Árvai „Bonzó”, majd a teniszes Jákfalvi Béla volt, végül pedig a kosárlabda mágus, Verbényi Józsi bácsi, így a foci meg a kézilabda érthetően háttérbe szorult az iskola sportéletében. Egy meccsre emlékszem, valami angyalföldi vagy rákospalotai középiskola ellen, ahol az ellenfél volt a jobb, 1.0-ra vezettek is, de Juhással nem igen tudtak mit kezdeni és egy távoli bombájával 1-1-re hoztuk a meccset.

Mindketten a Dunakeszi Magyarság játékosai voltak és befértek a felnőtt csapatba, már 15-16 évesen. Amikor először játszottak az I-ben páran kimentünk Dunakeszire a Magyi pályára megnézni őket. Laci jól játszott, átjátszhatatlan volt, takarított hátul rendesen és előre is jött néha. Juhász kevésbé találta a helyét, de a második félidőben egyszer „elsült a lába” és „kipókhálózta” a felső sarkot a 16-oson kívülről. Azzal a góllal nyert a Magyarság 1-0-ra.

Aztán valamilyen Dunakeszi ismeretsége vagy kötődése folytán Rózner Győző, a Vasas akkori mindenható szakosztályvezetője levitte őket a Fáy utcába, amolyan próbajátékra. Természetesen megfeleltek. Az iskolaév, a mi III. évünk végén jártunk, közeledett a nyár. Szeptemberben kérdeztem Lacit (akkor padtársak voltunk), hogy mi újság Vasas ügyben? Azt mondta, ő végig edzette a nyarat, Jupi viszont kétszer- háromszor lement, de aztán eltűnt, Balatonon tölteni a vakációt. – Én szóltam neki, hogy jöjjön, de azt mondta, nincs kedve ebben a melegben bejárni egész nyáron, meg hívták a haverjai a Balcsira. Pár hét múlva velem üzent neki a vezetőség, hogy ha eddig nem jött, akkor többet ne is jöjjön –

....és ugyancsak a tablón Kovács László

Aztán Kovács Laci még azon az őszön ifjúsági válogatott lett, és részt vett Hollandiában az UEFA tornán, a Varga Zolival felálló csapatban, majd 19 évesen, kölcsönjátékosként már pályára lépett Ózd színeiben a Népstadionban, majd 21 évesen, Bakos helyett, egy a Pécs elleni szerdai bajnokin a Vasas NB I-es csapatában is. Mészöly mellett, Ihással, Farkassal és a többiekkel. Én akkor a piros-kékeknek szurkoltam, ott is voltam a lelátón! Sutyi a helyzethez, korához és posztjához képest elfogadhatóan játszott a felnőttek között, de érződött rajta feszültség. Kapott bátorítást, de egy két beszélést is.

A meccs után, mert persze nagy büszkén megvártam, azt monda, hogy a megjegyzéseket nem is hallotta, de különben sem érdekli. – Majd beletanulok! – Bakos felépülése után kölcsönjátékos lett az akkor NB I-es Ózdi Kohászban, ahol már alapemberként végig játszotta a bajnokságot, aztán a Vasasból eligazolt a Videotonba Koszta, Csucsánszki, meg Karsai mellé. Onnan Vidék Válogatott lett, mert akkor még évente volt Budapest – Vidék meccs a Népstadionban. A TV is közvetítette.

Juhász akkor már a Magyarországra is alig-alig fért be, aztán lassan elfelejtkeztek róla. Jupi számára véget ért a foci. Megnősült, gyerekei lettek, de nehéz sikertelen életet élt.

A dunakeszi trióból Mészáros Pista nyugisan, kiegyensúlyozottan járta a maga útját. Már gimis korában a fotózáshoz vonzódott, kitanulta és fényképész lett. Megtalálta szakmájában örömét, a sikereit és megélhetését egyaránt.

Mészáros Pista elismert fotós lett

De Kovács Laci sem focizott már sokáig. Talán a második érettségi találkozón mondta, hogy abbahagyta a játékot, elege lett a fociból Fehérváron. Klikkesedés, személyi ellentétek a vezetéssel, amibe még egy kis politikai ellenérzés is keveredett –1968-at írtunk –, olykor hátráltató megkülönböztetések, mindez elég volt neki ahhoz, hogy befejezze az aktív labdarúgást. Volt némi félretett prémium pénze, meg eladta a kocsiját és egy ismerősével vállalkozásba kezdett, egy kis pékséggel Dunakeszin. Akkor csodálkoztunk kicsit, de – gondoltuk – ő tudja, biztosan van egy-két pékje meg kiszolgálója, ő meg szedi a bevételt. De nem így volt! Kovács Laci megtanult péknek lenni! Megtanult kenyeret, cipót, kalácsot, kiflit, zsömlét sütni, hajnalban kelni és megtanult vállalkozni. Olyan kenyér készült a pékségében, hogy – azt hallottuk, itt Újpesten, – a Nyugati környékéről is Dunakeszire járnak kenyérért, mert egy hétig is friss maradt.

Már javában a szakmát tanulta, amikor egyszer a Tungsram sportirodája tájékán találkoztam vele. Kérdeztem mi járatban van arra felé. – Megpróbálnak rávenni, hogy legyek újra aktív játékos – (Tudni kell, hogy a Vasas Izzó akkor – mint később kiderült, egy szezonra – újra felkerült az I: osztályba.) – És te? – kérdeztem – Ugyan, – mondta ő – csak nem képzeld! Nagyon megszerettem a pékséget és most már kezdem tudni is – Akkor mit mondasz most nekik? – Olyan feltételt, amit úgyse tudnak teljesíteni és legalább békén hagynak – Így is tett, ment vissza Dunakeszire kenyeret sütni. A pékség üzemmé nőtte ki magát és egy ideje övé a dunakeszi malom is.

Jupi azonban nem talált talajt, nem találta önmagát, meg a helyét sem igazán a világban. Szakmája nem volt és szerencséje sem, csak a gondok tornyosultak fölé egyre jobban. Az öt éves találkozók alig mondott magáról valamit, inkább a gyerekeit emlegette és általában előbb ment el, mint ahogy befejeződött a buli. Nem látszott igazán egészségesnek sem. Kovács Laci próbált neki segíteni állással, de ott sem maradt sokáig. A 40. találkozót szerveztük, amikor értesültünk róla, hogy Jupi, a Kis Juhász elhagyott bennünket. Hogy örökre „lejött” a pályáról. Csere nélkül. A két párhuzamos történet itt ért véget, és nem találkozik már, csak majd a végtelenben valahol.

Tanári természetrajz

Örülök a hozzászólásoknak, hiszen a mi kis villamosunk tulajdonképpen úgy és attól gurul tovább az emlékezésünk hol már rozsdáette, hol újra felfényesedő vágányain, hogy kiben- kiben a ni vagy ha úgy tetszik az én emlékeim, az ő, azaz a saját emlékeit idézik fel, hiszen egyik emlék hozza elő a másikat. Mert az emlékek családjában ez már csak így van...

Ennek ragyogó példája a magát F. Antalként jelölő kedves látogatónk, aki egy igazán csattanós és szellemes sztorit küldött, egyet a régi könyves idők nagy beszólásai közül, amelyek az iskola falai között tanár vagy diák szájából elhangzottak.

A ragyogó kis anekdota főszereplője ráadásul az a Krumesz Gyuri, akivel egy házban gyerekeskedtünk, volt Apolló, majd Fény mozi házban, ami a háború előtt Kassai utca 31. volt, 45 után Bán Tibor utca 31. lett, majd a rendszerváltozás után újra Kassai utca 31.re változott. A partizánokat már nem tiszteljük, viszont a keskeny mellékutca bizony aligha vezet Kassára, de ez mellékes. Ott laktunk 1956 nyaráig, amíg mi el nem költöztünk a Tavasz utcába. Gyuriék a második emeleten laktak, mindjárt a lépcsőházi fordulóban egy nagy lakásban, unokatestvérei, a Hold Dini és a Hold Zsuzsa családjával, alighanem társbérletben, mert akkoriban ez egy eléggé elterjedt bérleti forma volt.

A lakás szent helynek számított a házban lakó fiúk közössége számára, hiszen hozzájuk jártunk gombfocizni. A nagy konyhában akár 4-en-6-an is elfértünk és ezért szinte csak és kizárólag világbajnokságokat rendeztünk, holmi magyar bajnokság szóba sem jöhetett, pedig akkoriban még Puskásékon kívül is olyanok futkároztak a gyepen, mint Kispéter, Börzsei, Szusza, a Monostori fiúk, Szojka vagy a rosszkezü bombázó a salgótarjáni Csáky. De nekünk ott kezdődött a focista, a Santos testvérek, Jurinho, Didi, Baltazar, Indió, Pinga, a braziloktól, Maspoli, Andrade, Santa Maria, Sciaffino az uruktól, meg persze a szomorú emlékű csatársor: Rahn, Morlock, Oswald Walter, Fritz. Walter és Schaffer.

Krumesz Gyuriban azt nem szerettem, hogy sokkal jobban tudott gombozni, mint én, sőt, mint mi. Igazi ellenfelet lényegében csak az unokaöccse, Hold Dini jelentett a számára, ő néha „el tudta kapni” de azon kívül Gyuri volt az örökös bajnok. Ő adminisztrálta a világbajnokságok eseményeit, ő készítette és kísérte figyelemmel a mindenkori tabellát. Nekem meg rögeszmén volt, hogy fordulóról fordulóra megkérdeztem tőle, hogy még hányadik lehetek, ő pedig a végsőkéig azt felelte: „akár még első is”. Ezt bátorításnak vettem és újult lelelkesedéssel készültem a következő meccsre, amin persze többnyire megint kikaptam. Gyuri azonban egyre mondta, hogy akár még első is lehetek.

Az, hogy a Könyvesbe járt fel sem tűnt egyikünknek se, hiszen nekünk még távolinak és titokzatosnak tűnt a középiskola. Aztán a „villamosunkhoz” érkezett hozzászólások között, F. Antal látogatónk mesél el nekünk egy frappáns iskolai sztorit Krumesz Gyuriról, amit természetesen felteszek a „villamosra”, mert érdemes rá! Köszönöm az ismeretlen látogatónak, hogy megosztotta velünk a történetet

Tehát álljanak itt F.Antal sorai:

„Egy sztorival szeretnék hozzájárulni e remek visszaemlékezéshez. A történetet én is csak hallottam, de nagyon tetszett. A Könyvesbe jártunk és az egyik szünetben a Krumesz Gyuri a pad tetején ugrált. Ekkor jött be Hollósi László igazgató úr és nyomban meg is kérdezte Gyurit, hogy hívják? Ő mondja, hogy Krumesz, mire az igazgató: hogy lehet valakinek ilyen hülye neve? Erre a Gyuri: „azért ne legyen ebben az iskolában mindenki madár”! Az akkori tanári karban ugyanis volt Fecske, Szarka, Seregély, plusz Hollósi, az igazgató. Talán más is emlékszik erre a történetre.”

A Krumesz család amúgy hangulatos, mediterrán famíliaként él bennem. Gyuri anyukája természetes jó kedélyű, mindig vidám asszony volt, sose idegesítették a sokszor késő estébe nyúló gombfoci partik. Egyszer egy „világbajnokság” kellős közepén érkezett haza, és örömmel újságolta, hogy „srácok, képzeljétek, vettem egy törhetetlen poharat! Hogy ezt a „csodát” bemutassa nekünk, elővette a szatyorból és feldobta úgy, hogy leessen a köre. Le is esett. Pont „pofára”, ahogy ez jellemezhető és az alászoruló levegő ropitására robbantotta. Hosszú percekig zenget a konyha a kacagásunktól. A legjobban Krumesz néni nevetett.

Csengőrajz a táblán

Középiskolás korunkra eldőlt, hogy milyen érdeklődésűek vagyunk. Reál, matematika, fizika, kémia, biológia vagy humán, irodalom, történelem, földrajz. (Most már van harmadik is, az informatika, ami ebből is egy kicsi, meg abból is egy kicsi, de egyik sem igazán.) A mi időnkben, az iskola nevében is ott volt, hogy falai között milyen orientációjú oktatás folyik. A Könyves Kálmán reál gimnázium volt, pedig az intézmény minden igyekezetével a humán értékek felé irányult. Így alakult...

Ez a humán-reál kettősség az osztályok összetételében is megnyilvánult és érződött is!

Nagy Misi, - amúgy Kutya volt a ragadványneve - szuper reál volt! A matematika, kémia szinte a vérében volt, de leginkább a fizika, amiből a hozzám hasonló, már a házi csengőt sem értették. Kutya az órákon éberén figyelt és ha valami nem tetszett neki a hallottakból, akkor jelezte a többiek, de mindenekelőtt a tanerő felé!

Ilyen volt a házi csengő történet közte és a kis Bacsá között. Bacsá tanár úr – nyugodjon békében – legjobb tudása szerint elmagyarázta nekünk a házi csengőt, de balszerencséjére illusztrálni is akarta. Két táblán fért el a hatalmas rajz, ami a csengő szerkezetét ábrázolta. Rajzolás után elégedetten, ment a csengő gombhoz és már mutatta is: szóval amikor itt megnyomjuk a csengő gombját, akkor az ott – nem szólal meg – szólt közbe elég hangosan Kutya. Hahota. Hogyhogy nem Misi – kérdezte Bacsá. Egyszerűen tanár úr, válaszolta fő fizikusunk és már ment is a tábla felé. A rajzon aztán tételesen, érthetően bizonyította igazát. Az óra nem a kis Bacsáé lett, de Kutya érzékét és tudását feltétel nélkül elismerte.

Nagy Misi Harkovban végzett, automatizálás-távírányítás szakon majd, amikor ideje jött Brazíliában telepedett le és céget alapított. A kis vállalat működik, ő pedig inkább itthon él. Ha jól emlékszem negyedik feleségével, illetve párjával. Mert a szerelem mindig nagyobb hatással volt rá, mint a házi csengő.

A tanuló felel

Mi, a hatvanas évek elején feleltünk! Szóban. Pontosabban mondatokban, már aki tudott, a tanári asztal mellett, a tábla előtt. Egyesével vagy csoportosan. Az óra elején erre szánt időben. Nem röpdolgozatok és felmérők, meg teszt, teszt hátán, hanem összefüggő nyelvemlékek, már, amikor összefüggtek az emlékek! Aki tudott az diadalittasan vonult helyre, aki nem, az dühöngött vagy égett, mint az augusztusi parlagtűz. Szóval a mai diákokat megfosztotta a sors attól, hogy felkészültségüket folyamatosan, kerek mondatokban igazolják és jöhet idő, amikor már SMS-ben is válaszolhatnak, képeiket mellékelten küldve, vagy nemes egyszerűséggel videó - felelnek és azt megosztják a tanerővel és ki tudja mi jön még?

A mi időnkben a dolog legtöbbször úgy kezdődött, hogy a Tanerő belelapozott a naplóba, megnézni kinek kevés a jegye, kinek kellene felelni. Csak Bacsa nem lapozott! Kis szürke noteszt használt, ami tartalmazta minden osztály minden tanulójának minden fizika jegyét, abból ő mindent látott! Meg bennünket is, amint a széken himbálva magát átlesett a nyitott notesz fölött.

A felelésre hívtak rebegtek egy halk, vagy kivágtak egy határozott igent, aztán elindultak a tábla felé. A határozatlanok ellenőrzőjük hosszas keresgélése után, amit a tanári asztal sarkára óvatos precizitással helyeztek. Még meg is igazították, hogy pontosan illeszkedjen a többiekére. Aki biztos volt a dolgában, felpattant és már ott volt a tábla előtt, egy olyan: „kérdézhetsz nyugodtan, essünk túl rajta” mosollyal várta a megszólítást.

A határozott lazán maga mellett lógatta karjait, és visszaröhögcsélt a teremben ülő többiekre, a határozatlan hátul összekulcsolta kezét, mint Robespierre a verpadon és maga elé nézett. A felelet, ha gyorsan és hangosan kezdődött, 4-esnél már nem lehetett rosszabb. Ha torokköszörüléssel, akkor legfeljebb 3-as, ha csenddel, akkor baj volt és csak kiegészítő kérdésekkel és jóindulattal lehetett kihozni belőle végül egy 2-est. Egyébként jött a talpas egyes, a fedeles egyes vagy a JELES FA! E fokozatokat Seregély honosította meg a Könyvesben a német nyelv számonkérése során. Így olykor 45 perc alatt 47 egyest is kiosztott egy 23 fős osztályban. De félévkor és évvégén hibátlanul osztályozott. Pontosán tudta, hogy kinek mennyit ér a német tudása.

A mi osztályunkból három feleletet jegyez a halhatatlanság. Az egyik a filozofálásra, lelkezésre hajlamos Tasnádi Lacié volt, aki az eset megesésekor hetek vagy talán hónapok óta lelki válságban, maiasan depresszióban volt.

Ezt többek között azzal akarta érzékelhetővé tenni tanárai felé, hogy feleléskor nem válaszolt a kérdésre csak nézett ki az ablakon. Gyűltek az egyesei, aztán elérkezett a pillanat, amikor Porkolábné Katika, történelem tanárunk és a tőlünk minden osztály által irigyelt osztályfőnökünk megállapította, hogy Laci tárgyából már bukásra áll, az év vége pedig közeledik. Tasnádi Újpest egyik legpatinásabb polgári családjából származott, a tanárnő tehát úgy gondolta: nem bukhat meg, mint a Vekerle kormány, segíteni kell rajta! Négyszemközt megmondta hát neki, mikor fog bukás ellen felelni, és melyik három tétel valamelyike lesz a feladvány.

Laci tudomásul vette, köszönte, majd a sorsdöntő órán, a hívó szóra kiment a tábla elé. Tekintete messze indult az ablakon át, el a kézilabda pálya fölött, a budai helyek felé. Katika a terem hátsó falánál állt, majd „Lacikám akkor” indítással megnevezte az avatott témák egyikét, de ezúttal is csend volt a válasz. Laci, talán kezdjed el – így Katika. Laciból pedig csak áradt a némaság! Addigra megszámolta az Aradi utca fáinak ágait, megsaccolta kémények magasságát, de nem szólalt meg. A velünk kicsit mindig kivételező és nagyon megértő tanárnőnk ekkor halvány szigorra váltott: Tasnádi fiam, készültél? Nem – volt a rövid, de lényegre törő válasz. Akkor miért nem ezzel kezdted? – így Katika. A válasz megért volna egy filozófiai értekezést: Mert nem ezt tetszett kérdezni! Tasnádi Laci túljutva élete e válságos szakaszán pszichológus lett és a nehezen kezelhető gyerekekkel való foglalkozás az élethivatása.

A másik sztorink a világ leggyorsabb ötöséről szól és helye lenne a rekordok könyvében. Történt olasz órán, Éder Zoltán a legendás tanár és a kitűnő olaszos Szendrő Lajos, azaz Luigi között. Szóval, óra indul, Éder három és fél méteres léptekkel rója padosorok között, adminisztrálni akar, de mint legtöbbször, nincs nála toll. Luigi oda nyújt neki egyet úgy vállból, amikor elhalad mellette. Közben

valamit ír a füzetébe. Éder, immár tollal, oda hétmérfölddel az asztalhoz, beír a naplóba majd újra óriásléptű járkálásba kezd, hogy kitalálja legújabb varázslatát in italiano. Közben észreveszi, hogy kezében egy toll, de az nem az övé, mert neki egyáltalán nincs. Megkérdezi, természetesen olaszul, hogy kié a toll? Mire Lugi, még mindig a füzet fölé hajolva hirtelen fölnyújtja a kezét és ennyit mond: mio! – azaz az enyém. Mire „az” Éder: „cinque”, azaz ötös. És még Szendrő tollával beírja a naplóba és utána adja vissza. Az olaszul megnyilvánult spontán reakciót díjazta. Nem volt több, mint húsz másodperc.

Luigi egyébként az egyetem után Mexikóba nősült, egy itt tanuló diáktársát vette feleségül és üzletember lett. A latin nyelvek iránti vonzalma következtében.

A harmadik történet magyar órán játszódtott Tóth Ferenc tanár úr és a kis, vékony Juhász Jancsi, a később eltékozolt tehetségű ragyogó focista között. Közreműködött még Kovács Laci az el nem eltékozolt tehetségű, ifi- válogatottságig, később az NB I-ig jutó labdarúgó és Mészáros Pista a majdani profi fotós. Juhással ők hárman alkották a dunakeszi triót, ami azt jelentette: jóban-rosszban együtt.

Tóth Feri számára a kis Juhász feleltetése problémás esetnek minősült. Ekkor is. Jupi sokadszorra nem tudott semmit, csak kétségbeesett segélykérő szemöldökemelgetéssel nézett ki az osztályra, hogy sűgjon neki valaki valami mentő választ. Számára a tét ugyanis nem az irodalmi doktorátus megszerzése volt, hanem egy szerény kettes, hogy meheszen a helyére. Ezt Tóth Feri is tudta, mert utoljára ezt kérdezte Juhásztól, már szinte cikizés gyanánt: „Jó, akkor legalább azt mond meg, hol írta Babits Mihály a „Május 23-a Rákospalotán” című versét? Válasz sehol, csak oldalnézés és szemmel való segélykérés. Ekkor Kovácsban elindult a mókainger, hátulról odaszólt Mészárosnak az első padba, hogy mit sűgjon. Ő meg is tette. „Hát Juhász Jancsi! Hol írta Babits Mihály azt, hogy „Május 23-a Rákospalotán”? Jupi látszattöprengésbe kezdett majd a sűgást feldolgozva válaszolt: „Nem tudom pontosan tanár úr..., de azt hiszem Vecsésen.” Talán már ő is „balhéból” mondta, de ezt már sose tudjuk meg. Mert azóta Tóth Ferenc tanár úr és Juhász János csak az égi katedra előtt találkozhat és teljesen lényegtelen számukra, hogy hol írta Babits Mihály a verset. Elvégre ott megkérdezhetnék tőle is. Mert lehet, hogy Vecsésen.

Parkra néző család

Alig ismertem belülről a Dunánál lévő két nagy sárga házat, mert nem nagyon vendégeskedtem a környéken. A Fény mozi ház, meg később a Tavasz utca is messze esett onnan. Egyszer Polónyi Ildiéknél jártam a MAHART házban egy születésnap zsúron, később, gimnazistaként Holba Sanyiékhoz mentünk fel néhányszor, amolyan együtt tanulós magnóhallgatásra. Általánosban évfolyamtársak voltunk Sambóval, de ő a másik, a vegyes osztályba járt és mi a „tisza fiúk” nemigen barátkoztunk velük.

Érdekes, amennyire mászkáltunk a sárga házakban lakó lányok után az ottani fiúkkal nem haverkodtunk. Ők más kasztnak számítottak, legalábbis nekünk. A két Hetesi fiú, István és Károly meg Ritter Miki külön társaságot képezett, elkülönülésük alapját „Nagy Hetka” fizikuma és testi ereje jelentette. Nem volt verekedős, de fölényes meg kötözködős igen, mert érezte, hogy tartunk tőle. Persze nem P. Szabó („Peci”), és nem a nehéz fiúk a nehéz környékekről, mint Laonard („Lencse”), a két Zollner, akik idővel le is morzsolódtak a suliból, vagy Csimbora, de mi, a szürke egerek igen. Az ott lakók közül Komlósi Bandi a „Szepe” jó fej volt, olyan „hétpróbás csibész”, de jól állt neki. Nála kiismerhetetlenebb Hazafi „nem osztott, nem szorzott”, de valójában nem tudtuk, hogy milyen. Az Árpád út felől Nagy Jancsi lakott az osztályból, de ő se épült be a házbeliek közé. Nevelőapját mi valahogy olyan veszélyes palinak tartottunk, mármint besűgónak, ávósnek vagy ilyesminek.

A középső lépcsőházban (vagy azok egyikében) laktak Holba Sanyiék. Vele a Könyvesben kerültünk egy osztályba és ott barátkoztunk össze. Hozzájuk felmentünk néha. Nem sokan és nem rendszeresen. Megcsinálni egy házi feladatot, felkészülni egy dolgozatra vagy nagyobb feleléstől félve, és persze Elvist meg Celentanót hallgatni, mert akkor még csak neki volt magnója az osztályból.

Sambó nyitott volt, segítőkész volt és mindent szívesen osztott meg velünk, már, mint azokkal, akikkel barátkozott. Nagyon jól tanult, afféle eminensnek számított, amihez nemcsak adottságai járultak hozzá, hanem az a háttér, amiben felnőtt. Egyedüli gyerek volt és négyesben éltek anyai nagymamájával. Ma is emlékszem a tündéri, csupa jószág nénire. Hordószerű kövérsége, kedvessége, ha akarom ma iselöttem van, de mindig fekete vagy sötét ruhában. Hasonlóan természetes volt Sanya édesanyja, Hajnalka néni is. Belőle állandó derű fénye áradt, szép vonású kerek arcán mindig ott bujkált a felragyogni készülő mosoly. Sanya az ő alkatukat örökölte, ezért is választotta a súlylökést sportágának.

De, ami a Holba családnál töltött délutánokból, koraestékből leginkább rögződött bennem az apukájának, Sanyi bácsinak a képe, amint ül a heverőn, előtte dohányzó asztal és rakosgatja a passziánszt. Szakasztott úgy nézett ki, mint Humphrey Bogart, még termetre is, legfeljebb valamivel volt teltebb az arca. És csak rakta a kártyát, mintha Casablancában épp annak próbálna a végére jutni, kijut-e Ilsa és László a nácik gyűrűjéből, az ő, vagyis Rick segítségével. Miközben Sam játszotta ugye az a bizonyos dalt a zongorán.

Sanyi bácsi sokáig a Lehel piac igazgatója volt és utána is vezető állásban dolgozott, de amiért jó volt vele találkozni az, hogy mindenről volt véleménye, bármihez hozzá tudott szólni, még hozzá érdemben! Valami fanyar lényeglátással, előremutató tanáccsal, vagy biztató mosolygós brummogással.

Hogy a nagymama jósága, Hajnalka néni ragyogása és Sanyi bácsi szelleme milyen eredménnyel járt, arra álljon itt, hogy Sambó simán vette az egyetemet és Dr. Holba Sándor, hogy felette is elszálltak az évek, szülész nőgyógyász osztályvezető főorvosként ment nyugdíjba. De soha nem tudtam a messzi távoból úgy fordulni hozzá, hogy ne azonnal segített volna. Egy tanáccsal, egy véleménynel, egy ajánlással egy visszahívással, egy telefonszámmal, meg azzal, hogy: „megbeszéltem, hivatkozhatok rám”! Ilyen lett. Ezt hozta otthonról.

Függőségek ideje

Valahogy Lécz Ottó is kimaradt az általánosbeli barátkozásokból, azután a gimiben jött a hasonló fordulat, mint Sambóval: egy osztályba jártunk, az olaszos E-be, a Kati néni fiai lettünk és ott sok mindenben kerültünk Ottóval is közös nevezőre. Igaz ő fanatikus olaszos lett Éder Zoli, az olasz tanárunk hatására, én nem, de másodikos korunkra a képzőművész, illetve grafikus tehetségű Kürti Győző, Lécz Ottó meg én az iskola talán legkreatívabb és legaktívabb hármasát alkottuk, az önképzőkörtől a filmezésen és kiállítás rendezésen át az évenkénti iskolanapok osztályszintű teljesítményének motiválásáig, a már-már természetes győzelemmel a végén.

Hármasunk nagy ötletrohamainak, az olykor szinte túlpörgő vitáinak színhelye gyakran volt az Ottóék lakása. Az Attila utca sarkával szemben, az Árpád úti kis posta házban laktak, úgy emlékszem a legfelső, a harmadik emeleten, a bal oldali gangon, a sarokban. Ottó szülei vékony testalkatúak voltak ahhoz képest, hogy fiuk magasnak és megtermettnek számított, a korosztályában, valószínűleg ezért

is választotta sportágául a birkózást és ért el országosan is jó eredményeket. Csak azt a fickót nem tudta megemésztetni, akitől egy komoly verseny döntőjében a legegyszerűbb fogással, csípődobással kapott ki. Aztán az osztályban hétfőn teljesen kiakadva mesélte. Pedig tudtam, hogy a döntőig mindenkit csípődobással vert meg, az edzőm is mondta, hogy nagyon figyeljek, mert csípőzésre fog menni, mást talán nem is tud! Figyeltem is, aztán alig telt el pár perc és már repültem is. Mondanom sem kell, hogy csípődobással!”

A Lécz család nagyszobája ideális volt a szellemi csatározásra, mert jókora és majdnem kör alakúnak tűnt, miután félig meddig sarokszobának számított, lévén, hogy ott végződött az épület és arra a tűzfalra emlékeim szerint nem támaszkodott másik emeletes ház. Szóval az asztal közepén, az ülőgarnitúra oldalt, mi meg jártunk körbe-körbe világmegváltó ötleteinkkel és cseréltük az eszmét megállás nélkül. Ottó apukáját és anyukáját sem névre, sem arcra nem tudom már felidézni, de a lényüket igen, hogy két kellemes, igazi polgár embert ismertem meg bennük, akik soha nem szóltak volna bele például vitáinkba se, csak az anyuka kérdezte meg olykor, hogy kérünk-e valamit. Vitatkoztunk, de harag sose lett belőle. A kisebbik Lécz fiúra, Ottó öccsére sem emlékszem már, csak azt tudom, hogy Kornélnak hívták és jó srác volt. Múlik az idő...

A gang ellenkező oldalán laktak Hollék. Holl István, („Csöge”), az ifjú színművész a szüleivel, meg Pásztor Erzsivel ifjú színművész feleségével. Velük élt Lord, a család kedves vizsla típusú kutyája. Lordot mindenki szerette a házban, mert szép volt, okos, elegáns és barátságos. A Lécz családnál is, ha maradt valami csemege Lordnak, átvitték, hogy kedveskedjenek neki. Egyik este is volt valami, ami desszertnek számíthatott nála, miközben mi ketten Ottóval épp a világot készültünk megváltani.

Lécz néni ekkor szólt, hogy van itt valami Lordnak, ha gondoljuk vigyük át. Szívesen vállaltuk, mégis egy kis kikapcsolódás a nagy szellemi erőlködésben, meg találkozunk a kutyával.

Becsöngettünk. „Csöge” anyukája nyitott ajtót – Lordnak hoztunk pár finom falatot. Örömmel vette, köszönte és mondta, hogy elteszi kutyának. – Mi nem adhatnánk oda neki? – kérdeztük, mert látni szerettük volna nagy barátunk örömét és háláját. Nem, most nem ér rá, mondta Holl anyuka. Nézi a televíziót. Elhúltunk a meglepetéstől. Erre azt megengedte, hogy belépünk az előszobába és belessünk a nappaliba a félig nyitott ajtó résén át. A kékes villódzásban Lord ott ült, háttal az ajtónak, a televízió előtt és nézte a műsort.

Most üresség, furcsa érzelmi vákuum ágaskodik fel bennem, amikor elmegyek a nyári kábulatba ürült Könyves Kálmán Gimnázium épülete előtt. Mert a lépcsőn nem tudom miért, de nem jön lefelé Ottó. Vele, meg Kürtivel többször vitatkoztunk azon, hogy Poe: Holló című verse Kosztolányi vagy Tóth Árpád fordításban jobb? Melyik érint meg jobban bennünket és miért? A "sohasem" vagy a "soha már"? Ottó! Ma te, abban a másik dimenzióban már tudhatod, hogy nincs különbség. És majd mi is meg fogjuk tudni...

Osztálytársunk, Lécz Ottó, 2010. április 11-én Újpesten, a Károlyi Kórházban, hosszú súlyos betegség okán elhagyott bennünket.

Ihaj, csuhaj, a HAJ!

Az „Aranyhorgony” saroképületének Árpád úti részét teljesen elfoglalta egy nagy, női és férfi, minden bizonnyal szövetségi fodrászüzlet. Ajtaja és kirakatai a 10-es megállójára néztek. A Könyves időnkben, a 60-as évek első felében a férfi szekció sztár fodrásza Anni néni volt, hozzá járt a fél iskola, - ha nem az egész - ezért, a nagyon igényesek jó előre bejelentkeztek hozzá. Napra, órára!

Igen, mert minden korszaknak megvan a maga férfi, illetve fiú hajdivatja. Mi időnkben, ha a 60-as éveket vesszük a mi időnknek, normál hajhosszúság ment, viszont a fazonja nem volt mindegy: választék vagy nem, melyik oldalon, vagy hátra fésülve, netán előre, olyan frufu-szerűen. Ezek a variációk azért feladták a leckét a mestereknek: egyikük ebben volt a legjobb, a másik abban Így 15-16 éves korunkban már legtöbbszörnek „saját” fodrásza volt. Anni néni az összes fazont tudta, és jól csinálta! Valószínűleg férfifodrásznak született!

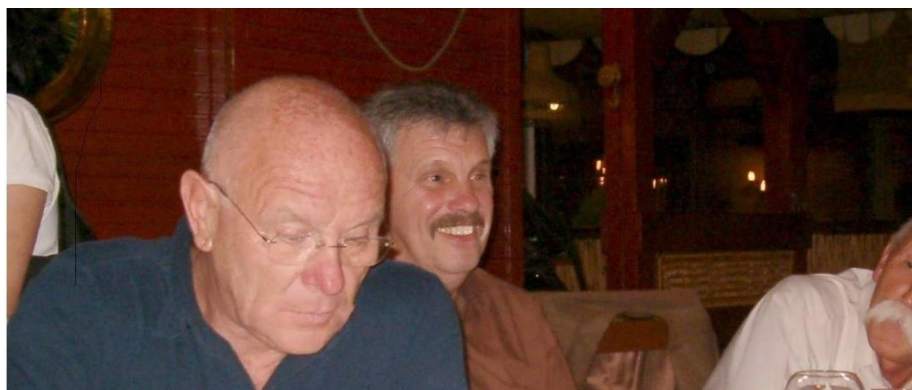
A legtöbben hozzá jártak a gimiből, akik jó sérót akartak maguknak. Csak a mi osztálytársunk, Szendrő Luigi (magyarul Lajos) tudta kihozni a sodrából az örökös macerával, mert az ő eredeti és tényleg extrán bronzvörös haját milliméter pontosan az elképzelése szerint kellett, illetve lehetett csak vágni.

Anni néni „remeklés” Luigi tablóképén

„Jóóó, jó, elég, eléééég már! Na, ott még lehet egy kicsit! Följebb! Nem annyit, az már sok!” – és ez így ment. Néha aztán Anni néniben felment a pumpa és „rárivallt” a maga kedves modorában, hogy „Lajos! Ne idegesíts, mert egyszer meglátod bele vágok a hajadba! Vagy ha olyan jól tudod, csináld meg magadnak!” Erre Luigi is viccesre vette a dolgot: „Jó Anni néni, ha ide tetszik adni az ollót megmutatom, hogy kell.” Ebben maradtak a legközelebbi nyíratkozásig. De a Szendrő haja mindig oké volt!

Az ELTE olasz-spanyol szakának elvégzése után Mexikóba nősült és azóta is ott él, immár közel 50 éve. Kétévenként hazalátogat. Amennyi látszik a hajából az ősz. Mert kopaszra nyíratja.

Mi meg csak emlékeztünk arra, hogy volt vállig érő viselet is a srácok körében – a fiamnak ilyen volt érettségijekor – aztán jött a másik véglet, a kopaszság, most meg égnek áll a hajuk, plusz zselé, meg minden. Nem is szólva az 56-után kezdetben „üldözőbe vett” szakáll viseletekről. A Kossuth szakállról, a körszakállról, meg a szakáll-bajusz kombinációkról. De sorsokba és hajviseletekbe nem érdemes beleszólni nehogy sértve érezze magát az éppen soros generáció. Úgysem hallgatnak senkire. Ezért hagyni kell! Menjenek, csak „a saját fejük után”!

TIZESVILLAMOS

a 10-es villamos

A 10-es villamos

Indulás a víztoronytól

A tízes villamos, a maihoz képest régi Újpesten közlekedett, hivatalosan fogalmazva, a főváros negyedik kerületében. A mi villamosunk volt (mint a 8-as is), mert nem hagyta el a kerületet. A legendás múltú és gyönyörű víztoronytól indult, az Árpád úton bandukolt végig, egészen a Duna partig, ott a Váci útra kanyarodott és útja végeztével a Megyeri Csárdától elindult ugyanerre vissza.

Különös sajátja az emlékeknek, hogy amik távol kerülnek tőlünk, és nemcsak időben, hanem –mint esetemben 30 évre – térben is, ha akarjuk, egyszerre elevenné válnak és hosszabb rövidebb időre valósággal újravirágoznak bennünk. Így volt az én 10-es villamosommal is. Csak elindult „bennem” és egyszerre csak kezdtek „felszállni” rá utasnak az emlékeim. Olyanok, amik egyébként talán már sose jutottak volna eszembe. Személyek, helyzetek, hangulatok. Nagy örömömre. És ez nem lett volna, ha nem kezdem írni a 10-est!. Nagyszerű, hogy olyan sokan feltűntek a múltból és eljöttek velem. Hát, akkor, – ahogy a kalauz mondaná– „közép kész”, indulunk!

Ahogy kigördült a palotai felüljárótól, ablakából odalátszott jobbról a "Három diófa", újpestiesen "A három dió" és közvetlenül utána, a Víztorony tövétől számítva már kezdődött a vonal. Egy két megálló múlva jobb felől az Árpád kórház tűnt fel. Aligha él család Újpesten, amelyiknek valamikor, valahogy, valamelyik tagja révén ne lett volna kapcsolata az intézménnyel, ami sem nem szép, hogy is lenne az, de még csak nem is barátságos vagy megnyugtató. Édesanyám ott halt meg és ez számomra különös szomorúsággal borítja az egész épületegyüttest.

Azután, még mindig jobb oldalon következett a fürdő. A volt fürdő. Milyen sokáig vártuk, hogy legyen, most meg már nincs. Majd lesz másik....

A Rózsa utca sarkán balról állt az ország első Larsen-Nilsen technológiával készült épülete, igen, a panelházak előfutára. Az eredeti dán gyár szakemberei szerint állítólag sehol nem építettek annyira lehangoló házakat az elemeikből, mint Magyarországon. Csoda lenne, ha nem így lenne. A Virág utca jobb oldali sarkán hívogatta vendégeit az Alpesi Söröző, aminek a háború előtt nemes lényegre mutatóssal „Pokol vendéglő” volt a neve. Kicsit lejjebb, a "Dózsa klub" lapos, kopott épülete következett, bal oldalon az Erzsébet utca sarkán, az újabban betyárul kidekorált homlokzatú pékség, illetve kenyérbolt. Itt lőtt a sorbanállók fölé 1956-ban orosz tank, hogy elijessze a várakozókat. Sikerült.

A városközpont felé

De aztán a Mária utca sarkán, balról már ott volt a Rendőrkapitányság. A maga korában modernnek számított, mára „lelakott”, kopott, vagyis kiszolgálta az idejét. De elődjéhez, ami mögötte állt a Munkásotthon utca és Erzsébet utca sarkán, fűződik egy 56-os „legenda”.

Az egy emeletes saroképület erkélyéről rendőrtiszt figyelte a környéket, mert már november 4-én túl járt a naptár és mindenre számítani lehetett. Kellett is! Hogy melyik utcán át, azt már nem tudni, de egyszerre előkerült egy szovjet tank, és a benne ülők egyike – a toronyból vagy a tank mellől – de se szó, se beszéd, felhajított egy kézigránátot az örködő magyar rendőrré. Csakhogy az észrevette, hogy a „ruszki” nem biztosította ki „küldeményét”, csak dobta! Ő viszont észnél volt: a levegőben elkapta a gránátot, kibiztosította és visszavágta! Mikor visszaért az eredeti "feladóhoz, a gránát működött!

Még jobb oldalon volt egy nagy, talán szikvíz szállító telep, aminek hatalmas, kétszárnyú szürke kapujára emlékszem, amin át állandóan jöttek-mentek a teherautók.

Nem sokkal a rendőrség után következett a Fény Mozi, fölötté Újpest első három emeletes épülete, a hatalmas Fény Mozi ház magasodott, amit először, ha igaz, Vigadóként ismertek az újpestiek, azután Apolló háznak, mert akkor Apolló volt a mozi neve, majd ezután lett Fény Filmszínház. Sötét, zavaros háborús múlt állt mögötte: volt nyilas parancsnokság benne, a pincéjében fogda, szinte a kapuja előtt lőtték le a partizán Bán Tibort tévedésből társai, mert nem tudta a jelszót. És – ki tudja kik és miért – lerobbantották a homlokzatát, ami aztán sokáig romként tátongott az Árpád út fölött, míg vissza nem építették eredeti formája szerint.

E homlokzati szárny egy harmadik emeleti lakója éppen vízért ment a vödrével a másik házak valamelyikébe – ilyen idők jártak akkor – és közben történt a robbantás. A körfolyosó viszont épségben maradt! Emberünk, az akkor már vízzel telt vödrével, a legnagyobb nyugalommal lépett be „volt” lakása ajtaján és...zuhant három emeletet! Vödröstől, vizestől. De túlélte! Mert a rengeteg törmelékre esett, ami fölérhetett talán az első emeletig is.

Árpád kórház, megálló

Valamennyi kórház a világon egyszerre a remény és szomorúság színtere. Attól függően, hogy ki van a gyógyulás útján és ki az, akinek a gyógyulása valójában nem várható. Ez határozza meg rokonok és ismerősök hangulatát, de mindenekelőtt a beteg közérzetét.

Ahogy a villamos elhagyta a Rózsa utcát, ahogy elment a fürdő vagy uszoda épülete előtt már várhattuk az Árpád kórház feltűnését a menet szerinti bal oldalon. Messziről is kórháznak látszik, közelről meg még inkább!

Eredetileg gyermekkórháznak épült 1905-ben, de erre nem utal semmi az épületegyüttesben, amit 1918-ban felnőtt betegek ápolására is alkalmas részekkel egészítették ki.

Mi, talán 1969-ben oda vittük a fiunkat, mivel lázgörce volt, torokfájásból kifolyólag, és a Fül-orr-gégészeti gyermekosztályán gyógyították meg. Talán öt napig volt az Árpád „vendége”, de az alatt az idő alatt nyugodt éjszakáink nem igazán voltak, mert az járt a fejünkben, hogy van, alszik-e vagy éppen mit csinál? Akinek volt már gyereke kórházban, az pontosan tudja, miről van szó: gondolatban és lélekben mindig ott voltunk vele a kórházban. Jól tűrte az ellátást, nem ellenkezett a kezelés ellen, várta, hogy meggyógyuljon. Meg is gyógyult és jött haza.

A másik Árpád kórházi történet szomorú, 22 éve, 1995-ben, ott halt meg anyám. Márpedig az a kórház, ahol az anyánk elmegy ebből a világból, az örökre szomorú hely marad. Huszonkét éve ahányszor elmegyek a kórház előtt, mindig percekre rám telepszik a szomorúság.

Mentő vitte, apám volt vele, én már nem Pesten éltem. Érezte, hogy meghalni megy: írása tönkrement és naplóbejegyzését félben vagy harmadában hagyta és várta a mentőautót, ami az Árpádba vitte. Ott már harmadszor volt és nem igazán tudták, hogy több baja közül melyik a legveszélyesebb. Szerdán vitték be és mi, a feleségemmel pénteken utaztunk fel hozzá. A belgyógyászaton feküdt, ha jól emlékszem a második emeleten egy négy – de lehet, hat ágyas volt – kórteremben.

Jól bántak vele – amennyire kórházban lehetett – és lelkiismeretesen keresték, hogy a legutóbbi otléte óta, még milyen bajok támadtak meg? Több félét találtak.

A kórterem ajtajával szemben lévő ágyban feküdt. Eljövételünkkel egy mosollyal kísért bennünket a folyosóig. Október 21-e, péntek volt. Apám a rákövetkező szerdán kapta a táviratot, hogy meghalt.

Ahogy az orvosok mondták, hirtelen rosszul lett, ők eldönteni sem tudták, hogy infarktust kapott-e vagy embóliát.

Jegyesek

Most nem arról a fiúról és lányról lesz szó, akik balkezükön viselik a karikagyűrűt, jelezvén, hogy még nem házasok, de hamarosan megszerez az esküvő, hanem arról a helyzetről, amikor 1969 nyarán a BKV leszipantotta járműveiről a kalauzokat és helyettük kis lyukasztó herkentyűket alkalmazott. Kilenc tagú négyzetráccsal ellátott vonaljegyeket alkalmazott (átszálló már nem volt), amiket a masina – beállításától függően – három helyen ki lukasztott. Na de melyik három helyen? Az volt a járat kódja, ezen állt vagy bukott a művelet!

Ettől kezdve az utazóközönség két táborra szakadt: bérletesekre és jegyesekre. A bérleteseknek könnyű volt, utazgattak össze-vissza – na, jó, a pénzükért tehették – a jegyesek meg lukasztottak vagy éberen figyelték, jön-e ellenőr, azaz mennyi esély van a bliccelésre? Ez így volt szerte Budapesten, Újpesten és persze a 10-es villamoson is.

A jegyesek társasága további két részre oszlott: voltak, akik becsületesen lukasztottak és voltak, akik azon törték a fejüket, hogy lehetne kivédeni legalább egy lukasztást. Azaz ne kelljen további használatra alkalmatlanná tenni! Tömören: hogy lehetne bliccelni? Akadtak ötletek, meg hozzá módszerek is!

Ilyen volt a korábban lukasztott jegyek összegyűjtése, felszálláskor az egyik használnak próbálukasztása fejjel lefelé, megismerni az aktuális kódot, majd hirtelen végignézni a régieket, van-e köztük olyan, ami megegyezik az ott, akkor érvényessel?

De volt, aki csak egy lukasztóba betette a jegyét és várt...jön ellenőr vagy nem jön? Ha jött lukasztott és mire a „hatóság” hozzá elért, már kezelt volt a jegye. Ha nem, leszállt, amikor eljött az ideje.

Voltak, akik számolták, hogy egy hónapban mennyit nyertek a bliccelésen és mennyit buktak az ellenőrökön. Közölünk Vili, a klubvezető, a műfajt művészi szintre fejlesztette. Mi bérletesek voltunk, ő jegy nélkül utazott. Azt mondta elvből nem fizet a BKV-nak. Minden hónapot megnyert az ellenőrökkel szemben! Kifogyhatatlan volt az ötletekből! Vagy fel sem szállt, mert már a megállóból

látta, hogy fenn vannak az ellenőrök vagy leugrott az utolsó pillanatban, ha látta, hogy épp felszállnak és inkább megvárta a következő villamost vagy buszt.

Nekem az tetszett legjobban, amikor későn vette észre az „ellenfeleket”, akik le is csaptak rá és kérték tőle a jegyet. – Azonnal adom – mondta és kotorászott a zsebében. Van jegye egyáltalán? – fogta szigorúbbra a „közeg”. – Természetesen. – azzal elővett egy hatalmas marék kezelt jegyet a zsebéből. Lehetett vagy 50-60 – Ezek között kell lenni...

Csak találjuk meg!

Az ellenőrök a megállóban leszálltak. Vili utazott tovább velünk.

ÉLETÜNK DOLGAI

Állomásaink

Próbáltad-e már akár csak nagyjából megsaccolni, hogy eddigi életed során hány állomáson, pályaudvaron fordultál meg? Amikor kíváncsian várt útjaidra indultál, és amikor örömmel vagy csalódással, netán bánattal visszatértél ugyanazokról. Megszámlálhatatlan. Mert az egész élet indulások és érkezések furcsa, egyszerre komikus és tragikus közjátékának tűnik néhanapján, aminek állomások, pályaudvarok a fordulópontjai.

Ahol te valósággal eltűnsz az emberáradatban, parányi porszem vagy csupán, senki nem vesz észre, miközben érkező és induló szerelvényekről konganak mesét fejed fölött a csarnokok vas traverzei. Hallod? Az késni fog, de emez pontosan indul, és vigyázz, mert melletted robot be a következő. Hát hova is indulsz, és főleg milyen reményekkel?

Csak nem apa és anya visz újra Balatonszárszóra, Zamárdiba vagy Fonyódra? Talán diákkori szerelmeddel indulsz Szegedre megnézni a Tragédiát? Esetleg már megint valami ifjúsági táborba indulsz azzal a hittel, hogy megváltod a világot, holott nemsokára be fogod látni a világ eredendően megválthatatlan. Mert ha nem az lenne, már rég megváltották volna. A felismerhetetlenségig.

És az a kisfiú ott az ablaknál a kívül vágató tájak árnyékával az arcán? Ja, hogy 26 éves is elmúlt, és egy irányba már aligha indul a vonatuk... Pedig milyen kár...

Nézd, az a kis piros vonat meg vizsgákra készülődik veled a kora reggeli verőfényben, aztán meg a téli najnal ködös derengéseiben, hogy pótolhasd, amit akkor régen elmulasztottál. De pótolható-e egyáltalán valami is: Mert az a vonat, aminek jó esetben esetleg a lámpáit látod eltűnni ott messze a fordulóban, az végérvényesen elment. Nélküled. És te milyen végcél felé vennéd az irányt?

Figyeld! Gyülekeznek köréd az állomások. Hatalmas csarnokaikkal, egykedvű üvegtábláiba zárkózottan. Meg a kis várótermeikkel, benne a régesrégi padon, aminek még öntöttvas a lába, ott alszik egy ember. Egy olyan, aki belebotlott a saját sorsába, és azóta nem tudja visszanyerni az egyensúlyát.

És a peronok örökös nyüzsgése. A gyermektől elszakadni alig tudó anyákkal és az anyákról oly könnyen elszakadó gyerekekkel. Itt katona integet az ablakból, amott az a magányos nem integet senkinek és neki sem integet senki. Talán vár. Az újabb várakozás reményére.

Ugye telente szoktad látni a varjúcsapatot? Gondoltál már rá, micsoda igazságtalansága a természetnek, hogy ők százötven évig is éljenek, te meg mire belejönne, már vége. De lehet, így van jól. Talán százötven év alatt se tudnál megváltoztatni semmit. Magadban sem és körülötted sem. Csak járnád a pályaudvarokat, meg az állomásokat, mint azok a fekete madarak. És abban bízna, mint ők: hogy jön valami váratlan, valami kedvező fordulat.

A sínek a végtelenből tartanak feléd. De hol van vége a végtelennek? Ott, ahol állsz, a cipőd orra előtt? És hol kezdődik? Az első elszalasztott lehetőségnél, ami úgy kacagott feléd, mint a jelzőrendszer szirénhangja a vágányok mentén.

Lehet, hogy át kellene alakítanod az állomásaidat. Valami fogadóképesebbre, virágosabbra, nagyobb távlatokkal a menetrendi táblán. Közelebb hozva néhány messzeséget, és távol tartva sok mindent, ami eddig közel volt. De mennyit hozva az egyikből, és mit tartva el a másiktól? Soha nem tudnád megmondani. Ettől olyan huzatos az élet.

A sín érkezést kattog megint. Valamit idehoz a távol. És indul tovább. Jó lenne, ha közelebb mennél. Le ne maradj! Az indító már leindult a szobácskából a vágányok felé. Nála a tárcsa...

Plakátszonáta

Egyszer csak szembe találta magát a plakáttal egy melankolikusra foncsorozott késő délutánon. Hétköznapi. Ez az ősz különben is úgy élt benne, mint egy nagy, parttalan hétköznapi, egy örök hétfő, végtelen kedd vagy megfakult szerda, amiben csak a sötét hullámsík egyre jobban előre a reggelek partjára és vissza a késő délután békés öbleibe.

A buszmegállóban látta, vagy csak úgy menetben fénylett fel előtte esőverten valamelyik ház falán. – Jó plakát – állapította meg első ránézésre is, amin már eleve elcsodálkozott később, hiszen kevés plakát tűnik fel az embernek ezekben a plakátokkal agyonragasztott időkben.

Tényleg hatásosnak tartotta. De miért? Később már ezen gondolkodott, ahányszor csak meglátta. A fotó az énekest ábrázolta, a vele többé-kevésbé egykorú sztárt, a hajdani bálványt ballonszerű kabátban, feltűrt gallérral, kissé lehajtott fejjel, hátat fordítva a láthatatlan lámpáknak. Úgy árnyékban is, meg fényben sem.

A plakát a koncertet hirdette. A Nagy Összefoglalást. Amikor a múltból indul a dal, elérkezik a jelenbe, aztán néhány tétova dallam elleng a jövő felé a gitár húrjai közül. Az ének pedig megszólít azon a furcsa, szenttelen, színtelen, mégis meleg, feszültségeket hordozó hangon, ami három évtizede kísért egy legendájába vesző generációt.

Attól kezdve valósággal kereste a kiragasztmányok között. Találkozni akart a sztárral legalább abban a falra kent változatban. Igen, azon felöltösen, ahogy gallérja sáncai mögé húzódik a rávetülő vagy

talán belőle is induló árnyak elől. És nézni a sötét láthatatlanságába merülő jól ismert vonásokat. Már amennyit a lehajtott fej látni enged, ami jelenthet szégyent, de konokságot is. Egy korosztály tehetetlen szégyenét vagy konokságát az esélytelenségben. Túl a fényen és innen az árnyon.

Lehetne beszélgetni is. Úgy egyoldalúan persze, a szemerkélő esőben, amíg jön a busz.

Felidézni a régi klub emlékét, ahol a zenekart az áhítatos fehér blúzokban, meg ragyogó fehér ingekben állták körül és – ahogy így visszagondol – épp az a kis fekete szalag-nyakkendőcske volt divatban.

Vagy kérdezni tőle. A dalok férfias szomorúságáról, ami korosztálya védtelenjeinek szájszélharapós, könnyeket nyelős életérzését idézi az elveszett ifjúság okán.

- És most jól vagyunk? Most őszinték vagyunk? Vagy az élet képmutatások között az igazi? Akkor, ha egyik szerepjátásunkból áttűnünk a másikba? Vagy csak itt Közép-Európában élnek ilyen népek, vagy csak a huszadik században.
- Voltunk mi annyira kommunisták, internacionalisták, mint amennyire játszottuk? De ne álljunk meg. Vagyunk mi annyira nemzetiek, annyira vallásosak, mennyire mutatni igyekszünk? Válaszolj hát valamit!
- Hogy eddig, aki valaminek az élére állt vagy került egytől egyig aljas volt és gonosz, ellenben ezután már minden és mindenki csak jó lesz?
- Ki mered jelenteni velem vele, vagy velük együtt, hogy eddig semmi nem volt jó, de, ezen túl viszont kivétel nélkül jószágosak, becsületesek és önzetlenek irányítják majd a dolgainkat?
- Vagy mindig mindent olyannak hazudunk éppen, amilyennek hallani szeretnék tőlünk a fölöttünk állók? Vagy fölübék kerekedtek? Az egészen öregek már kezdenek nagy gyakorlatra szert tenni ebben a játékban.

Felhajtotta ő is a gallérját, mert egyre jobban rázendített az eső. Különben is rájött, hogy nincsenek válaszok! Csak kérdések vannak. Legalábbis, amíg újabb hirdetések nem borítják el a volt koncertek plakátjait. Vagy amíg nem jön a busz.

Bebillentyűzés

Miközben a képernyőn gomba módra szaporodnak a beszélgetős műsorok, addig a távközlés másik területén ma holnap éppen hogy kifogy az emberi hang. Mármint az a fajta, amikor az egyik élő ember közöl valamit a másikkal, aki aztán erre viszont válaszol, és így tovább. Igen, a telefonra, pontosabban annak legújabb, digitalizált, meg mit tudni még hogyan bonyolított alrendszereire gondolok.

Mert kezdetben vala az üzenetrögzítő, ami még elmenne valahogy, bár a hívó lelkesedése vagy lelohad, amikor a "sípjel után" kell beszélni, vagy felbátorodik, mint az amerikai filmekben és olyan vallomást tesz, amit az életbe sose merne összefüggően elmondani. Már ezzel is vannak gondjaim, hiszen hogy ne legyek már otthon, amikor nem vagyok otthon, de ezen már kár vitatkozni.

A bajom a hivatalok új csodaközpontjaival gyűlik meg egyre inkább, ugyanis azokban agyafűrt hang-gomb-hang-gomb labirintusokban kell bolyonganom percekig, mígnem emberi hang szólal meg a

vonat végén. Gondolom senkinek nem mondok újat, de azért vegyük át: hívásom következtében bejutok valamely hivatal vagy intézmény központjába, ahol az automatika közli velem, hol vagyok és milyen lehetőségek közül választhatok, ha tudom az ő alrendszerének kódjait, és milyenek közül, ha nem.

Miután kiválasztottam az általam vágyott ösvényt bebillentyűzőm az arra vezető számot. Ott ismét géphang fogad és további választási lehetőséget kínál. Választok és billentyűzök! Újabb hang, újabb kínálat, megcifrázva avval, hogy ha gondolom megszakíthatom a tájékoztatás áradatát, vagy előlről is kezdek az egészet. Amikor végre az automatika érzékeli, hogy az én intelligenciaszintem úgy viszonyul az ő tudásához, mint az ősemeré az úrhajóséhoz, végre megszólal egy hang, amely már embertől származik és megkérdezi, mi járatban vagyok? Erre én a meghatottságtól és az örömtől már már elcsukló hangon előadom magam, hiszen végre emberrel beszélhetek!

Erről egy régi vicc jutott eszembe, amelyet modernizálva ismertetek, hátha van, aki nem ismeri. Egy férfi bemegy a nyugati luxusbordély előcsarnokába, ahol géphang közli vele, hogy a szolgáltatás kiválasztására fájjon a két krómozott ajtóhoz és válasszon a lehetőségek közül: szegények 1-es gomb, gazdagok 2-es gomb. Hősünk nem ismeri az árfekvéseket, biztos, ami biztos megnyomja az 1-es gombot. Egy kis térbe jut, ahol újabb két ajtó és két gomb várja: öregek 1-es gomb, fiatalok 2-es gomb. Eképp gondolkodik: öreg nem vagyok, de már fiatal se, mit tudni ezek mire számítanak, benyomja az 1-est. Újabb helyiség, újabb ajtók, újabb tájékoztató: nők 1-es gomb, nőtlenek, 2-es gomb. Már az se szép tőlem, - gondolja - hogy eljöttem ide, de azért szegény feleségemet mégsem tagadom meg, az 1-est billentyűzi be. Az ajtó kinyílik és egyszeriben az utcán találja magát. Felháborodottan fordul vissza. Az ajtón felirat villog: Ha szegény vagy, öreg és nős, akkor szórakozzál odahaza!

Tárgyas ragozás

Esőssel terhes, hófúvástól sem visszarettenő, téliesen őszerű tavaszunk egy délutánján mentem el a kisfiú mellett. Anyukájával sétált a Piac utcán, ami még sem jogilag, sem a közlekedéstudomány mai állása szerint nem volt sétáló.

Szóval, szemerkélt az eső, a kisfiú kinyitni készült az anyuka által rábízott ernyőt. A mozdulatról kalandfilmek képkáprázatai juthattak eszébe mert a 6-7 évesekre jellemző bájjal fordult édesanyja felé és megkérdezte: szerinted kit löjek le? Mármint közölünk, járókelők közül, akik egyszerre "veszélyeztetetté" váltunk. Nem hallottam mit felelt a hölgy, de mindenki "életben maradt".

Most persze eszmét kellene futtatnom a televíziózás és az erőszak-filmek káros hatásáról a gyermeki lélekre, de nem teszem. Annakidején mi is faragtunk fából dobtáras géppisztolyt az Örs a hegyekben, meg a Bátor emberek című szovjet "akció-thrillerek" hatására. Akinek kiflitárasa volt, az már iparművésznek számított a bandában.

Nekem inkább a józsai rabló kísérlete jutott eszembe. Amikor fegyvernek látszó tárggyal - mint kiderült, pisztoly alakú öngyújtóval - próbált változtatni anyagi helyzetén. Nem órá gondoltam, nem is a kísérletre, hanem az öngyújtóra. Meg, arra, aki gyártotta. Akinek eszébe jutott az ötlet. Az öngyújtó

ilyetén alakúvá formálásának ötlete. Később egy ajándék boltocska kirakatában láttam a "rokonait", különböző típusokban előadva. Van gránát formájú is és hozzá illő rém-álarcok szintén.

Mi lenne, ha ez az irányzat fejlődne tovább? Ha kapható lenne páncélöklől kinézetű virágkaró, puskaszerű sétabot, golyószórót formázó hátkefe és bomba-borospalack. Tányéraknára emlékeztető tisztasági betétekről nem is szólva.

Reméljük, nem így lesz! Hanem majd csak öngyújtó formájú öngyújtók kerülnek forgalomba, fizetésre hasonlítóak lesznek a bérek és politikusszerűek a politikusok. Egy demokráciára roppant hasonlító demokráciában.

Világlátás

Jól tudjuk, és bizony már nagyon régen, hogy a világ nem olyan, amilyen valójában, hanem olyan, amilyennek látjuk. Illetve: amilyennek láttatják velünk. Persze, hogy így van, hiszen ezért van, erre való a média!

Mert ameddig ott vannak képernyőinken a robbantások, a frontális ütközések maradványai, vagy az öngyilkos merényletek, addig „hát szörnyű, na!”, mondjuk és közben kimegyünk a konyhába keverni még egy kávé, mert későn lesz a film.

A minap aztán üzent egy cseleset az élet. Mármost a való világ. Meghívtam magam egy gömb pisztáciára a nagy bevásárlóközpont első emeletén lévő fagylaltozóba. Ez abból áll, hogy a pultnál kikérem a fagyit, aztán tölcseréstől, mindenestől leülök egy szabad helyre az üres vagy majdnem üres asztalok egyikéhez és kezdem a pisztáciázást. Idill, béke, nyugalom!

Igen ám, de utánam nem sokkal érkezett egy arabszerű pár. Hogy hitviláguk mely ágazatából, az kideríthetetlen! Mert a férfi rendesen kreol, a hölgy pedig be van csomagolva tetőtől talpig fekete csadorba. A szeme látszik, de csak annyira, mintha egy fekete kerítés lécné nézne kifelé. Életkor, szépség, családi állapot megtippelhetetlen. Elöl a feleség, vagy ki, utána a férj, aki lehet akárki is. Elhaladtak előttem és mentek hátrafelé a terem tágasabb részébe.

Ekkor belém költözött egy rossz érzés! Mit belém költözött? Valósággal lesújtott rám! Állítólag az emberek halála előtt lepereg életük filmje. Előttem az eddig látott TV híradók peregetek le. Öngyilkos merényletekkel, lövésekkel, robbantásokkal, terrorcselekményekkel.

Kővé dermedtem, mert rémes világban hajlamosak vagyunk rémeket látni. Fülelni kezdtem, nem ketyeg-e valami a nő csadorjában. Ők hátramentek, én meg meredten néztem előre. Utánuk nézni nem mertem, mert ha ezen a nő felhúzza magát, képes lesz elpukkantani a puffancsot a derekán. Holott csak egy emelettel feljebb akarta volna.

A békés, hangulatos fagylaltozó repülne szanaszét. Elsőnek persze a csadoros nő a férfival együtt, meg, aki még a közelben van, utána többiek. Én csak azt kérdezgetném, nem látott-e valaki repülni egy kart, aminek a kéz része egy tölcser pisztáciát szorongatott.

A rémlátomás aztán elmúlt és békésen fagylaltoztunk tovább, csadorosék elsétáltak a pult felé. Viszont nem sikerült kilesnem, hogy lehet talpig csadorban fagylaltozni? Hogy lehet benyalni akár csak egy nyalásnyit, úgy, hogy egy pillanatra láthatóvá ne váljon az arcunk? Felrobbanok a kíváncsiságtól...

Sportszerűség

Kicsiny és meglehetősen szegény országunk egyre inkább elsportosodni látszik. Őszintén szólva nem egészen értem, de hát minek nekem mindent érteni? Az 50-es években volt hasonló jelenség, aminek a vége aztán a Helsinki Olimpia sikerszériája, a Népstadion, meg az „Aranycsapat” diadalmenete lett. De mégis éreztünk valami különöset. Nevezetesen azt, hogy ez a mesterségesen felturbózott örömmámor, mintha valaminek az elfedésére jönne létre, hiszen nálunk nagyobb, sikeresebb országok nem nyertek 16 aranyat Helsinkiben, nem nyertek fociban olimpiát és nem jutottak a Svájcban rendezett labdarúgó VB berni döntőjébe. Mintha ezek a sikerek, a közvélemény vigasztalására lettek volna kifacsarva a versenyzőkből, sportolókból, hogy „a nép, az isten adta nép” tudjon minek örülni és felnézzen – legalább valamiben – ránk a világ.

Mostanság megint azt érzem, hogy túl nagy hangsúlyt fektetünk a sportra és ennek következményeként túl sok pénz fordítunk rá! Miközben a világ meg mintha éppen kezdene elfordulni tőle. Ami gyanús, hogy a nagy országok, a nálunk jóval gazdagabb országok egyre-másra lépnek vissza világesemények megrendezésétől, ezzel szemben mi mindent elvállalunk. Olyan eseményeket, amik, rajtunk kívül, a „kutya sem akar megrendezni” Majd mi! Helyettük. Tesszük ezt olyan sportágakban is, amikben korábban „pályán se voltunk”. Például rövidtávú gyorskorcsolyázásban.

Itt van a közelgő – jól bevállaltuk – vízi világbajnokság, ami történelmi lesz, mert ilyen még nem volt, így a visszalépett mexikói Guadalajara helyett beléptünk mi 2017-re! Lesz, ami lesz, kerül, amibe kerül! Nem tudom, ennyi sportrajongó él-e minálunk, hogy szükség van egy 17-19 ezer fő befogadására alkalmas uszodára? Vagy jönnek az IBUSZ –szurkolók, a fizetett nézők?

Mert mindig van egy rossz érzésem az óriási teltházak láttán! Az, hogy a lelátókon nem igazi drukkerok ülnek – mert azok kinn vannak a földjeiken, meg a kertjeikben, meg játszanak az unokáikkal – hanem olyanok, akik némi napidíjat elfogadnak a zászlólengetésért. Ne így legyen, de tartok tőle, nem járok messze az igazságtól. Illetve valamilyen igazságtól!

Tartok tőle, hogy ha meghirdetnének a helyben futás, vagy ne adj isten a véraláfutás versenyszámban világversenyt, már jelentkeznénk is, hogy mi vállaljuk! Csinálnánk „akadémiát” hozzá és megrendeznénk előre az összes korosztály előzetes válogatóját, aztán jöhetne a teljes mezőny!

Pedig ezen kívül mennyi fontos, fontosabb és még fontosabb dolgunk lenne itt minálunk!

Világvége felé...

Fiam, aki 2018-ban már 50 éves lesz, eredeti módon látja a világot. Vagy két éve, amikor szóba került köztünk a világvége azt mondta: Apa! Most van a világvége, mert az, ami van, már a világvégét jelenti! Ez már az! Hidd el! Nehogy azt várjátok, hogy az Úristen, majd hoz valami kórust, meg harsonásokat és ünnepélyesen bejelenti, hogy ennyi! Már most világvége van. Elgondolkodtam rajta és rájöttem: lehet, igaza van!

Mert mit látunk? Hogy az EU tulajdonképpen már nem is létezik, csak különböző testületek, bizottságok meg intézmények dobálják egymást az álláspontjaikkal, de lényegében szinte nem is figyelnek egymásra. Embertömegek nem találják a helyüket, csak kóborolnak kétségbeesve, egyúttal kétségbe ejtve egész a tömegek tömegeit.

Isten úgy rendezi az időjárást, ahogy még soha! Évszakokat és tájegységeket váltogat, miközben folyamatosan egyre erősebbre veszi az alattunk működtetett rezsója fokozatát.

Eközben nem látni embert, akire azt mondhatnánk: „na, ez után érdemes lesz menni!”

A politika, a vallás és pénz közben úgy összekutyulja az egészet, ami van, hogy senki sem igazodik el rajta. A sport tombol, a gasztronómia úgyszintén, mi meg nyomulhatunk a teltházaz, evős-ivós rendezvényekre, hallgathatjuk a népzene és néptáncot. közben tehetséget kutatunk és szavazunk, hogy jusson is, maradjon is.

A fel sem tett kérdésekre adandó válaszok lehetőségeire szavazunk, mintha tényleg mi csinálnánk a történelmet. És mindenek túl halad a világ, ami túlhaladható, de a náthát még mindig nem tudjuk gyógyítani!

Hát így állunk és közben megsértődünk a világra, hogy egyszer csak úgy lesz, hogy nem lesz!

Mert jobbnak látja keresni egy másik emberiséget. Egy normálisabbat...

Képtelenek vagyunk ugyanis belátni, –immár sok ezer éve –hogya a dolgokat nem így, hanem valami más módon kellene csinálni! Ezért aztán az Isten kedve is elmegy az egésztől.

Csak, hogy lesz azután?

A vizsgázó

A vizsgázó többnyire sötét ruhát hord, elvégre nem tudhatja előre, miként alakul a sorsa. Szolid öltözkészéssel szerény felkészültségét igyekszik előrebocsátani, nem szólva arról, hogy ha rosszul végződik a találkozás, legalább kívülről is látható lesz a sötétség, ami belül ereszkedett a lelkére.

A vizsgázó minden tekintetben elűt az évszakra jellemző verőfénytől, mivel azt a bizonyos tavaszi zsongást legfeljebb agytekervényei tájékán érzi, de hangulata leginkább a fogorvosi előszobákban várakozókéra emlékeztet. Már amennyire egy bölcsességfogtőből való kicsavarásának kockázata egyáltalán hasonlítható a megpróbáltatáshoz, amit a Szikla Szilárdnál teljesítendő kollokvium ígér.

Különös tekintettel az általa sokat emlegetett majdani szigorlat egyre jobban feltornyosuló árnyékára. Jó, jó, tudja ő, hogy Szikla Szilárd két éve már Keő-Sziklay Szilárd Leventére módosította a nevét, de ez mit sem változtat a helyzeten.

A vizsgázó nem érti, de nem is érzékeli a világot maga körül. Úgy van a kora reggeli vonaton, hogy igazából azt se tudja hol van, mindössze annyit sejt, hogy még nem Ott! Kimegy a fülkéből a folyosóra, majd a folyosóról vissza a fükébe, pedig a tudatáig nem ér el, hogy ez vele, mi több, általa történik. Nem érinti azt sem, miért süt a nap és hogyan járkálhatnak emberek az utcában gondtalanul, amikor ő Szikla Szilárdnál fog vizsgázni. Az meg végképp felfoghatatlan a számára, hogy a kövér pali ott az ablak mellett milyen megátalkodott közömbösségtől indítva olvas újságot, amikor neki a tételek feléről halvány sejtelmek is alig vannak. Mit tudhat egy ilyen újságotolvastató a keservekről?

Néha felveszi jegyzeteit az ülésről, itt-ott beléjük lapoz, de egyre inkább úgy érzi, az oldalak nem is magyarul, hanem a maláj rovásírás valamilyen alváfajával íródtak. És az állomások csak fogynak. Sokkal gyorsabban, mint máskor.

A vizsgázónak nincs neve, mert mire a vonat beérkezik, már azt sem tudja, fiú-e vagy mi a ménkü. Motyog valami köszönésfélét a kövér manusnak, aztán leszáll. Deréktól lefelé nem érez semmit, fölfelé még annyira se. Fehér, mint egy kezdő kísértet, és a szája széle halványlilában játszik. Ebből a kómaszerű állapotból csak a buszmegállóban enged fel egy kisse, amikor találkozik az első sötétruhással, aki fehér, akárcsak egy kezdő kísértet és halványlilában játszik a szája széle.

A vizsgáztató

A vizsgáztató szakállt visel, vagy nem visel szakállt, de legfeljebb döntetlen. Áll a buszra várakozó földi halandók között a megállóban, akár Hunyadi ama szírt tetején, mikoris volt szíves körültekinteni alant, ha hinni lehet a költőnek. Azért buszozik, mert új kocsira nem futja a felsőoktatásért kapott illetményéből, a régít meg röstelli, hátha kiröhhögnék a hallgatók. Majd az anyósáékhoz azzal megy. Feléjük a madár is térképpel közlekedik.

A vizsgáztatónak különben is rossz napja van. Magának kellett lefőzni a kávé, kapirgálni a tegnapi zaccot, mellészórni a friss örleményt, és felborítani a cukortartót csak azért, mert a felesége valami üzleti úton van. Ehhez jön még a szellemi bűvészmutatvány, meggyőzni gyerekeit arról, hogy iskolába járni nem szíveség, hanem a saját szemenszedett érdekük, a teremburáját. És húzzák fel azt a zoknit, amit a fiókban találnak, ne keresgéljék a fehér feliratosat! Az koszos, meg különben is ott van, ahol van. Valahol. Még hogy reggeli! Hát mit vétett ő, amiért a balsors ily régen tépi? Most ehhez jön a mára kiírt vagy tucatnyi vizsgázó, fejükben az áthatolhatatlan sötétséggel. Akik például képesek voltak a kollégáját – akinek a becsületes neve Cser Béla tanársegéd úr – elkeresztelni Cserno Billre, azt állítva, hogy sugárzik róla a rosszindulat. Róla is!

A vizsgáztatót mélyen felháborítja, hogy a diákok szerint neki tervszáma van a kirúgandókról, és a vizsgázónak gyakorlatilag abban a pillanatban eldőlt a sorsa, amikor belép az ajtón. Jó, jó, igaz, tőle származik a mondas, miszerint a kollokvium nem híd és nem is örömlány, hogy mindenki átmenjen

rajta, miként az is, hogy a tudatlanság olyan, mint egy festmény: távolról olykor még jobban érvényesül, de azért ami rágalom, az rágalom.

A vizsgáztató különben is igazságtalannak tartja a sorsot: hol lehetne ő a tudása alapján, ha a pártállam nem kötötte volna gúzsba szelleme szárnyalását, ha az irigység nem parancsolt volna megálljt szakmai felemelkedésének, ha a felettes szerveknél uralkodó restség nem marasztalta volna ott, ahol van. Hol tarthatna már? Az Oxfordon, a Sorbonneon, de legrosszabb esetben is az ELTE-n! És helyette mi van? Vidéki város, vidéki intézmény, vidéki tanszék. Intrika, elszigeteltség, nulla perspektíva. És erre fel legyen jóindulatú a vizsgázókkal? Ne nézzék nádi verébnek!

Ja, hogy jelezni kell, ha leszállni kíván? Leszállni? Ő? Hova? Még lejjebb? Ezzel a tehetséggel?

Vizsga, folyo-show

A folyo-show felsőfokú tanintézetekben, vizsga gyűjtőnévre keresztelt szellemi pankrációk előtt kerül bemutatásra egy hosszú és lesújtó felvonásban. Úgy kezdődik, hogy a vizsgáztatók fiatalabbja, olyan hajnali háromnegyed nyolckor öntudatosan átviharzik a színen, „majd én megmutatom” hangulatban, míg idősebbje déli negyed kilenckor széles mosollyal, krúdys-szindbádos társalkodósan, meg-megállva, andalogva ölt alakot a „kolléga”-jelöltekkel benépesült végtelen semmiből. Ők már ugyanis régen tudják, hogy felesleges megmutatni, úgysem kíváncsi rá senki.

Vizsgázók ekkor már rég a büfé előterében járják a tanszéki idegbajozót: kettőt jobbra, hármat össze-vissza. Kifelé igyekeznek abszolút flegmának látszani, közben a kávé mellé rakják a cukrot, és szalmaszálat kérnek a szendvicshez. Végig olyan természetellenesen röhörésznek, ahogy csak a műtetre várók szoktak öt perccel a bátorító injekció beszúrása után.

A balerinák a vonatkozó ajtó előtt hajlonganak. Ők a csoport kiállhatatlan, hullőidegzetű előtologói, akik a többiek iránt legfeljebb szánalmat éreznek. Íme, most is fölényes ábrázattal legyezik magukat az indexszel. A balettkar ezalatt a falat támasztja. Tagjai eskü alatt biztosítják egymást arról, hogy nem készültek, ennél fogva nem is tudnak egyetlen mukkot sem. Rajtuk csak legfeljebb egy manilai parabuzerátor segíthetne személyesen, esetleg valamelyik csodafakír, de más már nem oszt nem szoroz.

A szólisták középen araszolnak föl és alá mélyen a jegyzetükbe bújva. A tudásvágytól elvakultan botorkálva kerülgetik, keresztezik egymást időről időre rájuk törő kusza gondolatoktól hajszoztan:

- Még hogy az utolsó pillanatban nem érdemes tanulni!? Az emberi nem mily elfajzott egyedei merik ezt állítani? És hol van még az utolsó pillanat? Csak ezek a témák ne lennének olyan idegenek, olyan sose látottak... és különben is milyen lapok, milyen oldalak ezek...? Ilyen könyv nem is létezik! Akkor meg mi ez a vizsga, és hol vagyok egyáltalán?!

Végre nyílik az ajtó és megjelentik a vizsgáztató olyan hatást gyakorolva a folyo-showra, mint a pajtára a gömbvillám: egyesek felszaladnak a lépcsőn, mások közelebb ólálkodnak, megint mások úgy tesznek mintha buszra várnának a Kalahári sivatagban.

- Maguk fognak nálam vizsgázni? – kérdezi csüggeteg elkeseredéssel a tekintetében.

Neeem, az a káeftéből szalajtott vagyonátmentős nénikénk fog nálad, csak még elemet cserélnek benne – gondolják a vizsgázók. És az első három zsibbadó önkívületben, egymást tessékelve átlépi a küszöböt...

Vizsgaszindróma

A folyosóról a vizsgázó normális esetben magán kívül kerül belülré. Ez a normális eset a tudásanyag következő rétegződését jelenti: az első tétel menne ötösre, a második négyesre, a harmadik hármásra, a negyedikből pedig egy szerény elégségest tudna összevontatni. Az ötödikből csoda folytán átmehetne, mondjuk mert a vizsgáztatót ritka nagy öröm érte: ellopták a főnöke kocsiját, rossz a fia magnója vagy nem jöttek a közös költségért. A hatodik tételről még dereng valami halványan, de azon túl csak egy-egy cím, néhány ködösen rémlő sejtelen, a többi Luca-napi éj, sarki sötétség.

Ki itt belép, az ugyebár benn is van. Igyekszik fesztelennek, rokonszenvesnek és szájalomra méltónak látszani egyszerre. Köszön. Nem túl magabiztosan, de kerülve a félénkség látszatát is. Talán lábat is törölne, ha érezne ilyen végtagot egyáltalán.

Vizsgáztató átveszi az indexet: megnézi a képet, majd az osztályzatokra vet egy pillantást.

- Én vagyok az, tisztelettel – gondolja a vizsgázó -, vagy azt tetszik hinni, hogy rádumáltam a junior Nobel-díjast, hogy jöjjön el ide helyettem szambáznai? Igen, azok a jegyeim. Legfeljebb száz év múlva nem hirdeti márvány tábla az aulában, hogy ide jártam. Na bumm!
- Szerencséd, hogy úgy hívnak mint a gázszerelőt, elfuserált nagyokos – fut át ezalatt a vizsgáztató agyán a felismerés. Most legalább felhívja, bejelenti a bojlert, mert három hete fazékban melegítik a vizet otthon a fürdéshez. A felesége ezért már a gyerek előtt is jelzőkkel illeti.

A vizsgázó tételt húz. Cédulának álcázott fondorlatos kelepcek gonoszul összekutyult sokaságából választ. Hanyagul felvesz egyet, mintha teljesen mindegy lenne. Majdnem mindegy is.

- A 24-es. 24-es??? Az nem lehet! – Lüktet, dobol a tiltakozás agya tekervényei között. – Nem is volt ennyi tétel! Ez irracionális szám! Legalább gyök alatt lenne!
- A címe? – hallatszik messziről.
- A metaszimpatikus szindikáturok komplex tendenciáinak katarzisa a konkláv folyamatokban.
- Az egyik leszebb téma.
- Igen... Szerintem is...

Nem jön a nulladik típusú segítség és szexbomba sem ront be, hogy a vizsgáztatót akár erőnek erejével magáévá tegye, így megkezdje a felkészülést. És... akkor... egyszerre... csodák csodája... de hisz... kezdenek eszébe jutni... dolgok. Plusz egy mondatfoszlány a felelőtől, egy ábra a mellette kínlódo papírján és...

Az első közbekérdezésre szemlesütve néz, a másodiknál bólogat, amíg a vizsgáztató válaszol helyette. A harmadikra frappáns feleletet ad, de semmi köze a kérdéshez. Ellenben azt a látszatot is keltheti, hogy a sok tanulás megzavarta az agyát. Elnézést kér és bevallja, akkor jött meg a torontói nagybácsi, amikor ezt a tételt vette át. Az öccse pedig lábtenisz-bajnokságot rendezett az étkezőben, neki meg láza volt. Magas láza!

- Na jó. Ne fárasszuk egymást tovább, kolléga.

Kívül tér magához. Egy pillantás az indexbe: MEGVAAAN!!! Távozóban közli a többiekkel, baromi mázlija volt, mert egyedül a 24-est tudta rendesen. A várakozók erre olyasmit morognak, hogy azt ők is tudták volna. Amikor elvágat, mégis mindenki a metaszimpatikus szindikátusok után kezdi pörgetni a lapokat.

Következik a következő. Nem is sejtve, hogy vizsgáztató elvesztette a szerelő telefonszámát.

Árleszállítás

Lila műanyag keverőedényt csak féktelen jókedvében vagy nagy búsultában vásárol az ember mert erre nézve más elfogadható indok nem létezik. Illetve mégis: ha felesleges kilóit ismét, sokadszorra tarthatatlannak ítélve elhatározza, hogy ezentúl fő táplálékát a gyümölcsféléből kevert, habart, passzírozott gezemicék fogják képezni. Ehhez kell az edény! Nosza, irány a bolt, a bolt polca, ahol ott illegeti magát a kellék.

Ha műanyag hát műanyag, ha lila, hát üsse kő: nem velencei tükör elé került egy XIV. Lajos korabeli komódra, hanem arra kell, hogy elkészítsem benne gyógyjellegű almazagyva- lékomat.

Ára 169,10, mi az nekem, és különben is: nagy dolgok nincsenek áldozatok nélkül! Csak az árát, miért olyan otrombán ragasztották rá? Fehér kis cetlin, valamivel feljebb mint a közepe, feltűnő ferdén felbiggyesztve. Bezzeg, ha szavatossági ideje volna az edénynek az a fenekére lenne odaóvakodva, lila alapon lila számokkal. De semmi gond, lekapjuk azt a kis cédulácskát és kész! Ám a fehérecske árjelzésecske ügyet sem vet első próbálkozásunkra, de a másodikra se. Ott virít a lila kellős közepén szilárdan, mint egy betonba öntött márvány emléktábla.

Hiába próbálom kisorjázni valamelyik sarkát, hiába igyekszem letépni, nem és nem! 169,10. Marad! Következik a dörzsölés, részleges eredménnyel, úgy ahogy eltűnik az első egyes.

Nem rossz, 69,10 a mai viszonyok között elfogadható. Be kell vizezni – jutok a felismerésre – és már tartom is a csap alá. Ekkor válik láthatatlanná a pont. Illetve azt láthatja a felületes szemlélő, hogy ez a silány műcsöbör 6910 forintba került.

Igaz, lassan leszokunk már az effajta csodálkozásokról, de így minden jel arra mutat, hogy én meg is vettem. Erre nem lehet se mentség, se magyarázat!

Szerencsére a kenyérvágókéssel és sajtreszelővel való együttes próbálkozás eltünteti a hatost, így már csak 910 forintot mutat az árcédula. Nem feladni – makacskodom és feltupírozom magamban az önbizalmat.

A kis kecskeméti bicska csak összekarmolja a lilaságot, de a hüvelyk- és mutatóujj körme javít a helyzeten: már csak 91 a csöbör és ez igazán vállalható, még nehéz napokban is. Végül a reszelő oldja meg a gondot. Árcédula nincs, viszony a csupor oldalán mintha vadászpuska távoli lövése maszatolódott volna szét Elgyötört lilává. Legalább két kilót fogytam ezalatt. És még csak eztán jönnek a gyümölcsnapok!

Esetleg jók! Ha tudtok!

Hát persze, hogy a nagyszerű, már-már klasszikus filmre utal a cím, amit eddig többször lejátsoztak a televíziós csatornák. Arra, amelynek betétdala magyarul is sláger lett és története arról szól, hogy Fülöp atya, a későbbi Szent Fülöp, hogy osztja maga körül a szeretetet és próbálja megváltani a köré gyűlt, nem igazán szerencsés sorsú gyerekeket, az ifjúságot. Az se ártana, ha minden évben műsorra tűznék ezt a kedves, igencsak sokatmondó, példabeszédként is felfogható mozit, legalább egyszer, a karácsonyi ünnepkör egyik műsorsávjában. Valamelyik csatornán.

Mert milyen időszerű lenne most, a mi korunkban Fülöp atya magától, legbelülről és érdek nélkül áradó jósága. Meg az a jóság, ami az ő jóságából termett, mindenütt körülötte. Különösen, hogy karácsony közeledik, az ünnep, amikor talán a háromkirályok óta megajándékozzuk szeretteinket, hogy örömet szerezzünk nekik.

Viszont van egy „kis” probléma: azt hisszük, abban bízunk, hogy a szeretet, az összetartozás tárgyasítható, letudható az évente egyszeri ajándékkampányban. Amikor bánjuk ugyan, hogy egész évben nem figyeltünk jobban a körülöttünk élőkre és most talán nem tudjuk mivel szerezhetnénk örömet nekik, de valami „semleges”, viszonylag már számító értékű akármivel, vagy valami olyannal, amit egyébként is vennének, „elintézhjük a dolgot”.

Ehhez kellene még, hogy „legyetek jók, ha tudtok!” Nem könnyű!

Olyan világban élünk, amiben nem olyan magától értetődő, nem 2x2 egyszerűségű jónak lenni, hiszen nem is biztos, hogy érdemes! Nem könnyű kisebb nagyobb áldozat vagy lemondás árán örömet szerezni valakinek. Szülőnek, nagyszülőnek, testvérnek, barátnak vagy annak, aki „csak” rászorul egy kis jóságra és mi épp „kéznél” vagyunk.

Sajnos azt látja minden felnövekvő generáció, minden új nemzedék, hogy a világ inkább rossz, mint jó! Hogy a felnőttek sincsenek tekintettel egymásra, félve attól, hogy nem tudnak a felszínen maradni. Sok a rossz példa! De egyszer, valahol, valakiknek – talán éppen nekünk, nektek – most az új évezred hajnalán – el kellene kezdeni megfordítani e végtelennek tűnő ördögi körforgás irányát! Mármint, hogy én azért nem vagyok jó, mert jónak lenni nem jó befektetés. Mert mások se jók és nekik mégis jó! Miért próbálnám én az ellenkezőjét?

Hát azért, mert ha megpróbálnánk, először néhány óráig, aztán néhány napig, hétig, hónapig, évig úgy élni, ahogy környezetünk elvárná tőlünk! Ha kellemessé válnánk a világ számára otthon, munkahelyen,

közlekedésben, vásárlásnál, iskolában, lehet, hogy kezdetét venné a csoda: a jóságra mások is jóssággal válaszolnának, hiszen egy idő után már nem illene másként. Lassan, lassan minden kezdene megváltozni körülöttünk! Mert a jóság, mint egy hallhatatlan dallam, egy láthatatlan hullám, áramlani kezdene körülöttünk, hogy megérintsen, felemeljen és magával ragadjon minden embert. A Lapp-földtől, világvárosokon, parányi falvakon át egészen a dzsungelbe települt törzsi táborokig.

Hát „legyetek jók, ha tudtok!” Akár ezen a karácsonyon már megpróbálhatnánk. Ha nem szégyelljük.

Az igazi siker

Még nincs ám vége az Európa bajnokságnak, csak egyes csapatok számára már befejeződött. De még nem komplett a négyes döntő mezőnye és arról még sejtelmünk sincs, hogy melyik válogatott csapatkapitánya emeli majd magasba a trófeát. De a Nagy Játék halad a maga útján, ahogy annak lenni kell. Örömmel, drámákkal, sikerekkel, kudarcokkal.

Nem is tudom, hogy leszünk meg meccsek nélkül, amikor véget ér. Én már azon se csodálkoznék, ha FIFA már azon munkálkodna, hogy majdan létre hozza a 48, vagy a 96 csapatos tornákat, hogy az „isten adta” népnek folyamatosan meglegyen a betévfő focija.!

A mi gyerekkorunkban még, TV nem lévén, rádión hallgattuk a meccseket, és Szepesi közvetítéséből éltük végig, hogy 1954-ben elbuktuk a világbajnoki döntőt. Bele voltunk betegedve...

Mi már látunk, hallunk, kivetítünk és van minden, ami elképzelhető izgalmaink fokozására.

Eddigre nekünk is véget ért az EB, oly sok évtizednyi szünet után, és a csapat hazajött, a közvélemény meg ünnepli és ünnepelni is fogja. Meg is érdemlik, mert kis országunkból újra egységes haza született: van egy nemzetközi szinten is eladható válogatottunk és ebből következő nemzeti egység is.

A mi időnkben dúlt a gombfoci, de magyar válogatott nem lehetett egyikünk csapata sem, mert, hogy vette volna ki magát, hogy a magyar csapat kikap? Hát ne kaphasson ki, ne legyen egyik botkezü se Magyarország! Aztán később úgy fociztunk a grundon, meg az iskolaudvarban, hogy a játékosok felvették kedvenc játékosuk nevét, a való életből, de magyar csapat akkor sem volt! Természetesen mindegyikünk az általa vélt legnagyobb sztár nevét akarta felvenni, hogy a találkozó rövidke idejére ő lehessen Albert, Göröcs vagy Czibor. Nehéz volt választani, hogy ki kivel azonosuljon? Én voltam Kovalik, Csordás kétszer is, meg Bundzsák talán egyszer.

Most, hogy itthon vannak a fiaink folyik az ünneplés, kitüntetések, díszpolgári címeket adnak nekik és ők ezért hálából elmennek egykori iskolájukba, és a srácok ismét kezdenek neveket felvenni magukra, amikor lejátszzák a grundvilágbajnokságokat. Persze a népszerűség rangsorol a nevek választásánál.

A napokban egy rádiós magazinműsorban valamelyik egyházi szervezésű vidéki táborból szólt a riport. A fiúk épp focizni készültek a háttérben, a nevek elosztásánál tartott a dolog. A nevelő egyszer csak feljebb emelte a hangját, hogy legyen végre valamilyen rend, hogy alakuljon a dolog. Azt mondta: „értsétek meg már végre, hogy mindenki nem lehet Dzsudzsák! Ennél nagyobb kitüntetést, elismerést aligha kaphat játékos!

Idomítás

Bizony annak a zsemleszínű öreg szukanak már sehogy sem fűlik a foga az indomításhoz. Nap mint nap látom, amint a sápadt, kifejezéstelen arcú, hideg tekintetű kamasz nyomában megjelenik a szemközti házak előtti parkban, óvatosan lépdelve, szaglászva az őszi avarban, ahol aztán nem sokra rá egykedvű beletörődéssel hajtja végre kis gazdája utasításait.

Nem kell a járókelőnek elkötelezett állatbarátnak lenni ahhoz, hogy megállapítsa: abból a kutyából már rég kiveszett az öröm, a fény és helyébe a félelem görcsös fegyelmezettsége, az örökös riadt készenlét költözött. A fiú könyörtelenül pattogatja parancsait, a kutya pedig kicsit lomhán, olykor kelletlenül, de engedelmeskedik. Föl a padra, tovább a kártyázók betonasztalára, onnan le, lábhoz, majd irány az elhajított fadarabért és vissza. Tekintete fáradt, kíméletért esedező, mozdulatai elcsigázottak. De a gazdi nem kegyelmez, elvégre az ő kutyája sem maradhat le a telep lakásaiban tartott négylábúakhoz képest, sőt... Még akkor sem, ha azok között fiatal, hevesvérű németjuhászok és az örökké harcrakész dobbermanok feszítik a pórázt.

Az öreg, vegyes származású szuka ugyan szófogadóbb feszes izomzatú ellenlábasainál, de láthatóan nincs ínyére ez a siker. Inkább neheze esik, mintsem büszkeséggel töltené el, de nincs más választása, ilyen gazda örökölte őt a szülőktől, vagy nagyszülőktől. Mármint aki sem korára, sem halványuló képességeire nincs tekintettel, hanem egyvégtében fiatalságát és felsőbbrendűségét fitogtatja vele szemben. Olyan hideg érzéketlenséggel, amilyen hideg és érzéketlen talán csak tizenéves korában képes az ember. Már aki...

De jobb lenne a zsemleszínűnek gazda nélkül? Ha nem tartozna a fiúhoz, a családhoz? Ha nem ugráltatná, de nem is etetné, vigyázná senki. Ha elcsapnák a háztól és kóborolhatna kedve szerint. Aztán egy ködös reggel, éhesen és betegen, valami autómonstrum kerekei alatt végeznék a nyálkás betonon. Szóval, tudja valaki a választ?

Ez a vasárnap

Most valami rövid, magvas véleményt kellene írni arról, hogy az állam a legutóbbi intézkedései közül melyikkel és mennyire segíti az anyákat, hogy a társadalom időnként felsejlő gesztusai között találhatunk-e olyat, amitől kicsit megkönnyebbülhet az anyák szív.

Amiért e sorok írója nem érzi helyénvalónak most a lehetséges lehetőségeket az, hogy az anyák napját szeretné kiszabadítani a köré kalapált társadalmi megnyilvánulások közül, lemenekíteni a hivatalos ünnepek pulpitusáról.

Mert az anyák napja semmilyen más ünnephez nem hasonlítható! Nem a társadalom ügye, hanem a családé. Az anyáé és gyermekéé, gyermekeié. Ez az ünnep csak és kizárólag a közöttük vibráló csodálatos, megfeythetetlen, megmagyarázhatatlan áramkörön belül játszódhat le, ahova belépni legfeljebb az apának szabad. Köszönöm szépen, de ezen a napon, nem kérjük a politika szívhezszóló szavalmányait, a társadalom különböző szerveinek, intézményeinek szociális bűvészmutatványait. Ezen a napon beérnénk azzal is, ha olcsóbb lenne a virág...

Vasárnap tehát csak induljunk el a zsebpénzünkből, ösztöndíjünkből, keresetünkből megvett csokorral, talán már az unokát kézenfogva, esetleg átfogva vállát. Vigyázzunk rá kocsiból kiszállva, vagy a szeles utcasarkon és vigyük anyához. Mert fő már a világ legfinomabb ebédje.

Vagy távolban vegyük fel a telefont és hívjuk a számot. Lehet, néhány pillanatra csend lesz a vonal mindkét oldalán. A vissza nem tartható könnyek idejére.

De ha már elment ebből a világból, mondjunk érte egy imát Biztosan meg fogja érezni valahol.

Halló, taxi

Hát szóval tényleg minden megváltozott a korábbiakhoz képest. Például vegyük a televíziót! A híradók sportriportereit megszüntették, olvassa be az, aki egyébként is hírolvasó, minek a flancolás? Elvégre madár-madár, hír, hír. És letakarították az időjárás jelentőket, pedig milyen szépen mondták, Hát mostantól ne mondják, elég pár baki halmozó gyakornok és már tudjuk esik-e az eső?

De ehhez képest más, lényegi változások is vannak! Nem tudom észrevették e már, de kevesebb a taxi, mint volt. Még hozzá szerintem jóval! Nem taxizunk, maradjon meg csak a pénz a bérletre! Valamikor én is elég taxizó típus voltam: ha elhúzódott a munka, az értekezlet, az ünnepség vagy a jutalom megünneplése, hopp, csak hívtam a taxit és húztam haza. Ma lassan azt se tudom, hogy néz ki egy taxi. Nálunk is sárga, vagy csak Amerikában és egyébként tarka-barka?

Továbbá megszűnt a munkahelyi névnapozás, meg nőnapozás is. Mikor tetszetek látni utoljára, hogy kollégák úgy támogatják haza egymást, amikor vége a műszaknak? Na, ugye! A Nemzetközi Nőnapot ne is említsük! Szegény ünnepeltek már rég megfőzték a vacsorát, amikor megjött a férj, kicsit megviselt öltönyben, hogy felköszöntse az ő „egyetlenét”. Ilyen alkalommal egy, már alaposan illuminált utassal utaztam a villamoson. Mondták neki többen is, hogy mit fog szólni a felesége? - Hát az igazat, mert igaza lesz. Különb is: figyeljek meg a nőknek mindig igazuk van, csak nem szabad nekik megmondani. – Ma ilyen már nincsen! Legfeljebb Valentin, színes léggömb, de szín józanul.

Ahova mindig taxiztam az a vasútállomás volt Pest felé menet, meg az onnan való érkezés után haza. Ráadásul én a beszélgetős utasok fajtájához tartoztam, elvégre mit üldögéljünk ott némán a kora reggeli Debrecenben, mondjuk az István úton menet? Beszélgettünk. Sportról, házasságról, gyerekekről, mígnem el nem érkeztünk a politikához. Hogy a szocializmusban mi volt a rossz és a keserves kapitalizmusunkban mi lesz a jó? Szidtam a szervezetlenséget, az adót, az igazságtalanul szétterített akciókat, a korrupciót, a protekcionizmust, meg a gyerek iskoláját is.

Mire begördültünk az állomás elé, végére is értem mondókámnak. A taxis utánam szólt a félig már nyitott ajtón át és ennyit mondott: „De hát ezt akartuk uram! Nem?

Mellékhatások

Hála az orvostudomány fejlettségének, ma már tényleg mindenre van orvosság és a legelvetemültebb betegségek is egyre inkább gyógyíthatóbbakká válnak. A halandó amint rendellenességet tapasztal megszokott közérzetéhez képest, kapja magát, és uccu a háziorvoshoz, ahol kivárja, amíg sorra kerül.

Benn a rendelő fehérjében aztán kellő dagályossággal, viszont követhetetlenül előadja panaszát. Erre az Emberi Szervezet Titkainak Tudója némi vizsgálódás, valamint rövid töprengés után felír neki néhány szert. Keresőképtelen a vényt lobogtatva suhan a patikába, ahol azt beárazzák: az angyali türelmű patikusnő – ritkább esetben patikus – mindenekelőtt kisilabizálja az orvos keze írását, de legalábbis következtetni próbál a vélhető megfejtésre. Az így kijött elnevezést beazonosítja a gyógyszerészek irdatlan nagyságú kislexikonjában található logaritmustáblák valamelyikén, majd a vízszintes sor és függőleges oszlop találkozásánál beméri, mibe kerül a készítmény. Ott még tengeri csomóban megadva, nulla fokon, 25 százalékos páratartalommal, szociális háló nélkül.

Ezt követi a művelet, a gyógyszerész széleseben gyököt von az egy pirulára eső állami támogatásból, és hatványra emeli a társadalombiztosítás kintlévőségét, majd kivonja belőle az egészségügyi dolgozók és miniszterük fizetése közti különbséget. Az eredményt megszorozza az adóisztviselők számával, végül osztja a helyi önkormányzatra leadott szavazatokkal. Ami kijön, azt írja a recept sarkába örök tanulságul, amitől a beteg máris úgy érzi, hogy lábadozóban van.

Otthon aztán bekapja az első egy-két-három-négy szemet, és úgy melleleg elolvassa a gyógyszerekhez mellékelt tájékoztatót a várható mellékhatásokról. Megtudja, hogy a továbbiakban autót nem vezethet, 11-et nem rúghat és jobb, ha a kúrjából kihagyja a tripla ugrásokat. Maximum kávédarálás, de csak módjával. És ez még semmi! Jön az émelygés, az imbolygás, az illegés, a billegés, bőrpír, kiütés, viszketés, kettős látás és a nyelési zavarok. Majd hányinger, hasmenés, székrekedés egyszerre.

Ehhez társul a szájszárazság és aktivitáscsökkenés, a rövid vágta-, hosszú vágta- díszlépés. Lidércnyomás, hallucináció, depresszió, agresszió, progresszió. Ipiapacs és hunyó-bunyó. Viszont elmúlik a baj. Ha a páciens túléli a mellékhatásokat! Amik ellen talán nem ártana bevenni valamit....

Csoda az utcán

A forgalmas főútvonal néhány agyonragasztott, szaggatott, környezetszennyezett hirdetőoszlopán Debrecenben, mindjárt a vasútállomás környékén, hófehér papírra írt üzenetet hagyott egy reménykedő ifjú ember, aláírása szerint Csaba. Bizonyos Évához szól szépen formált betűkkel arról, hogy szeptember közepén együtt utaztak a miskolci gyorson, jó volt vele elbeszélgetni – mármint Évával – és még sok mondanivalója lett volna – mármint Csabának -, de Nyíregyházán leszállt anélkül, hogy a lány címét megkérdezte volna. Most ezúton keresi. Sorai alá odaírta nevét, postacímét és vár. Reménykedik abban, hogy Éva észreveszi, magára ismer és jelentkezik.

És ezekkel a parányi plakát-levelekkel csoda történt – legalábbis azzal a hárommal, amit én az út egy rövid szakaszán láttam -, mert nem történt velük semmi! Szél nem tépte, rontó kezek nem szakították, nem firkálták, maszatolták olvashatatlanná az üzenetet. Trágár szövegekkel, rajzokkal nem csúfították el, amiként szekta, párt, önkormányzat, intézmény, egyesület és zenekar sem ragasztgatta őket felül, rendezvényét hirdető. Ott fehérledek érintetlenül a ragyogó ős kipufogógázaiiban, kamiondübörgésében.

Stadionháborúk, tüntetések, ellentüntetések ide, vonat, metró-, és telefonfülkerombolások oda, Csaba levélkéjét nem bántja senki! Láttára talán a megátalkodott fenegyerekek szájaszélén is megjelenik egy gyermekkortól bújkáló mosoly, mert titkon ők is azt szeretnék, ha Éva észrevenné Csaba üzenetét még a tartós esők beállta előtt. Lehet, a szerelem tényleg mindent legyőz, vagy csak bennünk munkál szünni nem akaró makacssággal, hogy az emberek alapjában véve jók, és az élet szép. Minden ellenkező tapasztalat, netán híresztelés ellenére.

Valami

Több, mint egy hete, döbbenetbe borult az ország az autóbusz baleset okán. Valóságos tömegkatasztrófa történt a haza felé tartó járművel. Nosza, mindenki a helyszínen termett, aki csak teremhetett kideríteni, hogy minek következtében történt az, ami történt? A kérdésekre adandó válaszok azonban váratnak magukra.

Pedig nem akarom elhinni, hogy senki nem tud semmit! Valaki, ha más nem egy valaki bizonyára tudja a választ vagy egy közelítő tényállást arról, hogy mi történt az autóbusszal, hogy mi történt az autóbuszban? Mert itt nem egyszerűen egy áldozatokat követelő balesetről van szó, hanem annál többről. Miért csak a busz nagyjából eleje égett, a hátsó rész miért nem? Miért nem mondjuk ki nyíltan, hogy ez a busz valósággal belobbant, mit egy gyufa és felismerhetetlenre égette az ott utazókat.

Magam nem vagyok egy buszozó, sőt autózós sem, ezért csak próbálom magamban összerakni a hirtelen történés képeit. Igen, valamibe beleütköznek, de aztán már senki nem tud menteni senkit? Hát milyen tűz lobbant az első felében a járműnek, ami esélyt sem adott az élőknek a menekülésre? Valaminek lenni kellett elől, ami képes, illetve képes volt ilyen tüzet csinálni. Mert arról szó nincs, hogy ez, az meg amaz összeroncsolódott az ütközés során, hogy keze-lába tört, ahogy ilyenkor ez természetes lett volna, nem. Mindenki összeégett! De nem akármennyire, hanem szénné.

Közben a hatóságok vizsgálódnak, de eredmény nélkül pedig ennek az okozatnak oka volt, az biztos! Nem alhatott el a sofőr, mert a hivatásos gépkocsivezetők nem olyan elalvó típusok. Akkor mi lehetett az? Valami gyúlékony anyag volt az utastérben? Vagy valami olyan, ami az ütközés hatására lángot fogott és ezt azóta valaki vagy valakik eltitkolták mert nem akartak komplikációt okozni?

Semmi nem lehetetlen, ami lehetséges! Sajnos, bennünket, a közvéleményt hajlamos a tájékoztatás alul informálni, mint egy buszbaleset esetében, vagy felül, ha politikai propagandáról van szó!

Mert ha fejlődésünk töretlensége a tét, azt hallgathatjuk naphosszat, de azt, hogy miért lobbant lángra ez a busz arra várhatjuk a választ a lassan csordogáló jelentésekből.

Pedig valakik tudják az igazságot, csak nem mondják...

A szerkesztő megjegyzése: A cikkben a 2017-es veronai tragédiáról van szó, amelyben 18-an, többségében gimnáziumi tanulók haltak meg. Később kiderült, hogy a busz alján, elől, az engedélyezettnél nagyobb üzemanyag tartály volt.

Hurra szeptember

Köszöntelek, szeptember. Végre felvirradt borús reggeled. Mostantól nyugodtan kereshető telefonon, de akár személyesen is az összes testület, alapítvány, részvénytársaság, vegyes vállalat, kft., bt. és egyéb formáció törzsfőnöke, nagymestere, elnök-vezérigazgatója, elnöke, ügyvezető elnöke, ügyvezetője, mert mostantól, aki keres, az talál is.

Ezen gondoktól deresedő felelős személyiségek már egytől egyig ott szürcsölik reggeli kávéikat irodáik előszobáiban, ahol oly előszeretettel várakoztatják a jövevényt. Szóval, már jelen vannak teljes valójukban, földi halandók számára is elérhető állapotban, mert megjöttek a Tiszáról, a Balcsiról, Thaiföldről, a Fidzsi-szigetéről, a Bahamákól, ahol természetesen üzleti tárgyalásokat folytattak, méghozzá olyanokat, amilyeneket az ellenségüknek, a konkurenciának sem kívánnak. Hogyisne! Még csak az kéne!

Köszöntelek, szeptember. Mos már nem halovány és törékeny titkárnők közlik velünk unott egykedvűen – felemelve kecses fejecskéjüket valamelyik szerelmi regényűjság lapjaiból -, hogy főnökük (rang a fent említettekéből kiválasztandó és behelyettesítendő) nincs június óta, és nem is lesz szeptemberig, legfeljebb hetente egyszer szokott benézni, de azt ő nem tudja, hogy mikor. Szóval, ez már a múlté.

Miként is az, hogy csalódottan pattanjunk vissza, üzletek, boltok, fontos szolgáltatásra létesült cégecskék bezárt ajtajairól, megtudván a kockás papírra rótt üzenetből, amit a küszöbre rajkszögeztek, hogy az egység általános, univerzális, egyetemleges, mindenre és mindenkire kiterjedő szabadságolás miatt csak szeptemberben fog szíveskedni. A legközelebbi hasonló, amilyenek ők, innen hét mérföldnyire található, hacsak csődeljárás nem indult ellenük.

Köszöntelek, szeptember. Újra a megszokott módon mehetünk munkahelyeinkre, mivel eddig a nyári menetrend miatt a következő útvonalat használtuk: a strandjáratral kiugrottunk az üdülőtelepre, ott egy bérelt vízibicikli szállított a tó túlsópartján várakozó sárkányrepülőhöz. Ennek farkába kapaszkodva könnyedén juthattunk el a görkorsolya-kölcsönzőhöz, mely eszköz segítségünkre volt abban, hogy az utcán halomra döntsük a forgolódó idegeneket, és elsöprő elánnal vegyük fel a munkát. Amíg ugyebár más nyaral.

Köszöntelek, szeptember. Végre nem holmi kényelmes klubozásra használjuk a tömegközlekedés járműveit. Jönnek a diákok! Fel- és leszállás közben hanyagul, sportos lezserséggel taszajtanak majd félre bennünket az ajtóból, miután már előzőleg oldalbavágtak hátizsákjukkal, amit addig a mellettünk utazó bordái között tartottak. Így, így kedveskéim, ez mindjárt más, rögtön megvan az utazás bukéja. Át nem adott, meg előre lefoglalt helyekkel, jól kihallható fülhallgatókkal, imitt-amott trágársággal vegyes harsány hangoskodással. És mindenütt mindent beborít a maghéj, a szovjet kultúra máig is érvényes üzenete.

Köszöntelek, szeptember. Végre készülhetünk a fűtésre, és a többezer forintos számlák kifizetésére. A ballonkabátokat meg a dzsekiket is ki kell váltani a patyolatból, hacsak azóta el nem árverezték őket. Hamarosan beragaszthatjuk a nyílászáró szerkezetek nem záródó réseit, de előbb meg kell javítanunk

az asszony esernyőjét. És észrevevesszük, hogy romlik az első befőtt. Sebaj: alig egy év és már mehetünk szabadságra.

Az utca embere

Az utca emberét valójában csak az olimpia, a foci VB és az amerikai elnökválasztás érdekli, meg hogy kik nyerik a Bajnokok Ligáját! Hát meg néhány díj odaítélése, de más nem nagyon. Ezért erre az évre nem panaszkodhat az utca embere, hiszen kiosztották az Oscart, eldőlt a BL, volt foci EB, VB helyett olimpia és amerikai elnökválasztás is. Méghozzá igencsak fordulatot.

Az utca embere még Hillary Clintonnal önágyaságával bújt ágyba este és reggel arra ébredt, hogy Trump az elnök. De arról, hogy ezt, hogy csinálták fogalma nincs. Mert az egész kampány alatt minden média Clintonozott, Trumpról egy jó szót nem lehetett olvasni, hallani, látni, aztán a végén csattant az ostor. Nem is akármekkora.

Mert Amerika elnökét – tudat alatt – mindenki egy kicsit a Világ Elnökének tekinti, lévén, hogy ettől kezdve ő a legnagyobb hatalom feje, mindenki más csak néz, mint a moziban.

Na jó, hát van Iszlám Állam meg Kína, meg ilyesmi, de hát ez nem lehet gond az Egyesült Államok számára, de ők választották maguknak.

Az utca embere kicsit csodálkozik ugyan, hogy 70 évesen „rajtköre áll” egy ilyen versenyben, amikor az 50 felettieket már elbeszélgetésre sem hívják be, de az USA egy más világ.

Azért nem lesz egy kis hancúr, mire feláll a Trump-féle adminisztráció, amikor tudható lesz, hogy hova utazik, milyen világvezéri összejöveteleken vesz részt és kiket hív meg ő a lakajos Fehér Házba? Mert ezekből a dolgokból sok mindenre lehet következtetni. Hogy neki, mármint az utca emberének jobb lesz-e a sorsa vagy minden marad a régiben, és mi egykedvűen dagonyázunk tovább jogalkotásunk gödreiben és szakadékaiban?

Aztán az utca embere sorra veszi, hogy mit is kellene csinálni neki, mint az Egyesült Államok elnökének és lelohad a kedve. Mert ő, az utca embere leszögezi magában, hogy nem jelentkezik elnöknek! Még akkor se, ha hívják. Pedig korban még elmenne, ha már így felemelték az elnöki korhatárt, de hát hiányzik neki az a csomó gond? A nyavalyát! Marad a paneljában, hőszigetelten, Amerika meg menjen amerre akar! Csak nekünk itthon, jobb legyen egy kicsivel, mint eddig!

Azt azonban már észreveszi, hogy a média áthangelődik, és azok a dicsérő mondatok, amiket eddig Hillari Clinton kapott, lassan átcúsznak a republikánus oldal szereplőire, azaz Trumpra és leendő csapatára. Az utca embere pedig éli tovább az életét. Nagyjából úgy, mint eddig...

Visszatartó erő

Ez az ősz nem tartozik a legszerencsésebbek közé. Még az ár itt ólálkodik a folyópartoknál és már azért aggódhatott napokon keresztül az ország népe, hogy mi lesz a nagylengyeli gázkitörés végkifejlete. Szerencsére a dolgok - nem kis kínlás után - jóra fordultak és a kiköltöztetett három falu lakói visszatérhettek otthonaikba.

Most megint ágálhatnék, mint egy héttel ezelőtt, hogy tudtommal egyetlen külföldi szakértő nem érkezett az eget fűvő gödörhöz, egyetlen frissiben kifejlesztett szerkentyűvel nem jelentkeztek, hogy "Muti fiúk! Próbáljuk meg talán ezzel!". Nem! Ez persze távolról sem szemrehányás akar lenni a részemről, hiszen nyilván mindenkinek megvan a maga kitörése és nincs ideje a másikéval is babrálni, meg különben is dologidő van...

Amit viszont örömmel állapíthatunk meg mi, akik szintén távolabbról, televízión keresztül voltunk részesei és együttérzői az eseménynek, hogy az üresen maradt falvakban sem fosztogatás, sem rongálás, sem szándékos károkozás nem történt! Vagyis: nem loptak el, nem törtek fel, nem zúztak össze semmit. Tűz sem ütött ki egyetlen portán sem "eddig kideríthetetlen okokból". Olyan korban, amelyben kitörésmentes helyeken ellopni egy úthengert vagy meglovasítani egy vasúti szerelvényt rakományostól, nem sokkal nagyobb erőfeszítés, mint az ABC-ben elemelni egy túrórudit.

Jó, tudom, járőröztek a rendőrök, ügyelt a polgárőrség, de három falunyi éberség az mégsem olyan pofon egyszerű, hiszen akkor mást se kellene tenni országszerte, mint járőrözni, meg figyelni és máris kiveszne a gázság!

Volt viszont e történetben még egy szereplő, aki jobban vigyázott erre a három falura, mint akárhány rendőr, polgárőr vagy katona tehette volna. Egy láthatatlan, mondhatni észrevétlen szerénységgel meghúzódó, ám annál eredményesebben működő őrző-védő, mégpedig a GÁZ!

Hát melyik elvetemültnek, falurosszának, rablónak vagy fosztogatónak van kurázsija beszippantani egy adagot a halált, de legalábbis komoly veszedelmet, kínokat hordozó levegőből. Ér-e annyit egy video, fejőstehén, vagy utánfutó, hogy utána az aki "magához vette" esetleg kínok kínjával pusztuljon el. Mert a gáz nem demokratikus és nem tart tiszteletben emberi jogokat! Nem vesz fel jegyzőkönyvet, nem lehet ügyvédet fogadni vele szemben és fellebbezni sem, ugyanis érzéketlen az ilyen dolgokra. Csak HAT! Gyorsan és biztosan!

Mi ebből a tanulság, még ha az ára sok család napokig tartóm hányattatása árán szűrhető is le? Hogy az embert valóban két dolog mozgatja: a félelem és a szeretet! Arról, hogy az előbbi milyen hatással van a közbiztonságra, most meggyőződhattunk. Jó lenne, ha egyszer - mi lehet, nem érjük meg - az utóbbit is kipróbálnák azok, akik egy időben és nagyjából egy helyen élnek ezen a világon.

Mr. Bean

Gyermekkoromban, amikor még nem volt lépcsőt járó bicikli, fülbemászó rádió, házimozi, zsebtelefon meg billentyűvel birizgálható képernyő, és az INTERNET számunkra legfeljebb azt jelentette volna, - ha egyáltalán jelentett volna valamit - hogy a nemzetközi munkásosztály nagy családja, annak legelfogadottabb világnyelvén NEM-et mondott a kapitalisták valamely fondorlatos fellazítási akciójára, szóval az én időmben áhítattal vártuk a vasárnap délelőttöt. Ha jól emlékszem tíz órakor kezdődött a rádióban a Csinn-Bumm Cirkusz műsora, amellyel olyan mértékig azonosultunk, hogy az Űrgammák, meg a Szívtipró gimi nyomába sem léphet.

Nem azért, mert nem volt jobb, hanem mert nem volt más!

Nos a rádiósított gyerekcirkusz fő attrakciója Bukfenc, a bohóc színrelépése volt. A műsor utolsó számaként következett és érkezését a "Kacagj bajazzo!", Leoncavallo halhatatlan dallammotívuma vezette be. Bukfenc pedig jött híressé vált beköszönésével, amely szerint "Bukfenc mindent tud", aztán csetlett-botlott és vesztett. Mi gyerekek pedig kacagtunk a rádiókészülékek előtt a felsülésein, közben a szívünk majdnem megszakadt érte. Annyira sajnáltuk. Legalább egyszer győzött volna! De nem!

A mi generációnk talán ezért, és talán azóta is érzékeny a bohócokra! Mármost azokra, akikkel azonosulni tud, akiben szánhatja az örökké vesztés kisembert. A végtelenül szelíd Bukfencet, aki bár "mindent tud" mégis mindig áldozatává válik a fölé tornyosuló Istállómester durva tréfáinak. Mert ez a világ - ki tudja miért - úgy vagyton kitalálva, hogy benne az istállómesterek változnak, a bohócok pedig maradnak. Mármost bohócok....

Ez a jelenség vagy életérzés vagy tünetegyüttes persze nem hagyja nyugodni a művészeteket sem, amiért rendre megjelennek képzőművészetben, irodalomban, zenei kompozíciókban, filmvászonon és képernyőn a bohócok, hogy jót nevetthessünk ügyefogyottságukon, izguljunk pillanatnyi sikereikért és szánhassuk menetrend szerinti vereségüket.

Igen, Mr. Beanre készülök kilukadni! Rowan Attkinson zseniális Mr. Beanjére, aki Stan és Pan, Chaplin, Norman Wisdom alias Pitkin, Luis de Funes, Benny Hill és a többiek örökét vette át rekeszizmainak mozgatózásában és szívünk rejtett kis zugában, ahol az együttérzés lakik mindenki iránt, aki esendő, aki eleve vereségre, de legalábbis megpróbáltatások végtelen sorára ítéltetett a gondviselés furcsa szelekciója által.

Néhány éve, hogy a magyar képernyőkön is, a Szeszélyes évszakok egy rövidre kurtított műsorszámaként, megjelenik abban a bizonyos fénykörben, az égből pottyanva Mr. Bean, az Ember! Nem tévedés, hiszen a kórus azt énekli feltápaszkodása közben, hogy Ecce homo...Vagyis: a teremtés egy ezredvégi megjelenítésének szellemes képi megfogalmazását látjuk a szám indításánál. Aztán következik a "teremtmény" földi kalandjainak sora. A groteszk, a hibázó, a helyzetét rosszul vagy tévesen felmérő, a hibásan döntő és a következmények hálójában kétségbeesetten vergődő, ugyanakkor bizonyos szempontból végletekig mulatságos ember.

Csak hogy Attkinson bohóca már csak legfeljebb áttételesen kiszolgáltatottja az istállómestereknek. Ő az ok és az okozat is egyben. A helyzeteket önmaga teremti és önmaga szenved el, hogy aztán megoldja vagy megkínlódja a maga módján. Egyedül van. Magányos. Nem kell félnie előre kitervelt beugratástól, de nem számíthat segítségre sem! Talán ezért egy kicsit gonosz, egy kicsit önző, egy kicsit irigy és egy kicsit bosszúálló. Változnak az idők. Vagy mi változunk?

Gyertyagyújtás

Október közepe táján a köd már nincs tekintettel a nyár utolsó sóhajtásaira. Este, meg hajnalban bekúszik a házak közé kifényesíteni a tetőket, járdát, utat és a földre hullott leveleket. Ilyenkor kezd benne emlékről-emlékre lopakodni egy se alanya, se tárgya szomorúság. Talán az opálosodó csendes elmúlás láttán vagy attól, hogy a gyertyák és mécsesek sokasodni kezdenek a boltok polcain.

Ezekben a napokban megfogadja, hogy az idén másként lesz: feltétlenül úgy intézi a dolgait, hogy el tudjon utazni szülőhelyére, felkeresni a temetőt, hajdan volt családtagjai nyughelyét. Taxit fogad, hogy idős szüleinek ne kelljen törődni a zsúfolt járműveken, hogy kijussanak ezekhez az évek alatt fokozatosan látványukat vesztett sírokhoz. Leszedik a rájuk hullott leveleket, összegereblyézik körben a talajt, elhelyezik a virágokat a megkopott vázákban és gyertyát gyújtanak.

Anya és apa imádkozni kezdenek majd könnyektől fénylő szemekkel, és benne fogalmazódik valami fohászféleség vagy egy választalan, néma párbeszéd bátortalan mondatai. Jó lenne az idén – gondolja évről-évre – ha a fia is eljönne velük, még akkor is, ha személyes emlékei egyáltalán nincsenek vagy alig vannak a család felmenő- és oldalágáról. Meg sem találná hajdan élt hozzátartozói sírját.

Ő vajon megtalálná mindegyikét? A csilligó szellemű nagymama, a jóság és önzetlenség jelképévé magasztosult nagypapa, a csupa derű nagynéni és a sors csapásai alatt végül már bántóvá keseredett keresztanya nyughelyét? És a másik nagymama és a másik nagynéni nevét a végeláthatatlan sorakozó feliratok erdejében? Akik életük végéig görcsösen ragaszkodtak korábbi, polgári életformájuk külsőségeihez, holott a valóságban már csak hajdani értékeik romjain tengődtek.

És vinni kell egy szál virágot az '56-os forradalmaként elítélt és bebörtönzött keresztapának is. Lám, nem érhetette meg, amit a szabadulása óta annyira várt. Odatenni egy szál szegfűt a kis fehér márványtáblához a még élő harcostársak helyett is, ha már nekik nem jut eszükbe.

Aztán ahogy közeledik a hónapforduló, már kezd hajlani rá, hogy ne utazzon. Arra gondolt, biztosan óriási zsúfoltság lesz a vonatokon, és a temetőkbe zúduló tömeg valósággal belegázolt majd a holtak nyugalmaiba. A szülei is biztosan előbb kimennek, talán egy héttel korábban is, elkerülendő a tumultust a buszon és a virágok hirtelen drágulását az ünnep alkalmából.

Így menti ki magát maga előtt és fogadkozni kezd: ahogy azt az élete nagy részében ágyhoz kötötten vegetáló nagyanyja kedvéért csinálták gyerekkorában, egy tepsibe földet hoz a kert végéből és mint egy parányi temetőben, gyertyát éget minden rokonért, minden barátért barátért, ismerősért, aki már eltávozott az élők sorából. Bizonyára ezzel is beéri halottai és megbocsátják neki, hogy nem utazza át az országot.

Azért inkább az erkélyen gyűjtja meg a gyertyákat – gondolja később -, mert a szag erősen bevinné magát a falak közé a drága szerettei odaát, nem kívánhatják tőle, hogy aztán napokig az égett viaszt érezzék mindenütt a lakásban. Persze, az erkélyen jó lesz... Legfeljebb a szomszéd házakból odalátók fogják azt hinni, hogy valami különleges ínycségeket készít vendégek tiszteletére.

Amikor idáig ér, egyszerre elszégyelli magát. Gyertyákat nem kell vennie. Ott vannak egy dobozban a gardrobszekrény aljában. Évek óta már. Érintetlenül.

Ellen és mellett

Nézem a városi televízió tudósítását a nagy karate versenyről - vagy mit tudom én milyen távol-keleti harcművészeti versenyről, van ugyanis azoknak annyi ága, hogy egész erdő is megirigyelhetné - szóval az egyik ilyen ág versenyről. A sportsarnok jókora küzdőtere ezúttal tényleg elnevezése szerint funkcionál, ugyanis küzdenek rajta, még hozzá jó sokan, alaposan nekibuzdulva. Cibálják egymás egyenkabátkáját ütnek és rúgnak, ahogy csak a végtagjaik bírják. Hogy ezek a mozdulatok mennyire imitációk és mennyire valódiak, az a néző számára eldönthetetlen. Én azt látom, hogy fiatal, tizenéves, legfeljebb huszonéves fiúk és lányok nagy vehemenciával mennek egymásnak, miközben a mester a dolog léleknevesítő és felettébb fennkölt hatásáról magyaráz a képernyőt bámuló közönségnek.

Két ifjú lánykát nagy előszeretettel vesz képbe a kamera, nyilván azért, mert igencsak helyesek és igencsak ütnek, rúgnak, cibálnak, amolyan "ahol éred" alapon, lankadatlan lelkesedéssel. Ekkor kezdem végiggondolni a folyamatot!

Azt, hogy ezek a kedves, kellemes kinézetű, csinos tinédzserek, tízegynéhány évvel ezelőtt, egymástól távol megszülettek, szüleik nagy öröme. Gügyörészték, édességet majszoltak és abban minden rokon, minden ismerős megegyezett, hogy olyan szépek, mint a babák, csak az volt eldönthetetlen, hogy anyukájukra vagy az apura hasonlítanak e inkább. Meghallgatták a meséket, bölcsödébe, óvodába jártak, ahol minden szépre és jóra megtanították őket, majd az iskola még nagyobbra tárta előttük a világ kapuját és persze boldogan tetszelegtek a "család szeme fénye" szerepkörben. Közben nőttek, növegttek, egyre szebbek lettek, ha gyermekkori szépségüket még lehetett egyáltalán fokozni.

Aztán egy szép napon odaálltak szüleik elé - egymástól messze, távol természetesen - és bejelentették, hogy olyan sportot szeretnének űzni, ahol jól derékon rúghatják a másikat, vagy úgy nyakon vágthatják, hogy arról kolduljon, ahol földhöz vágthatják, hogy csak nyekkenjen és megadóan lássa be, ki a jobb. A szülő persze képtelen volt ellentmondani kedvenc leánykája óhajának, beíratta hát az ütés-rúgás-vágás-cibálás legtekintélyesebb mesteréhez, aki a környéken elérhető. A többi pedig már ment, mint a karikacsapás. Bocsánat: mint a karate ütés!

Most pedig már a képernyő nagy nyilvánossága előtt, izzó tekintettel, nekihevesedve rúgják vágják, lökik, taszítják egymást, hálát adva a sorsnak, hogy ilyen szép lányokká serdültek. Továbbá: hogy ilyen jól megy már a derékrúgás és remélhetőleg hamarosan az ellenfél nyakára is komolyabbat oda tudnak sózni. Gyorsabban, ravaszabban, erősebben.

A kérdésem ezek után csak az, hogy vajon miért lelkesebb és felszabadultabb és önfeledtebb az ember, ha a másik ellen, mint ha a másikért lehet tenni valamit? Persze, ha nem december havába lépünk talán eszembe sem jut ilyen gondolkozni...

Varázslatos varázslatok

Még javában gyerek voltam, amikor Kio mester elvarázsolta mutatványaival a nagyérdemű magyar közönséget. Akkor látott kis hazánk először illuzionistát, amolyan David Copperfield-félét, de nem utoljára! Szóval ez a derék Kio, aki a Szovjetunióból jött - de ettől függetlenül (vagy éppen ezért) -

varázsolni tudott! Itt eltűnt, ott előbukkant, az oroszlannt csinibabára, a csinibabát oroszlanra cserélte, leszögeztette magát egy ládikába, ahonnan azután egy pillantás alatt a tartóoszlop kupola tartóelemén termett. Volt okunk ámulatra, hát ámultunk is. Alig telt el két évtized és újra felöltik bennem az elvarázsoltság érzete, pedig most nem Kio nézőterén ülünk, hanem élvezzük a demokrácia minden előnyét, ami elképzelhető.

Mert mit látok én az egyszerű televíziója előtt üldögélő egyszerű magyar állampolgár? Azt, hogy a Józsi ellen hozott ítéletet semmisnek nyilvánítják majd szabadon engedik, kedves faluja és barátai legnagyobb örömére. Mi is örülünk, mert egy kicsit sokalltuk a rásózott kilenc évet. Ennél kevesebbet szoktak kapni hernyótalpas tűzokádó gyilkosok, Józsi meg csinált egy focicsapatot és épített hozzá egy stadiont. Igaz némi közvetett állami támogatással. Ha nem ezt teszi, még a telekigénye sem jutott volna a stempliig, így viszont a stadion áll! De - gondoltuk - a bíróság tudja a dolgát. Nem tudta.

Valamelyik nem. Pedig az a bíró, amelyik ráverte a kilencest ugyan úgy magyar egyetem magyar vizsgáztatói előtt tett tanúbizonyságot jogi ismereteiről, mint az, aki kijelentette, hogy ez hülyeség. Ha értem, faguriga legyen! Ahogy azt sem, hogy az egyik bankos még önmagát halottnak tette sem képes kieszközölni enyhítést, pedig állítólag a saját zsebébe egy fillér sem vándorolt, a másik meg, akiről ezt senki, azaz ő mag sem állítja, elegáns nyugat-európai cukrászdák teraszán mosolyogva pöccinti vissza a felé irányuló ejnye-bejnyéket és mi még annyit sem mondunk vendéglátóinak, hogy ugyan küldjétek már haza a fiút, beszédünk volna vele. A lakáshitellel elmaradottakat viszont kilakoltatás fenyegeti.

Más: a vallási gyülekezet vezetőjét, a TV riporter által idézettek szerint, a róla szóló könyv suk-sükölő, nyolc elemet sem végzett szörnyetegnek festi le, aki viszont a kamerák előtt nem ilyen benyomást kelt. Hogy kinek van igaza a lényegre illetően, az más kérdés, de a felszínen ez érzékelhető. A kormány pert veszít metró ügyben, közben lehallgatják a lehallgató lehallgatóját és már fogalmunk sincs ki figyelt meg kit. De ha tudom, hogy csak a művelődési minisztert kellett volna figyelni és az másfél milliót ér, le nem vettem volna róla a szemem.

A riportert leváltják lefegyverzik, ártalmatlanná teszik mert nyilvánosságra hozta a titkot. Azt, amit egyébként is nyilvánosságra akartak hozni. Igaz némi késleltetéssel. Közben a gyógyszerárak a kiszivárogtatásokban úgy járnak le-fel, mint a BUX-index. Érdemes lenne egyik nap olcsón megvenni mondjuk az Algopirint, és másnap tetemes haszonnal piacra dobni. Hirtelen ennyi!

Ne tessenek elárulni senkinek, de azt hiszem el vagyunk varázsolva...

A teremtésit!

Ha sok száz, netán millió évvel ezelőtt élek és felvettek volna az OKJ-s Teremtő Tanfolyamra – de, nem vettek fel – akkor én lettem volna az Érdemes Teremtő és a világ más lenne, mint most! Mert most, mintha az Úr nem akar, illetve nem úgy akar beleavatkozni a dolgainkba, hogy az élet élhető legyen. Ezért, mivel nem általam alakult a világmindenség, tudnunk kell beletörődni a megváltoztathatatlanba: ami van minden jó!

Mert fel nem fogom, hogy amikor hosszú évek óta riogatnak a Föld kihülésével, mi több eljegesedésével, ahol már csak egy szívós jegesmedve és egy oroszlánfőka beszélget majd a régi szép időről, akkor tízesével viszik kórházba hőgutával az embereket, de még előtte az orvosokat is. Hogy amikor árvizek döngetik a védtelen településeket, addig egy fél Földdel arrébb már számozott tevék döglődnek a homokban. Nem, itt arról van szó, hogy szinte minden fordítva történik, mint ahogy szeretnénk. Mert a teremtő másképp gondolja. És úgy lesz, ahogy ő akarja.

Mert hát, hogy akarhatja egy jeles vagy jó előmenetelű teremtő, hogy a világ, amit létrehozott tönkre menjen, önmaga ellen forduljon, és a teremtés koronái, az emberek, inkább rontsák, mint javítsák!

A múlt héten, mennyire vártuk az enyhülést! Hát jött is: elvert, eláztatott, kidöntött mindent, amit az útjában talált. Nem tehattünk mást, mint várni, hogy visszatérjen a jó idő!

Ezen kívül háborúk törnek ki. Bomba, kézifegyver, és halál. Az ember képtelen megbékélni a másik emberrel. A migránsok meg a még meg sem épült kerítésekre kapaszkodnak százasaival.

Édes jó Istenkém! Hát legyen meg a Te akaratod, oké – itt a földön is –, de ha meg tudod bocsátani a vétkeinket, akkor néha a mi akaratunk is legyen érzékelhető néha. Ha már tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség!

...és fiúk

Nálunk a születésnap mindig nagyobb ünnep volt a névnapnál – mesélte egy ismerősöm, sokkal inkább személyre szólónak tartottuk, mint azt, hogy milyen nevet kaptunk a keresztségben. A születésnapok igazi családi ünnepek voltak. Lennének még ma is, ha a sors és az idő szét nem szór bennünket az élet rendje szerint. Maguk az összejövetelük már sok éve ide-oda csúszkálnak a naptárban, de a dátum az szent. Levél, távirat vagy telefon nem maradhat el, hiszen, ha hinni lehet az asztrológusnak, azon a napon valóban fordul számunkra a csillagok állása, és talán változik eddigi befolyásuk is.

Isten bizony jólesett, hogy reggel a rádió köszöntött a biztosítótársaság jóvoltából. Minden reggel hallom, de jóformán ügyet se vetek rá. Bezzeg, hogy most nekem szól! Azt hiszem, eredendően önzőek vagyunk. A munkahelyemen nem vertem nagydobra a dolgot, elvégre hogy veszi ki magát az önünnepeztetés. Egyszer csak telefon. Engem keresnek. A fiam telefonál. Miközben az első szavakat váltjuk, furcsa bizsergést érzek az ornyergem tájékán, és a hangomban is mintha valamiféle remegés lopakodna alig észrevehetően. Eszébe jutottam, és lám, felvette a telefont. Háromszáz kilométernyire a szemtől, de egyidejűségben a szív dobbanásával. A múltó évek, és a nem múltó távolságok, úgy látszik, érzékenyebbé teszik az embert. Valószínűleg zavart lehettem, mert miközben a hogyléte felől érdeklődtem, már azokat a szavakat kerestem, amivel majd nem túl érzélgősen, ám mégis kifejező módon, megköszönöm a figyelmességét. De erre nem került sor. Röviden elmondta, hogy valakinek valami karácsonyra szánt ajándék megvásárlásában segítsék neki. Válasszam ki, vegyem meg, és ő majd odaadja az árát. Persze, hogyne, utánajárok és elintézem. Elvégre apa is csak egy van. Majd jelentkezem, majd ő jelentkezik, majd... Igen, igen... Szevasz, szia, vigyázz magadra, majd jövők.

Később anyámékkal beszéltem telefonon, és csendes kettecskén ünnepeltünk a feleségemmel. A rossz az volt, hogy éjjel álmomban találkoztam a fiammal. Szemrehányásfélét kiabáltam, ő pedig fennhangon mentegetőzött. Közben szorosan öleltük egymást, és mintha könnyeink is lettek volna. Vagy csak nekem. A frász essen abba a nagy szívembe, meg a mimózaságomba is – fejezte be a történetecskét ismerősöm.

Még szerencse, hogy ilyen esetek velünk soha nem fordulnak elő, hanem mindig egy ismerősünk meséli el.

Álompolgárok

Néha szabályosan irigylem az országunkat vezető politikai elitet! Főleg, amikor a dolgok szakasztott úgy alakulnak, ahogy ők szeretnék. Mert milyen nehéz is (lehet) úgy irányítani kis hazánkat, hogy jusson is maradjon is, azaz a dolgaink, az ő elképzeléseik szerint alakuljanak.

Nemrégiben arról folyt a diskurzus, hogy alig van házasságkötés, hogy mi lesz a magyar családokkal, ha ez így megy tovább? Hová lesz a klasszikus magyar családmóde, az apa, anya és a gyerekek, ha már az esküvőig sem jutnak el a párok? A fiatalok vagy a már kissé korosodók? Nem szólva arról, hogy mi lesz a gyermekáldással, ha a hölgyek zöme először karriert akar építeni mert úgy látja, hogy a gyerek még ráér.

Szerencsére azonban honfitársaink tudják, hogy mi a kötelességük és teszik a dolgukat. Ez kiderül az esküvők számának növekedéséből, meg a bölcsődei férőhelyek sokasodásából.

Tavaly a Statisztikai Hivatal szerint nőtt a házasságkötések száma, méghozzá jól érzékelhető százalékpontokkal. Az idén meg – ezt reggel mondta be a rádió – a születések, azaz a terhességek száma emelkedett, ugyancsak jól kivehetően. Az ilyen tendenciák beindulásánál csak az az érdekes, hogy mindig akkor jön ideje valaminek, amikor az állami kommunikáció, nevezzük nevén, az állami propaganda megadja a jelet! A statisztika meg számol, mint a gép!

Említett eseteinkben addig sem házasodás, sem gyerekesedés! Majd Varga Misi bácsi megmondja a jelet, hogy arról koldulunk és majd tudjuk, hogy mikor mit kell tenni?

Amikor a sport ideje jó, akkor irány az Olimpia, amikor enni kell, akkor gasztro fesztiválok programjai borítják be a települések programfüzeteit. És már nyakunkon a zenei fesztiválok évadja, meg a borozásé, hiszen olyan bortermés aligha várható, mint amilyennek az idei ígérkezik.

Ilyen országot érdemes, mi több, öröm irányítani, hiszen a kormány tán még ki sem gondol valamit és az állampolgárok „dicső hada” már meg is valósítja az óhajt! Még, hogy népszavazás? Megyünk tömött sorokban! Hát, hogy a fenébe ne, amikor arra kell választ adni, hogy 2x2 négy vagy esetleg – az ellenzéki pártok acsarkodásával – lehet öt is...

Ha még egyszer születnék, csak magyar miniszterelnök szeretnék lenni! Mert megválasztásomtól kezdve számomra nem volna más, csak előre!

A bolond ember lámpája

A kommandósok sötétedés után érkeztek és mentőt is hoztak magukkal. Vagy fordítva! A kocsijaikat diszkréten leállították a sarok mögött és hivatásuk magaslatáról közelíteni kezdtek a régi sarokház utcáról is jól látható hátsó ajtaja felé.

- Biztosan a bolond emberért jöttek ... Valaki beszélhetett, hogy vigyék el ... kitörhetett rajta a bolondéria – latolták az utcán álldogálók, és az ablakokban is megjelentek az érdeklődők.

A bolondot mindenki ismerte a környéken. Hatvan felé járó magas szikár ősz hajú férfi volt, nagy fizikai erő birtokában, ami birkózómúltjának maradványa volt. Állítólag jó ideje dilicédulával élt, bár olyan mendemonda is keringett, hogy néha még felkérték gyerekedzés vezetésére. Akik rábízták a birkózópalántákat, bizonyára tudják: a bolond ember nem árt senkinek. Legfeljebb magának. Időnként ugyan jelentkeznie kell a kórházban megfigyelésre, ezért olykor hetekig sem látták hazajönni. Már a lánya sem jár hozzá.

Rajta kívül hárman laktak a házban. Mögötte, hátul egy fiatalember, aki alig volt otthon, elől meg az öregember a rég elvirágzott lányával. Na, ők nem állhatták a bolond embert! Az öreg azt híresztelte, hogy meg akarja őt ölni, egyszer hátba is vágta valami bottal a pincelejáróban.

Amíg a kommandó behatolni készült, a bámészkodók némelyike már tudni vélte, hogy ők hívták ki a mentőket, mondván: a bolond ember ön- és közveszélyes, most is gázszag jön a lakása felől. Pedig csak az történhetett, hogy ez egyszer nem ment be a megfigyelésre. A gázt ugyanis nemrég kikapcsolták nála. Szóval a kommandósok jöttek, behatoltak és már vitték is!

Nem kis közönség gyűlt össze addigra, amikorra előírásosan kihozták a lakásból. Hátracsavart kézzel, kényszerzubbonyban, ahogy kell. Kimagaslott a kommandósok és mentőápolók közül és semmi ellenállást nem tanúsított. Az egész olyan volt, mintha Dantont vitték volna újfent a vesztőhelyre. A bámészkodók hamarosan szétszéledtek, mindenki ment a dolgára. Talán jobb így - nyugtatták lelkiismeretüket -, mi lenne vele karácsonykor? Ott benn melegben lesz és kap ennivalót is.

Igen ám, de a lámpát, ami az ajtó fölött volt, elmenetben égve hagyták az intézkedők, és attól kezdve világított éjjel nappal. Csak az nem láthatta az arra járók közül, aki nem akarta. Eleinte még beszéltek: kellene valami megoldás, hogy ne égjen ki és ne csináljon fogyasztást, mert ha hazaengedik a bolond embert, nem lesz udvari világítása, viszont kap olyan villanyszámlát, amit nem tud kifizetni és az áramot is kikapcsolják nála. De intézkedés nem történt. A lámpa világított: fennen, fájón, időtlenül.

Először a kamionosok kezdtek lassabban hajtani a ház előtt, hogy ne riogassák a kisebb járművek vezetőit, aztán a buszsofőrök várták be a késve rohanókat. Pár nap múlva a kukázók nem dobálták szét a szemetet és gonosz suhancok sem törték tovább a megálló melegeledőjének borítását, és a telefonfülkéket sem koncolták fel ismeretlenek. Közben a lámpa világított. Egyre világosabban, mintha ama Betlehemi Csillag költözött volna a búrája mögé.

A boltos asszony nem kiabált a tolvajokkal, mert azok messze elkerülték az üzletet, vagy jobb útra tértek. A munkanélkülieknek megjött a segély és a zöldséges olcsóbban adta a fenyőfát. A politikusok nemhogy megbékéltek, de emberi értékek sorát kezdték felfedezni egymásban. A terroristák plüssmaciért, legóért álltak sorban testvérhúguk kislánya vagy kisfia kedvéért és távoli tájakon dörgő fegyverek is elhallgattak. A sokat szenvedett városokban mindössze az ágakról lezúduló hó tompa puffanása hallatszott a hegyek felől. Csak a lámpa gazdájának megfigyelését folytatták a zárt osztály komor díszletei között, aki nem sejtette, hogy ő fizeti a számlát.

Aztán mégis kialudt a lámpa. Elhamvadt benne az izzószál. Mi lesz ezután? – néztek ijedten egymásra az emberek. – Legalább az ünnepeket bírta volna végig! Négy nap múlva karácsony.

Gázóra

A kisfiú az anyukájával lakott, aki mindent igyekezett megadni neki, ahogy az elhagyott, csonka családokról szóló riportokban lenni szokott. Ő nem tartozott az elvált szülők gyereke kategóriába, mert a bácsi meg az anyu sohasem voltak férj és feleség, és biztosan már nem is lesznek, mert a bácsi egyre ritkábban jön, pedig ő apukának szólítja. De elég sok mindent megvesz neki. Meg az anyukája is.

Videója már régen van és már kezdenek az agyára menni a tini nindzsa teknőcök. Tud felvenni is vele, meg átjászani, meg lassítani, meg minden. A szomszédban, ahol egy nagy lány lakik, számítógépezni szokott, amikor behívják. Az utcai harc a legjobb program, amiben egy kis szörnyeteg felfal mindenkit.

És otthon tudják fogni az összes holdat, és az “écsbíót” is. Neki nem minden film szokott tetszeni. Utoljára? Hát a Robotzsaru, meg a Terminátor kettő, de ezeket videón látta. Az a nagyfiú adta kölcsön neki, amelyik azzal a kis Hondával szokott járni. Az anyukájának Trabantja van, az apukája nagy buszt vezet, de azt csak ritkán látja, mert ritkán jön.

Most vettek otthonra egy igazi hifitornyot, csak azt még nem tudja kezelni és az anyukája fél, hogy elrontja, mint a múltkor a mikrohullámú sütőt. A telefont most cserélték ki üzenetrögzítőre, az állati klassz. Most, hogy jó idő van, sokat fog biciklizni a béemixszel, de eddig nem volt jó idő. Mindig a Trabanttal jártak. Az anyu vitte őt az iskolába, meg érte ment, amikor vége volt a napközinek.

Egyszer ilyenkor, ahogy futott felfelé a garázból – nemrégén laknak még itt az új lakásban – nénikbe, bácsikba ütközött bele a lépcsőházban. Egy nagy barna vasajtó előtt álltak és odanéztek be és arról beszéltek, hogy mennyit mutat és mennyit kell fizetni, és lehet, hogy rossz. Az ajtó mögött két furcsa ládika volt egymás fölött, zöldre festve, hosszúkas üveglap szemmel, számokkal. Volt nekik két csőből lévő karjuk is. És csak néztek, néztek kifelé.

- Ez mi? – kérdezte a furcsa szörnyetegerk láttán hirtelen megszeppenve a kisfiú a nagy nyitott vasajtó előtt a nénik meg bácsik közé toppanva.
- Gázóra – felelték azok és tovább már ügyet sem vetettek rá.

A gázórák meg ott egymás alatt, csak bámultak a kifiúra furcsa kis ablakaikkal. Egy makulányi gáz, egy kilózsúlynyi fűtőérték nem sok, annyi nem kattantotta meg szívük számlálószerkezetét. Ne csodálkozzunk: meleg nyári délután volt, sütött a nap.

A bajtól mért távolság

Megint alkalmam volt megállapítani, hogy a klasszikusok, azok klasszikusok és az emberiség legnagyobb szerencséjére idő- és rendszersemlegesek is. Mindez a közelmúlt tragédiái kapcsán ötlött fel újra bennem, hiszen az egész országot valósággal sokkolta a kőszegi diákok autóbuszbaesete, miközben a világ más tájékairól helyi háborúk vérengzésének képeit, baleseteket, földrengések és egyéb természeti katasztrófák tudósításait láthatjuk hallhatjuk a nap minden órájában szinte.

Az osztrák hegyek között lesújtott végzet és a kolumbiai földrengés hatására, pontosabban szinte egybeesésére jutott eszembe a már-már utolérhetetlen tehetségű néhai Örkény István egyik parányi írása az egypercesek közül. Az "mindössze" arról szól, hogy a strandon, a legnagyobb kánikula legnagyobb csúcsforgalmában híreket sugároznak a hangszórókból. Az emberek ügyet sem vetnek a felsoroltakra, így az egyik diskuráló pár is csak akkor némul el és lesz figyelmes, amikor valamilyen katasztrófa részleteit fedezik fel az elhangzó mondatfoszlányok között.

Azután odafigyelnek egy pillanatig a hírolvasó hangjára, majd - "hja, nem itt" egykedvűséggel - mintha mi sem történt volna folytatják a csevegést, nyugtázva, hogy a baj - minő szerencse - tőlünk távol esett meg. És sajnos Örkénynek ez az igazsága időtlen, mert öröktől fogva van és örökké így is lesz. Csak az tud megérinteni bennünket igazán, ami velünk, hozzánk közel, számunkra ismerőssel, de legalábbis honfitársunkkal történik. A katasztrófák által sújtottak részére felajánlott küldemény nem ebbe a kategóriába tartozik. Ide csak az, hogy igen, mindenkinek megvan a maga baja és képtelen már továbbiakkal is azonosulni.

Ha ez így volt Örkény idejében, akkor így lehetett Homérosz, Shakespeare vagy Balzac idejében is. Mert ilyen az ember. Mert ugyancsak izgul a látványos show késdobáló mutatványánál a helyszínen és a képernyő előtt, nehogy baleset történjen, miközben észre sem veszi, hogy ő maga is a saját kora, a saját körülményei, lehetőségei és esélyei lassan forgó herkentyűjére van kikötve. Csak a sors keze nem olyan biztos, mint az artistáé. Néha jól beletrafál egyesekbe. Mármint azokba, akikbe úgy hetykén beletrafálhat. Mert vannak, akikre azért vigyáz.

Az élet melegsége

Mikor hozzák a tüzelőtöket? – kérdezgette annak idején szinte egész nyáron nagyapám a szüleimtől, majd a tél darekától meg azután tudakozódott, hogy mennyi fánk, koksunk vagy brikettünk van még, kitart-e tavaszig, netán hozatni kell, mielőtt végképp eltávozik a hideg.

Ahogy visszaemlékszem, neki a legfontosabb az otthon melege volt. Szó szerint és átvitt értelemben is. Ám ha belegondolunk, sokan másik is így vannak ezzel; az otthon fogalmához szinte önkéntelenül társítják a meleget egyszerű, földönjáró szóvűzésben csakúgy, mint a költői lelkek emelkedett képzettársításában.

Így augusztus közepe táján már mindig megvolt a tüzelőnk télire. Fekete ábrázatú, bőru és ruhájú szenesemberek hozták, akikkel azokban az időkben szófogadatlan gyerekeiket ijesztgették a szülők. Hátuk meggörnyedt a teher alatt, miközben szénport folydogáló kosaraikkal egyenletes időközönként tűntek el, majd fel a pincék világított kanyarulataiban.

Már aki lehordatta tüzelőt. Voltak, akik csak leöntették a csúszdával ellátott nyíláson. Úgy olcsóbb volt. Az iskolás korú gyerekek strigulázták a szénszállítókfordulóit, akikkel a közvélemény szerint nagyon vigyázni kellett, mert hajlamosak volt becsapni a megrendelőt. Valóságos rémtörténetek keringtek ravasz fuvarosokról és hétpróbás embereikről, megbabrált mérlegekről, bélelt kosarokról, amikor a hatalmas lovaskocsik megjelentek fekete rakományaikkal az utcákon.

Azoktól az időktől már a többségünket sok-sok nyár választja el. Az akkori gumirádlis stráfkocsik lovastól, mindenestől ott bandukolnak az emlékezet macskakövein és a szenesemberek koboldszerű alakaja alig-alig látszik a visszagondolt pinceboltozatokban.

Azóta csöveken keringő víz vagy gőz hoz meleget a családoknak és maholnap a legkisebb faluban sem lesz meglepő, ha gázláng táncol a vezeték végén. Feledésbe merülnek a régi kányhák, tűzhelyek és tüzelési módok, helyüket technológiák és energiahozzrdozók váltják fel. Hogy kényelmesebb legyen az élet és kellemesen meleg az otthon. Hja, a fejlődés szerencsénkre vagy szerencsétlenségünkre megállíthatatlan. Az ember viselt dolgaitól függetlenül.

Még nyár van, de közelít az ősz és nyomában a tél. Mi pedig szeretnénk kirekeszteni a hideget. Magunk körül, magunk közül, és magunkból egyaránt.

Túlélőkés

Az öles apróhirdetések láttán a szemem sem rebben és. hidegen hagy a forró nyárba csalogató utazási ajánlatok tömkelege is. A csomagküldők kínálata már közelebb áll anyagi színvonalamhoz, az ő dolgaik elérhetőbbnek tűnnek a számomra és megfontolandóvá teszik az ajánlatot. Na de a túlélőkés! Az nemhogy szemet szúrt, hanem egyenesen belém vágott. Mert hát a forgalmazója szerint kevés dologra van szüksége annyira manapság egy kelet-közép európai átlagembernek, mint egy túlélőkésre.

Atyavilág! Hát már itt tartunk? És ezt így kell megtudnunk? Hirdetés útján? Nem vagyok pesszimista alkat, de a kés fotóját látva látomások kezdenek gyötörni. Elképzeltem magam, amint a rám zúduló lavina, gleccser, lávafolyam vagy szökőár tetején, miközben a forgószelelben kiüresedett hivatalok süvítenek el a fülem mellett, csak nagy hetykén előrántom a túlélőkésemet és néhány könnyed mozdulattal kivágom magam a legnagyobb slamasztikából is.

Úgymint: felaprítom az éppen soron lévő hétfejt, dacosan megálljt parancsolok a tomboló elemeknek és a késsel nemcsak vizet, hanem halászlét és túrós csuszát is fakasztok egy éppen mellém zuhanó sziklából hiénafalka és keselyűraj egyre növekvő és őszintének látszó érdeklődésétől kísérve. De mit árthatnak nekem?

Az anyja túlélőkés! Csak megrendelem – persze bevezető áron – és attól kezdve rá se rántok, ha a Himalája hófödte csúcsait találok a Kossuth tér helyén és a vasútállomás csak ágyékkötőben, cápától

hemzsegő tengeri árok átúszásával közelíthető meg. Fogaim közt tartom késemet és jöhet, ami jönni akar. Telve leszek bizakodással!

De addig is, amíg ezek a veszélyek nem leselkednek rám – ha olyanom találna lenni – csak előkapom a túlélőkésem, pengéjével elbarmolom a motorizációt, rövidre zárom a mikroelektronikát, és miszlikre aprítok mindent, ami nyomdafestéket elbírna. Aztán, mint aki jól végezte dolgát, lecsavarom markolatáról a kupakot, majd tűt meg cérnát húzok ki belőle.

Az előbbivel bestoppolom az ózonlyukat, az utóbbiból meg tekerek magamnak néhány kilométernyit. Mert a cérna, az van fogytán leginkább. Elvégre egyszer élünk túl! Vagy soha.

Újévi torna

Ébredjünk ma derűsen. Tárjuk ki ablakainkat a friss levegőnek, és végezzük el az év reggelének aktuális gyakorlatait. Vegyük fel az alapállást, ne dőljünk be se balra, se jobbra. Álljunk határozottan saját lábunkon. Tegyük csípőre a kezünket, forduljunk hátra, vegyünk mély lélegzetet, majd fűjjük ki: ideáig jutottunk. Ha így nézzük kevés, ha úgy nézzük még sok is.

Most emeljük karjainkat oldaló középtartásba, és forduljunk Nyugatnak, Keletnek. Északnak és Délnek, de közben ügyeljünk arra, senkinek ne legyünk háttal. Döntögessük a törzsünket előre majd hátra, anélkül, hogy ez hajbókolásnak tűnne. Ne essünk hasra senki előtt, de hanyatt se vágódjunk néhány kellemetlen meglepedéstől.

Fejezzük be a helyben járást és induljunk el. Ne békaügetésben, hanem egyenletes ütemben, lépésről lépésre. Az indiánszögdelést nem nekünk találták ki, de ha van okunk és lesz eredményünk, nyugodtan ugrálhatunk egy kicsit.

Nyújtózkodjunk hosszan. Akár hosszabban is, mint a takarónk ér. Mert ha mindig összebb és összebb húzódunk, akkor sohasem szabnak kényelmesebb takarót fölénk.

És lazítsunk! Engedjünk merevségeinkből, görcsösségeinkből, mert az olyan kelet-középkorias, és arrafelé, ahová készülünk, ennek talán sohasem volt évadja, és könnyen kilóghatunk a sorból. Próbáljunk természetes egyszerűséggel közelíteni dolgainkhoz. Menni fog!

Befejezésül a fejkörzés. Ne hordjuk magasan az orrunkat, mint ahogy ne járjunk szemlesütve sem. De azért figyeljünk a lábunk elé, kár lenne megbotlani idő előtt. Vegyünk észre minden jót és minden rosszat, ami várható közelben és távolban egyaránt, de végül is nézzünk előre.

Zoo-logika

Nemrég az állatkertben voltam a családommal. Tömény unalmú vasárnap délelőtt a gyerek kedvéért. Saját kiskoromban sem szerettem állatkertbe járni. Csak bámuljuk az állatokat, azok meg minket, cél és értelem nélkül.

A srácoknak az örökös „gyere ide, hova méysz, mit csinálsz”-tól elfogy a türelmük és ordítanak. Ettől a szülőknek is elfogy és ők is ordítanak. Kezdetben csak a gyerekekkel, később egymással is, végül csak egymással. „Szomorú vasárnap”. Az állatok meg értetlen közönnyel szemlélik az eseményeket.

Engem főleg a tilalmi táblák idegesítenek. Talán egyetlen intézménytípusban nincs annyi, mint az állatkertekben. Tilos ez, tilos az, tilos amaz. A legtöbb dolog csak úgy, egyszerűen tilos, de van „szigorúan” és olyan is ami „hatóságilag”. Ezek láttán joggal merül fel a kérdés, hogy a rácsok, ketrecek, árkok kiket védenek a másiktól? Ebben a látókat is hibásak, de az ott lakók is.

Mindenekfelett ugye az állatok etetése tilos, azok mégis peracet, kiflit, gyümölcsöt meg miegyebet fogadnak el a behajigálótól, akik ügyet sem vetnek a táblákra. Az oroszlan fél kifliért sündörög, a sivatag hajója megalázkodik zsömlét látván, a rettenthetetlen barna medve meg két lábra állva pitizik egy szendvicsmaradékért. Látszik, hogy odaadná érte leány bocsát meg a fele barlangját is. A majom pedig kifejezetten korrupt és ezen nem is lehet segíteni.

Egyetlen szilárd jellem van csak a seregletben. A főka. Medencéje szélén tábla hirdeti: „A főka csak tengeri halat eszik!” És tényleg. Vízében ott úszkálnak a behajigált ételféleségek, amiket természetesen semmibe vesz, nem fogad el. Ez jellemre vall!

Hazafelé jut eszembe, hogy mi emberek nem nagyon dicsekedhetünk törzsféjlődésbeli őseinkkel. Mert ha a főkától származnánk, akkor csak az kellene, amire szükségünk van. És annyi, amennyire és akkor feltétlenül szükségünk lenne. De még jobb lenne a delfintől származni, mert akkor segítőkészek, kedvesek és vidámak lennénk. Mindig. Örölnénk az életnek, mint egy csodálatos ajándéknak és kedves társasjátékként fognánk fel.

Ha ilyenek lennénk – üsse kő – még az sem lenne baj, ha elfogadnánk egy- egy peracet.

Anzix

Kedves Balaton. Elnézést kérek Tőled amiért régóta nem jelentkezem, pedig valaha minden évben találkoztunk, sőt, volt úgy, hogy nyaranta többször is. Mostanában – hogy is fogalmazzam – egy kissé eltávolodtunk egymástól azáltal, hogy Isten alaposan felvitte a dolgod, maholnap ügyet sem vetsz a magamfajta bérből és fizetésből előre. Nem tartom kizátnak, letagadod még azt is, hogy ismertük egymást. Úgy hallom újabban inkább csak kétféle embertípussal tartod a kapcsolatot: amelyik már meggazdagodott, vagy amelyik az előbbiekből akar meggazdagodni. Tekintve, hogy magam egyik fajtához sem tartozom, kénytelen vagyok lemondani az együttlét örömeiről.

Nem tudom mennyire emlékszel rá, de először a szüleimmel együtt kerestelek fel, lehettem vagy tizenhárom éves, és mi vállalati üdülőben tölthettünk két hetet vállalati kedvezménnyel. Ott és akkor voltam először szerelmes, minek következtében akkor sóhajtoztam először ólomnehéz szívvel a túlpárti táj kékes párában ködlő hajlatai felé. Aztán jöttek az ifjuság mindent elsöprő évei, nyárra nyár, szerelemre szerelem, és a hozzá tartozó hangulat. Aranyhíddal, verőfénnel, viharokkal. Később önfeledt játszadozás a gyerekekkel lágy hullámaid között vagy a bársonyos főveny langyosán hemperegve.

Azóta volt szerelmek férjhez mentek, gyerekeink saját szerelmeiket élik. A gyáraknak újra tulajdonosai kerültek, az üdülőket bérbe adták a legvegyesebb vállalkozók legvegyesebb vállalkozásaihoz, és a kedvezményeket elfújta a félsziget mögül előrukkoló szél, mint vitorlázó fejről a szalmakalapot. Anyám, apám is megöregedett és csak remélni merem, hogy nem fájlalják túlságosan a régi nyarak régi emlékeit.

Kedves Balaton. Ha nagyon akarnám, felidézhetném eddigi találkozásaink szinte minden részletét, de nem erőltetem. Jobb így. Különben is: ki tudja most milyennek látnánk egymást? Persze miért is ne? Hátha egyszer összejön egy leruccanásra való és kiderül, melyikünk változott többet. Addig szeretettel gondolkodok rád a távolból!

A pénz szaga

Szóval akkor most már felemelték mindenkinek a fizetését? Na azért! Megnyugodtak az egészségügyiek, a közalkalmazottak, a vasutasok, a tanárok, vagyis mindenki, Kivéve akik nem, mert akad ilyen is kis hazánkban. Működnek a pályamodellek, zubog a lóvé a számlákra, úgyhogy most már mindenki menjen szépen a dolgára! Egy-két évre, aztán kezdődik előről az egész!

Mi ilyen ország vagyunk: egy ideig mindenki csendben van, aztán amikor kezdik összehasonlítani a fizetésüket más országokéval, akkor megint kevesellik a sajátjukat – kevés is – és megint indul a szakszervezet, jönnek tüntetések, felíratok a molinóra és bekiabálások, hol kisebb vagy nagyobb csoportokban előadva.

Mit tesz ilyenkor a kormány? Belekotor a bugyellárisába és talál még benne némi aprót. Abból kijönnek a legfontosabb követelések (mert azt nem lehet, hogy ne gyógyítsanak, hogy ne tanítsanak, a közlekedésről már ne is ejtsünk szót), de a lényeg, hogy egy időre megint elhallgatnak a követelődzők.

Ami felfoghatatlan – nekem legalábbis – hogy végül mindig kerül pénz, ami kiosztható.

Hogy honnan, ki tudja, hogy miből azt se. Azt meg pláne nem, hogy hol volt eddig? Miért nem lehetett osztogatni szép sorjában, hogy mindenki, úgy ahogy, de egyenesbe kerüljön?

A szomorú az egészben az, hogy a migránsok valósággal el akarják árasztani Európát, miheztartás végett, de ide, hozzánk nem készül senki! Csak bejönni és menni is tovább! Nyugatra!

Reménykedjünk benne, hogy nem a nálunk folyó életet tartják magukra nézve nem kívánatosnak. Vagy odaát tényleg kolbászból van a kerítés? Hogy mi az igazság az ügyis majd ott derül ki, de akkor meg már nem fognak tudni visszajönni. Vagy nem is akarnak. Mert ezek, lehet, hogy tudnak valamit,, De legalábbis sejtenek...

Mentesítések lelkeinket

Az ünnep előtt közlekedő vonatokhoz nem lehet olyan korán menni, hogy ne legyen zsúfolásig telve. Üléseink boldogan tepeszkednek azok, akik valószínűleg a magyar válogatott utolsó győzelme előtt foglalták el a helyeket és azóta várnak. Közülük egyesek már a második csirkecombót eszik a rokonoknak rántottak közül, de hát édes istenem, nem halhat éhen az ember. Meg szomszár se! A

szatyrok, cekkerek oldalából előkerülnek a palackok. A barna, a zöld literes, meg az átlátszó fehér. A sörrel, a saját termésű borral, meg a kisüstivel, amit a havertől kapott nevenapjára a nehézségekkel küzdő nép fia. Szóval: glüglüglü és mindját változik a szociális háló húzása.

Gyerkek édesdeden alszanak két ülésen elnyúlva, míg az öregek hely hiányában kinn virgonckodnak a folyosón. Egy-egy ifjú, nemre való tekintet nélkül, fülbevalósan, fülhallgatóval a fején az oldalfalnak kókadva bámul a semmibe. Aszpikos tekintetében transzcendens átlényegülés.

Ilyenkor kell a folyosón előre nyomakodni és foglalni egy talpalatnyi helyet valahol két szatyor között. Amelyik közül az egyikben egy pár élő tyúk lapul és nekitámasztottak egy bögőtokot, a másik színültig töltve almával, ráborítva az ajándék fregoli a régen látott nagymamának.

Alig laposodik el a táj, alig helyezzük testsúlyunkat egyik lábunkról a másikra, amikor a mögöttünk lévő fülke közepéről a természetes matróna úgy érzi járnia kell egyet. Óvatosan átlép a fülében bömböléssel szunyókáló ifjú kinyújtott lábán és a tolóajtó fogantyújával hátbarántja a kívül támaszkodót. Az betántorodik a földön sorakozó csomagok közé, szaaddá válik az út. A högy levegő után kapkod, lehúzza az ablakot, mire a huzattól feldől a bögőtok. Többen ötleteket mormolnak az orruk alatt arra nézve, hogy mit húzigáljon.

Az atyafi a másik fülkében ül Isonzó óta, de most ő is feláll nyújtózni, no meg azért, hogy kimentse a következő sört a táskából. E művelet során leveri a szomszéd fenyőjét a csomagtartóról, ami ráesik az alvó gyerekekre. Szegényke ettől felriad és azt hiszi, hogy már megjött a Jézuska. Csak egy tábla csokoládéval lehet megvigasztalni. Ennek a felét rákeni a mellette szorongó néni pulóverére és bejelenti, hogy neki pisilni kell. Anyukája ettől olyan arcot vág, mint Hannibál amikor megtudta, hogy a Karthagói Kurír címoldalára akkor kerülhet, ha kábítószer csempészésre indomított elefentokkal kel át az Alpokon.

Anya és gyermek sűrű bocsánatkérések közepette végigtapossa a bennülők lábát. A kicsi előre gyűri magát, a mama utána kap és kiesik a folyosóra. Ettől felriadnak a tyúkok és lerázva bilincseiket kikelnek a szatyorból. Tesznek néhány szárnycsapást a levegőben és riadtan pihennek meg a fregoli tetején. Ekkor jön a kalauz, belekönyököl a bögőbe, ami automatikusan a "Csipkés kombiné" kíséretét kezde brummogni.

Közben egy pocakos úr észreveszi a kocsi másikvégén régen látott rokonát, és Pista, Pisti, Pityukám kiáltásokat hallatva csörtetni kezd felé mindenkin és mindenben keresztül. Előnyomulása közben felrúgja az almás szatyrot. A folyosó életre kel.

Elsőre ő maga a fregolit átölelve gokarttá lapít egy gyermekbiciglit és eltűnik két bőrönd között, a matróna pedig az almákon görkorizva újra lerántja az ablakot. Egy távolabbi csomagtartón hármat kongat egy műanyag falióra, majd mély hang szól ki belőle és azt mondja: "Itt London".

A gyerek – egy jonatán, egy delics – hajigálni kezdi a tyúkokat, amiktől azok a kalauz vállára menekülnek. Az anyuka se felállni se padlót fogni nem tud. Kétségbeesésében feltépi a bögőtokot. Tartalma lengyel trikó, ukrán zokni és román alsógatya. Csipkés kombiné sehol. Mindenki felbolydul,

csak Pista nem. Rezzenéstelen arccal nézi a tájat, ugyanis Artúrnak hívják, Angliából jött, egy szót se tud magyarul és mos ismerkedik Kelet-Európával.

Apukám minek kellett evvel a vonattal jönni – visítja egy szépasszony a tömeg feje fölött, mert a férje Szoboszló óta nem bír eljönni a WC ajtó elől és mindjár Cegléd következik. – Azt mondta a rádió, hogy lesz mentesítő is!

Ez a mentesítő csokolom – nyögi a kalauz a tyúkok alól –, képzelje mi lesz a másikon!

Intermezzo

Az embernek könyörtelenül selejtezni kellene maga körül, de talán akkor sem lenne naprakész a környezete – morogta magában Réz Szilárd, miközben a hanglemezeit rakosgatta a polcon azzal az elhatározással, hogy megszabadul a fölöslegtől. Persze, túladata volt mindegyiken, hiszen a lemezjátszó már régen elromlott és javíttatni nem sok értelmét látta.

- Régi Tesla, ki hallgat már ilyenzen zenét – suhant át az agyán, ahogy letörölgette a készüléket és újra a lemezeket vette szemügyre.
- Venni kellene egy CD lejátszót, mert azon kívül minden egyéb kőkorszakinak számít ma már. – No, de akkor mi lesz a gyermekkori zeneélményekkel, amiket apránként összegyűjtött szinte egytől egyig.

Az apja szerette nagyon a zenét. Könnyűt és komolyat egyaránt, bár az utóbbiból csak azokat, amiknek fülbemászó dallamuk volt – így mondta. Verdi, Puccini, Liszt: Les Preludes és hasonló. Vagy Rossini nyitányai. A tolvaj szarka és a többiek. És az Ave Maria. Mindkét változatban. Meg az Intermezzo a Parasztbecsületből.

Otthon nagy fekete zenegép kapcsolódott egy nagy fekete Philips rádióhoz, aminek zöld varázsszeme furcsa titokzatossággal, mégis barátságos biztonságot jelentve világított a szoba sarkában. Előtte volt, mintha ma lenne. A gramofon még a tüvel lejátszó fajtából volt. A nehéz fej végébe acéltűt kellett illeszteni és ráengedni az első barázdára. Réz Szilárd látja maga előtt apját, amint kiválasztja a lemezt, óvatosan kihúzza az albumból, majd ráhelyezi a korongra. Ajka között szorítva először az új, majd kicserélés után a régi tűt és portalanítja a lemez felületét a bársony törölővel, szertartásosan. Ő meg anyával hallgatja a muzsikát. A korong hetvennyolcas fordulattal forog körbe-körbe és szárnyal a zene: Jazz-orgona, a Babatündér meg ilyenek.

Aztán hamarosan jött a negyvenötös és harminchármas fordulat, a zaphir fej, amihez már nem volt jó a régi zenegép. Réz Szilárdék nem tudnak modernet venni és a lemezek újravásárlása lehetetlen lett volna. Így, amikor az öreg Philips elhallgatott, a zenehallgatás is befejeződött.

Nem sokat gondoltak rá, akkoriban már feltűnt a televíziózás, bár ők jó darabig a szomszédokhoz, meg a Munkásotthonba jártak tévét nézni.

Mégis, amikor Réz Szilárd felnőttfejjel megvette magának a saját immár 33-as, meg 45-ös fordulatszámú lemezjátszót, hosszadalmas gyűjtésbe kezdett: összeszedni a zeneszámokat, amiket

annakidején otthon hallgattak együtt. És ha nem is teljesen, de nagyjából összeállt a készlet, immár mikrobarázdás felvételeken!

Ha máskor nem, hát majd, ha öreg lesz, az unokáival fogja hallgatni őket, hogy újra ott érezze magát abban a harmadik emeleti lakásban, anyja mellett és lássa, ahogy apa cseréli a tűt, leereszti a lejátszó fejet, sercegés és árad a muzsika: a balettzene az Aidából, a Mattinata és a többi.

Igen, így tervezte, most meg itt a CD és a régi Teslát nem érdemes megjavíttatni. A lemezek fölöslegessé lettek. Most kezdjen előről mindent CD lejátszóval és CD felvételekkel? És ha megéri, még újabb technikával és ahhoz való lemezekkel, amennyiben azok még lemezek lesznek egyáltalán? Hogy megőrizhessen valamit a megőrizhetetlenből? A gyermekkor ismét egész közélről érintette meg. Pedig egyre messzebbre került tőle.

Megfogyatkozás

Idejét sem tudja, mikor ült be fél órával indulás előtt a vonatba, mint most. Ha előre látta volna a következményeket, biztosan az utolsó percet választja, ami azért nem szokása. Akkor ugyan szegényebb lenne egy tapasztalattal, de gazdagabb 560 forinttal, amennyire nagy málén hagyta magát levágni. Igen, igen a szélhámós által! Csak ne tessenek elképedni! Ez van! Életében először fordult elő vele, de előfordult. Átvágták, lenyúlták, bepalizták. És akkor mi van?! A tanulópénzt erre nézve is meg kell fizetni egyszer.

A dolog úgy esett, hogy ott ült az egyelőre árnyékkal fedett vonatfülkében a Nyugati pályaudvar csarnokában és épp újságjait rendezgette, amikor egyszerre nyílt a tolóajtó és egy tetőtől talpig jólöltözött, tetőtől talpig szimpatikus harminc év körüli fiatalember toppant be rajta enyhén feldúlt állapotban.

- Tovább utazik Hajdúszoboszlónál? – kérdezte szaporán szedve a levegőt, ami izgalomtól, de sietségtől egyaránt lehetett.
- Igen – válaszolta, de még nem tudta mire vélni a megszólítást.
- Jaj, de jó – így a másik – segítsen már ki uram Szoboszlóig 430 forinttal. A metrón elvesztettem a pénztárcámat, és nem akarok jegy nélkül utazni.
- Hajdúszoboszlón az állomáson vár a családom és odaadom a pénzt.

Ezt hallván átvillant az agyán, hogy milyen szörnyű lehet, ha valakit a rossz sorsa elvág attól a lehetőségtől, hogy hazautazzon, hogy visszatérjen megszokott környezetébe a szerettei közé! Mi lenne – gondolta tovább – ha ő szorulna ilyen segítségre? Milyen jó lenne, ha valaki – ahogy ezt most ő is teszi – segítene rajta. Már nyúlt is a pénztárcájáért. Pontosan kiszámolta az összeget a szorult helyzetbe jutott utastársnak, aki tovább kérdezett:

- Erre a vonatra helyjegy is kell? – Nem baj, legfeljebb helyjegyet nem veszek, azt megpróbálom elintézni a kalauzzal. Vagy esetleg...

Igen, adott még további 150 forintot az ismeretlennek, és sovány vigasz így utólag, hogy 20 forintot – csak semmi nagyvonalúság – még vissza is kért. Közben fülketárs érkezett, a helyét keresgélte, és e

közjátékkal a gyanakvás, még ha lett is volna benne, úgy elszáll, mint sebtében vett hamburgerek illata a csarnok vasszerkezete felé.

Nem, a talpig jólöltözött, becsületesképű fülkelátogató nem állt a jegyért várakozók között a pénztáraknál és nem volt a vonaton sem! Hogy Hajdúszoboszlón? Ugyan, dehogy! Várakozó család sehol, ember is alig. Csak a hatalmas üdülőszálló mosolygott távolból a szerelvény után.

- Micsoda alakítás? – gondolta, mikor a tehetetlenség dühe már csillapodni kezdett benne. – Ezt kitalálta! Pontos összeg, pontos mese, hibátlan előadás. És megnyerő külső! Ha vonatonként ketten szánják meg, már nem lehet szegény ember!
- Miért, az jobb lett volna, ha lefúj gázzal vagy egyszerűen fejbevág és elveszi a pénztárcádat mindenestül? Aztán csak Hajdúszoboszlón tértél volna magadhoz a személyzet aggódó élesztésére?
- Az is lehet, hogy kint éhező gyerek és elfogyó feleség várta, sikerül-e apunak a mutatvány. Azóta pedig boldogan kacagva sietnek az ABC felé: - Nahát, elhitte azt a Hajdúszoboszlót...?

Még két megálló, és meggyőzi magát, hogy felvételét kérje az üdvhadseregbe. De készülni kellett a leszálláshoz. Ötszázhatvannal megfogyatkozva.

Az emberi tényező

Máig is beleborzongok, ha eszembe jut az Ausztriában szerencsétlenül járt turistabusz tragédiája. Pedig hullámai mára elcsitultak, más újabb szenzációk szorították ki a tájékoztatás és ezáltal a közérdeklődés homlokteréből. Hja, minden csoda három napig tart – mondhatná erre bárki, hiszen a baleset óta, bizony, többször három nap is eltelt már századvégi megpróbáltatásaink huszonnégy órából.

A rendszeres híradások fonala valahol ott szakadt meg, hogy a katasztrófát vélhetően a fékrendszer elégtelensége okozta, de az emberi mulasztás, könnyelműség, gondatlanság – 4-es sebességfokozat a 16 fokos lejtőn (!?) – sem zárható ki a balesetet előidéző okok közül. És itt, ezen a ponton válik el a szomorú esemény önnön tényyszerűségétől és lesz példává, ami már a mindennapi életünkről és rólunk is szól, méghozzá sajnálatosan érzékletes formában.

Az idő egy pillanatában, a tér egy meghatározott pontján, a feltétel (mondjuk a fék), olyan, amilyen, a helyzet (mondjuk a kanyar íve, a lejtő foka) úgyszintén. Egymáshoz való viszonyukat csakis a természet legcsodálatosabb „szerkezete”, a legérzékenyebb „műszer”, az ember képes megítélni, felülbírálni, befolyásolni, megváltoztatni. Az ember, aki maga is képes a változásra. Következésképp: az emberi tényező – függetlenül attól, hogy ezt mikor milyen mértékben fogadjuk el – a legfőbb meghatározója, legerősebb mozgatója a körülöttünk zajló történéseknek. Legyenek azok Amerika felfedezésével, a történelem legújabb kori tetemrehívásával, vagy egy útkanyarulat teljesítésével kapcsolatosak. Csak a következmények mértéke és milyensége tér el egymástól.

Egy korábbi riportalanyomtól hallottam, hogy Japánban, a japánok mindig mindent az emberi tényezőre vezetnek vissza. Ők abból indulnak ki, hogy a gép, a masina nem hibázhat, lévén nincs lelke,

tehát minden jó és minden rossz legvégül az embertől, az emberből származik. Igaz, övük a „japán csoda”, mienk a magyar ámulat. De mi, magunk körül, közvetlen vagy távolabbi környezetünkben mennyire figyelünk az emberi tényezőre?

Alig emlékszem olyanra, hogy nálunk, időtlen időkig visszamenőleg, ilyen vagy olyan szintű vezető, beosztott, stratégia vagy a gépezet bármelyik csavarja vállalta volna valaha is egyes szám első személyben kinyilatkozni: én hibáztam, én tévedtem, és döntöttem rosszul. Az én lelkemen szárad a vereséget okozó taktika, a csődbe jutott építkezés vagy a fékszakadás az osztrák hegyek között. Ehelyett hivatkozás és áthárítás a megfoghatatlanra, a kideríthetetlenre, a bizonyíthatatlan; hogy kevés csapadék hullott, sok volt az elnyomásból vagy idejét múlta a konstrukció. Történelemben, társadalomban netán egy autóbusz mechanizmusába építve.

Sajnos, a mi beidegződéseinkben a kimagyarázható után közvetlenül a bűn következik mint fokozat, pedig milyen sokfajta árnyalata van ember és helyzet egymásrahatásának! Hányszor és hányféle módon hibázhatunk, tévedhetünk, - Uram bocsá! – vétkezhetünk döntéseink labirintusában anélkül, hogy előre megfontoltan és eltökélten bűnösök lennénk. Csakhogy a beismerés, az önkorrekció kinyilvánításának szándéka hibádzik. Ekkora előnyt nem merünk adni „az ellenünk vétkezőknek”. Így aztán kivész belőlünk a nagylelkűség, a felmentés, a megbocsátás is, és így lesz egyre konokabb, kegyetlenebb a világ, ami egyébként is telis tele van kanyarokkal, meredekekkel és lejtőkkel. A hozzájuk arányos fokozatot, sebességet pedig hajlamosak vagyunk nem a legszerencsésebben megválasztani. Muhinál, Debrecenben vagy az Alpok oldalában.

„Hagyjatok szabadon tévednem” – írja Simonyi Imre egyik versében.

Valóban: az ember attól is nagyszerű, hogy Istenhez mért tökéletlensége folytán képes a tévedésre és annak belátására is. Csak kimondani, bevallani nem kelljen! Mégis, ha mindig és minden helyzetben először önmagunkat vizsgálánánk arról, hogy vajon a lehető legjobban cselekedtünk-e azt, amiben cselekednünk adatott, akkor talán lenne erőnk a gyöngeségeinkhez és előbb kerülnénk előbbre egyetemes akarásainkkal.

Megy a sorunk

Még, hogy szegények vagyunk! Ne, ne már! Hát mióta veszteglünk itt egymás mögött ebben a sorban, aztán alig haladunk valamicskét. Pedig a pénztárosnő igazán szorgalmasan veri a billentyűket. Közben a sor meg jó, ha félóránként csosszan egyet előre.

Látja ezeket a kosarakat felpakolva? Hát úgy néznek ki, mintha itt szegény emberek vásárolnának? Meg vannak rakva rendesen. Van azokban minden, csak győzzék cipelni. Már azt se tudják a népek, hogy minek mennyi az ára, csak rakják, rakják szinte válogatás nélkül. A pénztárosok persze tudják az árakat. Már amelyiket.

Ne mondja nekem, hogy nem egészen így van. Tessék nézze: az asszony, aki azt a fél Salgótarjánra való üveget hozta vissza, majdnem ezer forintot kap vissza. De ki tud szólni valamit? Mondjuk, hogy a habcsók a múltkor még annyi volt, hogy lehet most ennyi? Rajta kívül senki nem emlékezne rá, mennyi volt, nem szólva arról, hogy a mögötte állók gyorsan elküldenék habcsókolózni.

Hogy a másik sorban kevesebben vannak? Nem megyek át! Még csak az kéne! Már megfigyeltem: ahova átállok, ott elakad a sor. Ezért nem lépek be egyik pártba sem. Rám ne kenhessék, amit egyébként szívesen rámkennének. Mint az áfa kulcsot a régi rendszerre.

Már megfigyeltem, amikor én átmentem valamelyik másik sorba, ahol kevesebben lettek volna előttem, ott biztosan történt valami elől.

Egyszer egy világjáró hamis Fülöp-szigeti fapénzzel akart fizetni, amit át kellett számítani forintra, mert más pénz nem volt nála. Aztán kiderült, hogy hamis a fapénz, mert nem keményfából, hanem puhafából van.

Vagy: a pénztárosnő fogott hozzá kiabálni, hogy Mariiii – mennyibe kerül ez az izé, ez a menyéttokány vagy mi az isten? Ááá, az nem lehet, annyiba a mocsári alga kerül. Szóval, ez így megy ott, ahova átállok.

Volt olyan is, hogy egy hajdani igazgatóné kalapdoboznyi aprót borított a pultra, állítva, hogy több, mint ötezer forint, ebből válogasson ki a pénztáros 4600-at!

Szóval, nem megyek én ebből a sorból egy tapodtat se. Különben is: milyen ciki lenne visszaórázkodni a végére, ha az új sor netán elakad. Ja, hogy itt állunk már a múlt hét óta... Hát, istenem. Szegények vagyunk, de jól élünk...

Apropó! Hallottak már olyan ABC- betörésről, ahonnan mondjuk kiflit, meg zsemlét loptak volna? Na, ugye! Csak piát, cigit, csokoládét! Igen, az rosszindulatú propaganda, hogy veszélyben lenne a mindennapi kenyérünk.

Mert ha lassan is, de megy a sorunk!

Az anya szeme

Eleinte, amikor épült, nem igen voltam megbékélve a Fórummal, de aztán összeszoktunk, igaz, naponta odajárok vásárolni. Megszerettem Hosszú körfolyosóját és azt a sok mindent, ami benne történik a mínusz egyes szinttől a harmadikig. Csak az estére való vásárlást intézem ott, elégedettségemre, de azt naponta

Nemrégiben érdekes, de lényegében kiszámítható felfedezést tettem.

Már túl a vásárláson, a Csapó utcai bejáráshoz vezető mozgólépcső felé mendegéltem, amikor egy 5-6 év körüli fiúcska jött felém lendületesen. Megjegyzem nem volt nagy forgalom Láthatóan örült, hogy önállósíthatta magát.

Mögötte olyan 10 méteres üres sáv következett, majd talán öt vagy hat hölgy jött szinte egyvonalban, egy, másfél méteres közökkel. Nem volt közük egymáshoz, csak a helyzet hozta ezt a vonalban haladást. Nagyjából azonos korúak és azonos szinten öltözöttek voltak. Se szegénynek nem látszottak, se gazdagnak.

Önkéntelenül végig néztem rajtuk, ahogy végig szoktuk nézni a szembe jövőket és azonnal felfedeztem, hogy melyikükhöz tartozik az imént mellettem elstartolt kisfiú. Tartozhatott volna bármelyikükhöz, de valami árulkodott: a tekintet! Az a szeretetből, aggodalomból, büszkeségből, féltésből és gyöngédségből font sugár! Eltéveszthetetlen volt.

Be is igazolódott a hölgy kilépett a többiek vonalából, megduplázta a lépteit és lendületesen haladó legényke után gyorsított Kézen fogta és immár nyugodtabb tempóban, mentek tovább.

Higgyék el, van a világon egy tekintet, ami mással nem téveszthető össze: ahogy egy anya néz a gyermeke után.

Kegyetlen kegyesség

A héten elment Terri Schiavo, kilépett a végtelen körforgásból, amit sorsa mért rá. Hogy sem gyógyulásra, sem elmúlásra belátható esélye nem volt és férje kérésére lekapcsolták a gépekről. Hagyták meghalni. Megszabadulni az élettől, a számára már oly súlyos tehertől.

Ha megkérdezik tőlem, hogy híve vagyok-e az eutanáziának, akkor azt felelem: igen. Mert szerintem – és még nagyon sokunk szerint – az élet csak addig élet, amíg annak lehet nevezni. A halál pedig, ha emberhez méltó. A szervezet ne odáig „működjön”, ameddig az orvostudomány fejlettségétől vagy a kezelő intézmény felkészültségétől függően működtethető.

Amikor értesültem, hogy megkezdődtek Terri utolsó órái és megtudtam, – vagy inkább eljutott a tudatomig – hogy milyen módon, akkor felkiáltott bennem az öntudat: Nem! Nem erről volt szó! Hogy megölik gyötrelmes kínok között! Hogy hagyják éhen és szomjan halni!

A hippokratészi eskü arra nem ad engedélyt orvosnak, hogy békében „elaltassa” a reménytelenül szenvedőt. De miért nem? Miért az orvostudomány fejlettségétől függ, meddig lebeg valaki kínok között élet és halál határán. Miért csak felhatalmazás létezik – már ahol létezik – arra, hogy hagyják meghalni. Gyötrelmek között. Amik addig tartanak, ameddig a szervezet ellenáll. El tudják képzelni milyen éhen halni, hogy milyen szomjan halni? Még ha tudatán kívül is van a beteg, akkor is! Az okatlan állat is öntudatlan, de a szenvedés – az éhezés vagy szomjazás – az szenvedés. Azt érzi, mert éreznie kell! Akár tud róla jelzést adni, akár nem. Van ember a földön, aki meg tudná mondani mit érzett Terri Schiavo az utolsó napok óráiban. Nem!

Ezért emelem fel most a szavam: kegyes halálról csak akkor essék szó, ha az valóban kegyes! Ha átsegíti a szenvedőt kínjaiból a másik dimenzió fényességes békéjébe. Ha nem hoz rá lassú, kegyetlen, borzalmat! Valamilyen bírósági végzés alapján! Az élet véges, de befejezéséhez olyan kegy, ami kegyetlenség, ne segítsen hozzá embert! A költővel szólva: „Ne ily halált adj, istenem”. Senkinek.

Éjféli ihlet

Meggyőződésem, hogy semmi sem jelzi annyira az idő múlását, mint a szilveszter. Igen, vannak születésnapok, iskolába mennek a gyerekek, ballagás, érettségi, esetleg diplomaosztó, fiaink leszerelnek a katonaságtól, tudom. Ilyenkor sóhajtozunk általában akképpen: “Hogy múlik az idő...”

Mindez semmi ahhoz a felismeréshez képest, ami szilveszterkor, az év utolsó napján kerít hatalmába bennünket. Ahogy elemes óráink mutatói – számkijelzőkre ez nem érvényes – az este előrehaladtával apró szökdelésekkel közelednek a 12-esen esedékes randevúra – társaság ide, nevetgélés oda, petárda, duda meg miegyébb amoda -, bizony, kezd elnehezülni a szívünk. Hiába műsor, hiába társaság, valahogy mégis belénk költözik az idő múlása felett érzett leheletfinom szomorúság.

Nem készítünk számvetést, és nem fogalmazunk terveket, csak fájlaljuk, hogy egy szakasz már megint lezárult az életünkben, ami vissza nem tér soha, hiszen 1992 nem lesz többé, történései – “Hányban is volt? Valamikor a 90-es évek elején” – hamarosan menthetetlenül hullanak memóriánk nagy konténerébe.

És ilyenkor jön ránk életünk újrakezdésének, de legalábbis megreformálásának egyre szelídebb és egyre kevésbé kimondható vágya. Távoli tájak, ki nem használt lehetőségek hívó szavát halljuk és kicsit, amikor senki nem figyel ránk, eltűnődünk, vajon így van-e minden a legjobban, ahogy mára kialakult az életünkben...? Aztán eszünkbe jut, hogy ki mindenkinek kellene még itt lenni most mellettünk, hogy teljes legyen számunkra az új év köszöntése.

De, szerencsére, erre már nincs idő, bontani kell a pezsgőt, az órák kongatni készülődnek és mindjárt felcsendül a Himnusz. Miközben áthat bennünket a pillanat fensége, már legfeljebb arra gondolunk, hogy új életet kezdeni sose késő és sohase korán. De leginkább örülnünk kell annak, ha folytatni tudjuk a régit.

Időszámítás

Ránk köszöntött a nyár. Ezt, ha nem tudnánk, akkor megtudjuk abból, hogy senki nem található, mindenki a jól megérdemelt szabadságát tölti. Ha valaki a kedves olvasók közül netán valamilyen riportot talál, akkor vagy el se olvassa vagy kétségekkel fogadja az olvasottakat. Mert, hogy az anyagot nem mostanában vették magnóra az biztos!

Mi, az ártatlan és ártalmatlan közönség el se tudjuk képzelni, hogy milyen távtartó ismétlések vannak, mégpedig szép számmal. Csak szegény Borbás Marcsi, a Gasztro-angyal nem tud mit kitalálni, hiszen a hó ott fehérlik a megölt disznó mögött és az ingyencek forralt borral melegítik magukat, ameddig a húsok sülnek, főnek.

Bezzeg nyáron egyik riport frissebb, mint a másik, hisz az „anyagot” akkor, ott helyben még aznap reggel vették fel. De hogy is van ez, vegyük szemügyre.

Mert ha bármilyen szakembert, orvost, döntéshozót megpróbálunk elérni, már halljuk is a csilingelő választ: „Szabadságon van és ebben a hónapban nem is lesz” Vagy: üdülni van az Antillákon egy üzletfelénél és amikor elment, nem mondta mikor jön vissza.” Vagy: odavan körülfutni a Földet és csak az isten tudja, hogy mikorra kerüli meg? Vagy: elment a gyerekeivel, meg a feleségével vitorlázni, de szél, már hetek óta nincs. Vagy: most jöttek meg az anyósék és nekik fogalmuk sincs, hogy meddig maradnak?

Szóval valahogy így mennek a dolgok így nyár derekán: senki nem található sehol!

Aztán persze, Virágkarnevál után, meg az iskolakezdés közeledtével kezdünk visszánépesülni és a dolgok mennek a maguk módján, az év során megszokott mederben. Jó, a srácnak még nem lesz könnyű albérletet keresni, mert az egyik kicsi, a másik huzatos, amaz meg drága. De a végére, amikor a tanerő megnyitja az évet, mindenki lakik valahol, indulhat a verkli!

De addig ne keressünk senki olyat, aki fontos és akkor remélhetjük, hogy bennünket sem keres senki! Illetve nem talál.

Csak a Központi Statisztikai Hivatal vigasztal meg minden nap az adataival, hogy ez is, az is, meg amaz is jobb, több, nagyobb most, mint tavaly ilyenkor volt. De hogyan? Kik csinálják ezt a fejlődést és mikor? Netán, akik nincsenek szabadságon? És itthon töltik a „vendégéjszakájukat”? Bizony. Hosszú évek óta....

Kutya egy világ

Alex kutyám, a rendíthetetlen ambíciójú négerbarna vizsla sohasem ismerte meg a vadászás sokak által dícsért gyönyörűségét. Legfőképp azért nem, mert én sem, márpedig a sors az én sorsommal kötötte össze az életét.

Apja Deny, a fékezhetetlen kalandor, a drótszőrű német vizsla és anyja, a hírhedt hamisságú magyar vizsla, Luli régesrég az örök csalitosban kergetik örök áldozataikat, mint ahogy a néhai testvérek is úgy tudom sorra elköltöztek a halványuló emlékezetbe az alomgazda Magyar bácsi után. Alex nem lett diadalittas vadász, nem lett hétpróbás kalandor és alattomban sem támadott meg senkit, de él! Kutyakötelessége a házörzés. Egyszer egy kóbor patkány viszont kénytelen volt elismerni —földi pályafutása utolsó tizedmásodperében -, hogy mégiscsak vérbeli vadászskutyával áll szemben.

Alex nem ismerte meg a szerelem gyönyörűségét sem. Kóborlásra nem volt lehetősége, magam pedig méltóságon alulinak tartottam, hogy kerítőnek csapjak fel kutyám érzelmi, de főleg biológiai igényeinek kielégülése céljából. Így aztán lehet, hogy nem volt igazán boldog, de igazán csalódott sem. Mit vadászat és mit szerelem! – az élet már csak úgy van kitalálva – szerencsére -, hogy amelyik ízébe nem kóstolunk bele, annak nem érezzük a hiányát sem.

Egyetlen valamirevaló szabadidős elfoglaltsága a labdázás. No nem a férfias futtbal, a divatos tenisz, vagy az előkelő golf, hanem egyszerű, bugyuta kutyalabdázás egy szétrágott, ócska, zöld gumilabdával a Víztorony alatti domb üvegcséréppel és más szeméttel bőven piszkított tisztásán. A dolog abból áll, hogy én a világ minden égtája felé eldobálom a labdát, ő meg robog szárnyalva csapódó fülekkel, már-már összeakadó lábakkal és hozza dübörögve. A szélrózsa minden irányából – oda se neki bokor, tüske, üveg vagy szemét – visszahozza a lábam elé és tekintetével jelzi, hogy újból dobassék el. Én pedig pöfeteg elégedettséggel nyugtázom, hogy micsoda örömteli perceket szerzek a kutyámnak.

Vagy... És ha... Te szentséges Atya Úr Isten! Mi van, ha a kutya is azt hiszi, hogy ő szerez örömteli perceknek nekem? Ha azt hiszi, hogy az én hányavetségemet, amivel széthajigálom a labdát, ő teszi rendbe azzal, hogy visszahozza. Hiszen közben hányszor várja el a hálás simogatást szolgálataiért, és hányszor akarta szétmarcangolni, ízekre szagatni azt a rohadt labdát.

Eltérő jelzőrendszerünk miatt a titok örökre titok marad, már minthogy ki kivel tesz jót, hogy ki szerez örömet a másiknak. Ott a dombon a kutya és ember viszonylatában jól van ez így. A természet törvényei ahogy összekötnek, úgy el is választanak bennünket egymástól. Elég, ha a szándék nemes. Hát a családban? Hát a társadalomban? Hát a történelemben? Én azt hiszem, te azt hiszed, ők azt hiszik. Pedig beszélni is tudnánk egymással. Még hozzá anyanyelvi fokon.

Kutyabaj

Alex kutyám a rövidszőrű német vizsla öntudatára ébredése pillanatától, a természet megmásiíthatatlan rendje szerint, örökös perben, haragban áll a macskákkal. Lehet, hogyha érdekegyeztetésre került volna sor közöttük, netán diplomáciai kapcsolatfelvételre, akkor az ősi ellentét kibékíthető lett volna, ám a felek ettől mereven elzárkóztak.

A macskák – bőven volt belőlük a szomszédos kertekben – óvakodva surrantak, sandán osontak, vagy büszkén lépdeltak keresztül-kasul udvarunkon, ami ugyebár történelmileg Alex felségterülete volt. A mi kutyánk ágaskodott, ágált ugatott, de hiába. A macskákból hamar tudatosult, hogy az ellenfél korlátozott a mozgásában, ezért aztán minden reális veszély és következmény nélkül kóborolhatnak keresztül-kasul kideríthetetlen céluk felé. Pályájuk persze nagy ívben elkerülte a kutya szűkre szabott mozgásterét. Ez még akkor is így volt ha Alex, a jóvoltomból, tartósabban távol volt ettől a körlettől.

A fátyolosodó augusztusi napok egyikén, aztán tizenegy éves szervezete egyszer csak szétválaszthatatlanul összegabalyodott az elmúlás üzenetével. A halandóság olyan támadást indított ellene, amivel szemben a küzdelem reménytelenné vált. Alex ott feküdt napokon át az udvar közepén – mozgásában immár nem korlátozva – régi kabátok között, szérumokkal teleinjekciózva a lét és nem lét határán. És csodák csodája nem jöttek a macskák. A nagy ellenfél magatehetetlenül hevert. Tirke-tarka bajszos bosszantói az ember számára szokatlan tisztelettudással gubbasztottak megszokott kertjükben, tálkáik mellett vagy az alacsonyabb tetők hajlatain.

Egy hét múlva Alex mégegyszer erőre kapott, de hamarosan eljött a nap, amikor már csak az életösztön tartotta benne kétségbeesetten utolsó állásait. Harci kedvének és kötelességtudatának maradék foszlányai is távozni készültek belőle, amikor kimondtuk a felmentő ítéletet, a döntést a kegyes és gyors pusztulásról. Egy gépkocsi csomagtartójában tette meg a végtelen út első kilométereit Isten kegyelmét sóhajtó ligetei felé. Kívül a város határán, ahol a mezők és a fák derűs foltjai ölelkeznek egy puska dörrenése jajdult visszhangzóan a távolban legelésző bárányok fölött. A házörzőként élt vadászkutya ekkor ismerte meg, egyetlen elsötétedő pillanatra, a vadászfegyver hangját.

Mire hazaértem elárvult körlete kellős közepén egy gírhes, vöröses szőrzetű kismacska görnyedt az eltávozott ételeslábasában és egykedvű nyugalommal eszegette a maradékot

Vetés és aratás

Ha alacsonyan szállnak a százmilliók, akkor ott történni kell valaminek. Mert ha pénzről van szó az emberek menten akarni kezdenek valamit, ami aztán vagy sikerül vagy nem. Elnézést kérek, amiért belekontárkodom a témába, mert matematikából nem voltam egy szellemi zsonglőr soha. Hogy melyik

volt előbb, az én ellenérzésem a számokkal kapcsolatban vagy a költségvetés eleve érthetlensége, azt nem tudom, de az egyikből egyszer csak következett a másik. A sorrend tulajdonképpen nem számított.

Csak azt nem tudom, hogy csinálják? De csinálják!

Szinte pillanatok alatt, kiderül, hogy erre mennyit kell elkülöníteni, az várhatóan hány százmillió lesz, arra meg honnan lesz bevétel. Persze rengeteg nullával. És mindenki, aki ért hozzá hallgat, aki meg nem az még inkább, mert az oda se figyel rá!

Valami olyasmi történhet, hogy reggel a szakember vagy döntéshozó felébred, meghallgatja, hogy mennyi lett a Bayern meccs végeredménye és lefőzi a kávéját. A felesége még pirít neki két kenyeret. Ezalatt megtudja volt vőlegényétől, hogy ma a hazai könnyűipar számainak kell kijönni választottjának, vagy a keleti megyék agráriumának ezért nem szabad őt idegesíteni. Azután irány a parkoló, a reggeli csúcs, a dugó, de azért általában beér.

Köszön a többieknek, bekapcsolja a számítógépét, majd lemegy az első emeletre, az automatához, hogy igyon még egy kávéját. Mert nem akármilyen feladvány! Aztán feljön, odaül a monitor elé és már sorjáznak is a számok. Szóval az annyi, mint annyi, mint – nem annyi azért nem lehet, majd a munkatársak visznek részanyagokat és besegítenek, hogy kiderüljön az igazság. Oda elég lesz 150 milliárd, de lehet, hogy valamivel többbe fog kerülni. De annyival azért nem! Százmilliárdot vegyünk csak ki belőle!

Közben kollégák jönnek, munkatársak cikáznak, problémák merülnek fel, de semmi gond, még átfutja egyszer-kétszer az anyagot és ki kell ugrani a hibának! És kiugrik! Jó, igaz, legyen 170 milliárd, abból még baj nem lehet! Ehhez csak hozzáadja a többi megyét és kész is! Mehet az országgyűlés elé! Ha nem hiszi a túloldal, akkor járjanak utána!

Csak hazafelé nem jut eszébe, hogy mennyi pénzt kellene levenni a számláról, hogy megvegye, amit a felesége mondott vacsorára, meg az se jut eszébe, mennyi pénzt kért a fia a hétvégi haverozásra? De hát mire ne figyeljen még? Káptalan az ő feje?

A legfontosabb, hogy átmenjen a jövő évi költségvetés! Mert ha nem megy át, akkor hogy leszünk azután?

Hírérték hódokkal

Ez az év aligha lesz az évszázad esztendeje. A vírus itt szambázik közöttünk. Minden hol leáll, hol újraindul, alig van valami abból, aminek lennie kellene. Növekszik a munkanélküliség, a foci is leáll, a nézőket hol beengedik a meccsre, hol nem. Márpedig az a világ, amiben nincs foci, az valójában talán nem is nevezhető világnak. A nagy cégek megtorpannak, a vállalkozások hanyatlanak, az emberek lassacskán tönkremennek, a kórokozó meg röhög a markába. Minden csupa szabályozás, minden csupa tiltás, minden csupa riasztás, csupa riadalom és félelem!

És akkor jön egy hír, ami arról szól, hogy valahol, valamelyik állatkertben született két hód. Mindkettőt azon mód elkeresztelte a környezet. Az egyiket úgy hívják, hogy Járvány a másikat úgy, hogy Karantén. Ezt olvasva elmosolyodtam, sőt talán elnevettem magam.

Jókedven lett tőle. Mert ha olyan világban élünk, ami így képes reagálni egy valóban világnagy bajra ott talán még nincs veszve minden!

Jóvátehetetlenül

Az ős kertek alá surranó hűvösei borongóssá teszik a hangulatunkat. Ilyenkor nem bocsátjuk meg magunknak még a megbocsátható vétkeinket sem. Azokat, amik miatt a párás reggelek oszlani alig akaró melankóliája újra megkondítja bennünk a lelkiismeretet mélyebb tónusú harangocskáit.

Eszteendő is lehet annak, hogy elígérkeztem riportot csinálni Mátészalka talán legidősebb emberével, Fonalka Sándor bácsival, akit, ha jól emlékszem kilencvenhetedik születésnapja alkalmából köszöntöttünk lapunk hasábjain. A hír megfogalmazása adta az ötletet, hogy alkalomadtán felkeressem családjá körében és elbeszélgessünk három emberöltő tanulságáról.

Azért, mert ismertem, ahogy ismerte és tisztelte az egész város. Óvatosan lépő, aprócska, kedves alakja naponta tűnt fel a főutcán a dolguk után sietők forgatagában. Ilyenkor tudatosan, de önkéntelenül is vigyázott rá mindenki, felnőtt, gyerek és fiatal egyaránt. Úgy, ahogy magas kort megért öregekre, nagy idők nagy tanúira csak vigyázni lehet. Ahogy rájuk vigyázni illik nekünk, a rohanásban érzéketlenné váló utódoknak.

A rohanás, a dolgok és ígéretek összezsúfolása bizony, nekem is átrendezte a megbeszélt napot: a látogatás, a riport Fonalka bácsival elmaradt. Majd kimentem magam a családnál – gondoltam – és elkészítjük egy másik alkalommal. Mert mindig az öregeket várjuk meg, mert azt hittem, hogy Fonalka bácsi örökké fog élni és egyszer majd csak sort kerítünk a beszélgetésre. A tévedéseink közül utólag az eleve nyilvánvalók fájdták leginkább a lelket.

Az a riport már nem készül el, mert nem készülhet el soha. Nem fogom megtudni, ezáltal olvasóim sem immár, hogy egy első világháborúban bekövetkezett sebesülés következményével, rokkantan miként lehetett olyan derűsen végigélni ezt a századot. Hogy lehetett úgy tekinteni világra, történelemre és emberekre, hogy abból mindig a megbékélés szelídsége viragozzék fel végeredményként.

Fonalka bácsi az idén nyáron lejelentkezett a volt bajtársak koszorújában az égi regiment szolgálatára. A találkozás örökre oda. Egy be nem váltott ígérettel, egy meg nem valósult jóakarattal megint szomorúbb lettem. Mert az életben az a legkegyetlenebb, hogy a pillanatok visszahozhatatlanok. És vannak mulasztások, amiket jóvá tenni sem lehet utólag.

Kártyajátékok

Nem messze van az idő, amikor már nem lesz pénz, csak cafetéria. Nem kell bíbelődni címletekkel, nem kell azon gondolkodnia senkinek, hogy ki legyen látható rajta és mit ábrázoljon a kép? A dolog úgy működik majd, hogy 3 db Szép kártya ér majd egy Szebb kártyát, amiből 10 darab beváltható lesz egy Legszebb kártyára és azzal aztán irány az elfogadó hely!

De lesz Erzsébet, Szent Imre és Károly Róbert utalvány is a kis- és középvállalkozók részére, hogy legyen nekik miből vállalkozni. Ez arról jutott eszembe, hogy épp egy nagy bevásárló központ hosszú

sorában kígyóztam, és már épp dohogni készültem, hogy miért nem megy a sorunk, amikor elértem abba a távolságba – közelségbe – a pénztártól, hogy átláttam a helyzetet. Ami arról szólt, hogy elől, aki már odaért a „tettek” pultjához, az hozzálátott kiegyenlíteni a számláját. Igen ám, csak hogy itt kezdődnek a bajok! Mert kiderül, hogy nem a négytojásos tészta volt akciós, amit a vevő levett a polcról, hanem a mellette levő, a 8 tojásos, de az már nincs, elfogyott. Mindig mindenhol az fogy el legkorábban, ami akciós! Természetesen falig! És akkor rájövünk, hogy nem néztük meg a kaukázusi kefirt, vajon annyi e még, mint a múlt héten volt, vagy már visszadrágult?

Előkerül – nem a pénztárca – a bónuszokat tartalmazó táskácska, amiből valósággal árad a kedvezmény, csak szét kell válogatni! Mert nem mindegy, hogy valamit megvehetünk valamelyik utalványért vagy ürítsük ki mégis a pénztárcát, amiben a jövő hónaptól úgyszólván több marad? A KSH adatai szerint. Nem! Vessük be valamelyik kártyánkat, a szépet, a Széchenyit vagy az Erzsébet utalványt és akkor még vissza is jár legalább egy pihenőkártya.

Mikor idáig eljutunk, észrevevesszük, hogy olcsó foszlós kalácsot hoznak ki a raktárból, amit milyen jó lesz enni az akciós kakaó mellé. Tehát vissza! Igen, a soron át, sűrű bocsánatkérések közepette, mert közben a soron kívüliek, már hordják szét a kalácsot, mert most hűségutalványra is adják.

Fémpénz nem lesz egyáltalán – hogyne, hogy lehúzza a zsebünk – csak emlékérmék lesznek forgalomban, viszont azokkal csak az emlénapokon lehet fizetni, úgyszólván figyelni kell.

Így fogunk élni: pénztelenül és gondtalanul. Nem is mondhatja ránk majd senki, hogy minden gondolatunk a pénz körül forog!

Titanic

A Titanic elárasztotta a világot. Ahogy annakidején bezúdult a sokszorosan sérthetetlennek nyilvánított kazettás szerkezetébe a víz, úgy zúdul most be a film és vele együtt a jelenség a médiák nyitotta réseken, hasadékokon és miegymásokon át a köztudatba. Az emberek nem tudnak menekülni előle, mert Clinton szexuális életének és az emberi szövetek kiszállításának "mentőcsónakjai" kevésnek és elégtelennek bizonyulnak ahhoz, hogy elvonják róla a figyelmet.

Pedig a kritikusok derekasan, mit derekasan: elkeseredetten, néha már fogcsikorgatva harcolnak a bűnösen látványos film ellen, holott tudhatnák, az érdeklődés feltartóztatására nagyjából annyi az esélyük, mint a süllyedő Titanicból volt vödörrel kihordani vizet. Már csak azért is, mert a régi rendszerben megtanulta a néző, hogy ha valami úgy igazán a közönségnek tetsző volt vagy annak ígérkezett, akkor azt a szocialista kultúra nevében úgy lehúzták hivatalos és hívatlan bírálók, hogy legfeljebb a bányamentők találtak rá a központi megítélés legmélyebb aknáiban. Nem úgy a közönség! Az bizony épp erre fel kezdett áramlani, zarándokolni a mozik nézőterére, hogy mégiscsak megfertőzze magát egy kicsit azzal a bűnös nyugati varázslattal, amire imígyen még külön is felhívták a figyelmét.

Most így vagyunk a Titanic-szindrómával. A változás legfeljebb annyi, hogy egyes ítések elájulnak Cameron filmjétől, míg mások rosszul lesznek tőle. Az utóbbiak rosszullétét pedig ugyan az váltja ki,

ami az előbbieket ájulását: a látvány, a kivitel, a pazarlás. Nagyon valószínű, hogy az igazság valahol félúton rejtőzik: ájulás és rosszullét között.

Az utolérhetetlen műveltségű, intelligenciájú és ítéletű Szerb Antal így vélekedett Rostand világsikeréről a Cyránoról: "giccs, de gyönyörű!" Mert ő volt Szerb Antal! Pontosabban: ehhez úgy látszik Szerb Antalnak kell lenni! Vagy: ehhez kell Szerb Antalnak lenni!

Ám maradjunk a Titanic fedélzetén: nézem a felvezető vagy beharangozó filmet, ki tudja hányadikat, ki tudja melyik csatornán. Hallgatom az alkotókat, csodálom a bejátszásokat és már megint elszomorodom egy kicsit. Magunk miatt. Lám a film stábja csak a szépre emlékezik! Minden oké és mindenki happy! Legalábbis kifelé! Szó sincs konfliktusokról és szó sincs kudarcokról vagy sikertelen próbálkozásokról, átírásra kényszerült jelenetekről, netán pillanatnyi sikertelenségről! A milliók meg csak ámulnak és csettintgetnek: hát igen, ez már döfi, így kell ezt!

Mert ha a Titanic itt készült volna, hamarosan kiderül: nincs pénz, nincs víz, nincs hajó, jéghegyről már nem is beszélve. Ezzel szemben van konfliktus, mélypont, tisztázatlan gazdasági háttér és imitt-amott beszivárgó politikai érdek. Szerencsére mi nem ilyen mozával szoktuk megmutatni magunkat külföld mozinézőinek: filmjeink többnyire egy ócska bérház koszos konyhájában játszódnak, ragacsos edények és bűdösödő szennyes hegyei között. Hőseink gyűröttek, mosdatlanok, trágárok és bőfögnék. Sőt! Van, amikor kifejezetten hülyék! De nem ám egyesével, hanem kollektíve, mindenestül.

Hogy kedvet csináljunk magunkhoz a világnak!

Vízfakadás

Egy fertályórányi magyar sors rajzolódott életképpé azon a szomorú színű őszi délutánon Komlódótófaluban. Az eget grafit, meg galambszürke felhőtömbök csíkozták, és a földút horpadásaiban tócsák jelezték, hogy nemrég esett. Mintha a természet is vízzel akarta volna köszönteni a készülődő ünnepséget. A kis falucska nagy eseményét, hogy megjött a vezetékes víz és ezzel befejeződött Szabolcs-Szatmár-Bereg vízművesítése.

A kocsik Csenger felől kanyarodtak az óvoda épülete elé, amellyel szemben, egy tisztáson komolykodott az avatásra váró vízmű. A Várva várt, a Kedves! Vezérlő egységének két doboza kékre festett kerítés mögött magasodott megilletődötten. A talajt körben olyan szépen elgereblyézték, mintha alant nem is vízvezeték és annak herkentyűi működnének, hanem kényes dísznövények magját rejtene a föld. A vendégek – köztük államtitkár-helyettes, vezető térségi hivatalnok, megyei tisztségviselő – apró szigeteket alkotva álltak körül a létesítményt.

A polgármester meleg szívéllyességgel köszöntötte az egybegyűlteket, köszönte a megtisztelő látogatást, tudatában annak, hogy ilyen beosztású emberek, ráadásul egyszerre és ennyien aligha jönnek el hamarjában errefelé. Beszért az ottlakókról, idősokról, fiatalokról, a vízműről és a környék aprófalvait sújtó problémákról. Keresetlen szavai az övéi iránt elkötelezett, mindent elintézni és kijárni akaró, mondhatni küldetéstudattal megáldott ember megnyilatkozásai voltak. Csak a falubeliekből alig

láttunk embert, azt a néhányat is tisztos távolságból. Ilyen lenne a magyarok szerencséje? Mire volna okunk és lehetőségünk örülni, amikor pont az öröm és ikertestvére, a szeretet vész ki a világból?

Aztán átvágták a nemzeti színű szalagot, és a közönség rövidke sétára indult a tájba lapuló porták irányába. Egy néni akkort ért az utcai csaphoz, hogy vizet vigyen a vacsorafőzéshez. Távolban, a felhők alatt addigra derülni kezdett. Vékonyka, világos derengés kúszott a látóhatár fölé.

Gyermek a boltban

A gyermek édesanyjával jön a boltba. Nem köszön, elvégre anyu sem szokott, mert mi van, ha nem fogadják. Anyuci kicibálja a műanyag kosarat az ajtó melletti nagy halomból és indulnak a pultok felé. Ő a bevásárló szekértkéket jobban szereti, azokkal lehet kocsikázni, de ahogy apa szokra mondani, „az élet nem kívánságműsor”! Szóval, amíg anyu kosarat választ, megtalálja ami nem ragacsos, nem tejes és két füle van, addig ő körülnéz. Nagyjából hasonló érdeklődéssel, mint Napóleon a marengói csataterén a támadás előtt.

Az édesanya eddigre már felkosarazta magát, így kézenfogva indulhatnak a polcok rengetegébe. Jól tudja ő, amit már otthon, meg az utcán is a lelkére kötött az anyu: nem követelődik, ahogy szokott, legfeljebb egy rágót kap és kész, aztán befogja a száját, mert ha nem, akkor ez volt az utolsó eset, hogy magával hozta.

- De miért csak olyan kevés dolgot tesz a kosárba, amikor annyi minden finomság van körös körül? Meg egy rágó különben sem rágó – gondolja végig parányi agyában az állapot tarthatatlanságát, és egy óvatlan pillanatban kinyúl egy zacskó Negróért.

Erre töltött-, kemény-, gyógy- és selyemcukorkákkal teli zacskók valóságos zuhataga indul meg lefelé a polcra. Láttára az őrt álló eladó ideges lesz, a boltvezető még idegesebb, az anyu meg a legidegesebb. Az eladó szerint jobban kellene ügyelni a kicsire, a vezető szerint az anyuka miért hozta magával, ha egyszer nem tudja fegyelmezni, egy néni szerint legalább ilyenkor az apjának kellene vigyázni rá, egy bácsi meg azt mondja, hogy a mai gyerekeknek semmi sem elég, bezzeg ő hajdanán csak a medvecukrot ismerte, mégis ember lett belőle.

Anyuci fölszedegeti a zacskókat a földről, aztán kétszer is megrángatja és elsziszegi: haszontalannak, szófogadatlanak tartja, ezen kívül is az agyára megy és most már nem vesz neki rágót sem. Közben ő, fájdalomdíj gyanánt, egy szelet csokit, egy kis tábla csokit és két túrórudit átmenekít anyja árván hagyott kosarába. Rövid közelharc után még megszerez egy csomag ropit. Mellé kólát követel.

A boltban megáll a forgalom, eladók, vevők, mind csitítani próbálják. Hiába. Anyuci már mindent a kosárba tesz, amit kért, sőt műsoron kívül megeteti egy óriás Túró Rudival, mondván, majd a pénztárnál felszámíttatja, csak jussanak már ki innen. Csendesülő nyafogás, hüppögés kíséretében végre kijutnak.

Szemben velük anyuka jön gyermekével. – Remélem megértettél: legfeljebb egy rágó és kész – hallatszik, és belépnek a bolt ajtaján.

Hány tusa egy győzelem?

Csodálkozással vegyes borzongással nézem a Néma szemtanú című sorozat kellemes külsejű kórboncnoknőjét, aki jól érzékelhető hivatásszeretettel végzi munkáját: megállapítja, hogy a hullán hol van bevérzés, ütés nyoma, vérömleny, hegyes tárgy behatolásának jele, hogy a körme alatt található-e idegen bőrfoszlány vagy mikor alvadt meg a vér a koponyáján, amin egyébként néhány hajfürt csomókban áll. Guszta. Ezért csodálom a hősnőt. Mert nyilvánvaló, hogy én nem lennék kórboncnok, még akkor sem, ha tisztességgel megfizetnének érte, a hölgy meg élvezi!

Tűzoltó sem lennék, mert se testem, se lelkem nem kívánja lélekszakadva rohanni egy égő ház ki tudja hányadik szintjének folyosóján, gyerekesírást hallva, miközben a lángok egyre inkább nyaldossák az azbeszt ruhámat. Nem is említve a kútból kihúzendó áldozatot, mint feladványt, a fa tetejéről lesegítendő gyereket, macskát vagy befogandó papagájt. Nem, nem és nem! Pedig a tudósításokból látható, hogy akik ezt az ízig-vérig férfias foglalkozást választották, még bizonyos értelemben élvezik is a helyzeteket. Különbözik miért mentek annak, aminek mentek? De mi lenne velünk nélkülük?

Mindez arról a hősies futásról jut eszembe, amelyet újdonsült öttusa világbajnokunk produkált a végső versenyszámban, a Margit-szigeten több mint 12 ezer ember tombolása közepette. Ahogy vitte előre a szíve, nyakán egy olyan ellenféllel, aki az addigi eredmények alapján 10 másodperccel gyorsabb nála és mindössze eggyel indult később! De mi az a kilenc másodperc, amikor mindenki talpon és a szívét is benyújtáná neki ott a kanyarban vagy az egyenesben, hogy azzal is gyorsabban tudjon futni a mögötte lihegő előtt. Az utolsó métereken pedig már önkívület és mámor! Olyan, amilyen Balczón is úrrá lett, amikor az olimpiai győzelemhez vezető út utolsó körét megtette.

Meg ahogy a birkózó Növényi győzött, a súlyemelő Földi, a kardozó Szabó Bence, Koko és az úszók: Darnyi, a csodálatos Egérke és most Kovács Ági. Akik le tudták győzni azokat a holtponthoz, amelyek átokként ülnek olykor rajtunk magyarokon. Hogy a döntő pillanatban az a plusz, az a megmagyarázhatatlan többlet hiányzik belőlünk, amely megkoronázná a sikert.

A hétvégén indul a foci, de fölösleges lenne most itt párhuzamokat vonni, hogy hova jön még a legjobb játékosok teljesítménye is az öttusázókéhoz és a sportágukban elfoglalt helyükhöz? Hogy a világbajnok, az Európa bajnok, az olimpiai bajnok nem azon gondolkodik, hogy átigazoljon-e valami külföldi másod- vagy harmadosztályú egyesülethez, ahol jobban megfizetik és nem azon tanakodik a menedzserével, hogyan lehetne a szerződésben foglalt összeget valamilyen módon feljebb srófolni egy kicsit, hanem fut, úszik és nyer!

Ezt fölösleges tovább "ragozni" mert elcsépett. Egyet tudomásul kell vennünk: nem egyforma fából faragtak bennünket! Az egyikünk ilyen, a másikunk olyan. Más összetételűek, génbeállítottságúak, akaraterejűek, fizikai adottságúak lesznek kórboncnokok, tűzoltók, újságírók, banktisztviselők, hegedűművészek, öttusázók, ökölvívók, úszók súlyemelők és persze futballisták.

Vivát a győzteseknek, üdv az áldozathozóknak, de örüljünk annak is, hogy elkezdődik az az oly sokat szidott játék is újra!

Talány és fazék

Fazekat akkor vásárol az ember, ha a meglévő tönkrement, kilukadt, illetve amennyiben más ürtartalmút, nagyobbbat szeretne, mint amije van. Az első, a lukadásos esetben hajdanán nem rohantak azonnal boltba a népek fazékért, hanem megvárták a drótost, aki – ha létrejött az egyezség a háziak és közte – foltot tett a szóban forgó edény fenekére. Úgy mellesleg vele ijesztgették a gyerekeket, („ha még egyszer ilyet csinálsz, odaadlak a drótosnak”), ám ezt a házaló sohasem számította fel, hanem elfogadta a hálásnak cseppet sem nevezhető szerepét. A drótosok már jóideje kihaltak, így aztán a gyermekek vásottabbja minden visszatartó félelem nélkül válhat még vásottabbá, nem ritkán gonosz felnőtté. Lehet, minden rossz a drótosok miatt van. Miért haltak ki?

Más eset az ürtartalom, amikor a család úgy határoz, hogy a jövőben hosszabb lére ereszti a levest, ugyanannyi vagy legtöbbször kevesebb húsból, mint eddig, és ehhez keresnek fazekat. Ilyenkor, általában a családfő indul a nagyobb edény beszerzésére. Ez régente egyszerű volt: irány a szaküzlet! Amióta viszont mindenütt minden elképzelhető, nem árt benézni fazék végett még a divatáru, vagy illatszert boltokba, butikokba sem. Ki tudja, hol botlunk a legjobb áron vágyaink edényébe?

A sokadik üzletben aztán a fent jelzett családfő – kézbe véve az otthoninál szemre nagyobbnak látszó fazekat – alaposan elcsodálkozik: szép piros fenekét fürkészsze kiderül, hogy az nem annyi vagy annyi liter, hanem példának okáért 24 centiméter. Erre nem számított! Meghökkenésének hangot adva az eladókhoz fordul, akiknek megoszlik véleményük a magasság vagy átmérő ürtartalomra való átszámításának kulcsáról. Nem derül ki hát meggyőzően, hogy egy centiméter fazékban hány deciliter káposztás paszuly rotyogtatható. Először otthon mértéket kellett volna venni a régi edényről és azonmód, adatokkal, mércével felszerelten indulni a boltba, elvégezni az összehasonlító adategyeztetést. Mivel ezt könnyelműen kihagyta, marad a becslésre hagyatkozó vásárlás.

Hazafelé még vesz másfél kiló könyvet. A buszon elolvas egy százfokos írást az újságból, ettől két liter búbanat költözik a szívébe, amin legfeljebb három atmoszféra Tokajival lehetne segíteni. Majd otthon, gondolja, pontosan beméri a fazekat az első szögmérővel, ami a keze ügyébe kerül. Lám-lám a naptár már 110 kilowattnyit fordult ebben az évben. Hogy múlik az idő!

Korkérdés

Vannak, akik idősebbnek és vannak, akik fiatalabbnak látszanak a koruknál. Ez fajta kérdés, alkati kérdés, életvitel kérdése, meg minden együtt. Gyerekkorunkban szeretnénk, ha idősebbnek hinnének bennünket aztán, úgy 50 után meg azon fáradozunk, hogy fiatalabbnak tűnjünk inkább – ha lehet. Erre alkalmasint öltözködéssel, frizuraválasztással, életmóddal, a hölgyek némi sminkeléssel igyekeznek rásegíteni egy kicsit, mármint a kívánt hatás erősítése kedvéért. Aztán ez valamilyen szinten sikerül, aminek persze mi örülünk, annak rendje és módja szerint

Magam a fiatalabbnak látszók fajtájához tartozom, tartoztam, hosszú ideig volt az, hogy nem egy korcsoportba valónak látszottam volt osztálytársaimnál, amit a híres színész, Trokán Péter meg is jegyzett a 40 éves érettségi találkozón: – Hogyhogy te nem öszülsz? – kérdezte a hosszú asztal másik végéről, mivel neki már addigra jócskán „deressé tette a határt” az élet.

–Látod, még arra sincs időm, hogy őszüljek – vicceltem el a kérdést távolról.

Erre a fajta tulajdonságomra büszke is voltam jó ideig, főleg olyan helyeken, ahol valamiért, valamilyen, dokumentummal igazolni kellett az életkorunkat. Vagyis azt, hogy már vagyunk vagy épp azt, hogy nem vagyunk annyiak. Hogy körrel jelölt korosztályhatár már nem vonatkozik ránk, és nézhetjük, akár a malackodós vagy idegrongyoló filmeket is.

De semmi nem tart örökké! Egy napon, nagy büszkén szállok fel a tömegközlekedés valamelyik járművére és készülök megmutatni a személyazonossági igazolványomat, hozzáfűzve, hogy én már személyivel járok, azaz nemhogy nyugdíjas vagyok, hanem megszűnt a jogviszonyom a közlekedési vállalatokkal, amikor a vezető szinte fel sem nézve a dokumentumra, csak annyit mond: - Látom!

Egy világ dőlt össze bennem! Hát elmúlt az ifjúság? Immár láthatóan is?

Aztán tovább „romlott a helyzet” mert mostanában már csak intenek a vezetők és annyit mondanak udvariasan, hogy „menjen, foglaljon helyet!”

Sőt még rosszabb: elérkezett a látványos öregkor kezdete! Eddig ugyanis az ellenőrök még néha megnézték a személyimet, de most csak legfeljebb oda pillantanak és mennek tovább. Újabban meg se néznek!

Nyelvében él a „köz”

Minden kornak megvan a szakzsargonja, amióta világ a világ! Folyamatosan alakul a kor divatjához és befolyásolja a kor stílusát! Minden új szóhasználat beszivárog és helyet csinál magának a köznyelvben, ilyen-olyan-amolyan mértékben. Ebből, van, amit elfogad és magáévá tesz a köznép, és van, amit nem!

Labdarúgásban a csapatok már rég nem játszanak, nem fociznak, hanem „alkotnak”! De, akiknek nem megy jól a játék, azok nem formán kívül vannak, hanem „momentumuk” sincs!

A csapatokat nem összeállítják vagy válogatják, hanem „építik”, ők maguk pedig – leginkább támadásban, ha van nekik egyáltalán – „építkeznek”. Meg ilyenek...

De a jelenség természetesen ott van a politikában is: nálunk például annyi a helyettes államtitkár, hogy egymásba ér a „hajcsatjuk” – finoman fogalmazva. De kik ők?

Mert, igen, vannak miniszterhelyettesek államtitkári rangban, ezt értjük, ezt nem kellene cifrázni, nem kételkedünk benne! De a ma használatos megfogalmazás szerint ők csak államtitkár helyettesek (a helyettes államtitkár ugyanis ezt jelenti), viszont akkor ki államtitkár és ki miniszterhelyettes? Talán jobb lenne egyszerűen miniszterhelyettesnek vagy államtitkárnak címezni őket, mert ez a helyettes államtitkár valahogy nem jön ki. Nem tudjuk mit jelent, miről szól?

A „megmérettetés” súlyra vonatkozik és nem mindenre, mivel „könnyűnek” találhatik

A „kihívás” történelem! Az angol Toynbee találmánya, hogy a história kihívások és válaszok története. „Az oszmán birodalom kihívására válaszul Európa létrehozta az Osztrák-magyar monarchiát”, de ma a legkisebb tornászlány is kihívásról beszél verseny előtt.

A másik a „hiánycél”! Kérem tisztelettel, semmilyen hiány – még egy forint hiány sem – lehet cél! Azért nem, mert hiány! És ami hiány az negatív, az rossz, az kellemetlen, elkerülendő, kiküszöbölendő, következésképp üldözendő. Miért nem fogalmazzuk úgy, hogy megengedhető vagy még elfogadható hiány. De cél? Hát hogyan is vagyunk kérem?

Nem rossz a „munkahelyteremtés” sem! Mert, ha jól értelmezem, akkor inkább munkát, keresletet, feladatot kellene teremteni, nem munkahelyet. A munkahely ugyanis önmagában nem termel semmit, csak van. Oda be lehet menni, mondjuk eső elől (Volt már ilyen a történelmünkben: a teljes foglalkoztatottság). Azt kellene kitalálni, hogy ott mit csináljanak, hogyan és azt, kinek értékesítsék?

De itt van a „célkitűzés”! A célkitűzés kitűzése a célnak és nem maga a cél! (Ilyen megfogalmazásokban úgy szól, hogy „a célkitűzésünk ez volt, az volt, amaz volt” Pedig nem a célkitűzésünk ez, az vagy amaz, hanem a célunk, amit egy folyamat, többnyire döntésfolyamat végén tűzzük ki!

Ahogy vannak mega- és gigajelzős szerkezetek és némely hirdetésben minden az ég világon, – legyen az fogkefe vagy földgyalu – minimum forradalmi vagy forradalmian új! De lehet, hogy fantasztikus, frenetikus, elképesztő vagy ilyesmi!

Kritizálni, bírálni negatív észrevétellel illetni semmit és senkit nem lehet. Kiváltképp énekeseket, játékosokat, magyar csapatokat nem, mert mi hibátlanok vagyunk! Nálunk minden fejlődik, növekszik, bővül! A statisztikai hivatal jelentése szerint. Ők mondják meg a tutit! Naponta! Már amiről megmondják...

Átváltozások

Az ember bizonyos életkor felett ragaszkodni kezd beidegződéseihez. Például, szereti, ha a dolgok ott vannak, ahol megszokta őket, illetve bizonyos helyeken azt találja, amit korábbi ismeretei, tapasztalata alapján remél. Megszokta, hogy három háznyira hentesüzlet volt időtlen idők óta, a tér bal oldalán bördíszműves és rövidárubolt, azon túl drogéria kínálta portékáit. A sarkon pedig, mindjárt ahogy befordult, egy kis trafikban vásárolta a cigarettáját. Ott vette a fiának a lendkerekes mentőautót, később az amerikai rágógumit, mostanában meg a Barbie-bútorutánpótlást az unoka babáihoz. Nem messze ide meg a tágas papír- és írószerbolt, az Ápisz, ami azóta szerelte fel a csemetéit ős közeledtével, amíg csak iskolába járnak. Sőt, ha jól belegondol, még neki is ott vették az írkát, mielőtt maga kezdett járni füzetekért a jegyzeteléshez. Osztálytársakkal, évfolyamtársakkal és persze lányokkal a koleszból. Ez még abban a torz gazdasági rendben történt, amikor nem a piac egészséges és ésszerű törvényei diktálták az élet ütemét.

Aztán egyszer csak csiribi-csiribá, csip és shopp, jött a nagy garabonciás forgószél, a biznisz, a menedzserhegyek mögül és elsodorta, ami útjában volt. Az ember meg csak toporgott az egyre újabb reklámszatyrával, a régi, lapos bugyellárisal a zsebében, és lám alig-alig ismerte ki magát az üzletek között.

A hentes zöldséget is árult, de mindent egyre drágábban, a bördíszműves üzletének egyik sarkában videokazettát lehet kapni, a rövidáruban sílécet és teniszütőt, a drogériában viszont játékkerem nyílt. A

öreg trafikos ajándéknappait éli Isten szeretetéből, a kis helyiségben helyette butikos vert tanyát pulóverek, dzsekik, bazáráru, sőt palackos italok sokaságával. Ő még meg tudja fizetni a bérleti díjat. Legalábbis hisz benne.

Ja! Az Ápisz, a nagy papír-írószer üzlet elköltözött. Messzebb, kevésbé forgalmas utcába, összeszorulva egy kisebb, ennél fogva olcsóbb helyre. Már akkor elveszítette a versenyt a világmárkát árusító világhírű világcéggel szemben, amikor az úgy igazandiból el sem kezdődött. Szóval a szórakoztató elektronika kiütéssel győzött a kockás és vonalas füzetek, tolltartók, rajztáblák és szögmérők ellen. Lehet, hogy hamarosan évente több videorekordert, színes tv-t, kamerát veszünk majd mint irkát, radírt, tollat vagy ceruzát? A piacgazdaság felvirágzásának valamelyik évében? Csak győzze kívánni az ember. Bizonyos életkor felett.

Éberségben az erő

Márkás élelmiszer üzletlánc egyik boltjában barangolok, jólesően rákönyökölve a fém szekérke fogójára és keresem a jövetelem célját jelentő árucikkeket. Óh boldog bőség - merengek az áru kínálat gazdagsága láttán, miközben némi tanácsalanság vesz rajtam erőt. Legjobban ugyanis a lakóhelyéhez legközelebbi ABC, Élelmiszer Áruház polcai között ismeri ki magát mindenki, "idegenben" alig, még ha többször járt már ott akkor se!

Szóval tájékozódási toligálásban vagyok. Nem sok a vásárló, hétköznapi délelőttiének közepén járunk. Ezért válik azonnal láthatóvá számomra az űr, aki a polcok között magasodik vésztióslóan és figyel! Engem figyel - vagy engem is -, mert amikor polcsort váltok, ő is vált.

Gondolom kihasználom ezt az emberi közelséget, mivel büntetlen előéletű vagyok és nem szerepelek egyetlen körözési lajstromban sem. Megkérdezem hát a fővigyázót, hol találom, amit keresek. Nem válaszol. Vagy azért, mert így szól testületük szolgálati szabályzata, vagy mert ő sem tudja.

Tolom tovább szekérkémet, hogy keressek valakit a fehér köpenyesek közül, aki útbaigazít. Végül találok egy szaktekintélyt és segítségével rálelek a keresett cikkekre. Közben azon morfondírozom, jó-e az, hogy a biztonság embere nem vesz részt az üzlet életében, hanem csak figyel. Nyilván jó, ha azért közömbös számára az áru elrendezése, mert ha éberségének csökkenését kihasználhatnák fondor elemek és amíg az egyik kérdezi, hol tartják a kandírozott thaiföldi bambusz bütyköt, addig a bűntárs megfűjné két kiló lisztet, egy vegyes gyümölcs pálinkát, vagy egy liter bort vagy tudja isten mit.

De ha azért nem válaszol mert ő annyi pénzért, amit neki fizetnek nem köteles tudni, meg különben is mit érdekli őt a dolog, fő, hogy én ne lopjak, akkor baj van! A szemlélettel. Mert ahol vagyunk, ott legyünk valóban ott, ne legyünk előkelő kívülállók! Érdekeljen bennünket a dolog, ami körülöttünk történik. Mert, ha nem, akkor hogy nyilvánítunk véleményt, ha arra kerül a sor, ha mondjuk kíváncsi rá valaki. Ja, és ne legyünk eleve bizalmatlanok senkivel. Nem mindenki fegyveres rabló vagy bolti szarka, aki nem látszik annak.

Kertvég

Hiányzik az öregember a kert végéből. A Béla bácsi. Ott lakott az udvarunkkal kerítésnyire határos kis házban a sógorával. Ha kinéztünk az ablakon, gyakran láthattuk, hogy gondosan ápolt szőlőtőkék közül világít tükörkopasz feje. Kijött a házból, visszament, ruhát teregetett, vagy a kertben piszmogott. Úgy mondják ezt, hogy állandóan tett-vett a ház körül. Nyáron ott napozott a háza sarkánál egy nyugágyban ülve, amikor szerét ejthette. Köszönő- és jószomszédi beszélőviszonyban voltunk, ami néhány megállónyi együtt utazások alkalmával a hogytetsziklenni – köszönöm jól - ésmaguk - miis szintjénél mélyebbre nem hatolt, legfeljebb még az időjárásra és napi bosszúságokra terjedt ki.

De Béla bácsi benne volt a képben! És most hiányzik belőle. Alig fordult januárra a naptár, amikor híret vettük, hogy meghalt. Csak így egyszerűen, ahogy buszmegállóban hall valamit az ember, kivált ha nem is neki mondják közvetlenül. Még hogy a Béla bácsi? Hiszen makkegészségesnek látszott!...

Utána még egy-két napig nahátoztunk, meg mitörténhetetteztünk a házbeliekkel, majd napirendre tértünk az eset felett, hiszen az öreg kiegyensúlyozott, látszólag konfliktustól és ellentmondásoktól mentes ember volt, amolyan született agglegény, mit is beszéltünk volna róla. Botrányhős, családgyötrő, adóssághagyó alkoholistáról is legfeljebb három napig hallható ez meg az, tovább semmiképp.

Már ismeretlen ember ébresztgette a kertet a kerítésen túl, amikor megtudtuk, hogy a Béla bácsi gyógyszert vett be. Méghozzá karácsony szentestéjén. Első döbbenetünket fülsiketítő hallgatás követte. Miért? Magányosnak érezte magát? Hiszen mindig is egyedül élt. De ha mégis, hát bárki a házból meghívta volna egy tányér halászléra, egy pohárka borra. Vagy szenvedést ígérő betegség küldte el neki első üzenetei egyikét? Netán titkolt érzelmek miatt bekövetkezett csalódás korbácsolta a halálba? Soha nem fogjuk megtudni. De hát ez így nem járja! Micsoda dolog, hogy utólag sem derül ki róla semmi?

Hiányzik az öreg a kert végéből. Mert vele, az ő látványával szokott kezdődni a tavasz. Mert része volt a mindennap látott képnek. Emlegetjük is a házbeliekkel, elég sűrűn. Miközben régen elhalt szeretteink, barátaink olykor évszámra sem jutnak eszünkbe. Némelyről azt sem tudjuk, hol kellene keresni a sírját.

Független szabadság

Hát persze, hogy elment szavazni. Legalább ennyivel meg akarta mutatni, hogy része ennek a világnak, ha már másképp nem is sok köze volt hozzá. Azt a világos, egyszínű inget kereste, amit csak olyan alkalmakkor vett föl, amikor valamiért figyelt arra, hogy kinézzen valahogy. A keresgélés nem tartott sokáig, hiszen az a semmi, amije volt, ott bűdösödött a háromajtós szekrénybe zsúfolva, hogy legalább ne legyen szem előtt. A szoba-konyhás lakás minden szeglete lehangolta. A piszok és rendetlenség időtlenné vált körülötte és már eszébe sem jutott, hogy nagy néha takarítani is lehetne. Igaz, attól még nem változna a helyzet. Gyökerestől legalábbis nem.

A szülői ház – morogta magában, mint már annyiszor, amióta a bátyja nem engedte, hogy lelépés fejében kiköltözzön belőle. Igen, igen. Azt mondta, hogy abba pedig már nem egyezik bele, hogy a

szüleik lakását is elherdálja a feje fölül, mert akkor néhány hónap és valami bokor alatt végzi. Így lett volna, csak hát a semmiből nem lehet megélni. Elmúlt negyven, és mitagadás, nemhogy benőtt volna a feje lágya, hanem egyre kevésbé képes betagozódni ebbe a számára mind ridegebbnek, mind elutasítóbbnak tűnő világba. Csak a kocsmában, a haverok között érzi jól magát, csak ott, a vastag falú poharakba mért pálinka, bor, vagy a korsóban gyöngyöző sör mellett folyó, oldott, de hamarosan akadozóvá, heves hadonászóssá váló beszélgetések jelentik számára az időtöltést.

Ami mozgatható volt, zálogba került és ott is van a hosszabbítások hosszabbításával. A kis ócska rádió is, amiből néha valami még eljutott hozzá a valóság túloldaláról. A televíziója nem működik, különben is olyan ósdi típus, amivel már nem foglalkozna szerelő. Pénzért se.

Előfordul, hogy az áramot is kikapcsolják, de olyankor a bátyja, aki egyébként igazgató volt egy nagy világcég piacát vesztett gyáregységénél, amióta pedig felszámolták nyugati vállalatot képvisel, meg kereskedik, szóval akkor a bátyja ki szokta fizetni a számláját. Olyan is van, hogy ad neki ötszáz, néha még ezer forintot is.

Nem haragszik rá, inkább felfogni nem tudja, hogy egy apától, egy anyától származó testvérek képességek, készségek, adottságok dolgában hogyan különbözhetnek ennyire egymástól. Igaz, soha, semmilyen kötöttséget vagy regulát nem tűrt maga fölött, és az alkalmazkodás olyan távol volt tőle, mint a gyerekkor. Mint a testvérével, meg a környék srácaival kószalós, kártyázgatós, szájharmonikázós, gombfocizós nyári délutánok.

Hát persze, hogy valamikor volt munkahelye. Előbb festőnek tanult, aztán kocsikísérő lett, de jó ideje már csak alkalmi munkákból tengeti magát. Hát persze, hogy volt élettársa, akitől gyereke is van, de vele sem bírtak együtt megmaradni. Sokáig ezért nem mert elhelyezkedni, nehogy letiltsák a gyerektartást. Régóta semmit se tud felőlük. A legnagyobb baj az, hogy ez sem érdekli.

Kire szavaztál? – kérdezte a bátyja, amikor összetalálkoztak az utcán és megcsókolták egymást.

A szabad demokratákra. A nevük miatt. A szabadság miatt. Az fontos. Gondoltam még a függetlenekre is. Nálam csak ez a kettő jöhet szóba.

A testvére zsebébe csúsztatott egy ötszázast. A rogyadozó raktárépület mellett hazafelé vette az útját, de aztán meggondolta magát: mégis iszik egy fröccsöt a borozóban. Így, az egyszínű, világos ingben.

Ének a sajtról

Ugye tetszenek rá emlékezni: a klasszikus, tanító célzatú állatmese a rókákról, a sajtról meg a hollóról. Azért nem árt felidézni, mert Aiszoposz óta nagyot változott a világ. Tehát...

A holló valaha, valamilyen módon megszerezte a sajtot, és büszkén a szájában tartva, azóta is fenn ül vele az ágon. Sem a megszerzése, sem a megtartása nem kevés erőlködésbe került. Azt is beszélték az erdő vadjai, hogy a holló szerint bolond az, aki irigylit tőle a sajtot – pontosabban azt a sajtot, ami neki jutott -, mert az bizony, igencsak bűdös volt eleinte, és a kukacok alig várták, hogy kikezdjék a belsejét.

Ezzel szemben a róka, aki valaha valamilyen módon nem tudta megszerezni ugyanezt a tejterméket; azóta is várja az adandó alkalmat, amikor a lehetőség szerint fordulhat a kocka. Mármost a kockasajt!

Akkor biz ő költözik fel az ágra, és majd jól belakik a sajttal. Mondhat tőle a holló akármit búzról meg kukacokról! A szaga majd elszáll, az élősdieket pedig ki lehet söpörni a belsejéből! A fő az, hogy jóllakjon végre ő is. Jusson ezen túl a hollónak a lehulló morzsa, epekedjen ezen túl ő letről felfelé.

Amikor elérkezett az ideje, hogy az erdő lakói igazságot tegyenek sajtyúgyben, ők ketten elkezdték szívhez szóló éneküket hallatni a fák között leskelődő, fülelő állatsereglettel.

Emez alulról úgy kornyikálva, hogy a fenn ülő annak már pusztá hallatán kiejtse azt a nyomorult sajtot a csőre közül, amaz pedig éppen úgy kántálva vissza, hogy közben le ne ejtse azt a drága jó sajtot, ha már egyszer annak idején megszerezte.

Lentről az hallatszik, hogy jobb, ha eleve elismeri minden rendű és rangú népsége az erdőnek, hogy a fölül lévő egyed már sajtmérgezést kapott, lévén, senkinek nem adott belőle. Ezért most már igenis neki, az eddig lenn kuporgónak jár a sajt, és az a madár legfeljebb még néhány napig tartogathatja. Fentről viszont úgy szól a dal – amennyire nótázni egyáltalán lehetséges a sajtot szorongatva és csipegetve is egyszerre -, hogy cudar világ vár vadakra és szelídekre egyaránt, ha ez onnan, ahol van, fel találna kapaszkodni. Ugyanis menten felfalná a sajtot, de még a lukakat is, aztán mindenki nézhetné, ahogy a szemén kifér.

Az erdő élőlényei meg – miután leszáll a nap az égisz érző fenyő csúcsa mögött – így beszélgetnek egymás között:

- Halljátok, miről is fogunk szavazni?
- Hát arról, hogy kié legyen a sajt?
- A saajt... ??? Az meg micsoda?
- Ne hülyéskedj! Olyan kerek, meg illatos. Nagyon finom!
- Hát nem bűdös meg kukacos?
- Ugyan már, akkor nem kellene egyiknek se, hanem szétosztották volna közöttünk!
- Tényleg, ki evett már sajtot közületek?

Erre aztán nagy csendesség telepedik a rengetegre, és csak a fák leveleinek zizegését lehet hallani.

De azt is csak olyan, aki visszatartja még a lélegzetét is.

(A mese minden részlete kitaláció. Belőle bármilyen mondanivaló kihámozása, tanulság levonása és annak a valósággal való egybevetése tilos! Ha mégis történne ilyesmi, attól a szerző - Aiszoposz nevében is - mereven elhatárolja magát.)

Keresgélő

Lángelosztó keresésére indultam a városban, és végül találtam is. Tetszenek tudni, ez az a kis fémből készült bizgentyű, ami a gáztűzhely rózsájára helyezve meggátolja, hogy odaégjen az étel, ráadásul

bizonyos esetekben még az ugyancsak dráguló légneművel való takarékoskodást is elősegíti. Vettem hát, mert félek a leégéstől, továbbá, ha nem spórolunk, amin lehet, akkor hogy fogunk olyanon is, ami eddig elképzelhetetlen volt.

Az áruház földszintjén udvariasan felvilágosítottak, hogy fenn az emeleten a műszaki osztályon van. Lelkesedéstől és lépcsőtől szívdobogva érkeztem fel, ahol bizony, januári hétköznapra jellemző állapot fogadott: áru sincs még úgy igazán, az emberek kiköltek decemberben, így aztán az eladó többnek tűnt, mint a vevő. Azon a napon legalábbis így volt, mivel láthatóan tanulók lepték el az osztályt, hogy gyakorlati képezés keretében mártózzanak meg a szakma mélyvizében.

Nosza, odaléptem egyikőjükhöz, és előhozakodtam keresgélésem céljával. Az ifjú hölgyike egy pillanatra elcsodálkozott a meghatározás hallatán – ami lehet, hogy nem is pontos, hanem én kreáltam, vagy átvettem valahonnan önkényesen –, pedig még mutogattam is hozzá. Készséges volt, kedves volt és elindult egy másik tanuló felé. Én a nyomában. A kérdés ugyanaz volt, a hatás szintén. Már hárman mentünk a következő tanulóhoz.

A lángelosztótól visszhangzott az osztály. Ő se tudott többet, de ugyanolyan szívélyes volt és, igyekezett a segítségemre lenni. Már éppen vigasztalni, biztatni készültek ők hárman, amikor a helyzet egy hirtelen fordulattal megoldódott. Talán egy méterre kis csoportunktól, bokáink magasságában, az egyik alsó polcon megpillantottam a lángelosztókat.

Odamutattam, megvettem egyet, és vittem. És magammal vittem egy új generáció kedves igyekezetét is. Abbéli örömet, hogy már az elsőre megkérdezett tanuló sem vágta ki kapásból, hogy NINCS – kényelemből, vagy a készletek ismeretének hiánya miatt -, hanem kérdezősködött, mert segíteni akart. És szakasztott így tett a másik kettő is. Jólesett.

Titkon örültem volna, ha ők találják meg azt a fránya lángelosztót ott alul, ha nekik jelentett volna egy parányi sikerélményt egy vevő kiszolgálása. Mert aki a kis fejlődéseket nem becsüli – útban a jövő felé -, az nem éri meg azt a nagyot még akkor sem, ha közben bokáig nő a szakálla.

Anya és lánya

Úgy senki nem tud vásárolni a nagy centrumokban, mint anya és lánya. Olyan érdeklődéssel, olyan kíváncsisággal, olyan vágyakozással válogatva. Van is ennél fogva gyerek szép számmal, főleg a munkaidő és tanítás után, azaz a délutáni órákban. Ilyenkor lármásabb is a bevásárló tér, mert a gyerekek szülei, – többnyire anya – tudtára akarják adni, hogy épp most, mit szeretnének leginkább. A baj akkor van, ha a kinézett tárgy – játék, könyv, édesség, gyümölcs – megszerzése valamilyen akadályba ütközik, azaz nem kerül az igényét bejelentő ifjú birtokába. Pedig ilyen van, még hozzá jó néhány esetben.

Nemrég, akaratlanul, egy ilyen kis jelenet közepébe csöppentem pár pillanatra mikor is anyuka és lánykája, olyan 6-7 év körüli kislány, épp a lehetőségeiket latolgatták, de hiszti vagy „jelenet” nem volt! Csak, amikor közelebb értem hozzájuk, akkor vált számomra hallhatóvá, hogy kislány által kinézett vágyálom, most nem lesz az övé, mert nincs rá pénz, de legközelebb, ekkor vagy akkor, már lesz, és a kislány megkapja szíve vágyát.

Csak hogy a vágy az most van és bizony nehéz elhessegetni! Pedig, ha nincs pénz, akkor nincs pénz! Ezt el kell fogadni! („Most és mindörökké”) Nem is vagyok híve annak, ha a szülő gyerekkel megy vásárolni, mert annak a vége általában alkudozás, aztán öröm vagy csalódás lesz. Egyiküknek legalábbis...

Amikor elléptem mellettük, „fél füllel” azt hallottam, hogy az anyuka türelmesen magyaráz lányának, a kislány pedig szomorúan, de megértően tudomásul veszi, hogy megint nincs pénz!

A lányka nem kért, nem kérhetett valami nagy dolgot ezért – sajnáltam szegényt – arra gondoltam, hogy megkérdezem az anyukát, hogy mit szeretne a kislány és én megveszem neki. Ezen ne múljon az öröme.

De mégis továbbmentem! Mert arra gondoltam, hogy vajon jót teszek-e vele, ha teljesítem – főleg ismeretlenként a bevásárlóközpont előtt, az utcán – a kívánságát, mert ha így teszek, ötletet adhatok neki, hogy lehet ügyeskedni is, holott jobb ha azt tanulja meg, hogy amikor nincs, akkor nincs és nem árt, ha megtanul lemondani. Idejében. Ebből baj nem lehet!

A dicséret dicsérete

Hallgatom Eszenyi Enikő nyilatkozatát a rádió reggeli magazinjában bemutatás előtt álló Shakespeare rendezéséről és újra, sokadszor lenyűgöz. Most azzal amilyen egyszerűen beszél az utolérhetetlen angol vígjátékáról. Olyan elsődleges megközelítésben, olyan természetesen, ami csak a legösszetettebb, a megfelfejthetetlen lelkeknek adatik meg. Mert ők, mire kimondanak valamit, addigra már megjárták az utat a szellem legtávolabbi csábító, legmélyebben felkavaró és legmagasabban szédítő útvesztőiben. Anélkül, hogy akarták volna. Ilyenek. Nekünk már csak a végletekig letisztult "helyzetelemzés" jut. De mi más tartozna ránk?

Szóval a Sok hűhó....rendezéséről azt mondja, hogy olyan keserűdesnek szerette volna a darabot, hiszen a helyzetek és jellemek kínálta komikumba szomorúságok is belesötétlenek olykor. Példát is mond: Shakespeare szerint az embereket nem dicsérik! Életükben legalábbis nem. Eltávoztukkor elmondanak fennhangon és leírnak "csupa nagy betűvel" annyi, de annyi jót, hogy nem győzzük felfogni, de életükben erről ő soha nem szerezhetnek tudomást, mert a környezet, a szűkebb és a tágabb, mindezt gondosan eltitkolja előlük.

Pedig a dicséret hihetetlen felhajtó erő. Csakhát dehogy akarjuk mi, hogy a másik túlságosan feldobódjon! Ki tudja mit képzelne magáról és ki tudja milyen elismeréseket várna, amik közül, ha isten ne adja, akár egyben is részesül, akkor mi hátrányba szorulunk vele szemben. Ezért inkább óvatosan irigyeljük, ahelyett, hogy dicsérnénk. Pedig talán viszont is megkapnánk ugyanezt.

Mielőtt valaki félreértené: dicséret alatt ezúttal nem a hivatalos kitüntetésekhez, jubileumokhoz fűzött közhelyeket értem, hanem a hétköznapi, az azonnali, ami a spontán tetszésből vagy elragadtatásból fakad. Amit nem kell megvitatni, felterjeszteni elfogadtatni, hanem jön magától, mint a nyári eső, a nap melege vagy a szél. Olyan lenne, mint egy mese. Dicsérnénk, lelkesítenénk egymást, amikor jogos és érdemes. Azután - csodák-csodája - javulni kezdenének körülöttünk a dolgok, elvégre micsoda dolog nem megfelelni a dicséretnek.

Hogy honnan tudhatott Shakespeare, az elmaradó dicséreték hiányáról, ki tudja, ő már különben sem szorul rájuk. Elég, ha elcsodálkozuk azon mennyire ismerte az életet vagy azon, hogy a világot mozgató erők rohamos változása közben lám az embert mozgató erők változtak a legkevésbé. De hogy vette észre a vígjátékból ezt Eszenyi, illetve, hogy hallotta ki belőle? Úgy, hogy ő Az Eszenyi! A legfényesebb, legtündöklőbb érték, amit ez az országrész e században adott a világnak!

Most énekel is. Kiadott egy válogatást, az E Tangót, amin a harmincas évek dalaiból ad át egy csokorra valót. Úgy, hogy a szó zenei értelmében véve nincs hangja, mi pedig az első strófáktól kezdve mégis azt halljuk, hogy van! Alighanem e fölött már nem képzelhető el átlényegülés, nem lehet elhitéző erő!

Mostanában egyre több nyilatkozatában említi, hogy keletről származik. Októberben Nyíregyházán kezdi a koncertkörútát a Tangó-val. Köszönjük a gesztust "Enci"! Várunk!

A befejezés művészete

Múlt pénteken összezárult a Lehetetlen, pontosabban a Radnóti Színpad függőnye és a műsorvezető vendégeivel együtt eltűnik majd emlékezetünk útvesztőjében. Azt hiszem így volt elegáns, így volt jó. Pestiesen szólva: ki volt találva!

Még akkor is, ha az író önnön személyének és stábjának ilyen fajta előtérbe hozását, felnagyítását nem minden pillanatban tartottam szimpatikusnak, de ez ízlés dolga. A produkció, a teljesítmény profi volt és emberi!

Manapság búcsúzások, újakezdések és jubileumok időszakát éljük. Meg jubileumnak álcázott újakezdéseket, és az újakezdésnek hitt búcsúzásokét. Érdekes: ünnepélyes kezdésekről, nagy látványos nekibuzdulásokról alig hallani. Utoljára a Földközi Hajós indult nagy zenebona közepette, da aztán visszafújta a partra a szél. Ám olyan nagy alapkö-lerakások, meg szalagátvágások nincsenek, mint hajdan voltak.

Nyilván mert az alapkö lerakására még csak lenne pénz, de az alap utáni második kö lerakására azonban már aligha, maradna tehát a privatizáció. A szalagos avatás meg azért veszélyes mert mire vágni kellene, a szalag vagy az olló eltűnne az ünneplő tömegben. Nagy pályakezdések sincsenek, mert a pályák zárva tartanak, a kezdők pedig segélyekből élnek. Marad tehát a búcsúzás, mint megbízható műfaj. Az sem egészen biztos, de legalább nem annyira!

Ha valamit befejezünk, vagy befejezni vagyunk kénytelenek, akkor nem azért érzünk szomorúságot, mert azt a bizonyos dolgot nem folytathatjuk tovább. Inkább azért, mert tudatosul, tárgyiasul bennünk, hogy életünk egy szakasza - tessék, már megint - végérvényesen lezárul és nem tér vissza soha többé! S ugyanaz, ugyanúgy legalábbis nem.

Ezért megy olyan nehezen rácsukni az ajtót. Csak az nem mindegy hogyan és mikor?

Greta Garbót és Karády Katalint soha nem látta öregen senki és Brigitte Bardotról is inkább csak a macskái tudnának részleteket mesélni, hiszen egy életkora után többé nem volt hajlandó felelevenőgéppé

elé állni. Arról, hogy az általunk ismert sztárok közül már ki mindenki nem színpad, képernyő vagy "vászonképes" nem kívánok felsorolásba kezdeni. Tény, hogy vannak egy páran...

A legendás Sándor Csikar soha nem játszott öregfiúk meccsen, mondván: "Emlékezzenek rám úgy ahogy fénykoromban láttak! Öregem, pocakosan nem állok oda bohóckodni!" Bozsik "Cucu" úgy hagyta abba, hogy évek múlva az első osztrák-magyar öregfiúk meccs után, az egyetlen után, amin pályára lépett, megkérdezték a külföldi újságírók, miért nem játszik még élesben, valamelyik nyugati sztár csapatban. Bene "Ferike" már nem jól időzített: valósággal leénekelte a közönség a pályáról.

Most itt van ez az 1997-es esztendő. Lejárt. Abba kell hagyni! Vége! Hogy korán-e vagy későn, ezt ki-kí maga tudja eldönteni. Valószínű idejében. Hát akkor...? Hagyjuk abba! Derűsen, elegánsan. Egy himnusznyi megrendüléssel, egy parányi csenddel és bizakodó koccintással. Arccal 1998 felé!

Számítás és technika, avagy mi mennyi?

Minek szépítsem, középiskolás koromban nem tartoztam a matematikai fenomének közé. Nem bukdácsoltam ugyan a tantárgyból, de a közepes érdemjegy elnyerése már olyan erőfeszítembe került, amitől kidagadtak az erek a homlokomon. Legalábbis belülről így éreztem akkor. A helyzet éveim múltán sem javult, legfeljebb már nem kell a táblánál keserveskednem, hanem elég az önkritika.

Viszont ami magas, az magas akkor is, ha a legnagyobb tisztelettel közelítek mások bravúrt bravúrra halmozó számolási képessége felé. Hogy mire gondolok? Arra, hogy egészen extra, már-már parafenomenális képességek megléte esetén lehet csak szinte pillanatok alatt megbecsülni, hogy mi mennyibe kerül, illetve fog kerülni az államháztartásnak, a tárcának vagy az önkormányzatnak.

Tízmillió, háromszáz millió, kétszázötven millió és így tovább! Csak úgy röpködnek a számok, én pedig nem tudom honnan veszik őket? A strandok üzemeltetésére annyi millió, a kórházi ellátás legszükségesebb kiadásaira ennyi tízmillió, a közlekedés fejlesztésére vagy rendőrség feltételeinek javítására meg amennyi százmillió kellene még!

Na ezt a villámgyors becslést, forintosítást nem értem és egyhamar aligha fogom megérteni. Közelebbről: honnan lehet például már most tudni, hogy egy építményre nem lesz elég a már beállított horribilis összeg, hanem még horribilisabb szükségeltetik hozzá.

De mondjuk ne építményezzünk, vegyük a szűnyogirtást! Egyszer vezesse le valaki, hogy mitől kerül több millióba? Mert én, az egyszerű szenvedő alany csak annyit látok legfeljebb, hogy száll egy kis repülőgép és valami alig látható felhőcskét bocsát ki magából. Tudjuk meg hát tételesen: mennyi a felszálló pilóta órábére, a szerelő órábére, mennyi a TB járulék, mennyibe kerül a vegyszer, mennyibe az üzemanyag? Mennyi a döntéshozó és közbeszerző fizetésének egy irtásra eső hányada, mennyi a vegyszerügynök jutaléka és mennyit kap a repülőtéri zászlólengető?

Szóval számolják ki egyszer előttünk, a keretharcosok - akiknek az a dolguk, hogy beleférünk-e az előirányzott keretbe vagy még plusz igényelni kell hozzá - legalább okosodunk belőle!

Egy tisztviselő ezzel kapcsolatban azt nyilatkozta a nyár elején, hogy egyszeri szűnyogirtásra van pénz, a többi kell az utak téli karbantartására. Ugyancsak ő valamelyik télen imígyen szól: nem költenek többet az utakra, a hó el fog olvadni! Ezért most nyugodtan hivatkozhatott volna arra is, hogy a szűnyog rövid életű állat, megdöglik magától. Azt viszont nem tudja, hogy az idő előtti pusztulása több milliós terhet róna a költségvetésre! Ezért ameddig él, csíp a boldogtalan.

Baja, baja

Ha emlékezetem nem csal, akkor a Hosszú Katinka körüli ünneplésben mindössze egyetlen, online felületen került megjelenítésre, hogy „a bajai lány”. De sem azelőtt, tudtommal, sem azóta szóba nem került ennél fogva elhallgattatott, hogy Hosszú Katinka Baján gyerekeskedett, hogy ott tanult meg úszni, ott járt középiskolába, majd csak ezt követően került a „képbe” Pécs szerepe az életében. Egyik távoli ismerőstől olyat is hallottam, hogy egyébként nem nagyon szeretik a városban.

Nem tudjuk mi az igazság, de tény, sem az ottani sajtó, sem az országos média nem foglalkozott és nem is foglalkozik a csoda úszónő anyakönyvi vonzataival. Oké, ha nem hát nem, de elképzelhető az is, hogy a város hallgat Katinkáról, Katinka meg a városról. Hogy miért, az legyen a „két fél” titka, de az okokra mégiscsak kíváncsi a közönség.

Aztán változik a közvélemény által ismert vagy kérdésként felmerülő képlet, hiszen micsoda városmarketing jöhetne ki ebből a korszakos sikerből? Az önkormányzatnak, a hajdani középiskolának, de ne „ragozzuk” tovább a dolgot, tudjuk miről van szó! Aztán, – némi újabb telefonálgatás után – kiderül, hogy a dolog fordítva igaz. Katinkát nagyon is szeretik a legjobb halászlék városában, de ez már az érintettek baja. Fogjuk fel úgy, hogy ez legyen Baja, baja Viszont a városvezetés nem szereti Katinkát, pontosabban Katinkáékat! Úgy állnak a sikereihez, hogy a nyilvánosság számára inkább hanyagolódják a téma!

De olyan is hallik, hogy ez a kölcsönös szeretsz- nem szeretsz huzakodás arra vezethető vissza, hogy a városi vezérkar és a Hosszú család nincs a politikának feltétlenül azonos térfelén. Ennek következtében Katinka nem említi indíttatását, a város pedig „agyonhallgatja” az olimpiai győző sikereit!

Más város félretenné a politikai szempontokat, és örülne, hogy van egy ilyen „világverő” szülötte, és megadná a módját győzelmeinek! Mindkét fél jól járna és kit érdekelne, hogy melyik oldal amúgy hova húz érzelmileg. Az magánügy! Mert ilyen „csodagyerek” amilyen ez az úszólány, vélhetően nem születik az elkövetkezendő évtizedekben. Ha majd, egyszer születik egyáltalán...De ez már legyen Baja, baja.

De szerencsére változnak az idők: e jegyzet írásának éjszakáján kapjuk a hírt, hogy Baja Díszpolgári címre terjeszti fel Katinkát.

Úrvezető

A magyar turisták gyakran szenvednek vagy okoznak balesetet Európa útjain, nyilatkozta egy szakember a rádió magazinműsorában, mert – és itt következett a lényeg – sokan közülük képesek keleti gyártmányú, mi több, nem is a legújabb évjáratú autókkal versenyre kényszeríteni a nyugati

szupercsodákat. Így fest az igazság egyik arca – gondoltam - , mert eldöntendő, hogy az ilyen helyzetekben végül is ki versenyez tulajdonképpen. A magyar-e, aki valósággal kiköpeti kocsija karburátorát, hogy ne maradjon szegényben a száguldóval szemben, vagy a sztráda táltosa, mikor odapörköl ennek a csórónak, hogy megmutassa, ki az úr az aszfalton.

Idáig érve eszemben jutott egy régi, nedveskés, ködöskés őszi reggel, amikor jó ismerősöm Volkswagen Golfjával indultunk a Mátrából Budapestre. Akkoriban a magyar utakon, magyar rendszámú nyugati márka olyan ritka volt, mint fehér Adidasban sétáló varjú a tsz vetésében. Bevallom: utastársnak való meghívását elfogadva arra gondoltam, egy-kettő, felvillantunk a fővárosba, mit számít százegynéhány kilométer egy ilyen masinának. Már láttam magam, amint kajánul nézek vissza azokra, akik mellett elsuhanunk. De mekkorát tévedtem! A Golf, az én Laci barátom jóvoltából csak gurult, gurult, hatvannal, hetvennel, nyolcvannal. Akár egy őrnaszád a parti vizeket, szántotta a lebbenő párát maga előtt, egyenletesen, nyugodtan, nagyvonalú eleganciával.

Közben – gondolom, említeni sem kellene – Moszkvicsok, Skodák, Wartburgok, sőt Trabantok hagytak el bennünket, nem egy közülük bizony csattogva, zörögve, prüsszkölve az egymás előzésében kifejtett erőlködéstől. Volánjaik mellől nem büszke, inkább értetlenül csodálkozó tekintetek keresték a Golf pilótájának arcát: miért nem kapcsolgat, miért nem nyomja a pedált, amikor tehetné? Egy ilyen kocsival!

Hajtsatok, ha annyira sürgős! Mi nem repülőgéphez megyünk! – Laci mindössze ennyit fűzött a körülöttünk zajló kergetőzéshez már valahol Hatvan és Gödöllő között. Azonkívül az élet ennél fontosabb dolgairól beszélgettünk, miközben az előzők által is megbámult, még inkább irigyelt márka, gyorsulásának és végsebességének fitogtatása nélkül, akár hőmérőben a higanyszál, kúszott végcélja felé. Megjegyzem, Laci már akkor úr volt, amikor megismertem, méghozzá főúr, aki részben családi tradícióként, részben többéves nyugat-európai pincérkedése során tanulta meg, hogy "egy úr a pokolban is úr". Meg az országúton is.

A hátrálás joga

Ha visszalépegetek emlékezetem távirányítójával a legutóbbi hónapok vagy inkább hetek televíziós műsoraira, emlékezetesen megragadó képeket, pillanatokat keresni benne, akkor megállapíthatom: nem túl nagy a választék. Nem azért, mert a megszáporodott csatornák nem tesznek meg mindent a néző kegyiért, hanem mert ezen közben, vagy éppen ezért mintha nem felemelni akarnák őket, hanem mintha ők akarnának leereszkedni a közizlés látszólag nem túl magas szintjére. Mivel pedig ez valójában csak tippelhető, nem kizárt hogy néha egy kissé alábecsülnek bennünket.

Szóval így visszanézve, elsőre egy hétvégi zenei műsor keretei között, "élőben" házasságot kötő párja jut eszembe, akiről kiderült: már voltak házások, azután - három gyerek ide vagy oda - ezért, azért, amazért "széjjel mentek". A külön megélt évek alatt végül rájöttek, hogy egymás nélkül mégsem élet az élet, hogy újra együtt lehetne, újra együtt kellene folytatni. Megtették! Kimondták azt az igent, ami együttal saját, korábbi tévedéseik, hibáik nyilvános beismerése volt.

Az ő példájukon okulva tegyük fel háta kérdést: képesek vagyunk e bizonyos esetekben arra, hogy a helyzet kedvezőtlen alakulásának okát önmagunkban kezdjük keresni és ne azt kutassuk, kire vagy mire lehetne tovább hárítani a felelősséget. A legnagyobb megpróbáltatás nekünk embereknek, alighanem az ellenérdekű fél megértése, a vele való viszony kezelése. Legyen férjről, feleségről, vezetőről, beosztottról, szülőről, gyerekről, öregről vagy fiatalról szó.

A másik nagy pillanat egy filmből üzent. A történet: a halálos beteg öregúr, aki végnapjait tölti a kórházban, megkapó emberi kapcsolatba kerül az őt ápoló fiatal orvosnővel. Még pókereznek is. Ez a játék volt ugyanis az öreg legkedvesebb életszenvedélye, és a doktornő a kedvéért megtanulja ezt a számára eddig ismeretlen játékot, hogy elviselhetőbbé tegye ápolta utolsó napjait. Addig-addig, amíg a szörnyű véget megkönnyítendő hozzásegíti a távozáshoz is e merő szenvedéssé vált világból. Utóbb kiderül: az öregúr utolsó otthonlétekor egész vagyonát az orvosnőre hagyta végrendeletében.

Természetesen per következik, ahol tanúként hallgatják ki a feleséget is. Az igazság keresésének e kritikus pillanatában egyszer csak a doktornő ügyvédje elővesz egy pakli kártyát és abból felmutat két póker variációt, megkérdezve az asszonyt: melyik az erősebb? A feleség nem tudja. Nem, mert fogalma sincs néhai férje szenvedélyének tárgyáról. Több kérdés nem volt.

De jó is lenne, ha olykor lenne bátorságunk a saját hibáink felől kezdeni bajaink orvoslását! Miként az sem lenne rossz, ha néha készülnénk egymásból. Egymásért! Mondjuk megtanulnánk akár pókerezni is.

Gömbhatás és érzékelés

Most, a második évezred első vagy az előzőnek az utolsó tavaszán, amikor már mindenütt leírtuk elmondtuk és közzétettük az ifjúságáról, hogy odaragadt a képernyő, majd még inkább a monitor elé, hogy mást se csinál, mint barangol a világhálón, hogy ne éppen neki való csemegékre akadjon, kinézek lakásunk ablakán, és alant golyózni látok fiúkat.

Annak két utacskának a találkozásánál, amit azért járt ki a lakosság, mert a parktervezőknek mindent megtanítottak az egyetemeken, csak azt nem, hogy két pont között a legrövidebb út az egyenes. Még ha nem mindig egyenes, akkor is. Szóval a fiúk ott golyóztak lenn, vagy nyolcan, volt kis gödröcske, volt a golyó várható útjának eltisztogatása, nagy összpontosítás és talán még nagyobb igyekezet a pillanatnyi helyzet, a feladvány megoldására. A rájuk lenézőt pedig boldog érzés töltötte el: lehet, hogy sok minden elvadul, elhülyül, eltorzul a mi bolygónkon, de van, ami örök! Például a gömb alakú dolgok szeretete, és azok végtelen kihasználhatóságának kihasználása.

Mert odébb labda pattog, a lóteniszezők mérkőzésén, még távolabb pedig lányok és fiúk a kosárlasztit igyekeznek bejuttatni egy olyan amerikai forma kis utcai palánk gyűrűcskéjébe. De a világ számtalan pontján ezrek és ezrek nézik, hogy egyik fehérruhás át tudja-e ütni a kis fehér gömböcskét a kifeszített hálón, a szemben álló oldalára.

Aztán tíz és százezrek lesik – ez a mérték nem a magyar pályákra vonatkozik - sőt milliók, tekintetükkel a képernyőre tapadva, hogy huszonkét ingre és gatyára vetkezett egyén miként terelget

egy bőrgolyót azért, hogy berúgja vagy befejelje, beszuszakolja az ellenfél három léccel határolt vonala mögé, amit kapunak hív az emberiség. De ugyanerre törekszik kézzel vagy arra, hogy túljuttassa tenyere egyetlen csapásával a közte és a másikkal között magasodó akadályon.

A gömb, a gömbhatás, a gömbérzék tehát örök, álljon a technika bármilyen fokon éppen. Mert mi lenne a világgal, ha egyszerre eltűnne belőle minden, ami gömb és mondjuk minden, ami kerek.

És ha mondjuk inkább minden szék tűnne el? Akkor hogyan lenne állandó üléselés és hogyan születnének a döntések. Olyanok amilyenek....

Az öröm arányai

Van József Attilának egy sora, amely szinte felfoghatatlan mélységű életbölcsséget hordoz, - több is van neki ilyen - holott olyan fenségesen egyszerű, mint a frissen szelt kenyér: "vajon arányos-e hozzám, ami van?" Ennyi!

De ha szép lassacskán, lépésről lépésre kezd a kedves olvasó belegondolni üzenetébe, akkor nem kevesebbnek, mint boldogságnak-boldogtalanságnak, sikernek-kudarcnak, örömnak és örömtelenségnek, az élet legfontosabb összetevőinek juthat a nyomára.

Mindez most azért jutott eszembe, mert hírül vettük: egy Nyírtelek melletti tanyabokorban élő, gyönyörűen okos tekintetű tizenkét éves kis cigánylány nyerte ebben az évben a tehetséges gyerekek részére kiírt "Oroszlánköröm"-díjat.

Az elismerést - micsoda égbekiáltóan hülye ötlet! - a budapesti állatkert oroszlán ketrece előtt adták át. Nem tudom kik találhattak ki ilyen fatális ostobaságot, még akkor sem, ha mentségül veszem az életkori sajátosságra és játékoságra való utalást. Ha Arany Pegazus-díjat alapítvának valamely hivatás jeles művelői számára, alig hinném, hogy azt egy lóistállóban adnák át a kitüntetettnek! Ilyen esetben ugyanis a szó elsődleges jelentésének és átvitt értelmének semmi köze egymáshoz!

De örülünk együtt Rákóczi Karolinával a méltán megérdemelt jutalomnak, a hordozható számítógépnek, amit a felajánlók jóvoltából kapott. Hát számomra itt "jön a képbe" József Attila, meg az arányosság. Mert nem tudom, hogy Karolinának feltétlenül a két-háromszázezer forintot kitevő laptop hiányzott-e legjobban az életéből, hogy a hordozható számítógép és a vele elérhető Internet jelent-e a felemelkedés csillagösvényét, amikor lehet, hogy télire nincs egy divatos, a többiekéhez hasonló kabátja sem.

Hogy mit adtam volna helyette? Nem tudom. Lehet, hogy a pénzt költöttem volna rá úgy, hogy esetleg a testvéreire is gondolhasson belőle. Lehet, hogy letétbe helyeztem volna, finanszírozni egy olyan tanintézetben való továbbtanulását, ami a jövő számtalan kapuját nyitotta volna meg a számára, de lehet hogy egy csodaszép utazásra fizettem volna be. Egy élményre, ami örökre az övé, és csak az övé maradt volna. Amilyennek talán sose lesz részese, bármily kíváncsian, ám magányosan bolyong a világháló rengetegében.

Lehet, nincs igazam! Lehet, hogy a lap-top volt vágyai netovábbja, de az is, hogy nem! Mert nem feltétlenül arányos hozzá! Az ajándékozás joga az ajándékozóké. A kétkedése pedig az enyém.

Illúzió

Az öregedésben semmi jó nincsen, – előre szólok, remélem még időben – egyetlen kivételtől eltekintve: reggel, amikor felébredsz az ágyadban rájössz, hogy senki mással nincs elszámolni valód, mármint, hogy mitévő legyél egész nap, csak a Jóistennel és önmagaddal

Valamelyik közeli tegnap másnapján így ébredtem, annak a tudtával, hogy ma/sem kell megváltanom a világot, hanem elleszek valahogy. Hatalmas szabadság! Amint ott ébredesz a napfényes szobában, az ablakomnál egy kis lepkét veszek észre, amint kívül, a szúnyogháló közelében táncol és próbál rászállni az én hálón belüli virágjaimra, amik persze elérhetetlenek a számára. Hogy csak növendék, azaz junior lepke volt-e, vagy csak „gyárilag” ekkora, azt nem tudom, de a kokettálás az folyt köztük megállás nélkül.

A kis, mondjuk U20-as lepke, csak keringőzött egyre közelebb a virágcsokorhoz, ígérve neki élvezetet, porzást, de a virágot, illetve virágokat nem tudta megfogni! Már hogyan is tudta volna, amikor művirágok voltak, nagyon hasonlítva az élőhöz, így aztán mereven néztek ki a semmibe, élvezve a kelő nap reggeli simogatását.

Aztán nagy készültemben észre sem vettem, hogy a kis lepke eltűnt a fák lombjai között, a motorizáció városi zajhullámaiban, magára hagyva a művirágot, ami rátartóságát megőrizve jelezte, hogy ő, a jó kinézetű művirág, nem dől be a csábításnak, nem hagyja magát megkörnyékezni.

Hányszor vagyunk így? Elcsábítva és megcsalva. Szerelemben, összetartozásban, politikában, hivatásban. És akkor a szúnyogháló gonoszságáról még nem is beszéltünk. Tovább szállunk a trolibusz fölött, várni egy újabb lehetőséget, művirágként pedig csak állni a vázában az ablakban, hervadhatatlanul, remélve, hogy mégis költözik belénk valami élet!

Várom a reggelt, hogy megtudjam, visszajön a lepke vagy neki elég volt egy nagy csalódás és jöjjenek másik lepkék!

Elévülés vagy tartozás

Korszakát éljük a hajdani sérelmek felemlegetésének. Egyre többen, egyre nagyobb jogtiprásra, elnyomásra, méltánytalanságra, mellőzöttségre emlékeznek, egyre szívesebben, a jóvátétel, a rehabilitáció alig titkolt reményében. De vajon hányan vannak, akik nem voltak fogságban, akiket nem internáltak, nem deportáltak és apjuktól sem vettek el gyárat, vagy birtokot? Akik megbúvó szilánkként hordoznak fájdalmakat valahol legbelül, de panaszkodni szégyenlenek, mert kisemberek voltak, azok ma is és lesznek mindhalálig. Tényleg, ami lesz – ahogy Simonyi Imre nevezi egy versében – a Szabó Jánosok ügyével?

Alacsony termetű, korosodó férfi álldogál tétova zavartsággal a hivatali irodában. Egyszeri segélyért folyamodna: felesége is, ő is munkaképtelenek, és járandóságuk nem éri el a jelenlegi létminimumot

sem. A lakáson ott a törlesztés, két fia nem tud segíteni és a lányát is kölcsönből adta férjhez. Még oda is tartozik. Ő az én történetem Szabó Jánosa. Az ő ügye az a vadászbaleset, ami nyolc éve történt vele.

A Nagy Gazdasági Kombinát amolyan államocská volt, nép államocskánk egyik államocskájában. Sikeres, eredményes és gazdag. Ott mindig volt mit a tejbe aprítani. Kinek többet, kinek kevesebbet. Kevesebbeknek többet, többeknek kevesebbet. De hát így van ez, amióta világ a világ, legfeljebb a különbségeken lehetne vitatkozni. A Kombinát élén a Nagyfőnök állt, körülvéve – ahogy ez ilyen helyeken lenni szokott – valóságos udvartartással. Az udvarnál volt negyedszázadon át – hajdani János korában – János bácsi is. No nem Udvarmester volt, nem is Udvarnagy, még csak Udvaronc se, csak udvaros. Pontosabban amolyan mindenese, vagy régi szóhasználattal, cseléd. Mindenre be lehetett fogni, hát be is fogták annak rendje és módja szerint.

Azon a téli napon – meg azelőtt is, meg azután is – külföldi vadászok jöttek a Kombinátba, hogy meglőjék, hazavigyék, megsüssék és megegyék. Nosza, szóltak Jánosnak is, hogy hagyja az udvart, menjen hajtónak és űzze a vadat negyvenedmagával, dologidőben a Kombináttól kapott fizetése fejében. Nem is lett volna semmi baj, ha nem akad az útjába egy őzbak, ami – nyilván megriadva az eseményektől – honnan honnan nem, előugrott és felöklelte a szerencsétlen hajtót. Szarvával felhasította mellkasát, miközben métereken át, tolta maga előtt.

Lett is persze riadalom, autós száguldás, életveszély, hosszadalmas és bonyolult műtét, meg öt hónapig tartó betegállomány a dologból. Azután újabb kórház, és betegállomány ismét hónapokig. A vadászok még akkor összeadtak 1000 forintot neki, később a saját biztosítására is kifizették, ami jár, ám a Kombinát nem adott semmit. Még jó szót sem! – Csak nem életben maradt? – kérdezte gúnyosan az egyik feljebbvaló. Egy másik cinikusan vigasztalta: Örüljön, hogy egyáltalán megúsza!

János próbált eljárni az igaza után, kérni valami kárpótlást, különbözetet vagy járadékot, de hiába. A jogi útvesztők úgy vannak kitalálva, hogy abban a Szabó János félek lehetőleg minél előbb elakadjanak. El is akadnak. Így aztán ott, ahol a felettesek bővében voltak a forintnak, még filléreket sem adtak az alattvalónak. A Nagyfőnök azt írta neki az ügy lezárásaként, hogy – idézem sorait – „baleseti ellátásán túli igényét megalapozatlannak találtam”. Vajon mennyi lehetett az az igény, amit ez a telhetetlen János támasztott a Kombináttal szemben? Ami robbantotta volna a bankot.

János ezután szép lassan tönkrement, és közben János bácsi lett. Két éve munkaképtelennek nyilvánították. Havi keresete akkor már – ahogy ő mondta – elérte a 3000 forintot is. Azóta jár segélyezőtől segélyezőig jótét lelkek emberségét remélve.

Eddig a történet. Tudom, meg kellett volna kérdezni a sebészorvost, hogy a szervezet milyen mértékű károsodást szenvedett a baleset következtében. Meg kellett volna kérdezni a bizottságot, hogy a baleset és a munkaképtelenség között feltételezhető-e összefüggés.

Meg kellett volna kérdezni a biztosítót, hogy kit terhel anyagi kötelezettség, ha az üzemi baleset nem a dolgozó hibájából következik be. Végül meg kellett volna kérdezni a Kombinát illetékeseit, hogy udvaros kötelezhető-e arra, hogy munkaidőben hajtónak menjen. Vagy a vadászatra kivezényelt hajtókra miért nem kötöttek valami külön biztosítást.

Mi lett volna, ha tényleg nem marad életben? Mindezeket nem kérdeztem meg. Nem hiszem, hogy segítettem volna János bácsi anyagi helyzetén, legfeljebb védekezésre, magyarázkodásra készítettem volna embereket, hivatalokat, pedig én csak emberségre, segítőkészségre, figyelmességre szeretném készíteni azokat, akikben egyáltalán van erre hajlam és hajlandóság.

Nem intézményt, nem hivatalnokokat akarok támadni, hanem egy szemléletet. Azt, ami szerint az ember csak vezetői szinteken ember. Vagy utólag is lehetne segíteni János bácsin. Olyan időkben élünk, amikor egész társadalmunknak van oka visszamenőleg szégyenkezni valamiért, és jóvátenni valamit legalább a lelkiismeretünk megnyugtatása végett.

Változnak az idők, változnak a hivatalok, a Kombinátok és a Nagyfőnökök. Mindannyian szeretnénk, ha nem jutnánk el újra oda – a már említett költőt idézve -, hogy „ettől még (Szabó János ügyére) mégiscsak úgy nézünk: (na ez a Szabó János ügye)”. Anélkül, hogy elpirulnánk, vagy legalább a szemünket lesütnénk akár egy pillanatra is.

A régi baba

Élete harmadik karácsonyára készülődött a pöttömnyi szösze lány, alig két és fél évesen. Hogy mi is az, azt nem sejtette, hiszen abban a boldog korban volt, amikor még a napok nem különböznek egymástól. Nem tudta, hogy vannak hétköznapiak, vasárnapok és ünnepek.

Akkor valamit vagy valakit többször emlegetünk, mint máskor és kívánunk, fogadkozunk, ígérünk. Olyan is van – na ez karácsony – amikor a szeretet, ami szívecskéjét minden nap, minden órában eltöltötte, ajándékokká, tárgyakká változik.

Jaj, dehogyis tudott ő ilyenekről! Mondogatták neki: jön a Jézuska, hoz szép fenyőfát sok ajándékot tesz alá és jónak kell lenni. Láta, hogy anyáék többet és sietősebben jönnek-mennek annál is, mint máskor, hallotta, hogy ennek ezt kellene venni, annak meg azt, de fogalma sem volt róla, hogy a világon szeretet és szeretet között, vágyak és lehetőségek között olykor bizony különbség van. Csak az muzsikált lelkecskéjében, hogy a karácsony nagyon szép, hogy várni kell rá, hogy örülni fog mindenki! Ő is.

Aztán eljött a sokat emlegetett délután, sötétbe borult ablakuk alatt a téli álmát alvó park, és akiket szeretett együtt voltak. Izgatottan mondogatták, hogy a Jézuska mindjárt leteszi az ajándékokat és indul másokhoz, a többi családhoz is. Aztán kis csengettyűszó hallatszott és apa azt mondta: „itt is járt”! Anyával kézen fogták és bevezették a nappaliba, ahol tényleg csodaszép karácsonyfa állt, tele díszekkel és pompázott, hogy ámulni kellett tőle. Még apró csillagocskák is repültek róla szerte szét, mint a pillangók.

Alatta tényleg rengeteg ajándék, bicikli, bababútorok, mesekönyvek, muzsikáló, csörgő, csilingelő csodák, plüss állatok. Meg persze nagy baba és még nagyobb baba. Ennyi szépet együtt nem is látott, csak üzletek kirakatában. Mindenki megilletődött volt, könnyes, mosolygós és fél szemmel azt leste, milyen hatással van rá a varázslat? Tetszik? Örölsz neki? – kérdezték innen is onnan is azok, akiket ő nagyon szeretett.

Akkor meglátta régi babáját a sarokban a babaszékről félig lecsúszva, elfelejtve, kopottasan. Szívecskéjét valami furcsán édes érzés kezdte melegíteni. Minden csodát, minden újdonságot, szépséget feledve elindult a régi baba felé, hogy felvegye és magához ölelje. Ekkor történt meg vele az, ami az emberekkel csak két és fél éves korukban szokott megtörténni.

Később már soha!

Érzéki csalódás

Az érzéki csalódás ugyebár az, ha valami nem az, aminek látszik. Hát így vagyok én mostanában gyakran és sok mindennel. De, hogy közelebbről elemezhessem a dolgot, az van, hogy gyakran azt érzem mintha nem abban az országban élnék, mint amiről szó van, amiről híreket, adatokat hallok és amiben élek egyáltalán.

Mert értesüléseink szerint szünet nélkül gyarapodunk, bővülünk, fejlődünk, ugyanakkor meg mindenféle kedvetlenség, letargia, depresszió, megoldatlan problémák. Olyan hangulattalanság, olyan egykedvűség ül meg mindent.

A Statisztikai Hivatal, csak növekvő számokat közöl, amik szerint úgy be vagyunk indulva, hogy az egész Nyugat csak kapkodja a fejét. A minap például megtudtuk, hogy 145 ezer emberrel dolgozik most több ember, mint tavaly ilyenkor. Jó higgyük el, csak azt nem tudom hol vettek fel ezt a 145 ezer embert? Milyen felvételi irodában álltak sorban és mennyi idő alatt ment végbe ez az egész?

Üzemcsarnokok épülnek, technológiák törnek be kis hazánkba, de én még dolgozó üzemet nem láttam, csak összeszerelők járnak-kelnek a csarnokokban egy-egy alkatrésszel a kezükben. Az is csak néhány, mert túl nagy tumultus azért nincsen a munka frontján.

Viszont sportolunk ínunk szakadásáig, mert jön Rió! Már számoljuk a napokat. Én előre félek ettől a 100 naptól, mert, ahogy mondani szokták: „a csapból is az olimpia fog folyni”!

Ugyanakkor, ha úgy igazán szétnéznék a kamerák, akkor leginkább Victor Hugó regénycíme juthat eszünkbe: a „Nyomorultak”.

De! Ha Varga Mihály lehetnék szakasztott így csinálnám: sehol semmi probléma, minden oké, vagy még annál is okébb. Nekem 2001-ben alkalmam volt személyesen is találkoznom vele. Megnyugtatók mindenkit: valóban olyan kellemes, finom ember, mint amilyennek látszik. És jó teszi a dolgát! Hogy körülötte miből mennyi az igazság, az már más kérdés. De az ügybe vetett hite töretlen!

Csak nehogy egyszer ő is érzéki csalódás áldozata legyen! Hogy a dolgok azért nem egészen úgy mennek, ahogy ő eltervezte, vagy ahogy hinni szeretné.

Nadrágtartás

Vevőkém már ki tudja hányadik boltba fordult be csüggedetlenül. A pultok mögött imitt szeleburdi tanulóféle leánykák viháncoltak, amott korosabb hölgyek komolykodtak, de a polcok mindenütt az áruféleségek valóságos arzenálját kínálták. Zoknik, gombok, pertlik, madzagok színpompáztak, vagyis minden megnyerő és bizalomgerjesztő volt, holott a felszín alatt sötét erők járták boszorkánytáncukat.

- Hózentróger van? – kérdezte Vevőkém a született optimisták hangsúlyával – akarom mondani nadrágtartó.
- Ha akarja mondani a kedves vevő akkor mondja, de nincs – válaszolt Eladókéam amolyan tervgazdálkodásból visszamaradt kárörömfélével, foghegyről.
- Benézek a jövő héten – ágált bizonytalanul Vevőkém, hiszen gyerekkorától fogva tudta, hogy a reményt soha nem szabad elveszíteni. Márpedig ő kibírt úttörőtábort, KISZ-gyűlést, szemináriumot, felvonulást, munkaversenyt, akkor a nadrágtartó átmeneti hiánya nem foghat ki rajta.
- Ne fáradjon, a jövő héten se lesz.
- Na de miért, az Isten szerelmére? Gáz van a gumiültetvényeken, vagy netán csata csattog már a csattgyárak környékén is?
- Megszűnt az NDK. A KGST-szereposztás szerint ott gyártották a hózentrógert, akarom mondani nadrágtartót. A Vörös Októberben, és a Május 1.-ben meg a hozzá való nadrágot. Amióta a fal ledőlt, a németek már nem törődnek a nadrágunkkal. Ha csúszik, hát csússzon.
- Szerintem pedig most is gyártanak nadrágtartót, akarom mondani hózentrógert, csak azt látják, hogy mi magyarok nem akarjuk az Istennek se felkötni a gatyát.
- A gatyát madzaggal szokták felkötni. Azt tudok adni.
- Kösz nem kérek. Amíg tart a hózentrógerem, akarom mondani nadrágtartóm, addig tart, közben meg hátha hozunk a csehektől.
- Miből gondolja?
- Átvesszük a szlovákoknak szánt tételt.
- Vagy nem. Mert az is lehet, hogy a kormány keze van a dologban. Eleve ellenzi a

hózentróger, akarom mondani nadrágtartó behozatalát, hogy előbb vagy utóbb minden derék magyar derékszíjat hordjon. Azt mindig szorosabbra és szorosabbra lehet húzni.

- Tudja, csak az nem mindegy, hogy azt a bigyót ki hanyadik lukba bújtatja. Ha már a gatyát – akarom mondani nadrágot – ilyen jól elszabták a szabásaink.

Győztesek és győzelmek

Most lesz 70 éve, hogy Berlinben a németek aláírták a fegyverletételi okmányt és ez lett a Győzelem Napja. Illetve a győzelem napja 1, mert szeptember 2-án japán is aláírt egy ilyen okmányt és tulajdonképpen akkor ért véget a második világháború. Mármint minden idők legnagyobb háborúja. Májusban, Európában, szeptemberben a keleti fronton.

A háborút lezáró utolsó hivatalos aktus alkalmából, a szövetségesek nevében MacArthur, az Egyesült Államok részéről Nimitz tengernagy írta alá a kapitulációs okmányt a Missouri csatahajó fedélzetén a tokiói öbölben. MacArthur reményét fejezte ki, hogy a vérontásból egy jobb világ fog kikerekedni, mely meghozza a szabadság, az igazság és a türelem rendszerét.

Azóta eltelt 70 év. Az egyik háború összeért a másikkal, válság után válság jött, az ellenség éberren figyelte az ellenséget, és tömegek haltak halomra.

Most, a hetvenedik évfordulón az oroszok nagy, látványos ünnepre, soha nem látott szemlére, katonai parádéra készülnek, meghívva közös ünneplésre a győzőket. Hogy aztán valóban együtt akarnak-e örülni és büszkélkedni velük vagy inkább csak megmutogatni, hogy most mijük van, azt ők tudják, illetve érzik. Csakhogy a győztes társak sem feltétlenül akarnak együtt büszkélkedni velük. Így aztán, mint azt hírül adták a hírügynökségek foghíjas lesz a tribün, mert ezek azért nem mennek Moszkvába, mások azért nem. Lesz, ahonnan oda megy a meghívott személy, és lesz, ahonnan csak nagykövet vagy sokadik képviselő, meg lesznek, akik el se mennek. Az emberiség nem tud békében meglenni egymással. Még időlegesen se.

Ebből csak az a nehezen érthető, hogy milyen isten lehet az, amelyik ilyen emberiséget tudott teremteni a saját hasonlatosságára. Talán várni kellett volna teremtesügyileg valamilyen másik istenre, aki más fajta emberiséget képzel erre a világra! Olyat, akik kibírják egymást.

Az élet játéka

A filmre átírt nagy regényfolyamokban, valamint a szódavízzel bélelt tévésorozatokban az úgy szokott lenni, hogy az erőteljes és szépen sarjadó családfa ágaival-bogaival történik ez meg az, lélegzetelállító fordulatok és hajmeresztő érzelmek közepette, amíg végül a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz megérdemelt büntetését. Mint a mesében. Mert az életben nagy valószínűséggel a jó nem nyeri el jutalmát, a rossz még annyira sem büntetését és ettől lesz aztán olyan cselekménytelen az egész.

A nagy regények és sorozatok mindegyike megegyezik abban, hogy cselekményük egy pontjától fogva átveszi uralmát a mindenható pénz, a családot szervező vagyon. Kőkemény nagyapák agonizálnak megtörhetetlen büszkeséggel részeken át, miközben döntenek leszármazottaik jelenéről, jövőjéről, mi több utólag múltjáról is. Többnyire feltételeket szabva a fiataloknak, ritkábban kegyet gyakorolva unokáik felett, de mindig a dinasztia érdekeit szem előtt tartva.

Ilyenkor aztán olajmezők jönnek, sörgyárak és birtoktestek mennek, kiadói tulajdonjogok suhognak színpadias kijelentésekben és a család ügyvédje által sűrűn lapozgatott végrendeletek oldalain. A szeretet meg egyszerűben dollárostul, frankostul vagy márkában kifejezhető mértékűvé változik.

Így láthatja ezt a földönjáró szegényember is, aki minden isten áldotta napon – mármint egyik vasárnaptól a másik szombatig – vasúton zötykölődik át reggelente és délutánonként a végtelen tájon munkába menet, meg onnan hazafelé. Sok-sok éve már, és néhány hónapig még a nyugdíj eljövételéig.

És mesél a családról, de leginkább a kis unokáról, olyan mennyből kapott szeretettel, amitől a két éves leányka valósággal láthatóvá válik az útítársak előtt. A pici kezéről, amit a nagy tányérfogó kesztyűbe dugott, a lábacskájáról, amiről a legnagyobb rimánkodásra sem akarta lehúzni az új csizmát, és loknis haja gyűrűcskéiről, amik vidáman lifegnek jártában keltében az emeleti panellakás falai között. A nagy utat megtett játék babakocsi pedig a nap minden órájában használatba vétetik kis tulajdonosa által, úgyhogy nem hiába volt a körülményes szállítás. Nagy örömet okozott a leánykának és az bizony tart azóta is. Mert ez a kocsi elég bonyodalmat tett meg az ország tőlük távoli városából, az unokatestvértől az ő szobácskájáig.

Amikor a nagypapák legutóbb voltak látogatóban a másik lányuknál, azok akkor kérdezték meg tőlük, nem vinnék-e magukkal a kis kocsit, mert jó állapotban van, az ő lányuk meg már úgysem játszik vele.

– Hát hogyne hoztam volna, egyem meg a szívét – dörmögte gyémánt mosollyal a szemében az öreg, miközben kibámult a havas mezőkre.

És hozta. A városi buszon az állomásig, ott át a hétvégi tömegben, fel a vonatra, annak is a peronjára, illedelmesen meghallgatva a kalauz dorgálását. Aztán minden megismételve az átszállásnál, zsibbadó karral, újabb mentegetőzések egy másik tömegben, majd a másik, már az otthont jelentő város másik busza fel- és lekaszálódással, sűrű elnézés-kérések közepette. De a kis kocsik megérkeztek a címzetthez. – Micsoda öröm volt az annak? És hogy puszilt azzal a pici szájával! – végződött a mese. Akik hallották, talán észre sem vették, hogy egy tünde mosoly táncra perdült a szájak szegletén.

Bizony így van ez: a pöttöm lány élete másként alakulna, ha húszévesen olajfinomítót örökölné a nagyapjától, de akkor ki hozott volna neki most babakocsit az Óperencián túlról.

Körmenet

Abban, hogy a megváltó áldozata nem volt hiábavaló. Annak ellenére sem, hogy gyakorta érezhetjük: bizony lehet, feleslegesen vállalta a megfeszítetést, hiszen mi nap-nap után újra és újra érdemtelennek bizonyulunk szenvedéséhez. Makacs következetességgel.

Talán éppen ezért hiszünk ama harmadik nap valóságában. Mert lelkiismeretfurdalásunk van. Miként azért várunk mindig megváltást vagy megváltót is az életünkbe, mert gyöngék és esendők vagyunk ahhoz, hogy átlépjük önnön árnyékunkat.

Feltámadunk? Lehet. Csak nem várjunk a végítélet napjára, mert addigra elveszhet minden. Ahogy ismerem magunkat, nekünk a végső igazság már közvetlenül a kihirdetés után igazságtalanságnak fog tűnni és első dolgunk lesz, hogy panaszra menjünk magához a Jó Istenhez. Mert csak a saját igazságunkat ismerjük el és könnyen ítéletet hozunk mindenkire, csak a saját fejünkre nem. Ezért hagyatkozunk aztán szívesen mások megváltó áldozatára.

Feltámadunk. Jó lenne hinni, hogy sikerül. Bűneink legyőzésével, gyarlóságaink megzabolázásával, önzésünk múltán, irigységünk múltán, féltékenységek múltán, de még ama harsonák megszólalása előtt. Ahogy azért mindig újra és újra megpróbáltuk, mert öröktől fogva él bennünk a vágy a megújulásra. Hogy mindent tiszta lappal kezdhessünk, egészen előlről.

De egyszer el kellene érniük, hogy nem rontsuk el, hogy a tiszta lapot nem piszkítsuk sokadszorra is össze. Felebarátaim, akikkel együtt múltajuk éveinket itt a Kárpátokkal övezett medencében az évezredünk vége felé!

Feltámadunk! Higgyétek el, hogy mindenből van kilábalás, ami rossz, hiszen véget ér az is, ami jó. Bízunk benne, hogy valahára nekünk is sikerül, hogy a nagy számok törvénye szerint épp ezeregyszáz évenként változik a balsors jobbra és egyszer múlni kezd az átokként rajtunk ülő viszály is. Csak egybe ne reménykedjünk többé: hogy még egyszer valaki miattunk is keresztre feszített magát. Azért, hogy megváltson bennünket.

Tétre, helyre

Még szerencse, hogy nem vagyok nagypolitikus, diplomata meg még inkább, mert alighanem néhányszor már elvesztettem volna a türelmemet a nemzetközi fórumok valamelyikén az országunkról szóló, felvegyük, ne vegyünk, mikortól, milyen minőségben kérdésmizéria kavargása közben.

Mert mivel kezdődik minden híradó, Hét vagy külpolitikai háttérműsor? Azzal, hogy az éppen ülésező katonai vagy gazdasági tömörülés tagországai azidőtájt milyen esélyt látnak arra, hogy felvegyenek bennünket soraikba. Hol korainak látják a frigyet, hol azzal hízelegnek, hogy már rég belül kellene lennünk. Hol a teljes jogú részvételünket mérlegelik, hol valami "fogytékosított" státuszt is elegendőnek tartanak - ideiglenesen legalábbis - a részünkre.

Az időpontot meg úgy tologatják, hogy azt követni képtelenség. Na szóval erre mondanám én, türelmem fogytán, hogy "Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Vagy vegyenek fel bennünket vagy ne, de mi szegény ország vagyunk, nincs időnk szórakozni!" Arról már nem is beszélve, hogy majdani tagságunk konkrét előnyeit - sem az egyik sem a másik szervezetben - még mindig nem igazán tudom lefordítani az utca emberének fogalmi rendszerére.

De ha már az itt a helyünk hol a helyünk kérdéskört feszegetjük, most ránk köszöntött a Néprajzi Múzeum-Miniszterelnöki Hivatal mizéria, amivel megint jól elleszünk néhány hétig. Bármit hozzon is a terv végső kimenetele, annyit azért bátorodom megjegyezni: valaha azt tanultam, a tartalom és forma egysége igen fontos a dolgok megjelenésében. Nos a jelenlegi Néprajzi Múzeum, a volt Nemzeti Galéria eredetileg hivatalnak tervezetett - benne székelt a valamikori két legfelső bíróság, a Királyi Tábla és Kúria - és nem múzeumnak. A felbecsülhetetlen értékű néprajzi anyagot pedig egy, éppen annak a tartalmához, "üzenetéhez" külsejében és belső felosztásában is illő épületben kellene elhelyezni.

A Nemzeti Színház vándorlása lassan már megszokottá válik, ezért egy olyan a gondolatot sem volna szabad figyelmen kívül hagyni, hogy készüljön mobilizálható, azaz alkalmasint szétszedhető és másutt összerakható épület, amit azután a mindenkori kormány oda állíttat fel ahova akar, legfeljebb a mélygarázsok és közparkok száma növekedne a fővárosban. És akkor még nem szóltunk labdarúgó csapataink kanosszajárásáról: hol játszik sorsdöntő bajnoki vagy kupamérkőzéseiket? Az egyik helyszínen az a baj, hogy nem lesz közönség, a másikon az, hogy lesz.

Szóval mintha nehezen találnánk a helyünket. A részleteket illetően, meg úgy egészében is. Pedig már milyen régóta reméljük a megnyugvást!

Zsiványpecsenye

A nyári kánikula akkor döglesztő igazán, ha szalonnát is sütünk hozzá. Vagy akármit. A lényeg: szabad tűzön süljön, aminek sülnie kell! Hozzávalók: tűzrakóhely a kert, udvar stb. erre alkalmas részén, körben a szomszédság kitárt ablakai és kiterített fehérnemű. Valamint lelkes, csatlakozásra hajlamos lakótársak a lépcsőházból, akik közül az egyik majd fát hoz, a másik nyársat hegyez, a harmadik a tüzet szítja. Minden egyéb szinte gyerekjáték.

Az alapanyagok beszerzése sima menet: egy ugrás a hentesüzlet, amiről viszont elfelejtettük, hogy tegnap zárt be szabadságolás miatt. Rá se rántunk, legfeljebb ugrunk még egyet, a következőig, mi az nekünk ebben a szurokolvasztó melegben?! Van is ott zsivány meg pecsenyének való is, hanem a szalonna biz' vékonyka, akár faluhelyen az állami támogatás. A harmadikban aztán olyan, amelyet a recept előír. Még két zöldségesüzlet – az egyikből a paradicsom, a másikkól a paprika – két ABC (ti. az elsőben elfogyott a kenyér) és már együtt is minden, ami a későbbi ínycsiklandozáshoz szükségeltetik.

A kellékek kiszállítása a tűzhöz két, esetleg három fordulóban történik: először levisszük mindazt, ami kell, másodszorra mindazt, amit elsőre elfelejtettünk, harmadszorra meg azt, amire nem is gondoltunk. Sem elsőre, sem másodjára.

Ezután látunk hozzá a művelet lényegi részéhez, beleszólást nem tűrő önbizalommal, mit sem törődve a körülöttünk szorgoskodókkal. Szeletelés, vágás, felkarikázás, szigorúan az előírás sorrendjében, amit állandóan szem előtt tartunk, ameddig az egyáltalán lehetséges. Mert amikor már csuklóig pecsenyések, illetve könyékig szalonnások vagyunk, orrunkról csúszni kezd a szemüveg. Lassan, de biztosan. Egy mozdulattal megigazítjuk. Ettől kezdve csak a fél szemünkre látunk, és izzadni kezdünk, mint a kömlei halott. Még alig tanultuk meg egy szemmel nézni a dolgokat, támad a hagyma! Pilláinkat elborítja a könny, és minden váladékunk összeszalad a legkülönbébb testnedveinkkel. Szemünket akarjuk törölni, de a szemüvegről megfélemedezünk. A másik lencse is átláthatatlanná válik. Ettől kezdve ujjaink segítenek a tájékozódásban, váltakozó sikerrel: leverjük a söröspoharat tartalmával együtt és belenyúlunk a szeletelőbe. Végre tapintani tudjuk, mi micsoda, így aztán az adalékot egyenként, de annál határozottabban húzzuk a nyársakra. Húst, burgonyát, hagymát, zöldpaprikát, szalonnát, illetve – ahogy utóbb kiderül, - még egy mosogatószivacsot, valamint a sportújság címlapjának bal felső sarkát.

Szórás, hintés, csavarás, összenyomás és már indulunk is. Félig vakon, dupla elszántsággal és a tűz felé, hogy fölé tartsuk etelközi szittyá magyarosan gasztronómiai remekünket. Vivát nyár, hurrá szabadság! Néhány pillanat és minden serceg, csöpög, lobban. Egy játszi szellő felénk fújja a lángot. Boszorkányos. Visszahőkölünk. Közben a nyárs is tüzet fog. A kenyér kormozódni, minden más szenesedni kezd vagy nyers marad, de füstöl. Pokoli jó! Még mondja valaki, hogy mi csak a saját pecsenyénket sütögetjük! Hát kiét sütögetnénk még? És egyáltalán, ki bízna ránk a pecsenyéjét?

Hot dog

A Teremtő a nyolcadik napon, ami történetesen hétfőre esett, felfedezte a gyorsétkeztetést. Arra gondolt, hogy az elpuhult rómaiak majd fekvé piszkálgatják a finom falatokat, a királyok trónusaikon ülve szaggatják az ürücombot, a legeslegújabb kor szegényei pedig talponállókban költik el egyfogásos lakomáikat. – De gondolni kell – gondolta – a száguldó fontosakra is, akik úgy siklanak majd a városi tömegben, mint algában az angolna és közben, vagyis menet közben ebédelni is akarnak. Így is lett: lön kifli, mustár, virsli és ketchup, lön gyorsétkezés, és lön HOT DOG!

Ezek után már gyerekjáték Ádám egy kései leszármazottjának lótás előtt, futás után valamely város belvárosában, kirakatnyi ablak nyiladékán át pihegve kérni egy hot dogot. Erre a hölgy az üveg

táblán túl nekilát a technológia végrehajtásához: a fél kiflit beteszi a „mikróba” amitől Ádám kései leszármazottjában meginog a bizalma a péksütemény keltetését illetően, de reménykedik, hogy a kilencvenes évek valamelyikében került ki a kemencéből.

Amint a hölgy az üvegtáblán túl a kiflit visszamikrózta ember számára ehetővé, következik a járat előfűrése könyörtelen karóba húzás által. Aztán loccs egy kis sárga lötyty, egy kis piros és zutty, már csúszhat is a kilátástalan léből előhalászott virsli a beteljesülésbe. Még szalvéta az egész köré és viheti, megeheti a kedves kuncsaft. Ádám kései leszármazottja már harapja is azon nyomban, az utca kellős közepén, hogy aztán – lépés-harapás-lépés-harapás – menjen a dolgára, ahogy tervezte.

Azaz harapná, de észreveszi, hogy előbb a szalvétát el kell távolítani az útból. Megáll, próbálja letékerni, de az összeragadt a szószokkal, mivel a virsli túlfolyást szorított ki a kifliből. Hogy akkurátusan le tudja kapirgálni az elázott papírt a sütőipari termékről kénytelen megállni, dacolva a forgataggal. Táskáját láb közé helyezni a földre, jól erősen szorítani meglepetések elkerülése végett, és akkurátusan nekilátni a hámozásnak. Többen belébotlanak, de ő fittyet hány a nehézségekre. A szalvéta és a kifli hallani sem akar a válásról, csak hosszas kapirgálás után válik szabaddá egy harapásnyi hely.

Eddigre elázik a kifli! Először nyúlni, majd tekeredni kezd, mint színes szerekkel átítatott fásli, de leszakítani nem lehet! Foggal nem! És körömmel? Innen szabályos harc kezdődik a hot doggal! Mit harc, gigászi küzdelem miközben faarcú járókelők százai haladnak el mellette közömbösen. A feltűnést kerülendő a legközelebbi újságosbódé mögé húzódik táskástól, hotostól, dogostól és ott mindent latba vet a győzelemért.

Eddigre a virsli szökni készül és a kifliből folyni kezd a piros-sárgás szósz, végig Ádám késői leszármazottjának keze fején, reményteljesen kúszva mandzsettája felé. A látvány úgy fest, mintha ismeretlen áldozat vérére vette volna a bódé mögött. Méghozzá galád módon, szemtanúk szemétől verten. Nincs mit tenni, mint a lehető leggyorsabban eltüntetni az áldozatot – villan át az agyán és olyat harap a megtépázott, de makacsul kitartó gyorskészítménybe, hogy maga is megbánja: a falat nagyságától alig kap levegőt, szeme könnybe lábad, de legyűri.

Még egy hasonló nekirugaszkodás és teli szájjal, könnyes-kigúvadt szemmel visszatérhet az életbe. A maradi emberek közé, akik vagy ülve ebédelnek, vagy sehogy.

Sesemmi

Hacsak addig másként nem gondolják, akkor januártól megszűnik a munkakönyv. A munka után már a könyv is. Vagy épp ellenkezőleg: elméletileg megszüntetik a munkanélküliséget, hiszen, ha nincs munkakönyv, nincs mit kiadni, ennél fogva nem is adják ki. Visszont út az van, azt kiadhatják, vagy csak annyit szólnak oda foghegyről, hogy apropó holnaptól ne gyere. És az ügy ezzel ad acta tétetik.

Másrészt a munkaadói igazolvány jóval előbb tűnt el, mint maga a munkaadó, helyette megjelent a munkaadó, amit azonban személyi jövedelemadónak titulálnak. A tapasztalatok szerint, miután

levonják az adót, alig marad jövedelem, ami már kikezdte a “személyit” is alaposan. Mert a szám megszűnt – ne szólj szám... stb. – az új igazolvány meg annyi, mintha nem is lenne. Mostantól már munkakönyv se lesz.

Csodálom, hogy a jogosítványt még nem kezdték ki. Túl sokat árul el rólam. Ha van. Ha nincs, pláne. Mert kimondottan rólam legtöbbet újabban az autóbuszberlet tudja, amíg nem parancsolják le róla a fényképet, és a lakcímemhez is mi köze bárkinek. Érték be annyival, hogy egy anonim, arcnélküli részlet vagyok az utazóközönségből a 7-es járaton. Hurrá! Éljen a Szabadság, az Inkognító, éljen az ENSZ!

Ha mondjuk az anyakönyvet is eltörölnék, akkor volna csak jó világ – mint ahogy volt ilyen időszak Latin-Amerika országaiban – mert akkor éveim számát és családi állapotomat is önkényesen, kedvemre változtathatnám a pillanatnyi helyzetnek megfelelően hallgatóságom hiszékenységének függvényében.

Magyar-török

- Ilyen gyengécskéktől kaptunk ki Mohácsnál?
- Méghozzá nem is akármilyen arányban.
- Ne mondja!
- Nem mondom, írták a tudósítók.
- Egyáltalán miért volt az a meccs Mohácson?
- Oda vitte a szövetség, hogy ezzel is segítse a vidék fellendülését.
- Legalább közönség volt?
- Olyan harmincezer. A Zápolya-féle kemény mag.
- Az volt a vezérszurkoló?
- Nem: a szurkoló vezér, csak nem tudta eldönteni kinek szurkoljon. Eleve az állóhelyen maradtak, így aztán nem is látták a meccset.
- Akkor sem értem. Azt tartják, hogy a hazai pálya lejtteni szokott.
- Lejtett az is, csak mi az alsó térfelét választottuk. Nappal szemben.
- Ezek szerint akkor is a lejtő aljáról kellett indulnunk. És mit csináltak a csatárok?
- Lajos lett volna az ék, de túl sokat egyénieskedett. Mindenáron cselezni próbált, de belefutott a cselébe.
- És a középpályások meg a védelem?
- Át se léptük a felezővonalat. A törökök állandó létszámfölényt teremtettek.
- Biztos beígérték nekik valamit a Kis Török Gazdák.
- Azoknak? Legfeljebb fél holdat.
- Nem baj, most kamatostul visszafizetünk mindent!
- Visszafizetésről meg kamatról ... ne is beszéljen, mert még azt hiszik itt körülöttünk, hogy bíráljuk a kormány gazdaságpolitikáját: vagy a múltat hánytorgatjuk. És különben is: addig jártunk hitelért a bankba, amíg fel nem emelték a kamatot.
- Ne akarjon engem befolyásolni pont most a választás előtt.
- Dehogyan akarom. Folyásolja be magát a plakátháború! Csak én már néha urnákkal álmodom.
- Ugyan, most is alig választottunk és máris 3:0 a javunkra.

- Így látja?
- Hát persze! A bíró feldobta a forintot és már robogtunk is előre.
- Nem pontos! Ha feldobjuk pénz, ha leesik forint.
- Dehogy! Fej vagy írás?
- Magának mindegy? Nekem nem. Így évtizedekig az írásra hivatkoztak, most már jó lenne, ha a fejek jönnek. Meg a gólok.
- Hát azok jönnek láthatja. Mos legalább 150 évig csak győzni fogunk.
- Így érzi?
- Majd jussak eszébe: nem lesz semmi vész.
- A Próféta szóljon magából.
- Magának meg Allah növecsze nagyra a szakállát.
- Meg mindnyájunk optimizmusát.

Hajnali vendég

Az ilyen hangot szokták hátborzongatónak nevezni. Az év második hajnalát tette rémületessé, a házban, ahogy felhatalmasodott a csendben. Egészen mélyről indult, és fájdalmasan emelkedett szomorú, vad, követelőző segélykérésé, majd elvékonyodott, mint egy baljóslatú fohász. Biztos, hogy mindenki felébredt rá, de utánanézni a rettenetes hang eredetének senki nem mert. Ehelyett mereven, tágranyílt pupillákkal feküdt a takaró alatt, és azt sem kérdezte meg a mellette fekvőtől, hogy ébren van-e, hiszen tudta, hogy igen, hogy fülel, hogy találgat.

A lakók azt hitték, sebesült vad szabadult a városba, és az ő udvaruk valamely szegletében múlik ki az árnyékvilágból, vagy azt, hogy a tomboló emberi gonoszság egy áldozata menekült házuk oltalma alá és leheli ki lelkét kínok és keservek között, artikulálatlan üvöltést hallatva. Reggel kiderül – gondolták a takarók alatt, és igyekeztek visszaszenderedni a tudattalanba.

Mikor eljött a titokra fényt derítő világosság, a lakók végre kimerészkedtek meglátni honnan, milyen lényből szakadtak fel a hajnal szörnyű hangjai. – Ez egy farkas! – volt az első reakció, ahogy a hálóinges, pizsamás, köpenyes, melegítősbredek megpillantották a vendéget a lépcsőház hátsó üvegajtaja mögött.

Nem farkas ez, csak kutya! Honnan jött volna ide farkas? A filmekben is látni hasonló kutyákat! Hogy milyen filmekben, arra a hirtelen támadt izgalomban senki nem emlékezett, inkább bámulta a hatalmas jószágot, amint fel-le sétálva szemügyre vette közönségét. Gyönyörű rajzolatú, bozontos feje akkora volt, mint egy medvebocsa, belőle sárgászöld, bizalmatlan szempár világított az idegenekre. Nyakán fojtólánc, rajta biléta, azon szöveg.

Hívjuk az állatkórházat! Hívjuk az állatorvost! Hívjuk a rendőrséget! Hívjuk a rádiót! – röpködtek az ötletek. Valaki viccesen még azt is javasolta, hogy várják meg, amíg keresni fogják a kutyát, és jutalom ellenében adják vissza a gazdájának. Egy időre meglesz a közös költség. A tétovázást a második lakó törékeny, fiatal orvosnő váltotta cselekvéssé. – Én megetetem – lépett elő egy műanyag dobozkával, amiben illata után ítélve valamilyen pörkölt maradványai lehettek. Elfordítva a zárban a

kulcsot, kisurrant az állathoz, ám az ügyet sem vetve a földi javakra, a résnyi nyíláson át beosont a lépcsőházba.

Erre a lakók szemvillanásnyi idő alatt eltűntek a színről. Jobbnak látták otthonaik védelméből latolgatni a lehetőségeket. A doktornő és a kutya magukra maradtak, aminek az állat részéről mindent felfaló barátság lett a vége, de a bilétát nem hagyta leolvasni és távozni sem szándékozott. Ezt barátságtalanná váló magatartással adta a félénk merészséggel próbálkozó jóakarója tudtára.

Ezalatt telefonok záporoztak a számbavehető intézmények felé. Ahol elérhető volt valaki, ott annyit tudtak, hogy nem rájuk tartozik az ilyesmi, ahová pedig tartozott volna, ott nem volt senki.

Már úgy tűnt, hogy lakók a lakásokban, doktornő és kutya a lépcsőházban tölti eljövendő óráit, amikor egy fiatalember, lemerészkedve az emeletről, az újdonság erejével hatva kicsalta az állatot az utcára. Ő mondta meg azt is a ház népének, hogy szibériai szánhúzó ősök egy leszármazottjához volt szerencséje.

Az emberek a veszély elmúltával, telve a megkönnyebbülés jóleső érzésével, gyorsan lakásaik ajtaja mögé fordultak, elvégre fogytán volt a vasárnap. Talán nem is hallották, hogy közben a rádió bementa segélykérő felhívásukat. Talán azt sem, hogy később még egyszer beszélt a kutyáról: a zaklatott állat megharapott valakit, és kéri a tulajdonost jelentkezzen az oltási igazolvánnyal.

A házban azóta sem esett szó a hajnali vendégről. Talán, mert le kellene vonni a tanulságokat. És tanulságokat csak a mesében szokás levonni.

Az imádság kertjei

Okos könyvek tanúsága szerint az ember egyhelyben lakása, településeinek szerveződése, a városiasodás is azzal kezdődött, hogy nem akarta elhagyni a helyet, ahova halottait temette. Ezért a temetkezési helyek közelében alakította ki napi életvitelét, hogy ápolhassa azok emlékét, akik fontosak voltak életében, amíg éltek. Ha nem a legfontosabbak! Akik kitölthetetlen űrt hagytak maguk után nemlétükkel és hiányuk fájdalmas maradt örökre. Vagy szelídülni alig akaró rossz emlék jajong utánuk, mert cselekedeteikkel ártottak környezetüknek, de a megbocsátás isteni kegyelmét megelőlegezte a túlélők lelkében az idő.

Október-november hónapfordulóján a felzokogó hiány vagy a könnybelábadó megbocsátás pompázza virágba a temetőket és táncoltatja a parányi lángokat sírkövek szegélyén és az előregező fejfák tövében egyformán. Mert elindulunk bizony – testben, esetleg lélekben csupán – közeli vagy távoli temetők felé, hiszen valamiként jelezni akarjuk hajdan volt szeretteinknek, meg magunknak talán és általa a világnak is, hogy mind aki erre a Földre született halandó, de mibennünk és általunk halhatatlanná válhat.

Csak adatna meg e kérés által, hogy ahol „sírjaink domborulnak”, ahol „áldó imádság” folyamodik a felfoghatatlan tartomány felé, ott ne kelljen fokozott biztonsági intézkedés! Ne kelljen különös védelem, sokszorozott felügyelet a jóakarató hozzá tartozók érdekében! Ismeretlen kezek ne fosszák

meg a kegyelet, az emlékezés virágaitól, díszeitől a sírhelyeket, amelyekben az örök béke és nyugalom álmát szeretnék aludni egyszer volt nagyszülők, apák, anyák, gyermekek, szeretők. Ámen.

Ámulatok

Amíg csak élünk, emlékezni fogunk a napfogyatkozásra. Arra az égi-földi tüneményre, amikor életet adó bolygónk alig több mint két percre a Hold takarásába került és árnyéka Magyarországra, illetve annak egy sávjára esett. Valaki - ahogy egy öreg bácsi fogalmazta - eloltotta a Föld lámpáját. Látja uram - mondta - erre az ember soha nem lenne képes.

Még szerencse - gondoltam - mert képzeljük csak el mi lenne, ha a napfogyatkozás is emberi hatáskörbe kerülne? Először is nálunk, Magyarországon soha nem lenne látható, mert Amerika és az EU meghatározó tagországai örök időkre kisajátítanák az időleges elborulást vagy valamilyen multi csoportosulás befolyásolná. Legfeljebb, ha már nem lenne olyan nagy üzlet, akkor továbbadná egy másiknak, ahol még látnak benne fantáziát.

De ennél is rosszabb lenne, ha a belpolitika tenyerelne rá a napfogyatkozásra. Már azt sem tudnák eldönteni hol legyen! Még hogy hol legyen? Azon is hónapokig huzakodnának választottjaink, hogy abszolút többség, 50 százalék + 1 szavazat vagy kétharmados arány szükségeltessen a nappali sötétség helyének és idejének kijelöléséhez.

Apropó idő! Micsoda csatározások folynának a T. Házban arról - persze ki-és bevonulásokkal összekötve - hogy mikor történjen a homály? A parlament rendes ülészaka alatt, hogy együtt nézhessenek fel az égre vagy a képviselők szabadsága idején, hogy végre családi körben lássák, hogy nem látnak semmit?

Aztán jönne a lobbizás! Mely területeken haladjon át a sötétség sávja? A fejlettebb és a tőkebefektetők számára érdekesebb nyugati országrészen - így is ott haladt, mi sem jellemzőbb felzárkózási esélyeinkre - vagy a keleti "térfélen", mivel az unió, a közösség elvárja, hogy ne tegyünk különbséget régió és régió között.

Ezt követően az ellenzékben felmerülne a gyanú, hogy az egész a kormánypártiak előrehozott kampányfogása, hogy elkápráztassák a választókat ilyen olcsó trükkökkel, a kormánypártiak pedig azt vélelmeznék, hogy a másik oldal őket akarja már előre befektíteni. Mert lehet, hogy a választásoknál ez a két és fél perc is számítani fog a végelszámolásnál.

Az MLSZ hirtelenjében lekötne egy rövid, napfogyatkozásnyi válogatott mérkőzést, persze esti meccset valami erős ellenféllel, remélve, hogy a mieink két és fél percig azért talán képesek lesznek nemzetközi szinten is helyt állni.

Még szerencse, hogy mindez nem fordulhat elő. Ilyen tüneményt csak az a valaki vagy valami, akit vagy amit oly sokféle módon hívunk és értelmezünk, csak az képes elénk varázsolni, hogy ráébredessen bennünket: az ember nem mindenható, még ha szeretne is annak látszani olykor! Szerencsére létezik nála nagyobb, kifürkészhetetlen hatalom az univerzumban.

A szemüvegeket azért őrizzük meg! Emlékbe. Vagy azért, hogy általa néha merjünk a fény felé fordulni, vagy azért, hogy amikor rosszabb a hangulatunk akkor inkább ne lássunk semmit.

Visszahívásból elégtelen

Dániában van egy vármúzeum, amelyben a pincszint egy kanyarulatában ott tornyosul egy hatalmas, hófehér márvány vitéz félalakos megformálásban. Ahogy kíséřőmtől annak idején megtudtam ő a Dán Holger, aki a legenda szerint, ha végveszélybe kerülne e kicsiny, ám annál kulturáltabb északi nép, akkor visszatérne megvédelmezni, netán győzelemre vezetni az övéit.

Mindez arról jutott eszembe, hogy déli szomszédaink visszahívták a válogatottba az ellenünk vívandó és sorsdöntőnek mondható labdarúgó EB-selejtező mérkőzésre legendás 10-esüket, a "Kárpátok Maradonáját", hogy ugyan segítsen már legyőzni az eddig számukra verhetetlennek bizonyult ellenfelet. Annak ellenére is megcselekedték ezt a visszahívást, hogy tudatában voltak: "papíron" az ő nemzeti tizenegyük már hosszú ideje - ahogy mondani szokták - minden csapatrészében jobb az ellenük felvonulóknál. De visszahívták a legendás harcost, az valóban a hírnevéhez méltóan harcolt és nyertek. Simán!

Nekünk is lett volna egy legendás 10-esünk, akit talán még ma is rettegnek, de legalábbis félnek a világ futballpályáin, akire, "ez bármikor, bármire képes" alapon, pusztán a neve alapján is két védő vigyázott volna, de fél szemmel mindenki. Csakhogy mi nem hívtuk vissza! Mert mi nem szeretünk, nem szoktunk visszahívni! Sem a futballban, sem más területén az életnek.

Idősebbeket, tapasztaltabbakat, netán jobb képességűeket különösen nem, mert azzal elismernénk, hogy talán még mindig jobbak, mint utódaik. Hogy nemcsak a szavazás, hanem a személyiség, az egyéni képesség is képes alakítani a körülményeket. Akár jó irányba is. Csakhogy akkor ki kellene mondani, hogy "te jó vagy, jó voltál a magad területén, szükségünk van rád, segíts!" De nem jön a szánkra az úr istennek sem! Mert az hisszük, hogy ettől a mi érdemeink kisebbednek, hogy személyes nimbuszunk csökken.

A pénz hatalmát szinte feltétel nélkül ismerjük el, a képességét, az adottságát, a tehetségét alig. Nem tudom hány jó szakembert herdáltunk el, azaz nem állítottunk sorompóba, sőt küldtünk ki a cselekvés küzdőteréről tíz év alatt csak azért, mert az éppen hatalmon lévőkhöz valamiért nem álltak közel. Azt hiszem sokat. Viszont a Mágnaš Miskákat feltétel nélkül fogadta el minden berendezkedés.

Azt hiszem ez nálunk luxus. Mi kis ország vagyunk! Nálunk a legjobbakat kellene marasztalni, hívni vagy alkalmasint visszahívni, hogy képességeiket szűkebb vagy tágabb környezetük, de akár mindannyiunk javára hasznosíthassák. Egy feladat során, egy részleg élén, egy tárca élén vagy épp egy 10-es számú mezben a középpályán.

Fények alkonya

Már látni az emlékezés fényeit. A vonatablakokból vagy a gépkocsi üvegén át, hogy melyik közeledő vagy távolodó településen hova esik a temető. Mert ott égig ér a fény! Az emlékek, az emlékezés lángjai messze világítanak és sokáig.

A világon lévő települések, annak köszönhetik létezésüket, hogy az emberek ragaszkodtak elhunyt szeretteik nyughelyéhez. Így lettek temetők! Szerény sírhantok, sírkövek, díszsírhelyek, mauzóleumok jelzik az utókornak, hogy hol nyugszanak elődeink. Évente pedig – halottak napján, mindenszentekkor – felfénylenek az emlékezés gyertyái, jelezve, hogy nem felejtünk! E két napon, alkonyatkor gyönyörűek a temetők, mert a tűz emlékeztet a legszebben és leginkább azokra, akiket szerettünk. Meg a sok virág! Ragaszkodásunkról szólva mindegyik.

És a gyertyafény áradatban nincs különbség szegény meg gazdag sír között. Nem látható, hogy kinek gondozzák a sírját és kiét nem. Mert a fények, szinte egybefolyva, arról szólnak, – külön, külön és együtt is – hogy itt nyugszanak valaha élt szeretteink és ide kerülhetnek a mi maradványink is, ha lejár az időnk.

Nemrég olvastam egy hindu bölccsel való beszélgetést, amiben megkérdezték tőle, hogy honnan az istenhit, a vallás, a hitéletet működtető erő. Ő azt felelte: - a halálfélelemből -. És valóban, ha belegondolunk, az ember, de az emberiség évezredek óta mindent elkövet, hogy megfejtse a halál, az elmúlás rejtélyét. Ezért bízunk Istenben vagy más istenségben és minél megfejthetlenebb, annál inkább.

Nem tudom, hogy a Teremtő, amikor elgondolta világot, ilyenre számított-e, vagy csak ilyen lett. Mert nem biztos, hogy jó világot teremtett. Egy kivétellel: nem lehet örökre megváltani vagy megvásárolni az életet. Ebben az egy tényben könyörtelenül igazságos! Nincs pardon! Mindenki véget ér egyszer, legyen gazdag vagy szegény, erős vagy gyenge, szép vagy kevésbé az. Ezekben a napokban, kivált alkonyatkor világítanak a temetők. A legkisebb falvakban éppúgy, mint a nagy és még nagyobb városokban. Akik elmentek, elmentek örökre! De ott nyugszanak szeretteik emlékezetében. Ebben nincs apelláta. Az Úr mindenkivel elszámol a végén! Nincs olyan, hogy egyesek végig szenvedik az életüket, mások meg csak üldögélnek az öröklét trónusán és csak nyerik a közbeszerzéseket. Örökkön, örökké.

Mesélek Máté Péterről

Milyen hatásos? 2012 február 4.-én és írom ezt a bejegyzést. Most lenne 65 éves! De nem lett. Még 40 se! Hanem elment 37 évesen, 1984-ben. Ahogy megígérte: „Elmegyek”. Csak a dalai maradtak, de azok igen, meg a hangja. A hangjának múlhatatlan emléke. Nem tudom milyen lenne most, 65 évesen, de vannak egyéniségek, akiket a Minden Titkok Tudója nem hagy megöregedni! Mert az nem állna jól nekik. Petőfi? József Attila? Latinovits? Milyenek lettek volna Arany Jánosi korban a sziget fái alatt vagy táskás szemmel a Nemzetiben, a Nemzet Színészeként, mint a jó Bodrogi Gyula „bácsi”? És Máté Péter? Előjönne Koóssal meg Aradszkival valami szilveszteri műsor retró - díszletei közül? Ugye, hogy nem. Hát akkor? Így rendeltetett.

Ismertem Máté Pétert. Nem voltunk puszipajtások, de egy közös munka összehozott bennünket, ami után még találkoztunk néhányszor és mindig örültünk a találkozásnak. Hogy én örültem az érthető, már akkor nagy sztár volt, de ő is örült és ez árulkodott arról, hogy jó ismerősök voltunk. Ahogy ezt régente fogalmazták.

Az Amerikai úti KISZ iskola rendezvényén ismertem meg 1969-ben. Ilyen évszámra nem szoktunk emlékezni, de nekem ez magától van: 1968-ban született a fiam, akkor a 6 hetes, majd rá egy évre – tehát 1969-ben - az 5 hónapos KISZ iskolára küldtek el. Mielőtt a kedves olvasó most elmenekülne a számítógépe elől, nehogy valami bolsevik fertőzést kapjon, elárulom: nem folyt ott akkora politizálás, inkább praktikus dolgokat tanultunk, szervezési és vezetési ismereteket, meg úgy jó buli volt az egész. Mint mostanság a csapatépítő tréning, vagy jobb. Meg jó társaság rázódott össze. Volt köztünk egy-két vonalasabb fazon is, de azokat inkább kerültük, amikor tehettük.

Szóval az „öthónaposon” minden osztálynak rendezni kellett egy nagy, iskolai szintű rendezvényt – kiállítást, irodalmi délutánt, író-olvasó találkozót, vetélkedőt, sportbajnokságot vagy klubdélutánt – attól függően, mihez éreztek kedvet magukban. Mi a klubestet választottuk és eldöntöttük, hogy az cigányból lesz! Originál, autentikus. Így is lett, külön brigád járt többször is a Néprajzi Múzeumban, eredeti hagyományokért, ételreceptekért és a vajdaválasztás pontos leírásáért, jelmezekért, de elkészült a forgatókönyv.

Az iskolának szerződése volt Máté Péterrel és együttesével, – nem tudom pontosan, a Thomastic valamilyen utó variációja volt, de ezt Jeszenszky Pista tudja – mert ők játszottak az iskola havonkénti táncos rendezvényein. Nosza, a mi cigánybálunkat megelőző rendezvényen megbeszélés Máté Péterrel és a zenekarral! Péter nyitott volt, közvetlen, barátságos, a „banda” tagjai szintén. Benne voltak! Nagyon is! Úgy kiöltöztek a cigánybálra, meg úgy kikenték magukat, hogy „leesett az állunk”. És nagyszerűen játszottak, hozzátették, ami belefért! Szuper hangulat alakult ki. Végül nem győztük köszönni nekik hozzájárulásukat az est sikeréhez.

Mint az est tervezőjét, rendezőjét, műsorvezetőjét, a legkényelmesebb volt engem vajdává választani. Ez a vajda lét aztán rá is nyomta a bélyegét a Máté Péterrel való barátságunkra, mert neki nagyon tetszett, hogy engem vajdává választottak a bálban, méghozzá hiteles roma szertartás szerint.

Eltelt három év és engem a sors 1972 nyarán Siófokon talált, ahol csoportvezető kultúrosként dolgoztam. „Enyém volt” a 600 fős SZOT Központi Étterem (5 üdülő 18 épületének lakói), plusz felelős voltam további öt üdülő kultúrfelelőseinek munkájáért. Csak a „Bányász” – Regős Éva - nem tartozott a csapatomba.

A mi területünkön működött a Vasas presszó, amiben esténként egy nagyszerű duó játszott, Vigh Kálmán zongorázott és Urbán Róbert dobolt. Volt minden turnusban két táncestünk (Hurrá, nyaralunk és a Szeretlek Kedvesem), amibe némi programot is csempésztünk a vendégek szórakoztatására. Ilyenek után, egyszer-egyszer Kálmánnal, ha nem volt kedvünk még aludni, „célba vettük” a Tünde bárt, a Batthyányi utcán, mert az volt a Vasas presszóhoz a legközelebb. Hogy lazítsunk és mentálisan felkészüljünk a „másnapra”.

Egy ilyen estén egyszer csak felbukkant Máté Péter. Mint egy varázslat. Felnéztünk és a pódiumról már eltűntek a zenészek, és a zongoránál ott ült Máté Péter! Belezúdult a Jézus Krisztus Szupersztár

legismertebb betétdalába és általa csupa csoda lett a terem. Annak ellenére, hogy akkor Magyarországon nem volt szabad elhangoznia nem csak ennek részletnek, hanem semminek a világhírű musicalból. A filmváltozat bemutatását még nem is tervezték. A zongora valósággal beindult Péter keze alatt, kis híján legördült az emelvényről, ő meg énekelt! De hogy énekelt? Ahogy csak ő tudott!

A közönség ünnepelt, a pincérek dühöngtek. Mi, Kálmánnal nem értettük a reakciót, ezért egyiküktől megkérdeztük. – Ne haragudjanak – válaszolt idejön minden este a Szállodasorról, ahol énekel, az egyik Váry lányhoz. Az asztalokhoz beülnek a fiatalok, akik nem fogyasztanak, csak hallgatják a Mátét. Tudják melyikek? Akik rendelnek egy Colát és kérnek hozzá öt poharat! Mi meg leshetünk – Hát szórakozzon a művész úr a saját kontójára

Amikor ki szupersztározta magát odamentem hozzá - azt hiszem a pultnál beszélgetett valakivel – és ráköszöntem. – Szervusz Péter! Gondolom, nem ismersz meg! – Nézett rám a szemüvege mögül vagy fél percig, aztán rávágta: - Dehogynem, Te vagy a Vajda, az Amerikai úti suliból Szevasz! Hol ültök? Mindjárt odajövök! És tényleg odajött, leült harmadiknak, rendelt egy üveg bort és beszélgettünk. A zenekaráról, számokról, lemezekről, lehetőségekről, a siófoki szerződéséről, meg a szerelemről. (Akkor Váry Jutka miatt járt át minden este a Tündébe, de később nem őt vette el, pedig - úgy tudom - még az év vége felé újra megnősült.) A zenészek közül többen állították akkoriban, hogy Dékány Saci „elvesztését” valójában soha nem heverte ki! Hogy így volt-e, annak az igazságát elvitte magával, de tény, hogy a róla megjelent könyvben senki nem említi az első házasságot, a „nagy szerelmet”.

Aztán egyik este elmaradt a Tündében a Jézus Krisztus Szupersztár külön koncert. Nem jött Péter! Mi is fáradtabbak voltunk Kálmánnal, ezért úgy döntöttünk, hogy elballagunk haza, néha nem árt éjfél előtt lefeküdni. Lélek nem járt a Batthyányi utcán, mert a vendégek vagy még nem indultak el a bárokból vagy el se mentek kicsapongásra. Mi sétáltunk a szállásunk felé, élveztük a jó levegőt és a viszonylagos csendet, már amilyen Siófokon, nyáron éjfél felé lehetett. Egyszer csak, a szállodasor felől hatalmas luxuskocsi –talán Chevrolet lehetett– gördült el mellettünk a másik oldalon és ahogy túlhaladt rajtunk megállt. Pár pillanat és egy férfit tuszkoltak ki a jobb hátsó ajtaján, aki bizonytalan léptekkel hátrament és két kézzel rátámaszkodott a csomagtartóra. De akkor a kocsi kiindult „alóla” és nem sokon múlt, hogy az illető előre ne essen.

Kálmán – szóltam a zongoristához – ez Máté Péter! Ő volt. Segíteni akartunk neki. – Rosszul vagy Péter, kérdezgettük. – Hát, rosszul Vajda! – Mit tudunk segíteni? – Kísérjete el a bárba! Jutkához! – Ez nem jó ötlet Péter, először gyere el a szállásomra – mondtam neki - és egy kicsit szedd rendbe magad. Elfogadta. Útközben „megszabadult” attól a többlettől, amit már nem kellett volna meginni, aztán a szálláson leült, üldögélt egy kicsit, bóbiskolt, utána megmosdott és azt mondta induljunk. Meg azt is mondta, hogy jó ember vagyok. Mármint én, a Vajda.

Átsétáltunk a Tündébe – 5-6 saroknyi távolságra lehetett – oldalt mentünk be a hátsó udvarra, Pétert az épület sötét falához támasztottuk, mert azért még nem volt egészen „stabil”. Odamentem a hátsóbejárathoz becsöngettem. Kijött valaki, akinek mondtam, hogy Váry Judit művésznőt legyen szíves kiküldeni. – Valami baj van? – kérdezte a hölgy – Nem, nincs, de legyen szíves kijönni egy pár percre! –

Jutka jött és megállt az ajtóban. Kezicsókolom – így én – elhoztuk a Pétert, nem érzi túl jól magát. – Addigra Kálmán már belekarolt és odahozta az ajtóhoz. Péter olyan három méterre megállt Jutka előtt és nem szólt egy árva szót sem. Jutka csak nézte, aztán megkérdezte – Ittál? (okos kérdés volt). – Sokat – válaszolta Péter és ezzel a beszélgetés általunk hallható része befejeződött, bár Váry Juditot nem olyan nőnek láttam, mint, aki ordítani vagy rikoltozni fog vele, hanem mint, aki csendben, finoman megéli és kezeli a helyzetet. Kezicsókolom, Szevasz Péter, vigyázz magadra – motyogtunk valami elköszönés félét és húztunk. Ő még utánunk szólt – Csao, Csao! És köszönöm szépen, rendesek voltatok srácok! Te meg nagyon rendes ember vagy Vajda! – Ebben maradtunk.

Egészen 1974-ig, amikor Újpesten, a Gépelemgyárban dolgoztam. Ahol én „felütöttem a fejem” ott mindenütt nagyrendezvényben gondolkodtam rögtön: És nem rosszul, ha szabad ezt magamról megállapítani. A Gépelemben is úgy éreztem, hogy kellene csinálni egy igazi nagy bált, ami emlékezetes marad az ottaniak számára. Jó legyen bál, mindenki egyetértett, akinek egyet kellett érteni, de mitől lesz más, mint mondjuk két gyárral arrébb. Ki legyen a zenekar, ez döntő? Játszanak a Jockók! Tudni kell, hogy Kovács Jockó legenda Újpesten! A Nivram dobosaként kezdett, amikor még majdnem úgy kellett felrakni a szereléséhez, aztán jött az Atlantisz, a Neményi Bélás nagyfelállítás, aztán a trió Gallusz Gyurival és külföld. Közben beszállt alkalomra összejött zenekarokkal, régi haverokkal, ráérő, jó zenészekkel.

Elértem, elvállata, jöttek. Nagyszerű zenészekkel, nagyszerű zenét játszani. És Jockó, fenn a dobok mellett hozta az ütemet és a hangulatot, ahogy ő tudja! Az nem volt kevés!

De kellene valami igazi meglepetés! Mi vagy inkább ki legyen az? Meg kellene hívni Máté Pétert-ütött szöveget bennem a gondolat! Talán lenne rá pénzünk Majd kigazdálkodjuk valahogy a bevételből vagy kiegészíti a gyár. Megkerestem, megtaláltam, beszélünk. Hogy én vagyok, mármint a Vajda, erről és erről lenne szó, tudnád-e vállalni? – Nem egyszerű, de legyen! Ha te hívsz, hogy ne vállalnám? Hol van a buli? Újpesten - mondtam. – Akkor kell egy kis szervezés, de megoldjuk! Én most az Astoria bárban énekelek minden este. Van egy blokkom, ami nagyjából 11-re, negyed 12-re lemegy. Valaki jöjjön be értem, vigyen ki, megcsináljuk! Utána meg hozzatok vissza a belvárosba!

Így lett! Mentünk, pontosabban Szabó Vili a volt izzós kollega, a klubvezető ment be az Astoriához és hozta. A teremben szórakozó 3-400 embernek fogalma nem volt róla, hogy mi készül. Csak mi tudtuk, meg a zenekar. Megjött, bekísértük a titkárságra, ott ivott egy kávé meg valami üdítőt és szólt, hogy részéről rendben van. Jockó közben szólt nekem, hogy kérdezzem meg tőle, mivel kezd? Ő visszaüzent, hogy „Sugar baby love”, Jockó bólintott, rendben! A többi már az ő dolguk volt, meg a rendezése, ahogy én szerettem volna. Úgy lett.

Éjfél körül egyszerre eloltottuk az összes villanyt a teremben, csak a zenekar fölött égett valami „munkafény” és én bekonferáltam, hogy fogadjuk szeretettel, az est meglepetését!

És akkor, az ajtóból, a sötétben a szétnyíló tömeg sorfala között elindult Máté Péter a színpad felé. Nyakában az akusztikus gitár és áldott tokából már felszökött a szinte üveghangon kelt gyönyörű sikoltás, a magas nem tudom mi, a „Sugar baby love” indító dallama a refrén előtt.

A közönség tombolt, Péter közvetlen volt és szenzációs! Énekelt saját számot, világslágereket, egyszerűen mindent. sőt, még azt is mondta, hogy nem koncert ez, hanem egy vendégfellépés, tehát

„nyugodtan táncoljatok”. És lassan újra megtelt a táncplacc, miközben Máté Péter a legjobbját adta. Jucók pedig még tettek is hozzá!

Amikor szünetet tartottak Péter bejött a titkárságra, megint valamilyen üdítőt inni és mondta, hogy nagyon tetszik neki a bál, örül, hogy hívtuk és meg tudtuk oldani a fellépését. (Hangsúlyozom, üdítőt ivott. Akkor már állítólag jó ideje, de előtte „két végén égette a gyertyát”. De utálok ezt a megfogalmazást! Mondjuk ki: Péter sokat dohányzott és sokat ivott. Nem volt alkoholist, olyan nem volt, hogy ne tudott volna fellépni, de utána.... Amit kikért, de inkább, amit elé raktak azt megitta. Ilyen lehetett a siófoki kaland is. És bizony a cigi meg az ital – jó, lehet, szervezete válogatja – hamar ki tud készíteni egy embert. Máté Pétert megölte. Idő előtt.)

Némi zavarral küszködve mondtam neki, miközben még mindig kortyolgatott, hogy sajnós a teljes gázsija – ha jól emlékszem 6000 Ft lett volna (akkor!) – nincs meg! Csak 4000.

Jó az Vajda, ne csinálj ebből problémát! Neked bármikor eljövök énekelni! Ha egy filléred nem lesz akkor is. - Jólesett. Főleg így megfogalmazva, és kimondva, a szűk körű, de fontos társaság előtt.

Programjának befejező részében szólt a közönségnek, hogy nyugodtan mondják, mit akarnak hallani és ő elénekli! Legyen most egy kívánságműsor! Röpködtek a címek és szólt a dal, Máté Péter énekelt „Hull az elsárgult levél” „Oh mister Lonely”, Bobby Solo számai és persze a „Jézus Krisztus” Aztán szólt egy hang a „sűrűből”: „Ha én lennék a fény”! Hirtelen csend lett. Majd Péter, kedvesen, de határozottan azt mondta: ne haragudjatok, de ezt az egyet nem énekelem el. Minden mást szívesen.

Valamiért szomorúvá tehetette a szám, valamire emlékeztethette, annak ellenére, hogy Ihász Gábor Szerzeménye volt S. Nagy István szövegével. De nem tudhatjuk mi fájt neki belőle? A titok örökre titok marad. Pedig vállalhatta volna. Mert ő fény volt. Az árnyékaival együtt, illetve azokon túl is.

Utóirat: Azt hittem, Sylvie Vartan eljön a temetésére. De nem jött. Vagy küld egy koszorút. De nem küldött. Pedig Máté Péternek köszönhetette az egyetlen világlágert, ami az ő nevével fémjelezhető volt 1980-ban! Igen, a „Nicola”, az „Elmegyek”. És azért, mert Péter elment! Milyen régen is volt már?

DEBRECENI JEGYZETEK

Uram, teremtem

Aki Debrecenben él, annak a figyelmét aligha kerüli el az a tény, hogy kevés dolog – személy, tárgy, műalkotás vagy más szellemi termék – van „széles e hazában”, akinek vagy aminek nem volna köze a városhoz. Mert itt született, itt készült, itt jutott valaki eszébe. Itt járt iskolába, általánosba, középbe vagy feljebb: főiskolára, egyetemre, illetve még ki tudhatja hova? Itt sportolt, zenélt, kutató, talált fel. Itt lakott, találkozott, udvarolt, szerelmeskedett, házasodott. Innen indult az országos, majd világhír felé. Itt csinálták: festették, szobrászkodták, írták, de legalábbis itt kezdték el vagy itt fejezték be.

Szóval nincs olyan riportalany, beszélgetőtárs, nyilatkozó, felháborodó vagy öndicsérő, akinek a kommunikációjában ne hangzana el vagy nem lenne olvasható látható, érzékelhető Debrecen. A város, mint szellemi központ, mint földrajzi hely!

Alapos a gyanúm, hogy ez, ilyen mértékben, ilyen méretekben csak egy féle módon mehetett végbe. Nevezetesen, hogy a Teremtő, a teremtéskor változtatott egy kicsit saját forgatókönyvén, az általunk eddig ismert történeten. Mert, ugyebár az első napon sötét volt, őskáosz, hát nem volt mit tenni. Ezért azt mondta, – állítólag - hogy „legyen világosság!” Fel is gyújtott mindent, amit fel lehetett és lett világosság!

Aztán, amikor meglett minden kötelezővel, az éggel, a földdel és a világegyetemmel, rájött, hogy ez így még kevés, sőt, alig valami, ha nincs az a hely, ahonnan minden elindul, kibontakozik és felragyog. Ekkor mondta azt, hogy „jó, jó, igaz, legyen hát Debrecen”! Egyetemmel, stadionnal, klinikával, színházzal, kórossal, középiskolákkal! Na, és nem elfelejtendő, Virágkarnevállal, hogy mást már ne is említsünk!

Majd csak ez után jöttek az ég madarai, a tenger halai, a szárazföldi állatok és az ember. A hetedik napon befejezte művét, megpihent és megszentelte a hetedik napot, amit – immár megint – nyugalommal kell tölteni. Ha tetszik, ha nem!

Már csak egy dolga volt hátra: megnevezni a világ közepét. A teremtő erre a dicsőségre Debrecenre találta a legalkalmasabbnak. Ami, azóta is tart...

Főiskola a sarkon

Vannak a világon épületek, objektumok, amiket egyszer elnevez a közvélemény és utána, történhet akármi, bármi, a nevük örök marad. Függetlenül attól, hogy éppen ki a fenntartó, honnan jön az irányítás, milyen tevékenység folyik bennük, az elnevezésük tovább él. Mármint a szóhasználatban. Ilyen Rómában nyilván a Colosseum, Londonban a Tower, Párizsban az Eiffel torony és még sorolhatnánk. El tudja valaki képzelni, hogy ezek valamelyikét elneveznék autógyárról, biztosítóról vagy mondjuk gyógyszeripari trösztéről? Elképzelhetetlen.

A Ferencváros új stadionja egy biztosító nevét viseli, de állítom, hogy mikor a férj indul a haverokkal a meccsre, akkor, az asszony kérdésére, hogy hova-hova, a válasz: az Üllői útra.

Debrecenben én a Református Tanítóképző Főiskolával vagyok így. A Péterfia és Hunyadi János út sarkán álló épület annyira főiskola, hogy főiskolább nem is lehetne. Mert túl azon, hogy szép, elegáns építmény, van benne vagányság, komolyság, csöppnyi áhítat, szóval minden, ami egy ilyen funkciójú épületben illő, hogy előforduljon. Akadémiának vagy egyetemnek talán kicsit lezsér lenne, de főiskolának pont jó. Nem tudom ki volt Pecz Samu műegyetemi tanár, de hogy arról volt fogalma, hogy milyen legyen egy főiskola az biztos és 1911 és 1913 között felépítette a „fősulit”, amit azóta sem lehet a saját műfajában felülmúlni.

Folytatott érettségire épülő állami felsőfokú képzést, 1959 -1976 között, azután 1976-ban főiskolai rangot kapott. 1990-ben felvette a kollégium egykori diákja, Kölcsy Ferenc nevét, majd az 1992-es kormányhatározattal a képzés visszakerült a Tiszántúli Református Egyházkerület tulajdonába és fenntartásába.

De aztán múlt az idő, változtak a viszonyok és változott a főiskola profilja is: egyre több szak indult, mert a tanítóság iránt talán csökkent az érdeklődés. Holott a pedagógia csúcsa a tanítás amikor az „egérkéket” nulláról megtanítják írni-olvasni. Jött helyette kommunikáció és médiatudomány, meg informatika és könyvtár. Aztán beépültek a szervezetébe gyakorló iskolák, gimnázium, általános iskola, majd az egész beolvadt a Debreceni Református Hittudományi Egyetembe. De a Főiskola a debreceniek számára a Főiskola maradt, sőt: A Főiskola! És az maradna akkor is, ha bábszínházzá alakítanák, balett intézetté, vagy vízi revüt csinálnának belőle!

Gimnáziuma, Gyakorló Általános Iskolája már van ezért lehet, hogy nincs messze az idő, amikor két anya beszélget. Az egyik kérdezi, már a te fiad is óvodás? Most ősztől – válaszol a másik. És hova jár – kérdi az egyik. Mire a másik: hát a Főiskolára!

Lássunk és videózzunk kedvünkre!

Már hetek óta rossz előérzete volt Réz Szilárdnak az idei virágkarnevált illetően. Amióta ugyanis a család összenélkülözte a videó kamerát, tudta, hogy megpecsételődött a sorsa: mindig és mindenütt videóznia kell! Balsejtelve nem volt alaptalan: egy reggel felesége azt mondta neki, az agyonhajszolt családapának, hogy vegye videóra a virágkarnevált, ha már Emese is és Álmoska is ott lesz a felvonuló csoportok valamelyikében. Melyikében? - kérdezte mogorván Réz Szilárd? Tudja az isten - válaszolta Rézné - ismered a gyerekeid közlékenységét. Majd csak meglátod őket és közben felveheted az egész menetet. Így is lett.

A csoportok gyülekezőhelyétől elég messze sikerült leparkolnia. Mire onnan elérte az útvonalat olyan éhség jött rá, hogy megette a túlélő szendvicset, amit a felsége csomagolt számára végelgyengülés esetére. Feltételezése azért volt a gyerekeit illetően: Álmoska valószínűleg tamburmajorként valamelyik mazsorett csoportban, mert inkább lánynak öltözik, csak dirigálhasson és az akaratát rákényszerítse a környezetére, Emese pedig az egyik kocsin heverészik virágok között, mert olyan lusta, mint szegény anyósa volt, nyugodjon békében!

De már indultak is! Mire azt kiáltotta volna, hogy Álmoska, vagy Emese, már rádőlt egy reklámtábla, meglökte egy behemót táncos, oldalba vágta a nagydobbal, egy pöttöm zenész meg arról panaszkodott neki, hogy megfűjták a pozanját. Nem úgy, hanem tényleg. Az oszlop azonban haladt. A nézők néztek, a zsűri ámult és bámult. Csak neki, Réz Szilárdnak nem jutott egy talpalatnyi hely, hogy megvethesse a lábát a most vásárolt kamerájával.

A japánból jött Ma Mia Pia nevű csoport nagy komolyan lépkedett összefont karokkal és 40-50 méterenként meghajoltak a négy égtáj felé. Ezeken a helyeken remélték ugyanis, hogy rizspálinkát mérnek a tömeg háta mögött.

A Hajdú Bihari Napló hagyományörző csoportjának elejét a hátoldalakon szerepelt hiányos öltözkű hölgyek képezték. Ők voltak a hagyomány, mögöttük az őrzők, kopaszon, fülbevalósan, feketében, nehogy a szatírok és pedofilek azt higgyék, eljött az ő idejük.

A DVSC kocsijának platóján lovaspálya akadályok voltak kirakva különböző pénzösszegek feltüntetésével, amelyeken óriási futballista figurák igyekeztek feljebb tornászni. A kompozíció címe - ismertette a műsorközlő - DÍJUGRATÁS.

Az indiai együttes kígyói rá se rántottak a furulyaszóra, csak henyéltek a kosarak mélyén. Azt akarták, hogy valamilyen Éva adjon nekik egy almát a tiltott fáról és már mennek is haza.

A megyei-városi művelődési központ kocsiján egysejtűnek öltözött lányok lejtettek pletyka és nefelejcs díszítéssel. A kompozíciót "Osztódással szaporodás" címmel nevezték a versenybe.

A lappföldi fókavadászokat hatalmas jégtömb képviselte, tele jégvirágokkal. A fókavadászok ugyanis elmentek fókát vadászni, a fókák meg az egyik sörátorban röhögtek rajtuk. A hab csak úgy rezgett a bajszukon.

Az önkormányzat "Szólalj mán Szulejmán" című versenykocsiján egy hatalmas szivattyú volt virágokból kirakva, alatta néhány kis repülőgép egy kis hangár meg egy kis irányító torony.

De Álmoska és Emese sehol! Felismerhetően legalábbis nem. Réz Szilárd pedig már felvett mindent és mindenkit, még a városi televíziósokat is, felmászott az oszlopokra, lebújt a csatornába, hogy minél eredetibb képeket csináljon, de a gyerekeit nem látta egyik kompániában sem.

Helyettük üzbégek, vallonok, szingalézok, inkák és beduinok kerültek a kazettájára népük kultúrájával együtt. Meg az elmaradhatatlan zászlóforgatók az olaszországi szent-akárhonnan. Ezek lehet már haza se mennek, letelepedtek itt és egész évben a fesztivál napját várják. Állítólag a zászlójukat szobáikba is magukkal viszik. Mit is kezdenének éjnek idején a rúdjuk nélkül.

Egyedül pápuákat nem hívtak, mert állítólag képesek rá, hogy ha lassú a menet megeszik az előttük haladó csoportot. Ennek ellenére teljes volt a siker!

Réz Szilárd nem emlékezett rá hogyan ért haza, de haza ért. Békésen szunyókált kedvenc foteljében, amikor gyerekeinek reklamációjára riadt. Mi mért nem vagyunk rajta? - rikoltották egyszerre. Biztosan rajta vagytok valahol - mormolta a családfő alig hallhatóan és aludt tovább.

Augusztus végén...

Már nyílnak a téren a száraz virágok/ Már színesednek a kocsi platók

Korona, s a címer is alakul már/ Szorgosan rakják a rájuk valót.

Virágba borul az egész város, /Apraja s nagyja odanyomul

Látványt látni és álmélnodni/ Ha egy szál épp, jaj le nem konyul.

Csoportok jönnek nagy zenélve/ S, mindenki rázza a ráznivalót

Este a tüzek játéka játszik/S mindenki mondja: ez jó buli volt!

Valami ilyesféle hangulatok megírására készülök már évek óta, de valahogy nem jön ki a lépés, mert én azt szeretném megénekelni, felvetni, szóba hozni, hogy nem kellene-e változtatni a virágkarnevál dramaturgiáján.

Mert jelenleg, sok évtizede immár, az a tétje a dolognak, hogy tavalyhoz képest hányadiknak jönnek a szingaléz tamburások és hányadiknak a csecsen ámokfutók és a viking kötélhúzó? A szicíliai zászlóforgatók meg majd találnak valahol helyet maguknak. De persze összeáll a kép és a stadionba érve, már jártányi ereje nincs senkinek, a táncosok egymást viszik egymás ölében és nem bánják, ha kilátszik belőlük mindaz, aminek nem is árt, ha kilátszik!

Nos, én inkább azt bátorodom javasolni, hogy a karnevál hatását, hatókörét terjesszük ki egyre inkább az egész városra. Mi több az egész történelemre! Évente lenne sorsolás, hogy eldőljön, kik játsszák el a tatárjárást és kik Zrínyi kirohanását? A Tócoskertiek, tudnak e nagyobb hangulatot kelteni vagy a Csapó utca lakói, és akkor még nem szóltunk a Sesztakert társaságáról?

Tombolna a kreativitás! Mert a görögök is azt tartják, hogy „valaminek meg kell változni ahhoz, hogy minden ugyanúgy maradjon”!

Járdányi erő

Mióta folyamatosan szépül ránk Debrecen hiper és szuper marketekkel, szökő kutakkal, Hal-közzel és rendezvénycsarnokok arzenáljával, azóta egyre azon gondolkodom, hogy maradt annyiban a járda? Biztosan amolyan emlékeztető gyanánt?

Kíváncsi lennék ugyanis, hogy hány gyalogos tud hibátlanul, egyetlen botlás vagy elvétett lépés nélkül eljutni a Csapó utcától a Piac utcáig vagy a Petőfi tértől a Benedek Elek térig. De vehetünk más terepet, kijelölhetünk más pályát is, mert a város szép, csak nem könnyű!

Nem nagy dolog, csak figyelni kell vagy a lábunk elé is nézni. Jó időben verőfényben csak sietősre vesszük a figurát, andalgunk, ahogy a járdánkon kifér, de sötétben, esőben vagy hóban már furmányosabb a dolog. Mert vannak ugyebár a lopva feltüremkedett fagyókerek a beton alatt, amiknél észnél kell ám lenni, de a horpadások is feladják a leckét rendszeren. Főleg ha víz is összegyűlt bennük. A kis folyócskákat szimbolizáló repedések barátságosak ugyan, de ott vannak szinte mindenütt. Azután jön néhány szintkülönbség. Nem mindig olyan barátságosak ám ezek, mint amilyennek mutatják magukat! Mert a téglalap alakúaknak más a mondanivalójuk, mint négyzet alakúaknak, főleg ha nem egy szintben vannak.

Ezt színesítik viszont a félig behorpadt vagy már teljesen és egyenletesen besüllyedt csatornafedelelek. Ezeken elcsúszni jó igazán, de arra a márványlap is megteszi. Ez kiváltképp akkor az igazi, ha közöttünk, a gyalogosok között magányos gördeszkás suhan egyelőre bizonytalan céllal vagy legalább két kerékpáros akar átjutni közöttünk. Hátról előre!

De majd egyszer – lehet sokára – lesz szép városunknak egy járdányi ereje (összefüggő), amin megrendezhetjük a Flaszter Fesztivált és úgy haladunk majd úti célunk felé, mint természetes billiárd golyók és nem kell a lábunk elé nézni! Csak előre, meddig a szem ellát!

Még, hogy dugó

Közmédiánk, különösen a Kossuth rádió minden reggel kimerítő részletességgel tájékoztatja hallgatóit a budapesti közlekedés pillanatnyi helyzetéről. Hogy mit kell elkerülni, merre ne menjenek az arra járók baleseti helyszínelés, útváltás, bombariadó vagy ilyesmi miatt, majd felsorolják a kerülési lehetőségeket.. Fontos és pontos információk. De arra nem emlékszem, hogy elhangzott volna olyan, hogy például Szegeden halászlé öntötte el a Tisza partot, tehát nem árt elkerülni. Vagy: Miskolc belvárosában váratlanul kinőtt egy hegy, ezért, aki teheti, ne menjen arra! Nem, ilyen nincs, csak olyasmi, hogy a Népszínház utcánál kicsit lassult a forgalom, mert egy idős néni most megy át a túloldalra. Kicsit lassan. Hát persze, meg azt hogy hol mindenhol lehet kisebb nagyobb dugóra számítani?

A minap a Kenézi kórházban jártam – kontrollon – így a Főnix csarnoktól át, meg visszabuszoztam a várost. Nem kellett sok idő hozzá, hogy feltűnjön, a Bartók Béla úton, a városközpont felé alig megy a sorunk. Nagyjából autónként állunk meg egy autónyira, A Kenéziben kisebb ambuláns műtétet már meg is csináltak azalatt, amíg mi a Csemete utcához értünk.

Aztán jött a Csapó utca, mint feladvány, ami érezhetően nem kis feladatot jelentett a gépkocsink vezetőjének. Érezni lehetett a vezetési stílusának változásán, hogy közeledik a nagy káosz-központ, az Árpád tér. Olyan két éve hallani lehetett, – azt beszélték - hogy körforgalom épül oda, a nem is tudom hány kereszteződést feloldandó, mert ott egymásba kereszteződnek a keresztezések. Már el fog készülni a templom, amikor körforgalomnak, még nyoma nem lesz egy közmunkás műszakra való földmozgatás se. Hja, kérem az infrastruktúra kiemelten fontos dolog, csak nehéz hozzálátni a fejlesztéshez.

De majd elér hozzánk az Olimpia és Debrecen kérhet például akár atlétikai versenyt is. Mert amikor a troli a Bercsényi utcától Árpád téren át eléri a Kassai út sarkát, annyi idő alatt a tér körül lemegy a 400-gát döntője.

Úgyhogy ne dugózzanak a Pesti médiások, mert mit kezdjünk mi a Clark Ádám térrel, meg a Rákóczi úttal, amikor, ha nincs szerencsénk, a kórháztól eljutni, mondjuk a Kemény Zsigmond utcáig fél délelőtt. A kérdés csak az, hogy melyik fele?

Magasles kerékkel

Aki még nem buszozott vagy trolizott Debrecenben, az ki ne hagyja! Nagy élménnyel lenne szegényebb. Kezdje az első ajtós felszállással, amiben hol mindenki előre akarja engedni a többieket, hol a többiek elé próbál tolni. Amikor már mindenki fent van, jönnek a beszélgetések a középső és hátsó ajtótól: „Itt miért nem nyitja ki?” „Jeleztünk mi is mester!” Az ajtók, ahogy az várható is, kinyílnak, a leszállók leszállhatnak, mint a boldogult mindenajtós időkben.

A felszállók közben fennakadnak a már fent levőkben, amiktől lesz némi huzavona a térben: a Togóból és Dél-Szudánból származó egyetemisták nem értik, miről van szó. Ők csak előadásul értenek. „Miért nem mennek beljebb”, „a közepe üres” „Mert mindjárt leszállunk...” „Arra befizetek...” Nem mennek beljebb és nem szállnak le. Marad minden a régiben.

Ekkor kell helyet keresni! Van fenn a magaslesek egyikén biztosan, mert oda többen eleve nem mennek fel. Mint az a kisfiú, aki azt szokta mondani, nem megy a kakasülőre, mert tériszonya van. Nem is megy soha! A hirtelen indulásnál az utasok egymás karjaiba esnek és tesznek néhány egyszerűbb tánc lépést. Kortól és nemtől függetlenül. Ilyenkor kell felkapaszkodni a magaslesre! Határozottan, oxigénpalack nélkül! De a középső peronon állókkal, azaz a bázistáborral tartani kell a kapcsolatot, ha netán valami baj lenne mászás közben.

Jobbkanyarnál a középén állók nekiesnek a középső ajtónak, balkanyarnál rátapadnak az ablakra. Fékezésnél páran a hátsó üvegen át készülnek elhagyni a járművet. Akik meg tudják vetni a lábukat a táborban, azok nézhetik magukat a visszapillantó tükörben. Amúgy mindenki jól van. Tényleg.

Vannak másfelesre szabott ülőhelyek a szülők és gyermekeik számára. A gyerek terpeszkedik a másfél helyen, az anyja mellette álldogál.

Végül azért fel lehet jutni a „kakasülőre”. Nem kell se oxigénmaszk, se bukósisak, bár ez utóbbi jól jönne a zökkenőknél, meg huppanóknál. A kapcsolat a táborral csak akkor szakad meg, ha az utas a busz tervezőjének anyját emlegeti a 18-as karika fölött. Mert szerintem ez konstrukciós hiba! Lehetetlen, hogy egy ilyen nagyvárosban egy sofőr se tudjon „simán” vezetni.

A lemászás már macerásabb, ha egyáltalán sikerül, mert még jelezni kell és közben kapaszkodni is. Aki végül odaér, ahova megy, a cég vezetői felterjeszthetik a Magyar Nemzeti Tömegközlekedés Érdemes Utasa címre és megajándékozzák egy napijeggyel.

Utasszámlálás

Öt éven át vonatoztam minden munkanapon Debrecenből Nyíregyházára és onnan vissza. Nem volt kis kaland, bár az 50 kilométer amúgy szóra sem érdemes. De túléltük az összes hóakadályt, az összes sztrájkot, vezetékszakadást, plusz minden jót, ami ezekkel járt. Mindezt a hajdani 2-es trolival, ami számozás, azóta villamossá lépett elő, a trolis pedig ötösre változott.

A helyzet annyiban változott, – újabban a belváros felé közlekedek, ritkán megyek az állomás felé, hogy a 3-as trolira vagy 3A-ra várok – mivel úti céljaim ott vannak a város szívében, az állomásról néha olvasok, de azon kívül nincs gondunk „egymással”. Van viszont a buszozással, nevezetesen az 5-ös trolival. Mert azok, akik a Főnix csarnoktól vagy a Kemény Zsigmond utcától vagy még följebből készülnek a központ felé menni 3-as trolival, azok úgy érzik, hogy csak 5-ös járatok vannak, mert azoknak szinte egymásba ér a sárhányójuk és nagy néha érkezik csak 3-as, amiről azt hinné az ember, hogy eltévedt. Mert az 5-ös trolis után jön egy 22-es busz (ami idefele még 24-es volt) utána újra 5-ös trolis és majd nagy sokára egy 3-as a város felé.

Mi, utasok persze tudjuk, hogy az egyetem, meg a sportcsarnokok, meg hát a temető, troliztatják a népet a nagyállomástól és onnan vissza, de ennyire? Ilyen arányban? Érdemes lenne végezni egy utasszámlálást, hogy a város ezen részéből hányan utaznak a nagyállomás és hányan a belváros felé. Igen, jár még 3A, de az csak lejjebb, a Laktanya utcánál csatlakozik a vonalhoz. Nem szólva arról, hogy újabban a közösségi közlekedés járművei a megálló és a rengeteg lámpa miatt lényegében minden sarkon megállnak és várnak. Ha indokolt a várakozás, ha nem. Kicsit soknak tűnik!

De ha ilyen fontos nekünk az 5-ös troli, akkor adjuk meg a módját: augusztus 20-án virágozzunk fel egy 5-ös trolit és vonuljon fel a menetben, vagy egy igazi, nagy virág kocsit kereszteljünk 5-ös trolira, rajta táncoljanak szexi öltözetű lányok, akik az állomásra sietnek, elérni a vonatot.

De egyszer számlálják meg az utazóközönséget, hogy ki, honnan hova és hányszor? Ha indokolt lesz a járatmegosztás, ám legyen, de ha nem, akkor jöjjön egy 5-ös, egy 3-as és utazzunk békével.

Aránypárok

Tegnap sikerült belebonyolódnom Debrecen villamasközlekedésébe. Annyira, hogy a Plazától –még sose fordult elő velem ilyen– szégyenszemre visszafordultam a Kossuth térre és elhalasztottam tovább utazásomat a Bem tér felé. Mert egyszerűen nem tudtam eligazodni! Két villamossal nem mentem el, – pedig mehettem volna– két pótló meg otthagytam. Az egyik az egyik sarkon, másik a másikon. Fogalmam nem volt, hogy mi merre megy, hol áll meg és ki vagyok én? Na ebből elég, mondtam, – mint a fogyasztó reklámban haljuk –és elhalasztva a tovább utazást visszamentem a Kossuth térre.

De amire ezt a megoldást felfedeztem volna, újra felgyülemlett bennem a kritikai indulat: (most sokan, szakemberek, utasok haragudni fognak rám, de nem bírom magamba tartani: a 2-es villamos szerelvénye nagy. Mármint az 1-hez képest. Meg lassú, tohonya, gyalog el lehetne ballagni mellette, akár két megállót is. Egymás mellett úgy néznek ki, mintha egy „anyavillamos” kísérné villamos öccsét a villamosiskolába. Most a villamospótló busszal megkeveredett minden. Mi, utasok, alul vagyunk tájékoztatva! Bármilyen ábra többet mond el a közlekedésben, mint írott vagy hangosított szöveg.

Nagy a Stadion is! Régen, Pesten a Fehérvári úton volt egy művelődési központ, aminek az egyik terme, egy körterem, úgy volt kitalálva, hogy 50 főnél is teltháznak nézett ki, meg elfértek benne 200-an is! Na ezt nem sikerül megcsinálni napjaink stadionjaiban.

De nagy a Fórum szintén, pedig amúgy jó!

József Attilától származik: „vajon arányos-e hozzám minden, ami van?” Igen! Ez a világcsinálás alapkérdése. Mert lehetne kisebb a 2-es villamos, a Stadion vagy akár a Fórum is. Családiasabban, hangulatosabban töltenék be a funkciót, amire készültek. Mert az arányok egymáshoz való viszonyulása döntő fontosságú: meghatározza, hogy végül is hol a helyünk a világban.

AZ ÚJSÁGÍRÁS TITKAI

Angyali üzenet

Úgy korrekt, ha előre közlöm, a címben szereplő angyal nem égi lény, hanem nagyon is földi és döntő érdemei vannak abban, hogy újságíró, pontosabban írogató ember lettem.

Igen, ennek az írásnak az angyala Angyal Sándor (pontosan dr. Angyal Sándor, a Kelet- Magyarország, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei napilap valamikori főszerkesztője) az ő üzenetéről akarok mesélni, mert akkor igencsak magvas volt és tanulságos a jövőt illetően.

Mert hogy lettem újságíró, a pályamódosítás „25. órájában”, 45 éves fejjel Mátészalkán és hogy lett ebből Angyali üzenet és írogatás azóta is, ameddig az élet megengedi. Szóval Mátészalkán éltem, 1989-et írtunk, tanácselnökünk Kövendi Lajos súlyos beteg volt, Kárpáti Tibor helyettesítette, de jól! Jó szándékkal, tiszta szívvel és tiszta kézzel. Olyan időket éltünk akkor már, hogy a változások szele befújt az ablakon, de akkor ezt még nem gondolta komolyan senki, hiszen hogy merte volna komolyan gondolni? Pedig a dolgok, már kezdtek mozgásba lendülni...

Akkor bementem Kárpáti Tibihez és azt mondtam neki: Tibor! Ahol két téglá van az országban egymáson, ott újságot csinálnak – például még TSZ-ek is – csináljunk mi is egy városi lapot! Ő azt mondta, csináljunk, de ne kapkodjuk el a dolgot! Megbeszélte Kövendi Lajossal, majd azt mondta, a város augusztus 20-án lesz húsz éve város, erre az alkalomra adjunk ki egy lapot, egy amolyan mutatóvány újságot, aztán majd meglátjuk! A szalkai közélet aktívabbja kigondolt témákat, ebbe az ünnepi és egyelőre egyetlen számba, nagyjából fel is osztották szerzőkre, de azt kikötötték, hogy profi újságíró szerkessze, mondjuk a Kelet-Magyarországtól valaki. Lehetőleg olyan, akinek van Mátészalkához valamilyen kötődése.

Nem kellett sokáig keresgélni: Ésik Sándor a Keletnél mátészalkai volt! Már csak látogatóba járt haza, de sűrűn! Emlékezetem szerint hetente. Megkerestük, elvállalta és már indult is a munka, hogy jeles napra megjelenjen a Szalkai Szó. Úgy lett!

Rám három téma megírása esett: egy riport Kövendi Lajossal, egy portré Ági néniről Szabó Tibornéről, a Zalka iskola tanárnőjéről, a városi gyerekkultúra „anyjáról”. A harmadik témára már nem emlékszem. Piszok meleg nyár volt és én sűrű szentségelések közepette írtam hol a nevelt lányom, Zsuzsa szobájában, hol a teraszon, hogy teljesítsem a három vállalásomat. Közben fogadkoztam, hogy csak egyszer érjek e három iromány végére, többet nem írok le egyetlen mondatot se, ha csak nem a munkához tartozik, azaz nem kötelező. Aztán ez lett belőle....

Mert az újságot kiértékelni eljött Ésik Sanyi a tanácsülésre és közölte az észrevételeit. Elmondta, hogy jó volt együtt dolgozni az amatőr szerkesztőség amatőr újságíróival, akik derekasán tették a dolgukat. Sőt, közülük egy – lépett ki „oldalt” a mondandójából – az ország bármelyik lapjánál megállná a helyét hivatásos újságíróként is. Ez a valaki: Réti János. Olyan büszke „írástudóságomra” azóta sem voltam, hiszen Ésik Sanyit nagyra tartottam és általa „megszólított” a kamaszkori álmom! Hogy újságíró leszek, ha „nagy leszek”!

Szó, ami szó, alig egy év múlva, 1990 tavaszán már a Kelet-Magyarország főállású újságírója voltam! Hamarosan öt év ingázással Debrecenből, majd következett a Hajdú-Bihari Napló és rá 12 évre bizony már a nyugdíj. De az írás megmaradt nekem, amiért azóta is hálás vagyok a sorsnak.

De vissza a „Kelethez”! Úgy kezdtem a profi pályámat, ahogy illik, illetve illett akkoriban: havi értekezleten, Nyíregyházán. A főszerkesztő, Angyal Sándor köszöntött, bemutatott a kollegáknak, mondott néhány jó szót rólam és ellátott néhány mondatnyi tanáccsal. Megilletődött voltam, talán még lábat is töröltem mielőtt beléptem volna a „csapat” összejövetelére, az értekezlet szentélyébe, ahol már ott ült Pál Géza, Marik Sanyi, Balogh Géza, Karap Nellike, Cservényák Kati, Szőke Jutka Balogh Józsi, Seres Ernő, Nagy István Attila és a többiek

Az a bizonyos „Angyali köszöntő” akkor és ott hangzott el! Nagyjából így: – „János, ha gyengét találsz írni, netán rosszat, esetleg hibázol – nevet írsz el vagy beosztást – azt meg fogják bocsátani neked a kollégák. De ha jól írsz, netán sikeres, azt soha!”

Úgy lett. Ha nem is szó szerint, de intelme közel járt a teljes igazsághoz. Mert amikor a fél megye, - ha nem az egész – kacagott valamelyik glosszámon, vagy lábadt éppen könnybe a szeme egy tárcám hatására, akkor reggel, néma csend volt a szerkesztőségben. De, amikor mondjuk Széna elvtársat Szalma elvtársnak tituláltam valamelyik TSZ elnökeként, akkor már a folyosóvégi csapóajtóból kiabálta a korai érkező, hogy mindenki hallja: „hallom helyesbítened kell?!”

Akkor tanultam meg, hogy aki a nyilvánossággal kokettál (tanár, színész, műsorvezető, újságíró stb.) annak a féltékenységgel és a kárörömmel együtt kell élni. Ahogy erre Angyal Sanyi (aki később „Aranytollas” újságíró lett, megérdemelten) akkor nagyon érzékletesen utalt. Mert kimondta...

Kalandom Carlossal

Egy viszonylag nyugodt, már-már derűsnek tűnő nyári estén robbant a bomba. A hír nem kevesebbet tudatott országgal-világgal, mint hogy Carlos, a rettentő, a nemzetközi, a hírhedt, valóságos üdülőnek, még inkább ezdőtábornak használta kicsi hazánk festői lankáit. Itt pihente ki magát, és itt készült fel rövid, közép- és hosszú távú gazzetteire.

Nosza, - gondoltam ceruzát ragadva – micsoda lehetőség, hogy egy rövidke szatírában görbe tükröt tartsak a SZOT-üdültetés megkövesedett tradíciói elé! És már folytak is a sorok a papírra. Egy levél Carlosnak arról, hogy most már világos előttem: együtt üdültünk valahol, valamikor. Arról, hogyan kapott szobát protekciósan, hogy étkezhetett az első turnusban, hogy vett részt a fakanas táncban, az ismerkedési esten és hogy térítette el a vizibuszt Badacsonyra anélkül, hogy ez bárkinek feltűnt volna. Arról, hogy támadtak rá kiéhezett, magányos nők az üdülő árnyas parkjában. Satöbbi, satöbbi, satöbbi.

Aztán a dolgozatocska mégsem került a szerkesztő asztalára. SZOT ide, üdültetés oda, hogy mernék én nevetségessé vagy akár mosoly tárgyává tenni egy profi terroristát a nyájas olvasó előtt? Tudom, hogy a történetek óta Carlos visszavonult, de azért nem árt óvatosnak lenni. Hátha maradt azért tartalékban nála a számomra még egy pukkantó. Jobb a békesség, néha nem árt gyávanak lenni.

Fogadás jobbról

Ahol alacsonyan szállnak a miniszterek, ott fogadásnak is kell lenni – ujjong a tudósító lelke, miközben a nagy, fellobogózott épület felé egyengeti járását. Igyekszik fesztelennek látszani, nehogy valamelyik tagbaszakadt biztonsági betonfiú vázának nézze és leverje – pusztán a biztonság kedvéért – kötelességének teljesítése előtt. Na, ettől olyan hülyén feszélyezetté válik haladtában, amilyen természetellenes nem volt soha azelőtt, és reméli, hogy nem is lesz egyhamar.

Az előtérben is megpróbál a lehető legotthonosabban mozogni: kabáttal felcuccolva türemkedik vagy tíz percig a tömegben, mert szégyelli megkérdezni, hol a ruhatár és rezzenéstelen arccal fordul ki a vécének hitt helyiség ajtaján, miután észrevette, hogy a partvisok, vödörök és felmosók számára fenntartott kézraktárba rontott be.

Az esemény színhelyére, a nagyterembe bejutni sem akármilyen: a délceg ajtónállónak fel kell mutatni mindent, ami felmutatható, kipakolni táskát és zsebeket, majd mélyen a testőr-őrszem szemébe nézni azonosítás végett. És már benn is van! Mi sem egyszerűbb, mint magára drótozni a tolmácskészüléket: fülhallgató a fülre, dugó a lukba, a dobozka meg valahova majd csak...

Még javában teker, dug, csűr-csavar, amikor nyílik az áhítattal átítatott terem megilletődött ajtaja, és a miniszterek – tőle jobbról – csak úgy beáramlanak rajta. Mint a Fekete Sereg a hollói offenzíva idején. Az első megilletődöttséget a fülhallgató utáni kapkodás követi, benne – elég egy nem megfelelő kapcsolat – ha nincs szerencséje eszkimóul hallható a kölcsönös szívélyesség.

Jegyzetel, mint a motolla, de hamarosan a térdéről csúszni kezd a blokk, füléről a hallgató. Melyik után kapjon nagy hirtelenjében, uram teremtem, hogy veszendőbe ne menjenek a magvas gondolatok. Marad a fél térd, fél hallgató megoldás, amitől szakasztott a Szerjózsa a rémült távirás becsapódáskor a bunkerben pozitúrát vesz fel. Sebaj, megvan minden! Aztán jön a Nagy Megkönnyebbülés: fogadásra invitálják a jelenlévőket. A rutinos profikat és a félénk amatőröket.

A magyar asztalon svédasztal franciás ételei kelletik magukat a hozzájuk tartozó evőeszközökkel együtt. Csak tudná, melyik tartozik mihez, és egyáltalán mi micsoda itten milyen módra? Ezer bocsánatkérés és ezer nyúlkalás, méricskélés, kaparászás következik a tolongásban, majd a finomságok elfogyasztása nem csekély megpróbáltatások közepette: csöpög a ragu leve, gördül a virsli és a kés csak azért sem nyisszantja el a húst, mert a lehulló villa után való zavarodott kapkodás leköti a figyelmét.

Észrevétlenül igyekszik az asztal alá passzolni az elhullajtott borsószemeket pedig éppen elég baja van a krémessel is. Minden oldalán türemkedik, tolul a sárgaság, de a fedőlap szilárd és megbonthatatlan, akár csak egyes népek barátsága volt. Mindez állva, féllábon szerencsétlenkedve, minden támasz nélkül. Bezzeg a profik már rég előkelő-unottan kivonultak zsákmányukkal a teremből, most pedig ott terpeszkednek az épület minden hozzáférhető asztala mellett és tömlik a fejüket. Hazafelé a buszon érzi meg, hogy ingeről pirított máj szaga terjed a térben és látja, hogy szíve fölött ketchupból kanyarult apró kokárdát visel, ünneplője mandzsettáján porcukor fehérlik. Leszálltában még hallani véli, hogy összesúgnak mögötte az utasok: ez biztos a miniszterektől jön.

Eszmefuttatás a sajtó tájékoztatásáról

A sajtó munkatársai több helyről szerzik be a mindennapi teljesítményükhöz elengedhetetlen információkat. úgymint:

- hivatalok WC-iben áthallásos alapon,
- büfében virágmintás tapétának álcázva,
- titkárságokon mongoloid idióta vándor hóvirágárusnak öltözve,

- alkohol tartalmú italok kimérésére alkalmas műintézmény asztalkájára könyökölve, netán pultjára támaszkodva, csak úgy. Ez költséges, mert a nyelvek megoldása végett hat percenként kell rendelni egy-egy hosszúlépést vagy házmestert a reménybeli informátoroknak.

- és persze szerezhethet információt sajtótájékoztatókon is, ám ezekről jobb nem beszélni. Azaz mégis...

A sajtótájékoztató interperszonális rendezvény, amelyen a téma sem azokat nem érdekli, akik előadják, sem azokat, akiknek szánták. Előbbieknek már a könyökükön jön ki, utóbbiak pedig semmi közük hozzá és amúgy sem is értik azt a hottentotta szakmai zsargont. Különben is: amennyit írhatnak róla, az annyit tesz a teljesítményükhöz, mint a légy nevű szárnyas rovar ürüléke az idő múlását jelölő lapozható falí dísz.

A sajtótájékoztatót a tájékoztatók azért hívják össze, hogy azon tájékoztassák a tájékozatlan sajtót, hogy aztán az tovább tájékoztassa a még tájékozatlanabb közönséget. És lőn!

A sajtótájékoztatóra vagy korán vagy késve kell érkezni. A korán jövők jó távol tudnak ülni a tájékoztatótól, nem válnak láthatóvá a városi tévé hírműsorában, nem kell állandóan jegyzetelniük és ha nem kérdeznek, hát istenem... A késés hátránya, hogy elnézést kell kérni, már csak oda lehet ülni, ahol hely van, már eleve a kínálásnál lehet bekapcsolódni a dologba. Ezt hívják Debrecenben Tárkányi-szindrómának.

A tájékoztatót a cég menedzsmentje, azaz fő ezzel meg azzal esetleg a marketing főnök az előbb említettek akadályoztatása miatt, amiért egyben ők elnézést is kérnek a nevükben. A marketing nem új eljárással készült alkalmi jellegű férfi fehérnemű, hanem eladhatatlan dolgok eladására kiagyalt furfangok halmaza, amit erre alkalmas furfangosokkal végeztetnek el.

A téma elővezetésének három módja ismert:

1. Csak szövegelnek, trendekről, tendenciákról, fejlesztési stratégiáról, piaci szegmensről, meg térnyerésről. Ezt azok jegyzetelik leginkább, akik végül nem írják meg sehova, de őket veszi a városi TV kamerája. A többiek ezzel szemben csak a beszélő nevét és beosztását írják föl, ha meg még szükségük van valamire, azt megkérdezik telefonon a titkárnőtől.

2. Sajtóanyagot osztanak ki, baromi vastagot és azt fel is olvassák mintha nem bíznának eléggé abban, hogy az újságírók nemcsak írni, hanem olvasni is tudnak. Pedig annyira, mint a felolvasó bármikor, akár hipnotikus álomban is.

3. Nem olvassák fel az irdatlan gépelvényt, nem ismertetik a táblázatok minbenlétét, csak felszólítják a meghívottakat, hogy kérdezzenek! Anyád kérdezzen - gondolják ezek, de lázasan lapozni kezdik a kiadványt, hogy enyhítsék a helyzet feszültségét. Végre valaki kérdez, mentve a mundér becsületet. A válasza hivatott nem érteni a kérdést, a kérdező nem érti a választ, de bólogat.

Mindenki más megkönnyebbül és már azt lesik, mi lehet a székekre rakott reklámszatyrokban, amelyeket "fogadják el tőlünk ezt a csekélységet" bevezető után csinos hölgyek osztanak ki a megjelenteknek. Mindenki igyekszik a lehető legközömbösebb képpel átvenni és megköszönni,

miközben legszívesebben azon mód és helyt feldúlná és sorra venné a tartalmát. De semmi mohóság, - még azt hiszik életünkben nem láttunk jegyzetblokkot! - nyugtatják magukat a zsurnaliszták. Marad a tapizás! Igen, ez egy határidőnapló-szerűség, ilyenem már van, ez toll lehet, ez meg valami mit tudni mi, majd neki adom az asszonynak, ez meg fémes és kerek. Vagy tartani lehet benne valamit vagy nem jó semmire, de mutatós. Sebaj lefelé menet a mosdóban kiderül!

Ekkor már nincs más hátra csak a kínálás.

"Most pedig fáradjanak át a másik helyiségbe, ahol a lehetőségeinkhez képest vendégül látjuk önöket." - így a ceremóniamester. Na látod apuskám! Mindjárt ezzel kellett volna kezdenek és nem a termelési mutatókkal! - mormolják magukban az újságírók és azon mód seregleni kezdenek a másik helyiség, azaz az ígéret földje felé. Az állófogadást az teszi izgalmassá, hogy a franciasalátán és legfeljebb a kaszinó-tojáson kívül senki semmiről nem tudja, hogy micsoda, miből készült és egyáltalán. Ezért aztán csak rakják, rakják a kerek húst, a lapos húst, a töltött húst, a töltetlen húst, a piros krémet a fehér gezemicét meg zöld salátát egymásra. Aztán csak esznek. nem beszélnek, esznek, ahogy ezt József Attila igen precízen már megfogalmazta.

Hogy David Copperfield repül, nőket szabdal meg repülőgépeket tüntet el, az semmi. Próbálna egyszer így enni egy tisztességesen összerakott kajahalmazt fél lábon egyensúlyozva elfogyasztani, egyik kezében a kistányérral a kenyérrel és a szalvétával, másikkal késsel, kanállal, villával, röhögés nélkül, na arra be lehetne fizetni. De az újságírók megbirkóznak a lehetetlennel is. Elvégre erről szól a szakma. Sőt amikor a kolléga tányérján meglátnak egy még általuk nem fogyasztott fogást, menten megkérdezik tőle, - azon mód tele szájjal - hogy azt a barna gömbölyűt, amin az a rózsaszínű kence van hol adják? Mire a kérdezett röviden: a képviselőfánktól balra a második a somlói mellett. Egyebet nem beszélnek csak esznek.

Egy csak egy legény kivétel a sorban! ° addig szorongatja kérdéseivel a cég még elérhető vezetőjét, beszorítva az ajtó mögé és megfosztva a menekülés legcsekélyebb esélyétől is, amíg annak már nem jut egy falat sem az általuk szervírozott finomságokból. Igaz a kolléga sem eszik még egy hamuban sült pogácsát sem, elvégre dolgozni jött és nem tivornyázni! Ez a jelenség Play of Petneházi néven vált ismertté a sajtótájékoztatók koreográfiájában.

Közben valaki némán lekávézza az ingét, más valakinek majonézes lesz a zakója ujjja, egy harmadiknak tartár folyik a nadrágjára. Mellesleg ez otthon még félreértésekre adhat okot ebben a Mónikákkal teli világban. Egy tányérról gurulni kezdenek a borsószemek, amit a többiek igyekeznek nem észrevenni. Sikerül: egytől egyig beletapossák a szőnyegbe.

Aztán vége, a terem úgy néz ki, mint Karthago a rómaiak utolsó látogatását követően, a sajtó pedig megy leadni az anyagot.

Hír másnapra a lap ötvenkettedik oldalára: Tegnap sajtótájékoztatót tartottak az Ihaj Csuhaj Fahaj kft.-ben, nál, nél. A vezetők beszámoltak az elmúlt évi eredményekről és kifejezték, hogy bizakodva néznek a jövőbe. A végleges változatból azt, hogy bizakodva néznek a jövőbe, utólag kihúzta a szerkesztő. Elvégre nincs hely túlírni a dolgokat.

Tájékozottságunk foka

Nemrégiben még csak amolyan, ó igen, persze, persze, szinten kezeltük azt a megállapítást, hogy korunk az információs forradalom, mi több, az információ-robbanás (már ez is milyen jó, mi?) kora. Igen, igen, a televíziós csatornák meg a rádiók, meg a nyomtatott sajtó technikai fejlődése következtében - mondogattuk - az eseménnyel lényegében egyidejűleg értesülünk mindenről, ami a Föld nevű bolygón történik, sőt arról is, ami azon kívül. Mondogattuk, és inkább a fejlődés kedvező fordulataként, mintsem zavaró, károsító, olykor romboló következményeként fogtuk fel.

Történelmi mércével mérve nem is olyan régen volt, hogy a legendás hajó, legendás elsüllyedésében nem kis része volt annak, hogy a közelben tartózkodó másik hajó távirása elment aludni. Ennek hatására rendelték el például az éjjel-nappali hír vevő és hír adó szolgálatot a hajózásban.

Ma a legádázabb konfliktusok kellős közepéből tudósítanak bennünket óráról-órára, percről-percre, ráadásul a legapróbb részletességgel. A hírműsor idejét ki kell tölteni, ha a fene fenét eszi akkor is! Így aztán csaknem minden ebédünkhöz vagy vacsoránkhöz jut bombatámadás, katasztrófa vagy mérszárlás, aprólékosan részletezve, jó érzékletesen.

Sajnos alapos a gyanúm, hogy ezekben az "ereszd el a hajamat" médiaversenyekben, nem is annyira mi tájékoztatásunk fontos, hanem maga a verseny, az, hogy melyikük mit tud és azt mennyire? Például, hogy valamely tragédia áldozatainak végtagjai, nem ritkán belső szerveit hány méterre találtattak meg az eset helyszínétől, és ott milyen halmazállapotban. Csak ilyen túlárado lelkesedés mondathatja a tudósítóval a balkáni válság nyitányakor, hogy "hermetikusan lezártuk a magyar-jugoszláv határt". Közben a képsorok két egykedvűen bandukoló határőrt mutat, olyan Kisvárosos-Hunyadis szerelésben.

Nem akartam hinni a fülemnek, és a szememnek se, amikor ugyanezt, ugyanígy újságban is olvastam jól "kicímezve"! Az, hogy HERMETIKUSAN, ugyanis a jegyzetíró legjobb tudomása szerint LÉGMENTES lezárást jelent. Tessenek elképzelni egy határ légmentes lezárását! Ugyanakkor a fővárosi vasúti pályaudvaron tanácstalankodó tömeg csak ennyit hall a "magasból": "felsővezeték szakadás miatt a vonatok bizonytalan idejű késéssel indulnak és érkeznek." Hát erről közölhetnének valamivel többet is. Mert: az összes vezeték leszakadt, vagy csak egy? Megcsinálták már, most csinálják, vagy csak fogják? Az mennyi időt igényel? Egy órát, több órát vagy sokat? És így tovább...

Szóval azt hiszem a tájékoztatás legfontosabb eleme, hogy arról és azokat informáljuk pontosan, akiket közvetlenül érint. De azt tegyük is meg! A végtagok szétszakadásából meg lehet valamivel kevesebb is.

Vezető hír

Aki valaha, valamilyen módon a média közelébe került, akár, mint csináló, akár, mint „fogyasztó”, tapasztalhatta, hogy a közhangulat a vezető híreken múlik! Mert az első vagy elől lévő hírek, tudósítások adják hangulatát, majd véleményét a köznek. Addig, ameddig tart a hír hatása. Illetve, ameddig fenn tudják tartani a hatását.

Zámbó Jimmy már hetek óta nyugodott sírjában, amikor még címdalra volt, mert az újságíróknak, szerkesztőknek a főhelyek valamelyikén kellett tartani. Valamivel, ami felkelthette, megára vonhatta a közönség érdeklődését. Aki belesne egy napindító értekezletre, bármelyik laphoz, csatornához vagy híroldalhoz, megízlelhette, hogy zajlik az élet? Amikor a stábnak egy nap lehetősége van arra, hogy megtöltsse az egyébként még üres másnapi „terméket”.

Jó, relatíve üres, mert vannak tematikus, előre gyártott, kész anyagok, rejtvények, reklámok, de ez esetleg a szükséges 60 százalék. Ehhez jön némi friss anyag, amire senki nem kíváncsi, de hol van a kezdés, a bomba hír, a címdal, a nyitó anyag? Vagyis az a 20-25 százalék? Ilyenkor lép működésbe az elvárás, hogy mindenkinek legyen legalább három ötlete! Nincs három, jó, ha egy-egy előkerül, és azok többnyire félhóltak.

Ezt a kinkeservet a közmédia most elegánsan megoldja. A hírek vezető helyén – nem kell itt semmin gondolkodni – a KSH, a Központi Statisztikai Hivatal napi jelentései szerepelnek. Hogy melyik nap, miben, mennyit fejlődünk tegnaphoz, a múlt héthez, hónapához, évhez képest. De főleg 2010-hez képest! Mert csak fejlődésről lehet szó, nálunk nincs kudarc, még megtorpanás se! Csak előre és felfelé visz az út! Főleg most, hogy ettől kezdve egy hivatal mondja meg, hogy mi számít hírnek és mi nem? (egyébként játszottunk már ilyet a történelmünkben)

Csak hogy a statisztikával, a számokkal való bűvészkedés kétes értékű! Mert ha valaki a fejét csóválja a hír hallatán, járjon utána! Meg nem mellékes ám, hogy mikori adatot, mikori adattal vetünk össze? Foglalkoztatásban, iparban, mezőgazdaságban, szociális szférában? Mert kettő ugyanaz – ahogy apám mondta – nem mindig ugyanaz!

Így írnánk ma, mi

Azért, amiért depressziós, idegbajos, stresszes, feszült és görcsölős a mi világunk, nagymértékben felelős a média, mert mindent a negatív oldaláról közelít meg. Csak a rossz hír a jó hír. Ezért, ha akad valami jó, az csak akkor kerül címdalra, vagy előre a híradásokban, ha a visszáját veszik előre. Példák az elmúlt évezredből arra, hogy tálalnánk ma, mi a múlt dicsőségét?

Megugratták a fehér lovat

Nyoma veszett annak a fehér lónak, aminek fejében Szvatopluk átengedné a Kárpátok által övezett állami telkeket a magyaroknak honfoglaló lakópark céljára. Ezért a honfoglalás lehet hogy elmarad. A lovat az elkövetők, nyilván átkeresztelték, átfestették és valószínűleg már nincs az alku tárgyát képező ország területén. A hírt Árpád és környezete sem megerősíteni, sem cáfolni nem volt hajlandó.

Koppány négy darabban

Az ősi nomád hitéhez makacsul ragaszkodó Koppány vezér merénylet áldozata lett. De nemcsak, hogy megölték ismeretlen tettesek, hanem négy egyenlő darabba vágták, hogy nyomai könnyen széthordhatók legyenek. A nyomozás száalai a legmagasabb körökbe vezetnek.

Várak közpénzen

Közpénzen épített várakat IV. Béla király a tatár támadáshoz hasonló kellemetlen meglepetések elkerülése végett. Valójában azonban legodaadóbb kiszolgálóinak akar ezzel a kedveskedni, elvégre neki semmi sem drága, ha a nép pénzéről van szó.

Mátyás megszorításai

Még, hogy nyögi Mátyás bús hadát Bécsnek büszke vára? De kinek a költségén? A király ugyanis olyan adóterheket rótt ki a lakosságra, elkerülhetetlen reformokra hivatkozva, amiből kényelmesen toboroztatott sereget, és indulhatott a későbbi osztrák főváros bekebelezésére. A munkaügyi ellenőrzés során azonban kiderült, hogy Fekete Sereget foglalkoztat, a katonák nincsenek bejelentve és TB-t sem fizet utánuk az udvar.

Nem jött be Lajos csele

A magyar török válogatott viadalon súlyos vereséget szenvedtünk Mohácsnál. A még ifjúsági korú Lajos király például nem a felfújható páncélját öltötte magára ezért leheletfinom Csele a vesztét okozta. Az ügyben tart a vizsgálat, hogy a király tudott-e úszni egyáltalán, amikor beválogatták.

Egy Titusszal kevesebb

Hős várvédőink ugyan győzelmet arattak Nándorfehérvárnál, de az örömnünnepet elhomályosítja Dugovics Tituszt szörnyű balesete A hős éppen letaszítani készült egy török támadót a bástya fokáról, amikor észrevette, hogy a biztonsági öve nincs becsatolva. De már akkor késő volt. Családjának tudomásunk szerint nem fizet a biztosító, viszont Hunyadi büntetésre számíthat a munkavédelmi szabályok betartatásának elmulasztása miatt.

Lóttek az ágyúknak

Eddig kiderítetlen módon színesfém tolvajok zsákmánya lett Gábor Áron réz ágyúja, a kecskeméti öregtemplom nagyharangjával együtt. A felvásárló semmi rosszra nem gondolt. Azt hitte, hogy ágyúra már, harangra pedig még nincs szükség. Az ügy felderítetlen maradt volna, de a harang megkondult, az ágyú meg rosszul sült el. Az elkövetők most előzetes letartóztatásban vizsgálgatják, kiszerezhető-e valamilyen módon az ablakon lévő rács.

Éhen maradtak Dobóék

Eger várának védői éhen maradtak, miután feleségeik, a falra felkúszó törökökre öntötték a gulyáslevest. A férjek az éhségtől gyötörten már a szurkot is megették volna, de az asszonyok azzal is a hivatlan vendégeket kínálták meg. Így a győzelemnek sem tudtak igazán örülni.

Döntetlenhez közel

Miután a második világháború kapcsán támadt egy ötletünk: hadat üzentünk Amerikának is! Ha már egyszer benne vagyunk! Miért ne? Laposra lehet, hogy nem verjük őket, kékre se, de talán egy szoros, döntetlen körüli eredményt sikerül elérnünk.

Hármat kaptunk az angoloktól

Nem lehetünk felhőtlenül elégedettek válogatott labdarúgóink londoni győzelme okán. Ugyanis – sajnos, legnagyobb bánatunkra – hármat rúgtak az angolok a mi hatunk ellenében. Hogyan fordulhatott ez elő? Ilyen átjáró ház a védelmünk? Nem kellene új szövetségi kapitány után nézni? Ha ez a lazaság így folytatódik, még képesek leszünk elveszteni jövőre a világbajnokságot. Netán az imperialista németek ellen, esetleg 3:2-re...

...és ezt így lehetne folytatni napjainkig. De arra semmi szükség! A napi rémségek megtalálhatók az újságban, ott szerepelnek a televíziós hírműsorokban és bármikor letölthetők az Internetről.

SZEMÉLYES ÉS CSALÁDI EMLÉKEK

Első látásra

Akkor most vissza az időben! A 20. század szerintem 40-es éveiben, a Szent István téren álló kis kultúrházhoz, mert a történet oda kapcsolódik. Alighanem csak Katolikus Kultúrháznak nevezték, a Legényegylet nem ott volt. Sokat megélt kis épület, áll mind a mai napig. Ott tárgyalták Csík József apátplébános politikai perét 45 után, aki mellesleg alapítója is volt az intézménynek. A felmentő ítélet kimondását követően átvonult a templomba, az egybegyűlt hatalmas tömeg pedig a „Jöjj el Szentlélek, Úristent!” énekelte a téren. Apám mindig szóba hozta, amikor hozhatta, hogy bezzeg Mindszenty perénél ezt már nem lehetett vagy nem merték megcsinálni. Pedig Pesten, a belvárosban csak két géppisztolyos állt a tárgyalótermet megába foglaló épület előtt.

A volt Katolikus Kultúrház később, lett úttörőház, úttörő- és ifjúsági ház a legkülönbözőbb funkciókkal felruházva, de nekünk azért volt történelmi hely, mert apa ott ismerte meg anyát. Egy életre.

Apám nagyon jól zongorázott, bár nem a legszabályosabban, mert csak hallás után játszott, naturalista volt, nem ismerte a kottát. De nagyon jó hangulatot tudott varázsolni maga köré. Így tett szombat délutánonként a Katolikus Kultúrházban is: táncra játszott az 5 órai teákhöz.

Egy alkalommal aztán a zongora mellől megpillantott egy kedves, csinos kis szőke hölgyet, amint az ő zongorajátékára táncolgat egy fiatalemberrel. Számok múltak, számok kezdődtek, de kis szőke csak táncolt, miközben partnere egyre inkább belemelegedett a slágerek ritmusába.

Apám ekkor megállt, leállította a zenét, lecsukta a zongora fedelét. Lement a táncolók közé és szíve választottját azon mód lekérte a partneréről. – Akkor most mire fogunk táncolni– kérdezték a körülöttük álldogáló, táncolni vágyó fiatalok.

- Majd fütyülni fogok – válaszolta apám és fütyült. Belekezdett egy slágerbe, és táncolt a lánnyal, aki úgy megtetszett neki. Fokozatosan, egyre inkább táncolt már mindenki a teremben.

A kis helyes szőke lett az anyám, a bátor, gáláns zongorista az apám. És együtt éltek, míg meg nem haltak.

Te rongyos élet

Memóriánk sajátja, hogy a tavalyi karácsonyra, szinte egyáltalán nem emlékszünk, az évtizedekkel ezelőttiekre viszont kristály tisztán. Illetve egy összesített karácsonyra, hóval, ajándékkal, szeretettel. Az én egyesített karácsonyomat ünnep előtt úgy látom lelki tévémen, mint valami filmet!

Nálunk régen vándor szenteste volt, lévén, nagyanyám ágyhoz kötött betegként feküdt sok éven át. Meg volt a sorrend: nagyanyámék a keresztanyámmal fogadtak bennünket először, azután nagynénimhez mentünk, végül nálunk „jött” a Jézuska. Néha a sorrend változott. Keresztanyámtól kaptam a legjobbakat: várat katonákkal, fényképes gombfoci csapatot pályával, diavetítőt filmekkel. Nagynéném évente zoknival, vagy alsónadrággal „lepett meg”. Hiába tudtam, nem akartam elhinni, hogy nekem abból sok mindenből a fájuk alól, csak zokni vagy alsónadrág kerül elő. Reméltem valami más ötletet.

Poén azonban egy szovjet hanglemez kálváriája volt a családi karácsonyozásban. Apám vett egy hanglemezt, mert gyűjtő volt. A Csárdáskirálynőt. Rajta az összes betétdal, csak hogy zenekari változatban, szovjet kiadásban és értelmezésben. Jött a karácsony, becsomagoltuk hát szépen a lemezt és vittük ajándékba. A keresztanyámnak. Örült neki. Elérkezett a másik év ajándékozása és a Csárdáskirálynő ott volt nagynéném és férjének fája alatt. A keresztanyámtól. Örültek. Következő év és már újra nálunk volt a Cecília. A nagynénémtől. Örültünk. Attól kezdve Kálmán Imre zenéje folytatta körútját. Mindenki tudta karácsonykor, hogy a főszereplő a Csárdáskirálynő lesz és nagy kacagás volt a kicsomagolásakor.

„Te, rongyos élet...”

Sámson esküvője

Biciklizik a világ! Egyre inkább és egyre intenzívebben. A motorizáció tombolása közepette vagy épp azzal szemben! Mindig volt a kerékpározásnak felkapott időszakai, de a biciklizés népszerűsége leginkább a környezettől függött. Budapest külső részein, vagyis a külvárosokban, a mellékutcákban felkapott volt a biciklizés. Jól esett száguldozni a szabadban, belátható, felfogható távolságokon belül. Mert, ahogy sűrűsödött a forgalom, a közlekedés, egyre ritkább lett a kerékpározás onnan ide, innen oda. Újpest biciklis kerület volt, mert kiváló lehetőséget adott rá, hogy a mellékutcák csendes nyugalmaiban biciklivel járjunk egymáshoz a haverokkal. Hát, meg udvarolni...

Így lett nekem Sámson, a nem luxusra szánt, de erős, gyors és strapabíró „járgányom”, hogy későbbi feleségemhez, Julihoz azon tekerhessek a Tavaszi utcából a Tó utcába, majd vissza. Mert Sámson – eddigre gondolom már kiderült – nem a nagy erejű bibliai hős volt, a filiszteusok réme, hanem egy bicikli! Olyan „semmilyen-zöld”, bivaly erős és gyors. Egy igazi Sámson!

Születéséről annyit, hogy néhai szeretett apósom – Juli apukája – nagyon ügyes és leleményes ember volt: szakmája szerint autószerelő, az „ezermester” fajtából. Gépkocsivezetőként dolgozott az Elektromos Műveknél, közelebbről az erőműben. Ott is laktak. IFA teherautóval járt és nemcsak leleményes volt, hanem élelmes is! Ahol, jártában-keltében kidobott, kiselejtezett, ronccsá vált biciklit látott, azt feldobta kocsija platójára és már vitte haza. Megjavította, használhatóvá tette, úgymond „kipofozta”, aztán a piaci ár alatt továbbadta.

Amikor látta, hogy ennek a Tavasz utca - Tó utca jövés menésnek már a fele se tréfa lánya és köztem, azt mondta: csinálok én neked biciklit, ha találok egy jó vázat. És csinált! Ő lett Sámson! Kicserélve rajta, amit ki kellett cserélni megigazítva, amit meg kellett és újra festve olyan közép zöldre meg feketére. Jól nézett ki. Attól Kezdve Sámson nyergében tettem meg naponta az utat tőlünk az erőműig, meg onnan haza.

Az Árpád útra nem jártam ki, mert az forgalmas volt, de a Könyveshez elmentem, a Váci úthoz, a mai Városkapuhoz is, és néha, a hídon át, a szigetre, nagy ritkán a Rómaira. Egyszer Léc Ottóval kihívtuk egymást egy bringaversenyre a hídon át, az Izzó üdülőig és vissza. Nem volt könnyű eset, de Sámson győzött!

Igen ám, de jött az esküvőnk Julival és otthon megállapítottuk, hogy amúgy minden rendben lenne, de nincs olyan cipőm, ami megfelelő az alkalomra. Nincs esküvői cipőm! Más választás nem lévén én ajánlottam föl, hogy eladom Sámson. Most már úgyis összeköltözünk, nem lesz biciklizés a Tavasz utca és Tó utca között, meg különben sem volt két biciklink. Így is lett! A szeretett Sámson a vevő által kigurult a nagy fakapun és közös történetünk ezzel véget ért. De az esküvőn az alkalomhoz illő cipőben jelentem meg. Amikor felvettem a cipőt, még sokáig eszembe jutott Sámson! Sajnáltam. Nagy dolgok akkor sem voltak áldozatok nélkül...

Történelem tűzoltóautóval

A tűzoltóautó a vásározó standja előtt volt a földre téve, a talmi hívságok tarka sokasága alatt. A műanyag zacskón át is – amibe megvédendően csomagolták – jól látható volt, hogy piros, hogy létra, kürt, csörlő, tömlő, minden megvan rajta, pontosan úgy, ahogy az igazin. Sóvárogva néztem ezt a már-már tökéletes illúziót keltő játékszert és közben, anélkül, hogy akartam volna, fel – felszakadt bennem az én kis történetem.

Amikor „még kis srác voltam”, az újjáépítés ellenére is nyomasztó ötvenes évek elején, a szüleimnek nem volt pénzük arra, hogy engem tűzoltóautóval leljenek meg. Ezeket a csörgő – csilingelő kis modellek egyre az orromat lapító kirakatüvegek mögött maradtak. Ólomkatona még igen, kis váracska még igen, egyszerűbb autók, labdák még igen, de a tűzoltóautó az árban is külön kategóriát képzett a vágy és elérhetőség koordinátájában. Mire apám és anyám együttes keresetében esetleg szorosan elfért volna egy tűzoltóautónyi kiadás, én már kinőttem a földön tologatható játékok korából. Akkor már orkánkabátra, meg moherpulóverre nem tellett nekünk.

Amikor keresni kezdtem – a gazdasági ó-mechanizmus alkonyán, az új kiötlése előtt – és talán futotta volna legalább az egyikre, már mindkettő rég kiment a divatból.

Aztán megnősültem és megszületett a fiam ama gazdasági reform még távolról sem érzékelhető hajnalán. Lakásra kellett spórolni, majd szorosan beosztani a garast a törlesztés miatt, ezért aztán nem vettünk neki tűzoltóautót. Talán csak azt a picike lendkerekes szirénázós változatot, ami ugyanaz idegeinket elnyűtte, de nyilván messze esett vágyai netovábbjától.

Mire annyit kerestünk, hogy ... na, ... akkor, ... most már akár ..., addigra a fiam már rég nem tűzoltóautóval akart játszani...

És most itt van fél lépésnyire a lábamtól, a földön, pirosan, izgalmasan, álmodozós játszadozásra csábítóan. Most – rendszer-, gazdaság-, szemlélet és lépésváltás közben – szóval ma még meg tudnám venni. De unokám nincs. Amikorra lesz, lehető, már újra nem tudom megfizetni sokadszor felemelt árát az alig emelkedő nyugdíjamból. Valószínűnek tartom azt is, hogy a fiaméknak is már, fontosabbra kell majd a pénz. Addigra. Kinek és mikor lesz hát tűzoltóautója a leszármazottaim közül. Az unokám fiának ... vagy unokájának?...

Ennek egyszer véget kell vetni. Nyitok magamnak egy dugi tűzoltóautó-alapot, hogy majd amikor ott lesz az ideje, csak nagyvonalú gesztussal nyúljak a pénztárcámba egy akkora piros masina akkori áráért. Aztán futás haza, unokával, tűzoltóautóval, boldogan csúszni-mászni, tologatni, szirénázni bútorok között, székek alatt, szőnyegen, szőnyegpadlón és linóleumon. Csilligó szemmel elégtételt venni az én történelmecském sok kis és nagy lemondás okozta hiányérzeteiért.

Ünnepi fogás

A napra dehogyis emlékezett. Csak arra, hogy nyár vége felé lehetett és éppen harminc esztendeje. Az azóta nyomasincs villamos zörömbölt vele egészen a gyárkapuig, ahogy attól kezdve minden nap. Hetente hatszor, szabad szombat nélkül.

De a gyár hangulatát azóta sem felejtette el. A városszerű, óriási területet, közöttük szabályosan elnevezett utcákkal, megrakott teherautókkal, féküket csikorgató targoncákkal, lányok után sziszegő, füttyürésző targoncásokkal. A szagokra is emlékszik. A kémiai üzem meg a labor szagára, a neonfényben sápadó csarnokok, műhelyek szagára, a halványzöld teherliftek szagára. Az irodák szagára is. És most is felismerné a vállalati konyha valamikor jobb napokat megélt konyhafőnöke pacalpörköltjének az ízét, nem is beszélve a vadashúsról az utánozhatatlan mártással.

Szóval már harminc éve. A napját meg ki lehet keresni. Az ember előveszi az iratos dobozból a munkakönyvét, amit ugyebár otthon tart az új módi szerint, és fellapozza az elején, ahol a „betanított laboráns” beírással egysorban az áll: 1964 augusztus 23. Szóval egy jó másfél hónap múlva – tudatosítja magában a dátumot és attól kezdve szinte naponta gondol a közelgő évfordulóra. Elhatározza, hogy aznap bevisz egy pezsgőt a munkahelyére a régi munkahely emlékére és titkon megkínálja a kollégáit, este meg elmegy a feleségével vacsorázni!

Aztán egy hónap múlva erről a pezsgő dologról letesz. Ha mindenkit megkínál, - gondolja – hogy veszi ki magát az önünnepeltetés. Ha csak egyeseket, akkor mit szólnak a többiek? Még haragosokat szerez magának az évforduló miatt. Pár nappal a nap előtt rájön, hogy vacsorázni sem lehet elmenni, hiszen éppen valami folytatásos négyrészes harmadik része lesz a tv-ben! Meg mennyi ma egy tisztességes vacsora két személyre úgy mindenestől? Hol engedhetnek ők ilyesmit meg maguknak, három évtized ide vagy oda?

Azon a reggelen aztán elhatározza: eszik egy ünnepi ebédet. Semmit sem tagad meg magától, elvégre harminc év után ennyi igazán belefér! Mondjuk orjaleves, meg csülök pékné módra, savanyúval és végezetül, ráadásként somlói galuska.

A melegítőpultnál undok, megjátszós család válogat előtte. Apa, anya és a két gyerek is szabadidőruhát és drága napszemüveget visel. Turisták lehetnek. A hatéves körüli kislány még hagyján a nyafogásával, de a tizenéves fiúnak semmi nem jó a kínálatból. Percek óta nem halad a sor.

- Orjaleves nincs is – morgott magában, de még mindig nem ért a tálalóhoz, csak a tábláról olvasgatta a választékot. – Az a péknés dolog meg nagyon drága. Főleg levessel, meg savanyúval együtt. Nem szólva a somlóiról. Csak nem fizet többszáz forintot egy hétköznapon az ebédért!?

Megjátszósék ott forgolódtak, feltűnősködtek a helyiség közepén. A napszemüvegeiket ekkorra a fejük tetejére tolták. Olyan menősen. Neki már tálcáján volt a gyümölcsleves főzelékkel, feltéttel, már indult volna a pénztár felé, amikor meglátta a gyümölcsösrizst. Egy pillantás a táblára, áregyeztetés, összeadás, harminc év, évforduló, jöhet! Elnézést kért és visszanyúlt. A teremben üres asztalhoz ült. Amikor odáig ért az evéssel, maga elé vette a kelyhet a gyümölcsrizzsel és lassan, komótosan belemélyítette a kanalat. Undokék öt asztallal távolabb még mindig nyavalyogtak. A kiálhatatlan fiú épp nyivákoló húga elől akarta elvenni a tányért, mert a drága napszemüvege beleesett a sajátjába.

Viszont a gyümölcsrizs jó volt, a székek kárpitozottak és halkán szólt a zene. Szép, kellemes dallamok zongorára.

Karácsony kutyái

Közvetlenül az ünnep, szenteste előtt néhány nappal költöztünk Debrecenbe. Nem volt elég nekünk a hurcolkodással járó felfordulás, hozzá jött a számunkra még befejezetlen karácsonyi készülődés, ezért aztán felgyorsultak körülöttünk az események.

A legfontosabb volt gyorsan végiggondolni, hogy mindenkinek megvan-e az ajándéka vagy még ki kell találni, meg kell venni és helyzetbe hozni, amikor „jön a Jézuska”! Nagyjából mindenkinek választottunk már, de a feleségem két tündéri unokájának még nem, így ők a vásárlás végére maradtak. Térben nem, hiszen Debrecenben voltunk, de időben nagyon is.

Láttunk már egy-két dolgot jártunkban keltünkben, de dönteni nem tudtunk. Mert erre nem futotta, az meg nem fog nekik tetszeni. De az óra ketyegett, valaminek történni kellett.

Nekiindultam az utolsó nagy felderítő rohamnak. A Csapó utcai vásárrész keresgélő nézelődő vevőit, még állva maradt standjait vettem célba, aztán végig a soron a Piac utcáig, majd a másik oldalon vissza, el ne menjek valami mellett, amivel örömet tudnánk szerezni a lányoknak. Volt sok minden, de semmi nem volt az igazi. Vagy nem fért már a keretbe vagy a minőség, nem volt elég szép, nem volt divatos, nem ilyen színű kellett volna. Aztán megláttam a két kis kutyát az egyik stand már kiürülő polcának tetején. Ott ültek egymás mellett és kicsit bólogattak. Hogyne bólogattak volna, amikor arra készültek!

Igen, jól tetszenek gondolni: azoknak a plüsskutyáknak „családjából” voltak, illetve maradtak, amelyikek a gépkocsi hátsó ablakában bólogattak és már kezdtek egy kicsit kimenni a divatból. Szerencsére még nem egészen, így meg lehetett gondolni a sorsukat. Eljönnek, hogy örömet szerezzenek két aranyos lánynak vagy hányódnak, vetődnek tovább a még eladatlan játékok között. Vagy nem tetszenek majd nekik, mert már nincsenek divatban. Ugyan már- miért ne tetszenének nekik? Két aranyos kis kutya és még bólogatnak is! Egy-kettő, meg is lett döntés: jöjjetek kutyusok,

két kislány örülni fog nektek! Így lett. Másnap délután már ott bólogattak a karácsonyfa alatt a család ajándékai között.

Először kicsit meglepődve nézték őket a lányok, de aztán választottak közülük és mindkettőjüknek lett saját kutyája és mindkét kutyának saját gazdája. Azóta iskolák jöttek, egyetemi évfolyamok mentek, diplomák születtek és vigyázzák a pályájukat, A fővárosban élnek, nem közös háztartásban, hanem mindketten a maguk életét. De a két kutya megvan azóta, őrizve az egyszer volt karácsony emlékét. Bólogatnak is hozzá.

Búcsúzások, 2001

A napokban újra, többször eltemettem az apámat. Nem, ez nem az X akták, sokadik folytatása, hanem kortünet. Apa az év elején, februárban ment el. Csendes álom-kábulatból, egy pesti kórház rehabilitációs osztályán félévi ellátás után. Állapota egy napon hirtelen és gyorsan romlani kezdett, amire nyolcvankét éves szervezetének nem maradt válasza. A szokotthoz képest egy nappal előbb, már csütörtökön felutaztam, de akkor már csak műanyag cső és a hozzátartozó palack volt a kapcsolata ezzel a világgal. Másnap délelőtt állt be a halál. Szerintem abban a pillanatban amikor a vonat, amivel eredetileg jöttem volna, megérkezett a Nyugatiba.

Három hét múlva temettük. Hamvasztás utáni búcsúztatás volt. Hiánya azóta is bele-bele kiált a csendjeimbe. Néhány napja értek utol az újabb búcsúzások. Az a néhány nem hatósági tennivaló, ami még hátra volt a vele kapcsolatos intézendők közül. Megszüntettem az ő és fia néven vezetett bankszámlát. Leadtam a hozzátartozó kártyát, amit érvénytelenítettek, majd elhelyezték a megszűnt kártyák fiókjában.

Kikapcsoltattam a telefonvonalat, amit még anya járt ki és számát, míg élt, két lottószelvénye egyikén is játszott. Aláírtam, hogy többé nem kell. Azután ugyanezt a számot otthon töröltem a telefonkészülékek memóriájából. A vezetékesből könnyebb volt, a mobilból több lépésben lehetett.

A menü „telefonszámok” programpontja „billentyűzet” állásban kijelezte a kicsinyke monitorra: APA. Módosítja? – kérdezte a rendszer. Igen, válaszoltam a helyeslő gomb megnyomásával. Ekkor láthatóvá vált a szám. Elé írtam a másikat, majd egyesével eltüntettem a hét jegyet.

Tovább! – parancsoltam a készüléknek. Jött. Név, alatta APA

Előlről, egyesével lehet levenni a betűket is. APA, törlés, PA, törlés és A. Nézttem azt az A-t és évek, évtizedek tolultak össze bennem. Aztán megnyomtam a gombocskát. A NÉV mező üres lett, csak a beíró jel lüktetett újra a sor elején.

Babits megbocsátja

Ha a televízióban gálaműsort rendeznek, azon többnyire Halász Judit énekel és a közönség többnyire együtt zengi a dalt vele. Mert a szülők gyerekkorukból ismerik, gyermekeik meg most tanultatják együtt, tőlük, szeretettel, vidáman. Így volt ez most is, az idei Örökös tagság gálán, aztán jött a gyerekek kedvence – rajta is fog persze az idő – és énekével megdobogtatta a szíveket. A gyerekekét, de a felnőttekét talán még jobban. A felsorjázó emlékek miatt.

Aztán a harmadik szám, egy amolyan egyvelegféle dalcsozor volt, aminek a refrénjét együtt énekelte Halász Judittal az egész nézőtér.

“Mindenik embernek a lelkében dal van,

És a saját lelkét hallja minden dalban.

És akinek szép a lelkében az ének,

az hallja a mások énekét is szépnek”

És akkor bennem duplán mozdultak meg az érzések, sőt háromszorosan

Először is szép a szöveg, illik hozzá a könnyű kellemes dallam és csodát tesz, főleg ha egy hatalmas nézőtéri közönség énekl. Hanem én tudtam azt is, hogy a „szövegíró” Babits Mihály. Igen, „Második ének” című versének a befejező négy sora, igaz, hat sor az egész.

Megmondom a titkát, édesem a dalnak:

Önmagát hallgatja, aki dalra hallgat.

Mindenik embernek a lelkében dal van,

és a saját lelkét hallja minden dalban.

És akinek szép a lelkében az ének,

az hallja a mások énekét is szépnek.

-1928.

Na, erre feldobbant bennem az öntudatos újpestiség, hiszen a költő és a város összefonódott a maga módján: Újpest történetéből nem hiányozhat, hogy Babits az 1911/12-es tanévben a Könyves jogelődjében az Újpesti Magyar Állami Főgimnáziumban tanított és Babitséből sem az Újpesten – Rákospalotán töltött évek.

Kicsit meg is hatott, hogy lám a száz éve itt Újpesten, a Venetianer és Deák utca sarkán álló épületben (volt Venetianer utcai Általános iskola, ma Bródy Imre Oktatási központ) tartotta óráit a „magát emésztő szikár alak”, a furcsán kesernyés tanár, akinek a költői nagyságát még mindig nem igazi értékén kezeli az irodalomtörténet. De ma is, egy évszázad elmúltával több ezer ünneplőbe öltözött néző, egy táblás ház énekl egy törekeny színésznővel a dallá zenésített üzenetét.

De honnan tudom én ezt a Babits ügyet, amikor a teremben éneklőknek valószínűleg halvány fogalmuk sincs róla? És eszembe jutott apám. Amint, ha látogatába jöttem két-három hetenként, ott ült a Berda József utcai kis lakás fél szobájában, az „én szobámban”, az asztalnál, majdnem az ágyam mellett, amíg a hajnali kelés és az utazás fáradalmain túl nem tettem magam. Örült, hogy itthon voltam, hogy látott. Két lakótársa, a zebra-pinty „házaspár” csettegeése, zajocskája hallatszott csak az ő lakosztályából, a nagyszobából. Mellettem üldögéltében elmondta vagy felolvasta nekem a legújabbban talált, illetve felfedezett verseket, amikből a fellépéseire szokott válogatni. Így került „repertoárjába” a Babits vers is, a Második ének, amit akkor még nem zenésítettek meg, de hatott úgy is, ahogy apa elmondta, kicsit ellágyulva a vers mondanivalójától.

Aztán betakart és hagyta, hogy elaludjak. Azóta nem takar be senki és nem hallok már ezen a világon soha többet, hogy „édes, jó fiam”. Amikor felébredtem még ott ült és olvasott. Én onnan, akkortól tudom, tőle, – meg mennyi mindent még – hogy a dal refrénje, a négy sor Babits vers, az újpesti gimnázium hajdani tanárjának lelkében fogant ének.

Alig hinném, hogy az újpesti idős otthonok vagy nyugdíjas klubok munkatársai közül valaki emlékszik még arra az idős bácsira, aki úgy havonként elment hozzájuk, – mellesleg eljárt pestiekbe is – amolyan klubdélután szerűt tartani. Ezen alkalmakkor nosztalgia összeállításokat zongorázott és verseket mondott az ott lakókból összegyűlt 20-30-40 fős közönségének. Tiszteletdíjat nem tudtak fizetni, de megkínálták. Hol szendvicssel, hol süteménnyel, kólával. Voltak nénik, akik otthonról hoztak vagy hozattak saját süteményt, gyümölcsöt, amiből még hazára is csomagoltak neki.

Ő volt az apám. Idősebb Réti János, a hajdan Promontorba, azaz Budafokra bevándorolt, majd onnan Újpestre, a Lőrincz utcába költözött tisztos sváb iparos és kereskedő Rittenbacher család anyai ági leszármazottja.

Akkori közönsége már bizonyára eltávozott erről a világról és apa sem él már. De ezt a kitérőt az emlékezésben Babits bizonyára megbocsátja nekem.

Fülcédula

Harminc év után „rendeltetésszerűen” visszatérni Újpestre, ahol prognosztizálható életem több mint felét, méghozzá első felét töltöttem, a folytonos meghatódáson és álmélkodáson túl más rendkívüliségeket is hozott. Olyanokat, amik egyébként semmiségszámba mennek, de a visszatért vándor számára újdonságot, örömet jelentenek.

Az első ilyet a húsvét hozta, hiszen először locsolhattam meg személyesen lányunokáimat, amire eddig nem volt példa sem a lányom lánya, Viktória életének 12, sem a fiam lányainak, Virágnak 7 és Emesének 5 kis évecskéje alatt. Mert húsvétkor nyugös dolog az utazás, különösen, ha a család másik ága kimondatlanul, de mégis elvárja, hogy együtt legyünk.

Így aztán maradt a telefonon át történő verbális locsolás. Abban is volt versike, meg a végén locs-pocs, litty-lötty, pricc vagy hasonló hangutánzás, de az általuk festett piros tojás nem tudott átkelni semmilyen elektronikán. Tavaly ebben a helyzetben Meske vette fel a telefont, így őt „locsoltam” meg előbb, aztán már hívta is Vivit: „Gyere, a nagypapa! Még verset is mond!” Mondtam hát! Magam költötte mondókát, külön mindkettőjüknek, beleügyeskedve még a keresztnévüket is. Nagy volt a siker, viszont messze voltunk egymástól.

De ebben az évben, valójában először, megtörtént az élő, valódi locsolás, amire –a Kis Herceg rókáját idézve – „ünneplőbe öltözött a szívem”. Sőt, már előtte vagy két héttel, amikor eldőlt a költözés napja és tudott volt, hogy az ünnep elé esik, hívtam őket és feltettem a talányos kérdést: tudjátok már, mit fog hozni a nyuszi? (A vonalban csend, nem tudták.) Hát igazi nagypapát! Bejelentésemre a meglepetés öröme gördült végig csilingelő nevetésükben. Így készült az első „live” húsvéthétfő, verssel, locsolással és persze némi ajándékozással, piros tojások és puszik ellenében.

A 20E jelű buszra szálltam a városközpontban, de volt bennem gyanakvás, hogy nem „minden húszasok legjobbjára” szálltam ahhoz, hogy beforduljon velem az Erdősor utcára. Sejtésem nem volt

alaptalan, de még jókor megkérdeztem a vezetőt és így nem mentem ki Káposztásra, hanem a patakon inneni utolsó megállónál leszálltam. Ez a tévedés kicsivel hosszabb sétával járt az unokáig, de mit számít az ilyen örömteli találkozás előtt?

Na, volt is öröm, verselés, kacagás, locsolás, tojásozás, de persze a nagypapa egyébként sem ment üres kézzel. Ezt sejtették a kisasszonyok és kíváncsian csillogott a szemük, amikor az öreg locsoló megnyitotta a szatyrát, hogy a mélyéről előhalásszon valami örömszerző csacsкасágot. (És itt tanácsolni szeretnék valamit minden nagypapának. Az ajándékozásban a nagymamák racionálisabbak, ezért a nagypapák ajándékozó fantáziája legyen mindig merészebb egy kicsit! Akár olyan, ami „felesleges pénzkidobásnak” tűnik, de meglepő vagy mulatságos. Így válhat ajándékuk minden ünnepi alkalomkor különlegesen várt poénna a csemeték számára.)

Az én ajándékom, a némi kis édesség mellett két pántos, fejre felfogható nyuszi fül volt, az egyik népszerű hipermarket kínálatából. Nem drága, de jópofa, bár nem kellett sok fantázia hozzá, hogy az ötlet a Play Boy nyuszik fülének „koppintása”, de mit számít, ha egyszer nyuszi ünnep van? Az egyik természetesen lila volt, a másik fehér, elvégre milyen színű legyen két újpesti lányka nyuszi füle?

Volt nagy öröm és lett nagy fülezés, cserebere, próbálgatás, míg végre a fülek megtalálták a gazdáikat. A sikerre mi sem volt jellemzőbb, mint hogy mindketten csak a fülekkel felékesítve voltak hajlandók az Óbudán lakó nagymamához, Marcsi mamához menni. Már közel volt az indulás, az anyuka, Ildikó siettetette is a két „nyuszit”, az indulás miatt.

Ők siettek is amennyire tudtak, de Mesike egy természetes ollóval az ő nyuszi fülének igazításán fáradozott. Nevezetesen azon, hogy levágja a kis fehér cédulát a fülről, amiről minden leolvasható volt. Természetesen az is, hogy Kínából (Hongkongból vagy Tajvanról) való.

„Mesi, miért kell éppen most levágni azt a cédulát, amikor indulni kell, nem érne rá később”? – kérdezte szerető szigorral Ildikó a lányát, mire Emese a legtermészetesebben válaszolt: „Anya, te láttál már olyan nyulat aminek cédula volt a fülén?” Ebben maradtak, és ollózott tovább a „műtét” befejezéséig. Hátha még tudta volna a csöpp ovis, hogy a cédula szerint a fül viselője nem újpesti, hanem kínai nyúl! De legalábbis Távol-keleti.

A tékozlók légiója

A sors akaratából 1976 őszétől 1978 nyaráig egy külvárosi építőipari munkásszállón dolgoztam népművelőként. Még egyszer aligha vállalnám, de ha kimaradt volna az életemből ez az időszak akkor, most szegényebb lennék a tékozlók légiójának emlékével.

Hol vagyok, cimborák?

Berti bácsi, Egér, Stufi, kutyás Pali és a többiek, akik Szabolcsból vagy az ország más tájairól jöttek, mert kisiklott az életetek, esetleg próbára tenni a szerencsét, netán egy jobb megélhetés reményében. Jöttetek utakat nyújtóztatni, panelt hegeszteni, sportpályákat teríteni, metrójáratot fűrni a föld alatt, hogy épüljön, szépüljön gyönyörű hazánk fővárosa, Budapest. „Nyári napban, téli szélben, harmatban, s ha hull a hó!” Ti voltatok a ki tudja hányadik hadoszlop az osztályharc talán legkeservesebb frontszakaszain. Távol a családtól – fájón, fásultan, vagy felszabadultan – összezárva a munkásszálló

lelakott sivárságában, valamint egymás elviselhetőségére utalva a 280 fokon kizúduló aszfalt szörnyű gőzében, az esőtől csapdosott daru óriás kampója alatt, a föld mélyének hideg szorításában, azonképpen a kocsmák italszagpárás, füstködös félhomályában is.

Most holt vagytok, cimborák? Szükség van-e még a munkátokra, vagy a megváltó fordulatra várók listáján lapul nevetek valahol valamilyen hivatal nyilvántartásában. Netán megtaláltátok a helyeteket, azt a végérvényesnek remélt helyet Isten Napja alatt? Átjár-e már benneteket a család, az otthon megtartó melege, vagy még mindig átmeneti szállások bizonytalansága és a minden italmérések állandósága jelenti a kikötőt munka végeztével most is, és mindörökké. Ne ijedjete meg, nem dicshimnuszot rovak itt sorról-sorra, hanem a hol szép, hold szomorú, hol mosolyt fakasztó emléketeket próbálom előcsalogatni. Húsz hónap emlékét másfél étvized távolából.

A megrontó pillanat

Cimborám! Az öreg Berti szólított így néhányatokat – büszke vagyok rá, hogy egy idő után engem is – azok közül akikkel a sors egy fedél alá terelte. A szállón rangot jelentett Berti bácsi cimborájának lenni. Kimondatlanul bár, de ők jelentették a családját, ha már egyszer az igazi odavolt.

Alacsony termetű, inas, szívós és konok parasztember, valahonnan Szatmár csücskéből. Volt, mert mint jóval később megtudtam, Isten azóta örök szálláshelyet intézett neki. Állandó lakóhelye amúgy is csak az igazolványa szerint létezett, a valóságban már több mint 20 éve nem. Múltjára az a pár cserép virág emlékeztette, amit a szobájuk ablakában nevelt féltő gondossággal. Ma is látom ahogy kopottas, de tiszta, rendes, mustárszín öltönyében, világos ingben, borotváltan és nyakkendősen, szép komótosan lépked a szálló mögötti temető szomszédságában lévő kocsmá, a Sirató felé. Az járta róla, hogy tán tanácsitkár volt az ötvenes évek elején a falujában, meg hogy egy alkalommal magát Rákosit is kiebrudalta, amikor a vidéket járó körútján bejelentés, köszönés és bemutatkozás nélkül toppant be a községháza irodájába. A Vezér – ha igaz – azzal replikázott, hogy márpedig őt mindenki ismeri, Berti meg azzal, hogy lehet, de nem köteles ismerni. Azt már én hallottam tőle, hogy az apja, még annak idején vitézi címet és földet kapott Horthytól, ami akkoriban még sok is volt a megbélyegzéshez.

Az életét örökre megrontó pillanat akkor következett be, amikor – nyilván nehezen elviselhető, italozó természete miatt – a felesége egy alkalommal azt találta mondani neki, hogy jobb lenne, ha elmenne a háztól. Még azon a délutánon becsukta maga mögött az ajtót és nem nyitotta ki soha többé. Még a fia esküvőjére sem ment el, pedig hívták. Csak emlegette a kocsmá napsütötte udvarán, hogy ma van, aztán elnézett a tízemeletes házak felé és könnyek gyűltek össze a szemében.

Ő mondta azt a másnaposságra – ha látszott rajtuk, hogy előző este sűrűn néztek a pohár fenekére –, hogy „pénzen vettük a betegséget.” Karácsonykor bolti bejglit evett és megvette az újságok ünnepi számait. A főváros sohasem lett az övé. Csak legvégül. Ott nyugszik a külvárosi temetőben a szálló és a Sirató között. Máshol talán nem is lelt volna nyugalmat.

„Elvonókúrán”

A rádiós Karesi a másodikon lakott. Úgy kerültünk közelebbi ismeretségbe egymással, hogy otthon elromlott a rádiónk, az a kiszolgált Camping de Lux, amin apámék hallgatták a híreket. Megkérdeztem

a szállón, hogy nem tudnak-e valakit, aki ért hozzá, megnézné mi a hibája és esetleg megjavítaná. A Karcsit ajánlották. Némi szorongással bevitettem a rádiót, és azon mód fel vele a másodikra. Karcsi az étkezőasztalnál ült – a többiek épp hazautaztak – körülötte a szobát irgalmatlan összevisszaságban borították el a parányi alkatrészek. Éppen valami készüléket bütykölt, szívélyes volt, mondta, hogy hagyjam ott a rádiómat. – De tényleg ért hozzá, nem csak valami kontár? – kérdeztem még mindig gyanakodva az ajánlótól.

- Nyugi! Nem is akárhogy! Négy évet ült börtönbe érte és még háromra eltiltották a szakma gyakorlásától.

Így tudtam meg, hogy Karcsi maga építette készülékkel adatokat szolgáltatott az ellenségnek, a gaz kapitalistáknak. Akkor, nem sokkal a szabadulása után, a szakmai „elvonókúra” éveit töltötte kubikosként, de a rádiók iránti szerelme az olthatatlan maradt. Attól kezdve többször beszélgettünk Karcsi meg én az élet dolgairól, de rádiózásról soha. Mit mondjak, a kivénhedt Camping azóta is szól.

... Volt közöttünk, aki adott magára, jól öltözött, sőt divatosan, de ágrólszakadt is lakott a szállón szép számmal. Voltak, akik rendszeresen tisztálkodtak és márkás piperecikket zárkáztak a többiek elől a szekrényükbe, de olyanok is akik trikóban, klottgatyában, zokniban műanyag lavórba álltak és úgy engedték magukra a vizet, hogy előbb lecsavarták a zuhanyzó rózsáját.

„Egér” Ecsedről

Az épület egyik szárnyának harmadik és negyedik emeletét katonák lakták. Egy építő alakulat többnyire kisportolt, erőtől duzzadó legényei járkáltak le-fel eseténként kék melegítőikben, a szállólakókkal azonban nem tartottak kapcsolatot. Egy szeptemberi délutánra – a néphadsereg napja tiszteletére – kihívtuk az alakulat focicsapatát egy mérkőzésre a szálló hevenyészett válogatottja ellen. Az összecsapás kimenetelét illetően nem voltak illúzióim: a mieinket teljesen esélytelennek ítélttem. Sebaj – gondoltam – ez is egy program!

A rangadóra a szállótól nem messze lévő Taxi-pályára vonultunk. Lakók, katonák, takarítók, sőt még egy-két irodista is. Balsejtelmem az öltözőben csak fokozódott. A szállósiak szedett-vedett társasága girhesnek és elcsigázottnak tűnt a katonák kirobbanó erejéhez képest. Ahogy készülődtek, felhúzza az elnyűtt trikókat, seszínű gatyákat, kölcsön-tornacipőket már bántam, hogy belekezdtem az egészbe, miközben a katonák kincstári szerelésben feszítve futkároztak a folyosón.

- Te Egér, ezek benneteket ledarálnak! – szóltam az épp tornacipőjével bajlódó maga, szökesrácnak, aki hosszú hajával és Ecsedről hozott mosolyával úgy nézett ki, mintha countryzenekar énekese és nem nehézgépkezelő lenne. – De legalább játszatok egyet!

Egér felnézett és csak annyit mondott: - Ne idegeskedj! A focit nem kilóra játsszák!

A pályán aztán Egér, a kis Minyu – a jó svádájú cigánygyerek, aki apjával együtt lakott a szállón – meg egy másik cigány fiú, akinek nagy, loboncos, ápolatlan haja volt, a többiekkel együtt olyan

agárversenyt rendezett a vitézeknek, amelyet talán maguk sem gondoltak volna. A kis Minyu ördögösen tartotta a labdát. Egér meg pontosan indított, mint az óramű. A loboncos hajú pedig úgy cikázott az őrzésére kirendelt kredencnyi védőt között, mint nyári villám a falu felett.

- A nagyhajúra vigyázzatok! – ordították a katonák, de hiába, az kilépett köztük, és miután utána fordultak, már csak hátulról láthatták, hogy lobog fekete sörénye a telep felől fújó szeptemberi szélben. 2:1-re győzött a szálló és én újra leckét kaptam a látszat és a valóság valódi viszonyáról.

Egyeseknek mindig volt pénzük, mások még takarékoskodtak is, vagy hazaküldték a keresetet a családnak. Megint mások – ők voltak a legtöbben – fizetésnapon százast adtak az étterem ruhatárosának, és néhány nap múlva már cigarettára sem futotta a keresetükből. Kölcsönkérni csak ötven forinttól felfele lehetett, mert a tízest vagy huszast soha nem adta meg senki senkinek.

Egy sétáló mellszobor

Nógrádverőcén kikapott a csapat, a döntőbe jutásért elveszítették a mérkőzést, büntetőkkel. Az építők szakszervezete kétnapos sportrendezvényt tartott az Express ifjúsági táborában a szakma vállalatának részvételével. Mi az Út és Vasútépítők színeiben beneveztük a szálló csapatát a kispályás focitornára. A rendezvény a hó közepére, jóval fizetés utánra esett, ezért joggal tartottam attól, hogy mire az utazás elérkezik, már fillérük is alig lesz a kerettagoknak. Ezért kihirdettem, hogy csak akkor megyünk el, ha a bérükből, amikor megkapják, egy-egy borítékban elhelyez ki-ki annyit, amennyit arra a két és fél napra szán. Hozzátettem, hogy vissza senkinek nem adok közben egy fabatkás sem. A borítékot névvel ellátva leragasztottuk, és elhelyeztük az irodai páncélszekrényben. Péntek késő délutánon érkeztünk Verőcére és a szálláshely elfoglalása után, kis faházak közötti téren kiosztottam a borítékokat. Úgy vették át, mintha kitüntetést vagy legalábbis jutalmat kaptak volna és magukban áldották könyörtelenségemet.

Annak ellenére, hogy a másnapi küzdők időben nyugovóra tértek, szombaton valahogy nem ment a foci. Hátul még csak elboldogultak a védők, de elől a csatárok gól iszonyban szenvedtek. Az első ellenfélen – ha jól emlékszem a 22-es Építők – még nagy keservesen 1:0 arányban túljutottunk, de a döntőbe jutásért játszott meccsen csődöt mondott a tudomány, pedig az ellenfél sem jeleskedett. A rendes játékidő 0:0-lal végződött, következtek a büntetők. A mi kapusunk Stufi az Ecsed környéki csöppnyi mokány magyar feszülten készülődött, érezte, hogy sok múlik rajta. Akkora volt, mint egy sétáló mellszobor, de kevés olyan csupaszív, jó szándékú, önzetlen emberrel találkoztam, mint ő, eddigi életem során. Alacsony termete mellett hihetetlenül ruganyos volt, ragyogó reflexekkel megáldva és ha úgy adódott, belevetődött a legnagyobb rugdalózásba is, mert sem félelmet, sem lehetetlent nem ismert soha. Az a kivételes reflex csak egyszer hagyta cserben, amikor a Siratóban fogadásból megittatták egy korsó mindenféleből összeöntött itallal. A szállóig még eltalált, de a tét az volt, hogy fel kell jutnia a szobába. Itt jött a bökkenő. Stufi úgy érkezett az előtérbe, mint Botond Bizánc falai alá. Ott megtorpant a kis golyószerű emberke, majd egyszerűen bevágatott a fotelek közé. Két perc sem telt bele, és úgy összekuszálta a még kihalt előtér bútorzatát, mint jóval később Husszein a világpolitikát. Addigra fogalma sem volt hol van, és a szobába már csak a portás aktív közreműködésével jutott fel.

Szóval következtek a büntetőrúgások, és mi reménykedtünk. Senki nem fogadkozott, de látszott, hogy pattanásig feszültek az idegek. Talán ennek tudható be, hogy sem az egyik, sem a másik oldalon nem talált senki az első ötből. Stufi a maga részéről kettőt kivédett, három meg elszállt. Következett a maradék kettő. A helyzet a hatodik lövések után is változatlan maradt, és ekkor jöttek a kapusok. Stufi kihagyta, a 43-as Építők kapusa viszont belőtte ezt az utolsót. Azzal az egyetlen találattal estünk ki. A mi apró, csupaizom kapusunk a földön maradt, és arcra borulva sírt. Még vigasztalni sem tudtuk, mert mindannyian a könnyeinkkel küszködtünk. Ők, akik már addig is annyi mindent veszítettek az életben, győzni szerettek volna.

Az új szállólakók az igazgatónál jelentkeztek, aki ellenőrizte személyes holmijaikat. Nem egy, és nem kettő volt, akinek a vékonyka reklámtáskájában egy fésű, egy csomag cigaretta és egy gyufa lapult csupán. Semmi több.

A svédészőke, tetovált

Feri svédészőke volt és cigány, a Nyírség és Szatmár találkozásának tájékáról és két nőnek három gyerek után fizetett tartásdíjat. Apám is, anyám is cigány, én sem lehetek más – mondogatta, ha kérdezték, holott a haja olyan hamvasszőke, már-már fehér volt, hogy filmsztárok is elirigyelhették volna tőle. Feriben hatalmas erő, hatalmas indulat, és hatalmas jószág lakozott. Mindenét odaadta másoknak egyetlen szóra és tűzbe ment volna bárkiért, de ha többet ivott a kelleténél, érzékenyebbé, agresszívvá vált.

Negyvennyolc centiméter átmérőjű karizmai voltak, és a hátán le lehetett volna játszani egy serdülő tollastenisz-mérkőzést. Deréktól felfelé színültig volt tetoválva, nem akadt talán egy négyzetcentiméter sem a bőrén, ahová ne jutott volna valamilyen szó, név, jel, vagy ábra. Ha dühbe gurult, sem Isten, sem ember nem volt képes megállítani. Jó néhány kocsmai verekedés dőlt el jóvoltából a szállólakók javára, mert bár az italtól lassultak a reflexei, mégis ha valakit elért, azt leütötte, mint vak a poharat, ahogy ezt a szemtanúk mesélték. A szállón ritkán cirkuszott, de akkor kiadósan. Egyszer például szegény Udvaros Sanyit beledöngölte a kukába, de a legnagyobb esete az volt, amikor az igazgató elrettentése végett három mozdulattal kiemelte a lépcsőkorlátot a betonágyból, felemelte a feje fölé, és levágta a pincelejáróba. Ennek már fele sem volt tréfa, ráadásul későre járt az idő, rendőrséget hívtak Feri ellen. Megjött az URH, amikor ő már lehiggadva állt az előtér közepén zsebre dugott kézzel. No, ez a póz nem nyerte el a szerv tetszését, felszólították, hogy álljon rendesen, vegye ki a zsebéből kezeit. Feri meg sem mozdult. Újabb felszólítás, újra semmi. Harmadjára előkerült a gumibot, amitől aztán a földre került, de felállt, zsebre dugott kézzel. Újabb ütések, újra föld, és újra felállás, természetesen zsebre dugott kézzel. Talán a harmadik után egyszer csak csendesen megszólalt: mos már elég! Eddig maguk ütöttek. Ha még egyszer hozzám nyúlnak, én is ütni fogok. Egyet! Az éjszakát az őrszobán töltötte, de reggel kiengedték. Délután már azt mesélte, hogy mennyire sajnálta a rendőrségen az ügyeletes gépiró kisasszonyt, aki reggelig másolta le róla a tetoválásokat, a jegyzőkönyvi azonosítás végett. Ezen röhögött az egész szálló.

Pali igazsága

Pali minden este megitta a tejét, azután átbandukolt a Mátyás sörözőbe inni egy korsóval a másik italféleségből is. Kérdezték is tőle, hogy bírja a gyomra ezt a tejsört, de ő erről azt tartotta, hogy inni mindenre lehet, csak mészre és karbidra nem. Számomra a legemlékezetesebb eszmefuttatása az volt, amikor egy alkalommal kifejtette: „Nálunk mindenki csak venni akar a cseresznyés tálból, de beletenni nem. Ezt az országot csak kirabolni akarják, építeni, gazdagítani már nem akaródzik senkinek. Képzeljétek el, hogy az én vállalatom értem és a gépért húszezer forintot számláz óránként a megrendelőnek. Hát az isten szerelmére hol hajtok én húszezer forintnyi hasznót valójában óránként ennek az országnak.” 1976-ot írunk ekkor.

Pali, Pali ezek a mondataid mostanában újra és többször eszembe jutnak. Miért nem hallgattak meg téged akkor a nagyokosok, és nemcsak mi, ott a földszinti szobában, a heverők szélén üldögélve.

A házak állnak, az utakon autók suhannak, a metró működik, a bitumenpályákon pattog a labda. És ti hol vagytok cimborák? Mi történt veletek másfél évtized alatt? De jó lenne egyszer összeülni egy napsütötte délelőttön a Sirató udvarán. Milyen szívesen hallgatnám, hogy mi a véleményetek erről a megfordult, átváltozó világunkról, és nem felejténék el üresen hagyni az öreg Berti székét, hogy minden körnél letehessünk egy korsóval a hidegebbikből oda elé az asztalra.

SZERELMÜNK A GOMBFOCI

Középkezdés

El kell kezdeni! Lehetőleg az elején. Hát, akkor indulok azzal, hogy „középkezdés”!

Egy beszólás legendává vált. Éder Csabától, a játék egyik legnagyobb és legvitatottabb egyéniségétől származik és jó. Amikor kidolgoz vagy csinál egy abszolút helyzetet, akkor, mielőtt pálcáját a játékosára tenné lövésre megkérdezi ellenfelét: „helyezel vagy kezdesz?” Célozva arra, hogy biztos a gólja.

Hát én kezdek! Nem azért, mert Édertől gólt kaptam, hanem mert ez is biztos helyzet, mármint a gombfocikönyv, vagyis egy könyv a gombfociról! Ezt meg kell írni! Mert néhány év, egy két évtized és lassan eltűnik a játék nagy generációja! Pedig 60 év fölött talán nincs férfi az országban, mondhatnánk úgyis, magyar férfi a világon, aki ne találkozott volna a gombfocival, akit nem érintett meg ennek a csodának a varázsa! Igen, a GOMBFOCIVARÁZS! És ki örökítené meg a Nagy Generációt, ha én nem?

Akkor, - szíves engedelmeinkkel, engedelmetekkel - kezdjünk gombfocizni!

Minden játék és művészet alapja az utánzás. Az, hogy a világ valamilyen jelenségét lekicsinyíti és kicsinyített formában – egy versben, képben, regényben, színdarabban, babaszobában, ólomkatonaként stb. – újra éli. Ilyen a gombfoci is, hiszen a világ nagy szerelem sportágát, a labdarúgást utánozza, de innen már eltérőek a vélemények.

Hogy a képzeletbeli „vaskályhánál kezdjük a táncot”, szögezzük le, jelentsük ki, hogy a Földkerekség talán minden táján, ahol népszerű a labdarúgás, van valamilyen gombfoci szerű játék, olyan, ami

lekicsinyíti a labdarúgást, mondjuk egy étkezőasztal, egy lépcsőházi forduló (a liftajtó előtt), netán két összetolt hokedli – hogy a néhai Jocó emlékét idézzem – méretére.

A történet a 20. század elején kezdődött, ha igaz a század 10-es éveiben, a labdarúgás, az élő játék, a sportág világhódító diadalmenetével. Magyarországon így keltek életre a kabátgombok, új funkcióval gazdagodva ahhoz képest, hogy összefogják egy felsőruha két szárnyát. Amelyik elkerülte felvarrást, az – ha megfelelt a célnak – „hivatásos” gombfocista, azaz játékos lett. De a legtöbb játékos már kabátgomb ideje lejártával került gombfoci pályára.

Jellemzően a bérházakban élő, középosztálybeli vagy szegényebb gyerekek gombfociztak, leginkább a városokban! Igen, a gombfoci urbanizációs következmény! Hiszen a hatalmas bérkaszárnnyakban élő, nevelkedő 10-18 éves korosztály nehezen találta a helyét mivel a városokban, a zsúfolt utcákban éppen hely volt kevés a számukra. Focizni, legfeljebb a beépítetlen grundokon lehetett, máshol alig, de inkább egyáltalán nem! Legfeljebb valami „csökevényesített” változata a focinak volt „művelhető”, a fejelés, az egy érintő és a lábtenisz. Ezek ugyanis „kis helyen” elfértek, legfeljebb arra kellett vigyázni, hogy ablaktörés ne legyen a játékból! Ez hol sikerült, hol nem...

És akkor valahol, valakik „kitalálták” a gombfocit! Játsszani kezdték kisebb nagyobb intenzitással, attól függően, hogy mennyire volt jó az igazi labdarúgás a stadionokban, illetve volt-e valamilyen világraszóló fociesemény, ami beindította volna a korosztály fantáziáját.

Bár az első világháború előtt már a figyelem középpontjába került a magyar foci, de mellette a gombfoci - szerintem - úgy istenigazából a 30-as években (1926-tól volt profi a bajnokság) virágzott fel először: a legjobb klubok nemzetközi kupákban (Közép Európai Kupa) indultak hol több, hol kevesebb sikerrel, majd a válogatott döntőt játszott a világbajnokságon (1938). Nagy egyéniségek játékát lehetett élvezni a lelátókról. Ezek „nagy egyéniségek” azután megjelentek a gombfoci asztalokon is. Ott „életre keltek” kabátgomb formájában és ebben a „valóságban” szintén valódi személyiségekké váltak. Olyanná, mint a modellek, akiknek a személyiségét beleképzelték, hozzárendelték a játszó személyek. Megjelentek a Fradik, MTK-k, Újpestek az együttjátszó társaságokban. Lettek gomb Kalmárok, Toldik, Cseh Matyik, Sárosi dr.-ok, de egy-egy asztalon, az újságoknak és rádióközvetítéseknek köszönhetően Olaszország vagy a Juventus, (Combi, Piola, Meazza,) és nagyrítván a brazilok is (Leonidas, Zeze, Luisinho).

A „mi gombfocink” második nagy felvirágzása természetesen az 50-es évekre tehető, hiszen a verhetetlen „aranycsapat”, a Helsinkii olimpia, a 6-3 Londonban, majd a csúcson esélyesként elbukott világbajnokság Svájcban, életre hívta az igazi sztárokkal párhuzamosan a gombsztárokat is.

Újpest egyik legnagyobb bérházában, a drámai fordulatokban gazdag történetű Apolló-házban éltem 11 éves koromig, onnan 1956 őszén költöztünk a Tavasz utcába. De az ott töltött „gyermekévek” elegendőnek bizonyultak ahhoz, hogy megismerjem a gombfocit és a magam módján és a magam mértékéig rabja legyek, ameddig élek. Mert a gombfoci olyan, mint a „mozdony füstje”, akiket megérintett úgy igazán, az örökre soha nem hagyta abba! Legfeljebb szünetelteti a játékot – mondjuk akár 30-40 éve már.... De egyszer, egy társaság vagy az unoka kedvéért, egy „örült pillanatban” előkerül a csapat a rejtekhelyről és újra pályára lép...

Az én első hitelesíthető csapatom a keresztanyámtól karácsonyra kapott 1953-as Vörös Lobogó volt, pillékönnyű plexijátékosok, fényképpel: Gellért – Kovács II., Börzsei, Lantos – Kovács I., Zakariás – Sándor, Hidegkúti, Palotás, Szolnok, Kárász. Nem voltam Vörös Lobogó drukker (talán még nem kötődtem egy klubcsapathoz sem, akkoriban szinte mindenkit elvarázsolt a válogatott, az „Aranycsapat”), de drága keresztanyámnak ez nem számított, az volt a döntő, hogy nekem gombfoci csapatot vegyen. És igaza volt!

Neked melyik volt az első fényképes, azaz gyárilag néven nevezett csapatod? És tudod az összeállítását? Akkor írd ide a csapat nevét és sorold fel az összeállítást. Igen! A kapust, a három hátvédet, két fedezetet és az öt csatárt!.....

.....

.....

Így megmarad az emléküik örökre és még az unokáid unokái is emlékezhetnek rájuk

Én akkor már gombokkal, mármint igazi kabátgombokkal hónapok óta játszottam...Anyám barátnőjének a fia, Nádain Laci volt állandó ellenfelem, akivel felváltva vertük egymást, de ő nem az Apolló házban lakott, ahol megtanultam a játékot az első emeleten, Krumesz Gyuriék szétnyitható konyhaasztalán. Ott rendszeresen gomboztunk, hetente egyszer-kétszer és én – néhány kivételtől eltekintve – rendszeresen vereségeket szenvedtem. Krumesz Gyuritól (ő volt a legjobb), Hold Dinitől, Horváth Gyurkától, Perlitz Gézától, de néha a szomszéd házakból vendégeskedő „alkalmi” játszóktól is. De ha a második, harmadik „zakó” után megkérdeztem a játékot szervező Gyuritól, hogy „még hányadik lehetek?”, ő biztatóan válaszolt: még első is János! Ez jól hangzott, de soha nem lettem első, utolsó annál inkább! Imádtam a gombfocit! A csapatot! A „fiúkat”, ahogy anya nevezte őket, ezzel is jelezve, hogy tiszteletben tartja szenvedélyemet.

Hogy hol laktak a fiúk? Hát egy kis kék zacskóban, ami piros szűrmenta féle szalaggal volt díszítve a piros kötőszinór alatt. Ja, hogy azon kívül. Megesküdni nem mernék rá, de én a nagyjából mellmagasságú szép meggyfa színű dínér felső fiókjára emlékszem. Ott lakott a csapat, elől a bal sarokban. Onnan egy mozdulattal elő lehetett venni, amikor jött az üzenet, hogy gombozás lesz, menjek!

Te hol tartottad a csapatodat? Emlékszel rá, ha igen írd ide!.....

.....

Jó gombjaim voltak! Jó volt a csapat! Én nem voltam olyan jó, amilyen jónak, hozzájuk viszonyítva kellett volna lennem. De, emlékezetem szerint tulajdonképpen az ellenfeleknek is jó csapatuk volt, jó gombokkal. Pedig nem volt könnyű kialakítani a mindenkor legjobb csapatot, mivel játékosokat egyenként lehetett felfedezni – itt-ott, vendégségben vagy a családban előkerült régi kabátok egyikén - másikon és „leigazolni” a kezdőcsapatba! Betenni a kedvencek, a „liblingek” közé, vagy csak őrizgetni, hogy alkalmasint csereként beszálljon, illetve beszálljanak a „formán kívüliek” helyett.

A nagy igazolások úgy történtek, hogy Újpesten, az Árpád út-Kemény Gusztáv utcai saroktól egy üzletnyire – az Anyák boltja után, a Duna felé – volt egy akkor nagy alapterületűnek számító

üzletkomplexum, az „Alkalmi áruk háza”. Igen, ez volt a felirata, ami mellett később természetesen nem mentünk el szó nélkül, hiszen – szerintünk – ezt örömlányok tanyájára, azaz kuplerájra is ki lehetett volna írni, amikről mi csak otthon hallottunk, családi vendégeskedések fojtott beszélgetései közben, amikor a szüleink még „kapitaliztak” is, ami akkor tiltott játék volt és csak titokban, nagyon megbízható társaságban lehetett csak elővenni.

Az Alkalmi áruk házának közepén, mindjárt a széles bejárattal szemben állt egy hatalmasnak mondható gomb-túrkáló, ami szinte tele volt kisebb nagyobb, de inkább nagyobb gombokkal. Kosztümre valóktól a kiskabáttra, balon kabáttra, dzsekire, zakóra valókkal, de főleg nagy télikabátok elárvult gombjaival. Azok között lehetett rátalálni a későbbi igazi „sztárokra”!

De a legnagyobb „igazolásom” egy máig megmagyarázhatatlan jótétemény folytán jött létre. Mi srácok a hatalmas bérház minden zegzugát igyekeztünk kihasználni arra, hogy játsszunk valamit. Egy álmos nyári hétvégi délutánon a napozóterasz és a belül, alatta lévő padlástér lett a „játsszótér”, ahol – ki tudja miért – a falépcsősor melletti nagy beton pillérre raktuk ki a katonáinkat, méghozzá úgy, hogy mindegyikünk egy téglát rakott tele gipszvitézekkel. Emlékezem szerint azért, hogy rakosgatás nélkül, csak arrébb húzzuk, amikor át akarunk lépni a lépcsőre vagy onnan vissza a pillérre. A többiek már – úgy emlékszem- lementek ebédelni és én is indultam volna. Mármost a pillérről a falépcsőre aztán onnan haza a harmadikra. Csakhogy lusta lehettem arra, hogy a katonákat téglástól arrébb húzzam, ezért megpróbáltam egy lábnyi hellyel hátrábbról indítani a lépést, amit kb. egy emeletnyi mélység fölött kellett megtenni a lépcsőre jutáshoz. Ezt elszámítottam és lezuhantam a padlásbejárat betonjára. Úgy félig az oldalamra, félig a hátamra. Nagyobb bajt nem éreztem, de levegőt alig kaptam, illetve olyan szaggatottan szedtem, hogy ijedtemben még haza se mertem menni, nehogy anyám „halálra váljon” az ijedtségtől. A haverok ebédelték, segíteni sem tudott senki, csak egyedül járkáltam rémülten a padlástér betonján.

Aztán egy kicsit már lenyugodva lementem én is, de nem szóltam a balesetről egy szót sem. Csakhogy anyám észrevette, hogy olyan furcsán veszem a levegőt, miközben a levest kanalazom. Persze bevallottam mi történt, mert azért túlzottan én sem voltam nyugodt afelől, hogy mi történt velem, mi lehet az esés, illetve, hát kisebb zuhanás következménye. Anyáék azonnal orvoshoz vittek, aki röntgenre küldött és ott megállapították, hogy a kis zúzódásnál nagyobb baj nem történt, de azért vagy két napig fekvődjek, illetve keveset mozogjak. Így is lett és azon a hétvégén számomra elmaradt a gombfoci, mert fekvődnöm kellett, így aztán olvastam helyette.

Aztán egyszer csak csöngettek, az ajtó felől hangokat hallottam. A haverok már tudták, hogy úgy jártam a padlástérben, mint Dugovics Titusz, csak éppen török nem volt velem. Miután becsukódott az ajtó, léptek távolodtak az ablak alatt, majd anya jött a szobába. Azt mondta, hogy itt volt a Hováth Gyurka és lehozta a csapatát. Nekem adja. Igen, így ahogy írom: elhozta ajándékba az egész csapatot, hogy vigasztaljon, hogy az öröm segítse a gyógyulásomat. Nagyon jó csapatot hozott, nagyon jó gombokból összeszedve. Hogy mi vezette erre, nem tudom. Azt hiszem a gyerekkori barátság együtt érző szeretete.

Amúgy ő volt a „vice” Gyurka, ahogy a házba nevezték, a viceházmester Horváthék fia a „főházmester” Sankó nevű fiának unokatestvére, akivel minden este együtt szedték össze a gangra kitett szemetet az ajtók előtt. Amúgy Vice Gyurka hihetetlenül sportos, macskaügyességű, vagy inkább

artista ügyességű fiú volt, olyan 13-14 éves, amikor én 10 voltam. Megbocsásson nekem Gyurka, ha még él egyáltalán valahogy valahol, de mint egy majom, mint egy csimpánz „közlekedett” az emeletek és a lépcsőház korlátjain, mondanom sem kell, kívülről, sőt egyszer a lapos tető kb. 70-80 centi széles téglá támaszfalán is leereszkedett kétkezes belül fogással, négy emelet mélység fölött. És soha nem lett semmi baja, „a haja szála sem görbült meg”. Aztán 56-ban, Sankóval együtt disszidáltak és élték az életüket, ha jól emlékszem Svédországban. Már a Tavasz utcában lakunk, elköltöztünk az Apolló házból, amikor jött a hír: Horváth Gyurka, a legügyesebb, a legsportosabb, az artisztikus alkat egy esős napon, kis robogójával, a rossz látási viszonyok miatt hátulról alászaladt egy kamionnak. Örökre nyomorék lett belőle. Anyják nyomorultul szegények voltak, talán ki se tudtak menni meglátogatni a fiukat. A tőle kapott csapat, azóta persze „szétszéledt” az időben, ki tudja hol vesztek el a „fiúk”, mi lett velük, de Gyurka és az ajándék emléke örökre megmarad nekem! Amíg élek.

Szóval a gombok

Ha a gombozást is úgy korszakolnánk, mint a Föld történetét, akkor mindenekelőtt volna a „Gombkor”, amiben közepes és nagyobb méretű, lényegében kabátgombok (nagykabát gombok) játszottak, különböző otthoni sík vagy sima alkalmazhatóságokon, amik a stadionokat voltak hivatva jelképezni. Azután jött a „Preparált gomb kor”, amikor a játékosok már „hozzányúltak” a gombokhoz, és alakítottak rajtuk, hogy jobban megfeleljenek a csapatban betöltött szerepüknek.

Ebben az időben először nem mindegyik gomb volt alakítva kicsit, hanem csak néhány a sztárjelöltek közül. Őket (a gombot mindig, ma is emberként kell kezelni és akképp szólítani, illetve beszélni róla) a kerületük vagy oldaluk egy nagyjából labdányi szélességű pontján lereszeltük reszelővel, majd az így keletkezett felületet csiszolópapírral finomabbá vagy egészen finommá alakítottuk. Ez lett a játékos „emelési része” amit akkor forgattunk a labda irányába, ha vele kapura készültünk löni, vagy ha át akartuk emelni az ellenfél csapatának útjában lévő játékosát.

De a forgatásra hamar ráuntunk, nem szólva arról, hogy parázs meccseken vitákra adott okot (elmozdult-e a helyéről vagy nem) így aztán jött a körbereszelés eléggé figyelmet igénylő és fáradságos művelete. Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy a játékosok immár mindenütt „emelési” volt, kónuszos, és nem kellett forgatni az emeléshez.

Ezután következett a „Ragasztott gombok kora”! Hát ez bizony munkaigényes korszak volt és gomb adottságok kellettek hozzá. A dolog technikája ugyanis abban állt, hogy két, de olykor még három gombot is bitumennel (magyarul kátránnyal) egymásra ragasztottunk majd összezsícsizoltuk őket, hogy folytatólagosnak tűnjön, egyik a másikból. De ezt csak olyan gombokkal lehetett megcsinálni, amelyek átmérője, ha úgy tetszik fokozatosan tért el egymástól, vagyis az összeragasztás után szinte kínálta a lehetőséget az összezsícsizolásra.

Ezek az emeletes gombok aztán uralták a pályát! Egyrészt megnövelt magasságukkal, másrészt megnövekedett súlyukkal, azaz labdabiztonságukkal. Ezeknél olykor visszajött a csak egy emelőrésszalakítása, mert teljesen körbe reszelni ezeket a „dromedárokat” már nem volt könnyű, meg nem volt értelme sem. Márpedig a szabályos köralak és a szabályos felület alapkövetelménynek számított. (Nekem volt egy ilyen „Berendim”, alul egy fekete, nem túl magas gomb ráragasztva folytatásként egy barna domború és kettőjükből lett belereszelve egy fél centis vagy hét milliméteres emelési rész.

Olyan mokány, tömzsi, jó játékos volt, mindig speciális feladatokat kapott, mondjuk az ellenfél gólzsákjának az őrzését. (Többnyire „megoldotta”.)

Ezután következett a nagy „elválás”: ránk köszöntött a „poszt Gomb kor”, azaz a gombok utáni gombozás kora. Ekkor kezdtek az igazi, a hagyományos gombokat, amiket fel lehetett volna varrni bármire, kezdték kiszorítani a pályákról a direkt gombfoci céljára készült, legtöbbször a játékosok fotójával díszített, fröccsöntött, műanyag csapatok.

Ezt, a már „iparilag” előállított illúziót, minden bizonnyal „maszekok”, vagyis kisiparosok csinálták. Egy vagy két szerszám kellett hozzá, egy fröccsöntés és kész. Mert a technológia nagyjából a következő lehetett: végy 11 db kb. 45 mm átmérőjű, úgy 2 mm vastag műanyag korongot, ragaszd rájuk egy ismert csapat – eleinte magyar csapat – játékosainak fotóját. Majd boríts rájuk ugyancsak műanyag (plexi?) harmad vagy negyed gömböt! A két részt ragaszd össze és kész. Ezekkel a csapatokkal ugyan, (a játékosok pille könnyűek voltak), nem lehetett játszani, viszont a fotók, hozták a beleélést: Hidegkuti, az Hidegkuti, Puskás meg Puskás volt (mint az én 1954-es MTK-m, bocsánat: Vörös Lobogóm).

Igaz, a hozzájuk adott „labda” csaknem félgömbnek volt préselve, így a könnyű focisták mégis tudtak adogatni, indítani, felszabadítani, löni! Emelve is! Az ilyen fotós csapatokat trafikokban, ajándékboltokban, piaci bazároknak árulták, a szülők meg vették, mert örömet akartak szerezni gombfoci „függő” fiuknak. Ahogy telt-múlt az idő és egyre több maszek kezdett csapatokat csinálni, fokozatosan változott a fazon: vastagodott – olyan 7-8-9 mm –re, az átmérő is nőtt pár milliméterrel, de a fénykép az átlátszó gömbszelet borítással, maradt! És jöttek a külföldi összeállítások. Nekem lett egy fehér Real Madridom – Alonso – Marqitos, Santamaria, Lesmes – Santiesteban, Zarraga – Kopa, Marsal, Di Stefano, Rial, Gento – ez volt a Vasas ellen felállt csapat 1958-ban. Úgy tudtuk Puskás már ott játszott, de ő nem jöhetett Magyarországra, (igaz a kinti meccsen sem vállalta a játékot) így ezúttal „kimaradt”.

Ezekkel a „bolti”, fényképes csapatokkal jó ideig ment a játék, sőt ebben gyakoriak voltak a vegyes meccsek, vagyis, hogy vett csapat játszott igazi gombcsapat ellen, és előfordult az is, hogy egy-két vett játékos, többnyire a fényképe miatt, helyet kapott a gomb klasszisok között a csapatban. Ha jól emlékszem Gábor „Albertje” így játszott „Göröcsként” az egyébként gombokból álló csapatában. De ott sztár lett, ontotta a gólokat, miközben elveszett fényképéről a plexi borító, de ettől még talán jobb lett.

A mi gombfocinknak egyetlen komoly hiányossága volt, az egységes szabály hiánya!

A kanasza kártyajátékra emlékeztetett: ahány gombozó társaság volt az országban az szinte annyi féle egyezményes szabály szerint játszott. Ezért csak a társaságon belül lehetett bajnokságokat, még hogy bajnokságokat, világbajnokságokat rendezni, mert az eltérő szabályok lehetetlenné tették nemcsak azt, hogy mondjuk pécsi gombozók játszanak váci gombozókkal, de azt is hogy az egyik utcában lakók a másokban élők ellen vegyék fel a küzdelmet. Minden társaság ragaszkodott ugyanis a saját, „megrögzött” szabályaihoz, amiben voltak azonosságok ugyan, de voltak alapos eltérések. (Volt például, ahol az egész pályáról, tehát saját térfélről is érvényes volt a kapura lövés és olyan is, ahol kézzel, tenyérből dobták a taccsot. Úgy, hogy a labdát tenyerük közepébe helyezték, majd zárt ujjaiuk felső két percével felütötték a pálya, azaz az asztal szélét. A labda berepült a pályára. Oda, ahova...)

Ezt azért tartottam fontosnak előrebocsátani, mert akkortól, de akkortól, hogy egységessé váltak a szabályok, ránk köszöntött a versenycsapatok kora, ami jelenleg is tart ez az időszak ebből kifolyólag külön fejezetet érdemel.

Costa Pereira

A gombfoci idény legnagyobb eseményei természetesen a versenyek. Azoknak máshoz nem hasonlítható hangulata, atmoszférája van. Adva van egy nagyterem – valahol az országban – netán az általunk még elérhető országok valamelyikében. Abban felállítva 10-20 versenyasztal, megtelve a mezőnnyel, vagyis az indulókkal. A versenybizottság köszönti a nevezetteket, majd ismerteti az adott verseny lebonyolítási rendszerét és felolvassák az első forduló párosítását. Ezt követően mindenki keresi az ellenfelét és a pályát, amire be van osztva a meccse. Aztán menet közben már kialakul a dolog. A menők legtöbbször elől, azaz a színpad, a zsűri előtti 3-4-6 asztalon játszanak, aztán lejjebb a többiek. Az NB 1 esek, a másodosztályúak, a harmadosok, végül leghátul a minősítetlenek.

A Costa Pereira eset egy váci versenyen történt. Kővágó Tibi volt a sztori hőse, azaz a főszereplő. Tibi bravúrosan tudott esztergálni és olyan helyen dolgozott, ahol ezt meg is engedhette magának. Ezzel együtt az egyik legelismertebb szakmunkás volt a gyárban. Rajta kívül még a Vágó Laci, és Kaposváron a Steller Józsi barkácsolt csapatokat, meg egy időben, a visszavonulásáig Bártfai Csaba Vácon. Egyébként ő volt az, aki egyre-másra fejlesztett, variálva azt, hova essen a súlypont és hogy lehet gyorsabb vagy stabilabb a csapat, amit készített. A ma is használatos kalap formájú gombok az ő találmányai voltak.

A 60-as évektől jó néhány Benfica összeállítású csapat jelent meg a versenyeken azért, mert az akkori legendás portugál bajnok kétszer is játszott kupameccset az Újpesti Dózsa ellen. Igaz Costa Pereira csak az első kettőn védett, 1960-ban Liszabonban és Újpesten, és persze mindkétszer a Benfica győzött és jutott tovább!

Tibi is nagy Benfica hívő volt, mellel a Marx téren, a nagy fotóműterem árulta a Benfica tablóképét, amit jó néhány gombfocizó megvásárolt, hogy a képeket felragassza a „fiúkra”. Tehát a Tibi csapata mindig úgy kezdődött, hogy Costa Pereira. És a kapus mindig hozta is magát, azaz jól védett (mert Tibi jól helyezte, mert hitte, hogy az ő csapata kapujában tényleg Costa Pereira áll.) Én is láttam a Tibi féle Costa Pereirát, de arra már nem emlékszem, hogy nézett ki. Hogy körbe lukas volt e vagy nem, hogy „emelős” volt e vagy nem, és volt e rajta mez, szám vagy fénykép azt már ki tudja, de ő volt a Tibi féle Benfica első számú kapusa, Costa Pereira.

Azon a versenyen Kővágó, azaz Tibi az első fordulóban egy fiatal srác ellen játszott és nyert, mert Costa Pereirának az ellenfél nem tudott gólt rúgni. Ő viszont lőtt kettőt vagy hármat. A fiúnak annyira megtetszett a kapus működése, hogy kérte Tibit, adja el neki. Azt nem lehet – mondta Tibi – az Costa Pereira, és az nem eladó! Ezzel együtt, illetve attól kezdve a fiatalember egyre csak ment Tibihez, hogy adja el neki Costa Pereirát, de Tibi nem tágitott: Costa Pereira, és nem eladó!

Közben a verseny ment a maga útján, fordulóról fordulóra. Egyik –másik asztal mellől gólöröm hallatszott, imitt, amott sziszegő szentségelés kihagyott helyzet vagy elrontott adogatás miatt. A terem szélein táskák, cipők, trikók és csapatok, rendben, dobozban, illetve „buszban”, úgy ahogy illett. Meg persze hintőpor és hintőpor szag mindenütt.

A versenynap végén odamentem Tibihez, hogy megtudjam mi lett a bravúrkapus sorsa?

–Ja, a végén odaadtam neki, mert megsajnálta. Majd a jövő héten csinállok egy másik Costa Pereirát!

Kétkezes, négy kézre

Abban a Jókai utcai sörözőben – Pesten járva, ritkán hagytam ki a Hori féle „varázspincét”, ahol akkoriban Lutor Csaba volt a mindenes: boltvezető, pályakészítő, csapatcsiszoló és a kezdő gyerekek, meg olykor a „haladó” gyerekek oktatója. Ott kezdtünk filozofálni a gombozás nagy kérdéseiről, majd magasröptű beszélgetéseinket többnyire a pincésörözőben fejeztük be. Abban, – volt ott vagy három pár háznő a egymástól – ahol az „Isteni felfedezést” tettük a gombfoci és a mindenható szoros kapcsolatáról. Szóval mi, Csaba és én, a két alisten, már megint, az örök rejtély megoldását kerestük, amikor Csaba kifejtette, – ő hajlamosabb volt a filozofálásra, mint én – hogy a gombokkal való nagy istenkedésben azért egy szervünk főszerepet játszott: a kéz! Mert, amit a pályán a játékosokkal véghez akartunk vinni, azt a kezünkkel még meg kellett csinálni! Ha megtudtuk! A gombfoci abban különbözik a sakktól, hogy ahhoz nem kell ügyesség, a lovat, bástyát vagy futót oda tesszük, ahova kigondoltuk és kész..., de a labda nem biztos, hogy úgy pattant, hogy odasiklott, ahova szeretnénk volna.

Aki gombozott valaha is, az tudhatja, hogy vannak a kimondottan jó kezű gombozók és vannak, akiknek – így szoktuk, szokták mondani – nem jó a kezük és vannak, akiknek nagyon jó a kezük, nagyon jó a taktikai érzékük (látnak a pályán!) meg még az idegzetük is, mert nem vesztik el a fejüket balsikerrel végződő akció után. Hát ők ma a játékban a „GALAKTIKUSAK”, azaz 600 pont felett állnak a ranglistán.

Ahogy így a gombfociképességekhez jutottunk a témában, Csaba egyszerre szóba hozta a pécsi Kubeschát! Én még embert úgy gombozni nem láttam senkit a világon, mint, ahogy a Kubescha Józsi gombozott – mesélte Csaba. – És ezt nagyon komolyan mondom. Talán azzal tudnám jellemezni valamennyire, hogy ha ellene valaki 5-0-ra vezetett a félidőben, akkor még messze nem volt biztos, hogy megnyerte a meccset! Oda rúgta a labdát a pályán, ahova akarta. Kár, hogy lezüllött, ma már nem is játszik (azóta meg is halt).

Az Örök Tesis Csánki Csaba is mesélt róla: – Pécsen voltunk valamelyik versenyen, én akkor olyan 28 éves lehettem, de már jó ideje a gombfoci élvonalában játszottam. Az egyik meccsen kis kövérkés srác lett az ellenfelem, olyan 10-12 éves lehetett. Hát mit mondjak, még szinte fel sem raktuk a csapatokat, a játékosok még azt se mondták, hogy „Éljen, éljen!”, és a srác már 3-0-ra vezetett. Ő volt a Kubescha Józsi! De akkoriban és ugyancsak csodagyerekként tűnt fel a Szendrey Tibi is.

Életben magam, csak egyszer láttam játszani. Valami újbóli nekibuzdulásból eljött Kőbányára a Magyar bajnokságra, de én nem tudtam, hogy ő az, lévén azelőtt sohasem láttam. Azt hiszem az első forduló ment, én nem játszottam, hanem körbe sétáltam a termet. A színpad előtt, az egyes soron, úgy középen Béres Laci, minden idők legeredményesebb magyar játékosa „tüsténkedett” az asztalnál, szemben vele, meg egy kis rosszul öltözött, rosszul kinéző emberke terelgette a gombjait. Olyan hajléktalan forma. Félidő felé járhattak a meccsek. Oda álltam Béresék asztalához és lazán megkérdeztem, hogy „Mennyi?” „7-0” volt Laci rövid válasza. – Az jó, mondtam én – Hát nem jó, mondta Laci, mert nem ide, hanem oda. Elhúlten mentem ki az előtérbe és újságoltam az éppen nem játszóknak, hogy mi a helyzet a színpad előtt Béressel, hogy ki az istennel játszik? Senki nem lepődött

meg. Csak valaki annyi mondott: a Kubeschával. De – és ez is annyira jellemző volt rá – a következő körben ő kapott ki 7-2-re valakitől és azt hiszem „nyolc” közé jutott, de ott aztán elszállt. Mert ilyen volt: ha egy meccsen elsőre bejött neki valami, akkor minden bejött, ha nem, akkor semmi! Amikor nem játszott éppen, akkor a büfé mögötti hátsó folyosón iszogatót egy korsó sört, ja, és az egész versenyt kölcsön csapattal, meg pálcákkal (bocsánat: slecákkal) játszotta végig. Én akkor láttam először és utoljára. Aztán már csak a hír jött, hogy a Józsi átment egy örök bajnokságba játszani, és a labda ott is mindig oda megy, ahova ő szeretné.

De visszatérve a jó kéz, nem jó kéz, szupercsoda kéz osztályba sorolásra a szuperek, a „galaktikusak” azért járnak a versenyekre, hogy élvezzék a játékot, de mindenekelőtt saját magukat! Számunkra a győzelem, mint nehezen vagy még nehezebben elérhető cél csak az egymás elleni meccseken válik sorsdöntővé, mert presztízskérdés, hogy akkor éppen ki tud nyerni ki ellen? A jó kezűek örülnek a játéknak. Mert sok minden bejön nekik, aztán néhány dolog meg nem, és olyankor vagy dühöngnek vagy vihognak azon, hogy mit voltak képesek elrontani. De azon kívül, szinte mindig hozzák magukat, ők a „papírforma”. Akiknek nincs jó kezük a gombfocihoz, azok viszont GYŐZNI jönnek! Ez lehet, hogy elsőre hülyeségnek tűnik, meg ellentmondásnak, de a játékosok tudják, hogy ez nagyon is komoly. Ők azok, akik „ölik” a játékot.

Nagyon jó játékosok, mondhatni sztárok is vannak közöttük. Például Horváth Imre az egyetlen magyar főállású gombozó, aki úgy érzi, hogy ő maga a gombfoci: szövetségeket, magyart és nemzetközit alapít, aztán ellenszövetséget magyart és átkereszteli a játékot. Már betöltött minden funkciót és annak az ellenkezőjét is. Az életét tette a gombfocira, pontosabban ez a játék az élete. Természetesen, mint játékos klasszis. Egy alkalommal – egyébként több alkalommal is – tanítgatott a játék legbelső titkaira, hogy eredményesebb legyek. Akkor éppen kapura löni tanított és kimondta magáról a „bűvös” meghatározást: „János, nekem nincs jó kezem a gombfocihoz, én nem hanyom a szektorokat! Viszont győzni akarok. Egy meccsen nekem egy-két, maximum három helyzetem van, de abból az egyiket, már az ellenfél hibázta elém. Nekem azokból egyet vagy kettőt be kell lőnöm. Hát ezért fontos számomra a lövés technikája. Hogy gól legyen belőle. Utána, meg észnél lenni, de piszokul, hogy azzal az egy vagy két góllal nyerni tudjak.

A másik játékoló nagy klasszis Hartmann Laci. Aki vele, illetve ellene játszott „felhagyhatott minden reménnyel”: gondolkodási, rákészülési idők végtelensége, közelségek, zárások, szögletzászlóhoz levitt és ott eltüntetett labda, meg ami belefér. A győzelemért! A régi ESE csarnok emeleti folyosóján beszélgettünk. Ott mondta nekem Laci: „nekem nincs jó kezem ehhez a játékhoz, mármint nem olyan jó, mit az élmezőnyé. Én nem gombozni jövök ide meg a versenyekre, hanem győzni! És azért mindent elkövetek. A meccseim rettenetesesek, tudom, az ellenfeleim totál kiborulnak ellenem, de ez van. Mert a gombfocit viszont imádom! Meg a győzelmet.”

Legenda kering arról, hogy egy vajdasági versenyen Hartmann 16 (!) meccsen nem kapott gólt! Egyszer meg valaki ellen, az utolsó, talán 6 percben nem ért labdához! Csak vívta a maga pozícióharcát. És győzött! Videón megvan az a Tizek bajnoksága, ahol Béres ellen taj helyzete lett, Béres hibázott. Mindez történt a támadó térfél közepén. Na, el is kezdett hozzákészülni, hogy értékesítse, azaz hozzákészülni a lövéshez. Ekkor – jól hallható a felvételen – Béres megszólal. „Löni fogsz Laci? Mert akkor én addig elmegyek és iszok egy kávé.”

Álljon hát itt a gombozó kezeiről szóló fejezet végén Ladányi Árpai mondása, aki egy csapatot váltogató ellenfelének megjegyezte: „Nem a csapat játszik, hanem a csukló.” Annyit azért tegyünk hozzá, hogy ez nagy igazság, de azért a csapat is játszik. Kiss Lacival az első EB előtti napon találkoztam Hori pincéjében, A csapatán dolgozott. Főzte, polírozta, igazította őket, direkt ezért ment le az üzletbe. Kérdeztem is tőle: Laci, hát ennyit kell buzerálni a csapatodat, hát nem holnap játszol velük először. Az igaz – volt a válasza - de lehet, hogy egy szektoron fog múlni az Európa Bajnokság. A poén: tényleg egy szektoron múlt! Kiss Laci Európa Bajnok lett!

Fülöp Elemér

Központi fűtés szerelő - 39 éves - nő, felesége közgazdász - két fia van (6 és 4 évesek)

13 éve, egy téli napon kezdtem játszani. 26 éves voltam akkor. Édesapám azelőtt gombfocizott. Pécsen nagy hagyománya van a gombfocinak. Egy szabó műhelyben Balogh Laci bácsi kezdte az egészet. Voltak 40-en, 50-en is, akik játszottak.

Személyesen ismerted őt?

Igen, kezdő koromban még két három meccset játszottam is vele, de azután már nagyon öreg volt és nemigen járt már le a DOZSÓBA. Azóta is minden emlékversenyén részt veszek.

Magán társaságban vagy klubban?

Az unokatesómmal nem tudtunk mit csinálni télen és emlékeztem rá, hogy apámnak, aki ugyan akkor már nem játszott, volt egy munkatársa, aki együtt gombfocizott vele és ő a DOZSÓBA jár játszani. Nem laktam messze a DOZSÓTÓL, gondoltam lemegyek és kérek egy rozoga pályát és otthon játszunk az unokatesómmal. Erre azt mondta Balla Anti, mert róla van szó, aki azóta atyai barátom és csapattársam, hogy hetente kétszer van edzés, kapsz egy pályát, ha lejársz edzésre. Mentem is, és megtetszett a dolog. Ő magyarázta nekem, hogy ide kell rúgni, oda kell rúgni, és oda is rúgta. Én is próbálgattam, de fél métereket tévedtem. Vagy mínuszba, vagy pluszba, de megtetszett a játék. Így kezdődött.

Első csapat?

Egyszerű fehér fröccsöntött csapat volt. Balla Antitől vettem, neki volt jó néhány csapata. Vele rendszeres kapcsolatban vagyunk, itt lakik 2-3 házra tőlünk. A pincéjében van egy közös asztalunk, azon még az edzéseken kívül hétvégeken is szoktunk játszani néhány órát.

Tehát 13 éve kezdődött, de azt mondják, hogy most elég nagy kihagyás után jelentkeztél újra.

Nem hagytam én ki csak mivel aktív focista voltam, a hétvégi meccsek miatt versenyekre nem tudtam járni. NB II-ben játszottam egy évet, az NB III-ban folyamatosan. Az volt a mindenem akkor, a gombozás csak másodlagos volt. Ha Pécsen vagy Komlón volt verseny, akkor az egyik napra olykor el tudtam menni, de azon kívül legfeljebb a holt időnyben néha-néha.

Mikor jöttél istenigazából vissza a versenyzésbe?

Komlóra igazoltam úgy három és fél évvel ezelőtt. Karácsony Laci szólt – mert hivatalosan a Pécs játékosa voltam – hogy menjek át oda, mert ha mondjuk a csapatversenyeken egy napra el tudsz jönni már az is nagy segítség lenne nekik. Így is lett. Volt rá eset, hogy az egyik nap én játszottam a csapatban, a másik napon ő. Ez így ment egy ideig, de közben múltak fölöttem az évek, az igazi fociban egyre gyakrabban lettem kispados, így a csapatversenyekre már elkértem magam, lévén, hogy csak háromszor volt egy évben bajnoki forduló. Azután már a zöld gyepen nem fértem be az egybe, a zöld asztalnál viszont a csapat első játékosa lettem az eredményeim alapján, vagyis szép lassan megfordult bennem a két foci fontosság sorrendje. Így történt, hogy most itt tartok.

Mi az erősséged?

Azt hiszem, hogy a kombinatív játék. Előre tudok gondolkodni egy pár lépéssel és az meg is tudom valósítani. Ez legtöbbször döntő a mérkőzéseimen és nagymértékben hozzájárul az eredményességemhez. Az élmezőnyben sok játékosnak van jó keze, de a többségük nem veszi észre a kínáló kombinációs lehetőségeket. A pillanat három-négy lehetősége közül gyakran nem a legjobbat választják. Úgy érzem ebben vagyok jobb a csapattársaimnál, de sok a jó játékos.

Helyzetkihasználás?

Úgy érzem, illetve tapasztalom, hogy jó. Vannak persze meccsek, amikor az ember bármit csinál, nem jön össze, de általában tízből nyolcat be tudok rúgni.

Melyik eredményedre vagy a legbüszkébb?

Van több is. De a legbüszkébb talán arra vagyok, hogy meg tudtam előzni a ranglistán a 25 éve vezető Szendrey Tibit. Igaz, hogy csak három-négy hónapra, de sikerült elé kerülnöm. Ez a legnagyobb dicsőségem, de ezen kívül is vannak értékes győzelmeim: a VB-re elsőként sikerült kvalifikálni magam, lévén, hogy három versenyt megnyertem a négyből. Meg 2006-ban a 12-öt sikerült megnyernem, 2007-ben pedig második lettem a Tibi mögött.

Melyik verseny az, amire nem szívesen emlékszel vissza?

A 2007-es váci verseny, ahogy mondani szokták, álmomban se jöjjön elő! Öten jöttünk a kocsiban Komlóról. A „papírforma szerint” általában én ott szoktam lenni a végjátékban, közülük pedig mikor kinek, hogy jön ki a lépés. Most fordítva történt: ők mind a négyen bejutottak a 16 közé, én egyedül nem. Cukkoltak is rendesen. A poén azonban a végén fordítva sült el. Másnap egyéni versenyt rendeztek a kiesetteknek, meg azoknak, akik nem tudtak ott lenni az első napon, amit nekem sikerült megnyernem. A Kovács Peti ellen nyertem a döntőben. A csapattársaim meg közben szép sorban kihullottak a nagyversenyből, így aztán kupát végül én vittem haza egyedül. De az első nap emléke azért máig „kísért”.

Szabadidő?

Play Station 08, összejövünk a barátokkal és játszunk kis bajnokságokat, meg horgászni szeretek. Bár mostanában nem nagyon futotta az időből, mert sok volt a verseny és persze mindig a versenyt választottam.

A csapat neve?

Barcelona. Én megrögzött Barcelonás vagyok.

Az első csapat is az volt?

Nem, annak még nem volt sem neve sem jelzése, de olyan 6-7 éve én gyártom a mezeket, én választom ki az összeállítást. Eleinte nem figyeltem erre, de mostanában egyre jobban.

Változás?

Hogy lehessen nézni. A szabály nagyon összetett. Jó lenne, hogyha azok, akik nézik, tudnák, hogy mi történik a pályán és miért. Nemrég Kecskeméten volt egy verseny, ahol döntőt játszottam Seremet Szilárddal és Szathmári Karcsi közvetítette, illetve kommentálta a történéseket a jelenlévő érdeklődőknek. Nagyon jó volt, engem még doppingolt is játék közben. Jó lenne, ha a mi gombfocink, mint focit utánzó játék, minél ismertebb lenne a világon, ha minél többen játszanák. Brazíliában például másfél millióan játszanak egy nagyjából hasonló játékot, de más szabályok szerint. Elismerik állítólag, hogy a mi változatunk a jobbik, de aligha hinném, hogy másfél millióan átállnának a magyar gombfocira. Fogynak az utánpótlás, nőnek a versenyzés költségei, fogynak a támogatók.

Ma inkább kivonul a pénz a sportágakból

A gombfocit nem könnyű eladni. Ha lejön egy fiatal srác, mindenki nyomja neki a szabályokat, a jó tanácsokat, már zsong a feje, lehet hogy hetek múlnak el és még mindig nem ért semmit. Az első sikerélményekhez bizony sok idő és türelem kell. Közbe meg rájuk köszönt a csajozós korszak és már el is megy a kedvük az egésztől. Egy-kettő, ha megragad az újakból. Mert itt van például a póker! Felkapta a televíziózás, mert élvezetes, viszont jóval egyszerűbbek is a szabályai, mint az asztali labdarúgásé vagy szektorlabdáé, nevezzük bárminek.

A gombfocit játszani jó, de nézni unalmas.

Nekem ennek ellenére nézni is élvezetes. Egy kétnapos versenyen alig ülök. Kiszúrom, hogy hol játszanak igazán klasszisok egymás ellen és akkor megnézem a meccsüket. Akár mennyire elől vagyok a ranglistán, mindig tanulhatok valamit.

Feleség, gyerekek, hogy fogadják a gombfocit?

Nagyon örülnek neki, amikor megyek versenyre, szinte elvárják hogy hozzak kupát. Azt nem értik meg, hogy azért az nem olyan egyszerű.

Hány csapat, hány pálcá?

Mindig két csapatom volt, de csak eggyel játszottam. Most viszont csak egy van. Már évek óta ugyanazzal a csapattal játszom. Négy-vagy öt pálcát használok. Van egy passzoló, egy lövő, egy csavaró és két emeletes, az egyik passzolásra, a másik lövésre.

Támadó stílusban játszol vagy arra vársz, hogy a másik hibázzon?

Nem, én nyíltan játszom, támadó szellemben. Mindenre rámegyek. Ha rontok és gólt kapok, akkor megpróbálok rúgni helyette kettőt.

Hori helyez

A fiamtól tudtam meg, hogy Pesten, a Nyugati pályaudvartól nem messze van egy gombfoci bolt. A Jókai utcában. Azt látni kell, mondtam magamban és még aznap vagy másnap indultam is a gombfocizás eme fellegvára felé. Fellegvárat írok, holott pincében volt, méghozzá jó mély pincében a színház, a mai Játékszín, hátsó kijárata mögött.

Bejárata, zöldre festett lemezajtó volt, amit kapufa látvány keretezett, azon át kellett leszállni a mélybe, hogy ott elmerülhessünk a szerelmetai játék, a gombfocizás varázsában. Nem tudom hány lépcső vezetett le Horváth Imre, azaz „Hori” birodalmába, mert nem számoltam meg, pedig a „felfedezés” után jó néhányszor megfordultam az üzletben. A tulajdonképpeni bolt ajtaja a lépcsőre nyílt és emlékezetem szerint mindig nyitva volt, hogy aki odáig eljutott, az már menjen is be, mert mindig találhat valami neki tetszőt.

Amitől teljesen egyedi volt ez a pincehelyiség azt a szagnak köszönhettem, mert a készülő vagy felújításra váró pályáknak, a kétajtós szekrényben megbúvó csapatoknak és eszközöknek, labdáknak, pálcáknak, kapuknak együtt volt egy olyan együttes szaga, ami nem volt hasonlítható semmihez! Nekünk nem is szag volt, hanem illat.

Pálya, olykor 2-3 is, fel volt rakva, mert vagy éppen festették, illetve vonalazták, vagy csak azért, hogy ki lehessen próbálni az éppen megvett csapat játékosait. Hogy lőnek, hogy veszik le szektorra a labdát, hogy „fejelnek” és hogy csúsznak be? Ennek az lett az eredménye az üzlet szempontjából, hogy úgy szinte nem lehetett úgy odamenni, hogy éppen ne gombozott volna valaki! Az eladóként épp ott lévő él játékosok valamelyike, mondjuk Lutor Csaba vagy Szili Balázs, vagy egy vevő, vagy maga Hori! Ő ott rendszeresen edzett: kapura lőtt vagy szektort, szektorokat adott. Volt egy jól begyakorolt sorozata, amiben a saját tizenhatosától, szinte az ellenfél kapujáig végig szektorozta a pályát és az akciót góllal fejezte be. Nem mindig, de legtöbbször!

Egy alkalommal, amikor átmenetileg rajta kívül csak én voltam a boltban, mesélt az ő játékaról, a helyzetek kihasználásáról és a kapus helyezéséről. Elmondta, hogy neki 3-4 helyzete adódik egy meccsen és azokat a helyzeteket bizony be kell lőni! Másképp nem állna ott a ranglistán, ahol áll. De a számomra legérdekesebbet a kapushelyezésről mondta. Az ő elmélete szerint az ellenfelet a helyezéssel be lehet csalni a hibázásba! Úgy, hogy az egyik sarkot szabadon kell hagyni neki. Tízből kilencszer elhibázzák!

És tényleg! Egy gombfoci napon a lánya is lejött játszani – nagyon jó gombozó volt egyébként – és a sokszoros bajnok, sőt világbajnok Szendrey kihívta őt egy meccsre! Hori azt mondta, hogy rendben van, de a lánya kapusát ő helyezi. Így is lett és a „taktika” bevált. A meccs 1-1 re végződött.

Isteni, szín, játék

Vannak az úgynevezett nagy kérdések – élet, halál, szerelem, szeretet, meg ilyesmi – amikről lehet elmélkedni, de kimondani valami örökérvényűt lehetetlen. Megközelíteni a Nagy Választ, azért lehet. Néha, néha. Ilyen a gombfoci varázsa, a „gombfocivarázs”, amiről nem tudni, hogy miben vagy mennyiben különbözik minden más utánzó játéktól, beleértve mondjuk az ólomkatonákat (később gipsz katonákat, jó ideje már műanyag katonákat), a filmhősök hasonmására készült figurákat és természetesen a Barbie babakollekciókat, az összes tartozékokkal együtt. Mert ezek meg sem közelítik a gombfocit! Távolról sem. Hát akkor, hogy van ez? És mi is tulajdonképpen az egész?

Legközelebb a megfejtéshez – számunkra legalábbis annak tűnt – Lutor Csabával jutottunk Pesten, a Jókai utca egyik kis söröző pincéjében, nem messze a „Hori” (Horváth Imre) boltjától egy csendes nyári délutánon. A helység nagyon hangulatos volt, kifejezetten filozofálás hangulat kialakításához, persze néhány kör sör segítségével. Nem asztalok voltak benne, hanem keresztbe, maximum négy ember „befogadására” alkalmas söröző pultocskák, bárszékekkel, mellmagasságban, könyöklő gyanánt. Pontosan olyan volt a kényelme a kis „lebujnak”, mintha komfortfokozatával „nagy gondolatok” születésére alakították volna ki.

A sörözés persze már a poszt-gomb, azaz a gombok utáni, sőt a bolti gombok utáni, azaz a verseny gombfoci időben történt éppen ezért átfoghatta a játék egészét. Mert ugyebár a gombfociról beszélgettünk Csabával. Mert, ha két gombfocizó leül beszélgetni, mindegy hogy sör, bor, pálinka, coca-cola vagy iskolatej mellé, akkor a második mondattól kezdve már a gombfoci lesz a téma. Nem a harmadik mondattól, hanem az másodiktól, mindjárt a „jól vagy?” után.

És akkor Lutor Csabával – úgy a harmadik sör után – egyszer csak azt állapítottuk meg, hogy az ember Istent két dologban tudta valamennyire megközelíteni: a számítógép rendszerbeállításával és a gombfocival! Az egyikben, mert létrehozott egy önszervező – bár csak parancsra teljesítő, viszont tévedhetetlen – berendezést, a másikban, a gombfociban pedig azt a kapcsolatot, amihez hasonló csak Isten és ember között lehetséges! Mert 10 teljesen egyforma „gomb” (korong, karika) elkezd létezni a pályán és a játészó jóvoltából egyszer csak mindegyik más-más életet él a meccsen. Attól függően, hogy „ki ő” a csapat tulajdonosának – vagyis „istennek” – a szereposztásában? Egyéniséggé válik, jó vagy épp hullámozó formát mutat, lesz erős és lesz gyenge oldala, van úgy, hogy a „hátra veszi a csapatot” és van, hogy szinte nincs a pályán a 26 perc alatt. Mindez kizárólag a „mindenható” irányító közvetítése folytán, mert hiszen tárgyakról, ráadásul egyforma tárgyakról esik szó. Hát mi ez, ha nem a teremő és teremőményeinek viszonya a világon? Ahol, tulajdonképpen, mi is egyforma „karikákként” kezdjük a „meccset”, aztán Istenen múlik, hogy kinek, hogy alakul a sorsa?

Egyszer megkérdeztem Farkas Gábort, gombfoci Nagy Öregjét, a Tiszavasváriban élő nyugalmazott iskolaigazgató helyettet, aki a 60-as évektől terjesztette a gombfocit Kelet-Magyarországon, sőt, az iskola határon túlról jött diákjai révén a határon túl, Erdélyben is, hogy szerinte valóban van valami ebben a beleélés dologban? Van! Nyugodtan elhiheted! Pár éve – a régi Honvéd volt az akkori csapatom, még Tichyvel – edzéseket tartottam, amikor volt rá időm, a „csapatnak”. Volt egy gyakorlatom, ami abból állt, hogy mindegyik játékoskal 100-at rúgtam kapura. A tők egyforma játékosokkal, tők egyforma helyzetekből! János – magasan a Tichy lőtte be a legtöbbet! Mert abban a pillanatban, amikor rátettem a pálcát, tudat alatt elhittem, hogy ő Tichy! És ettől tényleg Tichy is lett!

Egy versenyen 3-1-re vezettem Farkas Gabi ellen. Ilyen nagyon ritkán volt, talán igaz se volt. És 3-1-es vezetésemnél behozta Pisont Pistát, aki szerinte „sérült” volt, nem tette a kezdőbe (feljött a ragasztó a címkéjén vagy ilyesmi). De a második féldő elején becserélte, mert Pisont Pista „vállalta a játékot” sérülten is. És attól kezdve egész más lett a csapat. Leírnom se kellene: 5-3-ra győzött. Ő, Pisont Pistával.

És valóban! Így született meg az én védőm, az átjátszhatatlan „Kígyó”, gyerekkori játékunkban Gábor „Ball”-ja, angoljainak a jobbszélsője (amikor helyzetbe került, már mondta is: „lövésből lesz a gól, mondta Ball – GÓL!), meg Göröcs Titije, amin egyébként Albert képe volt. Azért, mert a bolti, sárga színű magyar válogatottal játszott, amiben nem volt Göröcs. Igen ám csak hogy mi nem neveztünk magyar válogatottnak soha csapatot, de erről később, hanem ő, mármint Gábor „lazán” Újpesti Dózsa néven játszatta a sárgákat. Nála az abban lévő Albertből lett Göröcs!

Utolsó ilyen nagy egyéniség, akit a pályán láttam – vagy véltem látni, vagy elhittem – az a, még pályája elején lévő Szathmáry Karcsika által vezérelt Manchester United Solksjaer-ja volt. Az első EB ifjúsági kategóriájában, 1994-ben, Tiszavasváriban, amit Karcsika megnyert korosztályában, talán minden gólt a „feltartóztathatatlan” Solksjaer lőtt! Karcsika legalábbis ezt hitette el velünk, a körben álló nézőkkel. Egyébként Solksjaer ma is játszik – ki tudja azóta hányadik gomb személyesíti meg – és ma is ontja a gólokat! De ilyen egyedülálló gombsztár Sevcenko, a debreceni legjobb, Puskás Laci Milánjában. Ha Sevcenko jó, akkor győz, ha formán kívül van, akkor „nyögvenyelős” lesz a Milánnak a meccs.

Nekem ma „csak” a Világ Legjobb Kapusa véd, többnyire van der Sar-ként, amit a meccs egy alkalmas pillanatában tudtára is adom az ellenfélnek. És tényleg! Ziccerek sorát védi ki! Mert ő a világ legjobb kapusa!

Gombfocizó hírességek

Végvári Tamás

Mikor mi Tháliában voltunk 1971- mi elég hamar egymásra találtunk. Gálvölgyivel csináltunk ott igen nagy, vérre menő gombfocicsatákat egy speciális, átalakított asztalon. Természetesen az öltözőben. Az asztalnak csináltunk palánkot is, így egy kicsit olyan gombfoci-jéghoki összevont játék lett a mienk, lévén, hogy kicsi volt a pálya. Olyan 70x40-50 cm, amiért külön szabályokban állapodtunk meg: például csak 6 gomb lehetett a csapatban, kapussal együtt 7, de a harc óriási volt. A következő emberek vettek benne részt Gálvölgyi, jómagam, a Kozák Andris, Mikó Pisti, Benkő Petya és néha-néha belejött Harsányi Gabi is. Szabályos bajnokságok voltak, oda-vissza meccsek. Nagyon kemény volt

Honnan volt csapat?

A Gálvölgyié például kész műanyag csapat volt, képekkel, amibe ő megcsináltatott egy játékost a saját képével. Az is játszott és úgy hívta, hogy Gálvölgyi Gida, ezért csak úgy hívtuk, Gida. Az én csapatom játékosai fantázianevek voltak, nem is emlékszem melyik honnan eredt A kapusunk olyan volt, amivel nem lehetett kilőni, és az egységes volt, hogy abból ne legyen gond, hogy az egyik nagyobb vagy kisebb, hogy ilyen formájú vagy olyan, ezért ilyen Lego szerű játéknak voltak a darabjai és azokat lehetett állítani, fektetni. Az én kapusomat – elnézést kérek, de úgy hívták, hogy Libafos. De nagyon

jó kapus volt, híres a társaságban abban az időben. Az én standard csapatom felállása ez volt: Öreg, Behi, Kisöreg – Vékony, Rezső, Vastag és a kapuban Libafos Ezek mind készített gombok voltak, reszelve kettes magasságúak, de azt hiszem volt egyes is. Meg volt egy játékosom, amit Kozák Andristól kaptam és az volt a neve, hogy Pálemma. Ő nevezte el, és én úgy vettem át. Nem „nő”, hanem Plemma valami. És ilyen néven is játszott, én is így játszottam. Aztán volt egy olyan, amit egy gombüzletben vettem. És ahol vettem úgy neveztem el. Úgy hívták, hogy József körút. József volt a vezetékneve és a Körút a keresztnéve. A Behi az onnan származott, hogy eredetileg Behemót volt, egy nagydarab nagyon jó középhátvéd.

Abban az időben még élt a Verebes Karcsi. Egy nagyon kedves humoros színész kollega volt és mindig piszkát minket. Mi ez a hülyeség, vacakoltok itt vele... Amit most mesélek, annak semmi rasszista felhangja nincs, csak egyszerűen aranyos sztori, soha nem felejttem el. Jött a Karcsi, megint hülyeségnek minősített a játékot, de odaállt és nézte. Az én csapatom volt fenn a pályán, várta az ellenfelet, amikor Karcsi megkérdezte: – a Te csapatod? Ezek közül melyik zsidó? – Én meg szemrebbenés nélkül mondtam, hogy ez és a Behire mutattam. Igen? - kérdezte. De ez zsidósabb!

Tudok még mondani embert, akivel játszottam a Katona József Színházban, még valahol meg is vannak a jegyzeteink róla. Eperjes Károly, a Szamóca, vele gomboztunk sokat. Az ő csapata Brazília volt az enyém Róz Hill, azaz Rózsadomb. Szóval vele írtuk a góllövőket és még az „edzők” is nyilatkoztak – valahol megvan ez a füzet – az én edzőm a Rajhona Ádám volt és ő is mindig nyilatkozott.

Volt ott egy öltöztető, ő volt a pályagondnok. Az ő feladata volt, hogy amikorra játék következett minden rendben legyen. A pálya, a világítás, minden. Különböző időkben tudtunk játszani, előadások előtt vagy után, egy kicsit közben, mert ennek menni kellett, folytak a komoly bajnokságok.

Deutsch Tamás

Azt mondják, hogy vannak kocadohányosok, akik valójában nem cigarettáznak csak néha és akkor is úgy csinálják, mintha rágyújtottak volna. Innen kölcsönvéve a kifejezést én amolyan koca gombfocizó voltam. De mégis közöm volt hozzá. Hát akkor honnan is a gombfoci szeretete? Édesapám hatalmas foci-őrült volt, a szó minden értelmében. Természetesen az élő, a klasszikus labdarúgást illetően. Világéletében MTK drukker volt Azt szoktam mondani, hogy amit életemben a leghosszabban csináltam, hogy drukoltam az MTK-nak, mert az egy 6 éves korom óta tartó folyamatos elfoglaltság. Nem is voltam még 6 éves, amikor először kivitt MTK meccsre, aztán hosszú időn át vele jártunk MTK meccsre, utána nagykamasként már magunk. Amikor fociról volt szó, mindig mesélt. Hogy gyerekkorában volt egy testi lelki jó barátja, Révai Ervin, aki nekünk akkor már Ervin bácsi volt, akivel három szenvedélynek hódoltak: egyrészt a gombfoci, örületes gombfoci csaták az Ó utcában, ahol laktak, igazi, reszelt, „fűrt, faragott”, ragasztott gombokkal, aztán még lábtengőztak, azaz lábténiszeztek, harmadrészt pedig a Dohány utcai zsinagógánál, aminek a bejáratnál vannak boltívek, kapura fejeltek.

Nekünk ez roppant romantikus dolognak tűnt, így mi is elkezdtünk gombfocizni. Ez a hetvenes évek eleje volt. Nekünk már persze bolti csapatunk volt, akkoriban olyan műanyag félgömb, de abban belül nem játékos fényképek voltak, hanem futballista figurák. Kidomborodtak az alaplapból, de mindegyik ugyan azzal a mozdulattal vezetett egy labdát, talán a kapusnak volt valami eltérő mozdulata meg

szerelése. Az egyik csapat játékosai alatt sárga a másik alatt piros volt az alap. Ezek a játékosok könnyen törtek vagy ütődésre könnyen pattant le róluk a plexi félgömb. Azt még ugyan vissza lehetett ragasztani, de attól már az a játékos nem volt az igazi. Így aztán volt, hogy el is fogytak a csapatok, mert akinek „elfogyott” egy játékos, akkor az ellenfele is egyel kevesebbet tett a pályára. Volt olyan, hogy már csak négy-négy gombbal játszottunk, persze magunk alkotta szabályok szerint, amin nem ritkán szinte a meccs előtt improvizáltunk.

A terep, a pálya a padló volt. A padlón játszottunk, és emlékszem rá milyen körültekintő előkészítést igényelt, hogy olyan részt találjunk éppen a padlón, ahol semmi nem akadályozza a játékot. Fölről lefelé nyomva hoztuk mozgásba a játékosokat, a kapus csak egyszer volt helyezhető, a sorfal csak egy vonal lehetett, mögötte már nem lehetett játékos,

Persze játszottunk az iskolában is, amikor már a ferde padokat a sík felületűek váltották fel, de olyan igazi nagy gombfoci örült nem volt közöttünk. A hetvenes évek közepe táján jelentek meg a látókörünkben azok a csapatok, ahol a játékosok közepében a játékosok fényképe volt. De egyrészt ezek drágák voltak. És abban már elkezdődött az örület. Mert nekünk volt egy sárga csapatunk, meg egy piros csapatunk és játszottunk. Ekkor meg már hetente, kéthetente, havonta lehetett volna akár 4-5 csapatot is venni. Megjelent a Reál, aztán magyar csapatok: Fradi, MTK, Vasas, Komló, Salgótarján, Ózd. Akkor volt a nagy, Verebes féle Győr. Nagy sportörültek voltunk, a meccseik felére lejártunk, még Ózdra, meg Diósgyőrbe is

Nekünk, az öcsémrel, minden országban volt kedvenc csapatunk. Az angol bajnokságban a Liverpool, a német bajnokságban a Bayern München, az olasz bajnokságban a Juventus, a spanyol bajnokságban a Reál Madrid, a franciában a St.Etienne, de megjelent az Anderlecht és az Ajax is. De a Közép-európai bajnokságból is voltak kedvenceink. Én például nagy Wisla Krakkow rajongó voltam a lengyel bajnokságban, aztán Sparta Praha a csehszlovákban, Crvena Zvezda a jugoszlávoknál, AEK Athén a görögöknél. A török foci akkor még nem volt jellemző. Dél- Amerikából pedig természetesen a Flamingó, a River Plate, a Boca Juniors

Nem játszottak gombokkal?

Nem, mi már a poszt gombkorszak gyermekei voltunk, a játék céljára öntött műanyag gombokkal és persze a műanyag kapu, amit ha így fordítottunk magasabb volt, ha úgy, akkor alacsonyabb.

Labda?

Volt egy kis öntött, fél gömbölyű labda, de játszottunk inggomb labdával is és azt jobban kedveltük (az úttörő ing gombja). Gyerekkoromban én nem is tudtam, hogy van professzionális, azaz versenyszerű gombozás is. Hogy olyan kis vonalzó félével (sleca) lehet lőni, meg adogatni. Mert annakidején apuék is kézzel, azaz újjal mozgatták, illetve szakszerűen pöckölték a játékosokat.

Aztán az egész a feledés homályába merült. Tudtam, hogy van gombfoci, Bajor Imre beszélt róla sokat, hogy Gálvölgyivel, meg még néhány kollegával őrült rajongói a „sportágnak”. De annyi volt az egész, hogy tudtam a játék létezéséről, meg azt is, hogy a játékosok már nem gombból készülnek.

Azután, amikor sportminiszter voltam, akkor alakult meg hivatalosan a magyar gombfoci szövetség, sőt az európai gombfoci szövetség. Akkor mi ebben segítettünk, úgyhogy el tudom mondani, hogy az én miniszterségem idején nyújtott segítséget a sportkormányzat abban, hogy sportág legyen a gombfociból. Versenyek, tornák, nemzetközi kupák rendezésében – nem egy költséges sportág – és akkor láttam, hogy akik ezt komolyan űzik, mire képesek az asztalon. Hát hogy mondjam? Olyan volt számomra a különbség, mintha valaki gyerekkorában az otthoni zongorán klimpírozik egy kicsit, aztán egyszer csak Kocsis Zoltánt hallja játszani.

Én mondtam is a szövetségek szervezőinek, hogy milyen érdekes: a legtöbb játéknak a gyerekkori, illetve játék változata ugyan az, mint a versenyszerű művelése, legfeljebb magasabb szinten. A gombfociban már nem is ugyanaz a játék folyik a versenyasztalon, mint otthon a nappaliban vagy a parketten. Ezért a röplabda-strandröplabda analógiájára jó lenne kitalálni valamilyen strandgombfocit, ami egy kicsit közelebb van magához az igazi játékhoz.

Magyar Bálint

A gombfocihoz életemnek egy meghatározó szakasza kötődik és ez a szakasz az, amikor apámmal gombfociztam. Hét-nyolc éves koromban kezdődhetett, és nagyjából az általános iskola vége előtt zárult le. Apámon kívül egyébként az általános iskolai osztálytársaimmal gomboztunk. Az, hogy mikor volt az első meccs, arra nem emlékeszem pontosan, de arra igen, hogy apám vette elő azokat a gombokat, amikkel az 1910-es évek végén, a 20-as évek elején ő gyerekkorában játszott. A gombok egy fém dobozban voltak meg neki azóta. Ezek az általa gyerekkorában reszelgetett, kialakított gombok voltak.

Otthon a lakásban volt egy nagy, akkor modernnek számító családi étkezési asztal, lakkozott platóval, és széthúzható lévén, még a felpálya is, jelölve volt sajátos módon. Ezen játszottunk. Apám később elmondta nekem, hogy eleinte nem teljes erőbedobással küzdött. Azután, úgy egy-másfél év múlva, eljött az idő, amikor kijelentette: most már tényleg te győztél.

A szabályok valóban sokfélék voltak. Amikor az iskolai osztálytársaimmal játszottunk meg kellett állapodni. Hogy mit csinálunk az alapvonalon túlszaladt játékosokkal, a bedobást hogyan érvényesítjük, mi a falt és mi nem. Ezek mind megegyezés tárgyát képezték. Bizonyos értelemben apámmal szigorúbb szabályok szerint játszottunk. Például szabadrúgásnál, ha „elszaladtak” nem lehetett csak úgy visszahozni őket. Csak a játékon belül kerülhettek újra játékba.

Későbbiekben, a játékunk rituális jelleget öltött. Apám 55-58 között volt a Vígszínház igazgatója. Akkor elbocsájtották, és utána színház és filmtörténészként működött. Rendszerint otthon dolgozott a szüleim szobájában, fotelban ülve és egy kis tonet asztalkán volt a füzete, amibe írt. Én pedig, a meglehetősen távoli, és meglehetősen nagy gyerekszobában, amiben a húgommal laktunk. Délutánonként, esténként leszedtem az asztalt, föltettem a játékosokat és csak szóltam neki, hogy „gyere be, mert mondani akarok valamit”. És akkor jött és meglepve látta, hogy ott vannak a csapatok és akkor már kezdtünk is egymással játszani.

Ez eltartott 4-5-6 éven keresztül. Leszámítva a már említett iskolatársakat, más társaságban nem játszottam és mással nem játszott apám sem. Ő, szerintem a gyerekkora után nem játszott soha, kivéve velem, ezért a gombfoci a gyermeknevelés, a gyermeki szocializáció részeként illeszkedett az életünkbe. Amúgy Vasas drukker voltam. Akkoriban pedig már kaphatók voltak a műanyag, „bolti csapatok”, fényképpel ellátva. Nekem is volt Vasasom, meg az osztálytársak is rendelkeztek a saját „kedvenceikkel”, az iskolában ezekkel játszottunk.

Azok nagyobbak, mondhatni dromedárok voltak, a kabátgombokhoz képest, bár én láttam egymásra ragasztott, összeszerelt változataikat is. Az apám gyűjteményében ilyenek nem szerepeltek, nálunk megmaradt a gomb eredeti változata sima reszeléssel. (Előveszi a dobozt és belőle a irodája dohányzóasztalára borítja őket. Közben magyaráz.).

Ezek voltak nagyjából az alaps csapatok, amik egyúttal különböző generációkat is képviseltek.

Ez volt a kapus és 3-2-5 rendszerben játszottunk. Ez volt a hátvéd sor, ez a két fedezet, a csatársorban ez a három reszelt gomb és a két ki gyors szélső. És a többiből ki lehetett rakni egy másik csapatot is. Ezek is kis szélsőkkel játszottak, a csatárok sem voltak nagyok, viszont jöttek hozzájuk a nagyobbak, a hátvédek. Aztán volt a gomboknak egy újabb generációja, ezek a szürkék – ezekből voltak kisebbek is – amik anyám kosztümjéről lettek leoperálva.

Összesen, tulajdonképpen két csapatot jelent ez itt és voltak persze ilyen olyan tartalékok, de azok ritkán vagy soha nem jutottak játéklehetőséghez, de oda tartoztak a többiekhez.

Ezek megszemélyesültek?

A Vasas játékosok rendszerint, de azok se állandóan. Szóval nem volt olyan, hogy egy gombot csak így vagy úgy hívták volna. Persze azért voltak klasszikus elnevezések: Szentmihályi a kapuban, Ihász, Mészöly, Sárosi a hátvédek, aztán Matesz, Fister, olykor Bundzsák fedezetként Pál I, Pál II elől a széleken meg Farkas és Machos, szóval ezek voltak.

Később, miniszter koromban találkoztam egyszer a Zeneakadémián Mészöly Kálmánnal és ott mondtam is neki, hogy annakidején mit nem adtam volna egy ilyen találkozásért.

Apám nemigen adott nevet a csapatának, de amúgy Honvéd drukker volt, ami valószínűleg abból adódott, hogy amint mondtam a Vígszínház igazgatója volt, amit akkor a Magyar Néphadsereg Színházának neveztek és lehet, úgy gondolta, hogy akkor már illik, hogy fociban is oda húzzon a szíve. Sokat jártam vele meccsekre. Köztük jó néhány nagyon emlékezetesen is ott voltunk. Bozsik 100. válogatottságán, Uruguay ellen 1-1 lett az eredmény, villanyfényes mérkőzésen. De láttuk a mieinket az osztrákok, a németek, a franciák ellen és felemelő érzés volt, hogy az szinte magától értetődött, hogy aki eljött, az megvertük.

Jártunk bajnoki meccsekre is, főleg a Népstadionba, a kettős rangadókra, amin 30-40 ezer ember megjelent. Vasas drukker lévén emlékszem arra az érzésre, hogyha a vége előtt negyedórával még döntetlen volt, netán vezetett az ellenfél, akkor is nyugodtan ültünk, mert tudtuk, hogy úgyis kiegyenlítünk, vagy nyerni fogunk.

Ezek itt majdnem 100 éves gombok, de legalább 90 feletti mindegyik az biztos, mégis működne még a csapat, ha újra összeállhatnának. De aztán természetesen lezárult az életnek ez a szakasza, a középiskolába már nem kísért el bennünket a gombfoci. A társasági élet más formái kerültek előtérbe. A kirándulások, a klubdélutánok, az udvarlás. Gombfociban, amikor az ember játszott akkor egyben folyamatos társalgás is folyt, vagyis az egy társasági dolog volt. Annak az időnek a rászánása, hogy együtt legyünk és azon kívül még történjen is valami.

Ezt a csapatok nagyon szerettem és ezen belül is voltak sztárok, meg olyanok, akik – hát – nem a legjobbak voltak. Mert például az aljuk nem volt elég sima, vagyis „hasas” volt. Ezt a játékost különösen szerettem, ő volt a kedvenc – kezébe veszi, aztán lehelyezi a többiek közé az asztalra.